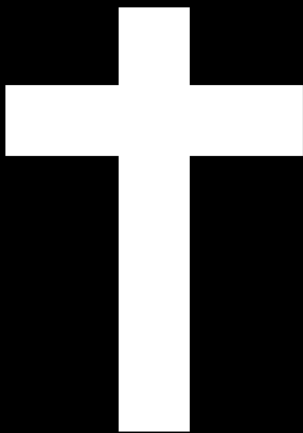

Aadi keyri: linjiila
iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maasina Fulfulde (Fulfulde, Maasina)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Fulfulde, Maasina

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
680239a9-8aa6-5bc3-b42f-dc560bee09b8

Contents

Matta	1
Marka	50
Luuka	80
Yuhanna	129
Golle Nelaabe	167
Romankoo6e	212
1 Korintunkoo6e	232
2 Korintunkoo6e	250
Galaatiyankoo6e	262
Efeesunkoo6e	269
Filipiyankoo6e	276
Koloosiyankoo6e	281
1 Tesaloniikiyankoo6e	286
2 Tesaloniikiyankoo6e	290
1 Timote	293
2 Timote	299
Titus	303
Filemon	306
Ibaraninkoo6e	307
Yaakuuba	323
1 Piyeer	328
2 Piyeer	334
1 Yuhanna	338
2 Yuhanna	343
3 Yuhanna	344
Yahuuda	345
Banngingol	347

Linjiila Iisaa Ngedu Matta

Haala dammbe Iisaa

¹ Dammbe Iisaa Almasiihu, taanii Daawuuda, taanii Ibarahiima, annii:

² Ibarahiima rimi Isiyaaka,

Isiyaaka rimi Yaakuuba,

Yaakuuba rimi Yahuuda e mijiraaፎe mum,

³ Yahuuda rimi Fares e Sera, ፆee ngoni ፆe o rimdi e Tamara,

Fares rimi Hisuruuna,

Hisuruuna rimi Aram,

⁴ Aram rimi Aminadaabu,

Aminadaabu rimi Nasuuna,

Nasuuna rimi Salmon,

⁵ Salmon rimi Bo'es, oo woni mo o rimdi e Rahab,

Bo'es rimi Obed, oo woni mo o rimdi e Ruut,

Obed rimi Yessa,

⁶ Yessa rimi Daawuuda kaananke oo.

Daawuuda rimi Suleymaana, oo woni mo o rimdi e debbo dalaado Uriya,

⁷ Suleymaana rimi Robo'am,

Robo'am rimi Abiya,

Abiya rimi Asa,

⁸ Asa rimi Yusafat,

Yusafat rimi Yoram,

Yoram rimi Ujiya,

⁹ Ujiya rimi Yotam,

Yotam rimi Akas,

Akas rimi Hejekiya,

¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa,

Manaasa rimi Amon,

Amon rimi Yusiya,

¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e mijiraaፎe mum.

Dum hawrii e jamaanu nde Yahuudiyankooፎe konaa so naፆiraa Baabila ndee.

¹² Caggal ፆe konaama ፆe naፆaama Baabila,

Yekuniya rimi Salaatiyel,

Salaatiyel rimi Jorobaabel,

¹³ Jorobaabel rimi Abihuda,

Abihuda rimi Eliyakim,

Eliyakim rimi Ajora,

¹⁴ Ajora rimi Sadok,

Sadok rimi Akim,

Akim rimi Eliyuda,

¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru,

Eliyaajaru rimi Mattan,

Mattan rimi Yaakuuba,

¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufu, jom suudu Mariyama,

Mariyama woni inna Iisaa noddirteeፍo Almasiihu oo.

¹⁷ No dammbe dee njokkondirta iwde Ibarahiima faa yottii Daawuuda, jamaanuujii sappo e nay hawrata, iwde Daawuuda faa yottii nde Yahuudiyankooፍe konaa nabiraa Baabila, jamaanuujii sappo e nay hawrata, iwde nde Yahuudiyankooፍe konaa nabiraa Baabila faa yottii Almasiihu oo, jamaanuujii sappo e nay hawrata.

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹⁸ No Iisaa Almasiihu finiri annii: Mariyama inniiko oo yo cabbaado Yuusufu, kaa fade makko suddeede, Ruuhu Ceniido wadi mo cowiido. ¹⁹ Yuusufu cabbudo mo oo yo neddo pooccitiido, ana waji hersa makko, miili yaltude e cabbugal ngal e cuucuukka. ²⁰ Nde o miili dum ndee, malaa'ika Joomiraado wari e makko ley koyፍol, wii mo:

—Aan Yuusufu, taanii Daawuuda, pati hul 6amde Mariyama, sabi 6inggel o saawi ngel e Ruuhu Ceniido iwi. ²¹ O riman biddo gorko, inndiraa mo Iisaa. Sabi oon hisinan yimፍe mum e luutti mum'en dñi.

²² Dum fuu, dum wadii yalla haala ka Laamdo yottiniri annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

²³ «Surba oo 6aman reedu,
rima biddo gorko,

oon inndirte Immaanuwel.»*

Maanaa inde ndee yo: «Laamdo ana wondi e meeden».

²⁴ Nde Yuusufu fini ndee, wadii no malaa'ika Joomiraado oo wiirunoo dum nii. O 6ami Mariyama, ²⁵ kaa o reentaali e mum faa 6eyni biddo gorko. Yuusufu inndiri oon Iisaa.

2

No jom'en annde ngardi faa yeewa Iisaa

¹ Iisaa fini Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en annde iwrii funnaange, ngari Urusaliima. ² Nde 6e ngari ndee, 6e mbii:

—Hoto kaananke Yahuudiyankooፍe dimaado jooni oo woni? Min njii hoodere makko 6anngii funnaange, min ngarii sujidande mo.

³ Oon kabaaru jiiፍi hakkille Hirudus, kaፓum e Urusaliimankooፍe fuu. ⁴ O noddi hooreeፍe yottinoፍe sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee fuu, o lamndii dum'en hoto Almasiihu oo foti rimeede. ⁵ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi ko annabaajo oo winndunoo koo annii:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,
tayoral a wanaa ngeenndi pamardi barke e geelle Yahuuda mawፍe dee.
Sabi ardotoodo iwan e maa,

garoowo durde Israa'iilankooፍe, yimፍe am.»*

⁷ E ley dum, Hirudus noddi jom'en annde 6ee e cuucuukka, lamndii 6e wakkati mo hoodere ndee 6anngi oo. Been pammini mo. ⁸ Caggal mum, o neli 6e Baytilaama, o wii 6e:

—Njehee, kumpitoyo-ፍon kabaaru cukalel ngel faa tayoron. So on njii ngel, kumpitee kam yalla mido yaha miin duu, mi sujidanoya ngel.

⁹⁻¹⁰ Nde 6e nani ko kaananke oo haali koo ndee, 6e mbitti. Non 6e coynii hoodere nde 6e njiinoo funnaange ndee. Ko 6e njii nde koo, 6e ceyii seyo

* 1:23 Esaaya 7.14 * 2:6 Mika 5.1

manngo sanne. Nde ardii 6e yaade. Nde nde yottii do cukalel ngel woni doo ndee, nde darii. ¹¹ Be naati ley galle oo, 6e njii cukalel ngel e inna mum Mariyama. Be korfii, 6e kujidani ngel, 6e kumti gineeji ma66e, 6e teddiniri ngel kanje e gowe e dacce uurooje biyeteede miiri. ¹² Caggal dum, Laamdo daalii 6e ley koydol pati 6e mbirfitoo to Hirudus, 6e kootiri leydi ma66e laawol gonngol.

No Yuusufu dogiri suudoyaade Misira

¹³ Nde 6e mbitti ndee, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu ley koydol, wii dum:

—Imma, 6am cukalel ngel e inna mum, dogu njahaa Misira, keddo-daa ton faa nde mbii-maa-mi ngartaa. Sabi Hirudus waran tewtude cukalel ngel faa wara dum.

¹⁴ Yuusufu immii jemma, nabi cukalel ngel e inna maggel Misira. ¹⁵ O heddi ton faa Hirudus maayi, yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

«Mi noddii biyam gondo Misira.»[†]

No Hirudus masinbiniri sukaabe Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faami jom'en annde 6ee njammbike dum ndee, mettaa sanne. O yamiri sukaabe wor6e Baytilaama e dakkol mum fuu mbaree, gila keccoy faa he6u6e duu6i didi. O wadi dum hakke jalaade de jom'en annde 6ee ndokki mo tayoral mum dee. ¹⁷ Dum tabitirii haala ka Laamdo yottiniri annabi Yeremiya kaa nde oon wii:

¹⁸ «Wullaango nanaama ley ngeenndi Rama, kapum e bojji e boytaali:

Dum Rahiilu[‡] woyata cukaloy mum.

O jabaali waaltineede, sabi koy keddaaki.»[§]

No Yuusufu wartiri leydi Israa'iila

¹⁹ Caggal maayde Hirudus, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu to Misira too ley koydol, ²⁰ wii dum:

—Imma, wirfintin cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila, sabi yidunoo6e warde suka oo 6ee maayii.

²¹ Yuusufu immii, na6ti cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila. ²² Kaa o nanii Arikilawus loomtiima baam mum Hirudus laatike kaananke Yahuudiya, o huli yaade ton. Ley dum, Laamdo jeertini mo ley koydol, o yehi leydi Galili, ²³ o hodoyi ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu. Non dum laatorii so dum tabintini ko annabaa6e 6ee mbiinoo koo: «O wiyete Nasaraatunke.»

3

No Yaayaa waajorii

¹ E oon jamaanu, Yaayaa mo lootogal batisima 6anngi. Omo ooynoo ley ladde jeereende Yahuudiya, omo wiya:

² —Tuubee, sabi Laamu Laamdo 6attiima.

³ Oo woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wiinoo:

«Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende, ana wiya:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!»^{*}

[†] 2:15 Hose'a 11.1   [‡] 2:18 Rahiilu woni jom suudu Yaakuuba. Mo yim6e Israa'iila njogorii hono inna mum'en.   [§] 2:18 Yeremiya 31.15   ^{*} 3:3 Esaaya 40.3

⁴ Kaddungal Yaayaa yo capiraangal lee6i ngelooba, omo humii nguruwol. Nguure makko yo buureeti e njuumri ladde. ⁵ Yim6e iwri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaaji maayo Urdun fuu, ngari e makko. ⁶ E6e njaadira luutti ma66e, Yaayaa looti 6e lootogal batisima ley maayo Urdun.

⁷ Nde o yii Farisa'en e Saduki'en heew6e ana ngara faa lootee lootogal batisima ndee, o wii d'um'en:

—Bi66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. ⁹ Pati miilee e 6erde mon: «Minen, min taaniraabe Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laato 6i66e Ibarahiima! ¹⁰ Jooni, jammberede ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹¹ Miin, ndiyam mbatisiran-mi on faa hollita on tuubii. Kaa garoowo caggal am oo, kamum 6uri kam baawde, mi fotaa fay soccude padde makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹² O lanndinike faa o hennoo jamri makko faa laaba. O moofa jamri makko ley beembal, kaa jaande ndee o duppiran dum yiite nge jifataa.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

¹³ Oon wakkati fuu, Iisaa iwi Galili, wari maayo Urdun to Yaayaa, yalla Yaayaa ana loota dum lootogal batisima. ¹⁴ Kaa Yaayaa ujii, wii mo:

—Aan haani lootude kam, hono aan ngardataa ga am faa mi loote?

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Walaa baasi, ja6u ngadaa non, sabi hono non kaan-den hi66inirde ko dartii fuu.

Nden, o ja6i. ¹⁶ Iisaa lootaa tan, yeenji iwde e ndiyam dam. E oon wakkati, kammu oo additii, o yii Ruuhu Laamdo ana jippoo no wuugaandu nii, ana wara e makko. ¹⁷ Don daande iwri dow kammu, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cubii-mi.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraae Iisaa

¹ E oon wakkati, Ruuhu Ceniido nafi Iisaa ley ladde jeereende, yalla Ibiliisa ana tewta seytaade mo. ² Iisaa jaamaali faa wadi balde capande nay jemma e jalooma. Caggal dum, o yolbi. ³ Nii, Ceytotoodo oo battitii mo, wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir dee kaaye laato jaamdu.

⁴ Kaa o jaabii oon, o wii:

—Ana winndii: «Wanaa jaamdu tan neddo wuurdata, ko neddo wuurdata dee, haala fuu ka Laamdo haali.»*

⁵ Caggal dum, Ibiliisa nafi mo Urusaliima ngeenndi ceniindi ndii, darni mo dow lenje-lenje Suudu Dewal Mawndu, ⁶ wii mo:

—So a Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi. Sabi ana winndii: «Laamdo yamiran malaa'ika'en mum njabbite pati koyngal maa gaajo e haayre.»†

⁷ Oon wii mo:

—Ana winndii kasen: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.»‡

⁸ Kasen Ibiliisa nafi mo dow waamnde haayre toownde sanne, holli mo laamuuji aduna dii fuu e darja mum'en, ⁹ wii mo:

—Mi hokkete dum doo fuu so tawii a sujidanii kam.

¹⁰ Oon wii mo:

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3 † 4:6 Jabuura 91.11-12 ‡ 4:7 Fillitagol Tawreeta 6.16

–Fottanam too, Ibiliisa! Sabi ana winndii: «Laamdo Joomiraado maa tan kaan-ɗaa sujidande, kanko tan kaan-ɗaa rewde.»[§]

¹¹ Oon wakkati fuu, Ibiliisa seli e makko. Malaa'ika'en ngari e makko, ana ngollana mo.

No Iisaa fuddiri golleeji mum ley Galili

¹² Nde Iisaa nani Yaayaa uddaama ley kasu ndee, o wirfittii Galili. ¹³ O eggi Nasaraatu, o hodoyi Kafarnahum e daande weendu nduu ley leydi Jebulon, kaɗum e Naftali, ¹⁴ yalla ana tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

¹⁵ «Leydi Jebulon e leydi Naftali
gonde dow laawol weendu,
caggal maayo Urdun,

e Galili hodorde yimbe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe:

¹⁶ Lepol gonnoongol e nimre ngol
yii fooyre mawnde.

Wuurbe e ley leydi maayde ni66undi,
fooyre yaaynani dum'en.»*

¹⁷ Gila nden, Iisaa fuddi waajaade ana wiya:

–Tuubee, sabi Laamu Laamdo battiima.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe aranndeeɓe

¹⁸ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, o yii worbe didon mijiraado e mawniraado, Simon noddirteedo Piyeer e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu, yo awooɓe. ¹⁹ Iisaa wii ɓe:

–Njokkee kam, mi wada on awooɓe yimbe.

²⁰ Don e don ɓe njoppi bubbi maɓɓe dui, ɓe njokki e makko. ²¹ O yehi yeeso, o yii kasen rimdaaɓe didon wobbe, ɓiɓɓe Jebede, Yaakuuba e mijum Yuhanna ana ley laana. Kambe e baam maɓɓe Jebede, eɓe moyyintina bubbi maɓɓe. O noddi ɓe. ²² Don e don ɓe njoppi laana kaa e baam maɓɓe fuu, ɓe njokki e makko.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

²³ Iisaa yiilii ley leydi Galili fuu omo waajoo e ley cuudi baajordi maɓɓe, omo ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, kasen omo sellina sii jawuuji e ellaaji fuu. ²⁴ Kabaaru makko saakii ley leydi Siriya fuu. Omo waddanee sii jawbe fuu, laddaaɓe e kirikiraaɓe, kaɗum e wooybe, o sellini dum'en. ²⁵ Jamaa keewdo sanne jokki e makko iwrudo Galili e leydi ndi geelle sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal maayo Urdun.

Waaju Dow Waamnde Haayre

(Baabuwol 5–6–7)

5

¹ Nde Iisaa yii jamaa oo heewii ndee, o njabbi dow waamnde haayre, o joodii ton. Taalibaaɓe makko ɓee ngari e makko, ² o fuddi waajaade ɓe, o wii:

Haala mbelko'aaku

³ –Been annditinɓe yonkiiji mum'en ana lo'i, mbelii hoore,
sabi kambe njeɗ Laamu Laamdo oo!

⁴ Been woyooɓe, mbelii hoore,
sabi Laamdo waaltinan berde mum'en!

- ⁵ Been leydinkiniibe, mbelii hoore,
sabi 6e keban leydi ndi Laamdo fodani 6e ndii!
- ⁶ Been yolbu6e fooccitaare so domdi dum, mbelii hoore,
sabi 6e kaaran 6e domditan!
- ⁷ Been yurmotoo6e, mbelii hoore,
sabi Laamdo yurmoto 6e!
- ⁸ Been laabu6e berde, mbelii hoore,
sabi 6e njiyan Laamdo!
- ⁹ Been waddoo6e jam, mbelii hoore,
sabi 6e noddirte 6i66e Laamdo!
- ¹⁰ Been torraa6e kammari fooccitaare, mbelii hoore,
sabi kambe nje y Laamu Laamdo oo!
- ¹¹ On mbelii hoore so yim6e njennii on, torrii on, kappii on sii boneeji fuu saabe am. ¹² Ceyee, mbeltee, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Sabi hono non annabaa6e adiibe on 6ee torrira.

Haala lamdam e fooyre

¹³ —Onon ngoni lamdam aduna oo. Kaa so lamdam noottii lammude, kodum lamminta dum? Dam nafataa fay huunde! Ko dam waawi wadeede tan, tippeede sella, yim6e nja66a dam.

¹⁴ Onon ngoni fooyre aduna oo. Ngalluure nja6aande dow waamnde haayre waawaa noo6ude. ¹⁵ Fay gooto hu66ataa lampa, so hippa hen kaakol. Ko wadata dee, sinndan ka, ka yaaynana gondo e suudu nduu fuu. ¹⁶ Hono non fooyre moodon haani yaaynrde yeeso yim6e, yalla e6e njiya golleeji lobbi di ngadaton dii, 6e njetta Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

Ko Iisaa jannngini banngal Tawreeta

¹⁷ —Pati cikkee mi gardo ittude Sariya binndaado ley Tawreeta naa ley dewte annabaa6e oo. Mi waraali ittude mo, mi gardo hi66inde mo. ¹⁸ Mido haalana on goonga: so nii kammu e leydi ana keddi, wanaa to66el wanaa masel tosataake e Sariya oo faa nde fuu tabiti. ¹⁹ Dum nee, boofudo ko buri fuu famdude e jamirooje dee, so jannngini wo66e faa ngada non, laatoto burdo famdude e Laamu Laamdo. Kaa neddo fuu jokkudo sariya oo, so jannngini wo66e ngada non, laatoto mawdo e Laamu Laamdo. ²⁰ Sabi mido wiya on: so on buraali dunkee'en Sariya e Farisa'en fooccitaare, on naatataa e Laamu Laamdo abada.

Haala tikkere

²¹ —On nanii njaatiraabe meeden 6ee mbiyanooma: «Pati naadu hoore, naadudo hoore fuu, ana haandi e sareede.»* ²² Miin noo mido wiya on: tikkando sakiike mum fuu, ana haandi e sareede. Oon biido sakiike mum «Meereejo» darnete yeeso sariya burdo fuu naawde. Kasen neddo fuu biido mo «Nuykaado» ana haandi e naatude yiite jahannama. ²³ Ndennoo, so a warii e ittirde sadaka faa cakko-daa, a miccitike don e don sakiike maa ana jogani maa metti, ²⁴ yoppu don sadaka maa oo, njahaa njaafondiroyaa e sakiike maa oo tafon, so kebaa wartude cakko-daa.

²⁵ So won gullaniido ma saabe namaande, odon njaada sariya, yaawnu ndewritaa e joomum fade moodon yottaade, pati o wade e juude carooowo, oon wade e junngo kayboowo kasu, nden kaa, udde-daa e kasu. ²⁶ Mido haalane goonga: abada a yaltataa so a yo6aali ko ndewete-daa koo faa laa6a.

Haala jenu

* 5:21 Pergu 20.13

27 —On nanii wiyanooma: «Pati jeenu!»† 28 Miin noo mido wiya on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum. 29 Ndennoo, so yitere maa jaamere luuttinte, sol nde tippo-daa nde to woddfi! Mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu mbedee e jahannama. 30 So junngo maa jaamo luuttinte, tayu ngo tippo-daa ngo to woddfi: mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu naata jahannama.

Haala ceergal

31 —Wiyanooma kasen: «Ceerdo jom suudu mum fuu, yo hokku dum talkuru ceergal.»‡ 32 Miin noo mido wiya on: ceerdo jom suudu mum tawee oon jeenaali, so o bamoyaama, gorko arano oo wadii mo e jeenu. Neddo fuu bamdo debbo ceeraado, kajum duu jeenii.

Haala hunoore

33 —On nanii kasen, njaatiraaɓe meeden mbiyanooma: «Pati fiirtu hunoore maa, tabintin nde yeeso Joomiraado.»§ 34 Miin noo mido wiya on: pati kunee fey. Pati kunoree kammu, sabi dum yo joodorgal Laamdo, 35 naa leydi, sabi dum yo njaabirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabi dum yo ngeenndi Kaananke mawdo oo. 36 Pati hunora hoore maa ndee, sabi a waawaa rawninde naa ɓawlinde fay leebol mayre gootol. 37 Mbiyaa «Mi wadan» naa «Mi wadataa», dum tan heyii. Ko beydii hen fuu, e Bondo oo iwi.

Haala yobtagol

38 —On nanii wiyanooma: «Yitere yobirtee yitere, piinde yobirtee piinde.»* 39 Miin noo mido wiya on: pati njobtee gadudo on ko boni. So won piido ma banaawo bannge jaamo, accu dum fiye bannge goddo oo duu. 40 So won gullaniido ma faa teeta forgo maa, accu dum naba dolloke oo duu. 41 So won tilsindo ma roondaade donngal yaadu kiloomeetere, roonda ngal yaadu kiloomeetereji didi. 42 So won jaagiido ma, hokku dum, so won ndaardudo ma luɓal, pati hadu dum.

Haala yidugol konnee'en

43 —On nanii wiyanooma: «Njidaa tanaa maa, mbarjaa gajo maa.» 44 Miin noo mido wiya on: njidee konnee'en moodon, kasen duu nduwanee torrooɓe on, 45 yalla odon laatoo ɓiɓɓe Baabiraado moodon gondo dow kammu oo. Sabi no o fudinirta naange makko e bonɓe nii, hono non o fudinirta nge e moyyube, kasen duu no o tofinirta e foocciitiibe nii, hono non o tofinirta e oonjiibe. 46 So yidube on tan njidaton, mbarjaari hendi kebaton hen? Fay duwaaje'en ɓee ana ngadira non! 47 So sakiraaɓe moodon tan njowtaton, kodum seenndi on e woɓɓe ɓee? Fay heeferɓe ɓee ana ngadira non! 48 Ndennoo, laatee hiɓɓube, hono no Baabiraado moodon gondo dow kammu oo laatorii kiɓɓudo nii.

6

Haala sadaka

1 —Ndeentee e gollirde golleeji mon lobbi faa yiye. So on ngadii dum, on keɓataa mbarjaari to Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

2 Ndennoo, so ada itta sadaka, pati wadu dillere faa yimɓe njiye, hono no naafigi'en ɓee ngadata ley cuudi baajordi, kajum e laawi nii. Eɓe ngada non

† 5:27 Pergu 20.14 ‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1 § 5:33 Limooje 30.3 * 5:38 Lewinkooɓe 24.20

yalla yimbe ana mana be. Mido haalana on goonga, been kebii mbarjaari mum'en faa timmi. ³ Kaa aan, so ada itta sadaka, pati nano maa annda ko jaamo maa wadata, ⁴ yalla sadaka maa oo ana heddooy ley cuucuukka. Nden Baabiraado maa jiyoowo ko woni e cuucuukka oo, yofete.

Haala duwaawu

⁵ —So odon nduwoo, pati ngadee no naafigi'en nii: been ana njidi duworaade darnde ley cuudi baajordi, kajum e hakkunde dati celi, yalla yimbe fuu ana njija dum'en. Mido haalana on goonga, been kebii mbarjaari mum'en faa timmi. ⁶ Kaa aan, nde nduwoto-daa fuu, naatu ley suudu maa, uddaa damal, jaago-daa Baabiraado maa e cuucuukka. Nden, Baabiraado maa jiyoowo ko suudii oo, yofete.

⁷ So odon nduwoo, pati kebbinee haalaaji boli di ngalaa nafaa hono no heeferbe bee nii: ebe miili Laamdo jaabanto be so be kebbinii haala. ⁸ Pati jembee be, sabi Baabiraado moodon ana anndi ko kaaje-don gila on jaagaaki mo. ⁹ Nii kaan-don duworaade:

Baabiraado amen gondo dow kammu,
yo innde maa teddine.

¹⁰ Yo Laamu maa war.

Yo muuyde maa ngade dow leydi no ngadiraa dow kammu nii.

¹¹ Hokku min hannde jaamdu heyooru min.

¹² Yaafa min luutti amen,
hono no min njaaforii toojube min nii.

¹³ Pati accu min ceytee,
hisin min e Bondo oo.

[Sabi laamu e baawde e teddeengal ana ngoodan maa faa abada. Aamiina.]*

¹⁴ Ndennoo, so on njaafiima toojube on, Baabiraado moodon gondo dow kammu oo duu yaafoto on. ¹⁵ Kaa so on njaafataako toojube on, Baabiraado moodon oo duu yaafataako luutti moodon.

Haala koorka

¹⁶ —So on koorii, pati njurminkinee no naafigi'en bee nii: been njornoto, yalla yimbe fuu ana anndita be hoorbe. Mido haalana on goonga: been kebii mbarjaari mum'en faa timmi. ¹⁷ Kaa aan, so a hoorii, culmaa yeeso maa, nguja hoore maa ¹⁸ pati yimbe annda a koordo. Baabiraado maa mo yiyaatake oo tan anndata. Kasen duu Baabiraado maa jiyoowo ko ngad-daa e cuucuukka, kajum yofete.

Haala jawdi dow kammu

¹⁹ —Pati paggee jawdi aduna, do mooyu e ngudu mbonnata, do wuybe kelata baafe so nguja. ²⁰ Paggee jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa ngudu, do wuybe kelataa baafe sako nguja. ²¹ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Haala fooyre e nimre

²² —Gite ngoni lampa caldi. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. ²³ Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu ni66an. Ndennoo, so fooyre wonnde e maa ndee yo nimre, nimre hoontii nimre!

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

* **6:13** Cakite aaya 13 tawaaka e dereeji burdi fuu 60oyde dii.

24 —Fay gooto waawaa gollande halfaa6e didon, sabi naa joomum wajjii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

25 Dum nee, mido wiya on: pati cunlee e nguurndam mon ko jaamatan e ko njaraton e ko koltoton. Pati cunlanee ko boornoto-don. Tama nguurndam buraa nguure? Tama caldi buraa koltal? 26 Yeewee pooli diwooji dii: di aawataa, di kettataa, di mbeembataa, kaa Baabiraado moodon gondoo dow kammu oo ana jammaa di. Onon nee, on buraa pooli teentilaade naa? 27 Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? 28 Ko wadi so odon cunjana kaddule? Yeewee piindijji ley ngesa no peertirta: di tampataa, di mottataa. 29 Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. 30 So Laamdo ana holtinira nii leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, ko hadata mo holtinde on faa bura nii, onon famdu6e hoolaare! 31 Ndennoo, pati cunlee faa mbiyon: «Kodum jaamatan? Kodum njaraten? Kodum boornoto-don?» 32 Sabi dee kulle fuu heefer6e tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon gondoo dow kammu oo ana anndi odon kasindini e majjum dum fuu. 33 Ndaartee tafon Laamu Laamdo oo, kaɓum e fooccitaare makko ndee. Ko heddi koo fuu, on beydante dum.

34 Ndennoo, pati cunlanee janngo, sabi janngo sunlanan hoore mum. Nalooma fuu, donngal mum ana heya dum.

7

Haala jijnondiral

1 —Pati jinne, yalla odon mbaasa jinneede. 2 Sabi hono no jijnirton wo66e nii, nii jijnirte-don. Kasen duu ko etiranton wo66e koo, dum etirante-don. 3 Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? 4 Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, leggal woni e ley nde maa ndee? 5 Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laabata, faa kebaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

6 Pati ndokkee dawaadi ko dagii, sabi di mbirfitanto on di njata on. Pati caakee naaye moodon dime yeeso girooji, sabi di nja66an de.

No Laamdo hokkirta jaagiido dum

7 —Naagee, on keban, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. 8 Sabi jaagiido fuu heban, tewtudo fuu yiitan, calmindo fuu udditante. 9 Homo woni e mon mo biyum jaagotoo buuru so hokka dum haayre? 10 Naa jaagoo dum liingu, hokka dum mboddi? 11 No mbonir-don fuu, odon ndokka 6i66e mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondoo dow kammu oo. Omo hokka jaagiido mo fuu kulle lobbe. 12 Ndennoo, ngadiranee yim6e no njid-don 6e ngadirana on nii. Dum woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee njamiri.

Haala damal paadungal

13 —Naatiree damal paadungal ngal! Sabi damal naatirgal e halkere ana yaajii, laawol mum ngol ana newii, jokko6e ngol 6ee duu ana keewi. 14 Kaa damal naatirgal e nguurndam ana faadii, laawol mum ngol ana tiidi, kasen yiito6e ngol 6ee yo seeda.

Haala lekki e biddde mum

¹⁵—Ndeentee e annabaabe peneebe bee. So ebe ngara e mon, 6e nanndinkinto e baali, kaa so goonga, 6e jaatooji bondi. ¹⁶ Golleji ma66e annditirton 6e hono no lekki annditirtee biddde mum nii. Peguuje tebataake e kebbe, ibbe tebataake e jakkabere. ¹⁷ Lekki lobbi biddde lobbe rimata, kaa lekki mbonki biddde bonde rimata. ¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimde biddde bonde, kasen duu lekki mbonki waawataa rimde biddde lobbe. ¹⁹ Lekki fuu ki rimataa biddde lobbe soppete, wedee e yiite. ²⁰ Ndennoo, golleji ma66e annditirton 6e.

No taalibaabe peneebe carirtee

²¹—Wanaa wiyoo6e kam «Moobbo, Moobbo» 6ee fuu naatata e Laamu Laamdo oo. Wadoo6e sago Baabiraado am gondo dow kammu oo 6ee tan ngoni naato6e e makko. ²² Nannde darngal, heew6e mbiyan kam: «Moobbo, Moobbo! Wanaa e innde maa min njottiniri nulal naa? Wanaa e innde maa min ndibbiri seydaani'en naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayde keewde naa?» ²³ Oon wakkati, mi jaaborto 6e nii: «Mi anndaa on abada. Ngoddee kam, onon wadoo6e ko boni bee!»

Haala cuudi dadi

²⁴—Ndennoo, neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokki di, nanndan e hakkilante mahudo suudu mum e dow haayre. ²⁵ Yiiwoonde to6i, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, fuu ndu saamaali, sabi ndu diidaama dow haayre. ²⁶ Kaa neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokkaali di, ana nanndi e mo walaa hakkille, mahudo suudu mum e dow njaareendi. ²⁷ Yiiwoonde to6i, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, ndu wurji wurjugol manngol.

²⁸ Nde Iisaa tilii e diin konngi ndee, jamaa oo satti haayneede e waaju makko oo, ²⁹ sabi o waajorike 6e hono no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya 6ee nii.

8

No Iisaa selliniri ceppaado

¹ Ko Iisaa jippii waamnde haayre ndee koo, jamaa keewdo jokki e makko. ² Oon wakkati, gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, wii mo:

—Moobbo, so tawii a jabii ada waawi sellinde kam.

³ Iisaa foorci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don, ceppu gorko oo selli. ⁴ Caggal dum, Iisaa wii mo:

—Hettinda faa moyya! Pati kaalanaa dum fay gooto, kaa yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina 6e a sellii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasi'en

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndee, hooreejo sordaasi'en 6attii mo, ndaardi mo mballa, wii:

⁶—Moobbo, golloowo am ana lelii cuudi, sellaa faa junngo yahataa koyngal warataa, ana naawa sanne!

⁷ Iisaa wii mo:

—Mi yahan mi sellinoya mo.

⁸ Kaa hooreejo sordaasi'en oo jaabii, wii:

—Moobbo, miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. Ndennoo dana ko kaal-daa tan, golloowo am oo sellan. ⁹ Miin e hoore am mi laamaado,

miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii golloowo am wada huunde, wadan.

¹⁰Nde Iisaa hettindii mo ndee, haaynaa e makko sanne, wii jokkuፎ e mum ፎe:

—Mido haalana on goonga, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke. ¹¹Mido haalana on, heewፎe iwrata funnaange e hiirnaange, njoododoo e Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, ፎe jaamda ley Laamu Laamdo. ¹²Kaa jogoraaፎe naatoፎe e Laamu oo ፎe, mbedete ley nimre wonde sella ndee, ton ፎe mboyata ፎe njeryondira jiiye.

¹³Caggal dum, o wii hooreejo sordaasi'en oo:

—Hootu galle maa! Yo laatane no ngoondinir-daa nii.

E oon wakkati jaati, golloowo hooreejo sordaasi'en oo sellinaa.

No Iisaa selliniri jawፎe heewፎe

¹⁴Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esii Piyeer debbo ana lelii yo jontaado.

¹⁵Iisaa memi junngo makko, jontere makko selli, oon immii laatanii mo njaatigi.

¹⁶Nde hiirnoo ndee, Iisaa waddanaa yimፎe heewፎe ፎe ladde woni e mum'en. Konngol makko tan o ribbiri laddeji gondi e maፎፎe dii, o sellini jawፎe ፎe fuu. ¹⁷O wadi non faa dum tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

«O ittii tampere meeden,

o sellinii jawuuji meeden.»*

No yimፎe mbiiri njokkan e Iisaa

¹⁸Nde o yii jamaa oo ana filii mo ndee, o yamiri o lumbinee. ¹⁹Dunkee Sariya gooto battii, wii mo:

—Moobbo, mi jokkete do njahataa fuu.

²⁰O wii oon:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelina hoore mum fowtinoo.

²¹Goddo jeyaado e taalibaaፎe ፎe wii mo:

—Moobbo, accu mi iroya baabam tafon.

²²O jaabii oon, o wii:

—Jokkam, dal maayፎe ira maayፎe mum'en.

No Iisaa waaltiniri yiiwoonde e henndu

²³O naati laana, taalibaaፎe makko njokki e makko. ²⁴Don e don, yiiwoonde immodii e henndu mawndu e weendu nduu faa bempeeje ana cudda laana kaa, tawi kanko omo daanii. ²⁵Taalibaaፎe ፎe battii mo, pinndini mo, mbii mo:

—Moobbo, danndu min! Miden nii kalkoo!

²⁶O jaabii ፎe, o wii:

—Ko hulፎinta on? Onon famduፎe hoolaare!

E oon wakkati, o immii, o jahii e henndu nduu e ndiyam weendu dam. Non fuu wii teen! ²⁷Haaynii ፎe, eፎe mbiya:

—Gorko homo sifa mum wa'i nii, fay kenuuli e ndiyam ana downtanoo dum?

No Iisaa selliniri worፎe didon laddaaፎe

²⁸Nde Iisaa lumbunoo so heetti e leydi Gadaren ndee, worፎe didon laddaaፎe njalti ley janaale, kawri e makko. Eፎe janngunoo faa fay gooto suusaano yaፎፎoraade laawol ngol. ²⁹Be ndarii eፎe nduka eፎe mbiya:

* 8:17 Esaaya 53.4

—Bii Laamdo, ko njid-daa wafude min? Torrude min waddu maa doo, gila wakkati cartaado oo yottaaki naa?

³⁰ Sewre girooji mawnde ana durannoo sera don. ³¹ Seydaani'en bee ndaardi mo mbii:

—So ribbude min njid-daa, dunjana min min naatoaya e ndee doo sewre girooji.

³² O wii 6e:

—Njehee!

Seydaani'en 6ee njalti, naatoyi e girooji dii. Don e don, sewre ndee fuu diiri iwi hoore waamnde haayre too, sumpitii ley weendu nduu, yoolii.

³³ Duroo6e 6ee ndogi kooti ngeenndi too, njantoyii ko wadi koo fuu fay ko laddaa6e 6ee koo. ³⁴ Oon wakkati, yim6e ngeenndi 6ee fuu njehi hawritoyde e Iisaa. Nde 6e njii mo ndee, 6e ndaardi mo o yalta leydi mab6e ndii.

9

No Iisaa selliniri gorko bonnguujo

¹ Iisaa naati laana, lumbbiti, warti ngeenndi mum. ² O waddanaa bonnguujo ana lelnaa e dengeleewo. Nde o yii goondinal yim6e 6ee ndee, o wii bonnguujo oo:

—Gidam, seya! Luutti maa njaafaama!

³ E oon wakkati, dunkee'en Sariya yogaa6e miili e ko'e mum'en: «Oo gorko ana bonkoo Laamdo!» ⁴ O faami miilooji ma66e, o wii:

—Kodum wadi so odon miiloo dii miilooji bondi e berde moodon? ⁵ Wiide «Luutti maa njaafaama» e wiide «Imma yaa», kodum hen buri newaade? ⁶ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

—Imma, 6am dengeleewo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oo immii, hooti suudu mum. ⁸ Nde yim6e 6ee njii dum ndee, kuli, ndarii ana njetta Laamdo saabe ko hokki bii-aadama baawde baade nii koo.

No Iisaa noddiri Matta jokka e mum

⁹ Iisaa iwi don, ana e laawol. O yii gorko biyeteedo Matta ana joodii e duwaaneere mum, o wii dum:

—Jokku e am.

Matta immii, jokki e makko.

¹⁰ Caggal dum, o wari omo jaama ley galle Matta. Duwaane'en heew6e e luuttoo6e hono mum'en ngari njoodii ana jaamda e makko kanko e taalibaa6e makko. ¹¹ Farisa'en 6ee njii dum, ndarii ana mbiya taalibaa6e makko 6ee:

—Ko saabii so moobbo moodon ana jaamda e duwaane'en, kajum e luuttoo6e hono mum'en?

¹² O nani dum, o wii 6e:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo.

¹³ Njehee njanngoyee ko winndaa ley Dewtere Seniinde koo. Laamdo wii: «Yurmeende woni ko njidu-mi,

wanaa sadaka duppeteedo.»*

Sabi wanaa noddude foocitiibe waddi kam, noddude luuttoo6e woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁴ E oon wakkati, taalibaa6e Yaayaa battii Iisaa, lamndii mo dum doo:

* 9:13 Hosee'a 6.6

—Ko saabii so minen e Farisa'en 6ee miden kooraa kaa taalibaa6e maa 6ee koorataa?

¹⁵ O jaabii 6e, o wii:

—Tama nootii6e kuurtungu ana mbaawi noornaade so jommbaajo gorko ana wondi e mum'en? Kaa jalaa6e ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde ma66e. E deen jalaa6e, 6e kooran. ¹⁶ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinnal, sabi fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinnal ngal, ceekol ngol beydoo. ¹⁷ Kasen duu peguujam kesam loowataake e sumalleeji kiidfi. So dum wadii, sumalleeji dii pusan, peguujam dam yuppoo, sumalleeji dii mbona. Haya peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee, yalla dum fuu edum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no wuurtiniri suka debbo

¹⁸ Nde Iisaa woni e haalde dum ndee, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, diccii yeeso mum, wii:

—Biyam debbo hedditaa ki jooni temmbu. Kaa war faw junngo maa e makko, o wuurtan.

¹⁹ Iisaa immii jokki e makko, kaɗum e taalibaa6e mum. ²⁰ E6e e laawol, debbo gooto mo tuundi mum tayataa ko waarata e duu6i sappo e didi, iwri caggal Iisaa, memi kommbol saaya makko. ²¹ Sabi o miilii e becce makko: «So mi hebii memde saaya makko tan, mi sellan.» ²² Iisaa yeecitii, yii mo, wii:

—Banndam debbo, seya! Goondinal maa danndii ma.

Oon wakkati fuu, debbo oo selli. ²³ Iisaa yottii galle hooreejo waajordu oo, non o yii fiyoobe cereeli won6e to maayde too 6ee e yim6e woyoo6e 6ee, ²⁴ o wii:

—Immee doo, sabi suka debbo oo maayaali, o daaniido tan.

Be njali mo. ²⁵ Nde yim6e 6ee njaltinaa sella ndee, o naati ley suudu nduu, o nanngi junngo suka debbo oo, nii immii. ²⁶ Oon kabaaru saakii e leydi ndii fuu.

No Iisaa wumtiniri wumbe didon

²⁷ Nde Iisaa yahata ndee, wumbe didon njokki e mum ana ngulla ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

²⁸ Nde o yottii cuudi ndee, wumbe 6ee battii mo, o lamndii dum'en, o wii:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Moobbo, miden ngoondini.

²⁹ E oon wakkati, o memi gite ma66e, o wii:

—Yo laatano on no ngoondinir-don nii.

³⁰ Don e don 6e mbumti. O yaggini 6e, o wii 6e:

—Pati kaalanee dum fay gooto.

³¹ Kaa 6e njehi tan 6e caaki kabaaru makko e leydi ndii fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Nde wumtinaa6e 6ee njaltunoo ndee, Iisaa waddanaa kasen gorko mo seydaani muumidini. ³³ O ribbi seydaani oo tan, muumdunoodo oo watti haalde. Jamaa oo fuu haaynaa, ana wiya:

—Hono dum yiyaaka e Israa'iila abada!

³⁴ Kaa Farisa'en 6ee mbii:

—Hooreejo seydaani'en oo hokki mo baawde ribbude seydaani'en 6ee!

No Iisaa yurmorii yimbe 6e ngalaa kawjo

³⁵ Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana waajoo e ley cuudi baajordi, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, omo sellina jawuuji e ellaaji fuu. ³⁶ Nde o yii yimbe 6ee ndee, 6e njurminii mo, sabi 6e tampu6e 6e tayu6e dimme hono baali di ngalaa duroowo nii. ³⁷ Oon wakkati, o wii taalibaabe makko 6ee:

—Gese 6enndude ana keewi, kaa hettoo6e keewaa. ³⁸ Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hettoo6e to hettantee too.

10

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹ Iisaa noddi taalibaabe mum sappo e didon 6ee, o hokki 6e baawde ribbugol seydaani'en e sellinool sii jawuuji e ellaaji fuu. ² Inde nelaa6e sappo e didon 6ee annii: arano e ma66e yo Simon noddirteedo Piyeer e Andire mijum, Yaakuuba 6ii Jebede e Yuhanna mijum, ³ Filipa e Bartolome, Tomaa e Matta duwaaje oo, Yaakuuba 6ii Alfaa, kajum e Tadde, ⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyota jammbootodo mo oo.

No Iisaa neliri taalibaabe mum sappo e didon 6ee

⁵ Iisaa neli 6een sappo e didon, o wii 6ee:

—Pati njehee e leyde de Yahuudiyankoo6e ngalaa e mum dee, kasen duu pati naatee e geelle Samariya. ⁶ To baali suudu Israa'iila majjudi dii kaan-don yaade. ⁷ To njahaton fuu, ooynee mbiyon «Laamu Laamdo battiima!» ⁸ Cellinon jaw6e, nguurtinon maay6e, cellinon seppaa6e, ndibbon seydaani'en. On kefirii nii tan, ndokkiree nii tan. ⁹ Pati naboree kanje naa cardii naa mbuudu jakawalle e njiibaaji moodon. ¹⁰ Pati fay gooto e moodon nabora mbasu naa saayaaji didi. Pati fay gooto e moodon bama pade naa sawru. Sabi golloowo ana haandi e nguure.

¹¹ So tawii on ngarii e ngeenndi naa wuro, tewtee njaatigi lobbo, kasen keddee njaatigi mon doo faa nde iw-don don. ¹² So odon naata e galle, calminon. ¹³ So galle oo ana haandi hen, yo jam mon yotto mo. Kaa so mo haandaa hen, yo jam mon wurtu e mon. ¹⁴ So won galle naa ngeenndi do on nja66aaka naa on kettindaaka, njaltee nokku oo, pidon colla koyde mon duu. ¹⁵ Mido haalana on goonga: jannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo geelle Sodooma e Gomoora ngoo naawde.*

Haala torraaji garooji

¹⁶ —Kettindee! Mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. Ndennoo, yoyiree no boje nii, neworee no buugaaji nii. ¹⁷ Ndeento-don e yimbe 6ee, sabi 6e ndarnan on e carirde, 6e piyan on dorri ley cuudi ma66e baajordi. ¹⁸ On nabete yeeso saroobe e kaanankoo6e saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso ma66e kambe e heefer6e 6ee. ¹⁹ So on ndarnaama e sarirde, pati mbembe-don no kaaldaton naa ko kaalat. Sabi on ndokkete konngi di kaan-don haalde e oon wakkati, ²⁰ di iwataa e moodon, ko selli hen dee, RuuhuBaabiraado moodon oo haalata ley moodon. ²¹ Neddo hokkitiran saki-ike mum waree, baabiraado duu biyum. Bi66e immanto saaraa6e mum'en, piya dabare yalla 6een ana mbaree. ²² Yimbe fuu mbajan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoo6e, joomum hisinte. ²³ So on torraama e ngeenndi

* **10:15** Sodooma e Gomoora yo geelle didi de Laamdo halkii saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

ngootiri, ndoganee ngonndi. Midó haalana on goonga: on piltidataako geelle Israa'iila dee fuu tawa Bii Neddo wartaali.

²⁴ Taalibbo buraa moobbo mum, maccudo buraa kalfaado mum. ²⁵ Ana yidaa taalibbo wuurda no moobbo mum wuurdi fuu, maccudo duu no kalfaado mum wuurdi. Miin duu, mi noddiraama «Beelsebul» (hooreejo seydaani'en), wanaa haala mon onon.

Haala kulol Laamdo

²⁶ —Ndennoo, pati kulee yimbe. Walaa fuu ko suudii ko banngintaake, walaa sirri mo saakataake. ²⁷ Ko kaalan-mi on e nimre koo, kaaltee dum e fooyre. Ko ngunndante-don koo, ooynee dum dow beneeji. ²⁸ Pati kulee waroobe terde, be mbaawanaa yonkiiji. Laamdo baawdo halkude terde e yonkiiji fuu e jahannama, oo kaan-don hulde. ²⁹ Tama biiwuuji didi coottataake mbuudu? Kaa fay gootel e majji yanataa e leydi tawa wanaa e sago Baabiraado moodon oo. ³⁰ Onon, fay leebi ko'e mon fuu ko limaa. ³¹ Ndennoo, pati kulee, sabi onon buri biiwuuji keewdi teentilaade.

³² Neddo fuu ceettaniido kam yeeso yimbe, miin duu, mi seettanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. ³³ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin duu, mi salanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

³⁴ —Pati miilee jam ngardu-mi e leydi ndii. Mi wardaali e jam, kaafaawi ngardu-mi. ³⁵ Ko waddi kam dee, seenndude biddo gorko e baam mum, biddo debbo e inna mum, debbo bamaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fuu koreeji mum laatotoo waybe mum. ³⁷ Korsindo inna mum naa baam mum faa buri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. Korsindo biyum gorko naa debbo faa buri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁸ Mo bamaali leggal mum bardugal,† jokka e am fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁹ Tewtudo reenude yonki mum fuu, waasan ki, kaa baasirido ki sabaabu am, hewtan ki.

Haala mbarjaari

⁴⁰ —Ja66iido on fuu ja66iima kam, ja66iido kam fuu ja66iima neldo kam oo. ⁴¹ Ja66iido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heban mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndii. Ja66iido neddo poocitiido saabe o poocitiido fuu, heban mbarjaari ndi poocitiido fodanaa ndii. ⁴² Midó haalana on goonga: neddo fuu dokkudo burdo famdude e taalibaa6e am 6ee fay so horde loonde ndiyam buu6udam tan saabe o taalibbo am, o waasataa he6ude mbarjaari makko.

11

¹ Nde Iisaa tilii yamirde taalibaa6e mum sappo e didon 6ee ndee, iwi don, yehi jannginoyde e waajoyaade ley geelle piliide dee.

No Yaayaa neliri taalibaa6e mum to Iisaa

² Yaayaa ana ley kasu. O nani gollleeji Almasiihu oo ana njantee, o neli taalibaa6e makko 6ee, ³ faa lamndoo Iisaa:

—Aan woni kaando warde oo, naa min ndooman goddo?

⁴ Iisaa jaabii 6e, wii:

† 10:38 Koro 6amde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

—Njehee, njantanoyee Yaayaa ko nan-don e ko njii-don fuu: ⁵ wumbe ana mbumta, layannoobe ana nja66a faa gasa, seppaa6e ana cellinee, faadu6e ana paadita, maay6e ana nguurta, misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

⁷ Nde nelaabe Yaayaa 6ee njahata ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ⁸ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Gorko pariido naa? Parii6e e galleeji kaanankoo6e tawete. ⁹ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo 6uri annabaajo. ¹⁰ Kanko woni mo Binndi dii cappii oo:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.»*

¹¹ Mido haalana on goonga: bammaade bammaali 6urdo Yaayaa mo lootogal batisima oo, tawee nee, 6urdo lo'ude e Laamu Laamdo oo 6uri mo teddude. ¹² Gila Yaayaa mo lootogal batisima fuddi waajaade, Laamu Laamdo ana ruggoree semmbe, ruggotoo6e 6ee ana ndaara teetude mo.

¹³ Annabaabe 6ee fuu kaɲum e Tawreeta Muusaa cappike Laamu oo faa e jamaanu Yaayaa. ¹⁴ So odon nja6a haala ma66e, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol mum sappaa oo. ¹⁵ Jom nowru fuu yo nanu.

¹⁶ Kodum mbaaw-mi nanndinde e yim6e oo jamaanu? E6e nanndi e sukaa6e joodi6e e luumooji, 6ee doo ana mbiya 6ee too:

¹⁷ «Min piyanii on cereeli,
on mbamaali,
min mboyanii on woundu yurminiindu,
on dusaali.»

¹⁸ Sabi Yaayaa warii, o kooroowo, o yarataa doro, wiyaama o laddaado. ¹⁹ Bii Neddo oo duu warii ana ɲaama, ana yara, yim6e mbii dum: «Naamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gidu duwaɲe'en e luuttoo6e hono mum'en!» Kaa hakkilantaaku Laamdo ana 6anngina goonga muudum ley golleeji muudum.

No Iisaa feliri geelle caliide tuubude

²⁰ Caggal dum, Iisaa fuddi felde geelle de o 6uri waɲude e mum kaayde dee, sabi hodube e deen geelle 6ee tuubaali. O wii:

²¹ —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley moodon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hodube ton 6ee tuubanno law, tawete 6e boornike licce caakuuji, 6e njoodike e ndoondi faa 6e kollita tuubugol ma66e. ²² Saabe dum, mido wiya on: ɲannde darngal, jukkungo mon 6uran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ²³ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maay6e. Sabi so kaayde gadanoode e maa dee ngadanooma Sodooma, nden, ndiin ngeenndi heddotono faa jooni. ²⁴ Saabe dum, mido wiya on: ɲannde darngal, jukkungo mon 6uran ngo Sodooma ngoo naawde.

No Iisaa fowtinirta yimbe

²⁵ Oon wakkati fuu, Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilante6e, kaɲum e anndu6e, 6annginan-daa dum cukaloy. ²⁶ Jaati Baabiraado, hono non worri sabi dum wel maa.

* 11:10 Malakiya 3.1

²⁷ Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado oo, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kaɗum e mo Bajjo oo muuyi bannginande dum fuu.

²⁸ Onon yimbe tampuɓe roondaade donnge tedduɗe, on fuu ngaree e am, mi fowtinan on. ²⁹ Dalee mi fawa tekkere am e dow mon, accon mi jaangina on, sabi mido sawrii, mido leydinkinii, on tawan hen fowtere yonkijji moodon. ³⁰ Sabi tekkere am ana yaafi roondaade, donngal am ana huɗfi.

12

Haala jalaande fowteteende

¹ Oon wakkati, Iisaa e taalibaaɓe mum ana ceeka gese ley jalaande fowteteende. Taalibaaɓe makko njolbi, ana kelta butaali ana yakka. ² Nde Farisa'en ɓee njii dum ndee, ndarii ana mbiya mo:

—Yeew, taalibaaɓe maa ɓee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende!

³ O jaabii ɓe, o wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbunoo, kaɗum e yimbe mum? ⁴ O naati e ley hukkuu ceniido oo, kanko e yimbe makko, ɓe jaami buuru cakkaado oo. Haya, ɓe ndurjanaaka jaamde mo, yottinoobe sadaka tan njeɗ jaamde mo. ⁵ Naa duu, on njanngaali e ley Tawreeta Muusaa, nde wonnoo yottinoobe sadaka ɓee ana ngolla ley Suudu Dewal Mawndu nduu fay jalaande fowteteende? Kambe nee, eɓe comna jalaande fowteteende ndee, kaa dum felataa ɓe. ⁶ Mido wiya on: ko ɓuri Suudu Dewal Mawndu ana doo. ⁷ Sinndo odon anndunoo ko kaa haala Laamdo firritata: «Yurmeende woni ko njidu-mi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataano ɓee laaɓuɓe. ⁸ Sabi Bii Neddo oo jey jalaande fowteteende ndee.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo mum waati

⁹ Iisaa iwi don naatoyi suudu maɓɓe waajordu. ¹⁰ Gorko mo junngo mum waati ana wonnoo don. Wonnoobe don ɓee tuufani Iisaa yalla ana keɓa no kappira dum. Saabe dum, ɓe lamndii mo dum doo:

—Sariya meeden oo hokkii en sellinde neddo jalaande fowteteende naa?

¹¹ O jaabii ɓe, o wii:

—So won e mon jogiido mbaalu, so oon mbaalu saamii e luggere jalaande fowteteende, wanaa joomum yaltinoyan mo naa? ¹² Odon anndi neddo ana ɓuri mbaalu do woddi! Ndennoo, ana dagoo wadande neddo ko moyyi jalaande fowteteende.

¹³ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii.

¹⁴ Farisa'en ɓee njalti, njoodoyii faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii kaadime mum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nani dum ndee, iwi e oon nokku, yimbe heewbe njokki e makko. O sellini jawbe ɓee fuu, ¹⁶ o daalii been pati kumpita fay gooto kabaaru makko. ¹⁷ Dum wadirii non yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Esaaya kaa ana tabita nde oon wii:

¹⁸ «Annii kaadime am mo cuɓii-mi.

Kanko korsin-mi,

kanko welni ɓernde am.

Mi jippinan e makko Ruuhu am,
o ooynanto leŋi dīi laawol fooccitaare.

19 O falondirtaake, o dukataa,
daande makko nanataake e mbeddaaji.

20 O helataa kuḍol oopiingol,
o nifataa moottila mo pooyel mum famḍi
faa ɲannde o hokki fooccitaare jaalogal.

21 Leŋi dīi fuu pawan jikke mum'en e makko.*

No Iisaa fenniri ko happaa koo

22 Nden, Iisaa waddanaa gorko bumḍo muumo, sabi oon yo laddaado. O sellini ḍum faa watti haalde e yiide. 23 Haaynii yimḅe ḅee fuu, ndarii ana mbiya:

—Ḍum nee, taanii Daawuuda oo woni ḍoo naa?

24 Kaa nde Farisa'en ḅee nani ḍum ndee, mbii:

—E baawḍe «Beelsebul» hooreejo seyḍaani'en o ribbirta seyḍaani'en ḅee.

25 Nde wonnoo Iisaa anndii miilooji maḅḅe, o wii ḅe:

—Laamu fuu pecciido ana haḅa e hoore mum, bonan. Ngeenndi naa galle fuu pecciido ana haḅa e hoore mum, heddataako. 26 So Ibiliisa ribbii seyḍaani'en mum, feccii hoore mum. Ndennoo, hono laamu mum heddor-too? 27 So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seyḍaani'en, yimḅe mon ḅee nee, homo ndibbirta ḅe? Yimḅe mon ḅee jaati kollata on ngalaa e goonga! 28 Kaa so Ruuhu Laamḍo ndibbiran-mi seyḍaani'en, ḍum ana holla Laamu Laamḍo warii e mon.

29 Iisaa ḅeydi hen, wii:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe teeta jawdi mum tawee haḅḅaali joomum tafon. Kaa so haḅḅii joomum faa teenii, ana waawi naḅude ko woni e galle mum fuu.

30 Mo waldaa e am fuu yo gaɲo am. Mo moobtidataa e am fuu yo caakoowo.

31 Saabe ḍum, mido wiya on: yimḅe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu, kaɲum e bonkaaji fuu. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. 32 Nedḍo fuu kaaldḍo ko boni e Bii Nedḍo, ana waawi yaafeede, kaa nedḍo fuu kaaldḍo ko boni e Ruuhu Ceniido, yaafataake jooni, yaafataake wakkati garoyoowo.

No lekki annditirtee biddé mum

33 —So lekki ana moyyi, biddé mum moyyan, so lekki moyyaa, biddé mum moyyataa, sabi lekki biddé mum annditirtee. 34 Biḅḅe bolle bonḅe! Hono hen mbaawirton haalde ko moyyi tawee on bonḅe? Sabi ko woni e ḅernde, ḍum yaltata e hunduko. 35 Nedḍo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley ḅernde mum. Nedḍo bonḍo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley ḅernde mum. 36 Mido wiya on: ɲannde darngal yimḅe kaaltan haalaaji laaliidi ḍi kaalnoo fuu. 37 Sabi nedḍo haalaaji mum sarirtee poocciido naa jukketeedo.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

38 Caggal ḍum, yoga e dunkee'en Sariya, kaɲum e Farisa'en mbii Iisaa:

—Moobbo, miden njidi kollaa min taagumansa Laamḍo nel maa.

39 O jaabii ḅe, o wii:

—Jamaanu jooni bonḍo cobuḍo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.

40 Sabi, no Yuunusa waḍiri balḍe tati jemma e ɲalooma ley reedu liingu

* 12:21 Esaaya 42.1-4

mawdo oo nii, hono non Bii Neddfo wadirta balde tati jemma e jalooma ley yanaande. ⁴¹ Nannde darngal, worbe Niniwe immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liifa dum'en. Sabi worbe Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa oo ndee. Haya, burdo Yuunusa ana doo! ⁴² Nannde darngal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liifa dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaafi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana ana doo!

Haala wirfitagol seydaani

⁴³—So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiilooyo e nokkuuje joorde tewta do njoottinoo, kaa njoottere fuu o hebataa. ⁴⁴ Nden kaa, o wiya: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» So o wirfitike, o tawan galle oo yo bolar, ana wuuwaa, ana moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Nden, o wirfitoo, o waddoya seydaani'en njeddon wobbe burbe mo bonde. Be naata e galle oo, be koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde. Nii yimbe ndee fedde bonnde duu laatooyto.

Inna Iisaa e mijiraaabe Iisaa

⁴⁶ Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oo ndee, inna makko e mijiraaabe makko worbe njottii. Be ndarii sella, ebe njidi yiide mo. ⁴⁷ Won biido mo:

—Inna maa e mijiraaabe maa ana ndarii sella ana njidi yiide ma.

⁴⁸ O jaabii oon neddo, o wii dum:

—Homo woni innam? Hoobe ngoni mijiraaabe am?

⁴⁹ O sappii taalibaaabe makko bee, o wii:

—Innam e mijiraaabe am annii. ⁵⁰ Sabi mijnam naa innam yo neddo gadoowo sago Baabiraado am gondoo dow kammu oo.

13

Bannadol haala aawoowo

¹ Ley oon jalooma, Iisaa yalti cuudi, joodoyii daande weendu. ² Jamaa keewdo ana filii mo faa o naatoyi laana, o joodii ley makka. Yimbe bee ndarii e daande ndiyam dam. ³ O haalaniri be kulle keewde e bannadi. Omo wiya:

—Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, pooli ngari cufi dum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don sabi aawdi ndii iraka gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fufidi e majje, de cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, rimi: yoga sowii cowe teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati. ⁹ Jom nowru fuu yo nanu!

Ko saabii so Iisaa ana haaldira e yimbe bannadi

¹⁰ Oon wakkati, taalibaaabe bee battii Iisaa lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so ada haaldira e ma66e bannadi?

¹¹ O jaabii be, o wii:

—Onon, on ndokkaama faamude goonga teddufo haala Laamu Laamdo oo, kaa kambe, be ndokkaaka dum. ¹² Sabi jogiido fuu, beydante faa heewa. Kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete. ¹³ Dum saabii so mido haaldira e ma66e bannadi:

«Tawee be yeewoo6e, be njiyataa,

Tawee be hettintoo6e, be nanataa, be paamataa.»

¹⁴ Nii ko Laamdo wadunoo e hunduko annabi Esaaya koo tabitiri e ma66e:

«On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

¹⁵ Sabi yim6e ngol lejol laatike tiidu6e ko'e:

Be cukkii noppi ma66e,

6e mu66ii gite ma66e,

so wanaa dum

gite ma66e njiyan,

noppi ma66e nanan,

hakkillaaji ma66e paaman,

6e tuuban, mi sellina 6e.»*

¹⁶ Kaa onon, on mbelii hoore: gite moodon ana njiya, noppi moodon duu ana nana! ¹⁷ Mid6 haalana on goonga: annabaa6e heew6e e foocitti6e heew6e muuyiino yiide ko njiyaton koo, 6e njiyaali. Be muuyiino nande ko nanaton koo, 6e nanaali.

No Iisaa firtiri bannadol aawoowo

¹⁸ —Ndennoo, kettinee maanaa bannadol aawoowo ngol. ¹⁹ Neddo fuu nando haala Laamu Laamdo tawee faamaali dum, bondo oo waran, doofa ko aawaa e bernde mum koo. Kabaaru oo neddo ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. ²⁰ Kabaaru aawdi saamundi e korokaaye ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol so jab6oroo ngol seyo don e don. ²¹ Kaa ngol walaa dadi e makko, o nanngan ngol wakkati gooto tan. So dum billike naa so o torrike saabe konngol ngol, o yankiran don e don. ²² Kabaaru aawdi saamundi e kebbe ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol, so sugullaaji aduna e koomti jawdi cuuma ngol, ngol laatoo dimarol. ²³ Kaa kabaaru aawdi saamundi e leydi mbelndi ndii, been ngonni nanoo6e konngol ngol so paama ngol. Oon wakkati, 6e ndiman 6i66e: yoga teemedere, yoga capand6 jeegom, yoga capantati.

Bannadol haala hudo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani 6e bannadol gonngol, wii:

—Hono nii Laamu Laamdo oo wa'i: gorko aawi e ngesa mum aawdi lobbiri.

²⁵ Nde yim6e fuu daaninoo, gajo oon gorko wari, aawi hudo bonko e ley gulle dee, witti. ²⁶ Nde aawdi ndii fudi faa rimi, nden hudo bonko koo duu 6anngi.

²⁷ Maccu6e 6ee njehi mbiyoyi jom ngesa oo: «Kalfaado, wanaa aawdi lobbiri aawu-daa e ngesa maa ngaa naa? Hoto koo hudo bonko iwi?» ²⁸ O jaabii 6e, o wii: «Gajo wadi nii.» Caggal dum, maccu6e 6ee lamndii mo, mbii: «Min njaha min doofoya hudo bonko koo?» ²⁹ O jaabii 6e, o wii: «Wanaa non, sabi so odon doofa hudo bonko koo, so on ndeentaaki on doofidan hen alkama oo.

³⁰ Accidee di faa kettal. Nden, mi wiyan hettoo6e 6ee doofa hudo bonko koo tafon, 6e ngada dum kafe faa duppee. So 6e ngadi dum fuu, 6e ketta alkama oo, nden 6e moo6ta dum ley beembal am.»

Bannadol haala ngeeyu buyaage

³¹ Iisaa haalani 6e bannadol gonngol, wii:

—Laamu Laamdo oo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo 6ami, so aawi e ngesa mum. ³² Kanko 6uri geeyi fuu famdude, kaa so mo fudii, o laatoto lekki mawki sanne faa pooli ngara jiba cuudi mum'en e ca6e makki.

Bannadol haala yuufinirdi

³³ O haalani 6e bannadol gonngol, o wii:

* 13:15 Esaaya 6.9-10

—Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no yuufinirdi seeda ndi debbo jii6i e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa haalaniri yim6e 6ee e banndi. O haaldataa e ma66e so wanaa e banndi, ³⁵ yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

«Mi haalaniran 6e banndi,
mi haalanan 6e kulle cuudaade gila nde aduna tagaa.»†

No Iisaa firtiri banndol hudo bonko

³⁶ Caggal dum, Iisaa yoppiti yim6e 6ee, naati ley suudu. Taalibaa6e makko 6ee 6attii mo, mbii mo:

—Firritan min banndol hudo bonko ngol.

³⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Aawdo aawdi lobbiri ndii oo, oon woni Bii Neddo oo, ³⁸ ngesa ngaa woni aduna oo. Bi66e Laamu Laamdo 6ee ngoni aawdi lobbiri ndii, 6i66e bondo oo ngoni hudo bonko koo. ³⁹ Gajo aawdo hudo bonko oo yo Ibiliisa, kettal ngal yo timmoo6e aduna, hettoo6e 6ee yo malaa'ika'en. ⁴⁰ Hono no hudo bonko ittirtree wedee e yiite nii, non timmoo6e aduna laartortoo. ⁴¹ Bii Neddo oo nelan malaa'ika'en mum, itta e laamu mum oo wadoo6e wo66e e luuttal, kajum e wadoo6e ko boni fuu, ⁴² mbedoo dum'en e yiite jahannama, ton 6e ngullata, 6e neryondira piyye. ⁴³ Kaa e oon wakkati, fooccitii6e 6ee njalbiran no naange nii e ley Laamu Baabiraado mum'en. Jom nowru fuu, yo nanu!

Banndol haala jawdi cuudiindi

⁴⁴ —Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no jawdi cuudiindi e ley ngesa, gorko goddo hoocci ndiin jawdi, suudi ndi kasen. E ley seyo makko ngoo, o soottoyi ko o joginoo fuu, o soodi ngesa ngaa.

⁴⁵ Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no julaaajo tewtoowo naaye dime nii. ⁴⁶ So joomum yii naayre rimre heewnde coggu, soottan ko jogii fuu sooda naayre ndee.

Banndol haala liddi

⁴⁷ —Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no bubbol bedaangol e geeci, so nanngi sii liddi fuu nii. ⁴⁸ Faa ngol heewi, summo6e 6ee poodi ngol faa e danjeere, ana cu6a liddi dii. Be ngadi liddi lobbii dii e ley cagii6e, 6e mbedii di nafataa fay huunde dii. ⁴⁹ Hono non timmoo6e aduna laartortoo. Malaa'ika'en ngaran ceennda bon6e e moyyu6e, ⁵⁰ mbedoo bon6e 6ee e ley yiite jahannama, ton 6een ngullata 6e neryondira piyye.

Banndol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa lamndii 6e, o wii:

—On paamii dum fuu naa?

Be njaabii, 6e mbii:

—Min paamii.

⁵² Caggal dum, o wii 6e:

—Jannginoowo Sariya fuu laatiido taalibbo Laamu Laamdo, ana wa'i hono no jom galle jaltinoowo e ley ndesaari mum kulle kese e kulle 6ooyde nii.

No Nasaraatunkoo6e calorii jabande Iisaa

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e diin banndi ndee, o iwi ton, ⁵⁴ o hooti ngeenndi do o mawni doo, omo waafoo e suudu ma66e waafoo. Haaynii yim6e hettintoo6e 6ee sanne, ndarii ana mbiya:

† 13:35 Jabuura 73.2

—Hoto fuu o hebi ngal anndal? Hono hen o hebiri baawde wadude dii kaayeeffiji? ⁵⁵ Tama o wanaa bii cehoowo ledde oo? Tama wanaa Mariyama woni inniiko? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yuusufu e Simon, kajum e Yahuuda? ⁵⁶ Tama wanaa enen e banndiraabe makko rewbe koddii? Ndenoo, hoto o hebi dum fuu?

⁵⁷ Dum saabanii be tippitaade mo. Caggal dum, o wii be:

—Annabaajo ana teddinaa e nokkuuje dee fuu, so wanaa ley ngeenndi mum'en, kajum e ley galle mum'en.

⁵⁸ Iisaa wadaali don kaayde keewde saabe waasude ma6be goondinde mo.

14

No Yaayaa maayiri

¹ E oon wakkati, Hirudus hooreejo leydi Galili oo nani haala Iisaa ana haalee. ² O wii golloo6e makko:

—Dum Yaayaa mo lootogal batisima! O wurtii. Dum saabii so omo jogii baawde wadude kaayde.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, ha6bee, uddee ley kasu, kam-mari Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa. ⁴ Sabi Yaayaa ana wiyanoo Hirudus:

—Dagantaako ma teetaa Hirudiya, sabi o gen mawna.

⁵ Hirudus yidi warde mo kaa suusaano yimbe 6ee, sabi be fuu e6e njogori-noo Yaayaa yo annabaajo.

⁶ Dum nee, jannde yiiitu-mawuuri rimeede Hirudus, bii Hirudiya debbo darii ana woma yeeso nootii6e mo 6ee. Hirudus weltii sanne, ⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o jaagii. ⁸ Suka debbo oo jokki haala inna mum, wii Hirudus:

—Waddanam doo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

⁹ Hirudus yoomi, kaa nde wonnoo hunike yeeso nootii6e dum 6ee, yamiri oon waddanee nde. ¹⁰ Oon wakkati fuu, o yamiri hoore Yaayaa tayoyee ley kasu too. ¹¹ Hoore ndee tayaa tummbaa e la'al, hokkaa suka debbo oo. Oon hokkoyi nde inna mum. ¹² Taalibaa6e Yaayaa 6ee ngari 6amti tew oo, iroyi. Caggal dum, be njehi be kaalanoyi Iisaa ko wadi koo.

No Iisaa jammirini ujunaaji joy neddo

¹³ Nde nanirde ndee warnoo e Iisaa ndee, Iisaa iwi ton naati laana, fa'i nokku teeldo, kajum tan. Yimbe 6ee kumpitii dum, njalti e geelle dee, cawndii daande weendu nduu, njokki e makko. ¹⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo, o yurminaa be sanne, heddi omo sellina jawbe ma6be. ¹⁵ Nde hiiri ndee, taalibaa6e 6ee 6attitii Iisaa, mbii dum:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. Yoppitin jamaa oo, yalla ana coodoya ko jaama to geelle too.

¹⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Fotaa ko be njaha. Onon e ko'e moodon, ndokkee be ko be jaama!

¹⁷ Be njaabii mo, be mbii:

—En ngalaa doo so wanaa buuruuje joy e liddi didi.

¹⁸ O wii be:

—Ngaddanee kam dum gaa.

¹⁹ O yamiri yimbe 6ee njoodoo e hudo, o 6ami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggitii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuruu oo, o hokki taalibaa6e 6ee ndokka jamaa oo. ²⁰ Be fuu be jaami faa be keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini

taye keddiide dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ²¹ Naamnoobe 6ee ana mbaara e ujunaaji joy gorko ko waldaa e rew6e e sukaa6e.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

²² Don e don, o naanni taalibaa6e 6ee e laana kaa yalla ana adoo mo lumbude weendu nduu, tawi kanko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ²³ Caggal o yoppitii 6e, o njabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni ton. ²⁴ Laana kaa yehi faa woddii danjeere ndee, tawi bemppee ana piya ka, sabi ka ja66otooka henndu. ²⁵ Nde 6adinoo weetude ndee, o wari e taalibaa6e 6ee, omo yaara koyde dow ndiyam dam. ²⁶ Kaa nde 6e njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, kulol manngol nanngi 6e, 6e mbii:

—Dum yo seydaani!

Be ndarii e6e conkina no 6e poti hulde. ²⁷ Don e don Iisaa wii 6e:

—Mbaaltinee hakkillaaji moodon! Dum miin, pati kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wii:

—Moobbo, so dum aan jaati woni doo, yamir mi yaha dow ndiyam dam mi wara to maa.

²⁹ O jaabii mo, o wii:

—War!

Piyeer yalti laana kaa, hedde ana yaha dow ndiyam dam, fewti Iisaa. ³⁰ Kaa nde mo yiinoo henndu nduu sattii ndee, o huli, o fuddi yorokitaade, o wulli, o wii:

—Moobbo, nootam!

³¹ Don e don, Iisaa foocci junngo mum, nanngi mo, wii:

—Nii pamdir-daa hoolaare? Ko saabii so cikkiti-daa?

³² Be didon fuu, 6e naati laana kaa tan, henndu nduu darii. ³³ Taalibaa6e wonnoobe ley laana kaa 6ee cujidani mo, mbii:

—A Bii Laamdo jaati!

No Iisaa selliniri jaw6e ley leydi Genesaret

³⁴ Be lumbi weendu nduu, 6e panndi leydi Genesaret. ³⁵ Wor6e oon nokku annditi mo, kaalani leydi ndii fuu garol makko, o waddanaa jaw6e 6ee fuu. ³⁶ Be jaagii mo mo acca jaw6e 6ee mema fay so kommbol saaya makko tan. Haya duu, memdo ngol fuu sellii.

15

Haala neesu njaatiraa6e

¹ Farisa'en e dunkee'en Sariya iwi Urusaliima, ngari e Iisaa lamndii dum, mbii:

² —Kodum wadi so taalibaa6e maa 6ee ana koyna neesuuji njaatiraa6e meeden dii? Sabi 6e lootataa juude fade ma66e jaamde.*

³ O jaabii 6e, o wii:

—Onon nee, kodum wadi so odon luutta yamiroore Laamdo ndee faa njokkon neesu moodon? ⁴ Sabi Laamdo wii: «Teddin inna maa e baam maa.»[†] O wii kasen: «Kududo baam mum naa inna mum, wareede laato jukkungo mum.»[‡] ⁵ Kaa onon, odon mbiya so neddo wii baam mum naa inna mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo ngedu Laamdo», ⁶ dum ana heya neddo, fota ko teddina saaraa mum kasen. Hono non tosirtan konngol Laamdo,

* **15:2** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina wadira.

[†] **15:4** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 [‡] **15:4** Pergu 21.17; Lewinkoo6e 20.9

faa njokkon neesu moodon! ⁷ Naafigi'en! Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon so wii:

⁸ «Laamdo wii:

Ngol lejol e haala tan teddirirta kam,
kaa e ley berde ma66e e6e ngoddi kam.

⁹ Meere 6e ndewata kam,

sabi ko 6e tuugii e ley janngingol ma66e koo yo jamirooje yim6e tan.»[§]

Haala ko sobinta neddo

¹⁰ Oon wakkati, Iisaa noddi jamaa oo, wii dum:

—Kettinee, paamee: ¹¹ wanaa ko naatata e hunduko neddo sobinta dum. Ko yaltata e hunduko sobinta neddo.

¹² E oon wakkati, taalibaa6e 6ee 6attitii mo, mbii mo:

—Tama a anndii Farisa'en 6ee mettaama e haalaaaji maa dii?

¹³ O jaabii, o wii:

—Funngo fuu ngo Baabiraado am gondo dow kammu oo aawaali, doofete.

¹⁴ Accee 6e, 6e wum6e dowoo6e wum6e! So bumdo dowii bumdo, 6e didon fuu 6e caaman ley ngaykaare.

¹⁵ Piyeer jaabii, wii mo:

—Firritan min kaa haala.

¹⁶ Iisaa wii:

—Onon duu, faa jooni edum finkinii on naa? ¹⁷ On paamaali ko naati e hunduko fuu yahan ley reedu, kasen duu dum yehete ladde? ¹⁸ Kaa ko yaltata e hunduko koo e 6ernde iwata, dum jaati sobinta neddo. ¹⁹ Sabi e 6ernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e jaako'aaku e jeenu e faasigaaku e nguyka e kappi, kaɲum e mbonka. ²⁰ Dum woni ko sobinta neddo. Kaa jaamde tawee lootaali juude mum no 6e mbii nii sobintaa neddo.

No debbo Kanaanke goondiniri Iisaa

²¹ Caggal dum, Iisaa iwi don fa'i seraaji Tirus e Sidon. ²² Debbo jeyaado Kanaana kodudo e ndiin leydi wari e makko, wulli, wii:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurmam! Biyam debbo ladde ana e mum, ana torra dum sanne!

²³ Kaa o jaabaaki dum fay huunde. Taalibaa6e makko 6ee ndaardoyi mo, mbii mo:

—Ribbu mo dee! Omo nii jokki e meeden tan omo wulla.

²⁴ Iisaa jaabii, wii:

—E baali suudu Israa'iila majjudi dii tan nelaa-mi.

²⁵ Nii debbo oo saami yeeso makko, sujidi, wii:

—Moobbo, wallam!

²⁶ O jaabii, o wii:

—Bamde jaamdu sukaa6e so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁷ Debbo oo wii:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi ana jaama jaamdu joomum'en iwooru e la'al so saama nduu.

²⁸ Nden, Iisaa jaabii mo, wii:

—Debbo, hee goondinal maa ana mawni! Yo a wadane no njidir-daa nii.

E oon wakkati jaati, 6iyiiko debbo oo selli.

No Iisaa selliniri jaw6e heew6e

²⁹ Iisaa iwi don, takkii daande weendu Galili, ɲabbi waamnde haayre, joodii ton. ³⁰ Yim6e heew6e ngari to makko, ngaddi layoo6e e wum6e e 6e terde

mum'en mbaati e muumdube, kaɲum e ɲawbe wɔbbe heewbe. Be battini been yeeso makko, o sellini be. ³¹ Haaynii yimbe bee sanne nde njiinoo muumduunooɔbe ana kaala, be terde mum'en mbaati cellii, layannooɔbe ana njaha faa gasa, wumnooɔbe ana njiya. Hedde ebe njetta Laamdo Israa'iila oo.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji nay neddo

³² Iisaa noddi taalibaabe mum bee, wii bee:

—Bee yimbe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ko be ngondi e am, haya duu be ngalaa ko be ɲaama. Mi waawaa yoppitinde be tawee be ɲaamaali, pati be caama yollbere e laawol so ebe koota.

³³ Taalibaabe makko bee mbii mo:

—Hoto fuu keɓaten ko ɲamminen oo jamaa e ley ndee ladde jeereende?

³⁴ O lamndii be, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be njaabii mo, be mbii:

—Jeddi, kaɲum e liikoy seeɗa min njogii.

³⁵ Caggal dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. ³⁶ O gami buuruuje jeddi dee kaɲum e liikoy koy, o yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaabe bee ndokka dum jamaa oo. ³⁷ Be fuu be ɲaami faa be keddi. Taalibaabe bee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ³⁸ Naamnooɔbe bee yo ujunaaji nay gorko, ko waldaa e rewbe e sukaaɓe. ³⁹ Caggal Iisaa yoppitii yimbe bee, naati laana, fa'i leydi Magadan.

16

No Farisa'en ɲaagorii kollee haaynde

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari ittude koro Iisaa, be ndaardi mo o holla be taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ² O jaaborii be nii:

—So on njii kammu ana wojji kiikiide, on mbiyan welan. ³ Beeteɓe law, so on njii kammu ana wojji ana niɓbi, on mbiyan toɓan. Odon mbaawi seenndude mbaadi kammu, kaa on mbaawaa seenndude taagumansaaji wakkatiiji dii!

⁴ Jamaanu jooni bondo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake, so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.

Caggal dum, o yoppi be don, o witti.

Haala yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en

⁵ Nde taalibaabe bee lumbata weendu nduu ndee, njegiti yooɓaade ɲaamdu. ⁶ Iisaa wii be:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

⁷ Taalibaabe bee ndarii ana mbiyondira:

—Ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non.

⁸ Iisaa anndi ko be kaalata koo, wii be:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru mbiiru-mi non? Onon famduɓe hoolaare! ⁹ Tama faa jooni on paamaali? Tama on miccitaaki buuruuje joy de njeɗu-mi e ujunaaji njoyon gorko dee, e cagiije de kebbin-don kedde dee? ¹⁰ Tama on miccitaaki kasen buuruuje jeddi de njeɗu-mi e ujunaaji nay neddo dee, e cagiije de kebbin-don kedde dee? ¹¹ Hono wadi on paamaali wanaa haala buuru kaalan-an-mi on? Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

¹² Oon wakkati, taalibaabe bee paami o wiyaali be ndeentoo e ko yuufinta buuru koo, ko o wii dee, be ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta koo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipa. O lamndii taalibaaße makko 6ee, o wii:
—Homo yim6e mbiyata Bii Neddo oo woni?

¹⁴ Be njaabii, 6e mbii:

—Won wiyoo6e a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoo6e a annabi Iliyaasa, won wiyoo6e kasen a annabi Yeremiya naa gooto e annabaabe 6ee.

¹⁵ O wii 6e:

—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu, Bii Laamdo guurdo oo.

¹⁷ Nden Iisaa wii mo:

—A welii hoore, aan Simon 6ii Yuunusa. Sabi wanaa 6ii-aadama anndin maa dum, Baabiraado am gondo dow kammu oo anndin maa dum. ¹⁸ Miin duu, mido wiye Piyeer (dum woni haayre), e dow nden haayre mahan-mi dental am goondin6e ngal. Maayde e heewde sembe fuu walaa ko waawi e mayre. ¹⁹ Mi hokkete cokitirde Laamu Laamdo: huunde fuu ko kadu-daa e leydi, hadete dow kammu. Ko njaabu-daa e leydi, jabete dow kammu.

²⁰ Nden, Iisaa daalii taalibaaße mum 6ee pati kaalana fay gooto katum woni Almasiihu oo.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

²¹ Gila e oon wakkati, Iisaa fuddi anndinde taalibaaße mum 6ee ana tilsi mo yaha Urusaliima, ton maw6e lepol e hoore6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya torran mo sanne, mo waree, kaa mo wuurtan jannde tatabere. ²² E ley dum, Piyeer sawndintini mo hedde ana jinja mo, wii mo:

—Yo Laamdo dannde Moobbo! Dum hebataa ma!

²³ Iisaa yeecitii, wii Piyeer:

—Woddam aan Ibiliisa! A fergitere e laawol am, sabi miiloo maa ngoo iwrataa to Laamdo, to yim6e ngo iwrata!

No Iisaa jokkirtee

²⁴ Caggal dum, o wii taalibaaße makko 6e:

—Muuydo jokkude kam fuu, jootta yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal* jokka e am. ²⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirdo ki sabaabu am, hisinan ki. ²⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo, so waasii yonki mum? Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ²⁷ Sabi Bii Neddo oo wardan e malaa'ika'en mum e ley teddeengal Baabiraado mum. Oon wakkati, o barjoto gooto fuu ko waarata e golle mum. ²⁸ Mido haalana on goonga: yoga e won6e doo 6ee maayataa tawee njijaali Bii Neddo oo ana wara e ley laamu mum.

17

No noone Iisaa waylitorii

¹ Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e rimdaa6e didon Yaaku-uba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde.

² Noone makko waylitii yeeso ma66e. Yeeso makko ana jalba no naange nii, kaddule makko ndawni far hono fooyre. ³ Muusaa e Iliyaasa banngani 6e, ana kaalda e makko. ⁴ Piyeer wii Iisaa:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal mi darna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

* 16:24 Yeew Matta 10:38

⁵ O tilaaki haalde, faa luurde jalboore suddi 6e. Daande iwi ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cu6ii-mi. Kettindee mo!

⁶ Nde taalibaa6e 6ee nani nden daande ndee, 6e caami 6e kippii e leydi, 6e kul sannee. ⁷ Iisaa 6attitii 6e, memi 6e, wii:

—Immee, pati kulee.

⁸ E ley dum, 6e kunci gite, 6e njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde haayre ndee koo, Iisaa daalii 6e, wii:

—Pati kaalaneey fay gooto ko njii-don koo faa wakkati nde Bii Neddo oo immitii e hakkunde maay6e fuu.

¹⁰ Caggal dum, taalibaa6e 6ee lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya 6ee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde moyyintina kulle dee fuu. ¹² Kaa mido wiya on: Iliyaasa ya66ike, 6e annditaali dum, 6e ngollii dum ko 6e muuyi fuu. Hono non 6e torrirta Bii Neddo oo duu.

¹³ Taalibaa6e 6ee paami ko o haalata haala Iliyaasa koo, haala Yaayaa mo lootogal batisima o haalani dum'en.

No Iisaa selliniri kirikiraa6o

¹⁴ Nde 6e ngarti e jamaa oo ndee, gorko gooto 6attitii mo, diccii yeeso makko, ¹⁵ wii:

—Moobbo, yurma 6iyam gorko! O kirikiraa6o omo tampi sannee, wakkatiiji omo saama e yiite naa e ndiyam. ¹⁶ Mi na6ii mo to taalibaa6e maa 6ee kaa 6e ndonkii sellinde mo.

¹⁷ O 6attitii, o wii:

—Hey yim6e jamaanu bon6o 6e nganaa goondin6e! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi mujande on? Ngaddanee kam cukalel ngel doo!

¹⁸ O jahii e ladde ndee, nde yalti e suka oo, o selli don e don.

¹⁹ Caggal dum, taalibaa6e 6ee teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ittude ndee ladde?

²⁰ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Mid6o haalana on goonga: so goondinal moodon fotii fay no ngeeyu buyaage nii, so on mbii ndee doo waamnde haayre: «Sottu doo, njahaa too», nde sottan. Fay huunde on ndonkataa wafude. [²¹ *]

No Iisaa sapporii kasen maayde mum e wuurtugol mum

²² No 6e njiilortoo e ley Galili nii, Iisaa wii 6e:

—Bii Neddo oo wafete e juude yim6e, ²³ 6e mbara mo, kaa e ley jalaande majjum tata6ere, o immitoto.

Taalibaa6e 6ee cunjil sannee.

Haala yo6ugol usuru Suudu Dewal Mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaa6e mum njottinoo Kafarnahum ndee, nanngo6e usuru Suudu Dewal Mawndu 6ee 6attii Piyeer, mbii dum:

—Tama moobbo moodon oo ana y66a usuru Suudu Dewal Mawndu?

²⁵ Piyeer jaabii, wii:

—Omo y66a.

* **17:21** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 21:Kaa hono oo seydaani ribbirtaake so wanaa duwaawu e kooraka.

Ko Piyeer naati galle oo koo, fade mum heʼude haala, Iisaa wii:
 –Simon, kodum woni miilo maa e dum? Kaanankooʼbe aduna ʼee, homo ʼbe nduujata? Homo ʼbe njobinta lampo? Dugule'en naa honaaʼbe?

²⁶ Piyeer jaabii, wii:

–Honaaʼbe ʼee.

Iisaa wii mo:

–Ndennoo, dugule'en ʼee kaanaa yofude. ²⁷ Kaa noo, en njidaa mettinde berde ʼee yimʼbe. Yaa to weendu too, tippo-daa yammbuure maa e ley ndiyam dam. Liingu fuu adiiʼdo modude nde poodaa, yeyjinaa dum aaraa hunduko mum, a tawan hen kaalisi daneejo kiʼbinoowo usuru meeden. Ittaa njobanaa en, enen didon.

18

Haala burdo teddude ley Laamu Laamdo

¹ Oon wakkati, taalibaaʼbe ʼee battitii Iisaa, lamndii dum, mbii:

–Homo ʼburi teddude ley Laamu Laamdo oo?

² Iisaa noddii cukalel, darni ngel yeeso maʼbbe, ³ wii:

–Mido haalana on goonga: so nii on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa e Laamu Laamdo oo abada. ⁴ Burdo teddude ley Laamu Laamdo yo leydinkiniido faa nanndi e ngel cukalel. ⁵ Neddo fuu jaʼbbiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jaʼbbii.

Haala ko luuttinta yimbe

⁶ –Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko ʼburi moyyande joomum haayre teddunde haʼbbe e daande mum, yoolee ley iduru geeci.

⁷ Bone woodanii oo aduna saabe kulle gaʼdooje yimʼbe ley luutti dee! Waa-jibi kulle dee ngada, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majje! ⁸ So tawii junngo maa naa koyngal maa luuttinte, tayu dum tippo-daa to woddi. Naataa e nguurndam nduumiidam a pakudo ʼburi moyyande ma diina tippeede e yiite duumiinge a kiʼbudo. ⁹ So tawii yitere maa luuttinte, sol nde tippo-daa. Sabi naatude maa e nguurndam nduumiidam a dokko, ʼburi moyyande ma diina tippe-daa e yiite jahannama a kiʼbudo.

Bannol haala mbaalu majjudo

¹⁰ –Ndeentee e yawde fay gootel e koy cukaloy. Sabi mido wiya on: malaa'ika'en makkoy dow kammu ʼee, wakkati fuu ana yeewa yeeso Baabi-raado am gondo dow kammu oo. [¹¹ *] ¹² Ko miilaton? So neddo ana jogii baali teemedere majjiraama mbaalu gooto, yoppataa capande jeenay e jeenay dii fuu ana ndura ley ferro, tewtoya majjudo oo? ¹³ Mido haalana on goonga: so o yiitii mo, o seyorto oon faa ʼbura capande jeenay e jeenay dii majjaali dii. ¹⁴ Hono non Baabiraado moodon gondo dow kammu oo yidaa fay gootel e koy cukaloy majja.

Haala jaafondiral hakkunde sakiraabe

¹⁵ –So sakiike maa toopii ma, yaa to mum kollitaa dum toopanne mum oo tawee onon tan didon. So o jaʼbanii ma, a hewtii sakiike maa. ¹⁶ Kaa so o jaʼbaali kollitaa mo yaadu e neddo gooto naa yimʼbe didon hono no Binndi dii mbiiri nii: «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimʼbe didon naa taton.» ¹⁷ So o jaʼbanaali ma, haalan dum deental goondinbe

* **18:11** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 11:Sabi hisinde majjuʼbe waddi 'Bii Neddo oo.

ngal. So o salike jaɓande deental goondinɓe ngal, jogora mo keefeero naa duwaaje. ¹⁸ Midɔ haalana on goonga: huunde fuu ko kaɗu-ɗon e leydi, haɗete dow kammu. Huunde fuu ko njaɓu-ɗon e leydi, jaɓete dow kammu. ¹⁹ Midɔ haalana on kasen: e ley aduna, nde ɗiɗon mon kawritii e dow huunde wootere ɗaagike Laamɗo, ko nde waawi laataade fuu, Baabiraado am gondo dow kammu oo hokkan ɓe nde. ²⁰ Sabi nde ɗiɗon naa taton kawriti e innde am fuu, midɔ hakkunde mum'en.

Bannɗol haala golloowo caliido yaafaade

²¹ Oon wakkati, Piyeer battitii mo, lamndii mo, wii:

—Moobbo, cili hono foti kaan-mi yaafaade sakiike am mo ɗootaali toɗjude kam? Cili jeddi naa?

²² Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi wiyaali ma cili jeddi, mbii-maa-mi cili capande jeddi faa nde cili jeddi.

²³ Iisaa beydi hen wii:

—Dum Laamu Laamɗo nanndi: kaananke gooto anniyii yamtude gollooɓe mum ɗamaande. ²⁴ Nde mo fuddi yamtude ndee, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji. ²⁵ Oon gorko walaa ko yoɓira oon kaalisi. Dum nee, kaananke oo yamiri o soottee, kanko e jom suudu makko e sukaaɓe makko e ko o jogii fuu, faa yoɓa ɗamaande ndee. ²⁶ Golloowo oo diccii yeeso makko, ɗaagii mo, wii: «Mujanam, mi yoɓete fuu!» ²⁷ Kaananke oo yurmii mo, yaafii mo ɗamaande ndee, yoppi mo o witti.

²⁸ Golloowo oo yalti tan, hawri e gollidiido mum mo rewata kaalisi seɗa. O tebbii dum, o nanngi daande mum, o wii: «Yoɓam kaalisi am!» ²⁹ Gollidiido makko oo diccii, ɗaagii mo, wii: «Mujanam, mi yoɓete!» ³⁰ Kaa oon jaɓaali. O uddoyi dum kasu, faa nde yoɓi ɗamaande ndee fuu. ³¹ Nde gollooɓe heddiife ɓee njii dum ndee, mettaa sanne, njehi kaalanoyi dum kaananke oo. ³² E ley dum, kaananke oo noddii golloowo oo, wii dum: «Aan a golloowo bonɗo! Nde ɗaagi-ɗaa kam, mi yaafe ko ndewan-maa-mi koo ndee, mi yaafike ma. ³³ Aan duu, a haanaanoo yurmaade jaado maa oo no njurmori-maa-mi nii naa?» ³⁴ Kaananke oo bilaa sanne, wadi mo e juude jukkoɓe ɓee, faa nde o yoɓi ɗamaande ndee faa laafi.

Iisaa beydi hen wii:

³⁵ —Hono non Baabiraado am gondo dow kammu oo wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum ɓernde laaɓunde.

19

Haala ko Iisaa wasii dow ceergal

¹ Nde Iisaa tilii e diin waajuuji ndee, iwi Galili fa'i bannge Yahuudiya gondo caggal maayo Urdun oo. ² Yimɓe heewɓe njokki e makko, o sellini ton ɗawɓe mum'en.

³ Yoga e Farisa'en ngari e makko, lamndii mo dum doo faa itta koro makko:

—Tama ana daganii gorko seerdude jom suudu mum daliili tawaado fuu?

⁴ O jaabii, o wii:

—Tama on njanngaali ko Binndi dii mbii? E fuddoode Laamɗo tagii ɓe wadii ɓe gorko e debbo, ⁵ wii: «Dum wadi so gorko yoppa inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoo neddo gooto.»* ⁶ Nii woni ɓe nganaa ɗiɗon kasen, ɓe neddo gooto. Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamɗo reentini.

* 19:5 Puddoode 2.24

⁷ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Ko saabii so Muusaa yamiri gorko hokka jom suudu mum talkuru ceergal nde ana seera dum?

⁸ O jaabii 6e, o wii:

—On yoor6e berde, dum saabii so Muusaa hokki on no ceerdon rew6e moodon. Kaa e fuddoode, wanaa non worrunoo. ⁹ Mid6 wiya on: ceerdud6 jom suudu mum ko wanaa fijirde, so 6amii debbo god6o, jeenii.

¹⁰ Taalibaa6e makko 6ee mbii mo:

—So nii hakkunde gorko e debbo worri, waasude 6amde 6uri.

¹¹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Wanaa yim6e fuu mbaawi ja6ude kaa haala, 6e Laamd6 hokki dum 6ee tan mbaawi ja6ude ka. ¹² Daliliiji kadooji wor6e 6amde ana ngoodi. Sabi won wor6e rimete6e tawa yo waatoraa6e. Won derete6e. Heddi6e 6ee noo, kapum'en kadi ko'e mum'en 6amde faa ngollana Laamu Laamd6 oo. Ned6o fuu jarriid6o ndee tinndinoore, yo ja6u!

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Caggal dum, won waddan6e Iisaa cukaloy yalla omo fawa e makkoy juude makko o duwanoo koy, kaa taalibaa6e 6ee njahii e yim6e 6ee. ¹⁴ Nden o wii:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati ka6ee koy, sabi wa'u6e no makkoy nii 6ee njei Laamu Laamd6 oo.

¹⁵ O fawi junngo makko dow makkoy, o duwanii koy. Nden o iwi ton.

No Iisaa e suka jokolle arsukunte ngaddi

¹⁶ Gorko gooto 6attitii Iisaa, lamndii mo, wii:

—Moobbo, honde huunde moyyunde kaan-mi wadude faa mi he6a nguurn-dam nduumiidam?

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so laamdi-daa kam ko moyyi? Laamd6 tan woni moyyo! So a6a yidi naatude e nguurndam, jokku sariyaaji dii.

¹⁸ Gorko oo lamndii Iisaa, wii:

—Hodi ngoni sariyaaji dii?

Iisaa jaabii, wii:

—Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, ¹⁹ teddin inna maa e baam maa, njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.

²⁰ Suka jokolle oo wii mo:

—Mid6 haybi dum fuu. Kodum heddi?

²¹ Iisaa wii mo:

—So tawii ada yidi hi66ude, yaa soottoy ko njogi-daa fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden a he6an jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oo nani diin haalaaji ndee, yaadi e yoomeende, sabi o arsukunte joldo.

²³ E ley dum, Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Mid6 haalana on goonga: hee naatugol arsukunte e Laamu Laamd6 ana tiidi! ²⁴ Mid6 haalana on kasen dum d6o: ngelooba ya66oroo e wuddere mesalal 6uri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamd6.

²⁵ Haaynii taalibaa6e 6ee sanne nde nani diin haalaaji ndee, 6e mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁶ O yeewi 6e, o wii:

—Do yim6e dum laatataako, kaa walaa fuu ko Laamd6 waawaa.

²⁷ Piyeer 6ami haala, wii mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii e maa. Kodum min ke6oyta?

²⁸ Iisaa wii 6e:

—Mido haalana on goonga: so Bii Neddo oo joodiima e joodorgal mum laamu teddungal ley aduna keso, onon sappo e didon jokku6e e am 6ee duu, on njoodoto e dow joodorde kaanankoo6e, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii. ²⁹ Neddo fuu joppirde saabe am galle mum naa sakiraa6e mum wor6e naa sakiraa6e mum rew6e naa inna mum naa baam mum naa sukaa6e mum naa gese mum, he6an ko 6uri dum cowe teemedere, kasen duu he6an nguurndam nduumiidam. ³⁰ Kaa ardinoo6e heew6e laatoto caggalaa6e, caggalaa6e 6ee laatoto ardiife.

20

Bannadol haala golloo6e ley ngesa peguuje

¹—Anni ko Laamu Laamdo nanndi: jom ngesa peguuje yalti beetee law faa hasa golloo6e 6e ngolla ngesa mum peguuje. ² O he6i golloo6e, o hawri e ma66e o yo6an 6e hono ko woowi: jalooma fuu mbuudu cardi. O na6i 6e ngesa makko. ³ Wakkati jawlal, o yalti kasen, o tawi wo66e sakoro 6e ke6aali golle, ⁴ o wii 6e: «Njehee onon duu ngolloyon to ngesa am peguuje too, mi yo6an on ko haani yo6eede koo.» ⁵ Been duu njehi ton. Jom ngesa oo wadi non kasen hakkunde naange e caggal sallifanaa. ⁶ Caggal dum, o yalti kasen wakkati laasaraa, o tawi wo66e ana ndarii to sakoro too, o wii dum'en: «Kodum wadi so jallu-don doo on ngollaali fay huunde?» ⁷ Be njaabii mo, 6e mbii: «Fay gooto 6amaali min golle.» O wii 6e: «Njehee onon duu ngolloyon e ngesa am peguuje ngaa.» ⁸ Nde hiirnoo ndee, jom ngesa oo wii keyaado mum oo: «Noddu golloo6e 6ee njo6aa dum'en. Ardoro-daa sakitiife nanngede 6ee, cakitoro-daa adiife nanngede 6ee.» ⁹ Nannganoo6e laasaraa 6ee ngari, gooto e mum'en fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹⁰ Adinoo6e nanngede 6ee duu ngari, cikki njo6ete ko 6uri dum. Kaa gooto e ma66e fuu hokkaa mbuudu cardi hono no 6ee too nii. ¹¹ Nde 6e njo6aa dum ndee, e6e njermitoo yaade to jom ngesa too ¹² e6e mbiya: «Bee doo golloo6e ngollaali kinaa wakkati gooto tan, 6e ponndaama e amen njo6di, minen nee min ngollii jalooma kurodo ley ngee naange wulnge!» ¹³ Jom ngesa oo jaabii gooto e ma66e, wii: «Gidam, mi toojaali ma. Tama wanaa aan jabunoo mi nanngire mbuudu cardi jalooma? ¹⁴ Ndennoo, 6am njo6di maa njahaa. Miin muuyi hokkude cakitiido oo hono ko ke6u-daa koo. ¹⁵ Tama wanaa ko weli kam ngadan-mi e kaalisi am oo? Naa moyyuki am kii waddan maa haasidaade?»

¹⁶ Iisaa wii:

—Hono nii caggalaa6e 6ee laatoto ardiife, ardiife 6ee laatoto caggalaa6e.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

¹⁷ Tawi Iisaa ana njabbita faade Urusaliima, sawndintini taalibaa6e sappo e didon 6ee e laawol, wii dum'en:

¹⁸—Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima. Don Bii Neddo oo wadatee e juude hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, ¹⁹ 6e ngada mo e juude heefer6e, 6een duu njaayran mo, piya mo dorri, peja mo e leggal bardugal faa mo maaya. Kaa jalooma majjum tata6o oo mo wuurtan.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

²⁰ Nden, inna 6i66e Jebede battini sukaa6e mum Iisaa. Inna oo diccii yeeso Iisaa faa jaagoo dum ballal. ²¹ Iisaa wii mo:

—Kodum njid-daa?

Debbo oo jaabii mo, wii:

—Mido yidi podaa bi66e am wor6e didon 6ee njoodoo bannge maa so a laamiima, gooto wona bannge maa jaamo, goddo oo wona bannge maa nano.

²² Iisaa jaabii, wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee naa?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Midén mbaawi.

²³ O wii 6e:

—On njaran nde jaati. Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, 6e Baabiraado am mooyinani 6ee nje y dum.

²⁴ Nde taalibaa6e sappo heddi6e 6ee nani dum ndee, mettaa e rimdaa6e didon 6ee. ²⁵ E oon wakkati, Iisaa noddi 6e fuu, wii 6e:

—Odon anndi laamii6e heefer6e ana kawjorii dum'en hawju bon6o. Maw6e 6ee duu ana laamorii 6e laamu bodeejo. ²⁶ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jid6o teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ²⁷ Kasen so won muuy6o ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon. ²⁸ Dum nee, 'Bii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yim6e wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heew6e.

No Iisaa selliniri wum6e didon

²⁹ Nde Iisaa e taalibaa6e mum njalti Yeriko ndee, jamaa keew6o jokki e makko. ³⁰ Wum6e didon ana njoodinoo e sera laawol ngol, nani ana wiyee Iisaa annii 6ettoo, puddi wullude ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

³¹ Jamaa oo darii ana jahoo e ma66e ana wiya 6e ndeyyinoo, kaa 6e beydii wullude e6e mbiya:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddi 6e, wii:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³³ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Moobbo, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurminaa 6e, memi gite ma66e. Don e don 6e mbumti, 6e njokki e makko.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde Iisaa e taalibaa6e mum 6adinoo Urusaliima njottii Baytifaaji dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, Iisaa neli taalibaa6e didon, ² wii 6e:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, oon wakkati fuu, on tawan ton ndakiiwa e mola mum ana ka66ii. Kumton di ngaddanon kam. ³ So won biido on huunde, njaabo-don dum Moobbo ana haajaa di. Don e don on njoppete ngaddon di.

⁴ Dum wadii yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

⁵ «Mbiyee bi66e Siyona:

Yeew, kaananke maa annii wara e maa, ana leydinkinii, ana waddii tefeewa,

ana waddii mola tefeewa.»*

⁶ Oon wakkati, taalibaa6e 6ee njehi ngadoyi ko Iisaa yamiri dum'en koo. ⁷ Be ngaddi ndakiwa ngaa e mola mum, 6e njappi e majji saayaaji ma66e, Iisaa waddii. ⁸ Ko buri heewde e jamaa oo weerti saayaaji mum'en e laawol. Wo66e kelti ca6e ledde, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Ardiibe Iisaa 6ee e jokku6e e caggal makko 6ee ana ilina ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda! Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!† Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹⁰ Nde o naati Urusaliima ndee, yim6e 6ee fuu keddii ana caaya ana mbiya:
—Homo woni oo gorko?

¹¹ Jamaa oo jaabii:

—Dum annabi Iisaa, iwru6o Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa ribbiri jaagotoo6e ley Suudu Dewal Mawndu

¹² Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, ribbi soodoo6e e soottoo6e won6e ley mayre 6ee fuu, li6i taabe wecco6e kaalisi e joodorde soottoo6e buugaaji. ¹³ Caggal dum, o wii 6e:

—Ley Binndi dii Laamdo wii: «Suudu am noddirte suudu rewrudu Laamdo.»

Iisaa beydi hen, wii:

—Kaa onon, on ngadii ndu «suudorde yanoo6e!»‡

¹⁴ Wum6e e layoo6e ngari e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, o sellini 6e. ¹⁵ Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee mettaa nde njii kulle kaayniide de o wadata dee, e nde nani sukaa6e ana ilina e ley Suudu Dewal Mawndu ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda!

¹⁶ Nden 6e mbii Iisaa:

—A nani ko cukaloy koy kaalata koo?

O wii 6e:

—Mi nani. Tama on janggaali dum doo abada:

«A wadii fay sukaa6e waddu6e e muynoo6e ana njette»?§

¹⁷ Caggal dum, o seerti e ma66e, o yalti ngalluure ndee, o yehi Baytaniya, o waaloyi ton.

No Iisaa hudiri ibbi

¹⁸ Beetee law omo wirfitoo to ngalluure too, tawi omo yolbi. ¹⁹ O soynii ibbi e sera laawol ngol, o fanji ki, kaa o tawaali e makki so wanaa haakolooji. Oon wakkati, o wii ki:

—Pati a rimu abada!

Don e don, ibbi kii yoori kolon. ²⁰ Haayinii taalibaa6e 6ee nde njii dum ndee, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Hono hen kii ibbi yoordi wakkati gooto tan?

²¹ O jaabii 6e, o wii:

—Mido haalana on goonga: so tawii odon ngoondini on cikkitaaki, on njawtan wadude ko ngadu-mi kii ibbi koo. On mbaawan wiide fay ndee doo waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», laatoto non. ²² So odon ngoondini, ko jaagi-don e ley duwaawu fuu on njaabante.

Do yamiroore golle Iisaa iwri

* **21:5** Jakariyaa 9.9 † **21:9** Jabuura 118.25-26 ‡ **21:13** Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11 § **21:16** Jabuura 8.3

²³ Iisaa naati Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde mo waajotoo ndee, hooreeḅe yottinooḅe sadaka ḅee e mawḅe Yahuudiyankooḅe ḅee ḅattii mo, lamndii, mbii:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Kasen, dow yamiroore homo?

²⁴ Iisaa jaabii ḅe, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. So on njaabike kam, mi haalanan on jamirḅo kam mi golla ko ngollan-mi koo. ²⁵ Homo neli Yaayaa loota yimḅe lootogal batisima? Laamḅo naa yimḅe?

ḅe ndawridi hakkunde maḅḅe, ḅe mbii:

—So en mbii «Laamḅo», o wiyan: «Ndennoo, ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ²⁶ Kaa so en mbii «yimḅe», waajibii kulen jamaa oo, sabi yimḅe ḅee fuu ana njogorii Yaayaa yo annabaajo.

²⁷ ḅe njaabii Iisaa, ḅe mbii:

—Min anndaa.

O jaḅḅitii, o wii ḅe:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala rimdaaḅe ḅidon

²⁸ Iisaa ḅeydi hen wii:

—Kodum miilaton e ngol banndol: gorko gooto ana joginoo ḅiḅḅe worḅe ḅidon, ḅadii arano oo, wii dum: «Bimngel am, yaa gollooy hannde to ngesa peguuje too.» ²⁹ Bidḅo oo jaabii, wii yahataa. Kaa caggal mum, oon mimsiti yehi. ³⁰ Baabiraado oo noddi bidḅo ḅidaḅo oo, wii dum ko wiinoo arano oo koo. Oon duu jaabii, wii: «Moyyi Baaba», kaa yahaali. ³¹ Homo e maḅḅe woni jaḅandḅo baam mum ko wii koo?

ḅe njaabii, ḅe mbii:

—Arano oo.

Nden, Iisaa wii ḅe:

—Midḅo haalana on goonga: duwaane'en ḅee kaḅum e bamfaaji ḅii adoyto on naatude e Laamu Laamḅo oo. ³² Sabi Yaayaa warii e moodon, hollii on laawol foocitaare, on njaḅanaali dum. Kaa duwaane'en ḅee kaḅum e bamfaaji ḅii ngoondinii mo. Haya duu, fay nde njii-ḅon dum ndee, on mimsitaali so sakitii ngoondin-ḅon mo.

Banndol haala remooḅe bonḅe

³³ —Kettinee banndol gonngol: nedḅo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare boosirde peguujam, o mahi suudu toowndu faa o soynoroo ko warata e ngesa ngaa. Caggal dum, o hasiri nga remooḅe gese peguuje, o dawi. ³⁴ Faa teḅugol peguuje yottii, o neli gollooḅe makko to remooḅe ḅee too, ḅe ngaddanoya mo ngedu makko e ḅiḅḅe peguuje ḅee.

³⁵ Kaa remooḅe ḅee nanngi gollooḅe makko ḅee, pii hen gooto, mbari gooto, mbardi gooto kaaye. ³⁶ Jom ngesa oo neli e maḅḅe gollooḅe ḅurḅe aranndeḅe ḅee heewe. Remooḅe ḅee ngadi ḅe no ngadunoo ḅee too nii. ³⁷ O sakitii nelde ḅiyiiko gorko to maḅḅe, o wii: «No laatii fuu, ḅe njaagoto ḅiyam oo.»

³⁸ Kaa nde remooḅe ḅee njii ḅiyiiko oo ndee, mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-ḅen ngesa ngaa!» ³⁹ Oon wakkati, ḅe nanngi mo, ḅe mbedii mo to caggal ngesa too, ḅe mbari mo.

⁴⁰ Jooni nee, so jom ngesa peguuje oo warii, hono o wadata remooḅe ḅee?

⁴¹ ḅe njaabii mo, ḅe mbii:

—ḅeen bonḅe, o halkiran ḅe no boniri. O hasira ngesa ngaa remooḅe woḅḅe hokkoḅe mo ngedu makko e ḅiḅḅe magga nde nga teḅaa fuu.

⁴² Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Tama on njanggaali ko winndaa ley Binndi dii koo?

«Haayre nde mahoo6e 6ee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.

Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wiya on: Laamu Laamdo oo ittete e mon, hokkee yim6e wadoo6e ko Laamdo yidi. ⁴⁴ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

⁴⁵ Nde hooree6e yottinoobe sadaka 6ee e Farisa'en 6ee nani banndi makko dii ndee, paamii banndi dii e mum'en peewti. ⁴⁶ E6e tewta no 6e nanngira mo, kaa 6e kulii yim6e 6ee, sabi 6e fuu e6e njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala jiiri yannge

¹ Iisaa haaldiri e ma66e banndol kasen, wii 6e:

² —Laamu Laamdo ana wa'i hono no kaananke kuurtinando 6iyum gorko, so wadani dum yannge. ³ O neli golloo6e makko noddanoya mo jaamoo6e, kaa gansaabe 6ee calii warde. ⁴ O neli kasen golloo6e wo66e, o wii dum'en: «Mbiyee gansaabe 6ee jiiri yannge ndii moyyinaama faa gasi, mi hirsii ga'i e jalbi paydi, hankasen fuu lanndinaama, 6e ngara 6e nootoo yannge oo.»

⁵ Kaa gansaabe 6ee koyne mo, kiinnii haajuuji mum'en: oo ngesa mum, oo jaagu mum. ⁶ Heddiibe 6ee nanngi golloo6e 6ee, torri 6e, mbari 6e.

⁷ Kaananke oo mettaa, neli sordaasi'en mum mbaroyi been jaadu6e ko'e, nduppi ngeenndi mum'en. ⁸ Caggal dum, o wii golloo6e makko 6ee: «Niiri yannge ndii moyyinaama, kaa gansaabe 6ee kaandaa e jaamde ndi. ⁹ Dum nee, njehee dow mbeddaaji mawdi dii, noddon neddo fuu mo kawru-don wara jaama jiiri yannge oo ndii.» ¹⁰ Kaadime'en 6ee njehi dow mbeddaaji dii, noddi yim6e 6e tawi ton fuu gila e bon6e faa e moyyu6e faa galle do yannge oo wadata doo heewi yim6e.

¹¹ Nde kaananke oo naati faa yiya noddaa6e 6ee ndee, o soynii gorko mo paraaki. ¹² O wii dum: «Gidam, hono naatir-daa doo tawi a paraaki?» Kaa oon deyyinii. ¹³ E ley dum, kaananke oo wii golloo6e 6ee: «Ka66ee juude makko e koyde makko, tippo-don mo e ley nimre sella ndee, ton o wullata o njeryondira jiije.»

¹⁴ Iisaa jokki wiide:

—Noddaa6e ana keewi kaa subaa6e ana pamdi.

Haala yobugol lampo

¹⁵ Farisa'en njehi ndawridoyi no tuufiranta Iisaa e ley haala mum. ¹⁶ Be neli yoga e taalibaabe ma66e, kanjum e howruu6e Hirudus mbiya mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga, a hulataa fay gooto, sabi a burdintaa yim6e. ¹⁷ Dum nee, haalan min kodum anndu-daa e dum doo: ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

¹⁸ Kaa Iisaa ana anndi anniyaaji ma66e bonfi dii. O wii 6e:

—Onon naafigi'en! Kodum wadi so odon tuufana kam? ¹⁹ Kollee kam kaalisi jobirteedo lampo oo.

Be ngaddani mo mbuufu cardi gooto. ²⁰ O lamndii 6e, o wii:

* 21:42 Jabuura 118.22-23

—Natal homo e innde homo woni doo?

²¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Kaananke Roma.

O wii 6e:

—Ndennoo, ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

²² Haaynii 6e nde 6e nani oo jaabu ndee. Be celi mo, 6e mbitti.

Haala immital maay6e

²³ E ley oon palooma jaati, yoga e waaldeSaduki'en ngari e Iisaa. Kam6e ngoni fennu6e immital. ²⁴ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Moobbo, Muusaa wii: «So neddo maayii hebaali biiddo, mijum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo, yalla ana hebana dum beyngu.»*

²⁵ Wadiino e bettaade to amen rimdaabe njeddon wor6e. Arano oo caggal dewlii, maayi hebaali biiddo. Mijiiko gorko 6amti debbo makko oo, ²⁶ kajum duu maayi hebaali biiddo. Tata6o oo duu jokki hen faa yottii njedda6o oo.

²⁷ Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. ²⁸ Nannde immital nee, homo e njeddon 6ee debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi 6e fuu 6e 6amiino mo.

²⁹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—On majjii, sabi on paamaali Binndi dii, on anndaa baawde Laamdo dee duu. ³⁰ Sabi so maay6e immitike, wor6e 6amataa, rew6e 6amataake, 6e laatotoo hono no malaa'ika'en won6e dow kammu 6ee nii. ³¹ E haala immital maay6e, tama on njanngaali ko Laamdo wii on koo? O wii: ³² «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»† Laamdo yo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.‡

³³ Waaju makko oo haaynii yim6e hettindotoo6e mo 6ee fuu.

Haala yamiroore burnde fuu teentilaade

³⁴ Nde Farisa'en 6ee nani o mu6bii kundufe Saduki'en 6ee e haala ndee, 6e kawriti. ³⁵ Gooto e ma66e jannginoowo Sariya yidi tuufande mo, lamndii mo, wii:

³⁶ —Moobbo, honde woni yamiroore burnde fuu teentilaade e ley Tawreeta?

³⁷ Iisaa jaabii mo, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa 6ernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu.§ ³⁸ Nden woni yamiroore burnde mawnude, burnde teentilaade. ³⁹ Yamiroore dida6ere hono mayre anni: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* ⁴⁰ Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee fuu e deen jamirooje didi pawii.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

⁴¹ Nde wonnoo Farisa'en 6ee ana kawriti, Iisaa lamndii 6e, wii:

⁴² —Kodum miilu-don e Almasiihu oo? O taanii homo?

Be njaabii, 6e mbii:

—O taanii Daawuuda.

⁴³ O wii 6e:

—Ndennoo, hono Daawuuda noddirta mo Joomiraado? Ruuhu Laamdo anddini mo dum, saabe majjum o wii:

* **22:24** Fillitagol Tawreeta 25.5 † **22:32** Pergu 3.6 ‡ **22:32** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, hollii e6e nguuri. § **22:37** Pergu 6.5 * **22:39** Lewinkoo6e 19.18

44 «Joomiraado wii Joomam:

Jooda naamo am,

faa mi wada njabbaa waybe maa.»†

45 So Daawuuda ana noddira mo «Joomam», ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

46 Be fuu be ndonki jaabaade mo fay karrol. Gila jannde nden, fay gooto suusaali lamndaade mo lamndi goddi.

23

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya e Farisa'en

1 Nden, Iisaa wii jamaa oo e taalibaaabe mum bee:

2 —Dunkee'en Sariya bee e Farisa'en bee karum'en ndokkaa janngingde Sariya Muusaa oo. 3 Saabe dum, odon kaani jabande be, ngadon huunde fuu ko be mbii on. Kaa pati nemmbon golleeji ma66e, sabi be ngadataa ko be mbaajotoo koo. 4 Be ka66an donnge teddude, be mbakkina yim6e, kaa be njidaa wallirde been huncude de fay hoore fedeendu. 5 Huunde fuu ko be ngadata, be ngadiran dum faa be kollinkinoo. Dum wadi so e6e ka66a talki mawdi, e6e njuutina cilmbi saayaaji ma66e faa ana ndaasoo. 6 E6e njidi joolle burde teddude so be noddaama e yanngeeeji, e6e njidi joolle burde yiitinkinaade ley cuudi baajordi. 7 Ko be njidi tan salmineede calminaali tedduidi ley luumooji e noddoreede «Moobbo». 8 Kaa onon, pati nja6ee noddoreede «Moobbo», sabi on fuu on sakiraa6e, Moobbo gooto tan njogi-don. 9 Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e aduna, sabi Baabiraado gooto tan njogidon, dum woni gondo dow kammu oo.* 10 Pati nja6ee noddireede «Hooreejo», sabi Hooreejo gooto tan njogidon, dum woni Almasiihu oo. 11 Burdo teddude hakkunde moodon yo laato gollanoowo heddiibe bee. 12 Toownudo hoore mum fuu, leydinte. Leydinkiniido fuu toownete.

13 Bone yanan e mon onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon cokana yim6e damal Laamu Laamdo ngal. On naatataa, on accataa naatoobe naata. [14†]

15 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon njiiloo e leydeele odon mbanngoo geeci faa ke6on tuubudo gooto. So on ke6ii dum, mbirfito-don kasen, ngadon dum bii jahannama faa sowa on cili didi.

16 Bone yanan e mon, onon wum6e dowoo6e yim6e! Odon mbiya: «So neddo hunorike Suudu Dewal Mawndu nduu yo meere, kaa so hunorike kanje Suudu Dewal Mawndu oo, hunoore mum nannan dum.» 17 Majju6e, wum6e! Kodum buri teentilaade: kanje oo naa Suudu la66inooru kanje oo nduu? 18 Odon mbiya kasen: «So neddo hunorike ittirde sadaka ndee yo meere, kaa so hunorike sadaka gondo dow mayre oo, hunoore mum nannan dum.» 19 Wum6e! Kodum hen buri teentilaade: sadaka oo naa ittirde sadaka la66inoore sadaka oo ndee? 20 Ndennoo, neddo fuu kunoriido ittirde sadaka ndee, hunorike nde kayre e huunde fuu ko fawii e mayre. 21 Neddo fuu kunoriido Suudu Dewal Mawndu nduu, hunorike ndu kayru

† 22:44 Jabuura 110.1 * 23:9 Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e adunawiyaali pati neddo soowa baaba mum dimdo dum. Ngol haali haala hooree6e diina fonndu6e ko'e mum'en e baabiraaku Laamdo. † 23:14 E dereeeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 14: Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon teeta cuudi rew6e 6e wor6e mum'en maayi, odon njuutina duwaawuuji moodon yalla odon manee. Saabe majjum, on ke6an jukkungo 6urngo fuu naawde.

e Laamdo joodiido e mayru oo. ²² Nefdo fuu kunoriido kammu oo, hunorike joodorgal Laamdo ngal e Joodiido e maggal oo.

²³ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon ittana Laamdo jakka naanaa, kajum e haakolooji goddi, kaa odon njeeboo ko buri teentilaade e Sariya oo koo, hono fooccitaare e yurmeende e goondinal. Tawee nee, kajum kaanno-don wadude tawee on njeebaaki ko heddi koo.

²⁴ On wumbe dowoo6e yimbe! So bowngu saamii e njaram moodon, on ciivan itton dum, tawee nee, odon moda ngelooba!

²⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon lawya caggal kore loode e caggal lehoi, tawee nee ley mum'en ana heewi ko wujjaa e ko yanaa. ²⁶ Farisanke bumdo! Lawyu ley kore loode tafon, nden caggal ngal duu laaban.

²⁷ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon nanndi e janaale dawninaade, de dow mum'en woodi tawee ley mum'en ana heewi gi'e e ko sobi fuu. ²⁸ Onon duu hono non mbaa-don: e jiile gite odon nanndi e fooccitiibe, kaa ley moodon ana wii pep naafigaaku e oonaare.

²⁹ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon mahana annabaa6e 6ee cuudi dow janaale mum'en, odon njardina janaale fooccitiibe 6ee, ³⁰ mbirfito-don mbiyon: «Sinndo min kawriino e jamaanu njaatiraa6e amen, min ittidataano e ma66e yonkiiji annabaa6e dii.»

³¹ Hono non, ceettori-don onon jaati on bi66e waranno6e annabaa6e 6ee.

³² Ndennoo, kebbintinee saawal gollleeji bondi di njaatiraa6e mon puddunoo dii! ³³ Bolle, bi66e posoke! Hono fuu miilorto-don waasude wedeede e jahannama? ³⁴ Dum saabii, mido nelda on annabaa6e e hakkilantee6e, kajum e janngino6e. Mbaron yoga, pejon yoga, piyon yoga dorri e ley cuudi mon baajordi, njokkon dum'en ngeenndi e ngeenndi. ³⁵ Yalla yonkiiji laa6u6e ittaadi e aduna oo dii fuu, hakke mum ana fiitoo on, gila yonki Haabiila poocitiido oo faa yonki Jakariyaa 6ii Barakiya mo mbaro-don hakkunde Suudu Dewal Mawndu e ittirde sadaka oo. ³⁶ Mido haalana on goonga: jukkungo majjum dum fuu e yimbe oo jamaanu saamata!

No Iisaa surjirani yimbe Urusaliima

³⁷ —Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaa6e, on mbardii nelaa6e e mon kaaye! Cili kuurdi njiidu-mi hawrintinde bi66e mon no cofal hawrintinirta bi66e mum ley biifoole mum nii. Kaa on nja6aali. ³⁸ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laato saabeere. ³⁹ Mido wiya on: on njiyataa kam gila jooni faa wakkati mo mbiyoiton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»

24

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

¹ Nde Iisaa yaltunoo Suudu Dewal Mawndu ndee, taalibaa6e mum battitii dum, kolli dum maadiiji galle mayru dii. ² O wii 6e:

—On njii dum doo fuu naa? Mido haalana on goonga: fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ Nde Iisaa joodinoo dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, taalibaa6e makko ngari e makko kajum'en tan, mbii mo:

—Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata gartol maa, kajum e timmoode aduna?

⁴ O jaabii 6e, o wii:

—Ndeentee pati fay gooto yoyya on. ⁵ Sabi heewbe ngardan innde am, gooto e mum'en fuu wiya: «Miin woni Almasiihu oo.» Be yoyyan heewbe. ⁶ On nanan golowole e kabaaru golowole kaa pati kulee! Ana tilsi dum wada, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁷ Lejol hafan e lejol, laamu hafan e laamu. Yolbereji ngadan, leydi dimmboto e nokkuje yogaaaje. ⁸ Dum kaa fuu hono no puddoode natawere beynoowo nii.

⁹ Nden, yimbe nafan on e carirdi yalla odon torree, mbare-don. Leji dii fuu mbanan on saabe am. ¹⁰ Oon wakkati, heewbe njoppan goondinal mum'en, ana njambondira ana mbanondira e ko'e mum'en. ¹¹ Annabaabe peneebe heewbe banngan, yoyya heewbe. ¹² Bonanndaaji keewan faa jilli yimbe heewbe buubta. ¹³ Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte. ¹⁴ Oo doo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo ooynete e aduna oo fuu, yalla leji dii fuu ana keba seedaaku oo. Nden, aduna timmata.

Haala torra mawdo gadoowo

¹⁵ —Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»,* ko annabi Daniyel haalnoo koo ana e nokku ceniido oo† (janngudo dum, tiinnoo faama)¹⁶ nden, tawaabe ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁷ Tawaado dow bene, pati wiya banan kaaki ley suudu mum. ¹⁸ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya bamoowo saaya mum. ¹⁹ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ²⁰ Naagee Laamdo pati doddu mon laatoo wakkati dabbunde naa jalaande fowteteende. ²¹ Sabi nden, torra mawdo wadan mo hono mum wadaali gila puddoode aduna, hono makko wadataa abada kasen. ²² Sinndo tawiino deen jalaade nda66indinaaka, fay gooto e 6i66e aadama hisataano. Kaa Laamdo ra66indinirii de sabaabu be o subii 6ee. ²³ E oon wakkati, so won biido on: «Yeewee! Almasiihu annii doo», naa «Omo naa too», pati ngoondinee. ²⁴ Sabi almasiihu'en peneebe e annabaabe peneebe banngoyan, be ngada taagumansaaji mawdi e kaayefiiji yalla e6e majjina fay subaaabe 6ee, so 6e mbaawii. ²⁵ Paamee gasa. Mi haalanii on gila dum waraali. ²⁶ So won biido on: «Yeewee, omo naa ley ladde jeereende», pati njehee. Naa so won biido on: «Yeewee, omo naa to ley cuudi too», pati ngoondinee. ²⁷ Hono no majere fooynirta kammu gila funnaange faa hiirnaange nii, hono non Bii Neddo oo wardata. ²⁸ Do jiibe ngonni fuu, don dute kawritata.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁹ —Don e don, caggal torra ley deen jalaade, naange nibban, lewru njootan yaaynude, kooode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.‡ ³⁰ E oon wakkati, taagumansa Bii Neddo oo banngan e mbeeyu, leji aduna dii fuu ngullan. Be njiiyan Bii Neddo oo, ana wara e duule, ana warda baawde mawde e teddeengal. ³¹ Buututal manngal fuufete, o nela malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moobta subaaabe makko 6ee gila hoore leydi faa hoore leydi.

³² Taykitee ibbe: so ca6e majje keyditii, haakooloji majje mbillitii, odon anndi ndunngu 6adike. ³³ Hono non, so on njii dum fuu, anndee wakkati oo battiima, omo damal galle. ³⁴ Mido haalana on goonga: oo jamaanu

* **24:15** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **24:15** Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoo6e. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartin kasen. ‡ **24:29** Esaaya 13.10; 34.4, Yo'ila 2.10

timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. ³⁵ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala timmoode aduna

³⁶ –Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum, wanaa malaa'ika'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³⁷ No jamaanu Nuuhu nii, hono non nanndata so Bii Neddo oo ana wara. ³⁸ E ley deen jalaade fade ilam tuufaanu dam warde, yimbe ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannee Nuuhu naati laana kaa. ³⁹ Be miilaali, be njalaali faa ilam tuufaanu dam wari yooli be fuu. Garol Bii Neddo oo hono non nanndata. ⁴⁰ E oon wakkati, worbe didon wonbe e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴¹ Rewbe didon undooŕe dow unirde wootere, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴² Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata. ⁴³ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, daanataako yoppataa o naata galle mum. ⁴⁴ Dum nee, onon duu lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

Haala golloowo koolniido, kaŕum e golloowo bondo

⁴⁵ –Ndennoo, homo woni golloowo koolniido, hakkilante? Oon woni mo kalfaado mum halfini dum koreeji mum faa hokka dum'en nguure mum'en e wakkati jidaado. ⁴⁶ Golloowo mo kalfaado mum warti tawi ana hiinnii golle mum, welii hoore. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁸ Kaa so golloowo oo yo bondo, wii e hoore mum kalfaado mum booyan wartaali, ⁴⁹ hedde ana fiya waayiraaŕe mum gollooŕe ŕee, ana jaamda ana yarda e sigirooŕe, ⁵⁰ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, ⁵¹ jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde naafiŕen, ton o wullata o njeryondira piye.

25

Banndol haala surbayŕe sappo

¹ –Laamu Laamdo oo nanndan e oo janta: surbayŕe sappo ŕamŕe moottilaaji mum'en so njehi jaŕŕooyaade jommbaajo gorko.* ² Njoyon ŕee yoyaa, njoyon wobŕe ŕee ana yoyi. ³ Be yoyaa ŕee ŕami moottilaaji tawi njoobaaki bulangga, ⁴ yoyuŕe ŕee noo nabori paali bulangga. ⁵ Nde jommbaajo oo jenggi waraali ndee, ŕe fuu ŕe njoni, ŕe daanii. ⁶ Faa hejjere jemma, wullaango nanaa, wii: «Jommbaajo oo warii! Njaltee! Njaŕŕooyee mo!» ⁷ Nden ŕe fuu ŕe pini, eŕe moyyina moottilaaji maŕŕe. ⁸ Surbayŕe ŕe yoyaa ŕee mbii yoyuŕe ŕee: «Ndokkoree min e bulangga mon mo njoobi-don oo, sabi moottilaaji amen annii nifa.» ⁹ Yoyuŕe ŕee mbii: «Huŕindaaki, sabi ko min njogii koo hejjataa en, en fuu. Njehee to soottooŕe, coodoyon!» ¹⁰ E ley no ŕe yoyaa ŕee njaari soodoyde bulangga nii, jommbaajo oo yottii. Lanndininooŕe ŕee naatidi e makko e ley dammbordu nduu, damal ngal uddaa. ¹¹ Faa booyi seeda, surbayŕe heddiŕe ŕee ngarti, hedde ana ngulla ana mbiya: «Kalfaado, kalfaado, udditan min!» ¹² Kaa o jaabii ŕe, o wii: «Mido haalana on goonga: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa sakitii wiide:

–Njeertee, sabi on anndaa jalaande naa e wakkati mo Bii Neddo warata e mum.

* **25:1** E neesu Yahuudiyankooŕe jommbaajo gorko ana yaadannoo e gidiraaŕe jom suudu mum, sabi kaŕum'en ndammbotoo.

Bannadol haala golloobe taton

14 —Laamu Laamdo ana nanndi e gorko lanndiniido faa dawa, noddi golloobe mum, halfini dum'en jawdi mum. 15 O halfini gooto ma66e mutakal teemedede joy kanje, goddo teemedede didi, tata6o oo teemedere, gooto fuu ko waarata e mum. Caggal dum, o dawii. Don e don, 16 golloowo ke6udo mutakal teemedede joy kanje oo yehi jaagoroyii mo, tinorii mutakal teemedede joy godde. 17 Kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo duu wadi non, tinorii kajum duu mutakal teemedede didi godde. 18 Kaa kalfinaado mutakal teemedere kanje oo yehi asoyi ngayka, iri ton ko kalfaado mum oo hokkunoo dum koo. 19 Faa 6ooyi caggal mum, kalfaado ma66e oo warti noddi 6e, o yeewi jate ma66e. 20 Kalfinaado mutakal teemedede joy kanje oo wari, waddi mutakal teemedede joy godde, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede joy kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede joy godde.» 21 Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyododen!» 22 Golloowo kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo wari kajum duu, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede didi kanje kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede didi godde.» 23 Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyododen!» 24 Kalfinaado mutakal teemedere kanje oo wari kajum duu, wii: «Kalfaado am, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada hetta ko a aawaali, ada moofa ko a tutaali. 25 Saabe dum, mi hulii, njaa-mi iroy-mi kanje maa oo. Haya, fii maa annii!» 26 Kalfaado makko jaabii mo, wii: «Golloowo laaliido, nattudo! So tawii ada anndunoo mido hetta ko mi aawaali, mido moofa ko mi tutaali, 27 ndennoo, ada haannoo wadude kanje am oo e banki, yalla ana daja ko tinorii-mi so mi wartoyii. 28 Jooni, teetee mo mutakal teemedere kanje oo, ndokkon dum jom mutakal teemedede joy kanje oo. 29 Sabi jogiido fuu beydante faa heewa. Kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. 30 Golloowo meereero oo kaa, mbedee dum e ley nimre sella ndee, ton o wullata o njeryondira jiiye.»

No Bii Neddo oo sarirta yimbe fuu

31 —So Bii Neddo oo warii e teddungal mum, kajum e malaa'ika'en 6ee fuu, o joodoto e joodorgal makko laamu ngal. 32 Yimbe aduna 6ee fuu moofete yeeso makko, o faltoroo 6e no duroowo faltortoo baali e be'i nii: 33 o wadan baali dui e junngo makko jaamo, o wada be'i dui e junngo makko nano. 34 Hono nii, Kaananke oo wiirata won6e junngo mum jaamo 6ee: «Ngaree, onon barkinaa6e Baabiraado am, nanngée laamu mo ndesane-don gila e puddoode aduna oo. 35 Sabi mi yolbiino, on jamminii kam, mi domdiino, on njarnii kam, mi laatinoke kodo, on njippinii kam, 36 mi holiino, on koltinii kam, mi jawiino, on njandini kam, mi uddanooma kasu, on yeewoyii kam.» 37 E oon wakkati, foocitiibe 6ee njaabotoo mo, mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi, min jammin maa naa ada domdi, min njarnu maa? 38 Mande min njii maa a kodo, min njippin maa naa a koldo, min koltin maa? 39 Mande min njii maa a jawdo naa a uddaado kasu, min ngari yeewa ma?» 40 Kaananke oo jaaboo 6e wiya: «Mido haalana on goonga: ko ngadan-don gooto e burdo famdude e sakiraa6e am 6ee, yo miin ngadan-don.»

41 Caggal dum, o wiyan won6e junngo makko nano 6ee: «Ngoddee kam, onon huda6e Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani

Ibiliisa e malaa'ika'en mum ngee! ⁴² Sabi mi yolbiino, on jammnaali kam, mi domdiino, on njarnaali kam, ⁴³ mi kodo, on njippinaali kam, mi koldo, on koltinaali kam, mi jawdo naa mi uddanooma, on ngaraali yeewde kam.» ⁴⁴ Nden, 6e njaaboto mo kambe duu 6e mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi naa ada domdi naa a kodo naa a koldo naa a jawdo naa ada uddaa kasu, min paabaaki ma?» ⁴⁵ O jaaboto 6e o wiya: «Mido haalana on goonga: ko mbaasu-don wadande gooto e 6ee doo bur6e famdude koo, miin woni mo on ngadanaali.» ⁴⁶ Nden, 6een njaha e jukkungo duumiingo, foocitiibe 6ee keba nguurndam nduumiidam.

26

No maw6e diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Nde Iisaa timmini diin waajuuji fuu ndee, wii taalibaa6e mum 6ee:

² —Odon anndi balde didi palii en e iidi Paska, Bii Neddo oo hokkitirte tontee e leggal bardugal.

³ E oon wakkati, hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e 6ee kawritoyi galle Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Kayafas. ⁴ Be fuu 6e ndawridi faa 6e njammboroo Iisaa hiila, 6e mbara dum. ⁵ Kaa 6e mbii:

—Pati ngafen dum ley iidi oo so yimbe 6ee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

⁶ Nde wonnoo Iisaa ana Baytaniya do galle Simon ceppaado oo doo, ⁷ debbo gooto battitii dum ana jogii faandu nebam uuroojam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ana jaama, o wuji dam dow hoore mum. ⁸ Nde taalibaa6e 6ee njii dum ndee, mettaa, ana mbiya:

—Ko woni oo bonannda meere meere? ⁹ Edam waawnoo sootteede kaalisi keewdo, kaalisi oo hokkee misikiina'en.

¹⁰ Iisaa faami ko 6e kaalannoo koo, wii 6e:

—Ko saabii so odon torra oo debbo? O gollanii kam golle njardudo. ¹¹ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ¹² O wujii terde am nebam uuroojam, ko o wadiri dum yalla omo lanndinanoo kam yanaande. ¹³ Mido haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitate.

No Yahuuda jammborii Iisaa

¹⁴ Nden Yahuuda Isikariyota, gooto e taalibaabe sappo e didon 6ee, yehi to hooree6e yottinoo6e sadaka, ¹⁵ wii dum'en:

—Ko ndokkaton kam so mi waddanii on Iisaa?

Be njakkii buudi capantati card, 6e ndokki mo. ¹⁶ Gila nden, omo fiya dabare no o jammboroo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaabe mum hiraande iidi Paska

¹⁷ E jalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, taalibaabe 6ee ngari, lamndii Iisaa, mbii dum:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo hiraande iidi Paska ndee?

¹⁸ O jaabii 6e, o wii:

—Njehee ngeenndi too, naaton galle maani, mbiyon dum: «Moobbo wii, wakkati mum yonii, e galle maa oo wadata iidi Paska oo, kanko e taalibaabe makko.»

¹⁹ Taalibaabe 6ee ngadi ko Iisaa yamirnoo dum'en koo, lanndinii hiraande ndee.

²⁰ Hiiri, o joododii e taalibaaፎe sappo e didon ፎee faa ፎe kirtoo. ²¹ Nde ፎe kirtotoo ndee, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammamoto kam.

²² Be cunli sanne, hedde eፎe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Moobbo, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wii:

—Tummbididdo e am junngo mum e la'al oo, oon jammamoto kam.

²⁴ Waajibi Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammamotooፎo Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimaፎooka fey buri moyyande dum.

²⁵ Yahuuda garooፎo jammaade mo oo ፎami haala, lamndii mo, wii:

—Moobbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wii:

—Aan haaldi hunduko maa.

²⁶ Nde ፎe jaamata ndee, Iisaa ፎami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki taalibaaፎe mum ፎee, wii:

—Nanፎee, jaamee, dum yo terde am.

²⁷ Caggal dum, o ፎami horde peguuፎam, o yetti Laamdo, o hokki ፎe, o wii:

—On fuu, njaree hen. ²⁸ Dum yo yiyam am, yiyam tabintinooፎam aadi keyri, njupportooፎam saabe heewፎe faa luutti njaafee. ²⁹ Mido wiya on: abada mi yarataa dam peguuፎam kaseፎ so wanaa jaፎnde njardoy-den peguuፎam kesam e ley LaamuBaabiraado am.

³⁰ Caggal ፎe njimii Jabuura,* ፎe njalti, ፎe njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer yankiran dum

³¹ E oon wakkati, Iisaa wii ፎe:

—E ley oo jemma jaati, on fuu on njoppan kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, sewre baali ndee saakoo.»†

Iisaa beydi hen, wii:

³² —Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

³³ Nden Piyeer ፎami haala, wii mo:

—Fay so ፎe fuu ፎe njoppu maa, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde a wiyan a anndaa kam cili tati.

³⁵ Piyeer wii mo:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaaፎe ፎee fuu mbii hono non.

No Iisaa jaagorii Laamdo ley Gecemane

³⁶ Caggal dum, Iisaa yottodii e maፎፎe nokku biyeteedo Gecemane, wii ፎe:

—Njooፎee doo, faa mi wadoya too duwaawu.

³⁷ O yaadi e Piyeer e ፎiፎፎe Jebede didon ፎee, bernde makko fuddi maatude yoomeende e ruubu. ³⁸ E ley dum, o wii ፎe:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertodee e am pati daano-don.

³⁹ O wodditii seeda, o hippii e leydi, omo duwoo, omo wiya:

* **26:30** Neesu Yahuudiyankooፎe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. † **26:31** Jakariyaa 13.7

—Baabiraado, so tawii ana laato, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoroo no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi ebe daanii. O wii Piyeer:

—On mbaawaa jeertodaade e am tawee on daanaaki fay wakkati gooto naa? ⁴¹ Pati daanee, nduwee, pati on ceYTE. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

⁴² O yehi kasen, o duwii, o wii:

—Baabiraado, so tawii nden horde bone waawaa woddineede so wanaa mi yara dum, yo sago maa wadu!

⁴³ O warti, o tawi 6e daantike, sabi doydi ana piilii e ma66e. ⁴⁴ O yehi kasen, o duwii tata6erde hono no o duworinoo nii. ⁴⁵ Caggal dum, o warti e taalibaa6e 6ee, o wii dum'en:

—Faa jooni odon daanii odon noottinoo? Yeewee, wakkati oo yottike! Bii Neddo oo wafete e juude luuttoobe. ⁴⁶ Immee njehen! Yeewee, jammbootodo kam oo annii wara!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, yottii ana wondi e yim6e heew6e jogi6e kaafaaje e cabbi. Hooree6e yottinoobe sadaka 6ee e maw6e Yahuudiyankoobe 6ee neli 6e. ⁴⁸ Jammbootodo mo oo hokki 6e finde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngée dum.

⁴⁹ Don e don, Yahuuda 6attitii Iisaa, wii dum:

—Sadi Moobbo!

O buccii dum. ⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Gidam, wadu ko waddu maa koo.

E oon wakkati, 6e 6attitii, 6e njani e Iisaa, 6e nanngi dum. ⁵¹ Gooto e wondunoobe e Iisaa 6ee soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum. ⁵² Nden, Iisaa wii mo:

—Soornu kaafaawi maa kii e njaro mum, sabi jogotoodo kaafaawi fuu, kaafaawi halkata dum. ⁵³ Naa ada miila jooni mi waawaa noddude Baabiraado am nelda kam ko 6uri konuuji sappo e didi malaa'ika? ⁵⁴ Kaa so non laatorii, hono ko winndaa ley Binndi dii koo tabitirta? Sabi di mbii hono non dum laatotoo.

⁵⁵ E oon wakkati, o wii jamaa oo:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? Ley Suudu Dewal Mawndu nduu ngonannoo-mi nannde fuu mido janngina, on nanngaali kam. ⁵⁶ Kaa dum fuu wadan yalla Binndi annabaabe dii ana tabita.

Nden, taalibaa6e 6ee fuu njoppi mo, ndogi.

No maw6e diina cariri Iisaa

⁵⁷ Nanngube Iisaa 6ee nabi dum to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi dunkee'en Sariya 6ee e maw6e lepol 6ee ana kawritinoo ton. ⁵⁸ Piyeer jokitii mo fali daawre hakkunde ma66e, faa daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo oo. O naati ley galle oo, o jooddii e doomoobe 6ee faa o yiya no dum sakitortoo.

⁵⁹ Hooree6e yottinoobe sadaka e waalde Saahii6e ndee fuu ana tewta fenaande nde kappira Iisaa yalla ana waree. ⁶⁰ Fay so taweede yim6e heew6e ngari seedanaade mo pene, 6e ke6aali sabaabu fuu ko waawi warde mo. Ko sakitii koo, wor6e didon ngari, ⁶¹ mbii:

—Kanko wiinoo omo waawi wurjinde Suudu Dewal Laamdo, o mahitoo ndu ley balde tati.

⁶² Jottinoowo Sadaka Mawdo oo immii, wii Iisaa:

—A jaabataako fay huunde naa? Tama a nanaali ko 6e mbiyete koo?

⁶³ Fuu omo deyyini. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo wii mo:

—Mido lamndore saabe Laamdo guurdo oo, haalan min so tawii aan woni Almasiihu Bii Laamdo oo.

⁶⁴ O jaabii dum, o wii:

—No mbii-daa nii. Kasen, mido wiya on fuu: gila jooni, on njiyan Bii Neddo ana joodii jaamo Jom Baawde oo, ana wara dow duule kammu.

⁶⁵ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—O bonkike Laamdo! En kaajaaka seedee'en hankasen! On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. ⁶⁶ Kodum nji-don hen?

Be njaabii, 6e mbii:

—Omo haani wareede.

⁶⁷ Caggal dum, 6e tutti e yeeso makko, 6e culkii mo. Yoga ma66e ana piya mo banaaje ⁶⁸ ana mbiya:

—Almasiihu! Haalan min piido ma, so a annabaajo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁹ Piyeer joodii sella e daalaare galle oo. Gooto e hor6e 6ee battitii mo, wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinke oo.

⁷⁰ Nii o yeddi dum hakkunde yim6e fuu, o wii:

—Mi faamataa ko kaalataa koo.

⁷¹ Caggal dum, o fa'i to damal galle too. Kordo goddo yii mo, wii won6e don 6ee:

—Oo gorko e Iisaa Nasaraatunke oo wondunoo.

⁷² Piyeer yeddi kasen, wii:

—Mi hunike, mi anndaa oo gorko.

⁷³ Faa 6ooyi seeda, won6e don 6ee battii Piyeer, mbii dum:

—Tayoral, e ma66e njeje-daa, sabi demngal maa ngal hollii to iw-daa.

⁷⁴ E ley dum, Piyeer darii ana hunoo ana huttoo ana wiya:

—Mi anndaa oo gorko!

Oon wakkati fuu, ndontoori joggini, ⁷⁵ non Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» O yalti sella, o darii omo woaya faa omo heppiya.

27

No Iisaa nabiraa to Pilaatu

¹ Beetee law, hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e maw6e lejol 6ee fuu njooddii faa yeewa no mbarda Iisaa. ² Be ka66i mo, 6e na6i mo to Pilaatu goforneer oo.

No Yahuuda maayiri

³ Nde Yahuuda jammbiido Iisaa oo yii no o sariraa o bareteedo nii, mimsiti, wartiri buudi capantati cardii dii to hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e lejol 6ee, ⁴ wii dum'en:

—Mi luuttii ko njambii-mi mo wiyaali wadaali oo koo!

Nii 6e njaabii mo, 6e mbii:

—Ko hilli min? Aan anndi!

⁵ Yahuuda tippii kaalisi oo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Caggal dum, o 6ami 6oggol, o wartoyii. ⁶ Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee 6ami kaalisi oo, mbii:

—E sariya meeden daganaaki en wattude oo kaalisi e keesu oo, sabi dum diyo.

⁷ Caggal 6e ndawridii, 6e 6ami kaalisi oo, 6e coodi dum ngesa e junngo mahoowo loode faa wadee jenaale joolaa'en. ⁸ Dum wadi so ngaan ngesa ana wiyee faa jooni «Ngesa Yiyam». ⁹ Nden haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Yeremiya kaa tabiti nde oon wii:

«Be 6amii buudi capantati cardi,
coggu mo yimbe Israa'iila njatorii yonki makko,

¹⁰ 6e coodi dum ngesa mahoowo loode,
hono no Joomiraado yamirnoo kam nii.»*

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oo, oon lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

¹² Kaa nde hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e maw6e lejol 6ee kappi mo ndee, o jaabaaki fay huunde. ¹³ Dum wadi so Pilaatu wii mo:

—A nanaali ko 6e ceettante koo fuu naa?

¹⁴ Kaa o jaabaaki hen fay karrol. Dum haaynii goforneer oo sanne.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹⁵ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yim6e 6ee su6aade e kasunkoo6e 6ee mo njidi yoppitaneede. ¹⁶ E oon wakkati, ana woodunoo kasunke jom innde biyeteedo Iisaa Barabas. ¹⁷ E ley no jamaa oo moofTORII nii, Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Homo njid-don mi yoppitana on: Iisaa Barabas naa, naa Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

¹⁸ Sabi Pilaatu ana anndunoo haasidaaku wadi so 6e ndokkitiri Iisaa. ¹⁹ Kasen, nde o joodii to sarirde too ndee, jom suudu makko neli e makko, wii:

—Sel e oo gorko poocciitido, sabi jemma hanken koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e maw6e lejol 6ee ndunyi jamaa oo naagoo Pilaatu yoppitana 6e Barabas, wara Iisaa. ²¹ Goforneer oo lamnditii 6e:

—Homo e didon 6ee njid-don mi yoppitana on?

Be njaabii, 6e mbii:

—Barabas!

²² Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Ndennoo, hono ngadan-mi Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²³ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum o wadi ko boni?

Be 6eydii dukude semmbe, e6e mbiya:

—Tontu mo e leggal bardugal!

* 27:10 Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13; 32.6-15

²⁴ Nden Pilaatu yii walaa ko waawi hen, tawi duko ngoo duu ana 6eydii sanne, o 6ami ndiyam, o looti juude makko yeeso yim6e 6ee, o wii 6e:

—Mi woytirtaake yonki oo gorko. Dum yo kunkoo mon.

²⁵ Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Yonki makko ana jonngii dow amen, minen e 6i66e amen!

²⁶ E oon wakkati, Pilaatu yoppitani 6e Barabas, yamiri Iisaa fiyee dorri, caggal dum, o hokkitiri dum tontoyee e leggal bardugal.

No sordaasi'en njaayriri Iisaa

²⁷ Sordaasi'en goforneer 6ee na6i Iisaa ley galle to hu6eere ndee woni too, fedde sordaasi'en 6ee fuu pilii mo. ²⁸ Be 6oorti mo kaddule makko, 6e 6oorni mo burmusuure wodeere.† ²⁹ Caggal dum, 6e caji tenngaade gi'e, 6e kippi e hoore makko. Be ngadi kasen kalacal e junngo makko jaamo, 6e ndiccii yeeso makko, hedde e6e njaayra mo e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoo6e!

³⁰ Be tutti e makko, 6e 6ami kalacal ngal e6e piya e hoore makko. ³¹ Nde 6e tilii jaayrude mo ndee, 6e itti burmusuure ndee, 6e 6oorni mo kaddule makko. Caggal dum, 6e na6i mo faa 6e tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

³² Nde 6e njaltata ngeenndi ndii ndee, 6e kawriti e gorko Sireenanke biyeteedo Simon. Sordaasi'en 6ee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ³³ Be njottii nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ³⁴ Be ndokki Iisaa peguujam njillondiraadam e safaare haadunde faa o yara. Nde o meedi dum ndee, o salii yarde.

³⁵ Nde 6e tonti mo e leggal bardugal ndee, 6e pecciri kaddule makko urwa. ³⁶ Caggal dum, 6e njoodii don e6e kayba mo. ³⁷ Be mbinndi daliili ko tonti mo, 6e takki dum do tiimde hoore makko doo. Dum doo 6e mbinndi: OO YO IISAA, KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE. ³⁸ E oon wakkati, yanoo6e didon tontidaa e makko, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁹ Yim6e ya66otoo6e don 6ee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ⁴⁰ ana mbiya:

—Aan gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, biltu hoore maa. So a Bii Laamdo, jippa leggal bardugal ngal!

⁴¹ Hono non, hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee e maw6e lejol 6ee fuu njaayriri mo ana mbiya:

⁴² —O biltii wo66e, kaa o ronkii biltude hoore makko. Kanko o kaananke Israa'ila. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, faa ngoondinen mo. ⁴³ O fawii fii makko e Laamdo. Yo Laamdo biltu mo jooni, so ana yidi mo. Sabi o wii o Bii Laamdo.

⁴⁴ Yanoo6e tontaa6e sera makko 6ee duu ndarii ana mbonkoroo mo non.

Haala maayde Iisaa

⁴⁵ Gila hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ⁴⁶ Banngal yamnde tati kiikiide, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—Eli, Eli, lama sabaktanii?

(Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?»)

⁴⁷ Yoga e darinoo6e ton 6ee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Omo nii nodda annabi Iliyaasa!

† 27:28 Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

⁴⁸ Don e don, gooto dogi waddoyi liccere, suuwi d̄um e biineegiri, ha66i d̄um e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo 6uuccoo. ⁴⁹ Kaa heddiibe 6ee mbii:

—Njoppee mo. Yeewen yalla Iliyaasa waran bilta mo.

⁵⁰ Caggal d̄um, Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna.

⁵¹ Oon wakkati, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii, ⁵² janaale udditii, seniibe heew6e maaynoo6e nguurti. ⁵³ Be njalti e janaale dee. Caggal ko Iisaa wuurti koo, 6e naati ngalluure seniinde ndee, yim6e heew6e njii 6e.

⁵⁴ Hooreejo sordaasi'en oo e dardinoo6e e mum faa kayba Iisaa 6ee njii no leydi ndii dimmborii nii e ko wadi koo fuu, kuli sanne, mbii:

—So goonga nii, oo yo Bii Laamdo!

⁵⁵ Rew6e heew6e ana towti, ana coynoo. Been yo jokkunoo6e e makko gila Galili faa ngollana mo. ⁵⁶ Ana e been rew6e: Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufu, kaɲum e inna 6i66e Jebede.

No tew Iisaa wad̄iraa e yanaande

⁵⁷ Faa hiiri, gorko arsukunte jeyaado Arimatiya wari. Omo wiyee Yuusufu, kanko duu o taalibbo Iisaa. ⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o ndaardi d̄um tew Iisaa. E oon wakkati, Pilaatu duɲanii mo o hokkee d̄um. ⁵⁹ O 6ami tew oo, o fiili d̄um e kasanke keso, ⁶⁰ o watti d̄um e yanaande heyre nde o yamirnoo o asanee e haayre. Caggal d̄um, o talliti haayre teddunde, o uddiri damal yanaande ndee, o witti. ⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo ana njoodinoo don, ana peewti e yanaande ndee.

No sordaasi'en kaybiri yanaande Iisaa

⁶² Janngo mum yo jalaande fowteteende. Hooree6e yottinoo6e sadaka e Farisa'en kawriti to Pilaatu, ⁶³ mbii d̄um:

—Kaananke, min miccitike yoyɲoo6e yim6e oo wiino nde wuuri ndee, wuurtan balde tati caggal maayde mum. ⁶⁴ Ndennoo, tiinna yamir yanaande ndee doomee faa jalooma tata6o oo yawta, pati taalibaabe makko ngara ngujjita tew makko mbiya yim6e 6ee o immitiido hakkunde maay6e. Nden ngol yoyɲugol cakitiingol buran aranndeewol ngol bonde.

⁶⁵ Pilaatu wii 6e:

—Sordaasi'en hayboo6e annii. Njehee ndoomiroyee yanaande ndee no mbaawru-don fuu!

⁶⁶ E oon wakkati, 6e njehi hiinnoyaade yanaande ndee: 6e uddi nde faa gasi, 6e meeli nde, 6e ndarni don sordaasi'en hayboo6e.

28

No Iisaa immintiniraa

¹ Ko jalaande fowteteende ndee 6ettii koo, beetee kecco ɲannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo njehi yeewtoyaade yanaande ndee. ² Don, leydi dimmbii semmbe. Malaa'ika Joomiraado jippii iwde dow kammu talliti haayre ndee joodii dow mayre. ³ Omo jalbira hono no majere nii, kaddule makko duu ana ndawni far hono no 6iraadam nii. ⁴ Doomoo6e 6ee kuli sanne faa ana ciɲa, 6e laatii hono maay6e nii. ⁵ Malaa'ika oo wii rew6e 6ee:

—Pati kulee! Mido anndi Iisaa tontanoo6o oo tewtaton. ⁶ O walaa doo, o immitike hono no o wiirunoo nii. Ngaree, yeewee do o lelinoo doo.

⁷ Njaawnee njehee, kumpitoyee taalibaa6e makko 6ee o immitike e maayde. Jooni o adoyto on Galili, ton njiyoyton mo. Dum njidunoo-mi haalande on.

⁸ Rew6e didon 6ee kejii iwi do yanaande doo, 6e heew6e kulol e seyo manngo, 6e ndogi haalanoyde taalibaa6e makko 6ee oo kabaaru. ⁹ Don e don, Iisaa hawri e ma66e, wii 6e:

—Ca6ee!

Be 6attitii mo, 6e nanngi koyde makko, 6e kujidani mo. ¹⁰ E oon wakkati, o wii 6e:

—Pati kulee! Njehee mbiyoyee taalibaa6e am 6ee njaha Galili. Ton 6e njiyoyta kam.

No hayboobe yanaande Iisaa 6ee njantorii fuu

¹¹ Rew6e 6ee ana e laawol, faa yoga e sordaasi'en haybannoo6e yanaande nde 6ee kooti ngeenndi too, kaalani hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee ko wadi koo fuu. ¹² Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee kawriti e maw6e 6ee. Be ndawridi yeenude sordaasi'en haybannoo6e yanaande ndee 6ee kaalisi keewdo, ¹³ 6e mbii dum'en:

—Mbiyon taalibaa6e makko 6ee ngarii jemma tawi odon daanii, ngujjitii mo. ¹⁴ So goforneer oo nanii dum, min kawan dum e haala, min palanoo on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasi'en 6ee nanngi kaalisi oo, ngadiri no mbiyaa nii. Oon kabaaru ana jantee hakkunde Yahuudiyankoo6e faa hannde.

No Iisaa banngirani taalibaa6e mum

¹⁶ Taalibaa6e sappo e go'o 6ee njehe Galili to dow waamnde haayre nde Iisaa tinndinnoo dum'en ndee. ¹⁷ Nde 6e njii mo ndee, 6e kujidani mo, kaa yoga e ma66e ana sikkiti. ¹⁸ O 6attitii, o wii 6e:

—Mi hokkaama baawde fuu dow kammu e leydi. ¹⁹ Ndennoo, njehee ngadee leji dii fuu taalibaa6e am, lootiree 6e lootogal batisima innde Baabi-raado e Biddo e Ruuhu Ceniido, ²⁰ njanngeene 6e 6e njokka ko njamir-mi on koo fuu. Anndee, mido wondi e moodon jannde fuu faa aduna timma.

Linjiila Iisaa Ngedu Marka

No Yaayaa waajorii

¹ Dum woni puɗɗooɗe Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasihu Bii Laamɗo oo.

² Nii winndorii e dewtere annabi Esaaya:

«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.*

³ Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,
ndartinee ɗati makko.»[†]

⁴ Oon nelaado woni Yaayaa lootoowo lootogal batisima oo. O ɓanngi ley ladde jeereende, omo ooynoo omo wiya yimɓe tuuba, mbatisee yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁵ Yimɓe leydi Yahuudiya e yimɓe Urusaliima fuu ngari, njaadiri luutti mum'en, Yaayaa looti ɓe lootogal batisima ley maayo Urdun.

⁶ Yaayaa, kaddule de leeɓi gelooɗi ɓoornotonoo, humoo nguruwol, buureeti e njumri ladde o wuuri. ⁷ Omo waajoroo daande toownde, omo wiya:

—Burɗo kam baawɗe waran caggal am, mi fotaa fay turaade mi humta ɓoggi paɗe makko. ⁸ Miin, ndiyam mbatisir-mi on, kaa kanko, Ruuhu Ceniido o batisirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa hordi mo

⁹ Ley ɗeen jaalaɗe, Iisaa iwi ngeenndi Nasaraatu ley leydi Galili, wari, Yaayaabatisi mo ley maayo Urdun. ¹⁰ Wakkati o yeentata ndiyam ɗam oo, o yii kammu udditike, o yii Ruuhu Ceniido ana jippoo e makko hono no wuugaandu nii. ¹¹ Daande iwnde dow kammu ooyinii, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cuɓii-mi.

¹² Oon wakkati fuu, Ruuhu naɓi mo ley ladde jeereende. ¹³ O wadi ton balɗe capande nay, Ibiliisa ana tewta seytaade mo, omo hakkunde kulle ladde, mala'ika'en ana ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaabe arandeeɓe

¹⁴ Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ana waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamɗo, ¹⁵ ana wiya:

—Wakkati oo warii, Laamu Laamɗo ɓattiima. Tuubee, ngoonɗinee Kabaaru Lobbo.

¹⁶ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, non yii Simon e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu yo awooɓe. ¹⁷ Iisaa wii ɓe:

—Njokkee kam, mi wada on awooɓe yimɓe.

¹⁸ Don e don ɓe njoppi bubbi maɓɓe ɗii, ɓe njokki e makko. ¹⁹ O yehi yeeso seeda, o yii Yaakuuba ɓii Jebede e mijum Yuhanna ley laana mum'en ana moyyintina bubbi. ²⁰ Oon wakkati fuu, o noddi ɓe. Be njoppi baam maɓɓe Jebede, kaɓum e hasaabe ɓee ley laana kaa, ɓe njokki e makko.

No Iisaa ribbiri seydaani

²¹ Caggal dum, ɓe njehi ngeenndi mbiyeteendi Kafarnahum, Iisaa naati suudu waajordu, fuddi waajaade. Namnde mum yo fowteteende. ²² Tawaaɓe don ɓee kaaynaa e waaju makko oo, sabi o waajorike ɓe no jom baawɗe nii,

* 1:2 Malakiya 3.1 † 1:3 Esaaya 40.3

wanaa no dunkee'en Sariya nii. ²³ Gorko laddaado ana e waajordu nduu, wulli, ²⁴ wii:

—Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A garo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwrufo to Laamdo!

²⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

²⁶ Seydaani oo dimmbi gorko oo semmbe, wulli wullaango toowngo, yalti e makko. ²⁷ Jamaa oo fuu haaynaa, hedde ana lamndondira:

—Ko dum woni? Dum anndal kesal koy! Omo yamira fay seydaani'en bee, be dowtanta mo.

²⁸ Wakkati gooto kabaaru makko saakii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

²⁹ Nde be njaltunoo waajordu nduu ndee, be njehi galle Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e ma66e. ³⁰ Esii Simon debbo ana lelii yo jontaafo. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko, ³¹ battitii mo, nanngi junngo makko, immiini mo. Don e don jontere makko selli, o laatanii be njaatigi.

³² Kiikiide caggal janal naange, yimbe ngaddani Iisaa jawbe e laddaabe fuu. ³³ Ngeenndi ndii fuu hawriti dow damal ngal. ³⁴ O sellini jawbe heewbe, jawbe jawuujii di ngaladaa sii. O ribbi seydaani'en heewbe, o accataa seydaani'en bee kaala, sabi e6e anndi ko mo woni jaati.

No Iisaa waajorii ley Galili

³⁵ Janngo mum, Iisaa hujji gila law, yehi nokku teeldo ana wada ton duwaawu. ³⁶ Simon e wondii6e mum ndarii ana tewta mo. ³⁷ Nde be njiiti mo ndee, be mbii mo:

—Yimbe fuu ana ndaarte.

³⁸ Iisaa wii be:

—Njehen ley geelle badiide dee faa mi waajoo ton duu, sabi dum waddi kam.

³⁹ O yehi ley leydi Galili fuu, omo waajoo ley cuudi baajordi ma66e, omo ribba seydaani'en.

No Iisaa selliniri ceppaado

⁴⁰ Gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, ndaardi mo, wii:

—So tawii a jabii, ada waawi sellinde kam!

⁴¹ Iisaa yurminaa, foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

⁴² Don e don, ceppe dee iwi e gorko oo, o selli. ⁴³ Oon wakkati fuu, Iisaa yoppiti mo, daalii mo, ⁴⁴ wii:

—Haya koy, pati humpitin fay gooto, yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laabugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo faa anndina be a sellii.

⁴⁵ Kaa kanko, o iwi don tan, o darii omo saaka kabaaru oo. Dum wadi so Iisaa ronki naatude geelle, heddii ladde, yimbe ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mum.

2

No Iisaa selliniri bonnguujjo

¹ Caggal balde seeda, Iisaa warti ngeenndi Kafarnahum. Yimbe nani omo cuudi. ² Jamaa keewdo hawriti don faa fay nokkuure heddaaki, wanaa haala

yeeso damal ngal, hedde omo waajoo 6e konngol Laamdo ngol. ³ Yim6e ngari, ngaddani mo bonnguujo mo wor6e nayon ndoondii. ⁴ Kaa 6e ndonkii yottinde mo Iisaa sabaabu jamaa oo. Dum wadi so 6e kippiti bene oo foonndo makko, 6e njippiniri bonnguujo oo e yulannde ndee, tawi ana lelnaa e dengeleewo. ⁵ Nde Iisaa yiinoo goondinal ma66e ndee, wii bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

⁶ Dunkee'en Sariya joodinoo6e don 6ee ndarii ana miiloo e berde mum'en: ⁷ «Hono oo gorko haaldi dum? O bonkike Laamdo! Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ⁸ Iisaa faami don e don miilooji ma66e, wii 6e:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e berde moodon? ⁹ Wiide bonnguujo «Luutti maa njaafaama» e wiide dum «Imma, 6am dengeleewo maa njahaa», kofum hen 6uri newaade? ¹⁰ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

¹¹ —Midó haalane: imma, 6am dengeleewo maa, kootaa suudu maa.

¹² Don e don gorko oo immii, 6ami dengeleewo mum witti, hedde yim6e fuu ana yeewa dum. Be fuu 6e kaaynaa, 6e ndarii e6e njetta Laamdo, e6e mbiya: —Min njiyaali hono dum abada.

No Iisaa noddiri Lewi

¹³ Iisaa wirfitii to weendu too. Jamaa oo fuu tawoyi mo ton, omo waajoo dum'en. ¹⁴ Nde o yahata ndee, o yii Lewi 6ii Alfaa ana joodii e duwaapeere mum, o wii dum:

—Jokku e am!

Lewi immii, jokki e makko. ¹⁵ Nde Iisaa jaamannoo e ley suudu Lewi ndee, duwaape'en heew6e e luuttoo6e hono mum'en njoodii, ana jaamda e makko, kanko e taalibaa6e makko. Sabi yim6e heew6e ana njokki e Iisaa.

¹⁶ Dunkee'en Sariya jeyaa6e e waalde Farisa'en njii Iisaa ana jaamda e been yim6e, mbii taalibaa6e makko 6ee:

—Ko saabii so omo jaamda e duwaape'en, kaajum e luuttoo6e hono mum'en?

¹⁷ Nde o nani dum ndee, o wii 6e:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. Wanaa noddude foocitiibe waddi kam, noddude luuttoo6e woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁸ Taalibaa6e Yaayaa e Farisa'en ana kooraa. E ley dum, yim6e ngari, lamndii Iisaa:

—Ko saabii so taalibaa6e Yaayaa e taalibaa6e Farisa'en ana kooraa, kaa 6e maa 6ee koorataa?

¹⁹ O jaabii 6e, o wii:

—Nootiibe kuurtungu ana mbaawi salaade jaamde tawa jommbaajo gorko oo ana wondi e mum'en naa? Mbaawaa. So nii jommbaajo gorko oo ana wondi e ma66e, 6e mbaawaa salaade jaamde. ²⁰ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde ma66e. E deen jalaade, 6e kooran.

²¹ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal. So dum wadii, fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol beydoo.

²² Kasen duu fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiidfi. So dum wadii peguujam dam fusan di, kanjam e sumalleeji dii fuu mursidee. Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala jalaande fowteteende

²³ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese, taalibaaḅe mum ana kelta butaali e laawol ngol. ²⁴ E ley dum, Farisa'en ḅee mbii mo:

—Yeew, kodum wadi so taalibaaḅe maa ḅee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

²⁵ O jaabii ḅe, o wii:

—Tama on meedaali janngude ko Daawuuda wadi nde yolbi haajaa ko jaametee, kaḅum e yimḅe mum? ²⁶ O naati e ley hukkuḅu ceniido oo e jamaanu Jottinoowo Sadaka Mawḅo biyeteedo Abiyataar, o jaami buuru cackaado oo, o hokki hen yimḅe makko. Tawee nee, yottinooḅe sadaka tan ndunjanaa jaamde oon buuru.

²⁷ Iisaa wii ḅe kasen:

—Jalaande fowteteende ndee kammari nedḅo wadira, wanaa nedḅo wadira kammari jalaande fowteteende ndee. ²⁸ Ndennoo fay jalaande fowteteende ndee, Bii Nedḅo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley jalaande fowteteende

¹ Iisaa naati ley suudu waajordu nduu, o tawi ton gorko mo junngo mum waati. ² Yimḅe wonnooḅe ḅon ḅee ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e jalaande fowteteende ndee, faa keḅa wullanaade mo. ³ Iisaa wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde maḅḅe!

⁴ Caggal dum, o lamndii ḅe:

—E ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude nedḅo naa warde dum?

Kaa ḅe njaabaaki. ⁵ Iisaa yeewri ḅe tikkere, tiindam-hoore maḅḅe ḅam woyni yonki makko, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii. ⁶ Don e ḅon, Farisa'en ḅee njalti, njooddii e howruuḅe Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimḅe ngariri e Iisaa

⁷ Caggal dum, o iwi ḅon, o fa'i weendu too, kanko e taalibaaḅe makko. Jamaa keewḅo iwḅo Galili jokki e makko. ⁸ Yimḅe heewḅe, iwḅe Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi funnaange Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o wadannoo koo, ngari to makko. ⁹ Iisaa wii taalibaaḅe mum ḅee ndaarana dum laana pati jamaa oo gilla dum. ¹⁰ Saabe omo sellinannoo heewḅe wadi so jawḅe ḅee fuu keḅanii mo yalla ana mema mo. ¹¹ Wakkati mo seyḅaani'en njii mo fuu, ndiccoto, ngulla:

—Aan a Bii Laamḅo!

¹² Omo yagginannoo ḅe pati ḅe kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suborii taalibaabe sappo e didon

¹³ Caggal dum, o ḅabboyi dow waamnde haayre, o noddii ḅe o muuyi noddude, ḅeen ngari e makko. ¹⁴ O subii hen sappo e didon, yalla ana ngonda e makko, o nela dum'en waajoyaade, ¹⁵ kasen o hokka dum'en baawḅe ribbude seyḅaani'en. ¹⁶ Bee doo ngoni sappo e didon ḅe o subii ḅee: Simon mo o innditiri Piyeer oo ¹⁷ e Yaakuuba e miḅum biyeteedo Yuhanna, giḅḅe Jebede

6e o innditiri Bowanerges 6ee (maanaa mum woni «nanndu6e e gidaango») ¹⁸ kaɲum e Andire e Filipa e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba 6ii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba ¹⁹ e Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²⁰ Caggal d̄um, o hooti cuud̄i. Jamaa hawriti dow hoore makko kasen faa kanko e taalibaa6e makko 6e ndonki he6ude no 6e ɲaamira. ²¹ Nde sakiraa6e makko nani d̄um ndee, ngarani mo, sabi wiyaama hakkille makko sotti.

²² Dunkee'en Sariya iwnoo6e Urusaliima ngari, mbii:

—Beelsebul woni e makko.

Kasen 6e mbii:

—Oon woni hooreejo seyɗaani'en mo o ribbirta seyɗaani'en 6ee.

²³ E ley d̄um, Iisaa nodd̄i 6e 6e ngara e mum, haalaniri 6e banndol, wii:

—Hono Ibiliisa waawirta ribbude Ibiliisa? ²⁴ So laamu fecciima ana ha6a e hoore mum, oon laamu waawataa heddaade. ²⁵ Kasen duu so galle fecciima ana ha6a e hoore mum, oon galle waawataa heddaade. ²⁶ Ndennoo, so Ibiliisa yanii e hoore mum fecciima, waawataa heddaade. Ko laatoto dee, kabaaru mum timman.

²⁷ Iisaa jokkini hen:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe yaada e jawdi mum tawa ha66aali joomum tafon. Kaa so ha66ii joomum faa teenjii, ana waawi na6ude ko woni e galle mum fuu. ²⁸ Mid̄o haalana on goonga: yim6e ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu e bonkaaji d̄i 6e mbonkii Laamdo fuu. ²⁹ Kaa bonkiid̄o Ruuhu Ceniid̄o oo he6ataa yaafaamuya fey, sabi joomum heddoto e luuttal mum faa abada.

³⁰ Iisaa haaldii kaa haala saabe ko 6e mbii omo wondi e seyɗaani koo.

Inna Iisaa e mijiraa6e Iisaa

³¹ Inna Iisaa e mijiraa6e Iisaa wor6e ngari, ndarii caggal galle oo, neli o noddee. ³² Do jamaa oo filii mo d̄oo, wii mo:

—Inna maa e mijiraa6e maa ana sella too, ana kaaje maa.

³³ O jaabii, o wii:

—Homo woni innam e mijiraa6e am?

³⁴ O yeewi joodiibe so ana pilli mo 6ee, o wii:

—Innam e mijiraa6e am annii. ³⁵ Sabi gaɗoowo sago Laamdo, kaɲum woni mijam gorko, kaɲum woni mijam debbo, kaɲum woni innam.

4

Banndol haala aawoowo

¹ Iisaa ana waajoo dow fonngo weendu nduu kasen. Jamaa keewdo filii mo faa o naati laana, o joodii. Jamaa oo fuu ana dow fonngo ngoo. ² O darii omo waajoroo 6e gede keewde e banndol, omo wiya 6e:

³ —Kettinee! Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol: pooli ngari cu6i d̄um. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fud̄i don e don, sabi aawdi ndii suddaaki gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa ɗadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fud̄idi e majje, de cuumi ndi, ndi rimaali. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fud̄i, mawni, rimi: yoga sowii cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

⁹ Caggal d̄um, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu!

¹⁰ Nden Iisaa teelti, sappo e didon bee e filinoobe mo bee lamndii mo maanaa banndol ngol. ¹¹ O wii be:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga teddufo haala Laamu Laamdo oo. Kaa wonbe sella bee, huunde fuu e banndol kaalaniran-mi be. ¹² Dum wadi so:

«ana yeewa faa gasa tawa njiyataa,
ana nana faa laaba paca tawa paamataa,
sako be tuuba so be njaafee.»*

¹³ O wii be:

—On paamaali ngol banndol naa? Hono paamirton banndi goddi dii fuu ndennoo? ¹⁴ Aawoowo oo konngol Laamdo o aawata. ¹⁵ Yimbe yogaafe ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. Be nanan konngol ngol, oon wakkati fuu Ibiliisa warata so itta konngol aawaangol e ma66e ngol. ¹⁶ Yogaafe ana nanndi e korokaaye de aawdi ndii yuppil e muudum dee. Be nanan konngol ngol, be nja66oroo ngol seyo oon wakkati fuu, ¹⁷ kaa ngol walaa dadi e ma66e, wakkati gooto tan ngol wonata e ma66e. Wakkati mo billaare naa torra hewti be saabe konngol ngol fuu, be njankiran. ¹⁸ Yogaafe bee ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. Bee ngoni nanbe konngol ngol, ¹⁹ kaa sugullaaji aduna e koomti jawdi, kapum e gidaade yonki godde naatan e ma66e, cuuma konngol ngol, ngol laatoo dimarol. ²⁰ Kaa do aawdi ndii saami e leydi lobbiri doo, bee ngoni nanoo6e konngol ngol so nja6a ngol. Be ndiman: yoga sowoo cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

Haala Laamu Laamdo

²¹ Caggal dum, Iisaa wii be:

—Won fuu ku66oowo lampa so hippa hen saawal, naa soorna dum ley leeso? Wanaa sinndan dum naa? ²² Walaa fuu ko joo6i ko banngingtaake, walaa ko suudii ko yaltintaake sella. ²³ Jom nowru fuu yo nanu!

²⁴ O wii be kasen:

—Tiidee e no nanirton haalaaji am dii nii! Sabi no etirton nii, non etirantedon on beydante duu. ²⁵ Sabi jogiido fuu beydante, kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete.

²⁶ O wii kasen:

—Laamu Laamdo ana wa'i no neddo cankufo aawdi e ngesa mum nii. ²⁷ Caggal mum, daanoo jemma daroo jalooma, no laatii fuu aawdi ndii fudan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri. ²⁸ Leydi ndii e hoore mum fudinta ndi, ndi wada gulle, wutaandu jokka hen, caggal dum, gabbe njokka hen. ²⁹ So ko aawaa koo benndii, o saman wawdu makko o hetta, sabi wakkati mum yottike.

³⁰ O jokkini hen:

—Kodum nanndinten e Laamu Laamdo oo? Banndol hongol mbanndirten mo? ³¹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage. Kapum buri geeyi dii fuu famdude. ³² Kaa so mo aawaama, mo mawnan faa mo laatoo lekki mawki sanne, ki wada caba mawde faa pooli mbaawa jibude cuudi e dowdi makki.

³³ Iisaa haalaniri yimbe bee konngol Laamdo ngol e banndi keewdi baadi non, ko waarata e faamu ma66e. ³⁴ O waajortaako so wanaa e banndol. Kaa nde o teeldi e taalibaa6e makko bee fuu, o firritanan dum'en banndi dii fuu.

* 4:12 Esaaya 6.9-10

No Iisaa waaltiniri henndu

³⁵ Kiikiide oon jalooma, Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Lummben, keedoyen ootoo banng'e.

³⁶ Be njoppi jamaa oo, 6e tawti mo e laana ka o wonnoo e mum kaa, 6e ndeerti. Laanaaji goddi duu ana njokki e makko. ³⁷ Henndu sattundu immii, bempeeje immii ana piya laana kaa, faa ka hosi heewde ndiyam. ³⁸ Kanko, omo daanii to laaci laana too, omo wawlii mbawlu. Be pinndini mo, 6e mbii mo:

—Moobbo, tama ko min kalkotoo koo wemmbaali ma?

³⁹ O immii, o jahii e henndu nduu, o wii weendu nduu:

—Deyy'ina! Wii teen!

Henndu nduu deyy'inii, fuu wii teen. ⁴⁰ Caggal dum, o wii 6e:

—Ko saabii so kul-don? Faa hannde on ngalaa hoolaare naa?

⁴¹ Be kuli kulol cattungol hedde e6e mbiyondira:

—Homo oo gorko woni faa henndu e ndiyam ana downtanoo dum?

5*No Iisaa selliniri laddaado*

¹ Caggal dum, 6e njottii oo too banng'e e weendu nduu, e leydi Gerasankoo6e. ² Nde Iisaa yalti laana kaa ndee, laddaado iwri ley janaale, hawri e makko. ³ Ley janaale dee o joodinoo, fay gooto waawaa ha66ude mo, sabi fay calali ka66ataa mo. ⁴ Sabi heewii ko o humti tonngood'e e calali, o tayan calali, o hela geyyelle. Fay gooto waawaa nanngirde mo semmbe. ⁵ Nannde fuu, jemma e jalooma ley janaale e baamle kaaye o woni, omo wulla omo fiitoroo kaaye. ⁶ O soynii Iisaa, o dogani dum, o sujidani dum, ⁷ o wulli faa toowi, o wii:

—Iisaa Bii Laamdo Toowdo, kodum njid-daa wadude kam? Mi surdii ma saabe Laamdo, pati torram!

⁸ Walaa ko o wiiri non sinaa Iisaa wii mo:

—Seydaani, yaltu e makko.

⁹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-daa?

O jaabii, o wii:

—Mido wiyee jamaa, sabi miden keewi.

¹⁰ O naagii dum sanne, o ndaardi dum pati yaltina seydaani'en 6ee leydi ndii. ¹¹ Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre.

¹² Seydaani'en 6ee ndaardi mo o dujanoo dum'en naata e ley girooji dii. ¹³ O dujanii 6e dum. Seydaani'en 6ee njalti, naati e girooji dii. Sewre ndee fuu diiri iwi daande waamnde haayre too, naatoyi ley weendu nduu, yoolii. Edi poti ujunaaji didi. ¹⁴ Duroo6e 6ee ndogi njantanoyii ngeenndi ndii e seraaji mum ko hewtii dum'en koo. Yim6e 6ee njehi yeewoyde ko wadi koo, ¹⁵ 6e ngari e Iisaa. Nde 6e njii gorko laddanoo6o oo ana joodii ana 6oornii kaddule, yeedditii ndee, kulol nanngi 6e. ¹⁶ Tawaa6e don 6ee njantanii 6e ko hewtinoo laddaado oo e girooji dii. ¹⁷ Be ndaardi Iisaa yalta leydi ma66e ndii.

¹⁸ Nde o naattata laana kaa ndee, laddanoo6o oo ndaardi mo o acca jokka e makko. ¹⁹ O salanii oon, o wii dum:

—Hootu suudu maa e koreeji maa, kumpitaa 6e ko Joomiraado wadan maa e no o yurmori maa.

²⁰ O yehi omo haala e leydi ndi geelle sappo ndii ko Iisaa wadani mo. Be fuu 6e kaaynaa.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

²¹ Nde Iisaa naati e laana wirfittii oo too banng'e weendu nduu ndee, jamaa keewdo filii mo kasen dow fonngo doo. ²² Nden gooto e hooree'ee suudu waajordu biyeteedo Jayrus wari. O yii Iisaa tan, o diccii yeeso mum, ²³ o jaagii dum o haali faa heewi, o wii:

—Biyam debbo ana ha'ana yonki. War faw junngo maa e makko, yalla omo sella, o wuura!

²⁴ Iisaa yaadi e makko, jamaa keewdo jokki e mum faa ana billa dum.

²⁵ Debbo mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi ana wonnoo ton. ²⁶ O tampii hen sanne, o yehii to sawroo'ee heew'ee faa junngo makko laa'bi. Ko buri dum fuu o yiyaali hen sami, jaw oo beydoto jaati. ²⁷⁻²⁸ O nani haala Iisaa ana haalee, o naati e jamaa oo. Sabi o miilii: «So mi memii saaya makko tan, mi sellan.» O iwri caggal mum, o memi saaya mum. ²⁹ Don e don tuundi makko tayi, o maati e caldi makko o sellii. ³⁰ Oon wakkati fuu, Iisaa maati won semmbe iwi e mum, yeecitii hakkunde jamaa oo, wii:

—Homo memi saaya am?

³¹ Taalibaa'ee makko 'ee mbii mo:

—A yii jamaa annii billu maa, ada lamndoo: «Homo memi kam?»

³² Kaa o darii omo tewta memdo mo oo. ³³ Debbo oo ana si'j'j'na no foti hulde sabi ana anndi ko wadi, wari, diccii yeeso makko, haalani mo goonga. ³⁴ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goond'inal maa danndii ma. Yaa e jam! A sellii e jaw maa oo!

³⁵ O tilaaki haalde, faa won iwru'ee to suudu Jayrus hooreejo waajordu oo, mbii dum:

—Biya oo heddaaki. Fotaa ko tampinaa Moobbo oo hankasen!

³⁶ Kaa Iisaa tippitii haala ma'6'ee, wii Jayrus:

—Pati hul, hoolam tan!

³⁷ O dalaali fay gooto yaada e makko so wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna mijjii Yaakuuba oo. ³⁸ Be njottii suudu hooreejo waajordu nduu oo. O tawi don dooyoore, yim'ee ana mboya, ana conkina semmbe. ³⁹ Nde o naatunoo ndee, o wii 'ee:

—Ko woni dii bojji e dii jonaali? Suka oo maayaali, o daaniido tan.

⁴⁰ Be puuytini haala makko. Non o yaltini 'ee fuu, o naatidi e baaba suka oo e inna mum e taalibaa'ee taton 'ee suudu to suka oo lelii too. ⁴¹ O nanngi junngo mum, o wii:

—*Talita kuumii!* (Dum woni: «Suka debbo, imma!»)

⁴² Suka oo immii don e don, ana yaha. Duubi makko yo sappo e didi. Yim'ee 'ee kaaynaa sanne. ⁴³ Iisaa yaggini 'ee pati 'ee anndina dum fay gooto. O wii 'ee ndokka suka oo ko jaama.

6

No Nasaraatunkoo'ee calorii jabande Iisaa

¹ Iisaa iwi e oon nokku, taalibaa'ee mum njokki e mum, wirfittii ngeenndi mum'en. ² Nde jalaande fowteteende yottinoo ndee, o fuddi waajaade ley suudu waajordu nduu. Nan'ee waaju makko 'ee kaaynaa, hedde ana mbiya:

—Hoto o hebi dum? Hono o he'iri oo hakkille? Yee! Hono neddo waawiri wadirde dii kaayee'fijji? ³ Tama o wanaa cehoowo ledde, tama o wanaa bii Mariyama? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yoses e Yahuuda e Simon? Tama wanaa enen e banndiraa'ee makko rew'ee koddi?

Kammari dum wadi so 'ee njankiri mo. ⁴ E oon wakkati, o wii 'ee:

—Annabaajo ana teddinaa nokku fuu so wanaa e ley ngeenndi mum'en e hakkunde rimdaa6e mum, kaɗum e ley galle mum'en.

⁵ Iisaa hebaali wadude don fay haaynde wootere, so wanaa ko fawi junngo mum e ɗaw6e seeda, sellini dum'en. ⁶ Kasen duu waasude ma66e goondinde laatanii mo haaynde.

No Iisaa neliri taalibaabe mum sappo e didon bee

Caggal dum, Iisaa yiilii e geelle piliide don dee, ana waajoo. ⁷ O noddi taalibaabe sappo e didon bee, o neliri dum'en didon didon. O hokki 6e baawde ribbude seydaani'en, ⁸ o wii 6e so e6e ndawa, pati 6e na6ora fay huunde, so wanaa sawru. Pati 6e na6ora buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji ma66e. ⁹ O yamiri 6e 6e boornoo pade, kaa pati 6e na6ora saayaaji didi. ¹⁰ O wii 6e kasen:

—Galle fuu mo njippi-don e mum, keddo-don don faa nde iw-don e oon nokku fuu. ¹¹ So on ngarii e nokku, yim6e nja66aaki on naa kettinanaaki on, iwon ton, pidon colla koyde moodon faa jeertina 6e ko 6e ngadi koo ana boni.

¹² Be njehi, 6e mbaajii yim6e 6ee tuuba, ¹³ 6e ndibbi seydaani'en heew6e, 6e nguji nebam e ɗaw6e heew6e 6e cellini dum'en.

No Yaayaa maayiri

¹⁴ Hirudus, kaananke oo, nani haala Iisaa ana haalee, sabi innde Iisaa walaa fuu do yottaaki. Won wiyoo6e Yaayaa mo lootogal batisima wuurti, dum wadi so o jogii baawde wadude kaayde. ¹⁵ Wo66e ana mbiya o annabi Iliyaasa. Wo66e duu ana mbiya o annabaajo no annabaabe aranndee6e 6ee nii. ¹⁶ Nde Hirudus nani dum ndee, wii:

—Yaayaa mo tayunoo-mi hoore mum oo, kaɗum wuurti!

¹⁷ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, ha66ee, uddee ley kasu. Saabe Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa mo o 6amnoo oo, wadi.

¹⁸ Sabi Yaayaa ana wiyannoo mo:

—Dagantaako ma teetaa jom suudu mawna.

¹⁹ Hirudiya mettaa e Yaayaa, yidi o waree, kaa hebaali laawol, ²⁰ sabi Hirudus ana hulannoo Yaayaa, ana anndunoo o gorko poocciitido, ceniido. Dum wadi so omo haybannoo dum. So o hettinike haala mum, hakkille makko jii6oto, haya kasen duu omo yidi hettinaade dum.

²¹ Kaa noo, Hirudiya he6i laawol ɗannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus. Hirudus wadani howruu6e mum e hooree6e sordaasi'en 6ee e inndee-anndee'en Galili 6ee fuu hiraande. ²² Bii Hirudiya debbo naati ana woma. Dum weli Hirudus e nooti6e dum 6ee fuu. O wii suka debbo oo:

—Haalanam ko njid-daa faa mi wadane.

²³ O hunanii dum, o wii o hokkan dum huunde fuu ko ɗaagii mo, fay so tawii feccere laamu makko oo. ²⁴ E ley dum, suka debbo oo yalti, wii inna mum:

—Kodum kaan-mi ɗaagaade?

Inniraado oo jaabii mo, wii:

—Naaga mo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo!

²⁵ Suka debbo oo hejii, wirfitii to kaananke oo too, ɗaagii dum, wii:

—Ko njidu-mi, ngaddanaa kam jooni jooni hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

²⁶ Terde Hirudus mbaati faa wanaa seese, kaa nde wonnoo o hunike yeeso nooti6e mo 6ee, o waji yaltude e konngol makko ngol. ²⁷ O neli don e don gooto e sordaasi'en doomo6e mo 6ee, o yamiri dum yo waddoy hoore Yaayaa. Sordaasi oo wirfitii, naati e ley kasu oo, tayi hoore Yaayaa, ²⁸ tummbi

e la'al, waddi, hokki suka debbo oo. Suka debbo oo duu hokki inna mum. ²⁹ Nde taalibaa6e Yaayaa 6ee nani dum ndee, ngari 6amti tew makko oo, ngadoyi dum e yanaande.

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy neddo

³⁰ Nelaabe 6ee ngarti e Iisaa, njantanii dum ko ngadi koo e ko mbaajii koo fuu. ³¹ O wii 6e:

—Njehen nokku teeldo, yalla odon ke6a fowtinaade.

Sabi yaha-warta ana heewi, faa kanko e taalibaa6e makko 6ee, 6e ndonki he6ude fay no 6e jaamira. ³² Be njehi 6e naatoyi laana, 6e teeli kam6e tan e feere ma66e, ³³ tawi heew6e njii e6e njaha, annditi to 6e peewi. Yim6e heew6e iwri e geelle dee fuu, kepanii to 6e peewi too, adii 6e yottaade. ³⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo. O yurminaa 6e sanne, sabi e6e mba'i no baali de ngalaa duroowo nii. O darii omo waajoo 6e kulle keewde. ³⁵ Nde hiiri ndee, taalibaa6e 6ee 6attitii mo, mbii:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. ³⁶ Yoppitin jamaa oo saakoo e geelle e daakaaji piliidi dii yalla ana coodoya ko jaama.

³⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Onon e ko'e moodon, ndokkee 6e ko 6e jaama!

Non 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Ndennoo ada yidi min bama buudi cardi teemedede didi min coodanoya 6e buuru ko 6e jaama?

³⁸ E oon wakkati, o wii 6e:

—Hono foti buuruuje njogi-don? Njehee yeewoyee!

Nde 6e njehi 6e kumpitoyii ndee, 6e mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi min njogii.

³⁹ O yamiri taalibaa6e 6ee njoyyinira jamaa oo tunaale-tunaale dow hudo hecco. ⁴⁰ Be njoodii 6e ngadi tunaale-tunaale, yoga teemedere neddo, yoga capande njoyon. ⁴¹ O 6ami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaa6e 6ee njeda yim6e 6ee. Hono non liddi didi dii duu. ⁴² Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. ⁴³ Taalibaa6e 6ee ndeentini kedde dee, kebbini cagiije sappo e didi. ⁴⁴ Ujunaaji joy gorko naamunoo buuru oo.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

⁴⁵ Don tan, Iisaa yamiri taalibaa6e mum naata laana kaa yalla ana adoo dum oo too banngwe weendu nduu faade Baytisayda, tawi kanko e hoore makko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ⁴⁶ Nde o seerti e ma66e ndee, o jabbayi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu.

⁴⁷ Nde jemma wari ndee, tawi laana kaa ana hakkunde weendu too, kanko tan gooto heddii njoorndi. ⁴⁸ O soynii taalibaa6e 6ee ana ngurfa ko mbaawi fuu, sabi 6e nja66otoo6e henndu. Nde 6adinoo weetude ndee, o wari e ma66e omo yaara koyde dow ndiyam dam, faa o hosi ya66aade 6e. ⁴⁹ Kaa nde 6e njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, 6e cikki dum seydaani, 6e ndarii e6e ngulla, ⁵⁰ sabi 6e fuu, nde 6e njiinoo mo ndee, 6e kulii. Don e don Iisaa wii 6e:

—Mbaaltinee hakkillaaji moodon! Miin, mi Iisaa, pati kulee!

⁵¹ O naati laana kaa, o tawti 6e, henndu nduu darii. Be mugaa. ⁵² Be paamaano haaynde nde Iisaa wadiri buuru oo ndee, sabi 6e wum6e 6erde.

⁵³ Be lummbi weendu nduu, 6e njottii Genesaret, 6e panndi don. ⁵⁴ Be njalti e laana kaa tan, yim6e 6ee annditi mo, ⁵⁵ caakii e seraaji dii fuu, ana pawa jaw6e mum'en e dengeleeje, ana ngaddana mo nokku fuu do nanaa omo

woodi. ⁵⁶Kasen duu do Iisaa tawaa fuu, gila e ley gure faa e geelle faa e ladde, yimbe 6ee ngaddan jawbe mum'en e daalaa'e, ana jaagoo mo mo acca 6e mema fay so kommbol saaya makko. Kasen duu memdo dum fuu sellii.

7

Haala neesu njaatiraabe

¹ Farisa'en e yoga e dunkee'en Sariya iwnoo'6e Urusaliima pilii Iisaa. ² Be njii won e taalibaa'6e makko ana jaamira juude cobude, dum woni tawa lootiraali no tawaangal ma'66e worri nii. ³ Sabi Farisa'en e Yahuudiyankoo'6e fuu jaamataa lootaali juude mum'en faa laa'6a, neesu njaatiraabe ma'66e oo 6e njokki. ⁴ So 6e ngartii luumo, 6e jaamataa so 6e lootaaki. Ebe njogii neesuuji goddi keewdi di 6e njokki, ko wa'i hono lawyude kore loode e potiije e kaaki jakawalle. ⁵ E oon wakkati, Farisa'en e dunkee'en Sariya lamndii Iisaa, mbii: —Kodum wadi so taalibaa'6e maa 6ee ana mbaasa lawde neesuuji njaatiraabe meeden dii, ana jaamira juude cobude?

⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon, onon naafigi'en 6ee, ngol doo konngol:

«Ngol lejol e haala tan teddirirta kam,
kaa e ley berde ma'66e ebe ngoddi kam.

⁷ Meere 6e ndewata kam,

sabi ko 6e tuugii e ley janngingol ma'66e koo yo jamirooje yimbe tan.»[†]

⁸ Iisaa jokkini hen, wii:

—Odon njoppa jamirooje Laamdo dee, odon njokka neesuuji yimbe dii.

⁹ Eyyoo! Odon mbaawi salaade yamiroore Laamdo faa loomtinon nde neesu moodon! ¹⁰ Sabi Muusaa wii: «Teddin inna maa e baam maa.»[‡] O wii kasen: «Kududo inna mum naa baam mum, wareede laato jukkungo mum.»[§] ¹¹ Kaa onon, odon mbiya: so neddo wii inna mum naa baam mum: «Ko kaannoomi wallirde ma koo yo *Korbaan*» (dum woni sadaka Laamdo), ¹² hankasen fotaa ko o walla inna makko naa baam makko. ¹³ Hono non tosirton konngol Laamdo neesuuji di ndonondirton dii. Kasen duu odon ngada kulle keewde baade non.

¹⁴ Caggal dum, Iisaa nodditi jamaa oo, wii dum:

—Kettinane kam, on fuu paamee: ¹⁵ Fay huunde naatataa e neddo so sobina dum, kaa kudde iwooje e neddo dee, kajum cobinta dum. [¹⁶ *]

¹⁷ Nde Iisaa seertii e jamaa oo so naatoyi ley suudu ndee, taalibaa'6e mum 6ee lamndii dum maanaa banndol ngol. ¹⁸ O wii 6e:

—Onon duu, edum finkinii on naa? On paamaali ko iwata sella so naata e hunduko neddo koo, sobintaa joomum? ¹⁹ Sabi dum naataali e bernde joomum, e reedu mum naati, kasen duu dum yaltan.

Dii haalaaji Iisaa daginirii jaamdu fuu. ²⁰ O wii kasen:

—Ko yaltata e bernde koo, dum sobinta neddo. ²¹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e faasigaaku e nguyka e jaako'aaku e ²² jeenu e joote e comdam e jamma e somburaaku e haasidaaku e mbonka e mawninkinaare, kajum e majjere. ²³ Deen gede bonde fuu e bernde iwata, kasen duu kajum'en cobinta neddo.

* **7:2** Ngol lootugol juude ha'66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina wad'iraa.

† **7:7** Esaaya 29.13 ‡ **7:10** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 § **7:10** Pergu 21.17; Lewinkoo'6e

20.9 * **7:16** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 16:Jom nowru fuu yo nanu!

No debbo mo wanaa Yahuudiyanke goondiniri Iisaa

²⁴ Iisaa iwi don fa'i leydi Tirus. O jippii e galle gooto. O yidaano fay gooto humpitoo omo ton, kaa o waawaano suudaade. ²⁵ E ley dum, debbo gooto mo finngel mum dewel laddaa, nani haala makko ana haalee, hejanii mo sujidi yeeso makko. ²⁶ Oon debbo wanaa Yahuudiyanke, o lejol Sirifenisi'en. O naagii Iisaa itta ladde ndee e biyiiko oo. ²⁷ Kaa Iisaa wii mo:

—Accu sukaa6e 6ee kaara tafon. Sabi 6amde jaamdu sukaa6e so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁸ Debbo oo jaabii, wii mo:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi minotoodi dii ana jaama jaamdu sukaa6e iwooru e la'al so saama nduu.

²⁹ E oon wakkati, Iisaa wii mo:

—Saabe oo jaabu, hootu, ladde ndee yaltii e 6iya oo.

³⁰ E ley dum, o hooti, o tawi 6iyiiko oo ana lelii dow leeso, ladde ndee yaltii e mum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala mum laa6aa

³¹ Iisaa iwi leydi Tirus, wardi leydi Sidon, tacciti leydi ndi geelle sappo ndii, warti weendu Galili. ³² O waddanaa gorko paho mo haala mum laa6aa, o jaagaa o fawa junngo makko e dow mum. ³³ E oon wakkati, Iisaa woddintini mo jamaa oo, wadi pedeeli mum e noppi makko, siryi, memiri cirye dee demngal makko. ³⁴ Caggal dum, o tiggiti kammu, o uumi, o wii paho oo:

—*Efata!* (Dum woni: «Sukkita!»)

³⁵ Don e don, noppi gorko oo cukkiti, demngal mum tonngitii, hedde ana haalira no haalirtee nii. ³⁶ Iisaa hadi yim6e 6ee haalande dum fay gooto. Kaa omo hada 6e dum tan, e6e beydoo haalde. ³⁷ Be kaaynaa faa yottii kaaddi, e6e mbiya:

—Golle makko fuu ana moyyi. Omo nanina faadu6e, omo haalina muumdu6e.

8

No Iisaa jamminiri ujunaaji nay neddo

¹ E oon wakkati, jamaa keewdo hawriti kasen. Nde wonnoo 6e ngalaa ko 6e jaama, Iisaa noddii taalibaa6e mum 6ee, wii dum'en:

² —Bee yim6e ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati e6e ngondi e am, 6e keddoraaki ko 6e jaama. ³ So mi yoppitii 6e koota tawee 6e jaamaali, 6e mbo66oto yolbere e laawol. Sabi yoga ma66e iwii to woddi.

⁴ Taalibaa6e makko 6ee njaabii mo, mbii:

—Hoto fuu kebaten ko jamminen 6e e ley ndee ladde jeereende?

⁵ O lamndii taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be mbii mo:

—Buuruuje jeddi min njogii.

⁶ E ley dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. O 6ami buuruuje jeddi dee, o yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaa6e makko 6ee njeda jamaa oo. Be ngadiri non. ⁷ E6e njoginoo kasen liikoy pamaroy seeda. Iisaa yetti Laamdo dow makko, wii taalibaa6e mum 6ee njeda koy, kankoy duu. ⁸ Be jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ⁹ E6e poti ujunaaji nay neddo. Caggal dum, Iisaa yoppiti 6e, ¹⁰ naatidi e taalibaa6e mum laana don e don, fa'i leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

¹¹ Farisa'en 6ee ngari, puɗɗi hiitondirde e Iisaa. Faa itta koro makko, 6e ndaardi mo o holla 6e taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ¹² Iisaa uumi, wii:

—Kodum wadi so oo doo jamaanu ana ndaara holleede taagumansa? Midɔ haalana on goonga: fay taagumansa gooto mo heɓataa!

¹³ Caggal ɗum, o seerti e maɓɓe, o naatti e laana kaa, o fa'i oo too banngɛ.

¹⁴ Taalibaaɓe 6ee njeggiti yooɓaade naamdu, sabi buuruwal gootal tan heddiɗoo e ley laana kaa. ¹⁵ E oon wakkati, o yaggini 6e, o wii:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en ndii e ndi Hirudus ndii.

¹⁶ Taalibaaɓe 6ee ndarii ana kaalda ana mbiya ko en njooɓaaki buuru koo o wiiri non. ¹⁷ Iisaa anndi ko 6e kaalata koo, wii 6e:

—Ko wadi so oɗon kaalda hakkunde moodon on njooɓaaki buuru? Tama faa jooni on paamataa? Naa on wumɓe ɓerde? ¹⁸ Oɗon njogii gite, on njiyataa naa? Oɗon njogii noppi, on nanataa naa? Tama on miccitaaki ¹⁹ nde njeɗu-mi ujunaaji njoyon gorko buuruuje joy ndee, cagiije hono foti kebbin-ɗon kedde?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Cagiije sappo e ɗiɗi.

²⁰ O lamndii 6e kasen, o wii:

—Nde njeɗu-mi ujunaaji nay neddo buuruuje jeddi ndee, cagiije hono foti kebbin-ɗon kedde?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Cagiije jeddi.

²¹ Nden, o wii 6e:

—Faa jooni on paamataa naa?

No Iisaa wumtiniri bumɗo ley Baytisayda

²² Be njottii Baytisayda, Iisaa waddanaa bumɗo, o ndaardaa o mema ɗum.

²³ O nanngi bumɗo oo, o renni ɗum ngeenndi ndii. Caggal ɗum, o siryi e gite mum, o fawi juude makko e mum, o lamndii ɗum, o wii:

—Won ko njiyataa naa?

²⁴ Bumɗo oo feerti gite mum, wii:

—Midɔ yiya yimɓe, kaa eɓe mba'ani kam no leɗɗe jahooje nii.

²⁵ Iisaa fawi juude mum e gite makko kasen. Nden o tawi o sellii, o wonti yiide no laaɓiri. ²⁶ Iisaa wii mo:

—Hootu, kaa pati mbirfito-ɗaa ley ngeenndi ndii.

No Piyeer wiiri Iisaa woni Almasiihu

²⁷ Caggal ɗum, Iisaa e taalibaaɓe mum pahi geelle ɓadaangal Kaysariya Filipa. O lamndii 6e ɗum doo e laawol:

—Homo yimɓe mbiyata ngon-mi?

²⁸ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen a gooto e annabaaɓe 6ee.

²⁹ O lamndii 6e, o wii:

—Onon nee, homo mbiyatɗon ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu.

³⁰ E ley ɗum, o daalii 6e daaloore sattunde pati 6e kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

³¹ O fuddi famminde 6e:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, mawbe 6ee e hooree6e yotti-noo6e sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo. O waree, caggal balde tati o immitoto.

³² O haalani 6e dum faa laa6i, nii Piyeer sawndintini mo, wii pati o haala hono dii haalaaji. ³³ O yeecitii, o yeewi taalibaa6e makko 6ee, o jahii e Piyeer, o wii:

—Woddam aan Ihiliisa! Sabi miilooji maa dii iwrataa to Laamdo, to yimbe di iwrata.

No Iisaa jokkirtee

³⁴ Caggal dum, o noddi jamaa oo e taalibaa6e makko 6ee, o wii dum'en:

—Muuydo jokkude kam fuu, njootta yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal, jokka e am.* ³⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirdo ki sabaabu am e sabaabu Kabaaru Lobbo oo, danndan ki. ³⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so tawii waasii yonki mum? ³⁷ Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ³⁸ Neddo fuu jaannoriido kam miin e haalaaji am dii e ley oo jamaanu cobudo, luuttudo Laamdo, miin, Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en senii6e e ley teddeengal Baabiraado am.

9

¹ O wii 6e kasen:

—Midó haalana on goonga: yoga e wonbe doo 6ee maayataa tawee njiyaali Laamu Laamdo oo ana warda baawde.

Haala waylitagol noone Iisaa

² Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. Noone makko waylitii yeeso ma66e. ³ Kaddule makko ngatti jalbude, ndawni far faa fay cuuwoowo gooto waawaa rawninirde non e aduna oo. ⁴ Iliyaasa e Muusaa 6anngani 6e, ana kaalda e Iisaa. ⁵ E ley dum, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguujii tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁶ O anndaano ko o haalannoo, sabi kulol manngol naati 6e, kambe taalibaa6e 6ee. ⁷ Luurde wari suddi 6e, daande iwri e ley luurde ndee ana wiya: —Oo doo yo Biyam mo korsin-mi. Kettindee mo!

⁸ Don e don, taalibaa6e 6ee tiggiti, njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njjipotoo waamnde haayre ndee koo, o daalii 6e pati 6e kaalana fay gooto ko 6e njii koo faa wakkati nde Bii Neddo oo wuurti e hakkunde maay6e fuu. ¹⁰ Be nja6ii konngol ngol, kaa 6e ndarii e6e lamndondira e ko'e ma66e kodum woni maanaa wuurtude e hakkunde maay6e.

¹¹ Caggal dum, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya 6ee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasihu warde?

¹² O jaabii 6e:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde tafon moyyintinde kulle dee fuu. Ndenno ko saabii so Binndi dii mbii ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, hoynee? ¹³ Midó haalana on: Iliyaasa warii, 6e ngollii dum kambe duu ko 6e muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi dii nii.

No Iisaa selliniri suka laddaado

* **8:34** Maanaa 6amde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

¹⁴ Nde 6e ngarti e taalibaa6e heddi6e 6ee ndee, 6e njii jamaa keewɔ ana filii ɗum'en, dunkee'en Sariya 6ee ana njeddondira e mum'en. ¹⁵ Yim6e 6ee njii Iisaa tan, 6e fuu 6e kaaynaa, 6e ndogi 6e nja66oyii mo. ¹⁶ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum njeddondirton e ma66e?

¹⁷ Gorko gooto jaabii mo e jamaa oo, wii:

—Moobbo, mi gaddandɔ ma 6iyam gorko mo ladde muumɗini. ¹⁸ Do ladde ndee immorii mo fuu, li6an mo e leydi, hunduko makko yufa ngufo, o neryondira piyye, o yoorra kolon. Mi jaagike taalibaa6e maa 6ee ndibba nde, kaa 6e ndonkii.

¹⁹ Iisaa wii yim6e 6ee:

—Hey yim6e jamaanu jooni 6e nganaa goondin6e! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muɗande on? Ngaddanee kam suka oo!

²⁰ O waddanaa oon. Nde ladde ndee yii Iisaa ndee, dimmbi suka oo, li6i ɗum, hedde suka oo ana talloo e leydi, hunduko mum ana yufa ngufo. ²¹ Iisaa lamndii baaba suka oo, wii:

—Gila mande ɗum hebi mo?

Baaba oo jaabii, wii:

—Gila omo famɗi. ²² Kasen duu wakkati fuu ladde ndee ana li6a mo ley yiite naa ndiyam faa halka mo. Yurma min, mballaa min so tawii aɗa waawi!

²³ Iisaa wii mo:

—So midɔ waawi mbii-ɗaa? Huunde fuu ana waawi laatanaade goondindo.

²⁴ Don e don, baaba suka oo wulli, wii:

—Mi goonɗinii, kaa wallam, sabi goonɗinde ana tiidɗi kam!

²⁵ Nde Iisaa yii jamaa oo ana doga ana wara ndee, jahii e ladde ndee, wii ɗum:

—Ladde muumɗinoore faaɗinoore, mi yamirii ma yaltu e suka oo, pati naattu e makko abada kasen!

²⁶ Ladde ndee wulli, dimmbi suka oo semmbe, yalti. O wa'i no maayɗo nii, faa ko heewi e wonnoo6e don 6ee ndarii ana mbiya o maayii. ²⁷ Kaa Iisaa nanngi junngo makko, immiini mo tan, o darii.

²⁸ Nden Iisaa naati suudu, taalibaa6e mum 6ee teeldi e mum, lamndii ɗum, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ribbude ladde ndee?

²⁹ O jaabii:

—Ndee ladde, sii mum ribbirtaake so wanaa duwaawu.

No Iisaa haaliri ɗiɗabol maayde mum e wuurtugol mum

³⁰ Be iwi don, 6e ceeki leydi Galili. O yiɗaa fay gooto annda ɗum, ³¹ sabi omo waajotonoo taalibaa6e makko 6ee, kasen duu omo wiyannoo ɗum'en:

—Bii Neddo oo wadete e juude yim6e, 6e mbara mo, kaa e ley balde tati caggal maayde makko, o wuurtan.

³² Kaa taalibaa6e makko 6ee paamaali haala kaa, kulii lamndaade mo.

Haala burɗo teddude

³³ Be njottii Kafarnahum. Nde 6e njippinoo e galle ndee, o lamndii taalibaa6e makko, o wii:

—Kodum njeddondir-don e laawol ngol?

³⁴ Be ndeyyiinii. Ko 6e njeddondiri e laawol ngol dee, burɗo teddude.

³⁵ Ndennoo Iisaa joodii, noddi taalibaa6e sappo e ɗiɗon 6ee, wii ɗum'en:

—Muuyɗo ardaade fuu, caggal heddi6e 6ee heedata, laatoo golloowo ma66e 6e fuu.

³⁶ Caggal dum, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel yeeso ma66e, o huufi ngel, o wii 6e:

³⁷ —Neddo fuu ja66iido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o ja66ii. Kasen duu ja66iido kam fuu, wanaa miin tan ja66ii, ja66ike neldo kam oo duu.

³⁸ Yuhanna wii mo:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa. Min kadii mo, sabi o jokkaali e meeden.

³⁹ Kaa lisa a wii:

—Pati kadee mo dum, sabi fay gooto waawaa wafirde kaayde e innde am, so sakitoo bonkoo kam don e don. ⁴⁰ Sabi mo honnaaki en fuu, e meeden wondi. ⁴¹ Midó haalana on goonga: neddo fuu dokkudo on horde ndiyam kammari on yim6e Almasiihu, o waasataa hebude mbarjaari makko.

⁴² Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko 6uri moyyande joomum haayre teddunde habbee e daande mum, tippee e geeci.

⁴³ So tawii junngo maa luuttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam nduuniidam a jakudo 6uri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge jifataa tawee a ki66udo. [⁴⁴ *] ⁴⁵ So tawii koyngal maa luuttinte, tayu ngal. Naataa e nguurndam nduuniidam a jakudo 6uri moyyande ma diina tippeede e jahannama a ki66udo. [⁴⁶ †] ⁴⁷ Kasen duu so yitere maa luuttinte, sol'nde. Sabi naatude maa e Laamu Laamdo a dokko 6uri moyyande ma diina tippe-daa e jahannama a ki66udo. ⁴⁸ Don, «gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa.» ‡ ⁴⁹ Sabi gooto fuu la66inirte yiite hono no sadakaaji la66inirtee lamdam nii. ⁵⁰ Lamdam yo huunde lobbere, so lamdam ɲoottii lammude, kodum lamminta dum? Ngadee lamdam e moodon, moyyondiron.

10

Haala ceergal

¹ O iwi don, o feewi leydi Yahuudiya e funnaange maayo Urdun. Yim6e heew6e pilli mo, o darii omo waajoo dum'en kasen, hono no o woownoo nii.

² Yoga e Farisa'en ngari faa itta koro makko, lamndii mo:

—Tama ana daganii gorko seerde jom suudu mum?

³ O jaabii 6e:

—Kodum Muusaa yamiri on?

⁴ Be njaabii, 6e mbii:

—Muusaa yamirii gorko winnda talkuru ceergal nde ana seera jom suudu mum.*

⁵ E ley dum, o wii 6e:

—On yoor6e berde, dum saabii so Muusaa winndani on nden yamiroore.

⁶ Kaa gila e fuddoode, «Laamdo tagii 6e wadii 6e gorko e debbo. ⁷ Dum wadi so gorko yoppa inna mum e baam mum, ⁸ 6e didon fuu 6e laatoo neddo gooto.» † Nii woni 6e nganaa didon kasen, 6e neddo gooto. ⁹ Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

¹⁰ Nde 6e kootunoo cuudi ndee, taalibaa6e makko 6ee lamndii mo haala majjum. ¹¹ O wii 6e:

* **9:44** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 44:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48. † **9:46** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 46:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48. ‡ **9:48** Esaaya 66.24 * **10:4** Fillitagol Tawreeta 24.1 † **10:8** Puddoode 1.27; 2.24

—Ceerdo jom suudu mum fuu so 6ami goddo, jeenii, ¹² hono non duu, debbo cuutaniido gorum, so gorko goddo 6ami dum, oon debbo jeenii.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Won waddan6e Iisaa cukaloy, yalla ana mema koy, non taalibaa6e 6ee njahii e yim6e 6ee. ¹⁴ Nde o yii dum ndee, o 6erni, o wii taalibaa6e 6ee:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati ka6ee koy, sabi wa'u6e no makkoy nii 6ee njeey Laamu Laamdo oo. ¹⁵ Mid6 haalana on goonga: mo ja6iraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen.

¹⁶ Caggal dum, o huufi cukaloy koy, o fawi junngo makko e makkoy, o duwanii koy.

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁷ Nde Iisaa nanngunoo laawol ndee, gorko gooto dogani mo, diccii yeeso makko, lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wafude faa mi he6a nguurdam ndu-umiidam?

¹⁸ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ¹⁹ Ada anndi dii doo sariyaaji: «Pati naadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, pati tooju, teddin inna maa e baam maa.»[‡]

²⁰ Gorko oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mid6 haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²¹ Nden Iisaa yeewi mo, yidi mo, wii mo:

—Huunde wootere ana jaku maa: yaa soottoy ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a he6an jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Kaa nde gorko oo nani diin haalaa6e ndee, jir6inii, wittidi e metti, sabi o arsukunte joldo. ²³ Iisaa yeewi taalibaa6e mum 6ee, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi!

²⁴ Taalibaa6e 6ee mugaa e diin haalaa6e. O beydi hen kasen, o wii 6e:

—Sukaa6e am, hee naatude e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁵ Sabi ngelooba ya66oroo e wuddere mesalal 6uri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Taalibaa6e 6ee beydii mugeede, hedde ana lamndondira e ko'e mum'en ana mbiya:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ O yeewi 6e, o wii:

—Do yim6e dum laatataako, kaa edum laatoo to Laamdo. Sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁸ Nden, Piyeer darii ana wiya mo:

—Minen, min njoppii fuu min njokkii e maa!

²⁹ O jaabii dum, o wii:

—Mid6 haalana on goonga: neddo fuu joppirdo saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oo galle mum naa sakiraa6e mum wor6e naa sakiraa6e mum rew6e naa inna mum naa baam mum naa sukaa6e mum naa gese mum, ³⁰ he6an ko 6uri dum cowe teemedere e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni: joomum he6an galleeji e sakiraa6e wor6e e sakiraa6e rew6e e inniraa6e e sukaa6e e gese, torrete duu. E ley wakkati garoyoowo oo duu, joomum he6an nguurdam nduumiidam. ³¹ Kaa ardinoo6e heew6e laatoto caggalaa6e, caggalaa6e 6ee laatoto ardiife.

[‡] 10:19 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³² E6e e laawol faa 6e njabbita Urusaliima. Iisaa ardii 6e, tawi taalibaa6e 6ee ana cunli, jokkunoo6e e mab6e 6ee duu yo hul6e. O noddi taalibaa6e sappo e didon 6ee, o darii omo haalana dum'en ko warata he6ude mo. ³³ O wii 6e:

—Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima, don Bii Neddo oo wadatee e juude hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, 6e ngada mo e juude heefer6e. ³⁴ Been njaayran mo, tutta e makko, piya mo dorri, mbara mo. Kaa balde tati caggal mum, o wuurtan.

No Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

³⁵ Caggal dum, Yaakuuba e Yuhanna fi66e Jebede 6ee ngari e Iisaa, mbii dum:

—Moobbo, won ko min njidi jaagaade ma, miden njidi ngadanaa min dum.

³⁶ O wii 6e:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³⁷ Be njaabii mo:

—Ngadanaa min min njoodoo oo bannge maa jaamo, oo bannge maa nano e ley teddeengal maa.

³⁸ O jaabii 6e, o wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee, naa batiseede batisima naawdo mo mbatisetee-mi oo naa?

³⁹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Miden mbaawi.

O wii 6e:

—On njaran horde nde njaran-mi ndee, ke6on batisima mo mbatisetee-mi oo. ⁴⁰ Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, 6e Laamdo moyyinani dum'en 6ee nje y dum.

⁴¹ Nde taalibaa6e sappo heddi6e 6ee nani dum ndee, mettaa e Yaakuuba e Yuhanna. ⁴² Iisaa noddi 6e fuu, wii:

—Odon anndi jataa6e laami6e heefer6e 6ee, ana kawjorii yim6e mum'en hawju bondo, maw6e 6ee duu ana laamorii laamu bo6eejo. ⁴³ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jid6o teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ⁴⁴ Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon, on fuu. ⁴⁵ Sabi fay Bii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yim6e wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heew6e.

No Iisaa wumtiniri Bartime

⁴⁶ Be njottii Yeriko. Nde Iisaa e taalibaa6e mum 6ee njalti ngeenndi ndii ndee, kam6e e jamaa keewdo, 6e tawi bumdo biyeteedo Bartime bii Time ana joodii ana garbinoo e sera laawol ngol. ⁴⁷ Nde o nani Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo don ndee, o darii omo wulla omo wiya:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁸ Heew6e ndarii ana njahoo e makko ana mbiya o deyyinoo, kaa o beydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁹ Iisaa darii, wii:

—Noddee mo.

Nden, 6e noddi bumdo oo, 6e mbii dum:

—Seya, imma, o noddii ma.

⁵⁰ O gurbitii, o tippii disaare makko, o wari e Iisaa. ⁵¹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Kodum njid-daa mi wadane?

Bumdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi hewta gite am.

⁵² Iisaa wii mo:

—Yaa, goondīnal maa danndii ma.

Don e don o wumti, o yaadi e Iisaa jahaangal muudum ngal.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde 6e 6adīnoo Urusaliima, 6e njottii Baytifaaji e Baytaniya, dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, Iisaa neli taalibaa6e mum dīdon, ² o wii 6e:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii. Oon wakkati fuu, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waddaaki abada ana ha66ii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³ So won biido on ko ngatton nga, njaabo-don Moobbo ana haajaa nga. Don e don on njoppete ngaddon nga.

⁴ Be njehi, 6e tawi mola ana ha66ii damal sella, 6e kumti dum. ⁵ Yoga e darīnoo6e don 6ee lamndii 6e:

—Kodum ngollaton doo? Ko kumtirton mola ngaa?

⁶ Be njaaborii 6een no Iisaa wiirunoo nii. Been njoppi 6e. ⁷ Be na6ani Iisaa mola ngaa, 6e njappi e magga saayaaji ma66e, o waddii. ⁸ Heew6e mbeerti saayaaji mum'en e laawol, wo66e kelti ca6e ledde sera ton, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Bee ardii mo, 6ee keedi caggal makko e6e ilīnoo:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!* ¹⁰ Barke woodanii laamu njaati meeden Daawuuda, laamu garoowo oo! Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹¹ Iisaa nabbitti Urusaliima tan, naatoyi Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde o yiīnoo ko woni e mayru fuu ndee, o feewi Baytaniya kanko e sappo e dīdon 6ee, tawi hiirri.

No Iisaa huḍiri ibbi

¹² Janngo mum, caggal 6e ndawii Baytaniya, tawi omo yolbi. ¹³ O soynii ibbi mbillitikki, o yehi yeewoyde yalla omo tawa e makki 6i66e. Nde o yottīnoo ki ndee, o tawaali e makki so wanaa haakoolooji. Sabi oon wakkati wanaa wakkati rimugol ibbe. ¹⁴ O wii ibbi kii:

—Pati fay gooto jaamu 6i66e maa abada kasen!

Taalibaa6e makko 6ee nani dum.

No Iisaa ribbiri jaagotoo6e ley Suudu Dewal Mawndu

¹⁵ Be njottii Urusaliima, Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba soodoo6e e soottoo6e won6e ley mayre 6ee. O li6i taabe wecco6e kaalisi e joodorde soottoo6e buugaaji. ¹⁶ O dalaali fay gooto seeka daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu ana roondii kaaki. ¹⁷ O waajii 6e:

—Tama wanaa ana winndii: «Suudu am nduu noddirte suudu rewruudu lejji fuu!»† Kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoo6e.‡

¹⁸ Hooree6e yottīnoo6e sadaka e dunkee'en Sariya nani dum, ndaari no masinbinira mo. Be kuli mo, sabi waaju makko oo naatii jamaa oo sanne.

¹⁹ Nde hiirnoo ndee, kanko e taalibaa6e makko 6e njalti ngeenndi ndii.

Haala duwaawu gondūfo e goondīnal

²⁰ Janngo mum, beetee law, e6e bettoroo to ibbi kii too, 6e njii ki yoorii kolon faa yottii dadi. ²¹ Piyeer miccitii, wii mo:

—Moobbo, yeew! Ibbi ki kudūno-daa kii yoorii.

* **11:9** Jabuura 118.25-26 † **11:17** Esaaya 56.7 ‡ **11:17** Yeremiya 7.11

²² Iisaa jaabii, wii 6e:

—Ngoondinee Laamdo! ²³ Midó haalana on goonga: neddo fuu biido ndee waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», sikkitaaki ley bernde mum, goonfinii ko wii koo wadan, jabante. ²⁴ Dum saabii so mido wiya on: ko naagi-don e ley duwaawu fuu, ngoondinee on kebií dum, nden, on njabante. ²⁵ Nde ndari-don faa ngadon duwaawu fuu, so won gadunoodo on huunde, njaafee dum, yalla Baabiraado mon gondó dow kammu oo ana yaafoo on luutti moodon. [²⁶ §]

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²⁷ Be mbirfítii Urusaliima kasen. E ley no o yiilortoo ley Suudu Dewal Mawndu nii, hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya e maw6e battitii mo ²⁸ lamndii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa dum?

²⁹ Iisaa wii:

—Huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-don kam, mi haalanan on jamiró kam mi golla ko ngollan-mi koo. ³⁰ Lootogal batisimaYaayaa ngal to Laamdo iwri naa to yim6e? Njaabee kam!

³¹ Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbii:

—So en mbii to Laamdo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ³² En mbiyan «yim6e» naa?

E6e kula yim6e 6ee sabi 6e fuu e6e njogorii Yaayaa yo annabaajo jaati. ³³ Be njaabii Iisaa, 6e mbii:

—Min anndaa.

Iisaa wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

12

Banndol haala remoo6e bon6e

¹ Iisaa fuddi haaldirde e ma66e e banndol, o wii:

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare boosirde, o mahi doomirdu. Caggal dum, o hasiri nga wo66e, o dawí. ² Nde tebugol yottinoo, o neli golloowo makko to remoo6e 6ee too, 6e ngaddanoya mo ngedu makko e 6i66e peguuje dee. ³ Be nanngi nelaado oo, 6e pii dum, 6e mbirfini dum juude teete. ⁴ O neli e ma66e golloowo makko goddo. Be koyini dum, 6e eli dum. ⁵ Jom ngesa oo neli kasen golloowo mum tata6o, 6e mbari dum. Non 6e ngadiri wo66e heew6e: 6e pii yoga, 6e mbari yoga. ⁶ Jooni kaa gooto tan o heddorii, 6iyiiko korsudo oo. Sakitii o neli oo duu e ma66e, o wii: «Be njaagoto 6iyam oo.» ⁷ Kaa remoo6e 6ee mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ⁸ Be nanngi biddo oo, 6e mbari dum, 6e mbedii dum to caggal ngesa too.

⁹ Jooni nee, hono jom ngesa oo wadata? O waran, o halka remoo6e 6ee, o hasira ngesa ngaa wo66e. ¹⁰ Tama on njanggaali ko winndaa ley Binndi dii koo?

«Haayre nde maho6e 6ee tippitii ndee,

kaɲum laatii haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii.

¹¹ Dum yo golle Joomiraado,

§ **11:26** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 26:Kaa so on njaafataako, Baabiraado mon gondó dow kammu oo yaafataako on onon duu luutti moodon.

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

¹² Hooree6e Yahuudiyankoo6e tewti no nanngira Iisaa, sabi 6e paamii ngol bannadol e ma66e fewti. Kaa 6e cuusaano jamaa oo, dum wadi so 6e njoppi mo, 6e mbitti.

Haala yobugol lampo

¹³ Be neli e makko yoga e Farisa'en e howruu6e Hirudus yalla ana tuufnira mo konngol makko. ¹⁴ Be ngari, 6e mbii mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: a hulataa fay gooto, sabi a burdintaa yim6e, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. Ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki? Min ndokka mo naa pati min ndokka mo?

¹⁵ Nde wonnoo omo anndi naafigaaku ma66e, o wii 6e:

—Kodum wadi so odon tuufana kam? Ngaddanee kam mbuudu cardi faa mi yia dum.

¹⁶ Be ngaddani mo. O lamndii 6e:

—Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii mo:

—Kaananke Roma.

¹⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

Be kaaynaa e makko.

Haala immital maay6e

¹⁸ Yoga e Saduki'en ngari e makko. Kam6e ngoni fenuu6e immital. Be lamndii mo, 6e mbii:

¹⁹ —Moobbo, Muusaa yamirii en so neddo maayii he6aali biddo, minum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo yalla ana he6ana dum beyngu.† ²⁰ Wadiino e 6ettaade rimdaa6e njeddōn. Arano oo 6ami debbo, maayi, he6aali biddo.

²¹ Didabo oo 6amti debbo oo, kanjum duu maayi he6aali biddo. Tata6o oo duu wadi hono non. ²² Hono nii njeddōn 6ee fuu 6amiri mo, dalaali biddo. Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. ²³ Ndennoo, jannde immital, homo e ma66e debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi 6e njeddōn fuu 6e 6amiino mo!

²⁴ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Hee on majjii! On paamaali Binndi dii, on paamaali baawde Laamdo dee. ²⁵ Sabi so maay6e immitike, wor6e 6amataa, rew6e 6amataake, 6e laatotoo hono no malaa'ika'en won6e dow kammu 6ee nii. ²⁶ Ko maay6e immitoto koo, on njannaali e dewtere Muusaa haala wuutuure, hono Laamdo haaldiri e makko, wii: «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba»?‡ ²⁷ Laamdo yo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.§ On majju6e sanne.

Haala yamiroore burnde teentilaade

²⁸ Dunkee Sariya gooto 6attitii Iisaa, nani jeddondiral ma66e, nani o jaabike Saduki'en 6ee faa gasi, lamndii mo:

—Jamirooje dee fuu, honde 6uri teentilaade?

²⁹ Iisaa jaabii mo:

* **12:11** Jabuura 118.22-23 † **12:19** Fillitagol Tawreeta 25.5 ‡ **12:26** Pergu 3.6,15-16 § **12:27** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, hollii e6e nguuri.

—Burnde fuu teentilaade e jamirooje dee yo ndee doo: «Hettina Israa'iila, Laamdo Joomiraado meeden oo tan woni Joomiraado. ³⁰ Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu e semmbe maa fuu.»* ³¹ Didaberde ndee yo hono mayre, kayre woni: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»† Walaa fuu yamiroore burnde dee didi teentilaade.

³²⁻³³ Dunkee Sariya oo wii mo:

—Moobbo! A haalii goonga nde mbii-daa Laamdo tan woni Joomiraado, kasen duu Laamdo goddo walaa so wanaa kanko. E yidirda Laamdo bernde fuu e hakkille fuu e semmbe fuu, e yidirda tanaa no hoore mum nii, kanjum furi sadakaaji duppamaaji e kirsamaaji fuu! Haala maa ana selli sanne.

³⁴ Nde Iisaa yii o jaaborike hakkilantaaku ndee, wii mo:

—A woddaa Laamu Laamdo oo.

Caggal dum, fay gooto suusaali lamndaade Iisaa huunde.

Haala Almasiihu e Daawuuda

³⁵ Nde Iisaa waajotoo ley Suudu Dewal Mawndu ndee, wii:

—Hono dunkee'en Sariya 6ee mbaawiri wiirude Almasiihu oo yo taanii Daawuuda tan? ³⁶ Sabi Daawuuda e hoore mum wiirii Ruuhu Ceniido:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

faa mi wadi nja66aa way6e maa.»‡

³⁷ Daawuuda e hoore mum «Joomam» noddirta mo. Ndennoo, hono o laatoroo taanum tan?

No Iisaa daalorii jamaa oo banngal dunkee'en Sariya

Jamaa keewdo ana hettiranoo Iisaa seyo. ³⁸ E ley waajagol makko ngol, o wii 6e:

—Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, ³⁹ foodantoo6e joolle burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeeji fuu. ⁴⁰ E6e teeta cuudi rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi, e6e njuutina duwaawuui ma66e faa 6e nanndinkinoo e moyyu6e. Kam6e, jukkungo naawngo burata jippineede e muudum'en.

Haala sadaka burdo moyyude

⁴¹ Iisaa joodii fewti e keesu Suudu Dewal Mawndu nduu, yii no jamaa oo wadirta kaalisi e keesu oo nii. Arsukunte'en heew6e ngadi e makko kaalisi keewdo. ⁴² Debbo talka mo gorum maayi wari, wadi hen buudi didi. ⁴³ Iisaa noddii taalibaa6e mum 6ee, wii dum'en:

—Mido haalana on goonga: oo debbo talka, ko o wadi e ley keesu oo koo ana furi ko 6ee too fuu ngadi hen koo. ⁴⁴ Sabi 6e fuu, ko bonnantaa 6e huunde tan 6e ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

13

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

¹ Nde o yalti Suudu Dewal Mawndu nduu ndee, taalibbo makko gooto wii mo:

—Moobbo, yeew! Woy kaaye mawde mahiraade maadi lobbiri!

² Iisaa jaabii mo, wii:

* 12:30 Fillitagol Tawreeta 6.4-5 † 12:31 Lewinkoo6e 19.18 ‡ 12:36 Jabuura 110.1

—A yii ndii maadi no foti mawnude? Fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ O joodoyii dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o fewti e Suudu Dewal Mawndu nduu. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

⁴ —Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁵ Nii lisaa darii ana wiya 6e:

—Ndeentee, pati fay gooto yoyya on. ⁶ Heew6e ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko.» Be yoyyan heew6e. ⁷ So on nanii dillere golowole badiide, so on kaalanaama golowole goddufe, pati kulee, ana tilsi dum wadan, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁸ Lejol haban e lejol, laamu haban e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje, hono non yolbereeji duu. Dum woni puddoode njatawere.

⁹ Ndeenee ko'e mon, sabi yim6e naban on to carirdi, on piyete ley cuudi baajordi, 6e ndarna on yeeso saroobe e kaanankoo6e saabe am, faa laatano-don kam seende'en yeeso ma66e. ¹⁰ Ana tilsi Kabaaru Lobbo oo waajee lepi dii fuu tafon. ¹¹ Nde 6e nabii on faa 6e ndokkitira on, pati mbemmbefon ko kaalaton. Nde wakkati mum wari fuu, on keban ko kaalon. Sabi wanaa onon kaalata, Ruuhu Ceniido haalata. ¹² Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu giyum. Bi66e immanto saaraabe mum'en, piya dabare yalla been ana mbaree. ¹³ Yim6e fuu mbanan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte.

¹⁴ Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»* ana woni do haanaa wonde fuu† (janguudo dum, tiinnoo faama), nden, 6e dum tawi ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁵ Tawaado dow bene, pati jippoo fey so wiya naatan faa bama huunde ley suudu muudum. ¹⁶ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya bamoowo saaya mum. ¹⁷ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ¹⁸ Naagee Laamdo pati dum wada wakkati dubbunde. ¹⁹ Sabi ley deen jalaade torra wadan mo hono mum wadaali gila fuddoode aduna nde Laamdo tagi tageefu oo warde hannde, mo wattataa kasen duu. ²⁰ Sinndo Joomiraado rabbindinaalino deen jalaade, fay gooto hisataano, kaa sabaabu subaa6e 6ee o rabbindiniri de. ²¹ E oon wakkati, so won biido on: «Almasiihu annii doo», naa «Yeewee! Omo naa too», pati ngoondinee. ²² Sabi almasiihu'en pene6e e annabaabe pene6e banngoyan, 6e ngada taagumansaaaji e kaayeeffiji yalla e6e majjina subaa6e 6ee, so 6e mbaawii. ²³ Dum nee, so wanaa ndeento-don! Mi haalanii on huunde fuu gila waraali tafon.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁴ —Kaa e ley deen jalaade, caggal oon torra, naange ni66an, lewru noottan yaaynude, ²⁵ kooode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.‡ ²⁶ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete ana wara e duule,§ ana warda baawde mawde e teddeengal. ²⁷ O nelan malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moofta subaa6e makko 6ee gila hoore leydi faa hoore leydi.

* **13:14** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **13:14** Doo lisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoo6e. Ko o sappinoo koo wadii gila lisaa finaali. Jooni lisaa wii hono majjum wartan kasen. ‡ **13:25** Esaaya 13.10; 34.4; Yo'ila 2.10 § **13:26** Daniyel 7.13

²⁸ Taykitee ibbe: so caḅe majje keyditi, haakoolooji majje mbillitii, oḁon anndi ndunngu ḅadike. ²⁹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee o ḅattiima, omo damal galle. ³⁰ Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. ³¹ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

³² Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa ḁum. Wanaa malaa'ika'en wonḅe dow kammu, wanaa Biḁḁo oo. Walaa annduḁo ḁum so wanaa Baabiraado oo. ³³ Ndeentee, njeerto-ḁon, sabi on anndaa wakkati mo o warata. ³⁴ Edum wa'i on gorko lanndiniido faa dawa, yalti suudu mum, hokki gollooḅe mum homo fuu golle mum, yamiri doomoowo damal oo yo jeerto. ³⁵ Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa nde jom galle oo wartata: ana waawi laataade kiikiide, naa hejjere jemma, naa wakkati nde ndontoori jogginta, naa beetee law. ³⁶ Pati o juha on so o tawa oḁon ḁaanii! ³⁷ Ko kaalanan-mi on koo, ḁum kaalanan-mi yimḅe fuu: njeertee!

14

No mawḅe diina ndawrii faa nannga Iisaa

¹ Balde diḁi haḁi iidi Paska e iidi mo buuru yuufinaaka yottaade. Hooreeḅe yottinooḅe sadaka e dunkee'en Sariya tewti molanaade Iisaa faa nannga ḁum yalla ana mbara ḁum. ² Kaa ḅe mbii:

—Pati ngaden ḁum ley iidi oo so yimḅe ḅee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

³ Nden Iisaa ana Baytaniya, ḁo galle Simon ceppaado oo ḁoo. O joodii faa o jaama, debbo gooto naati ana jogii faandu nebam laaḅudam, uuroojam, tiḁudam coggu sanne. Debbo oo heli faandu nduu, wuji nebam ḁam e hoore makko. ⁴ Yoga e wonnooḅe ton ḅee mettaa, mbiyondiri e ko'e mum'en:

—Bonnude ḁam nebam, kodum nafata? ⁵ Edam waawnoo sootteeḁe ko ḅuri buudi cardi teemeḁe tati, kaalisi oo hokkee misikiina'en!

Hedde eḅe jinḁa debbo oo. ⁶ Kaa Iisaa wii:

—Celee e makko! Ko saabii so oḁon torra mo? Golle makko ḁardii sanne. ⁷ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jaannde fuu, nde muuy-ḁon fuu oḁon mbaawi waḁande ḁum'en moyyere. Kaa miin, mi tawdataake e mon jaannde fuu. ⁸ O waḁii ko o waawi: ko o wujiri kam nebam uuroojam ḁam yalla mido lanndinanoo yanaande. ⁹ Mido haalana on goonga: ḁo Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo waḁi koo jantete, kasen duu o miccitere.

No Yahuuda jamborii Iisaa

¹⁰ Yahuuda Isikariyota, gooto e sappo e diḁon ḅee, yeḁi to hooreeḅe yottinooḅe sadaka faa waḁa Iisaa e juude mum'en. ¹¹ Nde ḅe nani ḁum ndee, ḅe ceyii, ḅe podani mo ḅe njeenan mo kaalisi. E ley ḁum, omo fiya dabare no o jambortoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaḅe mum hiraande iidi Paska

¹² Nalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, nde ḅe mboownoo hirsude jawḁi Paska ndee, taalibaaḅe Iisaa lamndii ḁum, mbii:

—Hoto njid-ḁaa min njaha min lanndinanoye hiraande iidi Paska ndee?

¹³ O neli taalibaaḅe makko diḁon, o wii ḁum'en:

—Njehee ngeenndi too, on kawran ton e gorko ana roondii mbulku ndiyam, njokkon e mum. ¹⁴ Galle mo o naati fuu, mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata e taalibaaḅe mum ḅee hiraande iidi

Paska?»¹⁵ O hollan on sooro manngo, paraango faa gasi, ton lanndinantodon en hiraande ndee.

¹⁶ Taalibaa6e didon 6ee njehi, naatoyi ngeenndi ndii, 6e tawri hono no o wii 6e nii, ton 6e lanndinii hiraande Paska ndee.

¹⁷ Hiiri, Iisaa wardi e sappo e didon 6ee. ¹⁸ Nde 6e njoodii e6e jaama ndee, Iisaa wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammбото kam, omo jaamda e am jooni.*

¹⁹ Dum laatanii 6e sugulla, hedde e6e lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Kori wanaa miin kaa?

²⁰ O jaabii 6e, o wii:

—Gooto e moodon, onon sappo e didon 6ee, tummbidoowo e am junngo mum e la'al oo. ²¹ Waajibi Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammбото Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimaanoока fey 6uri moyyande dum!

²² Nde 6e jaamata ndee, Iisaa 6ami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki 6e, wii:

—Nanngee, dum yo terde am.

²³ Caggal dum, o 6ami horde peguujam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, 6e fuu 6e njari. ²⁴ O wii 6e:

—Dum yo yiyyam am, yiyyam tabintinooram aadi keyri, njupportoodam saabe heewe6e. ²⁵ Mido haalana on goonga: abada mi yarataa peguujam kasan so wanaa jannde njaroy-mi peguujam kesam e ley Laamu Laamdo.

²⁶ Caggal 6e njimii Jabuura,† 6e njalti, 6e njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ²⁷ Iisaa wii 6e:

—On fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, baali dii caakoo.»‡ ²⁸ Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

²⁹ Piyeer wii mo:

—Fay so 6e fuu 6e njoppu maa, miin kaa mi yoppataa ma.

³⁰ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde cili didi a wiyam a anndaa kam cili tati.

³¹ Piyeer haali, tekkini, wii:

—Fay so tilsa mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaa6e 6ee fuu mbii hono non.

No Iisaa jaagorii Laamdo ley Gecemane

³² Be njottii nokku biyeteede Gecemane, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Njoodee doo, faa mi wadoya duwaawu.

³³ O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. O fuddi maatude kulol, o ruubi.

³⁴ O wii 6e:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertee pati daanee.

³⁵ O wodditii seeda, o hippii e leydi, o duwii yalla omo dada e oo wakkati naawdo so ana hu6indoo. ³⁶ O wii:

—Abba! Ada waawi huunde fuu, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoro no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

³⁷ O warti, o tawi e6e daanii. O wii Piyeer:

* **14:18** Jabuura 41.10 † **14:26** Neesu Yahuudiyankoo6e woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. ‡ **14:27** Jakariyaa 13.7

–Simon, a daaniido naa? A waawaa jeertaade tawee a daanaaki fay wakkati gooto naa? ³⁸ Pati daanee, nduwee, pati on ceYTE. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

³⁹ O yehi kasen, o duworii no arannde nii. ⁴⁰ O warti, o tawi 6e daantike, sabi doydi ana piilii e ma66e. Be ndonki annude ko 6e njaabotoo mo. ⁴¹ O warti cilol tatabol, o wii 6e:

–Faa jooni odon daanii odon njoottinoo naa? Heyii. Wakkati oo warii. Bii Neddo wadete e juude luuttoo6e. ⁴² Immee njehen! Yeewee, jammbotoodo kam oo annii.

No Iisaa nanngiraa

⁴³ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, yottii ana wondi e yim6e heew6e jogii6e kaafaaje e cabbi. Hooree6e yottinoo6e sadaka, dunkee'en Sariya e maw6e, karam'en neli 6e. ⁴⁴ Jammbotoodo mo oo hokki 6e finnde, wii:

–Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngée dūm, na6on dūm kawjo-don dūm.

⁴⁵ Yahuuda yottii tan, 6attitii Iisaa, wii dūm:

–Moobbo!

O buccii dūm. ⁴⁶ Nii 6e njani e Iisaa, 6e nanngi dūm. ⁴⁷ Gooto e darinoo6e don 6ee, soorti kaafaawi mum, soppo golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo, tayi nowru mum. ⁴⁸ Iisaa wii 6e:

–Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁴⁹ Mido wondi e mon jannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu mido waajoo, on nanngaali kam. Kaa dūm wadan yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabifa.

⁵⁰ E ley dūm, taalibaa6e 6ee fuu njoppi mo, ndogi.

⁵¹ Jokolle mo 6oornaaki ko wanaa waandaade disaare, jokki e makko, 6e nanngi dūm ⁵² o yoppi disaare ndee, o dogiri 6e terde teete.

No maw6e diina cariri Iisaa

⁵³ Be nabi Iisaa to Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e e dunkee'en Sariya fuu ana moo6tii. ⁵⁴ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde ma66e, faa naati ley daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. O jooddii e doomo6e, omo yuwloo yiite. ⁵⁵ Hooree6e yottinoo6e sadaka e jeyaa6e e waalde Saahii6e ndee fuu ana tewta ko kappira Iisaa yalla ana waree, kaa 6e kebaali. ⁵⁶ Heew6e ana kappo mo, kaa kam6e e hoore ma66e, kappi ma66e dii ana luuttondiri. ⁵⁷ Yoga6e kappi mo, mbii:

⁵⁸ –Min nanii omo wiya: «Mi wurjinan Suudu Dewal Mawndu ndu yim6e mahiri juude, e ley balde tati mi maha suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juude.»

⁵⁹ Kaa e dūm duu, happugol ma66e ngol ana luuttondiri. ⁶⁰ Jottinoowo Sadaka Mawdo oo darii hakkunde jamaa oo, lamndii Iisaa:

–Walaa ko njaaboto-daa naa? Tama a nanaali ko 6e mbiyete koo?

⁶¹ Fuu omo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo ana lamndoo mo kasen, ana wiya:

–Aan a Almasiihu, 6ii mo jettooje ngoodani oo naa?

⁶² O jaabii, o wii:

–Miin woni kanko. On njiyan Bii Neddo ana jooddii naamo Jom Baawde oo, S ana warda e duule kammu.*

⁶³ E ley d̄um, Jottinoowo Sadaka Mawd̄o oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—En kaajaaka seedee'en hankasen. ⁶⁴ On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamd̄o koo. Kodum njii-d̄on hen?

Be fuu 6e mbii omo haani wareede.

⁶⁵ Yoga ma66e fuddi tuttude e makko, 6e cuddi yeeso makko, e6e culkoo mo, e6e mbiya mo:

—Annditin culkiid̄o ma!

Nii doomoobe 6ee nanngi mo, ana piya mo banaaje.

No Piyeer wad̄i so yankiri Iisaa

⁶⁶ E ley no Piyeer worri e ley daalaare galle oo nii, gooto e hor6e Jottinoowo Sadaka Mawd̄o yottii. ⁶⁷ Nde o yiinoo Piyeer ana yuwloo ndee, o taykitii d̄um, o wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Nasaraatunke oo.

⁶⁸ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Wanaa miin! Mi faamataa ko kaalataa koo.

Caggal d̄um, Piyeer yehi naatoyi bolongal galle oo. [Tan ndontoori joggini.]† ⁶⁹ Nde kor̄o oo yiinoo mo kasen ndee, haaltani darinoobe d̄on 6ee, wii:

—Oo yo gooto ma66e!

⁷⁰ Piyeer yeddi kasen. Don e d̄on darinoobe d̄on 6ee mbii Piyeer:

—Tayoral, a gooto e ma66e, sabi a Galilinke.

⁷¹ Nii o fuddi hunaade e huttaade, omo wiya:

—Mi anndaa gorko mo kaalaton haala mum oo fey!

⁷² Ndontoori joggini dida6erde, Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo d̄um koo: «Fade ndontoori jogginde cili didi, a wiyan a anndaa kam cili tati.» O darii omo woya.

15

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Beetee law, hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e e dunkee'en Sariya e waalde Saahii6e ndee, 6e fuu 6e ndawridi. Be ka66i Iisaa, 6e nabi d̄um to Pilaatu goforneer oo.

² Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-d̄aa nii.

³ Hooree6e yottinoobe sadaka 6ee ana ngullanoroo mo kulle keewde.

⁴ Pilaatu lamndii mo kasen:

—Walaa ko njaaboto-d̄aa naa? A nanaali ko 6e ngullani maa koo fuu naa?

⁵ Kaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa d̄um haayinii Pilaatu.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

⁶ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yim6e 6ee subaade e kamsunkoo6e 6ee mo njidi yoppitaneede. ⁷ Gorko biyeteedo Barabas murtidiino e wo66e faa 6e mbari neddo. Oon wakkati, e6e uddanoo kasu saabe ko 6e ngadi koo. ⁸ Jamaa oo njabboyi to Pilaatu woni too, naati e jaagaade d̄um wadana 6e ko woownoo wadande 6e koo. ⁹ O jaabii 6e, o wii:

—Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

† 14:68 Cakite aaya 68 tawaaka e dereeji burdi fuu 6oooyde dii.

¹⁰ Sabi o anndii hooreeፎe yottinooፎe sadaka ፎee haasidaaku wadi so ndokkitiri mo. ¹¹ Kaa ፎe ndunyi jamaa oo e ጸaagaade Pilaatu yoppitana ፎe Barabas ፎurani ፎe yoppita Iisaa. ¹² Pilaatu jaabii kasen, wii ፎe:

—Ndennoo, kodum njid-don mi wada mo mbiyaton kaananke Yahuudiyankooፎe oo?

¹³ Be ngulli:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁴ Pilaatu lamndii ፎe:

—Kodum o wadi ko boni?

Be ፎeydi dukude semmbe:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁵ Nde wonnoo Pilaatu ana yidi welnude ፎerde jamaa oo, yoppitani dum'en Barabas. Caggal dum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, tontoyee e leggal bardugal.

¹⁶ Sordaasi'en ፎee nafi mo naannoyi mo ley galle to huፎeere ndee woni too, mooፎti fedde sordaasi'en ፎee fuu. ¹⁷ Be ፎoorni mo burmusuure wodeere,* ፎe cani tennaade gi'e ፎe kippi e hoore makko. ¹⁸ Be keddii ፎe calmina mo, ፎe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankooፎe.

¹⁹ ፎe piira hoore makko kalacal, ፎe tutta e makko, ፎe tuggi koppi maፎፎe ፎe cujidana mo. ²⁰ Nde ፎe tilii jaayrude mo ndee, ፎe itti burmusuure wodeere ndee, ፎe ፎoorni mo kaddule makko, ፎe nafi mo sella faa ፎe tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²¹ Gorko gooto biyeteedo Simon, jeyaado Sireene, baaba Aleksandere e Rufus, ana bettoroo don iwruፎo ley ladde. Sordaasi'en ፎee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ²² Be nafi Iisaa nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ²³ Be ngaddani mo peguujam njillondiraadam e safaare haadunde yalla omo yara, kaa o jabaali. ²⁴ Be tonti mo e leggal bardugal, ፎe pecciri kaddule makko urwa, ፎe anndi ko gooto fuu heፎata.† ²⁵ Nde ፎe tontata mo ndee, wakkati yamnde jeenay beetee. ²⁶ Be mbinndi e alluwal tiimde hoore makko dalilli ko tonti mo: KAAANANKE YAHUUDIYANKOOፎE. ²⁷ Be tontidi mo e yanooፎe didon, gooto ጸaamo makko, goddo oo nano makko. [²⁸‡] ²⁹ Yimፎe yaፎፎotooፎe don ፎee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ana mbiya:

—Coo! Gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, ³⁰ biltu hoore maa, jippa leggal bardugal ngal!

³¹ Hono non, hooreeፎe yottinooፎe sadaka ፎee duu njaayriri mo, kajum e dunkee'en Sariya ana mbiyondira e ko'e mum'en:

—O biltii woፎፎe, kaa o ronkii biltude hoore makko! ³² Kanko Almasiihu kaananke Israa'iila oo. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, yalla eden njiya ngoondinen!

Yanooፎe didon ፎe o tontidaa ፎee duu ana mbonkoroፎo mo non.

³³ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ³⁴ E ley yamnde tati kiikiide ndee, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—*Eloyi, eloyi, lama sabaktanii?* (Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?»§)

* **15:17** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke ፎoornotoo. † **15:24** Jabuura 22.19 ‡ **15:28** E dereeji ፎooydi dii, yoga ana ፎeyda aaya 28:Dum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bonፎe.» § **15:34** Jabuura 22.1

³⁵ Yoga e darinoobe ton 6ee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Kettinee, omo nii nodda annabi Iliyaasa!

³⁶ Nii gooto dogi, suuwoyi liccere ley biineegiri, ha66i dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo 6uuccoo, wii:

—Njoppen mo yeewen yalla Iliyaasa waran jippina mo!

³⁷ Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna. ³⁸ Heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi.

³⁹ Hooreejo sordaasi'en darinoodo yeeso makko oo yii no o daliri aduna nii, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo Bii Laamdo!

⁴⁰ Rew6e yogaa6e ana toowti, ana coynoo. Ana e ma66e: Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba suka e Yoses. ⁴¹ Been njokkannoo e makko ana ngollana mo nde o wonnoo Galili ndee. E rew6e wo66e kasen, njabdinnoobe e makko Urusaliima ana ngonnoo don.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁴² Hiiri, dum hawri e wakkati lanndinal tawi jalaande fowteteende 6adike fuddude. ⁴³ Gooto e waalde Saahii6e, teddu6o, biyeteedo Yuusufu mo Arimatiya, wari. Kanko duu omo doomunoo banngugol Laamu Laamdo oo. O hulaali yaade to Pilaatu o ndaarda dum tew Iisaa. ⁴⁴ Pilaatu haaynaa nde nanunoo o maayirii nii tan ndee, noddi hooreejo sordaasi'en, lamndii dum so tawii yo goonga o maayii. ⁴⁵ Nde hooreejo sordaasi'en haalani mo dum ndee, o dunanii Yuusufu 6amta tew oo. ⁴⁶ Yuusufu soodi kasanke, jippini tew Iisaa oo, fiili dum e kasanke oo, o watti dum e yanaande asaande ley haayre. Caggal dum, o talliti haayre, o uddiri damal yanaande ndee. ⁴⁷ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yoses njii to o wadaa too.

16

No Iisaa immintiniraa

¹ Nde jalaande fowteteende ndee 6ettinoo ndee, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba, coodi nebameeji uurooji ngaddi faa nguja e tew makko oo. ² Nannde alan, 6e ngari e yanaande ndee beete kecco wakkati pudal naange. ³ Be ndarii e6e mbiyondira:

—Homo tallitanta en haayre ndee iwa e damal yanaande ndee?

⁴ Kaa nde 6e kunci gite ndee, 6e njii haayre ndee tallitaama. Ende mawni sanne. ⁵ Wakkati 6e naatunoo e yanaande ndee, 6e njii jokolle ana joodii bannge jaamo ana 6oornii saaya ndaneewa, 6e kuli. ⁶ O wii 6e:

—Pati kulee! Iisaa Nasaraatunke tontanoodo oo tewtaton. O immitike, o walaa doo. Nokku do o wadanoo doo, annii. ⁷ Jooni kaa, njehee, mbiyoyee taalibaa6e makko 6ee e Piyeer o adoyto on Galili. Ton njiyoyton mo, hono no o wiirunoo on nii.

⁸ Rew6e 6ee njalti yanaande ndee, 6e ndogi e6e cijjja kulol cattungol. Be kaalanaali fay gooto huunde no 6e poti hulde.

⁹ Caggal Iisaa wuurtii beete law jannde alan, Mariyama mo Magdala mo o ribbani seydaani'en njeeddon oo, karum mo adii banngande. ¹⁰ O yehi humpitoyde dum wondunoo6e e Iisaa 6ee, tawi e6e cunaa e6e mboya. ¹¹ Ko 6e nanunoo o wuurtii koo e ko Mariyama yii mo koo, fuu 6e ngoondinaali dum.

¹² Caggal dum, o banngirani didon ma66e mbaadi ngonndi, e6e nanngi laa-wol jahoowol ladde. ¹³ Be ngarti 6e kumpitoyi heddi6e 6ee, 6e ngoondinaali dum'en kaɗum'en duu.

¹⁴ Ko sakitii koo o banngani taalibaa6e sappo e go'o 6ee tawaa6e ana naama. O ɗiɗiiri 6e waasude ma66e goondinde e yoorde ma66e bernde, sabi 6e ngoondinaali yii6e mo caggal immitagol makko 6ee. ¹⁵ O wii 6e:

—Njehee ley aduna oo fuu, mbaajo-don tagoore ndee fuu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁶ Goondindo so lootaa lootogal batisima, hisinte. Mo goondinaali jukkete. ¹⁷ Dii kaayeeɗiiji ana ngoodani goondin6e 6ee: 6e ndibbiran seydaani'en saabe am, 6e kaalan demle kese, ¹⁸ 6e nanngiran 6oggi leydi juude ma66e. Fay so 6e njarii poson, fay huunde wadataa 6e. Be pawan junngo ma66e e ɗaw6e, cella.

¹⁹ Caggal Iisaa Joomiraado oo haaldii e ma66e, ɗabbinaa kammu, joodii naamo Laamdo. ²⁰ Kaa kam6e, 6e njehi e6e mbaajoyoo ley nokkuuje fuu. Joomiraado ana wondi e ma66e, tabintiniri konngol ngol taagumansaaji jaadooɗi e maggol.*

---

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e dereeɗi burɗi fuu 6ooyde dii.

Linjiila Iisaa Ngedu Luuka

Ko sabinbini so dewtere ndee winndaa

¹ Yimbe heewbe kornii jantaade kulle gadufe hakkunde men, ² hono no seediibe gila puddoode, laatiibe kaadime'en konngol ngol bee, kaalaniri en nii. ³ Tawfilus tedduo, mi widike kulle dee fuu gila arannde, mi tawii ana haani mi winndane dum no wadiri nii, ⁴ yalla ada heba tayoral jannde nde njannjine-daa ndee yo goonga.

No Jibiriilu sapporii pinaade Yaayaa

⁵ E ley jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, jottinoowo sadaka biyeteedo Jakariyaa ana woodunoo. Omo jeyaa e waalde Abiya, bii Haaruuna oo. Jom suudu Jakariyaa duu yo iwdi Haaruuna, innde mum yo Elisabet. ⁶ Be didon fuu be foocitiibe yeeso Laamdo, ebe njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji mum fuu, jinjoore fuu walaa e ma66e. ⁷ Kaa be kebaalino biddo, sabi Elisabet laatinoke dimaro, kasen duu be didon fuu be naywii.

⁸ Nannde wootere, Jakariyaa ana golla golle mum yottingol sadaka yeeso Laamdo, sabi nannde mum yo waalde makko jeyti. ⁹ Nde wonnoo yottinoobe sadaka ana mboownoo wadufe urwa, nii urwa nanngi mo faa o naata Suudu Dewal Mawndu nduu, o ura ton uurdi. ¹⁰ Jamaa oo fuu darii sella ana duwoo wakkati mo uurdi ndii uretee oo. ¹¹ Oon wakkati, malaa'ika Joomiraado banngani mo, darii paamo urirde ndee. ¹² Nde Jakariyaa yiinoo malaa'ika oo ndee, tayi, darii ana sijnja. ¹³ Malaa'ika oo wii mo:

—Jakariyaa pati hul, sabi duwaawu maa jaabaama. Jom suudu maa Elisabet rimante biddo gorko, inndiraa dum Yaayaa. ¹⁴ Oon biddo waddante seyo manngo, heewbe ceyorto pinaade makko, ¹⁵ sabi o laatoto tedduo e Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sigirta. O heewan Ruuhu Ceniido gila e ley reedu inniiko, ¹⁶ o wartiran bi66e Israa'iilankoo6e heew6e e Laamdo Joomiraado mum'en. ¹⁷ O ardoto Joomiraado oo warde, o wonda e ruuhu e baawde de annabi Iliyaasa he6unoo, faa o wartira berde baabiraa6e faade e bi66e mum'en, faa o wartira murtu6e duu e hakkille foocitiibe, kajum e moyyinande Joomiraado oo lejol lanndiniingol.

¹⁸ Jakariyaa lamndii malaa'ika oo, wii:

—Hono hen anddiran-mi dum goonga? Sabi miin mi naywii, jom suudu am oo duu wadii duu6i.

¹⁹ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Miin woni Jibiriilu darotoodo yeeso Laamdo, mi nelaado e maa faa mi haalane oo kabaaru lobbo. ²⁰ Ndennoo jooni a muumdan. A haalataa so wanaa wakkati mo dum tabiti, sabi a goondinaali haala am. Haala am kaa tabitoyan so wakkati majjum warii.

²¹ E ley dum fuu tawi yimbe bee ana ndoomi Jakariyaa, ana kaaynaa ko 6ooyni dum ley Suudu Dewal Mawndu too. ²² Nde o yalti ndee, o ronki haaldude e ma66e. Be paami won ko jergii e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O darii omo haalda e ma66e muumankoo6e, o heddii e muumaaku. ²³ Nde o tilinoo e golle makko ndee, o hooti suudu makko.

²⁴ Caggal deen balde, Elisabet jom suudu makko oo reedi, dammbii hakke lebbi joy, ana wiya:

²⁵ —Dum woni ko Joomiraaɗo wadani kam nde wattani kam hakkille, ittani kam dukkuru hakkunde yimbe.

No Jibiriilu sapporii pinaade Iisaa

²⁶ E ley lewru Elisabet jeegoɗurdu nduu, Laamɗo neli malaa'ika Jibiriilu e ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu ley leydi Galili, ²⁷ faade e surba mo taanii Daawuuda biyeteedo Yuusufu sabbi. Surba oo ana wiyee Mariyama.

²⁸ Malaa'ika oo naati ɗo Mariyama woni ɗoo, wii dum:

—Aan e jam, keɓudo moyyere Laamɗo. Joomiraaɗo ana wondi e maa.

²⁹ Haala kaa jiiɓi hakkille Mariyama, darii ana miila ko ngoo jowtaango waawi laataade. ³⁰ Nii malaa'ika oo wii mo:

—Mariyama pati hul! Sabi a heɓii moyyere iwnde e Laamɗo, ³¹ a reedan, ndimaa biɗɗo gorko, inndiraa dum Iisaa. ³² Oon biɗɗo laatoto tedduɗo, o noddirte Bii Laamɗo Toowɗo. Laamɗo Joomiraaɗo hokkan mo laamu maamiiko Daawuuda. ³³ O laamoto iwɗi Yaakuuba, laamu makko timmataa abada.

³⁴ Mariyama wii malaa'ika oo:

—Hono dum laatortoo, mi anndaa gorko?

³⁵ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Ruuhu Ceniido jippoto e maa, baawɗe Laamɗo Toowɗo oo kuurete no ɗowdi nii. Saabe dum, biɗɗo mo ndimataa oo noddirte Ceniido, noddirte Bii Laamɗo. ³⁶ Haya yeew, sakiike maa Elisabet duu ɓamii reedu, taweede mo naywii fuu, mo rima biɗɗo gorko. Ana wiyetenoo mo dimaro, kaa jooni omo woni e lewru makko jeegoɗurdu, ³⁷ sabi walaa fuu ko Laamɗo waawaa.

³⁸ E oon wakkati, Mariyama wii:

—Miin, mi kordɗo Joomiraaɗo. Yo laatanoram no mbiiru-ɗaa nii.

Caggal dum, malaa'ika oo witti, seli e makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley deen jalaade, Mariyama immii law yehi ngeenndi Yahuudiya ngootiri ngonndi dow baamle kaaye. ⁴⁰ O naati galle Jakariyaa, o jowti Elisabet. ⁴¹ Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndee, biɗɗo gonɗo e reedu mum oo dillinii, Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniido, ⁴² ilinii, wii:

—A barkinaaɗo hakkunde rewɓe, biɗɗo mo caaw-ɗaa oo duu yo barkinaaɗo. ⁴³ Miin, ko ngon-mi faa inna Joomam naata galle am? ⁴⁴ Nde jowtaango maa tobbinoo e nowru am ndee, biɗɗo gonɗo e reedu am oo dillinike saabe kuyam. ⁴⁵ A welii hoore, aan goondindo ko Joomiraaɗo fodaan maa koo laatoto.

Yimre Mariyama

⁴⁶ Mariyama wii:

—Yonki am ana yetta Joomiraaɗo,

⁴⁷ bernde am ana heewi seyo Laamɗo

Kisinoowo kam,

⁴⁸ sabi o yurmike kam,

miin, kordɗo makko lo'udo oo.

Gila jooni jamaanuujii fuu noddiran kam belɗo hoore.

⁴⁹ Sabi Jom Baawɗe oo wadani kam kulle mawɗe!

Innde makko yo seniinde.

⁵⁰ Yurmeende makko herataa e hulɓe mo abada.

⁵¹ O gollirii golleeji mawɗi junngo makko semmbinngo,
o saakii mawninkiniibe.

⁵² O ɓoortii kaanankooɓe iwde e laamu mum'en,

o toownii leydu6e.

53 O haarnirii yolbu6e kulle lobbe,

o wirfintinii taajiri'en juude 6ole.

54-55 O faabike Israa'iilankoo6e, jiyaa6e makko,

o yeggitaali yurmaade Ibarahiima e iwdi mum faa abada,

hono no o fodorirnoo njaatiraa6e men nii.

56 Mariyama fa66idi e Elisabet ko waarata e lebbi tati, caggal mum, hooti suudu mum.

Haala pinaa6e Yaayaa

57 Wakkati 6eynugol Elisabet yottii, o 6eyni o he6i 6id6o gorko.

58 Taakallemme'en makko e sakiraa6e makko nani hinnee maw6o mo Joomiraado wadani mo oo, ceyodii e makko.

59 Nde cukalel ngel hi66innoo yontere ndee, 6e ngari taadude ngel.* Be njidiino inndirde ngel baaba maggel Jakariyaa, 60 kaa inna maggel jabaali, wii ngel inndiree Yaayaa. 61 Be mbii dum:

—Sii maa fuu walaa inndiraado ndee innde.

62 Be lamndorii baaba maggel muumankoore, homo yidi 6iyum oo inndiree. 63 Jakariyaa lamndii alluwal, winndi e maggal: «Innde maggel yo Yaayaa.» Be fuu 6e kaaynaa. 64 Oon wakkati fuu, hunduko Jakariyaa yoppitaa, demngal mum humtaa, watti haalde e yettude Laam6o. 65 Kulol nanngi hodu6e e seraaji dii 6ee fuu. Kasen duu dum saakii e ley haayre Yahuudiya fuu. 66 Nan6e dum 6ee fuu ndesi dum e hakkillaaji mum'en, ana mbiya: «Kodum ngel cukalel foti laataade?» Sabi 6e njii baaw6e Joomiraado ana e maggel.

Yimre Jakariyaa

67 Jakariyaa, baaba cukalel ngel, heewi Ruuhu Ceniido, sappii, wii:

68 —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laam6o Israa'iila, sabi faabike yim6e mum, soottitike dum'en.

69 O waddanii en kisinoowo teddu6o

iw6o e suudu Daawuuda, kaadime makko oo

70 hono no o haalirnoo e kundude annabaa6e makko seniio6e gila arannde nii.

71 O fodii o danndan en e konnee'en men,

o ittan en e juude way6e men.

72 O 6annginanan en yurmeende nde o 6annginani maamiraa6e men ndee, sabi o miccitike aadi makko ceniindi ndii,

73 dum yo hunoore nde o hunanii maama men Ibarahiima.

Hunoore ndee woni o hokkan en 74-75 rewirde mo rafi kulol ley nguurdam men fuu

e ley senaare e foocitaare yeeso makko,

tawi en ittaaa6e e juude konnee'en men.

76 Aan duu 6inngel am, a noddirde annabaa6o Laam6o Toow6o,

sabi a ardoto Joomiraado oo warde faa moyyinanaa mo laawol,

77 faa anndinaa yim6e makko o hisiniran dum'en yaafaamuya luutti.

78 Sabi Laam6o men yo keew6o yurmeende,

faa o faaboroo en nanndu6o e fooyre iwrunde dow,

79 yalla ana fooynana won6e e nimre, fooynana won6e e kulol maayde, watta koyde men e laawol jam.

* 1:59 Neesu Yahuudiyankoo6e, so suka gorko rimaama, jannde inndaa fuu, nden taadete duu.

⁸⁰ Suka oo ana mawna, hakkille mum ana beydoo. O joodii ley ladde jeereende faa wakkati mo o bannginanaa Israa'iila.

2

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹ E ley deen balde, Ogusta kaananke mawdo oo, yamiri limgal wadee e ley laamu Roma fuu. ² Kanngal woni limgal aranal, forri e laamu Kiriniyas ley leydi Siriya. ³ Yimbe fuu njeji winndoyaade, gooto fuu e ngeenndi mum'en. ⁴ Yuusufu duu immii Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha ngeenndi Daawuuda mbiyeteendi Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi e lejol Daawuuda jaati mo iwata. ⁵ O yehi ton winndoyaade, kanko e Mariyama cabbaado makko, cowiido. ⁶ E ley gonal ma66e ton, wakkati beynugol Mariyama yottii, ⁷ o dikkii hammadi makko, o saawi dum e licce, o lelmi dum ley akalaawal, sabi be keyaali e jippunde ndee.

⁸ Duroo6e ana mbaalannoo haybude sewre mum'en baali e seraaji dii. ⁹ Malaa'ika Joomiraado banngani 6e, teddeengal Joomiraado filii 6e hono no fooyre nii. Kulol manngol nanngi 6e. ¹⁰ Nii malaa'ika oo wii 6e:

—Pati kulee! Sabi mi gardo haalande on Kabaaru Lobbo gaddanoowo lejol ngol fuu seyo manngo. ¹¹ Hannde on ndimanaama kisinoowo ley ngeenndi Daawuuda ndii, kanko woni Almasiihu, kanko woni Joomiraado oo. ¹² Finnde majjum annii: on tawan cukalel keccel ana saawaa e licce, ana lelmaa ley akalaawal.

¹³ Don e don, higgere malaa'ika'en iwi dow kammu, tawti malaa'ika arano oo, naati e yettude Laamdo, ana mbiya:

¹⁴ —Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo! Jam woodanii yimbe dow leydi, yimbe horsube e makko 6ee.

¹⁵ Nde malaa'ika'en 6ee ceerti e ma66e ndee, njabbiti kammu. Duroo6e 6ee ndarii ana mbiyondira:

—Njehen Baytilaama, yeewen ko wadi, ko Joomiraado anndini en koo.

¹⁶ Be kejnii, 6e njeji, 6e tawi ton Mariyama e Yuusufu e cukalel keccel ngel engel lelmaa ley akalaawal. ¹⁷ Nde 6e njiinoo ngel ndee, 6e kaalti ko malaa'ika oo haalnoo e maggel koo. ¹⁸ Nan6e haala duroo6e 6ee fuu, kaayde nanngi dum'en. ¹⁹ Kaa Mariyama ana resi dum fuu e hakkille mum, o heddii omo miiloo dum. ²⁰ Caggal dum, duroo6e 6ee mbirfitii ana teddina Laamdo ana njetta dum, saabe ko 6e nani e ko 6e njii. Sabi dum fuu dum laatorike no malaa'ika oo haalanirnoo 6e nii.

No Iisaa taadira e no battinraa Joomiraado

²¹ Nde jalooma jetta6o pinaade cukalel ngel yottinoo ndee, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. Dum woni innde nde malaa'ika oo haalannoo Mariyama gila reedaali ndee.

²² Nde laa6ugol Mariyama yottinoo, hono no Sariya Muusaa yamiri nii, 6e na6i cukalel ngel Urusaliima faa 6e battina ngel Joomiraado. ²³ Sabi nii winndiraa e Sariya Joomiraado:

«Biddo gorko hammadiijo fuu, Joomiraado woodani.»†

²⁴ Be ngadi duu sadaka kirsamaajo hono no Joomiraado yamiri nii: 6i66e buugaaji didi naa 6i66e pooli maraadi didi.

* **2:21** Neesu Yahuudiyankoo6e, so suka gorko rimaama, jannde inndaa fuu, nden taadete duu.

† **2:23** Pergu 13.2,12,15; Limooje 18.15-16

²⁵ Gorko gooto ana wonnoo Urusaliima, ana wiye Simeyon. Ruuhu Ceniido ana e makko, o gorko poocciitido kuldo Laamdo, omo hedinoo wakkati mo gondi Israa'iila cocetee. ²⁶ Ruuhu Ceniido oo anndinnoo mo e koydol, o maayataa o yiyaali Almasiihu Joomiraado oo. ²⁷ Jooni Ruuhu naanni mo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wakkati mo saaraabe 6ee ngaddi cukalel ngel faa ngadana dum ko Sariya oo yamiri koo. ²⁸ Simeyon nanngi ngel, tammibii ngel e juude mum, darii ana yetta Laamdo, ana wiya: ²⁹—Joomiraado, fodoore maa ndee tabitii, bantu maccudo maa e jam.

³⁰ Sabi mi yiirii gite am kisindam

³¹ dam lanndinani-daa yimbe fuu.

³² Kisindam dam yo fooyre yaaynnoore leji aduna oo fuu, dam fooyre teddinoore lejol maa Israa'iila duu.

³³ Ko haalaa e maggel koo, haayni inna maggel e baaba maggel.

³⁴ Simeyon duwanii 6e, wii Mariyama, inna maggel:

—Ngel cukalel wardii libude yogaa6e e imminde yogaa6e ley Israa'iila. Ngel finnde nde yimbe calotoo. ³⁵ Nii miilooji gondi e yimbe 6anngirta. Aan e hoore maa, metti suufan bernde maa no kaafaawi nii.

³⁶ Annabaajo debbo biyeteedo Anna ana don kajum duu. O fii Fanu'iila, jeyaado e suudu Asiira. O naywii sanne. O suddaama e surbaaku makko, o waaldii e jom suudu makko duubi jeddi, ³⁷ oon maayi, o heddi o walaa gorko. Jooni duubi makko ana mbaara e capande jetti e nay, o yaltataa Suudu Dewal Mawndu nduu fey, omo rewra Joomiraado koorka e duwaawu, jemma e jalooma fuu. ³⁸ E oon wakkati, o wari kanko duu, o darii omo yetta Laamdo, omo haalana doofutu6e coottaari Urusaliima 6ee fuu kabaaru cukalel ngel.

³⁹ Nde Yuusufu e Mariyama ngadunoo huunde fuu ko Sariya Joomiraado yamiri koo ndee, 6e mbirfitii ngeenndi ma66e Nasaraatu ley leydi Galili.

⁴⁰ Cukalel ngel ana mawna, ana beydoro semmbe e hakkille. Korsa Laamdo ana e maggel.

No Iisaa haaldiri e jannginoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴¹ Hitaande fuu, saaraa6e Iisaa njabban Urusaliima so iidi Paska warii. ⁴² Nde o hebi duubi sappo e didi ndee, 6e njabbi Urusaliima no 6e mboowrunoo nii, 6e na6ori mo. ⁴³ Iidi oo tilii, 6e mbirfitii 6e kooti, jaka Iisaa heddike Urusaliima, tawi 6e anndaa, ⁴⁴ 6e cikkuo omo wondi e yaadu6e ma66e. Be njehi jalooma ki66o. Caggal mum, 6e puddi tewtude mo hakkunde sakiraa6e ma66e e yi66e ma66e. ⁴⁵ Kaa nde wonnoo 6e njiitaali mo ndee, 6e mbirfitii Urusaliima tewtoyde mo. ⁴⁶ Balde tati caggal mum, 6e tawi mo ley Suudu Dewal Mawndu, omo joodii hakkunde jannginoobe, omo hettindii dum'en, omo lamnditoo dum'en. ⁴⁷ Hettindiibe mo 6ee fuu kaaynaa hakkille makko e jaabuui makko. ⁴⁸ Nde saaraa6e makko njiiti mo ndee, kaayde nanngi dum'en. Inna makko wii mo:

—Binngel am, ko saabii so ngadu-daa min nii? Miin e baaba maa fuu, min cujlilii e tewtude ma.

⁴⁹ O jaabii, o wii:

—Kodum wadi so ofon tewta kam? Tama on anndaa ana tilsi mi wona e suudu Baabiraado am?

⁵⁰ Kaa 6e paamaali haala ka o haalani 6e kaa. ⁵¹ Caggal dum, o regodii e ma66e, 6e kooti Nasaraatu, o downtanii 6e. Inna makko ana resunoo kulle dee fuu e hakkille mum.

⁵² Isaa ana mawna, hakkille mum ana beydoo. Laamdo e yimbe fuu korsini mo.

3

No Yaayaa waaajorii

¹⁻² Laamdo loowi Yaayaa gii Jakariyaa oo konngol mum ley ladde jeereende. Dum hawrii e hitaande sappo e joyo6erde laamu Tibeer kaananke Roma mawdo oo, nde Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus duu ana laamii Galili, mawnum Filipa ana laamii leydi Ituriya e Tarankoniti, Lisaniya duu ana laamii leydi Abileen, hawri e nde Annas e Kayafas ngonnoo hooree6e yottinoo6e sadaka. ³Yaayaa yiilii e seraaji maayo Urdun fuu ana ooynoo yimbe tuuba, lootee lootogal batisima yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁴Nii haala mum winndiraa e dewtere annabi Esaaya: «Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende ana wiya:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,
ndartinee dati makko!

⁵ Naddiire fuu diddete,
waamnde haayre e toowondireere fuu leydiinee,
laawi oojiidi fuu ndartinee,
laawi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddo fuu yiyan kisindam iwroojam to Laamdo.»*

⁷Yimbe heew6e ana ngarannoo to Yaayaa faa lootee lootogal batisima. Kaa omo wiya 6e:

–Bi66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraabe Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laatoo 6i66e Ibarahiima. ⁹Jooni jammberere ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa 6idde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹⁰Yimbe 6ee lamndii mo, mbii:

–Kodum min kaani wadude?

¹¹O jaabii 6e, o wii:

–Neddo fuu jogiido saayaaji didi, yo hokku ngoota kaa mo walaa, neddo fuu jogiido nguure, yo wadu hono non.

¹²Duwaaje'en ngari kajum'en duu faa lootee lootogal batisima, mbii mo:

–Moobbo, kodum min kaani wadude?

¹³O jaabii 6e, o wii:

–Pati njobinee yimbe ko yawti sariya.

¹⁴Sordaasi'en lamndii mo kajum'en duu, mbii:

–Minen nee, kodum min kaani wadude?

O wii 6e:

–Pati ngarjee fay gooto, pati kappee fay gooto fenaande, kejjitoree njo6di mon.

¹⁵Tawi yimbe fuu ana ndenngii Almasiihu, gooto e ma66e fuu ana miila e bernde mum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu ya? ¹⁶Yaayaa jaabii 6e fuu, wii:

–Miin, ndiyam mbatisiran-mi on. Kaa burdo kam baawde ana wara. Mi fotaa fay humtude 6oggi pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹⁷O lanndinike faa o hennoo jamri makko faa laa6a. O moobta jamri ndii ley beembal makko, kaa jaande ndee o duppiran dum yiite nge jifataa.

* 3:6 Esaaya 40.3-5

¹⁸ Tawi Yaayaa 6annginanii yim6e kabaaru Laamdo, o waajorike 6e kulle keewde. ¹⁹ Kaa Hirudus kaananke oo, o feliino dum saabe tayii Hirudiya jom suudu mawnum, kajum e kulle godde bonde fuu de wadannoo. ²⁰ Hirudus yowi hen bonnde wonnde kasen, o uddii Yaayaa e kasu.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

²¹ Do yim6e fuu lootaa lootogal batisima doo, doo Iisaa duu lootaa. Wakkati mo o duwotoo oo, kammu udditii, ²² Ruuhu Ceniido jipporii e makko mbaadi wuugaandu. Daande oonyii iwde dow kammu, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cu6ii-mi.

Haala dammbe Iisaa

²³ Nde Iisaa fuddata golle mum ndee, duu6i mum ana njaara e capantati. E ley jate yim6e, Iisaa yo 6ii Yuusufu.

Yuusufu yo 6ii Eli, ²⁴ Eli 6ii Matat,

Matat 6ii Lewi, Lewi 6ii Melki,

Melki 6ii Yannaayi, Yannaayi 6ii Yuusufu,

²⁵ Yuusufu 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Amos,

Amos 6ii Nahum, Nahum 6ii Hesili,

Hesili 6ii Naggaayi, ²⁶ Naggaayi 6ii Maata,

Maata 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Semeyin,

Semeyin 6ii Yuseka, Yuseka 6ii Yoda,

²⁷ Yoda 6ii Yohana, Yohana 6ii Resa,

Resa 6ii Jorobaabel, Jorobaabel 6ii Salaatiyel,

Salaatiyel 6ii Neeri, ²⁸ Neeri 6ii Melki,

Melki 6ii Addi, Addi 6ii Kusama,

Kusama 6ii Almadama, Almadama 6ii Eri,

²⁹ Eri 6ii Iisaa, Iisaa 6ii Eliyeseer,

Eliyeseer 6ii Yorima, Yorima 6ii Matat,

Matat 6ii Lewi, ³⁰ Lewi 6ii Simeyon,

Simeyon 6ii Yahuuda, Yahuuda 6ii Yuusufu,

Yuusufu 6ii Yonam, Yonam 6ii Eliyakim,

³¹ Eliyakim 6ii Malaya, Malaya 6ii Menna,

Menna 6ii Mattata, Mattata 6ii Natana,

Natana 6ii Daawuuda, ³² Daawuuda 6ii Yessa,

Yessa 6ii Obed, Obed 6ii Bo'es,

Bo'es 6ii Sala, Sala 6ii Nasuuna,

³³ Nasuuna 6ii Aminadaabu, Aminadaabu 6ii Adamin,

Adamin 6ii Arni, Arni 6ii Hisuruuna,

Hisuruuna 6ii Fares, Fares 6ii Yahuuda,

³⁴ Yahuuda 6ii Yaakuuba, Yaakuuba 6ii Isiyaaka,

Isiyaaka 6ii Ibarahiima, Ibarahiima 6ii Taraha,

Taraha 6ii Nahor, ³⁵ Nahor 6ii Saruku,

Saruku 6ii Ragawu, Ragawu 6ii Faleka,

Faleka 6ii Eber, Eber 6ii Sala,

³⁶ Sala 6ii Kaynam, Kaynam 6ii Arfasada,

Arfasada 6ii Samu, Samu 6ii Nuuhu,

Nuuhu 6ii Lamaka, ³⁷ Lamaka 6ii Matusala,

Matusala 6ii Henok, Henok 6ii Yarada,

Yarada 6ii Maleliyel, Maleliyel 6ii Kaynam,

³⁸ Kaynam 6ii Enos, Enos 6ii Setu,

Setu 6ii Aadama, Aadama 6ii Laamdo.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraaɗe Iisaa

¹ Iisaa iwi maayo Urdun yo keewɗo Ruuhu Ceniido. Ruuhu oo naɓi mo ley ladde jeereende. ² To ley jeereende too, Ibiliisa waddi e makko balde capande nay ana tewta seytaade mo. Fay huunde o jaamaali ley den jalaade fuu. Ko saktii koo, o yolbi. ³ Ibiliisa wii mo:

—So a Bii Laamɗo, yamir ndee haayre laatoo jaamdu.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Wanaa jaamdu tan nedɗo wuurdata.»*

⁵ Ibiliisa naɓi mo nokku toowɗo, holli mo wakkati gooto laamuuji aduna oo ñii fuu, ⁶ wii mo:

—Mi hokkete baawɗe dow ñum fuu, kaɗum e teddungal mum. Sabi miin hokkaa ñum, mido waawi hokkude mo muuy-mi. ⁷ So a sujidanii kam, ñum fuu yo aan jey.

⁸ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Joomiraado maa Laamɗo tan kaan-ɗaa sujidande, kanko tan kaan-ɗaa rewde.»†

⁹ Kasen Ibiliisa naɓi mo Urusaliima, darni mo dow lenɗe-lenɗe Suudu Dewal Mawndu, wii mo:

—So a Bii Laamɗo, suur njippo-ɗaa e leydi, ¹⁰ sabi ana winndii:

«O yamiran malaa'ika'en makko ndeene.»

¹¹ Ana winndii kasen:

«Be njabbete, pati koyngal maa gaajoo e haayre.»‡

¹² Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Pati ittu koro Laamɗo, Joomiraado maa.»§

¹³ Nde Ibiliisa ronkunoo seytaade mo ndee, seli e makko seefa.

No Nasaraatunkooɗe calorii jaɓande Iisaa

¹⁴ Iisaa wirfitii leydi Galili, semmbe Ruuhu ana e mum, kabaaru makko saakii e leydi ndii fuu. ¹⁵ Omo waajoo ley cuudi baajordiYahuudiyankooɗe, yimɗe fuu ana teddini mo.

¹⁶ O yehi Nasaraatu ɗo o mawni ɗoo, o naati e ley suudu waajordu jalaande fowteteende no o woowiri nii. O immii faa o jannga, ¹⁷ o hokkaa dewtere annabi Esaaya, o udditi nde, o forri e nokku binndiraado hono nii:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado ana e am,

sabi o suɓike kam faa mi anndina misikiina'en Kabaaru Lobbo.

O nelii kam faa mi ooynanoo nanngaabe yoppiteede mum'en,

e wumɗe wumtineede mum'en,

e torraabe yoppiteede mum'en,

¹⁹ faa mi ooynoo hitaande nde Joomiraado hollata moyyere mum ndee warii.»*

²⁰ Caggal ñum, o uddi dewtere ndee, o totti nde golloowo ley suudu waajordu nduu oo, o joodii. Wonnooɗe ton ɓee fuu, puttini mo gite. ²¹ O darii omo wiya ɓe:

—Ko winndii koo, hannde ñum tabitii ɗo nan-ɗon ñum ɗoo.

²² Be fuu eɓe kaala haala makko lobba, kasen duu konngi lobbi jaltudi e hunduko makko ñii ana kaaynoo ɓe. Be ndarii eɓe mbiya:

—Wanaa oo woni ɓii Yuusufu oo naa?

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3 † **4:8** Fillitagol Tawreeta 6.13 ‡ **4:11** Jabuura 91.11-12 § **4:12**

Fillitagol Tawreeta 6.16 * **4:19** Esaaya 61.1-2

²³ O wii 6e:

—Mido anndi on kaalanan kam ngol banndol: «Cawroowo, sawru hoore maa. Ko min nani a wadii Kafarnahum koo, wadu dum ngeenndi maa doo duu.»

²⁴ O wii kasen:

—Mido haalana on goonga: annabaajo fay gooto jafantaake e ngeenndi mum'en. ²⁵ Mido haalana on, rew6e misikiina'en 6e wor6e mum'en maayi ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde waadere kammu saamaali e leydi ndii duubi tati e lebbi jeegom. Nden yolbere mawnde wadiino e leydi ndii fuu. ²⁶ Kaa annabi Iliyaasa nelaaka e fay gooto e ma66e, so wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon. ²⁷ Kasen duu, seppaa6e ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Eliisa, kaa fay gooto e ma66e sellinaaka, so wanaa Naaman jeyaado e leydi Siriya.

²⁸ Nde yim6e won6e e ley suudu waajordu nduu nannoo kaa haala ndee, mettaa sanne, ²⁹ immii, ndibbi Iisaa faa caggal ngeenndi, ngaddi dum faa sera waamnde haayre do ngeenndi ma66e ndii woni doo, faa mbedoo mo ley. ³⁰ Kaa o seeki hakkunde ma66e, o witti.

No Iisaa selliniri gorko laddaado

³¹ Iisaa yehi Kafarnahum ley leydi Galili, omo waajoo yim6e e ley jalaande fowteteende. ³² Be kaaynaa e waaju makko oo, sabi omo waajoroo 6e baawde.

³³ Gorko mo seydaani woni e mum ana ley waajordu nduu, wulli faa toowi, wii:

³⁴ —Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwrufo to Laamdo!

³⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

Seydaani oo lifi neddo oo hakkunde yim6e fuu yalti e mum, tawi dum wadaali neddo oo fay huunde. ³⁶ Be fuu 6e kaaynaa, hedde e6e lamndondira hakkunde ma66e:

—Ko kaa haala woni? Seydaani'en 6ee, omo yamira 6e semmbe e doole 6e njaltan!

³⁷ Innde Iisaa nanaa e seraaji dii fuu.

No Iisaa selliniri jaw6e heew6e

³⁸ Nde o yalti suudu waajordu nduu ndee, o naati galle taalibbo makko biyeteedo Simon. Esii Simon debbo ana wondunoo e jontere naawnde, 6e ndaardi mo o walla dum. ³⁹ O darii sera daddo mum, o jahii e jontere ndee, non jontere ndee yoppi debbo oo, o selli. Debbo oo immii don e don, laatani 6e njaatigi.

⁴⁰ Nde naange mutunoo, jogiido jawdo fuu waddi dum e makko. Naw6e jawuujki ko di tawaa fuu ngaddaa, o fawi junngo makko e ma66e 6e fuu gooto gooto, o sellini 6e. ⁴¹ Seydaani'en ana njalta e yim6e heew6e ana ngulla, ana mbiya:

—Aan woni Bii Laamdo!

Omo jahoo e ma66e, omo wiya 6e ndeyya, sabi e6e anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala Laamu Laamdo

⁴² Nde weetunoo ndee, Iisaa yalti, yehi nokku teeldo. Jamaa oo tewti mo faa yiiti mo, nanngi mo pati o seerta e mum. ⁴³ Kaa o wii 6e:

—Ana tilsi mi 6anngina Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo e geelle godde. Sabi kammari majjum neliraa-mi.

⁴⁴ O yehi, hedde omo waajoo ley cuudi baajordi leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaa6e arannde6e

¹ Nannde wootere Iisaa ana darii dow fonngo weendu Genesareeti, hedde jamaa ana billondira sera makko faa hettindoo konngol Laamdo ngol. ² O yii laanaaji didi ana panndi e danjeere weendu nduu. Awoo6e yaltube e majji 6ee, ana lalla bubbi mum'en. ³ O naati ngoota e laanaaji dii, ka Simon kaa, o ndaardi dum deerta ka seeda, ka iwa e njoorndi ndii. O joodii e laana kaa, omo waajoo jamaa oo. ⁴ Nde mo tilii wajaade ndee, mo wii Simon:

—Njehee to luggidi, tippo-don bubbi mon, awon.

⁵ Simon jaabii, wii:

—Moobbo, min mbaalii miden awa, min kebaali fay huunde. Kaa so non mbii-daa, mi tippoto bubbi dii.

⁶ Nde 6e tippii di ndee, 6e nanngi liddi faa heewi, faa bubbi ma66e kosi seekaade. ⁷ Be noddii wondi6e ma66e won6e e laana ngokka kaa 6ee, ngara mballa 6e. Been ngari, 6e kebbini laanaaji didi dii fuu, faa di kosi mutude.

⁸ Nde Simon Piyeer yii dum ndee, diccii yeeso Iisaa, wii dum:

—Moobbo, wodditam, sabi mi neddo luuttudo.

⁹ Ko saabii so o wii dum dee, kanko e wondi6e makko 6ee fuu, 6e kaaynaama saabe keewal liddi di 6e nanngi dii. ¹⁰ Hono non Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede reentube e Simon 6ee duu kaayniraa. Kaa Iisaa wii Simon:

—Pati hul, gila jooni a laatoto awoowo yim6e.

¹¹ Nii 6e panndi laanaaji ma66e dii, 6e njoppi fuu, 6e njokki e Iisaa.

No Iisaa selliniri ceppaado

¹² Nden Iisaa ana wonnoo e ngeenndi ngootiri, faa gorko ceppaado yii dum, diccii yeeso mum, wii:

—Moobbo, so tawii a jabii, ada waawi sellinde kam.

¹³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don ceppe dee iwi e makko. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa daalii mo pati mo haalana dum fay gooto, kaa wii mo:

—Yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laa6ugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa annidina 6e a sellii.

¹⁵ Non innde Iisaa beydii naneede. Jamaa keewdo wari, hawriti do makko faa hettindanoo mo, sellinee e jawuuji mum'en, ¹⁶ kaa o serindii e nokkuuje teelde, omo wada duwaawu.

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹⁷ Nannde wootere Iisaa ana waajoo. Farisa'en e jannginoo6e Sariya Muusaa, iwru6e geelle Galili e Yahuudiya, karum e Urusaliima fuu, ana njoodii. Joomiraado ana 6anngina baawde mum e makko, omo sellina jawuuji. ¹⁸ Non yoga6e ngaddi gorko bonnguujo ana lelana e dengelewo, ana tewta naannude dum faa lelana dum yeeso makko. ¹⁹ Kaa nde 6e ndonkuno naannude mo sabaabu jamaa oo, 6e njabbinoyi mo dow bene oo, 6e kippiti dum, 6e njippini bonnguujo oo e dengelewo mum fuu hakkunde yim6e 6ee yeeso Iisaa. ²⁰ Nde o yiinoo goondinal ma66e ndee, o wii bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

²¹ Dunkee'en Sariya 6ee e Farisa'en keddii miilde ana mbiya e ko'e mum'en: «Oo homo bonkotoo Laamdo? Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ²² Iisaa faami miilooji ma66e, jaabii 6e, wii:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e berde mon? ²³ Wiide: «Luutti maa njaafaama» e wiide: «Imma yaa», kodum hen 6uri newaade? ²⁴ Kaa faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden o wii bonnguujoo oo:

—Mido haalane: imma, 6am dengeleewo maa, njahaa suudu maa.

²⁵ Don e don, bonnguujoo oo immii yeeso yim6e fuu, 6amti dengeleewo mum, hooti suudu mum ana yetta Laamdo. ²⁶ Be fuu 6e kaaynaa, hedde e6e njetta Laamdo. Kulol nanngi 6e, 6e mbii:

—Hannde njii-den kaayeeffijii.

No Iisaa noddiri Lewi

²⁷ Caggal dum, Iisaa yalti, yii duwaaje gooto ana wiyee Lewi ana joodii e duwaajeere mum. O wii dum:

—Jokku e am!

²⁸ Lewi yoppi fuu, immii, jokki e makko.

²⁹ Lewi nabi mo galle mum, hoocci mo kodu mawdo, duwaaje'en heew6e e yim6e wob6e ana jaamda e ma66e. ³⁰ Farisa'en e dunkee'en Sariya mum'en keddii ana njurjurta, ana mbiya taalibaa6e makko 6ee:

—Ko saabii so odon jaamda odon njarda e duwaaje'en, kaajum e luuttoo6e hono mum'en?

³¹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo.

³² Wanaa noddude foocitii6e waddi kam, noddude luuttoo6e faa tuuba woni ko waddi kam.

Haala koorka

³³ Be mbii mo:

—Taalibaa6e Yaayaa ana koora ana ngada duwaawu wakkati fuu, hono non taalibaa6e Farisa'en 6ee duu ngadata. Kaa 6e maa 6ee, ana jaama ana njara.

³⁴ O wii 6e:

—Odon mbaawi hoorinde nootii6e kuurtungu, tawa jommbaajo gorko ana wondi e mum'en naa? ³⁵ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde ma66e. E deen jalaade 6e kooran.

³⁶ O haalani 6e bannol kasen:

—Fay gooto ittataa e kaddungal kesal fetalaare, faa dammbira kiinngal. So dum wadii, joomum bonnan kesal ngal, tawee fetalaare ittaande hen ndee yaadataa e kiinngal ngal. ³⁷ Kasen duu, fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiddi. So dum wadii, peguujam kesam dam fusan di, yuppoo, di mursee. ³⁸ Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee. ³⁹ Fay gooto muuyataa peguujam kesam so yarii kiiddam, sabi wiyen kiiddam dam 6uri welde.

¹ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese. Taalibaa6e makko ana kelta butaali, ana ngoroo ana yakka. ² Kaa yoga e Farisa'en mbii 6e:

—Ko saabii so odon ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

³ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbi, kaɓum e yim6e mum?

⁴ O naati e ley hukukum ceniido oo, o jaami buuru cakkaado oo, o hokki hen yim6e makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan nduɗanaa jaamde oon buuru.

⁵ O wii 6e kasen:

—Bii Neddo jey jalaande fowteteende.

⁶ Jalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu omo waajoo. Gorko mo junngo mum jaamo waati ana tawaa ton. ⁷ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ana ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e ley jalaande fowteteende ndee, faa ke6a wullanaade mo. ⁸ Kaa nde wonnoo omo anndi miilooji ma66e, o wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde yim6e!

Gorko oo immii, darii. ⁹ Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Mido lamndoo on: e ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa halkude dum?

¹⁰ E oon wakkati, o yeewi 6e fuu, o wii mo junngo mum waati oo:

—Fooccu junngo maa!

On foocci ngo tan, nge selli faa warti hono no wonngo ngoo nii. ¹¹ Dum metti 6e sanne, hedde ebe piya dabare no 6e kaani wadude Iisaa.

No Iisaa suborii nelaar6e sappo e didon

¹² E ley deen jalaade, Iisaa yalti, yehi dow waamnde haayre faa wada duwaawu. O waali wadude duwaawu. ¹³ Nde weetunoo ndee, o noddi taalibaa6e makko 6ee, o subii hen sappo e didon, o inndiri dum'en nelaar6e.

¹⁴ Kam6e ngoni: Simon mo o innditiri Piyeer e Andire mijum e Yaakuuba e Yuhanna e Filipa e Bartolome ¹⁵ e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Simon noddirteedo Kiranoowo suudu baaba ¹⁶ e Yahuuda bii Yaakuuba e Yahuuda Isikariyota jammbootodo mo oo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yim6e

¹⁷ O jippodii e ma66e, o darii e nokku jaajudo, kanko e heew6e e taalibaa6e makko. Jamaa keewdo iwri e ley leydi Yahuudiya fuu e Urusaliima e gure tiimude maayo geeci gila Tirus faa Sidon. ¹⁸ Be ngari hettindanaade mo e sellineede e jawuuji ma66e. Be ladde torrunoo cellinaama. ¹⁹ Yim6e 6ee fuu ana njidi memde mo, sabi baawde ana njalta e makko cellina dum'en fuu.

Haala wel6e hoore e mettu6e hoore

²⁰ E oon wakkati fuu, o hunci gite makko o yeewi taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Onon misikiina'en, on mbelii hoore,
sabi onon njeɗ Laamu Laamdo oo.

²¹ Onon yolbu6e jooni, on mbelii hoore,
sabi on kaaran.

Onon woyoo6e jooni, on mbelii hoore,
sabi on njalan.

²² On mbelii hoore so yim6e mbanii on,
ndibbii on, njennii on,

mbonnii inde mon saabe Bii Neddo.

²³ Nannde mum, ceyee, ilino-don, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Hono non be ngadunoo annabaabe aranndeebe bee.

²⁴ Kaa bone woodanii on, onon arsukunte'en, sabi on kefi neema mon.

²⁵ Bone woodanii on, onon haarbe jooni, sabi on njolban.

Bone woodanii on, onon jaloobe jooni, sabi on cunlan, on mboyan.

²⁶ Bone woodanii on, so yimbe fuu manii on, sabi hono non be ngadunoo annabaabe peneebe bee duu.

Haala yidugol konnee'en

²⁷ —Kaa onon hettindantoo be kam bee, mido wiya on: njidee konnee'en mon, tikkanbe on ngadanton dum'en moyyere. ²⁸ Nduwanee hudoo be on, torroobe on duu, jaagano-don dum'en Laamdo. ²⁹ So won piido ma banaawo, accu dum fiye banngge goddo oo duu. So won teetudo ma dolloke maa, pati hadu dum forgo oo duu. ³⁰ Neddo fuu jaagiido ma, ndokkaa dum. Teetudo ma jawdi maa, njoppiraa dum. ³¹ Ngadiranee yimbe no njid-don be ngadirana on nii.

³² So yidube on tan njidaton, bural hongal kebaton? Fay luuttoobe ana njidi yidube dum'en. ³³ So wadanoo be on moyyere tan ngadanton moyyere, bural hongal kebaton? Fay luuttoobe bee hono non ngadata. ³⁴ So be miil-don hebude e mum tan jamloto-don, bural hongal kebaton? Fay luuttoobe bee ana jamloo luuttoobe hono mum'en, yalla ana njobebe jamaande mum'en. ³⁵ Kaa onon, njidee konnee'en mon, ngadon moyyere tawa on daminaaki hen fay huunde. Nden, on keban mbarjaari mawndi, on laatoto biibe Laamdo Toowdo oo, sabi oon ana neemina bonnoobe moyyere ana neemina bonbe duu. ³⁶ Laatee yurmotoobe, no Baabiraado mon oo laatorii jurmotoodo nii.

Haala nijondiral

³⁷ —Pati nijee, on nijataake. Pati njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete. ³⁸ Ndokkee, on ndokkete. So on ndokkii, on cowirante saawal lobbal, kebbinaangal faa ana yuppoo, sabi ko etiranton woobe koo, dum etirante-don.

³⁹ O beydani be hen banndol gonggol, o wii:

—Bumdo ana waawi dowde bumdo hono mum naa? So dum wadii, wanaa be didon fuu, be caaman ley ngaykaare naa? ⁴⁰ Taalibbo burataa moobbo mum, taalibbo ki6budo laatoto hono moobbo mum. ⁴¹ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonggal e ley nde maa ndee? ⁴² Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonggol e yitere maa ngol», tawee aan nee, a maatataa leggal gonggal e ley nde maa ndee? Naafigi, ittu leggal gonggal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laabata, faa kebaa no ittiraa kudol gonggol e yitere sakiike maa ngol.

Haala lekki e bidde mum

⁴³ —Lekki lobbi rimataa bidde bonde, lekki ki woodaa rimataa bidde lobbe. ⁴⁴ Sabi lekki fuu ana annditiree bidde mum. Ibbe tebataake e kebbe, peguuje tebataake e gi'e. ⁴⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Sabi ko woni e bernde, dum yaltata e hunduko.

Bannadol haala suudu diidaandu dow haayre

⁴⁶ –Ko saabii so oḍon noddira kam «Moobbo», kaa on ngadataa ko mbii-mi? ⁴⁷ Nedḍo fuu gardo e am so hettindii haalaaji am so jokki di, mi hollan on mo nanndi: ⁴⁸ Joomum ana nanndi e nedḍo mahudo suudu, so asi leydi ndii faa yottii haayre, diidi ndu dow mayre. Nde yiiwoonde toḍunoo faa ilaali mbuuwi, ronki fay dimmbude ndu, sabi dow haayre ndu mahaa. ⁴⁹ Kaa nando haalaaji am so jokkaali, ana wa'i hono mahudo suudu dow njaareendi, mo asanaali ḍum diidol. Nde ilaali mbuuwnoo, ndu wurji e leydi ḍon e ḍon, ndu boni.

7

No Iisaa selliniri kaadime hooreejo sordaasi'en

¹ Nde Iisaa tilii waajaade hettindotooḍe ḍee ndee, yehi Kafarnahum. ² Hooreejo sordaasi'en gooto, kaadime mum korsudo jawi faa ana haḍana yonki. ³ Hooreejo oo nani haala Iisaa ana haalee, neli e makko mawḍe Yahuudiyankooḍe, o wara o dannda kaadime mum oo. ⁴ Be ngari e Iisaa, ḍe ndaardi ḍum sanne sanne, eḍe mbiya:

–Omo haani wadaneede ḍum, ⁵ sabi omo yidi lejol men ngol, kasen duu kanko mahi suudu men waajordu nduu.

⁶ Iisaa yaadi e maḍḍe. Kaa nde ḍe ḍadinoo galle oo ndee, hooreejo sordaasi'en oo neli yimḍe mum e makko, wii mo:

–Moobbo, pati tampin hoore maa, sabi miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. ⁷ Dum saabii mi taykike miin e hoore am, mi haanaa yaade to maa. Kaa ḍaja ko kaal-ḍaa tan, kaadime am oo sellan. ⁸ Miin e hoore am, mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii kaadime am wada huunde, wadan.

⁹ Nde Iisaa nani kaa haala ndee, haaynaa e hooreejo sordaasi'en oo, yeeyii yimḍe jokkuḍe e mum ḍee, wii:

–Mido haalana on, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Is-
raa'iilanke.

¹⁰ Nde nelaarḍe ḍee mbirfitii galle too ndee, tawi kaadime oo sellii.

No Iisaa wuurtiniri bii debbo mo gorum maayi

¹¹ Janngo mum, o yehi ngeenndi mbiyeteendi Nayin, kanko e taalibaaḍe makko e yimḍe heewḍe. ¹² Nde o ḍadinoo damal ngeenndi ndii ndee, o hawri e mahiidi suka gorko. On yo bajjo, abba mum maayii, inna mum ḍamaaka kasen. Yimḍe ngeenndi ndii heewḍe ana njokki e inniraado oo. ¹³ Nde Iisaa yii inniraado oo ndee, yurmii ḍum, wii:

–Pati woy!

¹⁴ Iisaa ḍadii, memi leggal naḍirgal ngal. Roondinooḍe ḍee ndarii, o wii:

–Suka jokolle, mido wiy: imma!

¹⁵ Nii maaydo oo immii joodii, ana haala. Iisaa totti mo inniiko. ¹⁶ Kulol nanngi yimḍe ḍee fuu, hedde eḍe njetta Laamdo, eḍe mbiya:

–Annabaajo mawdo ḍanngii e ley men! Laamdo warii faabaade yimḍe mum!

¹⁷ Oo kabaaru saakii e leydi Yahuudiya e seraaji mum fuu.

Haala nelal ngal Yaayaa neli e Iisaa

18 Ko wadi koo fuu, Yaayaa narrii d̄um taalibaabe mum, noddi d̄idon ma66e, 19 neli d̄um'en to Iisaa, 6e lamndoo d̄um yalla kaɲum woni garoowo oo, naa 6e ndooman goddo? 20 Been wor6e d̄idon ngari e Iisaa, mbii d̄um:

—Yaayaa mo lootogal batisima neli min e maa, min lamnde yalla aan woni kaandoo warde oo, naa min ndooma goddo?

21 E oon wakkati, omo sellina yim6e heew6e jawuujii di ngaldaa sii, omo ribba seydaani'en, omo wumtina wum6e heew6e. 22 O jaabii 6e, o wii:

—Njehee njantanoyee Yaayaa ko njii-d̄on e ko nan-d̄on: wum6e ana mbumta, layannoobe ana njabba faa gasa, seppaa6e ana cellinee, faadu6e ana paadita, maay6e ana nguurta. Misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. 23 Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

24 Nde nelaar6e 6ee kooti ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-d̄on to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? 25 Kodum yeewoyno-d̄on? Neddo pariido naa? Boornotoobe kaddule lobbe so nguura nguurndam lobbam 6ee, e cuudi kaanankoo6e tawete. 26 Kodum yeewoyno-d̄on ndennoo? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo buri annabaajo. 27 Kanko woni mo Binndi d̄ii mbii e mum:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaa6o am moyyinanooowo ma laawol.»*

28 Mido haalana on, bammaade bammaali burdo Yaayaa, tawee nee, burdo lo'ude e Laamu Laamdo oo buri mo teddude. 29 Yim6e hettindii6e mo 6ee fuu, fay duwaaje'en 6ee, njabii konngol Laamdo ngol ko Yaayaa looti d̄um'en lootogal batisima koo. 30 Kaa Farisa'en e jannginoobe Sariya mberrike faandaa Laamdo ko 6e calii looteede e junngo Yaayaa koo.

31 Ndennoo, kodum nanndinan-mi e yim6e oo jamaanu? Hobe 6e nanndi?

32 E6e mba'i hono sukaa6e joodii6e e luumo, ana noddondira, ana mbiya:

«Min piyanii on cereeli,
on mbamaali.

Min mboyanii on woondu yurminiindu,
on mboyaali.»

33 Sabi Yaayaa mo lootogal batisima warii, jaamataa 6ii jalo, yarataa doro, on mbii yo laddaado. 34 Kaa Bii Neddo oo warii, ana jaama ana yara, on mbii jaamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gidoo duwaaje'en e luuttoobe hono mum'en. 35 Kaa Laamdo hakkilante oo, ja6u6e d̄um 6ee fuu njiyan goonga mum.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

36 Gooto e Farisa'en 6ee noddi mo bottaari. O naati galle joomum, omo jaamda e mum. 37 Debbo pijoowo ana e ngeenndi ndii. Ko o nani Iisaa ana wottoo to galle Farisanke oo koo, o waddi faandu nebam uuroojam, 38 o heedi caggal mum sera koyde mum, omo woya, omo leefinira koyde mum dee gondi makko, omo soccira de sukundu makko, omo uurnoo de, omo wuja e majje nebam dam. 39 Nde Farisanke noddudo mo oo yii d̄um ndee, wii e ley becce mum: «Sinndo oo yo annabaajo, o anndan debbo memoowo mo oo, o annandan oon yo pijoowo.» 40 Iisaa haaldi e Simon Farisanke oo, wii:

—Simon, mido haalane huunde wootere.

O jaabii:

—Haal, Moobbo!

41 Iisaa wii:

* 7:27 Malakiya 3.1

—Namlotoodo gooto ana rewannoo yimbe didon, gooto oo buudi cardi teemedede joy, goddo oo buudi cardi capande joy. ⁴² Kaa nde mo anndunoo 6e ngalaa ko 6e njobira mo ndee, o yaafii 6e didon fuu. Jooni, homo e ma66e buri yidude mo?

⁴³ Simon jaabii:

—Mido miila mo o yaafii kaalisi keewdo oo.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga!

⁴⁴ Caggal dum, o yeeyii debbo oo, o wii Simon:

—A yii oo doo debbo naa? Mi naatii galle maa, fay ndiyam ko mi semmbira koyde am a hokkaali kam. Kaa kanko, gondi makko o leefniri koyde am, o socciri de sukundu makko. ⁴⁵ Aan, a buuccaaki kam, kaa kanko, gila naatumi, o noottaali buuccaade koyde am. ⁴⁶ A wujaali hoore am nebam, kaa kanko, o wujii e koyde am nebam uuroojam. ⁴⁷ Dum saabii so mido wiye: luutti makko e heewde fuu njaafaama, ndennoo jilli makko ana mawni. Kaa jaafaado seeda, jilli seeda hollata.

⁴⁸ Caggal dum, o wii debbo oo:

—Luutti maa njaafaama.

⁴⁹ Naamdannoobe e makko 6ee ana mbiya e ko'e mum'en: «Homo woni oo gorko jaafotoodo fay luutti?»

⁵⁰ Non o wii debbo oo:

—Goondinal maa hisinii ma. Yaa e jam.

8

No rew6e downtanirii Iisaa

¹ Caggal dum, Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo. Taalibaa6e makko sappo e didon 6ee ana ngondi e makko, ² kajum e rew6e yogaa6e 6e seydaani'en mum'en ndibbaa, nawuuji mum'en cellinaa. Kam6e ngoni Mariyama annditirteedo mo Magdala, mo seydaani'en njeddon ndibbanoo iwde e mum, ³ e Yowanna jom suudu howruujo Hirudus biyeteedo Huja, kajum e Susaana e rew6e wo66e heew6e wallirannoo6e 6e jawle mum'en.

Banndol haala aawoowo

⁴ Yimbe iwi e geelle dee fuu, ngari e makko. Jamaa keewdo filii mo, o haalani 6e ngol banndol:

⁵ —Aawoowo yalti sankoyde. E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, yaabaa, pooli ngari cu6i dum. ⁶ Yoga mayri saami e korokaaye, fudi, yoori, sabi nokku oo darnataa ndiyam. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata, kebbe dee cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, rimi, wabbere fuu sowii cowe teemedere.

Nde o haalnoo dum ndee, o toowni daande makko, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu.

⁹ Taalibaa6e makko 6ee lamndii mo:

—Kodum ngol banndol firritata?

¹⁰ O wii 6e:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga teddu6o haala Laamu Laamdo oo. Kaa wo66e 6ee e banndi 6e kaalanirtee, yalla: «6e yeewa, tawa 6e njiyataa, 6e nana, tawa 6e paamataa.»*

* 8:10 Esaaya 6.9

¹¹ Maanaa bannadol ngol annii: aawdi ndii yo konngol Laamdo. ¹² Yim6e yogaabe ana nanndi e laawol. So 6e nanii konngol ngol fuu, Ibiliisa waran itta ngol e berde ma66e pati 6e ngoondina, sako 6e kisa. ¹³ Yogaabe ana nanndi e korokaaye. Be nanan konngol ngol, 6e nja66oroo ngol seyo. Kaa ngol walaa dadi e ma66e, wakkati gooto tan 6e ngoondina. Nde soobee oo wari fuu, 6e njoppa. ¹⁴ Yogaabe ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. So 6e nanii konngol ngol tan, 6e mbittan, sabi sugullaaji aduna e joote jawdi e gidaade yonki cuuman ngol ngol waasa 6enndude. ¹⁵ Kaa do aawdi ndii saami e leydi mbelndi doo, 6een ngoni naniroo6e konngol ngol berde belde, laa6ude, so kayba ngol faa ngol rima.

Bannadol haala lampa

¹⁶ –Fay gooto hu66ataa lampa so hippa hen la'al naa soorna dum ley leeso. Ko wadata dee, sinndan dum, yalla eka yaaynana naato6e. ¹⁷ Sabi walaa fuu ko noofi ko 6anngintaake, walaa ko suudii ko annditaaake faa yaltinee sella. ¹⁸ Ndennoo, tiidee e no nanir-don nii, sabi jogiido fuu, beydante. Kaa mo walaa oo, fay ko miilata ana jogii koo teetete.

Inna Iisaa e mijiraa6e Iisaa

¹⁹ Innii ko e mijiraa6e makko wor6e ngari e makko, kaa 6e ke6aali yottaade mo saabe jamaa. ²⁰ O haalanaa inna makko e mijiraa6e makko ana ndarii sella ana njidi yiide mo. ²¹ Nii o jaabii, o wii:
–Innam e mijiraa6e am yo nanoo6e konngol Laamdo ngol so ngollira dum bee.

No Iisaa waaltiniri henndu

²² Nannde wootere Iisaa e taalibaa6e mum naati laana. O wii 6e:
–Lummben weendu nduu.
Be ndeerti. ²³ E ley lummbugol ngol, mo daanii. Oon wakkati fuu, henndu mawndu immii, laana kaa heewi ndiyam, ka hosi mutude. ²⁴ Be 6adii, e6e pinndina mo e6e mbiya:
–Moobbo, Moobbo, miden nii kalkoo!
O fini, o jahii e henndu nduu e bempееje dee, non fuu wii teen! ²⁵ Caggal dum, o wii 6e:
–Hoto hoolaare mon woni?
Be kuli, 6e cunli, e6e mbiyondira e ko'e ma66e:
–Ko oo gorko woni? Omo yamira fay henndu e ndiyam, di downtanto mo.

No Iisaa selliniri laddaado tuddiido janaale

²⁶ Caggal dum, 6e panndoyi leydi Gerasankoo6e, peewtondirndi e leydi Galili. ²⁷ Nde o yeenti ndee, gorko laddaado, jeyaado e ngeenndi ndii, joppudo kaddule ko 6ooyi so tuddoyii janaale, wari e makko. ²⁸ Nde o yii Iisaa ndee, o wulli, o diccii yeeso mum, o haali faa toowi, o wii:
–Iisaa, Bii Laamdo Toowdo, ko njid-daa wadude kam? Mido jaage, pati torram.
²⁹ Walaa ko o wiiri non, sinnaa Iisaa yamirii seydaani oo yalta e neddo oo. Oo seydaani ana war-wartannoo e makko cili keewdi. Oon ana geyyeteno juude e koyde fuu, geyyiree calali, kaa o tayan dum fuu, seydaani oo regina mo ngeenndi, na6a mo ley ladde jeereende. ³⁰ Iisaa lamndii mo, wii:
–Hono mbiyete-daa?
O jaabii:
–Mido wiyee «Jamaa».

O wii dũm non, sabi seydaani'en heewbe ana ngondi e makko. ³¹ Be ndarii ebe ndaarda Iisaa pati o yamira be be naatoya e iduru. ³² Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre. Seydaani'en bee ndaardi mo o dujanoo dũm'en naatoya e ley girooji dii. O dujanii be. ³³ Be njalti e neddo oo, be naati e ley girooji dii. Sewre ndee fuu diiri, iwi hoore waamnde haayre too, naatoyi e ley weendu nduu, yoolii.

³⁴ Nde duroobe bee njii dũm ndee, be ndogi, be njantanoyii dũm yimbe ngeenndi ndii e seraaji mum. ³⁵ Been ngari yeewde ko wadi koo. Nde be njottii Iisaa ndee, be tawi laddanoodo oo ana joodii banngge makko, ana boornii kaddule, yeedditii. Nii kulol nanngi be. ³⁶ Yiinoobe dũm bee njantanii yimbe no laddanoodo oo selliniraa. ³⁷ Yimbe leydi Gerasa fuu ndaardi Iisaa yoppana dũm'en leydi mum'en, sabi kulol manngol nanngi dũm'en. O naati laana, o witti. ³⁸ Mo seydaani mum ribbaa oo, ndaardi Iisaa acca o jokka e mum. Kaa Iisaa wirfintini mo, wii:

³⁹ —Hootu suudu maa, kumpitaa yimbe maa ko Laamdo wadan maa.

O yehi, o ooyinii e ngeenndi ndii fuu ko Iisaa wadani mo koo.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndee, jamaa oo ja6bii dũm, sabi yimbe fuu ana ndoomunoo dũm. ⁴¹ Non gorko biyeteedo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari e makko, diccii yeeso makko, ndaardi mo o wara galle mum, ⁴² sabi biyũm debbo bajjo, mo duubi mum mbaarata e sappo e didi, ana ha6ana yonki.

E ley yaadu Iisaa ton nduu, yimbe billi dũm sanne. ⁴³ Debbo gooto, mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, ana tawaa ton. Ko mo joginoo fuu mo sawrorike faa laabi, kaa fay gooto he6aali sellinde mo. ⁴⁴ Mo iwri caggal Iisaa, mo memi kombokol saaya mum. Don e don yiyam dam tayi.

⁴⁵ Iisaa wii:

—Homo memi kam?

Kaa nde wonnoo fay gooto jaabaaki, Piyeer wii:

—Moobbo, hakkunde yimbe ngon-6aa, e6e billu maa.

⁴⁶ Iisaa wii:

—Won memdo kam, sabi mi maatii won semmbe iwdo e am.

⁴⁷ Nde debbo oo anneditinnoo dũm suudataako ndee, wari ana siɣna, diccii yeeso makko, haali hakkunde yimbe fuu ko saabii so memi mo e no selliri don e don. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam.

⁴⁹ Iisaa tilaaki haalde, faa won iwru6o to hooreejo suudu waajordu oo too, wii Jayrus:

—Biya oo heddaaki, fotaa ko tampinaa moobbo oo hankasen.

⁵⁰ Kaa nde wonnoo Iisaa nanii dũm, wii hooreejo suudu waajordu oo:

—Pati hul, hoolam tan, biya oo dadan.

⁵¹ Nde o yottii galle Jayrus ndee, o dalaali fay gooto naadda e makko, so wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oo e inna mum. ⁵² Yimbe bee fuu ndarii ana mboya suka oo, ana conkina semmbe. O wii be:

—Pati mbooye! O maayaali, o daaniido tan.

⁵³ Kaa be puuytini haala makko, sabi e6e anndi o maayii. ⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oo, toowni daande, wii:

—Suka, imma!

⁵⁵Yonki makko warti e makko, o immii don e don. Iisaa yamiri 6e ndokka mo ko o naama. ⁵⁶Saaraa6e suka oo kaaynaa. O daalii 6e pati 6e kaalana fay gooto ko wadi koo.

9

No Iisaa neliri taalibaa6e mum sappo e didon 6ee

¹Iisaa noddi taalibaa6e sappo e didon 6ee, hokki dum'en semmbe, hokki dum'en baawde ribbugol seydaani'en e sellingol jawuuji. ²O neli 6e 6e ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, 6e cellina jaw6e. ³O wii 6e:

—Pati naboree fay huunde e laawol ngol, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nguure, wanaa kaalisi. Kasen duu pati naboron saayaaaji didi. ⁴Galle mo njippi-don e mum fuu, keddo-don don faa nde iw-don don. ⁵Ngeenndi fuu ndi yim6e mum nja66aaki on, njalton dum, pidon colla koyde mon, faa jeertina 6e ko 6e ngadi koo ana boni.

⁶Be mbitti, e6e ngada ngeenndi e ngeenndi, e6e mbaajoo Kabaaru Lobbo oo, e6e cellina jaw6e won6e e nokkuuje dee fuu.

No kabaaru Iisaa jii6iri hakkille Hirudus

⁷Hirudus, hooreejo leydi oo, nde nannoo haala Iisaa ana haalee, hakkille mum jii6ii. Sabi won wiyanno6e Yaayaa mo lootogal batisima oo wuurti, ⁸w66e ana mbiya annabi Iliyaasa 6anngi, w66e kasen ana mbiya gooto e annabaa6e aranndee6e 6ee wuurti. ⁹Kaa Hirudus wii:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Homo woni oo mo nanan-mi baa6o hono nii? Omo tewta yiide dum.

No Iisaa namminiri ujunaaji joy gorko

¹⁰Nela6e 6ee ngarti. Be njantani Iisaa ko 6e ngadi koo fuu. O nabi 6e hedde ngeenndi mbiyeteendi Baytisayda, o teeldi e ma66e. ¹¹Jamaa oo nani dum, jokki e makko, o ja66ii 6e, hedde mo haalana 6e haala 6anngugol Laamu Laamdo oo, o sellini e ma66e hasindin6e e sellineede 6ee. ¹²Nde hiiri ndee, sappo e didon 6ee battitii mo, mbii mo:

—Yoppitin jamaa oo yaha e geelle e daakaaji piliidi yalla ana ke6a do njippoo naama, sabi oo nokku yo ladde.

¹³O wii 6e:

—Onon e ko'e mon, ndokkee 6e ko 6e naama!

Be mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi tan min njogii, naa so wanaa min coodanoyan 6ee yim6e fuu ko naama dee.

¹⁴Tawi yim6e 6ee ana njaha e ujunaaji joy gorko. O wii taalibaa6e makko 6ee:

—Njoyyiniiree 6e tunaale-tunaale, wootere fuu capande njoyon.

¹⁵Be ngadiri non, 6e njoyyini been fuu. ¹⁶O 6ami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggiti kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo e liddi dii, o hokki taalibaa6e makko 6ee njeda jamaa oo. ¹⁷Be fuu 6e naami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini taye keddiide dee, kebbini cagiije sappo e didi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹⁸Naande wootere omo teeldi e taalibaa6e makko, omo wada duwaawu, kanko tan. O lamndii 6e, o wii:

—Homo yim6e mbiyata ngon-mi?

¹⁹Be njaabii mo, 6e mbii:

—Won wiyooḅe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooḅe a annabi Iliyaasa, won wiyooḅe kasen gooto e annabaaḅe aranndeeḅe ḅee wuurti.

²⁰ O lamndii ḅe:

—Onon nee, homo mbiyatton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—A Almasiihu Laamḁo!

²¹ O yaggini ḅe pati ḅe kaalana ḁum fay gooto.

No Iisaa ḅannginiri maayde mum e wuurtugol mum

²² O ḅeydi hen kasen, o wii:

—Ana tilsi Bii Nedḁo torree torraaji keewḁi, mawḅe ḅee e hooreeḅe yotti-nooḅe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo, o waree, kaa mo wuurtan ḅannde tatabere.

²³ Caggal ḁum, o wii ḅe fuu:

—Muuyḁo jukkude kam fuu, ḅootta yurmaade hoore mum, ḅama leggal mum bardugal* ḅannde fuu, jokka e am. ²⁴ Sabi muuyḁo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirḁo ki sabaabu am, danndan ki. ²⁵ Kodum heḅude aduna o fuu nafata nedḁo so halkii yonki mum naa mursii hoore mum? ²⁶ Jaannoriḁo kam miin e haalaaḅi am ḁii fuu, miin Bii Nedḁo oo duu, mi yaannorto ḁum nde mi wardii e malaa'ika'en seniḁe ley teddeengal am e ley teddeengal Baabiraḁo am. ²⁷ Mido haalana on goonga: yoga e wonḅe doo ḅee maayataa, tawee njiyaali Laamu Laamḁo oo ḅanngii.

No noone Iisaa waylitorii

²⁸ Ko waarata e balde jetti caggal ko o haali ḁii haalaaḅi koo, o ḅabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu, o yaadi e Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba. ²⁹ Nde mo duwotoo ndee, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni faa ana njalba. ³⁰ Non worḅe ḁidon ḅanngi, ana kaalda e makko, ḁum Muusaa e Iliyaasa. ³¹ Be ḅanngidi e teddeengal, eḅe kaala haala laawol makko tabitoyoowol Urusaliima ngol. ³² Piyeer e wondiḁe mum ḅee yo daaninooḅe doyngol teddungol, ḅe pini, ḅe njii teddeengal makko, ḅe njii worḅe ḁidon wonduḅe e makko ḅee. ³³ Nde yimḅe ḁidon ḅee ngari faa ceerta e Iisaa ndee, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguui tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

Kanko e hoore makko, o anndaano ko o haalannoo. ³⁴ O tilaaki haalde, faa luurde wari, suddi ḅe. Taalibaaḅe ḅee kuli sanne nde luurde ndee suddi ḅe ndee. ³⁵ Daande iwri e ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo cuḅii-mi. Kettindee mo!

³⁶ Ko daande ndee nanaa koo, Iisaa kaḅum tan gooto tawaa ton. Taalibaaḅe ḅee cuudi kabaaru oo. E ley ḁeen ḅalaade, ḅe kaalanaali fay gooto ko ḅe njii koo.

No Iisaa selliniri suka laddaado

³⁷ Janngo mum, ko ḅe njippii waamnde haayre ndee koo, higgere jamaa jaḅḅii mo. ³⁸ E ley jamaa oo, gorko gooto eewnii, wii:

—Moobbo, mido ḅaage, tiinna yeewanam biyam gorko, sabi kanko tan njogii-mi. ³⁹ Ladde ana nannga mo, o wulla, o siḅḅa faa hunduko makko yufa ngufo. Nde yoppataa mo so wanaa calḁi makko fuu taya. ⁴⁰ Mi ḅaagike taalibaaḅe maa ḅee ndibba nde, kaa ḅe ndonkii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wii:

* **9:23** Maanaa ḅamde leggal mum bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

—Hey yimbe jamaanu bondo be nganaa goondinbe. Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi mujande on? Batin biya oo doo!

⁴² Nde suka oo badinoo Iisaa ndee, ladde ndee liifi dum e leydi, hedde ana dimmba dum. Nii Iisaa jahii e ladde ndee, sellini suka oo, totti dum baaba mum. ⁴³ Yimbe fuu kaaynaa saabe baawde Laamdo mawde dee.

No Iisaa bannginiri kasen maayde mum e wuurtugol mum

E ley ko jamaa oo fuu haaynaa e gollleeji Iisaa dii koo, o wii taalibaa6e makko 6ee:

⁴⁴ —Onon, piddee noppi mon, nanon ko kaalan-mi: Bii Neddo oo wadete e juude yimbe.

⁴⁵ Kaa 6e paamaali haala kaa, maanaa makka ana suudanii 6e, faa 6e mbaasi annditinde ka. Be kulii lamnditaade mo duu.

Haala burdo teddude

⁴⁶ Non taalibaa6e 6ee ndarii ana njeddondira burdo teddude hakkunde mum'en. ⁴⁷ Nde wonnoo omo anndi ko woni e berde ma66e, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel banng makko, ⁴⁸ o wii 6e:

—Neddo fuu ja66iido ngel cukalel e innde am, miin jaati o ja66ii. Kasen duu, ja66iido kam, ja66ike neldo kam oo. Sabi burdo lo'ude hakkunde mon fuu, kajum woni tedduo.

Haala mo yeddaali en fuu, e men wondi

⁴⁹ Yuhanna haali, wii:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa, min kadii mo, sabi o waldaa e men.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Pati kadee mo dum, sabi mo honnaaki on fuu, e mon wondi.

⁵¹ Nde wakkati mo Laamdo njabbintinta Iisaa dow kammu badinoo, Iisaa e hoore mum fellisi yahan Urusaliima, ⁵² neli nelaar6e ardo0 dum. Been nelaar6e naati e ngeenndi Samariyankoo6e ngootiri faa ndaartana mo jip-punde. ⁵³ Kaa ndiin ngeenndi ja66aaki mo, sabi Urusaliima o fa'i. ⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna njiinoo dum ndee, mbii:

—Kalfaad0, ada yidi min njamira yiite iwa dow kammu duppa 6e naa?

⁵⁵ Nii o yeecitii 6e, o jinji 6e. ⁵⁶ Caggal mum, 6e njehi ngeenndi ngonndi.

No yimbe mbiiri njokkan e Iisaa

⁵⁷ E ley yaadu ma66e nduu, neddo gooto wii mo:

—Mi jokkete to njahataa fuu.

⁵⁸ Iisaa wii mo:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelna hoore mum fowtinoo.

⁵⁹ O wii neddo goddo:

—Jokkam!

Oon jaabii mo, wii:

—Accu mi iroya baabam tafon.

⁶⁰ Iisaa wii mo:

—Dal maay6e ira maay6e mum'en. Aan kaa, waajoya haala Laamu Laamdo oo.

⁶¹ Goddo kasen wii mo:

—Mi jokkan e maa, Moobbo, kaa accu mi waynoyoo galle am tafon.

⁶² Iisaa jaabii mo, wii:

—Neddo fuu nanngudo jalo sari nde yeeyii, walaa ko nafata e Laamu Laamdo oo.

10

No Iisaa neliri taalibaafe mum capande njeddoo e didon

¹ Caggal dum, Iisaa suubii e ley taalibaafe mum capande njeddoo e didon, neliri be didon didon, be ardoo dum e ngeenndi fuu e nokku fuu do o haannoo yaade, kanko e hoore makko. ² O wii be:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettoofe keewaa. Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hettoofe to hettantee too. ³ Njehee, mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. ⁴ Pati naboree fay huunde, wanaa dannga, wanaa mbasu, wanaa pade. Pati njottee fay gooto e dow laawol. ⁵ Galle mo naataton fuu, njowton joomum'en tafon, mbiyon: «Yo jam wonu e oo galle!» ⁶ So neddo jom jam won don, duwaawu mon hewtan dum. Kaa so walaa, duwaawu mon oo wartan e mon. ⁷ Njippo-don e oon galle. Ko be ndokki on fuu jaamon, njaron, sabi golloowo ana haandi e njobdi mum. Pati ngadee naata-yalta e ley galleeji. ⁸ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on nja66aama, ko ngaddane-don fuu jaamon. ⁹ Cellinon jawbe be taw-don don fuu, mbiyon yimbe ngeenndi ndii: «Laamu Laamdo battiima on.» ¹⁰ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on nja66aaka e mum, njalton e mbeddaaji mum, mbiyon: ¹¹ «Min piddii e mon fay colla ngeenndi mon takkinooka e koyde amen. Kaa dum e taweede, anndee Laamu Laamdo battiima.» ¹² Mido haalana on: jaannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo Sodooma* ngoo naawde.

¹³ Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley mon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hodu be ton bee tuubanno law, tawete be boornike licce caakuuji, be njoodike e ndoondi, faa be kollita tuubugol ma66e. ¹⁴ Saabe dum, jaannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ¹⁵ Aan duu Kafar-nahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maaybe.

¹⁶ O haalani taalibaafe makko kasen:

—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanike neldo kam oo duu.

¹⁷ Capande njeddoo e didon bee ngartidi e seyo, mbi:

—Kalfaado, fay seydaani'en bee downtanike min saabe innde maa.

¹⁸ O wii be:

—Mi yii Ibiliisa ana iwa dow kammu, ana saamira no suraango nii. ¹⁹ Mi hokkii on baawde yaa6ude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade konnee fuu. Fay huunde torrataa on abada. ²⁰ Kaa noo, pati ceyoree ko seydaani'en downtanii on koo. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu koo.

Haala seyo Iisaa

²¹ Oon wakkati fuu, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilantee6e e anndu6e, bannginan-daa dum cukaloy. Jaati, Baabiraado, hono non worri, sabi dum wel maa. ²² Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado, fay

* **10:12** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Pudfoode 19.1-29

gooto anndaa Baabiraaḍo oo so wanaa Bajjo oo, kaḅum e mo Bajjo oo muuyi bannginande ḍum fuu.

²³ Caggal ḍum, Iisaa yeecitii taalibaaḍe ḅee, gunndii ḍum'en, wii:

—Gite jiyooje ko njiyaton koo, mbelii hoore! ²⁴ Sabi miḍo wiya on: annabaabe heewḅe e kaanankooḅe heewḅe njidiḅno yiide ko njiyaton koo, njiyaali, njidiḅno nande ko nanaton koo, nanaali.

Bannol haala Samariyanke moyyo

²⁵ Non, jannginoowo Sariya gooto immii faa hora mo, wii:

—Moobbo, hono kaan-mi waḍude faa mi heḅa nguurndam nduumiidaḅam?

²⁶ Iisaa jaabii mo, wii:

—Kodum winndii e Sariya? Kodum njanngu-ḍaa ton?

²⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Yidir Laamḍo Joomiraaḍo maa ḅernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkille maa fuu. Njidiḅraa tanaa maa no njidir-ḍaa hoore maa nii.†

²⁸ Iisaa wii mo:

—Jaabu maa moyyii. So a waḍii non, a heḅan nguurndam ḍam!

²⁹ Kaa jannginoowo Sariya oo ana yidi heedude e goonga, wii mo:

—Homo woni tanaa am?

³⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Nannde wootere gorko gooto iwi Urusaliima, ana fa'i Yeriko. E ley yaadu makko nduu, o hawri e yanooḅe, ḅe ḅoli mo, ḅe pii mo faa ḅe njoppi mo wanaa guurḍo mo wanaa maayḍo. ³¹ Forri e jottinoowo sadaka gooto ana warannoo e laawol ngol. Nde o yiḅnoo janaaḍo oo ana lelii ndee, o woorti ḍum, o yaḅḅii. ³² Lewinkeḅ gooto, kaḅum duu wari tawi mo ḍon, yii mo, woorti mo, yaḅḅii. ³³ Samariyanke dawḍo wari e makko, yii mo, yurminaa, ³⁴ ḅadii mo, sawriri barme makko nebam e peguuḅam, fiili hen licce. Caggal ḍum, o waḍḍini ḍum daaba makko, o naḅi ḍum e jippunde hoḅḅe, o hinnii ḍum. ³⁵ Janngo mum, o itti buudi cardi ḍidi, o hokki njaatigi mum oo, o wii ḍum: «Hinna mo. So almusadda makko ḅurii ḍum, so mi wartii, mi tottete.»

³⁶ Nde Iisaa tilii bannol ngol ndee, wii:

—E miilo maa, homo e taton ḅee laatii tanaa janaaḍo oo?

³⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Jurmiiḍo mo oo.

Iisaa wii mo:

—Aan duu, yaa, waḍoy hono non!

No Iisaa jippanorii Marta e Mariyama

³⁸ E laawol maḅḅe ngol, Iisaa faḅi ngeenndi ngootiri, debbo biyeteḍo Marta jippini mo. ³⁹ Marta ana jogii miḅiraḍo biyeteḍo Mariyama. Oon ana joodii sera koyḍe Iisaa, ana nana haala mum. ⁴⁰ Kaa Marta, no golleeji dii keewiri nii tan woni e hakkille mum, wari, wii:

—Moobbo, a hillaaka ko miḅam oo ḍaldi kam golle oo koo naa? Wii mo o immoo, o walla kam!

⁴¹ Moobbo oo jaabii mo, wii:

—Marta, Marta, aḍa tampina hoore maa kulle keewḍe, aḍa jiiḅa hakkille maa. ⁴² Kaa huunde wootere tan woni ko nedḍo hasindini e mum. Mariyama suḅike ko moyyi koo, o teetataake ḍum duu.

† **10:27** Fillitagol Tawreeta 6.5, Lewinkooḅe 19.18   ‡ **10:32** Yimḅe leḅol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamḍo gila e jamaanu Muusaa.

11

No Iisaa jannginiri taalibaabe mum no duwortee

¹ Nannde wootere, Iisaa ana wada duwaawu e nokku gooto. Nde o tilinoo ndee, gooto e taalibaabe makko bee wii mo:

—Moobbo, janngin min no min nduwortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaabe mum nii.

² O wii 6e:

—So odon nduwoo, nii mbiyaton:

Baabiraado,

yo innde maa teddine.

Yo Laamu maa war.

³ Hokku min nannde fuu jaamdu heyooru min.

⁴ Yaafa min luutti amen,

sabi miden njaafoo toojube min fuu.

Pati accu min ceytee.

⁵ O wii 6e kasen:

—So gooto mon yehii to gido mum hejjere jemma, wii dum: «Gidam, jamlam buuruje tati, ⁶ mi hefii kodo jooni, mi walaa ko mi holla dum»,

⁷ yalla gido maa oo ana jaabe to ley galle too, wiye: «Pati torram, sabi damal ngal cokaangal, sukaa6e am duu yo leliibe, mi waawaa immaade faa mi hokke fay huunde?» ⁸ Mido wiya on: fay so o immaaki o hokkire saabe a gido makko, waajibi mo inmoo, mo hokke hakke ko kasindin-daa e mum fuu, kammari ko tekkin-daa jaagunde maa ndee koo. ⁹ Miin, mido wiya on: jaagee, on keban, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ¹⁰ Sabi jaagiido fuu, heban, tewtudo fuu, yiitan, calmino fuu, udditante. ¹¹ Homo woni e mon baabiraado mo biyum jaagotoo liingu so hokka dum mboddi? ¹² Naa jaagoo dum boccoonde, hokka dum yaare? ¹³ No mbonir-don fuu, odon ndokka bi66e mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Naagiido mo Ruuhu Ceniido fuu, o hokkan dum mo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

¹⁴ Nannde wootere, Iisaa ana ribbana neddo gooto seydaani muumdinnoodo dum. Nde seydaani oo yalti ndee, muumdunoodo oo watti haalde. Jamaa oo haaynaa. ¹⁵ Kaa yoga e ma66e ana wiya:

—«Beelsebul», hooreejo seydaani'en oo o ribbirta seydaani'en bee!

¹⁶ Wo66e ndaardi mo taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu faa itta koro makko. ¹⁷ Nde wonnoo omo anndi miilooji ma66e, o wii 6e:

—Laamu fuu pecciido ana ha6a e hoore mum, bonan, maadiiji mum fuu ngurjan e leydi. ¹⁸ So Ibiliisa e hoore mum feccima, hono laamu mum heddortoo? Nde wonnoo on mbii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en bee.

¹⁹ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yim6e mon bee nee, homo ndibbirta 6e? Yim6e mon bee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁰ Kaa so baawde Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon. ²¹ Gorko jom semmbe jogiido kaafaawi, so haybii galle mum, jawdi mum reenoto. ²² Kaa so burdo dum semmbe yanii e mum, jaalike dum, teetan joomum kaafaawi ki fawnoo hoolaare e mum kii, fecca jawdi mum ndii e wo66e. ²³ Mo waldaa e am fuu yo gajo am. Mo moobtidataa e am fuu yo caakoowo.

²⁴ So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiiloyto e nokkuuje joorde, tewta do noottinoo. So mo hebaali, mo wiyon: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» ²⁵ So mo wirfitike, mo tawan galle oo ana wuuwaa,

ana moyyinaa ana paraa faa woodi. ²⁶ Nden, mo wirfitoo, mo waddoya seydaani'en njeeddoo burbe mo bonde, be naata e galle oo, be koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde.

²⁷ Nde o haalata dum ndee, debbo gooto ana hakkunde jamaa oo, toowni daande mum, wii:

—Debbo caawdo ma so muynin maa, welii hoore!

²⁸ Non Iisaa jaabii, wii:

—Welbe hoore dee, nanoo be konngol Laamdo so njokka ngol bee!

No jamaa ndaardiri taagumansa

²⁹ Nde wonnoo jamaa oo ana billondira e makko sanne, o fuddi wiide:

—Yimbe jamaanu jooni yo yimbe bonbe. Ebe ndaara holleede taagumansa, kaa be kollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ³⁰ Sabi no Yuunusa laatanorii Niniwenkoobe taagumansa nii, hono non Bii Neddo oo duu laatanortoo yimbe oo jamaanu taagumansa. ³¹ Nannde darngal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liifa dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana won doo! ³² Nannde darngal, yimbe Niniwe duu immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liifa dum'en. Sabi be tuubii gila nde be nannoo waaju annabi Yuunusa ndee. Haya, burdo Yuunusa won doo!

Haala fooyre caldi

³³ Iisaa wii kasen:

—Fay gooto hu66ataa lampa so suuda dum naa hippa e mum kaakol. So lampa hu66aama, sinndete, yalla ana yaaynana naatoobe. ³⁴ Gite maa ngoni lampa caldi maa. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu ni66an. ³⁵ Ndennoo, haybu pati fooyre wonnde e maa ndee ni66a. ³⁶ Sabi so caldi maa fuu keewii fooyre, tawa walaa fuu salndu maa wonndu e nimre, di fuu di pooyniran no lampa fooynirante nii.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginoobe Sariya

³⁷ E ley ko Iisaa waajotoo koo, Farisanke gooto noddi dum bottaari. O nootoyii dum galle mum, o joodii faa o jaama. ³⁸ Farisanke oo haaynaa nde yiinoo o lootaali juude fade makko jaamde.* ³⁹ E ley dum, Iisaa wii mo:

—Onon Farisa'en, odon lawya caggal kore loode e caggal lehoi, tawee nee, berde mon ana caawi nguykaaji e boneeji! ⁴⁰ Jaahili'en! Tama wanaa Tagudo dow oo tagi ley oo duu? ⁴¹ Ittiree sadakaaji mon dii berde laa6ude. Nden, ko heddii koo fuu daganto on.

⁴² Bone yanan e mon, onon Farisa'en. Sabi odon ittana Laamdo jakka naanaa, odon ittana dum jakka danndi e ko tutaton fuu. Kaa odon njeebii foocitaare, odon njeebii yidude Laamdo. Tawee nee, kaɗum kaanno-don wafude tawee on njeebaaki ko heddii koo. ⁴³ Bone yanan e mon, onon Farisa'en! Sabi odon njidi joolle lobbe e ley cuudi baajordi, odon njidi salmineede calminaali teddungal e luumooji. ⁴⁴ Bone yanan e mon. Sabi odon nanndi e janaale de ngalaa maande, de yimbe njahata e mum, tawee annaa.

⁴⁵ Gooto e jannginoobe Sariya jaabii Iisaa, wii:

—Moobbo, no kaalirtaa nii, ada hoyna min minen duu.

⁴⁶ Iisaa jaabii, wii:

* **11:38** Ngol lootogol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina wafiraa.

—Onon jannginoobe Sariya 6ee duu, bone yanan e mon! Sabi odon ndonndina yimbe donnge teddude, tawee onon e ko'e mon, on memirtaa de fay hoore fedeendu mon. ⁴⁷ Bone yanan e mon, sabi odon maha janaale annabaa6e 6e njaatiraa6e mon mbari 6ee. ⁴⁸ Ndennoo, onon, on ceettiima golle mab6e oo ana weli on. Sabi kam6e, 6e mbarii annabaa6e, onon, odon maha janaale mum'en! ⁴⁹ Dum nee, Laamdo hakkilante oo wii: «Mi neldan 6e annabaa6e e nelaa6e, 6e mbara yoga, 6e torra yoga.» ⁵⁰ Dum wadi so yiyam annabaa6e njuppaadam gila e puddoode aduna oo dam, ana yobtee e yimbe oo jamaanu. ⁵¹ So goonga dee, mido wiya on: yiyam gila Haabiila faa Jakariyaa baraado hakkunde ittirde sadaka ndee e suudu Laamdo nduu, dum fuu dum yobete e oo jamaanu. ⁵² Bone yanan e mon, onon jannginoobe Sariya! Sabi on teetii cokitirgal anndal, on naataali onon e ko'e mon, kasen duu on kadii naatoobe 6ee naatude.

⁵³ Nde Iisaa iwi don ndee, dunkee'en Sariya e Farisa'en ana mettaa e mum sanne sanne. Ana lamndoo mo kulle keewde, ⁵⁴ hedde e6e tuufana mo faa 6e ke6a e makko haala ka 6e nannginira mo.

12

Haala kulol Laamdo

¹ Ko foti ujunaaji ujunaaji yimbe kawriti faa ana njaabondira. Nden Iisaa wii taalibaabe mum 6ee:

—Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en, dum woni 6e naafigi'en. ² Walaa fuu ko suudii ko banngintaake, walaa sirri mo saakataake. ³ Dum saabii huunde fuu ko kaal-don ley nimre nantete ley fooyre. Kasen duu ko ngunndi-don ley cuudi fuu, ooynete dow beneiji.

⁴ Mido haalana on, onon gidiraa6e am: pati kulee waroo6e yimbe 6e ngalaa fuu ko mbaawi caggal majjum 6ee. ⁵ Mi hollan on mo kaan-don hulde: kulee baroowo neddo baawdo tippaade dum ley jahannama. So goonga dee, mido wiya on: oon kaan-don hulde! ⁶ Tama biiwuuji joy coottataake buudi didi? Laamdo yeggitataa fay gootel e majji. ⁷ Onon, fay lee6i ko'e mon fuu ko limaa faa laa6i. Ndennoo, pati kulee, sabi onon 6uri biiwuuji keewdi teentilaade.

⁸ Mido wiya on: ceettaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi seettanto dum yeeso malaa'ika'en Laamdo. ⁹ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe, salante yeeso malaa'ika'en Laamdo. ¹⁰ Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ¹¹ So on nabaama e cuudi baajordi naa yeeso hooree6e naa kaanankoo6e, pati mbembe-don ko njaaboto-don, naa ko kaalaton, ¹² sabi Ruuhu Ceniido oo anndinan on oon wakkati fuu ko kaan-don haalde.

Banndol haala arsukunte pamaro hakkille

¹³ Won biido e ley jamaa oo:

—Moobbo, wii mawnam oo hokka kam ngedu am e ndonu amen oo.

¹⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Hey aan! Homo wadi kam caroowo mon naa peccoowo jawdi mon?

¹⁵ O wii jamaa oo:

—Ndeentee e joote, sabi wanaa jawdi wuurnata neddo fay so tawaa mo arsukunte.

¹⁶ O haalani 6e banndol, o wii:

—Arsukunte gooto, gese mum moyyuno0 faa sanne. ¹⁷ O miilii e hoore makko: «Hono ngadan-mi? Sabi mi walaa fuu do mi moobta jamri am ndii.

¹⁸ Eyyoo! Mi wurjinan beembe am dee, mi maha godde burde de manngu,

mi moofita hen jamri am ndii e ngalu am fuu, ¹⁹ mi wiya hoore am: A hebii ngalu baawdo jogaade ma duubi kuurdi, hankasen fowtu, jaamaa, njaraa, mbelto-daa.» ²⁰ Kaa Laamdo wii mo: «Pamaro hakkille! Yonki maa ittete e oo doo jemma. Homo heettata e ko paggiti-daa koo?» ²¹ Nii woni sifa neddo fuu paggitanii doo hoore mum jawdi aduna, wanaa galo yeeso Laamdo.

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²² Caggal dum, o wii taalibaabe makkoo bee:

—Dum saabii so mido wiya on: pati cunjane e ley nguurndam mon ko naamaton e ko boornoto-don. ²³ Sabi nguurndam buri nguure, terde buri koltal. ²⁴ Yeewee daawle dee: de aawataa, de kettataa, de ngalaa caakuuji, de ngalaa beembe, kaa Laamdo ana jammina de. Onon, odon buri pooli dii teentilaade do woddii! ²⁵ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? Walaa. ²⁶ Ndennoo, so tawii on mbaawaa wadude fey hono dum e famdude, ko saabii so odon cunjana ko heddi koo? ²⁷ Yeewee piindijii no peertirta. Di tampataa, di mottataa. Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ²⁸ Laamdo ana holtina leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, sako onon, onon famdube hoolaare! ²⁹ Pati kiinnee ndaartude jaamdu e yardu, pati mbembe-don! ³⁰ Sabi dee kulle fuu yimbe aduna tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon ana anndi odon kasindini e majjum. ³¹ Ko kaan-don wadude dee, ndaartee Laamu Laamdo. Ko heddi koo, on beydante dum.

³² Pati kulee, onon sewre famarde, sabi Baabiraado mon ana seyorii hokkude on Laamu oo. ³³ Coottee jawdi mon fuu, cakko-don. Moyyinaanee ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogo-don jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo badataako, mooyu duu bonnataa. ³⁴ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Bannadol haala lanndinii6e ja6baade kalfaado mum'en

³⁵ —Kumee, ku6bee lampaaji mon. ³⁶ Laatee hono yimbe lanndinaniibe ja6baade kalfaado mum'en nde wartata kuurtungu, faa udditana dum don e don so salminii. ³⁷ Kaadime'en 6e kalfaado mum'en tawi daanaaki, mbelii hoore. Mido haalana on goonga: o humoto, o joyyina 6e faa 6e jaama, o wara o gollana 6e. ³⁸ So o wartirii didabere jemma naa so tatabere jemma, 6e o tawri non 6ee, mbelii hoore.

³⁹ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataa o naata galle mum. ⁴⁰ Onon duu, lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

⁴¹ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, ngol bannadol, minen tan kaaldu-daa naa yimbe fuu?

⁴² Iisaa jaabii, wii:

—Homo woni golloowo koolniido, hakkilante, mo kalfaado mum halfinta maccube mum hokka dum'en nguure mum'en? ⁴³ Oon golloowo mo kalfaado mum warti so tawi ana golla golle mo halfinaa oo, welii hoore. ⁴⁴ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁵ Kaa so golloowo oo wii e hoore mum kalfaado mum oo booyii wartaali, hedde ana fiya maccube e hor6e, ana jaama ana yara ana sigira, ⁴⁶ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde 6e nganaa hoolniibe. ⁴⁷ Golloowo anndudo ko kalfaado mum yidi, mo lanndinaaki fay huunde, mo gollaali

ko kalfaado mum yidi, fiyete boggi keewdi. ⁴⁸ Kaa golloowo mo anndaa ko kalfaado mum yidi, so wadii ko fiyata dum, fiyete boggi seeda. Dokkaado ko heewi, lamndete ko heewi. Kalfinaado ko heewi, lamndete ko buri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

⁴⁹ –Mi wardii wedaade yiite e leydi ndii. Mido heppi nge huɓɓaali! ⁵⁰ Won lootogal batisima naawngal ngal lootetee-mi. Mido heppi dum wadaali. ⁵¹ Odon miila jam ngardu-mi e leydi ndii naa? Wanaa! Mido wiya on: seenndude yimbe ngardu-mi. ⁵² Gila jooni yimbe njoyon ley galle gooto ceeran, taton bee kaba e didon bee, didon bee kaba e taton bee. ⁵³ Baabiraado haban e biyum gorko, biddo gorko haban e baaba mum, inniraado haban e biyum debbo, biddo debbo haban e inna mum, debbo gamaado haban e esum debbo.

Haala seenndude mbaadiiji

⁵⁴ Iisaa wii jamaa oo kasen:

–So on njii luurde ana iwra hiirnaange tan, on mbiyan nde tofan. Laa-torto hono non duu. ⁵⁵ So henndu galeeri wibbii, on mbiyan wulan taw. Hono non laaortoo duu. ⁵⁶ Onon naafigi'en! Odon mbaawi seenndude mbaadi leydi e kammu, ko wadi so on mbaawaa seenndude mbaadi oo doo jamaanu?

⁵⁷ Ko saabii so on mbaawaa anndande ko'e mon ko woni foocitaare? ⁵⁸ So ada yaada e mo kaɓu-ɗaa faa cardoyon, ndaartu rewritinde e makko gila e laawol, pati o naɓe to carooowo, so carooowo oo hokke kayboowo kasu, kayboowo kasu oo duu udde. ⁵⁹ Mido haalane: abada a yaltataa, so a yoɓaali ko ndewete-ɗaa koo faa laaɓa.

13

Haala tuubugol e halkagol

¹ E oon wakkati, won warɓe so kumpiti Iisaa ko hewtii Galilinkooɓe yogaaɓe. Be mbii Pilaatu* jillondiriino yiyyam maɓɓe e yiyyam sadakaaji maɓɓe. ² Iisaa jaabii ɓe, wii:

–Odon miila ɓee Galilinkooɓe torraaɓe buri luuttude diina Galilinkooɓe heddiɓe ɓee naa? ³ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-ɗon. ⁴ Naa odon miccitoo sappo e njetton ɓe suudu Silowam toowndu nduu saami e mum'en faa maayi ɓee? Odon miila kamɓe buri Urusaliima fuu junuubu naa? ⁵ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-ɗon.

⁶ Caggal dum, o wadani ɓe ngol banndol:

–Neddo gooto tutiino ibbi ley ngesa mum. O wari tefude ki, kaa o tawaali e makki fay huunde. ⁷ Non o wii golloowo ngesa oo: «Hikka woni duuɓi tati, hitaande fuu mi waran faa mi teɓa ki, mi tawa ki rimaali. Feyyu ki! So walaa ko ki nafata, ko saabii so eki itta semmbe leydi ndii?» ⁸ Golloowo oo wii mo: «Kalfaado, yoppu ki doo faa mawuuri. Doo e nden, mi gaawtoto foomre makki, mi wada hen birgi. ⁹ Ana moyya ki rima doo e mawuuri. So ki rimaali, peyyaa ki.»

No Iisaa selliniri debbo ley jalaande fowteteende

¹⁰ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana darii ana waajoo ley suudu waajordu wooturu. ¹¹ Debbo gooto mo ladde jawni duuɓi sappo e

* 13:1 Pilaatu yo hooreejo leydi Yahuudiya.

jetti ana tawaa don. O turii do tan, o waawaa dartaade fey. ¹² Nde Iisaa yiinoo mo ndee, noddii mo, wii mo:

—Bannam debbo, a dadii e jaw maa oo.

¹³ Iisaa fawii juude mum dow makko, non o dartii cot! Hedde omo yetta Laamdo. ¹⁴ Jaka hooreejo suudu waajordu oo mettaama ko Iisaa sellini neddo ley jalaande fowteteende koo, wii yimbe bee:

—Balde jeegom kaande gollende ana ngoodi. E deen balde kaan-don warde sellineede, wanaa e jalaande fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Naafigi'en! Wanaa homo e mon fuu ana humta nagge mum naa ndakiiwa mum jalaande fowteteende yarnoya dum naa? ¹⁶ Oo debbo taanii Ibarahiima, mo Ibiliisa ha66iri duu6i sappo e jetti, haanaa humteede jalaande fowteteende naa?

¹⁷ Nde Iisaa haalnoo dum ndee, way6e mum 6ee fuu njaagii faa walaa seese. Kaa jamaa oo fuu ana seyii e dow kaayefiiji di o waadata dii.

Bannii haala Laamu Laamdo

¹⁸ Iisaa wii:

—Hono Laamu Laamdo wa'i? Kodum nanndinan-moo-mi? ¹⁹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo 6ami, aawi e sardiye mum. Ngeeyu oo fudi, laatii lekki faa pooli ana jiba cuudi e ca6e mum.

²⁰ O wii kasen:

—Kodum nanndinan-mi e Laamu Laamdo oo? ²¹ Omo nanndi e yuufinirdi ndi debbo 6ami, so jiibi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

Haala damal paadungal

²² Iisaa ana fa'i Urusaliima, ana faña geelle e gure fuu, ana waajoo. ²³ Neddo gooto lamndii mo:

—Moobbo, yimbe seeda tan kisata naa?

O wii 6e:

²⁴ —Tiinnee naatiron damal paadungal ngal, sabi mido wiya on: heew6e njidan naatude, ndonka. ²⁵ So jom galle oo immiima sokii damal ngal, onon on keedii sella odon calmina, odon mbiya: «Kalfaado, udditan min!» o jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don!» ²⁶ Nden, on ndaroto odon mbiya: «Min jaamdii e maa, min njardii e maa, a waajike e daalaaje amen.» ²⁷ Mo jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don. Ngoddee kam, onon oonii6e!» ²⁸ On njiyan Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, katum e annabaabe fuu ley Laamu Laamdo, tawa onon odon mbedaa sella. Nannde nden on mboyan, on neryondiran jiiye kammari mimsee mon. ²⁹ Yimbe iwan funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, njoodoo jaamda ley Laamu Laamdo. ³⁰ Nden yoga e caggalaabe laatoto ardiibe, yoga e ardiibe laatoto caggalaabe.

No Iisaa suŋlirani yimbe Urusaliima

³¹ E oon wakkati fuu, yoga e Farisa'en ngari, mbii mo:

—Iw doo, njahaa e laawol maa, sabi Hirudus kaananke oo ana tewta no warde.

³² O wii 6e:

—Njehee mbiyoyee ndo6u oo: «Miin, mi ribban laddeji, mi sellinan jaw6e hannde e janngo. Nalooma tata6o oo mi timminan golle am fuu. ³³ Kaa ana tilsi mi yaha hannde e janngo e fa66i-janngo, sabi annabaajo haanaa maayde so wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Hay yim6e Urusaliima, on mbarii annabaa6e, on mbardii nelaa6e e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde 6i66e mon no cofal hawrintinirta 6i66e mum ley biifoole mum nii. Kaa on nja6aali. ³⁵ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. Mido wiya on: on njiyataa kam so wanaa faa wakkati mo mbiyaton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»†

14

No Iisaa selliniri gorko uppudo

¹ Wadiino e ley jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana wonnoo e galle hooreejo Farisa'en gooto faa jaama. Tawanoo6e ton 6ee ngattani mo hakkille ² kamari neddo uppudo ana tawanoo don. ³ Iisaa haaldi e janninoo6e Sariya e Farisa'en, wii:

—Sellinde jawdo ley jalaande fowteteende, ana dagii naa dagaaki?

⁴ Be fuu, 6e mbii teen. E oon wakkati, o memi jawdo oo, o sellini dum, o yoppiti dum. ⁵ Caggal dum, o wii 6e:

—Homo e mon biyum naa ngaari mum saamata e 6unndu waasa yaltinde dum don e don, fay so dum jalaande fowteteende?

⁶ Be ndonki jaabaade mo e majjum.

Haala su6aade joolle e noddude yim6e

⁷ Nde Iisaa yiinoo noddaa6e 6ee ana cu6oo joolle 6urde teddude ndee, o waajii 6e, o wii:

⁸ —So a noddama kuurtungu, pati jooda e joonnde 6urnde teddude. Sabi 6urdo ma teddude ana waawi warde, ⁹ noddudo on oo wara, wiye: «Hokku oo doo joonnde ndee!» Nden, a yaagoto joodoyaade e joonnde 6urnde leydude ndee. ¹⁰ So a noddama kuurtungu, joodoya caggal, yalla noddudo ma oo ana wara, wiye: «Gido, heettu yeeso gaa!» Nden, dum laatante teddungal yeeso noddaa6e 6ee fuu. ¹¹ Sabi mawninkiniido fuu, leydinte, leydinkiniido teddinte.

¹² O wii noddudo mo oo duu:

—So ada nodd yim6e bottaari naa hiraande, pati noddu gidiraa6e naa bandiraa6e naa sakiraa6e naa taakallemme'en maa tawaa6e yo arasukunte'en. So 6e noddite, dum laatoo mbarjaari maa. ¹³ So a wadii waliima, noddu misikiina'en e wooy6e e bonnguu6e e wum6e. ¹⁴ Nden, a welan hoore, sabi 6een ngalaa ko njobire, a yobete jannde immital foocitiibe.

Banndol haala waliima

¹⁵ Gooto e jaamoo6e 6ee, nde nani haala kaa ndee, wii mo:

—Naamoyoowo ley Laamu Laamdo, welii hoore.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Gorko gooto wadiino waliima, noddi yim6e faa heewi. ¹⁷ Nde jaamdu nduu tilinoo ndee, o neli kaadime makko to yim6e 6ee, wiya: «ngaree, waliima oo lanndinike.» ¹⁸ Be fuu, gooto gooto, 6e puddi ujaade. Gooto wii: «Mi soodii ngesa, ana tilsi mi yaha mi yiyooya nga, njaafodaa kam.» ¹⁹ Goddo wii: «Mi soodii ga'i demooje sappo e jale sari joy. Mido yidi hornoyde di, njaafodaa kam.» ²⁰ Goddo kasen wii: «Mi jommbaajo, dum saabii so mi hebataa warde.» ²¹ Kaadime oo warti, haaltani dum kalfaado mum. Oon bilaa, wii mo: «Yaa law ley boli e dinngiraaji ngeenndi ndii, noddoyaa misikiina'en e wooy6e e wum6e e bonnguu6e.» ²² Kaadime oo warti, wii:

«Kalfaado, ko mbii-daa koo fuu wadaama, kaa faa jooni yolannde ana heddii.»
²³ Kalfaado oo wii kaadime oo: «Yaa dow dati jaajudi e paadudi. Mo kebu-daa fuu, ndoolinaa dum wara naata, yalla suudu am nduu ana huu6a. ²⁴ Sabi mido wiya on: fay gooto e 6e noddunoo-mi 6ee meedataa jaamdu am.»

No neddo laatortoo taalibbo Iisaa

²⁵ Yim6e heew6e ana njaada e Iisaa. O yeecitii, o wii 6e:

²⁶ –Gardo e am fuu, sinaa mi burana dum inna mum e baam mum e jom suudu mum e sukaa6e mum e mijiraa6e mum e mawniraa6e mum, mi burana dum fay kanum e hoore mum. So wanaa dum, joomum waawaa laataade taalibbo am. ²⁷ Kasen duu, mo 6amaali leggal mum bardugal jokka e am fuu, waawaa laataade taalibbo am. ²⁸ So won muuydo e mon mahude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko hasindini e mum, yeewa so ana jogii ko biltata dum naa? ²⁹ So wanaa dum, so joomum diidii tajjjaali, jiido mo fuu jalan mo, ³⁰ wiya: «Yeewee oo neddo diidii, ronkii tajjjudu.» ³¹ Kasen, so kaananke yehii faa ha6oya e kaananke goddo, o miilataako tafon yalla wor6e ujunaaji sappo ana mbaawi ja66aade wor6e ujunaaji noogay faa ka6a e mum? ³² So mo waawaa ja66aade dum, o wadan e mum nelaa6e gila yottaaki badaaki, faa jam wada hakkunde ma66e. ³³ Hono non, fay gooto e mon waawaa laataade taalibbo am so yoppaali ko jogii fuu.

³⁴ Lamdam ana moyyi, kaa so dam njootii lammude, kodum lamminta dam kasen? ³⁵ Walaa fuu do dam waawata naftoreede, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam tippete sella.

Jom nowru fuu yo nanu.

15

Banndol haala mbaalu majjudo

¹ Duwaaje'en e luuttoo6e hono mum'en fuu ana 6adinoo mo faa kettindanoo mo. ² Farisa'en e dunkee'en Sariya ana njurnjorta, ana mbiya:

—Oo ana ja66oo luuttoo6e ana jaamda e mum'en!

³ E ley dum, o wadani 6e ngol banndol, o wii:

⁴ —So gooto mon ana jogii baali teemedere, majjiraama mbaalu gooto, wanaa yoppaan capande jeenay e jeenay dii fuu ley ladde tewtoya majjudo oo faa yiita dum naa? ⁵ So o yiitii mo, o towiran dum seyo. ⁶ Nde o warti galle makko fuu, o hawrintinan gidiraa6e makko e taakallemme'en makko, o wiya dum'en: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbaalu am majjunoodo oo.» ⁷ Mido haalana on: hono non seyo laatortoo dow kammu so luuttoowo gooto tuubii. Engo buri seyo capande njeenayon e njeenayon foocitiibe 6e kasindinaa e tuubal.

Banndol haala mbuudu cardi majjudo

⁸ —Naa, so debbo ana jogii buudi cardi sappo, majjiraama hen gooto, hu66ataa lampa, wuuwa galle oo, tewtira mbuudu oo hakkille faa yiita dum naa? ⁹ So o yiitii mo, o hawrintinan gidiraa6e makko e taakallemme'en makko, o wiya: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbuudu am majjunoodo oo.» ¹⁰ Mido haalana on: hono non malaa'ika'en Laamdo ceyortoo so luuttoowo gooto tuubii.

Banndol haala biiddo kalkiido

¹¹ Iisaa wii kasen:

—Gorko gooto ana joginoo biibe worbe didon. ¹² Mijiraado oo wii baam mum: «Baaba, hokkam ngedu am e jawdi ndii.» Ndennoo, baabiraado oo fecci jawdi mum ndii hakkunde maabe. ¹³ Wadi balde seeda, mijiraado oo reentini ko jogii fuu, dawi, yehi leydi ngoddundi. Ton o bonniri ngedu makko oo fuu e fijirde. ¹⁴ Nde o timminnoo ndee, yolbere bonnde wadi e ndiin leydi, o fuddi tampude. ¹⁵ O yehi o takkoyi e gorko jeyaado e ndiin leydi. Oon neldi mo gese mum faa mo duranoya dum girooji. ¹⁶ Omo muuyannoo fay jaamde jaamdu girooji dii, kaa fay gooto hokkaali mo. ¹⁷ Nde hakkille makko wartunoo ndee, o wii hoore makko: «Gollanoobe baabam jaaman faa njoppa, miin mido maaya doo yolbere. ¹⁸ Mi immoto, mi hoota galle baabam, mi wiya dum: Baaba, mi toonii Laamdo, mi toonii ma, ¹⁹ mi haanaa fay wiyeede biya. Ndennoo, jogoram no gooto e golloobe maa bee nii!» ²⁰ Oon wakkati fuu, o immii o fa'i to baabiiko. Baaba oo soynii mo to woddi, bernde mum heccidi, dogi maaibii mo. ²¹ Biddo oo wii mo: «Baaba, mi toonii Laamdo, mi toonii ma, mi haanaa fay wiyeede biya.» ²² Non baaba oo wii golloobe mum: «Njaawnee, ngaddoyee saaya burka fuu moyyude boornon mo, ngadanon mo felfelde e fedeendu makko, ngadon pade e koyde makko. ²³ Ngaddon ngaari njarnaandi faa fayi ndii duu, kirson dum faa jaamen, mbelto-den. ²⁴ Sabi biyam oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.» Nii be puddi weltaare.

²⁵ E ley dum, biddo hammadiijo oo iwri gese. Nde o badinoo yottaade galle oo ndee, o nani bawdi e dippande. ²⁶ O noddi gooto e golloobe bee, o lamndii dum ko ndee dillere woni? ²⁷ Oon wii mo: «Mija oo warti e jam, baam maa hirsanii mo ngaari payndi ndii.» ²⁸ Nii mawniraado oo tikki, salii naatude galle oo. Baaba oo yalti, suri mo yalla omo naata. ²⁹ O jaabii baabiiko, o wii: «Annii, duudi kuurdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Kaa dum e taweede, abada a hokkaali kam fay damngel faa miin e gidiraabe am, min mbeltoroo. ³⁰ Kaa biya jaamdo jawdi maa fuu e fugaaji so warti oo, a hirsanii dum ngaari payndi ndii.» ³¹ Baabiiko wii mo: «Bingel am, enen ngondi abada, ko njey-mi fuu, aan jey. ³² Ana haani ceyo-den, mbelto-den. Sabi mija oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.»

16

Bannol haala howruujo yoyudo

¹ Iisaa wii taalibaaabe mum bee kasen:

—Arsukunte gooto halfiniino howruujo mum jawdi. O haalanaa howruujo oo ana bonna jawdi makko. ² O noddi dum, o wii: «Ko nanu-mi e maa koo, ko woni? War, hiisa ko kalfine-daa koo, sabi hankasen a waawaa halfineede.» ³ Howruujo oo wii e hoore mum: «Hono ngadan-mi? Sabi kalfaado am yoppam kam golle. Mi walaa doole remde, mido yaagoo jaagaade. ⁴ Ooho! Mi anndii no ngadan-mi, yalla ana daja jaabiibe kam e ley cuudi mum'en, so mi boortaama.» ⁵ Oon wakkati, o noddiri be kalfaado makko rewata bee, gooto gooto. O wii arano oo: «Hono foti kalfaado am oo rewete?» ⁶ Oon wii mo: «Bidojaaji teemedere nebam ndewetee-mi.» Howruujo oo wii mo: «Bam dewtere maa jamaale, yaawnu, jooda mbinndaa capande joy.» ⁷ O wii goddo kasen: «Aan nee, hono foti ndewete-daa?» Oon wii mo: «Caakuuji teemedere gawri ndewetee-mi.» O wii oon: «Bam dewtere maa jamaale, mbinndaa caakuuji capande jetti.» ⁸ Kalfaado oo mani howruujo oojiido oo saabe yoyre mum. Sabi yimbe adunankoobe bee buri yimbe jeyaabe e fooyre Laamdo

6ee yoyande yimbe hono mum'en. ⁹ Miin, mido wiya on: tewtee gidiraabe, tewtiree be jawdi aduna yalla so ndi timmii, odon njaabitee e ley nguurdam nduumiidam.

¹⁰ Iisaa beydi hen, wii:

—Koolniido e kulle pamare, hollan hoolaare e kulle teentiliide. Jambbiido e kulle pamare, jambboto e kulle teentiliide duu. ¹¹ Ndennoo, so on kollaali hoolaare e jawdi adunankoori ndii, homo fuu halfinta on jawdi ngoongaraari ndii? ¹² Kasen duu so on kollaali hoolaare e jawdi janandi, hono ndokkirte-don ko njeý-don koo? ¹³ Golloowo fay gooto waawaa gollande halfaabe didon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

¹⁴ Farisa'en 6ee ana kettindoo dum fuu. Nde wonnoo 6e yi66e kaalisi, e6e njala mo. ¹⁵ O wii 6e:

—Onon, odon cenna ko'e mon yeeso yimbe, kaa Laamdo ana humpitii 6erde mon. Sabi ko yimbe teddinta koo, ana harmi to Laamdo.

¹⁶ Sariya oo e annabaa6e ana ngoodunoo faa e jamaanu Yaayaa. Gila e Yaayaa Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo ana 6annginee. Gotoo fuu ana ha6anoo naatude e makko. ¹⁷ Timmugol kammu e leydi 6uri newaade diina ittude to66ere wootere e ley Sariya oo.

¹⁸ Ceerdo jom suudu mum so 6ami goddo fuu, jeenii. Kasen duu neddo fuu 6amdo debbo ceeraado, jeenii.

Banndol haala arsukunte e Laajaru

¹⁹—Wadiino e 6ettaade, gorko arsukunte gooto parortonoodo burmusuuje bodeje daatude, duuminoodo e neema e weltaare. ²⁰ Gorko uubaado mo walaa fay huunde, biyeteedo Laajaru, ana lelinoo damal galle makko. ²¹ Ana yidunoo jaamde kedde makko, fay dawaadi ana ngarannoo ana mettoo uube makko dee. ²² Misikiino oo maayi, malaa'ika'en na6i dum faa to Ibarahiima. Arsukunte oo maayi karum duu, iraa, ²³ naati yiite. E ley jukkungo makko ngoo, o hunci gite makko, o soynii Ibarahiima to woddi, Laajaru ana dow koyde mum. ²⁴ O eewnii o wii: «Maamam Ibarahiima, yurmam, nel Laajaru suuwa hoore fedeendu mum ley ndiyam, yalla ana 6uumna demngal am. Sabi mi torrike sanne ley ngee yiite.» ²⁵ Kaa Ibarahiima wii: «Binngel am, miccita a hebii neema maa e ley nguurdam maa, Laajaru kaa bone he6i. Jooni, kanko mo he6an hinnee, aan torro-daa. ²⁶ Ko 6uri dum fuu, ngaykaare mawnde woni hakkunde amen e mon. Ndennoo so won yidube iwde to mon ngara ga amen, naa iwde ga amen njaha to mon, tawan mbaawaa.» ²⁷ Arsukunte oo wii: «Ndennoo maama, mido jaage, nel Laajaru galle baabam, ²⁸ sabi mi dalii ton mijiraa6e am njoyon wor6e, faa o jeertina 6e pati 6e ngara e oo nokku torra.» ²⁹ Kaa Ibarahiima wii mo: «E6e njogii dewtere Muusaa e dewte annabaa6e 6ee, yo 6e kettindano den.» ³⁰ O jaabii dum: «Wanaa non, maamam Ibarahiima! Kaa so won iwdo hakkunde maay6e yehi to ma66e, 6e tuuban.» ³¹ Ibarahiima wii mo: «So 6e kettindanaaki Muusaa e annabaa6e, fay iwdo e hakkunde maay6e wadataa so 6e ngoondina.»

17

Haala luuttude e yaafeede

¹ Iisaa wii taalibaabe mum 6ee:

—Ko fergitata yim6e faa luutta waasataa he6eede, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majjum. ² Haayre teddunde ha66ee e daande joomum tippee ley geeci furi moyyande dum, diina luuttinde gootel e koy doo cukaloy. ³ Kaybee ko'e mon: so sakiike maa luuttii, niŋaa dum. So tuubii, njaafodaadum. ⁴ So o toonii ma cili jeddi e ley jalooma gooto, o warti e maa cili jeddi omo tuubane, njaafodaadum.

Haala goondinal e dowtaare

⁵ Nelaabe 6ee mbii Moobbo oo:

—Beydan min goondinal.

⁶ Iisaa jaabii, wii:

—So goondinal mon famdiriino no ngeeyu buyaage nii, so on mbiino kii doo lekki ruggitoo, daroyoo ley geeci, ki dowtanta on.

⁷ Homo e mon maccudo mum demoowo naa duroowo mum wartata ladde so wiya dum jaamdu mum annii oon wakkati fuu? ⁸ Walaa! A wiyan mo moyyinane jaamdu, o lanndinoo yalla omo gollane faa jaamaa njaraa. Caggal mum, o jaama kanko duu. Wanaa non worri naa? ⁹ Yalla a yettan maccudo oo saabe wadii ko njamir-daa dum koo? ¹⁰ Onon duu hono non. So on ngadii huunde fuu ko njamire-don, mbiyee: «Min maccoy tan, ko min kaani wadude nii min ngadi.»

No Iisaa selliniri seppaabe sappo

¹¹ Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndee, ya66orii hakkunde leyde Samariya e Galili. ¹² O wari faa o naata ngeenndi ngootiri, non seppaabe sappo wor6e peewti mo, ndarii to toowti, ¹³ eewnii, mbii:

—Moobbo Iisaa, yurma min!

¹⁴ Nde o yiinoo 6e ndee, o wii 6e:

—Njehee, kolloyee ko'e mon yottinoobe sadaka 6ee.

E ley yaadu ma66e nduu, 6e cellinaa. ¹⁵ Gooto ma66e, nde yiinoo sellii ndee, wirfitii ana yetta Laamdo e daande toownde. ¹⁶ O diccii yeeso Iisaa, o yetti dum. Oon yo Samariyanke. ¹⁷ Iisaa ja66itii, wii:

—Tama wanaa sappo 6ee fuu cellinaama? Hoto njeenayon 6ee nee ngoni?

¹⁸ Walaa miildo wirfitaade yetta Laamdo so wanaa janano oo naa?

¹⁹ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Imma yaa e laawol maa, sabi goondinal maa danndii ma.

No Laamu Laamdo wardata

²⁰ Nden Farisa'en 6ee lamndii Iisaa mande Laamu Laamdo oo warata? O jaabii 6e, o wii:

—No Laamu Laamdo wardata nii, yiyataake. ²¹ Fay gooto waawaa wiide omo nii naa omo naa. Anndee, Laamu Laamdo ana hakkunde mon.

²² Caggal dum, o wii taalibaabe makko 6ee:

—Wakkati waran mo muuyaton e mum yiide jalaa6e Bii Neddo oo, fay so jannde wootere, kaa on njiyataa. ²³ On mbiyete: «Omo too», naa «Omo gaa», pati njehee, pati njokkee 6e. ²⁴ Sabi no majere fooynirta kammu fuu nii, hono non Bii Neddo laatortoo jannde gartol mum. ²⁵ Kaa ko adii dum, ana tilsii o torree torraaji keewdi, yim6e oo doo jamaanu tippitoo mo. ²⁶ No wa'unoo e wakkati Nuuhu nii, hono non kasen wa'ata e jalaa6e Bii Neddo: ²⁷ yim6e ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannde Nuuhu naati laana kaa. Nii ilam tuufaanu dam wari, halkiri 6e fuu. ²⁸ Wa'an hono no wakkati Luudu nii, yim6e ana jaama, ana njara, ana cooda, ana cootta, ana ndema, ana maha. ²⁹ Kaa nde Luudu yaltunoo Sodooma ndee, Laamdo tomni yiite e

sitti, halki 6e fuu. ³⁰ Hono non jannee banngugol Bii Neddo oo duu wa'ata. ³¹ Nannde nden, mo dum tawi dow bene, tawi kaaki mum ana ley suudu, pati wiya jippanto di. Mo dum tawi gese, pati hoota cuudi. ³² Miccitee jom suudu Luudu oo. ³³ Neddo fuu tewtudo danndude yonki mum, waasan ki, kaa neddo fuu baasudo ki, danndan ki. ³⁴ Mido haalana on: e oon jemma, yimbe didon leldiibe e daddo wooto, gooto maabe naβete, goddo oo yoppee. ³⁵ Rewbe didon undooβe, gooto mum'en naβete, goddo oo yoppee. [³⁶ *]

³⁷ Taalibaaβe 6ee njaββitii, mbii mo:

—Kalfaado, hoto dum wadata?

O wii 6e:

—Do jiibe ngonni fuu, don dute kawritata.

18

Bannol haala caroowo oojiido

¹ Iisaa wadani 6e bannol faa hollita 6e ana tilsi 6e nduumoo e duwaawu, pati 6e njeeboo. ² O wii:

—Caroowo gooto mo hulataa Laamdo, yaagataako fay gooto, ana wonnoo e ngeenndi ngootiri. ³ Debbo mo gorum maayi ana ley ndiin ngeenndi. Ana warannoo e caroowo oo, wiya: «Wallam faa mi hewta goonga hakkunde am e kaβdo am oo.» ⁴ Caroowo oo deyyinii faa booyi. Kaa sakitii o wii hoore makko: «Fay so taweede mi hulataa Laamdo mi yaagataako fay gooto duu, ⁵ mi wallan debbo oo faa o hewta goonga makko, sabi omo torra kam, yalla omo sukkita noppi am.»

⁶ Caggal dum, Iisaa wii:

—On nanii ko caroowo oojiido oo wii naa? ⁷ Laamdo nee wallataa subaaβe mum wullitotooβe dum jemma e jalooma 6ee fuu faa 6e kewta goonga maββe naa? Mo jaabantaako 6e law naa? ⁸ Mido haalana on: o wallan 6e law. Kaa so Bii Neddo waroyii, omo tawa goondinbe mo e leydi ndii naa?

Bannol haala Farisanke e duwaaje

⁹ Yimbe jogoriiβe ko'e mum'en yo foocitiibe, njataaki woββe, 6een o wadani ngol bannol:

¹⁰ —Worβe didon naati ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa ngada duwaawu. Gooto oo Farisanke, goddo oo duwaaje. ¹¹ Farisanke oo darii ana duworoo ley bernde mum hono nii: «Laamdo, mi yettiri ma ko mi nanndaali e yimbe heddiibe 6ee, dum woni wuybe e oojiibe e jeenooβe, e ko mi nanndaali e oo doo duwaaje koo. ¹² Mido hoora yontere fuu cili didi, mido itta jakka e huunde fuu ko keβu-mi.» ¹³ Duwaaje oo nee darii to toowti, huli fay tiggitaade kammu, jurginii, ana wiya: «Laamdo yurmam, mi luuttoowo.» ¹⁴ Haya, mido wiya on: oo hooti yo nanngiraado poocitiido, wanaa oo too. Sabi mawninkiniido fuu leydinte, leydinkiniido fuu toownete.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹⁵ Won waddanbe Iisaa cukaloy keccoy, yalla omo mema koy. Kaa nde taalibaaβe 6ee njiinoo dum ndee, ndarii ana njahoo e yimbe 6ee. ¹⁶ Non Iisaa noddii taalibaaβe 6ee, wii dum'en:

* **17:36** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 36: Worβe didon wonβe e ngesa ngoota, gooto mum'en naβete, goddo oo yoppee.

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kafee koy, sabi wa'u6e no makkoy nii 6ee njeý Laamu Laamdo oo. ¹⁷ Mido haalana on goonga: mo ja6iraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen!

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁸ Gooto e hooree6e Yahuudiyankoo6e lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi he6a nguurndam ndu-umiidam?

¹⁹ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ²⁰ Ada anndi dii doo sariyaaji: «Pati jeenu, pati jaadu hoore, pati wujju, pati seeda fenaande, teddin inna maa e baam maa.»*

²¹ Hooreejo oo jaabii mo, wii:

—Mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii mo:

—Ada jakoraa huunde wootere: soottu ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a he6an jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa, njokkaa kam.

²³ Kaa nde mo nanunoo dum ndee, mo jir6inii, sabi o arsukunte joldo.

²⁴ Iisaa yeewi mo, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁵ Sabi ya66oraade ngelooba e wuddere mesalal 6uri newaade, diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Hettindantoo6e mo 6ee mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Do yim6e dum laatataako, kaa edum laato to Laamdo.

²⁸ Piyeer ja66itii, wii:

—Minen, min njoppii ko min njogii fuu, min njokkii e maa.

²⁹ O wii 6e:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo galle mum naa jom suudu mum naa sakiraa6e mum naa saaraa6e mum naa sukaa6e mum saabe Laamu Laamdo, ³⁰ he6an cowe keewde e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni, he6a nguurndam nduumiidam e wakkati garoyoowo oo duu.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³¹ Iisaa noddii taalibaa6e mum sappo e didon 6ee, wii dum'en:

—Kettinee, eden nii jabbita Ursaliima. Ko annabaa6e mbinndunoo haala Bii Neddo koo fuu, tabitan. ³² Sabi o wadete e juude heefer6e, 6e njaayra mo, 6e torra mo, 6e tutta e makko, ³³ 6e piya mo dorri, 6e mbara mo. Kaa jalooma tata6o oo, mo wuurtan.

³⁴ Taalibaa6e 6ee paamaali haala kaa. Maanaa makka suudanike 6e, 6e anndaa ko o yidi wiide.

No Iisaa wumtiniri bumdo

³⁵ Nde Iisaa 6adinoo Yeriko ndee, tawi bumdo ana joodii sera laawol ngol, ana garbinoo. ³⁶ Oon maati jamaa ana ya66oo, lamndii ko dum woni? ³⁷ Be mbii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo doo.

³⁸ O wulli, o wii:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

* 18:20 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

³⁹ Ardii6e 6ee ndarii ana njahoo e makko, ana mbiya o deyy^{inoo}. Kaa o beydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri 6e ngadda mo e mum. Nde mo 6adinoo ndee, Iisaa lamndii mo, wii:

⁴¹—Kodum njid-daa mi wadane?

O wii:

—Moobbo, mi hewta gite am!

⁴² Iisaa wii mo:

—Wumtu, goondinal maa danndii ma.

⁴³ Don e don o wumti, o jokki e mum, omo yetta Laamdo. Nde yim6e 6ee njiinoo dum ndee, ndarii ana njetta Laamdo.

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

¹ Iisaa naati Yeriko, ana seeka ngeenndi ndii. ² Gorko biyeteedo Jakayus ana wonnoo ton. O hooreejo duwaane'en, o arsukunte duu. ³ Omo yidunoo yiide Iisaa faa o annda ko woni, kaa o ronkii saabe 6illondiral, nde wonnoo mo da66o. ⁴ O dogi, o arditii, o nabbi lekki do Iisaa ya6boroo doo faa o yiya dum. ⁵ Nde Iisaa yottinoo nokku oo ndee, tiggittii, yii mo, wii:

—Jakayus, yaawnu jippa, sabi ana haani mi jippoo galle maa hannde.

⁶ Jakayus yaawni jippii, ja6borii mo seyo. ⁷ Yii6e dum 6ee fuu keddii ana nurnjarta, ana mbiya:

—O jippanoyike luuttoowo.

⁸ Kaa Jakayus darii yeeso Iisaa, wii:

—Moobbo, mi hokkan feccere jawdi am fuu misikiina'en. So won mo teetumi huunde, mi yo6an dum cowe nay.

⁹ Iisaa wii mo:

—Hannde, kisindam naatii e oo galle, sabi oo duu yo taanii Ibarahiima!

¹⁰ Sabi Bii Neddo warii tewtude majju6e faa hisina dum'en.

Banndol haala mutakal

¹¹ Yim6e ana ngondi e hettindaade haala Iisaa, faa o fawi hen banndol gonngol. Sabi o 6adike Urusaliima, kasen duu yim6e miilii Laamu Laamdo bannan jooni temmbu. ¹² O wii:

—Gorko dimo dor yehi leydi ngodfundi faa lamminee, caggal dum, warta.

¹³ O noddi kaadime'en makko sappo, o hokki gooto ma66e fuu mutakal kanje, o wii 6e: «Njaagoree faa mi warta.» ¹⁴ Kaa nde wonnoo yim6e ngeenndi makko njidaa mo, 6e immiini nelaa6e caggal makko, 6e mbii: «Min njidaa o laamoo min.» ¹⁵ Nde mo lamminaa so mo warti ndee, mo yamiri mo noddanee kaadime'en 6e mo halfini jawdi 6ee, faa mo annda ko gooto ma66e fuu tinorii e jaagu mum oo.

¹⁶ Arano oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal sappo.» ¹⁷ O wii dum: «Golle maa gasii sanne kaadime lobbo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi lamminii ma geelle sappo.» ¹⁸ Dida6o oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal joy.» ¹⁹ O wii: «Aan duu, mi lamminii ma geelle joy.» ²⁰ Caggal dum, goddo kasen wari, wii: «Kalfaado, annii mutakal maa, mi pi6unoodo ngal e fetalaare ²¹ sabi mido hule. Sabi a gorko naadudo, ada bama ko a resaali, ada hetta do a aawaali.» ²² O wii dum: «Dara! Haalaaji maa jaati cariran-maa-mi, aan kaadime laaliido. Ada anndi mi gorko naadudo, mi baman ko mi resaali, mi hettan do mi aawaali. ²³ Ko saabii so a wadaali jawdi am ndii e ley banki,

yalla ana daja ko keɓu-mi hen so mi wartoyii?» ²⁴ Caggal ɗum, kalfaado oo wii kaadime'en mum ɓee: «Teetee mo mutakal ngal, ndokkon ngal jogiido mutakal sappo oo.» ²⁵ Be mbii mo: «Kalfaado, kanko, omo jogii mutakal sappo.» ²⁶ O wii: «Mido haalana on, jogiido fuu ɓeydante, kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ²⁷ Kaa wayɓe am ɓe njidaa mi laamoo ɗum'en ɓee, ngaddee ɓe doo, mbaron ɓe yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

²⁸ Nde Iisaa tilinoo haalde ɗum ndee, ardi wɔɓɓe ɓee, njabbiti fa'i Urusaliima. ²⁹ Nde o ɓadinoo Baytifaaji e Baytaniya hedde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o neli taalibaaɓe makko ɗidon, ³⁰ o wii ɓe:

—Njehee, naatoyee e ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waddaaki abada ana haɓɓii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³¹ So won biido on, «Ko saabii so oɗon kumta nga?» mbiyon ɗum hono nii: «Moobbo ana haajaa nga.»

³² Nelaabe ɓee njehi, tawri no o wiiri ɗum'en nii. ³³ E ley humtugol maɓɓe mola ngaa, jeyɓe mola ngaa ɓee mbii:

—Ko kumtirton mola ngaa?

³⁴ Be njaabii, ɓe mbii:

—Moobbo ana haajaa nga.

³⁵ Nii ɓe naɓani Iisaa mola ngaa, ɓe njappi e magga saayaaji maɓɓe, o waddii. ³⁶ No o yaarata nii, ɓe mbeerti saayaaji maɓɓe dow laawol ngol. ³⁷ Nde o faandii Urusaliima ndee, hedde jipporde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, tawi taalibaaɓe ɓee fuu ana keewi seyo, ndarii ana njetta Laamɗo e daande toownde, saabe deental kaayɗe ɗe ɓe njiinoo dee. ³⁸ Eɓe mbiya:

—Barke woodanii kaananke gardoowo e dow innde Joomiraado!* Jam dow kammu. Teddeengal woodanii Laamɗo Toowɗo!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaaɓe e jamaa oo ɓee mbii mo:

—Moobbo, haja taalibaaɓe maa ɓee!

⁴⁰ O jaabii ɓe, o wii:

—Mido haalana on, so kamɓe ɓe ndeyyii, kaaye dee ngattata wullude!

No Iisaa woyirani Urusaliima

⁴¹ Nde o ɓadinoo, so o yii ngeenndi ndii ndee, o woyi ndi, ⁴² o wii:

—So aan duu, aɗa anndunoo hannde ko hokkete jam...! Kaa jooni, ɗum suudaama e gite maa. ⁴³ Nalaade ngaran nde wayɓe maa moyyinta cuuɗorde, pile, ɓille, ⁴⁴ ngurjine, kalke aan e ɓiɓɓe maa fuu. Be njoppataa e maa fay haayre wootere ana fawii dow wonnde, sabi a annditaali wakkati mo Laamɗo wari faabaade ma oo.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴⁵ Caggal ɗum, o naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba jaagotooɓe, ⁴⁶ omo wiya ɗum'en:

—Ana winndii: «Suudu am laatoto rewruɗo Laamɗo»,† kaa onon, on ngadɗii ndu suuɗorde yanooɓe.

⁴⁷ Iisaa ana waajoo jannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya e mawɓe lejol ngol ɓee ana ndaara no masinbinira mo, ⁴⁸ kaa ɓe ndonkii heɓude laawol, sabi yimɓe ɓee ana ngattani haalaaji makko ɗii hakkille faa sanne.

* 19:38 Jabuura 118.26 † 19:46 Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11

20

Do yamiroore golle Iisaa iwri

¹ Nannde wootere Iisaa ana janngina yimbe ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu. E ley no o jannginirta 6e Kabaaru Lobbo oo nii, mawbe 6ee e hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya ngari e makko, ² mbii mo: —Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa dum?

³ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-don kam dum:

⁴ lootogal batisimaYaayaa ngal, to Laamdo iwri naa to yimbe?

⁵ Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbii:

—So en mbii to Laamdo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ⁶ Kaa so en mbii «yimbe», jamaa oo wedoto en kaaye, sabi 6e fuu e6e tayori Yaayaa yo annabaajo.

⁷ Non 6e njaabii 6e anndaa to lootogal batisima Yaayaa iwri. ⁸ Iisaa wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remoo6e bon6e

⁹ Iisaa fuddi haalande yimbe ngol banndol, wii:

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, hasiri nga remoo6e, dawi. O 6ooyi e dawol makko ngol. ¹⁰ Nde te6ugol yottinoo, o neli golloowo makko to remoo6e 6ee too, 6e ngaddanoya mo ngedu makko e 6i66e peguuje dee. Kaa remoo6e 6ee pii nelaado oo, mbirfini dum juude teete. ¹¹ O neli e ma66e golloowo goddo, 6e pii oon duu, 6e koyni dum, 6e mbirfini dum juude teete. ¹² O neli kasen golloowo tata6o, 6e mbarmini oon, 6e ndibbi dum. ¹³ E oon wakkati, jom ngesa oo wii: «Hono ngadan-mi? Ooho, mi nelan 6iyam gorko korsudo oo, yaama 6e njaagoo mo!» ¹⁴ Kaa nde remoo6e 6ee njiinoo biddo oo ndee, mbiyondiri hakkunde mum'en: «Oo woni donoowo mo, mbaren mo, keddor-don ngesa ngaa!» ¹⁵ Be mbedii mo to caggal ngesa too, 6e mbari mo. Jooni nee, hono jom ngesa oo waddata e ma66e? ¹⁶ O waran, o halka remoo6e 6ee, o hasira ngesa ngaa wo66e.

Nde yimbe 6ee nannoo dum ndee, mbii:

—Pati hono majjum laato!

¹⁷ Iisaa yeewi 6e, wii:

—Ndennoo, kodum woni maanaa ko winndii koo:

«Haayre nde mahoo6e 6ee tippitii ndee,

kapum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii?»*

¹⁸ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

¹⁹ Dunkee'en Sariya e hooree6e yottinoobe sadaka paamii banndol ngol e mum'en fewti. Be njiidiino nanngude mo don e don, kaa 6e kulii yimbe.

Haala yobugol lampo

²⁰ Dunkee'en Sariya e hooree6e yottinoobe sadaka ngattani Iisaa hakkille, neli horoo6e nanndinkinii6e e moyyu6e, yalla ana ke6a e haala makko laawol, ngada mo e juude goforneer laamiido leydi ndii oo, sara dum. ²¹ Been lamndii mo:

—Moobbo, miden anndi ko kaalataa koo e ko mbaajoto-daa koo yo goonga, miden anndi a burdintaa yimbe, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga.

* **20:17** Jabuura 118.22

22 Minen nee, ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

23 Nde wonnoo o faamii hiila ma66e kaa, o wii 6e:

24 —Kollee kam mbuudu cardi! Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii:

—Kaananke Roma.

25 Caggal dum, o wii 6e:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

26 Be ndonki he6ude laawol e ko mo haalata yeeso yim6e koo, jaabu makko oo haayinii 6e, 6e ndeyyini.

Haala immitagol maay6e

27 Yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kam6e ngoni fennu6e immital. Be lamndii mo, 6e mbii:

28 —Moobbo, Muusaa yamirii en, so neddo 6amii debbo, maayii, he6aali biddo, mijum naa mawnum 6amta debbo oo, yalla ana he6ana maaydo oo 6eyngu. 29 Wadiino e bettaade rimdaa6e njedd6on. Arano oo 6ami debbo, maayi, he6aali biddo. 30 Dida6o oo 6amti debbo oo, maayi, 31 tata6o oo jokki hen. Hono nii njedd6on 6ee fuu 6amiri mo, dalaali biddo. 32 Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. 33 Ndennoo, jannde immital, homo e ma66e debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi 6e njedd6on fuu 6e 6amiino mo.

34 Iisaa jaabii 6e, wii:

—Yim6e oo jamaanu ana 6ama, ana 6amee. 35 Kaa haandinaa6e e ngu-urndam janngo, kajum e immitagol 6ee, 6amataa, 6amataake, 36 sabi 6e mbaawaa maayde kasen. Be laatoto no malaa'ika'en nii, 6e 6i66e Laamdo, sabi 6e immitike e maayde. 37 Kaa ko maay6e immitoto koo, fay Muusaa sappike dum e ley haala wuutuure. Sabi ton o noddiri Joomiraado oo «Laamdo Ibarahiima e Laamdo Isiyaaka e Laamdo Yaakuuba.»[†] 38 Laamdo yo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.[‡] Sabi banngal makko yim6e fuu yo wuur6e!

39 Yoga e dunkee'en Sariya mbii:

—Moobbo, a haalii goonga.

40 Caggal dum, 6e cuusaali lamndaade mo fay huunde.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

41 Iisaa wii 6e:

—Hono 6e mbaawiri wiide Almasiihu yo taanii Daawuuda? 42 Daawuuda e hoore mum wii e ley dewtere mum Jabuura:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda naamo am,

43 faa mi wada nja66aa way6e maa.»[§]

44 Daawuuda «Joomam» noddirta mo, ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya

45 Nde wonnoo yim6e 6ee fuu ana kettindanoo mo, o wii taalibaa6e makko 6ee:

46 —Ndeentee e dunkee'en Sariya yidu6e yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, foodantoo6e joolle burde teddude e ley cuudi baajordi

[†] 20:37 Pergu 3.6   [‡] 20:38 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, holli e6e nguuri.   [§] 20:43 Jabuura 110.1

e ley yanngееji fuu. ⁴⁷ E6e teeta cuudi rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi, e6e njuutina duwaawuuji ma66e faa 6e nanndinkinoo e moyyu6e. Kam6e, jukkungo naawngo 6urata jippineede e ma66e.

21

Haala sadaka burdo moyyude

¹ Iisaa hunci gite, yii arsukunte'en ana ngada sadakaaji mum'en e keesu sadaka oo. ² Mo yii debbo misikiino mo gorum maayi, kaɽum duu ana wada hen buudi didi. ³ E ley dum, o wii:

—Mi6o haalana on goonga: oo debbo misikiino, ko o wadi e ley keesu oo koo, 6uri ko 6ee too fuu ngadi hen koo. ⁴ Sabi 6e fuu, ko bonnantaa 6e huunde tan 6e ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

⁵ Won yogaa6e ana kaala haala Suudu Dewal Mawndu nduu, no ndu ɽardiniraa kaaye e kulle cakkaade. Nden Iisaa wii:

⁶ —Ko njiyat on koo, wakkati waran nde fay haayre wootere heddataako 6oo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

⁷ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Moobbo, humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁸ O wii:

—Ndeentee pati on yoyɽe. Heew6e ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko», «Wakkati oo 6adike». Pati njokkee 6e. ⁹ So on nanii golowole e murtereeji, pati kulee. Ana tilsi dum wada tafon, kaa dum wanaa timmoode don e don.

¹⁰ O jokki wiide:

—Lepol ha6an e lepol, laamu ha6an e laamu, ¹¹ dimmbande leydi mawde e yolbereeji ngadan, ɽawuuji bondi ngaran e nokkuuje yogaa6e, kulle kul6iniide e taagumansaaji mawdi 6anngan dow kammu. ¹² Kaa gila dum fuu dum wadaali, yim6e nanngan on, torra on cara on ley cuudi baajordi, mbede-don e kasu, na6e-don yeeso kaanankoo6e e saroo6e saabe am. ¹³ Dum hokkan on seettanaade kam. ¹⁴ Pi6ee anniya e 6erde mon mbaason lanndinanaade no ndanndirton ko'e mon, ¹⁵ sabi mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko way6e mon 6ee fuu mbaawaa salaade naa yeddude. ¹⁶ Saaraa6e mon e sakiraabe mon e koreeji mon e gidiraabe mon, kaɽum'en njammootoo on, mbara yoga e mon. ¹⁷ Yim6e fuu mbaajan on saabe am, ¹⁸ kaa fay leembol ko'e mon majjataa. ¹⁹ Muɽal mon ndanndirton yonkiiji mon.

No Urusaliima halkirtee e no Bii Neddo oo wartirta

²⁰ —Nde njii-don Urusaliima ana filaa konuui fuu, anndee helde mum 6adike. ²¹ Oon wakkati, 6e dum tawi Yahuudiya fuu, yo ndogu peewa baamle kaaye, 6e dum tawi e ley ngeenndi ndii fuu, yo njaltu e mayri, tawaa6e ladde fuu, pati naattu ngeenndi ndii. ²² Sabi deen jalaade yo jalaade yoftagol, daa ko winndii koo fuu tabita. ²³ Bone woodanii haamili'en e muyninoo6e ley deen jalaade! Sabi torraaji mawdi njanan e leydi ndii, jukkungo jippoo e lepol ngol. ²⁴ Be camminirte kaafaawi, 6e nanngее, 6e na6ee hakkunde heefer6e. Been ndippan e Urusaliima faa nde wakkati mum'en timmi.

²⁵ Taagumansaaji ngadan e naange e lewru e koode. Kulol wadan e leydi ndii, faa leji dii fuu mbembee saabe dillere geeci e bempeeje mum. ²⁶ Yimbe modoto saabe kulol so millike albalaawu jippotodo e aduna oo, sabi fay kulle gonde dow kammu dee ndimmboto. ²⁷ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete, ana wara e duule, ana warda baawde e teddeengal manngal. ²⁸ Onon, so dum fuddii wadude, ceyo-don, njoonndoro-don soottiteede mon badike.

Banndol haala ibbe

²⁹ Caggal dum, o haalani be ngol banndol:

—Taykitee ibbe e ledde godde dee fuu. ³⁰ So on njii de mbillitii, odon anndi onon e ko'e mon, ndunngu badike. ³¹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee Laamu Laamdo oo badike. ³² Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa, tawee kudde dee fuu ngadaali. ³³ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala jeertanagol gartol Almasiihu

³⁴ —Ndeenee ko'e mon pati berde mon metta, so kebbinoro-don yaraawo faa cigiron, so cunlanon aduna, so nannde gartol Almasiihu ndee juhira on ³⁵ no piccal nii. Sabi ende wara dow yimbe aduna fuu. ³⁶ Ndennoo, njeerto-don wakkati fuu, nduwo-don, yalla odon keba dadude e deen kulle gadooje fuu, mbaawon daraade yeeso Bii Neddo oo.

³⁷ Nalooma, Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, jemma, o yaltan, o waaloya dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ³⁸ Yimbe fuu ana immoo, ana njaha to Suudu Dewal Mawndu too gila beete kecco faa kettindanoo mo.

22

No hooreebe ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Wakkati iidi mo buuru yuufinaaka biyeteedo Paska oo badike. ² Hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya bee ana tewta no mbarda Iisaa, kaa ee kula yimbe bee.

³ Nden Ibiliisa naati e Yahuuda annditirteedo Isikariyota, jeyaado e sappo e didon bee. ⁴ Yahuuda yehi haaldoyi e hooreebe yottinoobe sadaka e hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu no o wadira Iisaa e juude mum'en. ⁵ Be ceyii, be podani mo be njeenan mo kaalisi. ⁶ O jabi, omo fiya dabare no o jammortoo Iisaa tawa yimbe bee kumpitaaki.

Haala lanndinanaade hiraande iidi Paska

⁷ Iidi mo buuru yuufinaaka, nde be mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, yottii. ⁸ Nden Iisaa neli Piyeer e Yuhanna, wii dum'en:

—Njehee lanndinaneen en hiraande iidi Paska faa jaamen.

⁹ Be lamndii mo:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo nde?

¹⁰ O wii be:

—Yeewee, so on naatii ngeenndi ndii, on kawran ton e gorko, ana roondii mbulku ndiyam. Njokkee e makko faa e galle do mo naatata doo, ¹¹ mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata e taalibaaabe mum bee hiraande iidi Paska?» ¹² O hollan on sooro manngo paraango, ton lanndinanton en dum.

¹³ Be njehi, be tawri hono no o wii be nii, be lanndinii hiraande Paska ndee.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa6e mum hiraande iidi Paska

¹⁴ Nde wakkati oo yottinoo ndee, o joodii kanko e sappo e didon 6ee. ¹⁵ O wii 6e:

—Mido yidi jaamdude e mon sanne hiraande Paska ndee, gila mi torraaka.

¹⁶ Sabi mido wiya on: mi hiirtataako nde kasen faa jaannde nde nde tabiti ley Laamu Laamdo.

¹⁷ O 6ami horde, o yetti Laamdo, o wii:

—Nanngée dum, peccee dum e hakkunde mon ¹⁸ sabi mido wiya on: mi yarataa peguujam kasen faa nde Laamu Laamdo waroyi.

¹⁹ Kasen, o 6ami buuru, o yetti Laamdo, o helti, o hokki 6e, o wii:

—Dum yo terde am cakkiraade kammari mon, ngadee dum faa miccito-don kam.

²⁰ Hono non duu, nde 6e tilii hiraande ndee, o 6ami horde peguujam, o hokki 6e, o wii:

—Ndee doo horde woni aadi keyri. Aadi ndii tabintiniraama yiyam am njupportoodam saabe mon. ²¹ Kaa jammbotoodo kam oo ana jaamda e am e la'al gootal. ²² Waajibi 'Bii Neddo dalira aduna no fodiranaa nii. Kaa bone woodanii jammbotoodo mo oo!

²³ Hedde e6e lamndondira hakkunde ma66e homo e ma66e gollata oo golle.

No Iisaa waynorii taalibaa6e mum 6ee

²⁴ Nii taalibaa6e 6ee ndarii ana njeddondira hakkunde mum'en homo 6uri teddude. ²⁵ Iisaa wii 6e:

—Kaanankoo6e ana ndonna laamu mum'en dow leji mum'en. Jom'en doole e ma66e 6ee duu ana njidi noddireede sooninkoo6e. ²⁶ Kaa onon, wanaa non dum laatortoo hakkunde mon. Ko kaan-don laataade dee, burdo teddude e mon yo laato hono cukalel, ardiido laato hono golloowo.

²⁷ Homo 6uri teddude, joodiido faa jaama naa battinoowo jaamdu? Wanaa jaamoowo oo naa? Kaa miin, mido wa'i hakkunde mon no battinoowo jaamdu nii.

²⁸ Onon ngoni wondu6e e am e ley ko koro am ittete koo fuu. ²⁹ Kammari dum, miin duu, mi hokkii on laamu no Baabiraado am hokkiri kam laamu nii, ³⁰ faa jaamden, njarden e la'al am ley laamu am, njoodo-don e dow joodorde kaanankoo6e, caron cuudi baaba Israa'ila sappo e didi dii.

³¹ Simon, Simon, Ibiliisa jaagike faa sefa on no alkama sedirtee nii. ³² Kaa mi jaaganike ma pati goondinal maa mursee. Aan, so a wartii e am, ngadaa e sakiraabe maa 6ee semmbe.

³³ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, mi lanndinike na6deede e maa kasu e wardeede e maa!

³⁴ Kaa Iisaa wii:

—Piyeer, mido haalane: fade ndontoori jogginde hannde a wiyam a anndaa kam cili tati.

³⁵ O wii 6e kasen:

—Nde nelunoo-mi on rafi dannga e mbasu e pade, won ko jaki on naa?

Be mbii:

—Walaa!

³⁶ O wii 6e:

—Jooni kaa, jogiido dannga 6ama, jogiido mbasu na6ora, mo walaa kaafaawi, sootta saaya mum sooda ngooti. ³⁷ Sabi ana winndii mi hiisodete e bon6e.* Mido wiya on: ana tilsi dum hewtoo kam. Ko cappaanaa-mi koo fuu goondan.

* 22:37 Esaaya 53.12

³⁸ Be mbii:

—Kalfaado, kaafaaje didi annii!

O wii 6e:

—Heyii!

No Iisaa naagorii Laamdo dow waamnde haayre Jaytun

³⁹ Iisaa yalti, fa'i waamnde haayre wiyeteende Jaytun no o woowiri nii. Taalibaabe makko 6ee njokki e makko. ⁴⁰ Nde o yottinoo ndee, o wii 6e:

—Nduwee pati on ceyte.

⁴¹ Caggal dum, o toowtiri 6e ko waarata e wedannde haayre, o diccii, omo duwoo, ⁴² omo wiya:

—Baaba, so a muuyii, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoo sago am, laatoo sago maa aan!

⁴³ Oon wakkati fuu, malaa'ika iwrufo dow kammu 6anngani mo, hokki mo semmbe. ⁴⁴ O ruubi faa walaa seese, o beydii tekkinde duwaawu makko, nguli makko ana to66a e leydi no to66e yiyam nii. ⁴⁵ Nde o tilii duwaade ndee, o wirfittii e taalibaabe makko 6ee, o tawi e6e daanii saabe terde baatudde. ⁴⁶ O wii 6e:

—Kodum daanoto-don? Immee nduwo-don, pati on ceyte!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ Omo e haala kaa faa jamaa wari. Biyeteedo Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, ardii 6e. Yahuuda battitii Iisaa faa buuccoo dum. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Yahuuda, buccaango njamborto-daa Bii Neddo oo naa?

⁴⁹ Nde wondube e Iisaa 6ee njii ko wadata koo ndee, mbii:

—Kalfaado, min coppa 6e kaafaaje naa?

⁵⁰ Non gooto ma66e soppo golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum naamuru. ⁵¹ Iisaa jaabii, wii:

—Daldee nii!

O memi nowru kaadime oo, o sellini dum. ⁵² Iisaa haalani war6e nanngude dum 6ee, maw6e 6ee e hooree6e yottinoo6e sadaka e hayboo6e Suudu Dewal Mawndu 6ee, wii:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo?

⁵³ Nannde fuu mido wondunoo e mon ley Suudu Dewal Mawndu nduu, on pawaali e am junngo. Kaa jooni yo wakkati mon, jooni yo wakkati mo nimre laamotoo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, 6e ngusi dum faa ley galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde ma66e. ⁵⁵ Yiite hu66anooma hakkunde daalaare galle oo, Piyeer wari jooddii e joodiibe ton 6ee. ⁵⁶ Kordo gooto yii omo fewti e fooyre ndee, taykitii mo faa gasi, wii:

—Oo duu e makko wondunoo.

⁵⁷ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Banndam debbo, mi anndaa mo fey.

⁵⁸ Nde 6ooynoo seeda, goddo yii mo, wii:

—Aan duu e ma66e njeye-daa!

Piyeer wii oon:

—Gido, mi jeyaaka e ma66e!

⁵⁹ Faa wadi leer caggal mum, goddo kasen immiini haala kaa, wii:

—Tayoral, kanko duu omo wondunoo e makko, sabi o Galilinke.

⁶⁰ Piyeer jaabii, wii:

—Gido, mi faamataa ko kaalataa koo!

O tilaaki haalde, faa ndontoori joggini. ⁶¹ Nden Iisaa yeecctii, yeewi Piyeer. Non Piyeer miccittii konngol ngol Iisaa haalannoo dum ngol: «Faa ndontoori jogginde hannde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» ⁶² O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

No maw6e diina cariri Iisaa

⁶³ Yim6e nanngu6e Iisaa 6ee ndarii ana njaayra dum, ana piya dum. ⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, e6e lamndoo mo, e6e mbiya:

—Annditin homo fii maa!

⁶⁵ Hedde e6e mbiya mo bihiile bonde.

⁶⁶ Nde weetunoo ndee, waalde Saahii6e ndee hawriti, dum woni maw6e lejol ngol e hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya. Iisaa waddaa yeeso ma66e. ⁶⁷ Be mbii dum:

—So aan woni Almasiihu oo, haalan min.

O wii 6e:

—Fay so mi wii on non, on nja6ataa. ⁶⁸ So mi lamndike on duu, on njaabataako. ⁶⁹ Kaa gila jooni, Bii Neddo oo joodoyto jaamo Laamdo, Jom Baawde oo.

⁷⁰ Be fuu 6e mbii:

—Ndennoo a Bii Laamdo naa?

O wii 6e:

—No mbii-don nii.

⁷¹ Be mbii:

—En kaajaaka seedee hankasen, nde wonnoo o haaldii hunduko makko, en fuu en nanii!

23

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Caggal dum, waalde Saahii6e ndee fuu immii, na6i Iisaa to Pilaatu goforneer oo. ² Be ndarii e6e ngullanoo mo, e6e mbiya:

—Min tawii oo ana jirkita lejol amen, ana hada dum yo6ude kaananke Roma oo lampo, ana wiya hoore mum yo Almasiihu, dum woni kaananke.

³ Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

⁴ Pilaatu ja66itii, wii hooree6e yottinoo6e sadaka e jamaa oo fuu:

—Mi yiyaali e makko daliili fuu ko jukkata mo.

⁵ Kaa 6e cattini e haala ma66e faa sanne, e6e mbiya:

—Ko o waajotoo koo ana murtina yim6e ley leydi Yahuudiya fuu, gila Galili to o fuddiri too faa doo.

⁶ Nde Pilaatu nanunoo dum ndee, lamndii yalla o Galilinke naa? ⁷ O faami Iisaa e laamu Hirudus iwata, o neldi dum Hirudus. Sabi e ley den jalaade tawi Hirudus ana Urusaliima. ⁸ Nde Hirudus yii Iisaa ndee, weltii hen sanne, sabi 6ooyii omo yidi yiide dum saabe ko mo nannoo e mum koo. Kasen duu omo yeloo yiide dum ana wada kaayde. ⁹ O lamndii dum lamndi keewdi, kaa Iisaa jaabaaki fay huunde. ¹⁰ Hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya ndarii don, ana ngullanoo mo ko mbaawi fuu. ¹¹ Hirudus duu hoyni mo, jaayri mo, kajum e sordaasi'en mum, 6oorni mo saaya lobba, neltiri mo Pilaatu. ¹² Nannde mum Pilaatu e Hirudus laatii gidiraa6e, arannde 6e honnondirnoo6e.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

13 Pilaatu noddii hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e 6ee e yim6e fuu,
14 wii dūm'en:

—On ngaddanii kam oo neddo jirkitoowo yim6e. Mi lamndike mo yeeso mon, kaa ko ngullaniri-don mo koo fuu, mi yiyaali hen daliili ko jukkata mo.

15 Hirudus duu yiyaali e makko fay huunde, sabi o neltirii en mo. Anndee, oo gorko wadaali fay huunde ko warata dūm. 16 Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo. [17*]

18 Be fuu 6e ngullidi daande wootere, 6e mbii:

—War mo, njoppitanaa min Barabas!

19 Barabas nee yo uddiranoodo kasu saabe murtere wadunoonde e ngeendi ndii, e saabe war-hoore. 20 Pilaatu haaldi e ma66e cilol dida6ol dow yidude yoppitinde Iisaa, 21 kaa 6e ndarii e6e ngulla, e6e mbiya:

—Tontu mo! Tontu mo e leggal bardugal!

22 Pilaatu wii 6e tata6ol:

—Kodum o wadi ko boni? Mi yiyaali e makko daliili fuu ko haani warde mo! Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo.

23 Kaa 6e 6eydii wullude gullaali mawdi, e6e mbiya o tontee. Gullaali ma66e dii njaalii Pilaatu, 24 o fellisi wadande 6e ko 6e jaagii koo. 25 O yoppitani 6e mo 6e jaagii yoppitee oo, oon yo uddiranoodo kasu saabe murtere e war-hoore. Kaa Iisaa, o wadi dūm e juude ma66e, faa 6e ngada dūm ko weli 6e.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

26 Nde 6e na6ata mo ndee, 6e nanngi gorko Sireenanke biyeteedo Simon, iwru6o ley ladde. Be mbakkini dūm leggal bardugal ngal faa jokka e caggal Iisaa. 27 Yim6e heew6e njokki hen. Rew6e duu ana hakkunde ma66e, ana mboya no dūm foti mettude dūm'en. 28 Iisaa yeecitii rew6e 6ee, wii dūm'en:

—Rew6e Urusaliima, pati mboyyee kam, mboyyee ko'e mon e 6i66e mon!

29 Sabi jalaa6e ngaran nde yim6e mbiyata: «Rew6e rimar6e e deedi di caawaali abada e endi di muyninaali, mbelii hoore!» 30 Nden, yim6e mbiyan baamle kaaye caama dow mum'en, mbiya tule cudda dūm'en. 31 Sabi so 6e ngadii nii gila ca6al ngal keccal, hono laatotoo so ngal yoorii?

32 Be nabidi e Iisaa yim6e didon yanoo6e. Been duu yo waretee6e. 33 Nde 6e njottinoo nokku biyeteedo Laalagal Hoore ndee, 6e tonti mo e leggal bardugal, kanko e yanoo6e didon 6ee, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. 34 O wii:

—Baaba, yaafa 6e sabi 6e anndaa ko 6e ngadata.

Nii 6e pecciri kaddule makko urwa. 35 Yim6e ndarii don ana yeewa. Hooree6e 6ee duu ndarii ana njaayra mo, ana mbiya:

—O biltii wo66e, o bilta hoore makko so o Almasiihu, Cu6aado Laamdo oo!

36 Sordaasi'en 6ee duu njaayri mo, ngaddani mo biineegiri, 37 ana mbiya:

—So aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo, biltu hoore maa!

38 Tawi ana winndii e tiimde hoore makko: OO YO KAAANANKE YAHU-UDIYANKOOBE.

39 Gooto e yanoo6e didon tontidaa6e e makko 6ee ana jinja mo, ana wiya:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Biltu hoore maa, mbiltaa min minen duu!

40 Kaa goddo oo jahii e oo too, wii:

* **23:17** E dereeeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 17:Nde wonnoo ana tilsii e Pilaatu iidi Paska fuu yoppitana 6e kasunke gooto.

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo. ⁴¹ Enen, en kebii ko kaandu-den, jukkeede men yo goonga jaati, sabi ko ngollu-den tan njobete-den. Kaa kanko, o wadaali fay huunde ko dagaaki.

⁴² Caggal dum, o wii:

—Iisaa, miccito-daa kam so a laatitike kaananke.

⁴³ Iisaa wii mo:

—Midó haalane goonga: hannde jaati a wondoyan e am ley alijenne.

Haala maayde Iisaa

⁴⁴ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide, ⁴⁵ naange ni66i, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii, laatii taye didi. ⁴⁶ Iisaa wulli wullaango manngo, wii:

—Baaba, mi tumbii yonki am kii e junngo maa.

O haali dum tan, o dali aduna. ⁴⁷ Nde hooreejo sordaasi'en oo yii ko wadi koo ndee, yetti Laamdo, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo poocitiido!

⁴⁸ Jamaa garnoodo yeewde oo fuu, nde yiinoo ko wadi koo ndee, wirfitii terde mum ana mbaati. ⁴⁹ Kaa anndu6e mo 6ee fuu, ndarii to toowti ana yeewa. Rew6e jokkunoo6e e makko gila leydi Galili 6ee ana e ma66e.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁰⁻⁵¹ Gorko gooto ana jeyaa e waalde Saahii6e ndee, ana wiyee Yuusufu. Omo iwa Arimatiya, ngootiri e geelle leydi Yahuudiya. O gorko moyyo, poocitiido, omo doomunoo banngugol Laamu Laamdo oo. O tawdaaka e waalde Saahii6e ndee haala e golle. ⁵² O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa, ⁵³ o jippini dum legal bardugal ngal, o fiili dum e kasanke, o watti dum e yanaande asaande ley haayre, do fay gooto meedaali wateede. ⁵⁴ Dum hawri e jannde lanndinal tawi jalaande fowteteende badike fuddude.

⁵⁵ Rew6e wondunoo6e e Iisaa gila Galili 6ee njokki e Yuusufu, njii yanaande ndee e no o wattiraa ley mayre, ⁵⁶ kooti, moyyinoyi nebameeji uurooji.

Caggal dum, 6e powti jalaande fowteteende no yamiroore ndee wiiri nii.

24

No Iisaa immintiniraa

¹ Beetee law jannde alan, 6e pahi to yanaande too, tawi 6e naborii nebameeji uurooji di 6e moyyinoo dii. ² Be tawi haayre ndee tallitaama, ittaama e damal yanaande ndee, ³ kaa nde 6e naatunoo ndee, 6e tawaali ton tew Iisaa, Moobbo oo. ⁴ E ley no hakkille ma66e jirkitorii nii, wor6e didon ndarii yeeso ma66e, ana 6oornii kaddule jalbooje. ⁵ Nii kulul nanngi 6e, 6e tuggi tiide ma66e e leydi. Oon wakkati wor6e 6ee mbii 6e:

—Ko saabii so odon tewta guurdo hakkunde maay6e? ⁶ O walaa doo, o immitike. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili koo ⁷ nde o wii: «Ana tilsi Bii Neddo oo wadee e juude luuttoo6e, tontee e legal bardugal, immitoo jannde tatabere.»

⁸ Nii 6e miccittii haala Iisaa kaa. ⁹ Be iwi to yanaande too, 6e mbirfitii 6e kaalanoyi dum sappo e go'o 6ee e wob6e fuu. ¹⁰ Been rew6e ngonii: Mariyama no Magdala e Yowanna e Mariyama inna Yaakuuba. Kam6e e rew6e wondunoo6e e ma66e 6ee kaalani dum nelaa6e 6ee. ¹¹ Nelaa6e 6ee njogorii haala ma66e kaa yo meere, calii goondinde 6e, ¹² kaa Piyeer immii,

dogani yanaande ndee. Nde o yuurninoo ndee, kasanke oo tan o yii. Caggal dum, o hooti galle ma66e, o bemmbaado saabe ko wadi koo.

No Iisaa banngirani taalibaa6e mum didon dow laawol Emmayus

¹³ E oon jalooma jaati, didon e taalibaa6e 6ee nanngi laawol wuro wiyeteengo Emmayus. Hakkunde ngoon wuro e Urusaliima ana waara e kilooji sappo e go'o. ¹⁴ E6e ngaajodoo ko wadi koo fuu. ¹⁵ E ley gaajaate ma66e dee e6e ndokkondira hakkillaaji, nii Iisaa e hoore mum hewtii 6e, waddi e ma66e jaadal. ¹⁶ Kaa heedoode wadaa e gite ma66e pati 6e anndita mo. ¹⁷ O wii 6e:

—Kodum ngaajoto-don e laawol mon ngol?

Non 6e ndarii, terde ma66e mbaati. ¹⁸ Gooto e ma66e biyeteedo Kiliyopas jaabii mo, wii:

—Aan tan gooto woni kodo ley Urusaliima mo anndaa ko wadi e ley jalaa6e dee koo naa?

¹⁹ O wii 6e:

—Kodum?

Be mbii mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatunke oo koo. O annabaajo, jom baawde ley haala makko e golle makko yeeso Laamdo e yim6e fuu. ²⁰ Kaa hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e men ngadi mo e juude laamu yalla omo jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal bardugal. ²¹ Miden njikkunoo kanko soottitotoo Israa'ila. Hannde woni jalooma tata6o ko dum wadi. ²² Kasen, yoga e rew6e amen kaaynii min. Be njehi to yanaande too beetee law, ²³ 6e tawaali ton tew makko, 6e ngarti, 6e mbii malaa'ika'en bannganii 6e, mbii omo wuuri. ²⁴ Caggal dum, yoga e wondi6e amen njaabe to yanaande too 6ee, tawri no rew6e 6ee mbiiri nii, kaa kanko e hoore makko, 6e njiyaali mo.

²⁵ Oon wakkati Iisaa wii 6e:

—Hey onon famar6e hakkille! Booyii on ngoondinaali haala annabaa6e!

²⁶ Wanaa ana tilsi Almasiihu torree, naata e teddungal mum naa?

²⁷ Nden o fammini 6e ko Binndi dii fuu kaali haala makko, gila e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaa6e 6ee.

²⁸ Nde 6e paandii wuro ngo 6e immanii ngoo ndee, Iisaa wadi hono o anniyiido 6ettaade nii. ²⁹ Nii 6e jaagii mo, 6e mbii:

—Heddoda e amen, sabi hiirii, jemma warii.

O jokki e ma66e, o jippanii 6e. ³⁰ Nde 6e njoodinoo e6e jaama ndee, o 6ami buuru, o yetti Laamdo, o helti buuru oo, o hokki 6e. ³¹ Non gite ma66e peerti, 6e annditi mo. Don e don o iwi e gite ma66e. ³² Gooto fuu darii ana wiya goddo:

—Nde o haaldata e men e laawol ngol omo fammina en Binndi dii ndee, wanaa berde men guubii naa?

³³ Don e don, 6e immii 6e mbirfittii Urusaliima, 6e tawtoyi ton sappo e go'o 6ee e wondi6e mum'en ana kawriti. ³⁴ Been mbii:

—Goonga, Kalfaado men Iisaa wuurtii, o bannganii Simon.

³⁵ Didon 6ee duu njantanii 6e ko wadunoo e laawol mum'en, e no annditiri mo nde o helti buuru ndee.

No Iisaa banngirani taalibaa6e mum sappo e go'o 6ee

³⁶ Be tilaaki haalde, faa Iisaa e hoore mum darii hakkunde ma66e, wii 6e:

—Onon e jam!

³⁷ Be kuli, 6e demyii, 6e miili ko 6e njii koo yo mbeelu. ³⁸ Non o wii 6e:

—Ko hul6ini on? Ko saabii so odon miila d1i miilooji e 6erde mon? ³⁹Yeewee juude am e koyde am, dum miin jaati. Memee kam, yeewon. Sabi mbeelu walaa tew, walaa gi'e no am nii.

⁴⁰Nde o haalata dum ndee, o holli 6e juude makko e koyde makko. ⁴¹Nde wonnoo 6e ndonkii goondinde saabe seyo e kaayde, o wii 6e:

—Odon njogii doo ko jaametee naa?

⁴²Be ngaddani mo tayre liingu cahaado, ⁴³o nanngi nde, o jaami yeeso ma66e.

⁴⁴Caggal dum, o wii 6e:

—Ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e e Jabuura cappii e am koo fuu, ana tilsi dum goonda. Dum jaati woni ko kaalannoo-mi on nde ngondunoo-mi e mon ndee.

⁴⁵Oon wakkati, o udditi hakkillaaji ma66e, yalla e6e paama Binndi d1i. ⁴⁶O wii 6e:

—Ana winndii Almasiihu oo torrete faa maaya, immitoto hakkunde maay6e jalooma tata6o. ⁴⁷Ana winndii kasen: saabe makko leji d1i fuu ooynante faa tuuba, ke6a yaafaamuya luutti. Dum ana fud6a gila Urusaliima.

⁴⁸Onon ngoni seettotoo6e kulle dee! ⁴⁹Miin, mi neldan on ko Baabiraado am fodi koo fuu. Kaa keddee e ngalluure ndee, faa nde baawde gonde dow dee njippii e mon fuu.

No Iisaa njabbiniraa dow kammu

⁵⁰Iisaa nabi 6e faa hedde Baytaniya, hunci juude, duwanii 6e. ⁵¹Do o duwantoo 6e doo, o seerti e ma66e, o njabbinaa dow kammu. ⁵²Be cujidani mo, caggal dum, 6e mbirfodii Urusaliima e seyo manngo. ⁵³Wakkati fuu e6e tawee ley Suudu Dewal Mawndu nduu, e6e njetta Laamdo.

Linjiila Iisaa Ngedu Yuhanna

No Konngol Laamdo laatorii neddo

¹ E puddoode biyeteedo Konngol ana woodi. Biyeteedo Konngol oo ana wondi e Laamdo, o Laamdo. ² Omo wondi e Laamdo gila puddoode. ³ E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde e ko woodi koo, tagaaka so wanaa e makko. ⁴ E makko nguurndam woni, dam nguurndam laatanii yimbe fooyre. ⁵ Fooyre ndee ana yaayna ley nimre. Nimre ndee waawaa jifude nde.

⁶ Wadiino e wakkati, Laamdo nelii neddo biyeteedo Yaayaa. ⁷ O seedee gardo haalde haala ndeen fooyre oo, yalla yimbe fuu ana ngoondinira saabe haala makko kaa. ⁸ Wanaa kanko woni fooyre ndee, kaa o seedee gardo haalde haala mayre oo. ⁹ Kayre woni fooyre goongaraare warnde ley aduna faa yaaynana yimbe fuu.

¹⁰ Biyeteedo Konngol oo ana ley aduna, kanko woni tagudo aduna oo, kaa aduna oo annditaali mo. ¹¹ Mo warii e lejol makko, kaa lejol makko ja6baaki mo. ¹² Kaa ja6biibe mo so ngoondini mo bee, o hokkii dum'en baawde laataade 6i6e Laamdo. ¹³ Been yo rimraabe ko wanaa muuyo terde, ko wanaa muuyo gorko, kambe be rimraabe iwruude to Laamdo.

¹⁴ Konngol ngol laatii neddo. Oon hodidi e meeden, o keewdo hinnee e goonga. Min njii teddeengal makko, teddeengal hono ngal Bajjo hebata e baam mum.

¹⁵ Yaayaa seettanike mo, eewonii, wii:

—Kanko woni mo kaalannoo-mi on haala mum oo, mbii-mi: «Caggal am ardiido kam waran, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»

¹⁶ No hinnee makko foti heewde, en fuu en ke6ii, hinnee dow hinnee.

¹⁷ Saabe Muusaa kefir-den Sariya, kaa hinnee e goonga saabe Iisaa Almasihu hebiraa. ¹⁸ Fay gooto yiyaali Laamdo abada. Jonnoo, Biddo bajjo gondudo e Baabiraado oo, kajum humpiti en mo.

No Yaayaa waaqorii

¹⁹ Yahuudiyankoo6e Urusaliima neli Lewinkoo6e* e yottinoo6e sadaka to Yaayaa lamndoo kajum woni homo. ²⁰ O jaabii 6e ko selli:

—Miin, mi wanaa Almasihu.

²¹ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Aan, a homo? A annabi Iliyaasa naa?

O wii:

—Mi wanaa.

Be mbii:

—A Annabaajo oo naa?

O jaabii:

—Mi wanaa!

²² Be mbii mo:

—A homo ndennoo? Haalan min ko min kaaltanoya nelu6e min 6ee. Ko njogori-daa hoore maa?

²³ O jaabii, o wii:

---

* **1:19** Yimbe lejol Lewi ngonnoo humaniife golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

—Miin woni «ooynotoодо ley ladde jeereende so ana wiya: moyyintinee laawol Joomiraado»,† hono no annabi Esaaya wiiri nii.

²⁴ Nelaabe 6ee to Farisa'en iwri. ²⁵ Be lamndii mo:

—Ko saabii so ada loota yimbe lootogal batisima, tawi a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oo?

²⁶ Yaayaa jaabii 6e, wii:

—Miin, mido batisira ndiyam, kaa won dariido hakkunde mon mo on anndaa. ²⁷ Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay e humtude foggii pade makko.

²⁸ Dum wadii Baytaniya ootoo banngge maayo Urdun, do Yaayaa batisannoo doo.

²⁹ Janngo mum, Yaayaa yii Iisaa ana wara e mum, wii:

—Anni, njawdiri Laamdo ndoondotoondi luutti aduna. ³⁰ Dum woni ko mbiinoo-mi e makko: «Neddo waran caggal am, ardiido kam, sabi omo woodi gila mi tagaaka.» ³¹ Miin, mi anndaano mo, kaa mi warii mido batisira ndiyam yalla omo banngana Israa'ilankoo6e.

³² Yaayaa seettii, wii:

—Mi yii Ruuhu hono wuugaandu ana jippoo iwde dow kammu faa hodi dow makko. ³³ Miin, mi anndaano mo. Kaa neldo kam mi batisira ndiyam oo, kaɓum wii kam: «Oon mo njiyataa Ruuhu ana jippoo dow mum oo, kaɓum woni batisiroowo Ruuhu Ceniido.» ³⁴ Miin, mi yii, mi seettike kanko woni Bii Laamdo.

No Iisaa suborii taalibaabe mum aranndee6e

³⁵ Janngo mum kasen Yaayaa ana dardii e taalibaabe mum didon. ³⁶ O yii Iisaa ana bettoo, o wii:

—Anni, njawdiri Laamdo!

³⁷ Taalibaabe didon 6ee nani ko o haali koo, njokkitii Iisaa. ³⁸ Iisaa yeecitii, yii e6e njokki e mum, wii 6e:

—Kodum tewtaton?

Be njaabii, 6e mbii:

—*Rabbii* (dum woni «Moobbo»), hoto njoodoto-daa?

³⁹ O wii 6e:

—Ngaree yeewee!

Nden 6e ngari, 6e njii do o joodotoo doo. Be ngondi e makko oon jalooma. Dum wadii wakkati kiikiide.

⁴⁰ Andire mijii Simon Piyeer oo yo gooto e didon nan6e haala Yaayaa so njokkitii Iisaa 6ee. ⁴¹ Mawniiko Simon o adii fuu hawrude, o wii dum:

—Min njii Almasiihu.

(Dum woni Cabaado.)

⁴² O nabi dum to Iisaa. Iisaa yeewi Simon, wii dum:

—Aan, Simon 6ii Yuhanna mbiyete-daa, caggal jooni a innditirte Kefas. (Kefas e Piyeer fuu gootum. Maanaa majjum yo haayre.)

⁴³ Janngo mum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipa, o wii dum:

—Jokkam!

⁴⁴ Filipa ana jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e mum ndee. ⁴⁵ Filipa hawri e Natanayel, wii dum:

—Min tawii mo haala mum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaa6e oo. O Iisaa Nasaraatunke 6ii Yuusufu oo.

⁴⁶ Natanayel wii mo:

—Ko moyyi ana waawi iwrude Nasaraatu naa?

† 1:23 Esaaya 40.3

Filipa jaabii mo:

—War yeew!

⁴⁷ Iisaa yii Natanayel ana feewi dum, wii:

—Oo yo Israa'iilanke jaati, kutee fuu walaa e makko.

⁴⁸ Natanayel wii mo:

—Hoto anndu-daa kam?

Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi yii ma ley ibbi gila Filipa noddaali ma.

⁴⁹ Natanayel jaabii, wii:

—Moobbo, a Bii Laamdo, a kaananke Israa'iila.

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Saabe mi wii mi yii ma ley ibbi koo tan ngoondinir-daa naa? A yiyan ko furi dum haaynaade.

⁵¹ Nden o wii Natanayel:

—Mido haalana on goonga: on njiyan kammu ana udditoo, on njiyan malaa'ika'en Laamdo ana njabba ana njippoo dow Bii Neddo.

2

No Iisaa wadiri haaynde ley kuurtungu

¹ Balde didi caggal mum, kuurtungu wadi ley ngalluure wiyeteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ana tawanoo ton. ² Iisaa e taalibaa6e mum duu noddaama ngara kawra e kuurtungu oo. ³ Nde peguujam ma66e timmunoo ndee, inna Iisaa wii:

—Be ngalaa peguujam.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Tama aan haalanta kam ko kaan-mi wadude? Wakkati am yonaali tafon.

⁵ Inniiko wii golloo6e 6ee:

—Ko o yamiri on fuu, ngadon.

⁶ Kaaye jeegom, asiide faa laatii hono pakaaje mawde do Yahuudiyankoo6e lootetee faa la66inee banngal diina, ana ngonnoo ton. Honde fuu ana naanna bulki sappo ndiyam. ⁷ Iisaa wii 6e:

—Kebbinee pakaaje dee ndiyam.

Be kebbini de faa de keewi. ⁸ O wii 6e:

—Jooni kaa, nedee na6anee hooreejo kuurtungu oo.

Be na6i. ⁹ Nde hooreejo oo meedunoo ndiyam mbaylitaadam peguujam dam ndee, annditaali to dam ittaa. Kaa golloo6e nedu6e ndiyam dam 6ee ana anndi. O noddi jommbaajo gorko oo, ¹⁰ o wii dum:

—Yim6e fuu peguujam mbeldam mboowi adoraade. Nde yim6e cigirii, nden dam wela6a dam yaretee. Kaa aan, ada resi mbeldam dam faa jooni.

¹¹ Nii Iisaa golliri haaynde mum aranndeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O banngini baawde makko, taalibaa6e makko 6ee ngoondini mo.

¹² Caggal dum, o iwi Kaana, o yehi ngalluure wiyeteende Kafarnahum, kanko e inniiko e mijiraa6e makko e taalibaa6e makko. Be pa66i ton balde seeda.

No Iisaa ribbiri jaagotoo6e ley Suudu Dewal Mawndu

¹³ Nde iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo Paska oo 6adinoo ndee, Iisaa njabbiti Urusaliima. ¹⁴ O tawi ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu julaa6e ga'i e baali e soottoo6e buugaaji, kanum e wecco6e kaalisi ana njoodii. ¹⁵ O nanngi boggi, o sowi, o ribbi 6e fuu 6e njalta Suudu Dewal Mawndu nduu, kam6e e ga'i ma66e e baali ma66e. O sankiti kaalisi wecco6e, o hippi taabe ma66e.

¹⁶ O wii soottoo6e buugaaji 6ee:

—Ittee dum doo, pati ngadee suudu Baabiraado am nduu soottirdu.

¹⁷ Taalibaa6e makko 6ee miccitii ko Binndi dii mbii koo:

«Jilli suudu maa laatanike kam sugulla.»*

¹⁸ Nden hooree6e Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Haaynde honde kollataa min ada foti wadude ko ngad-daa koo?

¹⁹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Ngurjinee Suudu Dewal nduu. So on ngurjinii ndu, on njiyan mido mahitoo ndu ley balde tati.

²⁰ Be njaabii mo:

—Nduu suudu mahiraama duubi capande nay e jeegom. Dee aan, a mahitoto ndu ley balde tati naa?

²¹ Kaa Iisaa hoore mum wappiri suudu nduu. ²² Nde Iisaa wuurtunoo ndee, taalibaa6e mum 6ee miccitii o haaliino dum. Be ngoondini ko Binndi dii mbii koo e konngol o haalnoo ngol.

²³ Nde Iisaa fa66oynoo Urusaliima iidi Paska ndee, heew6e ngoondini mo saabe njii kaayde de o wadi dee. ²⁴ Kaa Iisaa hoolaaki 6e faa hokkita 6e hoore mum, sabi omo anndi 6e fuu. ²⁵ O hasindinaa fay gooto seettanoo mo ko woni e yim6e, nde wonnoo omo humpitii ko woni e bii-aadama.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemus

¹ Won gorko Farisanke biyeteedo Nikodemus, gooto e hooree6e Yahuudiyankoo6e. ² Oon gorko yehi to Iisaa jemma, wii dum:

—Moobbo, miden anndi a jangginoowo iwrufo to Laamdo, sabi fay gooto waawaa wadude hono kaayde de ngadataa dee so Laamdo wondaa e mum.

³ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: fay gooto waawaa yiide Laamu Laamdo tawee rimtaaka kasen.

⁴ Nikodemus wii mo:

—Hono mawdo waawiri rirtireede? Omo waawi naattude e reedu inni-ko, o rimtee kasen naa?

⁵ Iisaa jaabii:

—Mido haalane goonga: so wanaa neddo rirtiree ndiyam e Ruuhu so he6a naatude e Laamu Laamdo. ⁶ Ko bii-aadama rimata koo yo bii-aadama. Ko Ruuhu oo rimata koo yo ruuhu. ⁷ Pati dum haayne saabe mi wii ma kinaa ndimte-don kasen. ⁸ Henndu ana wibba do muuyiri fuu. Ada nana dillere mayru, kaa a anndaa to ndu iwri, a anndaa to ndu yahata. Hono non oon dimraado Ruuhu oo worri.

⁹ Nikodemus wii mo:

—Hono hen dum laatoroo?

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Aan, jangginoowo ley Israa'iila oo fuu, a anndaa dum naa? ¹¹ Mido haalane goonga: minen, ko min anndi min kaalata, ko min njii min ceettoo, kaa onon, on nja6ataa seedaaku amen. ¹² On ngoondinaali nde kaalan-mi on haala kulle leydi ndee. Hono ngoondinirton so mi haalanii on haala kulle dow kammu? ¹³ Fay gooto jabbali dow kammu, so wanaa oon iwrufo dow kammu oo, dum woni Bii Neddo. ¹⁴ Hono no Muusaa toowniri mboddi jakawalle ley ladde jeereende nii, so wanaa Bii Neddo oo duu toowniree hono non, ¹⁵ yalla goondindoo mo fuu ana he6a nguurndam nduumiidam.

* 2:17 Jabuura 69.10

¹⁶ Sabi Laamdo ɓamii ana yida aduna oo faa hokkitiri Biyum bajjo, yalla goondindo Bajjo oo fuu ana waasa naatude yiite, heɓa nguurndam nduuniidam.

¹⁷ Laamdo neliraali Biyum oo e aduna faa Biyum oo saroo aduna oo. Ko mo neliraa dee, faa aduna oo hisira saabe makko. ¹⁸ Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaali fuu tilike sareede, sabi goondinaali Bii Laamdo bajjo oo.

¹⁹ Sariya oo annii: fooyre warii e aduna, kaa yimbe, nimre cubii dow fooyre saabe golleeji mum'en bondi. ²⁰ Bondo tagu yidaa fooyre, warataa e mayre, hulde pati golleeji mum bondi ɓanngu. ²¹ Kaa goongirante waran e fooyre yalla golleeji di wadiri saabe Laamdo dii ana ɓannga.

No Yaayaa seettorii kabaaru Iisaa

²² Caggal mum, Iisaa yaadi e taalibaabe mum leydi Yahuudiya. O faɓɓidi e maɓɓe ton, omo loota yimbe lootogal batisima. ²³ Yaayaa duu ana batisa to Aynon too bannge Salim, sabi cewle ana keewi ton. Yimbe ana ngara ana mbatisee. ²⁴ Tawi Yaayaa nannganooka tafon.

²⁵ Taalibaabe Yaayaa ɓee njeddondiri e Yahuudiyanke haala laaɓal. ²⁶ Be njehi to Yaayaa, ɓe mbii dum:

—Moobbo, gorko gondunoodo e maa ootoo bannge maayo Urdun mo ceettani-ɗaa oo, kanko duu omo batisa, yimbe fuu ana njaha to makko.

²⁷ Yaayaa jaabii ɓe, wii:

—Neddo waawaa heɓude fay huunde so wanaa ko Laamdo hokki dum.

²⁸ Onon e ko'e mon, on seedee'en am mi wii mi wanaa Almasiihu, kaa mido adii mo neleede. ²⁹ Gaddanaado jommbaajo debbo, kaɓum woni jommbaajo gorko. Dammbidiido gorko oo ana darii, ana hettindii. So o nanii daande jommbaajo gorko oo, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoo hiɓɓiri. ³⁰ So wanaa kanko o toowa, so miin mi leyda.

³¹ Oon iwruɗo dow, kaɓum tiimti yimbe fuu. Iwɗo e leydi yo leydinke. Haalaaji mum duu yo haalaaji leydinkooji. Oon iwruɗo dow kammu, kaɓum tiimti yimbe fuu. ³² Ko o yii e ko o nani o seettotoo, kaa fay gooto jaɓataa seedaaku makko. ³³ Oon jaɓuɗo seedaaku makko, sellinii Laamdo yo goongirante. ³⁴ Oon mo Laamdo neli, ko Laamdo haali haaltata, sabi Laamdo hokkii mo Ruuhu mo walaa do haadi. ³⁵ Baabiraado oo ana yidi Biddo oo faa wadi huunde fuu e junngo makko. ³⁶ Goondindo Biddo oo, heɓii nguurndam nduuniidam. Mo goondinaali Biddo oo, heɓataa dam, tikkere Laamdo duu ana woodani dum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

¹ Farisa'en nanii wiyaama Iisaa ana loota lootogal batisima ana heɓa taalibaabe faa ɓuri Yaayaa. ² Tawi Iisaa e hoore mum kaa batisaali fay gooto. Taalibaabe makko ɓee tan mbatisannoo. ³ Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e mum koo ndee, iwi leydi Yahuudiya, wirfitii leydi Galili, ⁴ kinaa o seeka leydi Samariya. ⁵ O wari e ngalluure Samariya wiyeteende Sikar bannge ngesa nga Yaakuuba hokkunoo ɓiyum Yuusufu nгаа. ⁶ Don ɓunndu Yaakuuba nduu woni. Iisaa joodii daande ɓunndu nduu faa ɓoottinoo. Dum forrii e wakkati hakkunde naange. ⁷ Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wii mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara no!

⁸ Tawi taalibaaፎe makko ፎee njehii to ngeenndi too soodoyde jaamdu.

⁹ Debbo oo wii Iisaa:

—Haa! Hono aan, Yahuudiyanke, jaagorto-daa kam miin, Samariyanke, ndiyam njaraa?

(Sabi Yahuudiyankooፎe e Samariyankooፎe yo harmondirፎe.)

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Sinndo aፋa anndunoo no dokke Laamፋo poti e oon biido ma ndokkaa ፋum ndiyam yara oo, a jaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.

¹¹ Debbo oo wii mo:

—Gido, a walaa cafirgal. Bunndu nduu ana luggidi. Hoto kebataa ፋam ndiyam nguurndam? ¹² Aan, aፋa ፋuri njaatigi amen Yaakuuba dokkudo min ፋunndu nduu oo teddude naa? Kanko e ፋiፋፋe makko e daabaaji makko fuu, ፋe njarii e mayru.

¹³ Iisaa jaabii mo:

—Neddo fuu jardo ፋam ndiyam ፋomፋan kasen, ¹⁴ kaa jardo ndiyam ፋam ndokkan-mi ፋum ፋam fuu, ፋomፋataa abada. Sabi ndiyam ndokkan-mi ፋum ፋam laatanto ፋum ndiyam iloojam nguurnoojam ፋum nguurndam nduumiidam.

¹⁵ Debbo oo wii:

—Gido, hokkam ፋam ndiyam pati mi ፋomፋa kasen, sako mi warta yoogude ፋoo kasen.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Yaa noddoy jom suudu maa, ngardon!

¹⁷ Debbo oo jaabii mo:

—Mi walaa jom suudu.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga ko mbii-daa a walaa jom suudu koo. ¹⁸ A ፋamanooma worፋe njoyon. Gorke ngondu-daa jooni oo duu, wanaa jom suudu maa. A haalii goonga.

¹⁹ Debbo oo wii mo:

—Moobbo, laaፋanii kam a annabaajo. ²⁰ Njaatiraaፋe amen ndewii Laamፋo e ndee waamnde haayre, kaa onon Yahuudiyankooፋe, ፋodon mbiya to Urusaliima too Laamፋo haani rewede.

²¹ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, jaፋu ko kaalanan-maa-mi koo: wakkati waran, mo ndewatan Baabiraado tawee wanaa e ndee waamnde haayre, wanaa e Urusaliima. ²² Onon Samariyankooፋe, ፋodon ndewa ko on anndaa, kaa minen Yahuudiyankooፋe, ko min anndi min ndewata, sabi kisindam to Yahuudiyankooፋe iwraata. ²³ Wakkati ana wara, mo yottike jaati, nde rewirooፋe Laamፋo goonga ፋee ndewirta ፋum Ruuhu e goonga. Hono ፋee rewooፋe Baabiraado ndaarti. ²⁴ Laamፋo yo Ruuhu. Rewooፋe mo ፋee kinaa ndewira mo ruuhu e goonga.

²⁵ Debbo oo wii:

—Mido anndi Cuፋaado biyeteedo Almasiihu oo yo garoowo. Nde o warii, o humpitan min kulle fuu.

²⁶ Iisaa wii mo:

—Miin kaaldoowo e maa oo woni kanko.

No Samariyankooፋe heewፋe ngoonፋiniri Iisaa

²⁷ E dow ፋum taalibaaፋe makko ፋee njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oo koo haaynii ፋe, kaa fay gooto e maፋፋe wiyaali ፋum: «Ko ndaartataa? Ko

kaaldataa e makko?» ²⁸ Nden debbo oo yoppi mbulku mum ton, wirfitei ngeenndi haalanoyi yim6e, wii:

²⁹ —Ngaree yeewee gorko kaaltando kam ko ngannoo-mi fuu annii, yalla wanaa kanko woni Almasiihu?

³⁰ Be njehi yeewoyde mo.

³¹ Oon wakkati, taalibaa6e 6ee ndaardi mo, ana mbiya:

—Moobbo, tiinna jaamu!

³² O jaabii 6e:

—Mido jogii ko mi jaama ko on anndaa.

³³ Taalibaa6e 6ee ana lamndondira:

—Dum nee, won gaddando mo ko jaametee naa?

³⁴ Iisaa wii 6e:

—Jaamdu am yo wadude sago neldo kam oo e timminde golle makko.

³⁵ Onon, odon mbiya: «Faa hannde lebbi nay so kettal wara.» Kaa miin, mido wiya on: tippee gite mon, yeewee gese dee fuu benndii, de njonii hetteede.

³⁶ Kettudo heban ngeenaari, mo6btana jamri ndii nguurndam nduumiidam, yalla aawudo e kettudo ana ceyodoo. ³⁷ Dum tabintinta banndol biyoowol: «Goto ana aawa, goddo ana hetta.» ³⁸ Mi nelii on kettoyon nga on tampanaali. Wo66e tampi. Onon, on ndaamitike e tampere ma66e.

³⁹ Samariyanko6e heew6e ley ndee ngalluure ngoondinii Iisaa saabe haala debbo ceettiido so wii: «O haaltanii kam ko ngadunoo-mi fuu.» ⁴⁰ Nde Samariyanko6e 6ee njottinoo Iisaa ndee, ndaardi mo o fa66ana dum'en. O wadi don balde didi. ⁴¹ Yim6e heew6e ngoondini mo kasen faa buri no arande nii saabe konngol makko ngol. ⁴² Be mbii debbo oo:

—Jooni, wanaa saabe haalaaji maa dii tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dee, minen e ko'e amen, min nanii konngol makko, min anndi kanko jaati woni kisinoowo aduna oo.

No Iisaa selliniri 6ii howruujo kaananke

⁴³ Caggal balde didi dee, o iwi ton, o yehi Galili. ⁴⁴ Kanko e hoore makko o seettinoke: «Annabaajo teddintaake e ley suudu baam mum.» ⁴⁵ Nde o yottinoo Galili ndee, Galilinkoo6e nja66orii mo juude didi, sabi kam6e duu 6e njehiino iidi Urusaliima, 6e njiino ko o gollonoo ley iidi oo koo.

⁴⁶ Nden Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, do mo waylitinnoo ndiyam o wadi dam peguujam doo. Howruujo kaananke mo 6iyum sellaa ana ley Kafarnahum. ⁴⁷ Nde howruujo oo nannoo Iisaa iwrii Yahuudiya wartii Galili ndee, yehi to Iisaa, ndaardi dum jippoo sellinoya 6iyiiko ka6anoowo yonki.

⁴⁸ Iisaa wii mo:

—So on ke6aali finnde, on njiyaali kaayde, on ngoondintaa.

⁴⁹ Howruujo kaananke oo wii mo:

—Moobbo, njehen gila 6iyam oo maayaali.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Hootu, 6iya oo sellii.

Gorko oo goondini ko Iisaa wii dum koo, hooti. ⁵¹ Golloo6e makko kawriti e makko e laawol, kumpiti mo, mbii:

—Biya oo dadii.

⁵² O lamndii 6e wakkati homo suka o samtanaa. Be mbii mo:

—Sallifanaa keepen jonte dee njoppiti mo.

⁵³ Baaba suka oo annditi oon wakkati jaati Iisaa wiinoo dum: «Biya oo sellii!» Nii kanko e koreeji makko fuu 6e ngoondiniri Iisaa. ⁵⁴ Dum woni haaynde dida6ere nde Iisaa golli kasen leydi Galili nde iwnoo Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujjo

¹ Caggal majjum, iidi Yahuudiyankooḅe ana waḁa. Iisaa ḅabboyi Urusali-ima. ² To Urusaliima too, banng'e dammbugal biyeteengal Dammbugal Baali ngal, luggal ndiyam ana ton. Engal wiyee Baytijata e ibaraninkoore. Dand'e joy ana pilii ngal. ³ Nawḁe heewḁe ana lelii ley deen dand'e: wumḁe e wooyḁe e ḁe terḁe mum'en fuu mbaati. [⁴*] ⁵ Gorko jawḁo duuḁi capantati e jetti ana wonnoo ḁon. ⁶ Iisaa yii omo lelii, anndi o ḁooydii e jaw, lamndii mo:

—Ada yidi sellude naa?

⁷ Nawḁo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi walaa fay gooto balloowo kam regaade e luggal ngal nde ndiyam ḁam jirkitike. Do mbiyan-mi mi regike fuu, a tawan won adiido kam jolde.

⁸ Iisaa wii mo:

—Imma, ḁamtu dadḁo maa, yaa!

⁹ Don e ḁon gorko oo selli, ḁamti dadḁo mum fudditi yaade.

Dum hawrii e palaande fowteteende, ¹⁰ saabe majjum hooreeḁe Yahuudiyankooḅe mbii cellinaado oo:

—Hannde yo palaande fowteteende, dagantaako ma ndoondo-ḁaa dadḁo maa.

¹¹ O jaabii ḁe:

—Cellindo kam oo, kaḅum wii kam: «Bamtu dadḁo maa, yaa!»

¹² Be lamndii mo:

—Homo woni oo nedḁo biido ma ḁamtu dadḁo maa, yaa?

¹³ Kaa cellinaado oo anndaano mo, sabi Iisaa iwii ḁon sabi yimḁe ana keewnoo e oon nokku. ¹⁴ Caggal ḁum, Iisaa hawriti e makko ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wii mo:

—Yeew, jooni kaa, a sellii, pati luuttu kasen so ko ḁuri ḁum bonde heḁe.

¹⁵ Gorko oo yehi haalanoyi hooreeḁe Yahuudiyankooḅe ḁee Iisaa woni cellindo ḁum oo.

Kabaaru Baabiraado oo e Bidḁo oo

¹⁶ Nden hooreeḁe Yahuudiyankooḅe puḁḁi torrude Iisaa sabi o wadii ḁum e palaande fowteteende. ¹⁷ Iisaa wii ḁe:

—Baabiraado am ana golla faa jooni, miin duu, mido golla.

¹⁸ Nden hooreeḁe Yahuudiyankooḅe ḁeydi tewtude warde mo, wanaa saabe ko o bonnii palaande fowteteende ndee koo tan, ko o wii kasen Laamḁo yo baam makko koo. O fonndii hoore makko e Laamḁo.

¹⁹ Iisaa wii ḁe:

—Mido haalana on goonga: Bidḁo waawaa gollude fay huunde kaḅum tan, kinaa ko yii Baabiraado ana golla. Sabi ko Baabiraado oo gollata koo, ḁum Bidḁo oo duu gollata. ²⁰ Sabi Baabiraado oo ana yidi Bidḁo oo, ana holla ḁum huunde fuu ko gollata. O hollan ḁum golleeji burḁi dii ḁoo fuu teentilaade faa kaayne-ḁon. ²¹ Sabi hono no Baabiraado oo immintinirta maayḁe so hokka ḁum'en nguurndam nii, non Bidḁo oo duu hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude. ²² Baabiraado oo, kaḅum kaa sarataa fay gooto, o wadii sariya kaa fuu e junngo Bidḁo oo, ²³ yalla yimḁe fuu ana teddinira Bidḁo oo hono no

* **5:4** E dereeji ḁooyḁi dii, yoga ana ḁeyda aaya 4:Eḁe ndoomi faa ndiyam ḁam jirkitoo, sabi malaa'ika Joomiraado ana jippoo e luggal ngal saatu e saatu ana jirkita ndiyam ḁam. Nawḁo adiido fuu regaade e ndiyam ḁam nde ḁam jirkitii ndee, sellan ko jaw mum oo tawaa fuu.

teddiniri Baabiraado oo nii. Nefdo fuu mo teddinaali Biddo oo, teddinaali Baabiraado neldo mo oo.

²⁴ Mido haalana on goonga: nando haala am so goondini neldo kam oo hebii nguurndam nduumiidam. Mo sarataake, mo diwii maayde, mo naatii e nguurndam. ²⁵ Mido haalana on goonga: wakkati ana wara, o yottike jaati, wakkati mo maaybe nanata daande Bii Laamdo oo. Nanbe 6ee nguuran. ²⁶ Hono no Baabiraado oo wuuriri e hoore mum nii, hono non o hokkiri Biddo oo duu baawde wuurirde e hoore mum. ²⁷ O hokkii oon baawde sarde, sabi oon yo Bii Nefdo. ²⁸ Pati dum haayno on. Wakkati waran mo maaybe wonbe ley janaale fuu nanata daande makko, ²⁹ njalta. Gollu6e golleeji lobbi immitanoo nguurndam, gollu6e golleeji bonfi immitanoo sariya. ³⁰ Miin, walaa fuu ko mbaaw-mi gollirde hiini hoore am. Ko nanu-mi koo cariran-mi. Sariya am ana dartii, sabi mi jokkataa sago am, sago neldo kam oo njokku-mi.

No Laamdo seettirantoo Iisaa

³¹ –So mi seettanike hoore am, seedaaku am sellataa. ³² Won goddo ceettantoo kam. Mido anndi seedaaku mo seettantoo kam oo yo goonga. ³³ Onon, on nelii e Yaayaa, o seettike goonga. ³⁴ Miin, mi hasindinaa e seedaaku bii-aadama, walaa ko mbiiru-mi seedaaku Yaayaa oo so wanaa faa kison. ³⁵ Yaayaa laatike lampa ku66oowa, njaaynoowa. On nja6ii weltaade wakkati gooto e fooyre makko. ³⁶ Miin, mido jogii seedaaku burdo mo Yaayaa oo teentilaade: golleeji di Baabiraado yamiri kam mi golla dii, kajum jaati ceettantoo kam Baabiraado neli kam. ³⁷ Kasen duu, Baabiraado neldo kam oo hoore seettantoo kam. Abada on nanaali daande makko, abada on njiyaali mo, ³⁸ haala makko deembilaaki e mon, sabi on ngoondinaali mo o neli oo. ³⁹ Odon mbititoo Binndi dii sabi on miilli on ke6an e majji nguurndam nduumiidam. Kanji jaati ceettantoo kam. ⁴⁰ Kaa on nja6aali warde e am faa ke6on nguurndam.

⁴¹ Wanaa teddeengal yim6e tewtan-mi. ⁴² Kaa miin, mido anndi on, mido anndi jilli Laamdo ngalaa e mon. ⁴³ Miin, mi wardii saabe Baabiraado am, on nja6baaki kam. Kaa so goddo wardii saabe hoore mum, on nja66oto dum. ⁴⁴ Odon tottondira teddeengal, on tewtataa teddeengal iwrungal to Laamdo gooto, hono mbaawru-don goondinirde? ⁴⁵ Pati miilee miin wullantoo on to Baabiraado. Muusaa, mo pawu-don jikke mon dow mum oo, kajum wullantoo on. ⁴⁶ So nii on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinanno kam miin duu, sabi miin o sappinoo e binndi makko. ⁴⁷ Kaa so on ngoondinaali ko o winndi koo, hono goondinirton haala am?

6

No Iisaa jammiriniri ujunaaji joy gorko

¹ Caggal dum, Iisaa lumbbi weendu Galili, wiyeteendu Tiberiyas. ² Jamaa keewdo ana jokki e makko sabi 6e njii kaayde de o wadunoo nde o sellinnoo jawbe 6ee ndee. ³ Iisaa jabbii dow waamnde haayre, jooddii ton e taalibaabe mum. ⁴ Tawi iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo Paska oo 6adike. ⁵ Iisaa hunci hoore, soynii jamaa keewdo ana fa'i dum. O wii Filipa:

–Hoto coodaten jaamdu ko jamminta 6ee fuu?

⁶ Tawi o biirudo non tan faa o nana ko Filipa jaabotoo, sabi omo anndi ko o faandii gollude. ⁷ Filipa jaabii mo:

–Buuru teemedede didi cardi heyataa 6e faa gooto e ma66e fuu he6a hen seeda.

⁸ Taalibbo makko goddo, biyeteedo Andire mijii Simon Piyeer, wii mo:

⁹ —Anni, suka gorko gooto ana jogii buuruuje joy e liddi didi, kodum dum nafirta yimbe heewbe hono bee?

¹⁰ Iisaa wii:

—Mbiyee 6e njoodoo!

Nde wonnoo nokku oo ana heewi hufo, 6e njoodii. Ebe poti e ujunaaji joy gorko. ¹¹ Iisaa 6ami buuruuje dee, yetti Laamdo, hokki taalibaa6e 6ee. Been ndokki joodiibe 6ee. Hono non liddi dii duu. Gooto fuu he6i ko haajaa. ¹² Nde 6e kaarnoo ndee, Iisaa wii taalibaa6e mum:

—Ndeentinee kedde dee pati fay huunde mursee.

¹³ Be kawrini kedde taye buuruuje joy de jaamnoo6e 6ee keddi dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ¹⁴ Nde yimbe 6ee njiinoo haaynde nde Iisaa gollii ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo cappanoodo ana wara e aduna oo.

¹⁵ Nde Iisaa annditinnoo e6e njarroo namngirde dum junngo 6e ngada dum kaananke ndee, iwi don njabi duu waamnde haayre kajum tan.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, taalibaa6e Iisaa 6ee ndegii e weendu nduu. ¹⁷ Be naati laana faa 6e lummba, yaade Kafarnahum. Jemma naatii, tawi Iisaa hewtaaki 6e. ¹⁸ Henndu mawndu ana wibba, bempeeje immike. ¹⁹ Be ngurfi laana kaa faa 6e ke6i hono kilooji joy naa jeegom. Nden 6e coynii Iisaa ana warda koyde dow weendu nduu, ana fewti 6e. Be kuli. ²⁰ Iisaa wii 6e:

—Dum miin. Pati kulee!

²¹ Be ndaardi mo o naata laana kaa. Don e don 6e panndi do 6e pa'unoo doo.

²² Janngo mum, jamaa keddinoo doo oo too bannge weendu nduu oo ana anndunoo laana ngoota tan wonnoo ton. Be njii Iisaa naatidaali e taalibaa6e mum laana kaa. Be njii duu taalibaa6e 6ee tan ngonnoo e makka, ndeerti, mbitti. ²³ Laanaaji iwru di Tiberiyas ngarii bannge do Iisaa yettunoo Laamdo so 6e jaami buuru doo. ²⁴ Nde jamaa oo yiinoo Iisaa e taalibaa6e mum fuu ngalaa don ndee, naati laanaaji dii, peewti Kafarnahum tewtoyde Iisaa.

No Iisaa wiiri kajum woni jaamdu wuurnooru

²⁵ Nde 6e tawnoo Iisaa oo too bannge weendu nduu ndee, 6e mbii dum:

—Moobbo, mande ngar-daa doo?

²⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: wanaa saabe on njii kaayde tewtirton kam. Ko tewtirton kam dee, saabe on jaamii buuru on kaarii. ²⁷ Pati tampanee jaamdu murseteendu. Ko kaan-don tampande dee, jaamdu heddotoondu wuurnooru yimbe nguurndam nduumiidam. Nduun jaamdu Bii Neddo hokkata on. Sabi Laamdo Baabiraado oo wadii maande mum e makko.

²⁸ Nden 6e lamndii mo:

—Kodum min ngadata faa min ngolla gollleeji di Laamdo yidi?

²⁹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle mo Laamdo yidi oo woni ngoondinon mo o neli oo.

³⁰ Be njaabii mo:

—Haaynde honde ngadataa faa min njiya, min ngoondine? Kodum ngol-lataa? ³¹ Njaatiraa6e amen jaamii jaamdu wiyeteendu «maanu» ley ladde jeereende, hono no winndiraa nii: «O hokkii 6e jaamdu iwrundu dow kammu faa 6e jaama.»*

* 6:31 Pergu 16.4; Jabuura 78.24

³² Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: wanaa Muusaa hokki on jaamdu iwrundu dow kammu. Ko selli hen dee, Baabiraado am kanjumu woni dokkoowo on jaamdu goongaraaru iwrundu dow kammu. ³³ Sabi jaamdu ndu Laamdo hokkata nduu woni iwrooru dow kammu, hokkooru aduna oo nguurndam.

³⁴ Be mbii mo:

—Moobbo, hokku min jannde fuu nduun jaamdu.

³⁵ Iisaa wii 6e:

—Miin woni jaamdu wuurnooru. Gardo e am fuu, yobataa abada. Goondindo kam fuu domdataa abada. ³⁶ Mi wii on: on njii kam, kaa on ngoodinaali. ³⁷ Mo Baabiraado hokki kam fuu, waran e am. Gardo e am fuu, mi ribbataa dum. ³⁸ Sabi wanaa faa mi wada sago am iwru-mi dow kammu, faa mi wada sago neldo kam oo. ³⁹ Annii sago neldo kam oo: pati fay gooto e 6e o hokki kam 6ee majja, mi immintinan 6e jalaande sakitotoonde. ⁴⁰ Annii sago Baabiraado am oo: neddo fuu jiido Biddo oo so goondini dum heban nguurndam nduumiidam, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde.

⁴¹ Hooree6e Yahuudiyankoo6e 6ee ana hermitoo haala makko sabi o wii «Miin woni jaamdu iwrundu dow kammu nduu.» ⁴² Be mbii:

—Oo, wanaa Iisaa 6ii Yuusufu mo anndu-den inna mum e baam mum oo naa? Hono o wiirata dow kammu o iwri?

⁴³ Iisaa wii 6e:

—Pati hermitee hakkunde mon! ⁴⁴ Fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado neldo kam oo foodaali dum. Gardo e am fuu, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde. ⁴⁵ Ana winndii ley dewte annabaa6e: «Be fuu, Laamdo anndinan 6e.»[†] Neddo fuu kettindiido Baabiraado oo so faami, waran e am. ⁴⁶ Fay gooto yiyaali Baabiraado, so wanaa iwru-do to makko oo. Kanko tan yii Baabiraado. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: goondindo kam, hebii nguurndam nduumiidam. ⁴⁸ Miin woni jaamdu wuurnooru. ⁴⁹ Njaatiraa6e moodon jaamii «maanuu» ley ladde jeereende. Dum e taweede hadaali 6e maayde. ⁵⁰ Kaa dum doo jooni yo jaamdu iwrundu dow kammu, yalla so neddo jaamii ndu ana waasa maayde. ⁵¹ Miin woni jaamdu wuurnooru iwrundu dow kammu. So neddo jaamii nduun jaamdu, wuuran faa abada. Jaamdu ndu ndokkiran-mi saabe nguurndam aduna nduu yo terde am.

⁵² Dow dum Yahuudiyankoo6e ana ndukida ko mbaawi fuu, ana mbiya:

—Hono o waawiri hokkude en terde makko faa jaamen?

⁵³ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: so on jaamaali terde Bii Neddo, on njaraali yiyam mum, nguurndam walanaa on. ⁵⁴ Neddo fuu jaamdo terde am so yari yiyam am hebii nguurndam nduumiidam. Miin duu mi immintinan dum jalaande sakitotoonde. ⁵⁵ Sabi terde am yo jaamdu jaati, yiyam am duu yo njaram jaati. ⁵⁶ Neddo fuu jaamdo tew am so yari yiyam am, jii6ii e am, mi jii6ii e mum. ⁵⁷ Baabiraado neldo kam oo yo guurdo. E makko nguuru-mi. Hono non jaamdo kam fuu wuurirta e am. ⁵⁸ Kayru woni jaamdu iwrundu dow kammu: ndu waldaa e ndu njaatiraa6e mon jaamunoo so maayii nduu. Naamdo nduun jaamdu, wuuran faa abada.

⁵⁹ Dii waajuuji Iisaa waajinoo ley waajordu Kafarnahum.

⁶⁰ Nde 6e nannoo di ndee, heew6e e taalibaa6e makko mbii:

—Dii waajuuji njoorii sanne. Homo waawi hettinaade di?

⁶¹ Iisaa humpitii ley becce mum taalibaaፎe mum ፆee ana ስermitoo e majjum, wii ፆe:

–Dum huፋindanaaki on naa? ⁶² Ndennoo so on njii Bii Nedፋo ስabbitii to wonnoo too, hono ngadaton? ⁶³ Ruuhu, ka፵um hokkata nguurndam, kaa terፋe ፆii-aadama nafataa fay huunde. Haalaaji ፋi kaalanan-mi on ፋii, ka፵um woni ruuhu, ka፵um woni nguurndam. ⁶⁴ Ana e mon ፆe ngoondintaa.

Nde wonnoo Iisaa ana anndi gila e puፋፋooፋe ፆe ngoondintaa ፋum ፆee, ka፵um e jammbotooፋo ፋum oo. ⁶⁵ O ፆeydi hen:

–Dum saabii so mbii-mi on: fay gooto waawaa warde e am so Baabiraፋo hokkaali ፋum no warda.

⁶⁶ Caggal ፋum, heewፆe e taalibaaፆe makko ፆee mbitti, ስootti jokkude e makko. ⁶⁷ Nden Iisaa wii sappo e ፋidon ፆee:

–Onon duu, oፋon njidi wittude naa?

⁶⁸ Simon Piyeer jaabii mo:

–Moobbo, to homo min njahata? Do maa ፋoo haalaaji guurnooji nedፋo nguurndam nduumiፋdam ngoni. ⁶⁹ Min ngoondinii, miden anndi a Ceniፋo Laamፋo.

⁷⁰ Iisaa wii:

–Onon sappo e ፋidon ፆee, wanaa miin subii on naa? Kaa gooto moፋon yo seyፋani.

⁷¹ Haala Yahuuda ፆii Simon Isikariyota o haalannoo. Oo woni jammbotooፋo mo oo, haya o gooto e sappo e ፋidon ፆee nee.

7

No Iisaa yaari iidi Buguuji

¹ Caggal mum, Iisaa wonti yiilaade ley Galili. Omo teedii yiilaade ley Yahuudiya sabi hooreeፆe Yahuudiyankooፆe ana tewta no mbarda mo. ² Tawi iidi Yahuudiyankooፆe biyeteፋo iidi Buguuji oo ፆadike. ³ Mi፵iraፋe Iisaa worፆe mbii ፋum:

–Eggu, njahaa Yahuudiya yalla taalibaaፆe maa ፆee ana njiya golleeji ፋi ngollataa ፋii. ⁴ Fay gooto suudataa ko gollata so ana yidi anndeede. So aፋa golla ፋii golleeji, ፆannginan yimፆe hoore maa.

⁵ Tawi fay mi፵iraፋe makko ፆee duu ngoondinaali mo. ⁶ Iisaa wii ፆe:

–Wakkati am waraali tafon, kaa onon, wakkati fuu yo wakkati mon.

⁷ Yimፆe aduna mbaawaa wajude on, kaa miin eፆe mbajni kam, sabi miፋo seedii golleeji maፆፆe ፋii moyyaa. ⁸ Onon, njehee kawroyee e oon iidi. Miin, mi yahataa hawroyde e oon iidi sabi wakkati am yottaaki tafon.

⁹ O haalani ፆe ፋum tan, o heddii Galili.

¹⁰ Nde mi፵iraፋe Iisaa ፆee njahunoo hawroyde e iidi oo ndee, Iisaa duu yehii ton, kaa o ፆannginaali hoore makko, o suudi. ¹¹ Hooreeፆe Yahuudiyankooፆe ana tewta mo ley jamaa iidi oo, ana mbiya:

–Hoto o woni?

¹² Yimፆe heewፆe ana liddondira haala makko. Yoga ana wiya:

–O nedፋo lobbho!

Woፆፆe ana mbiya:

–Wanaa dee, o majjinoowo yimፆe.

¹³ Kaa fay gooto suusaali haalde haala makko faa nanee, sabi eፆe kula hooreeፆe Yahuudiyankooፆe.

¹⁴ Nde iidi o feccirta, tawi Iisaa fuፋፋii waajaade ley Suudu Dewal Mawndu nduu. ¹⁵ Yahuudiyankooፆe kaaynaa sanne, ፆe mbii:

–Hono o waawiri dewte, kanko mo janngaali?

¹⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Waaju mo mbaajotoo-mi oo, iwataa e am. To neldó kam oo mo iwranta kam. ¹⁷ So neddo muuyii gollude sago makko, annditan so konngi am dñi to Laamdo iwri, naa so waajuuji am dñi e am iwi. ¹⁸ Oon baajortoodo hiini hoore mum, hoore mum teddinta. Kaa oon teddinoowo neldó dum, goonga haalata, oojaare walaa e mum. ¹⁹ Wanaa Muusaa hokki on Sariya naa? Kaa fay gooto e mon jokkaali Sariya. Ko saabii so odon tewta warde kam?

²⁰ Yim6e 6ee njaabii mo:

—Aan, a laddaado. Homo ndaarata warde ma?

²¹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle gooto tan ngollu-mi, on fuu, on kaaynaama. ²² Muusaa yamiri on taadagol. Taweede to njaatiraa6e moodon dum iwrii fuu, wanaa to Muusaa. Odon taada neddo fay jalaande fowteteende. ²³ So nii neddo ana taadee jalaande fowteteende pati on luuttu Sariya Muusaa, kodum tikkiranton kam saabe mi sellinii neddo kuurdo jalaande fowteteende? ²⁴ Pati cariree no njiiru-don, cariree goonga.

No yim6e lamndorii yalla Iisaa woni Almasiihu

²⁵ Yoga e yim6e Urusaliima mbii:

—Wanaa oo woni mo 6e tewtata warde oo naa? ²⁶ Omo nii darii, omo waajoo hakkunde jamaa oo. Be mbiyaali mo fay huunde. Tama maw6e 6ee cellinii kanko woni Almasiihu oo jaati? ²⁷ Oo doo kaa, eden anndi do iwata, kaa nde Almasiihu oo ana wara, fay gooto anndataa to iwrata.

²⁸ Tawi Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O haali faa toowi, o wii:

—Odon anndi kam, odon anndi do iwan-mi? Wanaa miin waddi hoore am. Neldó kam oo yo goongaraajo. Onon, on anndaa mo. ²⁹ Kaa miin, mido anndi mo sabi to makko iw-mi. Kanko neli kam.

³⁰ Nden 6e ndaari nannude mo, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko, sabi wakkati makko waraalino tafon. ³¹ Heew6e e ley jamaa oo ngoondinii mo, mbii:

—So Almasiihu oo warii, gollan kaayde burde de oo gorko golli dee naa?

No hayboo6e Suudu Dewal Mawndu neliraa nannga Iisaa

³² Farisa'en nani ko yim6e 6ee ngunndondirta e haala Iisaa koo. Hooree6e yottinoo6e sadaka e Farisa'en neli hayboo6e Suudu Dewal Mawndu nduu nannga mo. ³³ Non Iisaa wii:

—Miin, mido wondi e moodon seeda tafon. Caggal mum, mi wirfitoto to neldó kam oo. ³⁴ On tewtan kam, kaa on njiitataa kam, sabi on mbaawaa yaade to ngonan-mi too.

³⁵ Yahuudiyankoo6e lamndondiri:

—Hoto o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? O tawtoyanyim6e men fer6e to Yunaninkoo6e, o waajoo dum'en naa? ³⁶ O wii en tewtan mo, en njiitataa mo, sabi en mbaawaa yaade to mo tawetee too. Kodum woni maanaa kaa haala?

No Iisaa wiiri goondindo dum fuu domdataa

³⁷ Nalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, haali faa toowi, wii:

—Neddo fuu domdudo wara e am, yara. ³⁸ Neddo fuu goondindo kam, calludi ndiyam nguurnoojam ilan iwde e bernde mum, hono no winndiraa e Binndi dñi nii.

³⁹ Tawi dum o haali haala Ruuhu mo goondindo mo fuu heɓata oo. Nden Ruuhu waraali, sabi Iisaa ɗabbitaali e teddeengal Laamdo tafon.

No yimbe luurriri saabe Iisaa

⁴⁰ Nde heewɓe e jamaa oo nanunoo kaa haala ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo oo.

⁴¹ Yogaaɓe mbii:

—Kanko woni Almasiihu oo.

Woɓɓe kasen mbii:

—Almasiihu, Galili iwrata naa? ⁴² Binndi dii mbii e leɗol Daawuuda Almasiihu iwata, e ngeenndi Baytilaama ndi Daawuuda iwata e mum ndii.

⁴³ Jamaa oo fecci saabe makko. ⁴⁴ Won yiɓɓe nanngude mo e maɓɓe, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko.

No mawɓe Yahuudiyankooɓe calorii goondinde Iisaa

⁴⁵ Non hayboɓe Suudu Dewal Mawndu ɓee ngarti to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en. Been mbii ɓe:

—Ko saabii so on ngaddaali mo?

⁴⁶ Hayboɓe ɓee njaabii:

—Abada fay gooto waajoraaki no oo gorko nii.

⁴⁷ Farisa'en njaabii ɓe:

—Onon duu on majjinaama naa? ⁴⁸ Won fuu e hooreeɓe ɓee naa e Farisa'en goondindo mo naa? ⁴⁹ Bee yimbe paamataa Sariya Muusaa, ɓe huɗaɓe.

⁵⁰ Gooto e Farisa'en biyeteɗo Nikodemus, jahunooɗo to Iisaa jemma oo, wii ɓe:

⁵¹ —Sariya meeden ana sara neɗɗo tawee nanaaka ko haali, anndaaka ko gollii naa?

⁵² Be njaabii mo:

—Aan duu, a Galilinke naa? Widita Binndi dii, a yiyan annabaajo fuu iwrataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo mabbaaɗo e jeenu

⁵³ Caggal mum, gooto fuu hooti suudu mum.

8

¹ Nden Iisaa ɗabboyi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ² Beete kecco o warti ley Suudu Dewal Mawndu. Jamaa oo fuu wari. O joodii, omo waajoo ɓe. ³ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ngaddani mo debbo maɓɓaɗo e jeenu. Be ndarni dum hakkunde jamaa oo. ⁴ Be mbii Iisaa:

—Moobbo, oo debbo yo maɓɓaɗo ana jeena. ⁵ Muusaa yamirii min ley Sariya min mbarda hono ɓee rewɓe kaaye. Aan nee, ko mbiyataa?

⁶ Be kaaldi nii faa ɓe tuufana mo, yalla eɓe keɓa ko ɓe kappira mo. Iisaa noo turii, ana diidira fedeendu mum leydi. ⁷ Nde wonnoo eɓe njokki e lamndaade mo ndee, Iisaa hunci hoore, wii ɓe:

—Gooto mon mo luuttaali abada yo ardo wedaade mo haayre.

⁸ O turii kasen, omo diida e leydi. ⁹ Nde ɓe nannoo dum ndee, ɓe mbittiri gooto gooto. Nayeeɓe ɓee fuu adii wittude faa heddi Iisaa tan e debbo oo.

¹⁰ Iisaa hunci hoore, wii mo:

—Bannam debbo, hoto wullaniibe ma ɓee ngoni? Fay gooto jukkaali ma naa?

¹¹ O jaabii:

—Moobbo, fay gooto.

Iisaa wii mo:

—Miin duu, mi jukkataa ma. Yaa, pati luuttaa kasen.*

No Iisaa wiiri kaḡum woni fooyre aduna

¹² Iisaa waajii 6e kasen, wii:

—Miin woni fooyre aduna oo. Jokkudo kam fuu heḡan fooyre nguurdam, yahataa ley nimre.

¹³ Nden Farisa'en mbii mo:

—Ada seettanoo hoore maa, seedaaku maa sellataa.

¹⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Fay so mi seettanike hoore am, seedaaku am ana sella, sabi mido anndi do iwru-mi, mido anndi to njahan-mi. Kaa onon, on anndaa do iwru-mi, on anndaa to njahan-mi. ¹⁵ Onon, no njiiru-don yimḡe cardaton dum'en, kaa miin, mi sarataa fay gooto. ¹⁶ Fay so mido sara, sariya am ana sella, sabi mi sarataa miin tan, Baabiraado neldo kam oo ana wondi e am. ¹⁷ Warri e Sariya moodon: seedaaku yimḡe didon ana sella. ¹⁸ Miin, mido seettanoo hoore am. Baabiraado neldo kam oo duu, ana seettanoo kam.

¹⁹ Be mbii mo:

—Hoto Baabiraado maa oo woni?

Iisaa jaabii:

—On anndaa kam miin, sako Baabiraado am. Sinndo oḡon anndunoo kam, maa on annduno Baabiraado am oo duu.

²⁰ Iisaa haali dii haalaaji nde waajotonoo ley Suudu Dewal Mawndu, nokku do keesuwal sadakaaji ngal woni doo. Fay gooto nanngaali mo, sabi wakkati makko yottaaki tafon.

²¹ Iisaa wii 6e kasen:

—Mido nii yaha, on tewtan kam, on maaydan e luutti mon. On mbaawaa yaade to njahan-mi too.

²² Non Yahuudiyankooḡe mbii:

—Dum nee, o bartoytoodo so o wii en mbaawaa yaade to o yahata too naa?

²³ Iisaa wii 6e:

—Onon, ley njeje-don, kaa miin, dow njejaa-mi. Onon, e aduna njeje-don, kaa miin, mi jeyaaka e makko. ²⁴ Dum saabii so mbii-mi on: on maaydan e luutti mon. Sabi so on ngoondinaali miin woni mo ngon-mi oo, on maaydan e luutti mon.

²⁵ Be mbii mo:

—Aan homo?

Iisaa jaabii:

—Ko mbiinoo-mi on gila arannde koo ngon-mi. ²⁶ Mido joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Haya neldo kam oo yo goongirante. Ko narru-moo-mi kaalanam-mi aduna oo.

²⁷ Be paamaali haala Baabiraado o haalanta 6e. ²⁸ Nden Iisaa wii 6e:

—Nde Bii Neddoo toownaa fuu, nden paamaton miin woni mo ngon-mi oo. Mi wadirtaa fay huunde hiini hoore am, mi haalan ko Baabiraado anndini kam koo. ²⁹ Neldo kam oo ana wondi e am, o yoppaali kam mi teeldo, sabi ko weli mo tan ngadan-mi wakkati fuu.

Haala rimḡe e maccuḡe

³⁰ Nde Iisaa haaldunoo nii ndee, heewḡe ngoondini mo. ³¹ Non Iisaa wii Yahuudiyankooḡe goondinḡe dum 6ee:

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeji 6urdi fuu 6ooyde dii.

—So on jii6ii e konngol am, on taalibaa6e am jaati. ³² Nden anndaton goonga. Goonga oo rimdinan on.

³³ Be njaabii mo:

—Minen, min iwdi Ibarahiima, abada fay gooto maraali min. Hono mbiirataa min ndimdan?

³⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: luuttoowo fuu yo maccudo luutti. ³⁵ Abada maccudo heddataako e galle, kaa bid6o ana heddo faa abada. ³⁶ So Bid6o rimdinii on, on laatoto rim6e dor. ³⁷ Mido anndi on iwdi Ibarahiima, kaa odon tewta warde kam sabi waaju am naataali on. ³⁸ Miin, ko njiiru-mi Baabiraado am mbaajotoo-mi. Onon, ko narru-don baaba mon ngadaton.

³⁹ Be njaabii mo:

—Ibarahiima woni baaba amen.

Iisaa wii 6e:

—Sinndo on iwdi Ibarahiima, maa on ngolluno golleeji Ibarahiima. ⁴⁰ Kaa jooni odon tewta warde kam, miin kaalando on goonga mo narru-mi Laamdo oo. Dum Ibarahiima wadaali. ⁴¹ Onon, golleeji baaba mon ngollaton.

Be mbii mo:

—Minen, min nganaa 6i66e haram, baaba gooto min njogii, oo woni Laamdo.

⁴² Iisaa wii 6e:

—Sinndo Laamdo wonnoo baam mon jaati, maa on njidam, sabi to Laamdo iwru-mi, so ngar-mi. Mi wardaali hiini hoore am, kanko neli kam. ⁴³ Ko saabii so on paamataa haala am? Saabe on nanataa ko kaalan-mi koo. ⁴⁴ Onon, Ibiliisa woni baam mon. Gidaade baam mon ngollaton. O jaadii hoore gila pud6oode. O walaa e goonga sabi goonga walaa e makko. So o fenii, gikku makko tan o wadi, sabi mo penoowo, mo inna pene. ⁴⁵ Kaa miin, saabe mido haala goonga woni ko on ngoondiniraali kam. ⁴⁶ Homo e moodon waawi felirde kam luutti? So mi haalii goonga, ko saabii so on ngoondintaa kam? ⁴⁷ Neddo Laamdo hettintoo haala Laamdo. Onon nee, on kettintaako sabi on nganaa yim6e Laamdo.

No Iisaa burdi Ibarahiima

⁴⁸ Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Min kaalaalino goonga nde min mbiinoo a Samariyanke, a laddaado ndee naa?

⁴⁹ Iisaa jaabii:

—Mi wanaa laddaado, mido teddina Baabiraado am. Onon, odon koyna kam. ⁵⁰ Miin, mi tewtanta hoore am teddeengal. Ana woodi tewtanoowo kam ngal. Oon woni caroowo. ⁵¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu jokkudo konngol am maayataa abada.

⁵² Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Jooni fuu tabitani min a laddaado. Ibarahiima e annabaa6e fuu maayii, kaa aan, ada wiya neddo fuu jokkudo konngol maa, meedataa deddere maayde. ⁵³ Tama ada 6uri baaba amen Ibarahiima teentilaade? Oon maayii, annabaa6e duu maayii. Kodum cikku-daa ngon-daa?

⁵⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Miin, so hoore am teddinan-mi, teddeengal am yo meere. Baabiraado am mo mbiyaton Laamdo mon oo teddinta kam. ⁵⁵ On anndaa mo. Kaa miin, mido anndi mo. So mi wii mi anndaa mo, naa mi laato penoowo hono mon. Mido anndi mo, mido jokki konngol makko. ⁵⁶ Baaba mon Ibarahiima ana seyortonooyiide jalaande am. O yii nde, o seyike.

⁵⁷ Yahuudiyankooḅe mbii mo:

—Fay duuḅi capande joy a heḅaali tafon, kaa a yii Ibarahiima?

⁵⁸ Iisaa jaabii ḅe:

—Miḅo haalana on goonga: gila Ibarahiima tagaaka, miin, miḅo woodi.

⁵⁹ Non, ḅe cuḅi kaaye faa ḅe mbedoo mo. Nden Iisaa mooltii, yalti Suudu Dewal Mawndu nduu.

9

No Iisaa wumtiniri pinduḅo e mbumndam

¹ Nden Iisaa ana yahannoo faa yii gorko pinduḅo e mbumndam.

² Taalibaaḅe makko lamndii mo:

—Moobbo, homo luutti so mo findi e mbumndam, kanko naa saaraaḅe makko?

³ Iisaa jaabii:

—Wanaa kanko luutti, wanaa saaraaḅe makko. Dum wadii yalla baawḅe Laamḅo ana ḅannga e makko. ⁴ So nii ḅalooma ana heddi, ana haani no ngollen gollēji nelḅo kam oo, sabi jemma waran nde fay gooto waawaa gollude. ⁵ So nii miḅo heddi e aduna oo, miin woni fooyre makko.

⁶ Nde o haalnoo ḅum ndee, o tutti e leydi, o jiiḅiri tuttaaḅe dee loope, o wuji e gite bumḅo oo. ⁷ O wii ḅum:

—Yaa sulmoya luggal biyeteengal Silowam.

(Maanaa majjum yo «nelaado».)

O sulmoyii, o warti omo yiya. ⁸ Hoddiiḅe makko, kaḅum e yiyannoḅe mo omo garbinoo, mbii:

—Tama wanaa oo woni joodinooḅo ana garbinoo oo?

⁹ Bee mbii:

—Dum kanko!

Bee mbii:

—Wanaa! Nanndoore makko!

Gorko oo e hoore mum wii:

—Dum miin jaati!

¹⁰ Be mbii mo:

—Hono mbumtir-ḅaa?

¹¹ O jaabii:

—Gorko biyeteḅo Iisaa oo jiiḅi loope, wuji e gite am, wii kam mi yaha luggal Silowam, mi sulmoyoo. Culmoyii-mi, mbumtu-mi.

¹² Be mbii mo:

—Hoto gorko oo woni?

O wii:

—Mi anndaa!

No Farisa'en lamndorii bumtinaaḅo oo

¹³ Nden ḅe naḅi bumnooḅo oo to Farisa'en. ¹⁴ Nde Iisaa jiiḅunoo loope so wumtini mo ndee, yo ḅalaande fowteteende. ¹⁵ Non Farisa'en duu lamndii mo:

—Hono mbumtir-ḅaa?

O jaabii ḅe:

—O wuji loope e gite am, culmii-mi, mbumtu-mi.

¹⁶ Yoga e Farisa'en mbii:

—Gorko oo iwraali to Laamḅo sabi o jokkaali sariya ḅalaande fowteteende.

Woḅḅe mbii:

—Hono nedḅo luuttuḅo waawiri wadirde hono dee kaayḅe?

Dow dum 6e luurri, 6e ceeri. ¹⁷ Farisa'en 6ee lamndii bumnooɗo oo kasen:
—Aan nee, ko mbiyataa e bumtindo ma oo?

O jaabii:

—O annabaajo.

¹⁸ Dum fuu e taweede hooree6e Yahuudiyankoo6e nja6aali mo bumnooɗo so mo wumtinaa faa 6e noddii saaraa6e makko. ¹⁹ Be lamndii been:

—Oo doo yo 6ii moodon naa? Mbii-ɗon e mbumndam mo findi naa? Ndennoo hono mo wumtiri jooni?

²⁰ Saaraa6e 6ee njaabii:

—Miden anndi mo 6ii amen, e mbumndam mo findi. ²¹ Kaa no o wumtiri jooni, min anndaa. Min anndaa duu homo wumtini mo. Kanko duu o mawɗo, lamndee mo! Omo waawi jaabanaade hoore makko.

²² Walaa ko saaraa6e makko mbiiri nii so wanaa kammari e6e kula hooree6e Yahuudiyankoo6e. Saabe been kawrii: nedɗo fuu cellindo Iisaa woni Almasiihu oo, 6e ndibban dum yalta waajordu. ²³ Dum saabii so saaraa6e makko 6ee mbii: «O mawɗo, lamndee mo!»

²⁴ Farisa'en nodditi bumnooɗo oo, mbii mo:

—Haalu hakkunde maa e Laamɗo! Minen kaa miden anndi oo gorko yo luuttuɗo.

²⁵ O jaabii 6e:

—So o luuttuɗo duu, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndu-mi: mi bumnooɗo, jooni mi wumtii.

²⁶ Be mbii mo:

—Kodum o wadi e maa? Hono o wumtinir ma?

²⁷ O jaabii 6e:

—Mi haalaniino on dum, kaa on nja6aali. Ko saabii so oɗon njidi nantude dum kasen? Tama onon duu, oɗon njidi laataade taalibaa6e makko?

²⁸ Been njenni mo, mbii mo:

—Aan woni taalibbo makko! Minen, min taalibaa6e Muusaa. ²⁹ Minen, miden anndi Laamɗo haaldii e Muusaa, kaa kanko, min anndaa fay to mo iwata.

³⁰ Gorko oo jaabii, wii 6e:

—Hee, ko haayni! O wumtinii kam. Onon, oɗon mbiya on anndaa to mo iwata! ³¹ Eden anndi Laamɗo jaabantaako luuttoo6e, kaa omo jaabanoo kulɗo mo, gaɗoowo sago makko. ³² Abada nanaaka bumtindo pinduɗo e mbumndam. ³³ Sinndo wanaa to Laamɗo oo gorko iwri, o waawataa wadude fay huunde.

³⁴ Be njaabii mo:

—Aan, a fuu ley luutti pinu-ɗaa! Aan waajotoo min minen naa? Be njaltini mo sella.

Haala mbumndam berde

³⁵ Iisaa nani 6e njaltinii mo, yiiti mo, lamndii mo:

—Aan nee, ada goondini Bii Nedɗo oo naa?

³⁶ O jaabii:

—Moobbo, homo woni kanko faa mi goondina mo?

³⁷ Iisaa wii mo:

—A yii mo. Kaalɗoowo e maa oo woni kanko.

³⁸ O jaabii:

—Moobbo, mido goondini.

O sujidani dum. ³⁹ Nden Iisaa wii mo:

—Sarɗe waddi kam e oo aduna, faa wum6e njiya, yiyo6e mbuma.

⁴⁰ Farisa'en tawanoobe don 6ee, nani haala kaa, lamndii mo:

—Minen nee, min wum6e naa?

⁴¹ Iisaa jaabii 6e:

—Sinndo on wum6e, on luuttataano. Kaa no mbii-don jooni o'don njiya nii, luutti moodon keddike.

10

Haala duroowo lobbo

¹—Mido haalana on goonga: neddo fuu naatoowo hoggo baali mo naati-raali damal, kaɓum woni gujjo, kaɓum woni janoowo. ² Kaa naatiroowo damal oo, kaɓum woni duroowo baali. ³ Kayboowo damal oo udditinan mo, baali d̄ii nana daande makko. O noddira baali makko d̄ii, hongu fuu innde mum, o yaltina d̄i. ⁴ Nde o yaltini d̄i fuu, o ardoto d̄i njokka e makko, sabi e'di anndi daande makko. ⁵ Di njokkataa kodo, ko jaasi dum fuu, d̄i ndogan mo sabi d̄i annditataa daande ho66e.

⁶ Iisaa haalani 6e ngol tinndinol, kaa 6e paamaali ko o muuyiri dum.

No Iisaa wiiri kaɓum woni duroowo lobbo oo

⁷ Iisaa wii 6e kasen:

—Mido haalana on goonga, miin woni damal hoggo baali. ⁸ Adii6e kam warde 6ee fuu yo wuy6e nii e yanoo6e, baali d̄ii nanataa daade ma66e. ⁹ Miin woni damal. Neddo fuu naatir̄o kam, hisan, naatan, yaltan, he6an durdude. ¹⁰ Gujjo wardataa so wanaa faa wujja, hirsaa, bonna. Kaa miin, mi wardii faa yim6e nguura, 6e nguura nguurdam lobbam. ¹¹ Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni dokkitiroowo yonki mum saabe baali mum. ¹² Kaa kasaado mo wanaa dunkee durngol, mo walaa ko wonani dum e dammuli d̄ii, nde yii panngiri fuu, yoppa d̄i dogaa, panngiri ndii nannga ko nanngata, keddiidi d̄ii caakoo. ¹³ Kasaado oo dogan yoppa d̄i sabi o kasaado tan, walaa ko wonani mo e majji. ¹⁴⁻¹⁵ Miin woni duroowo lobbo. Hono no Baabiraado oo anndiri kam so anndir-mi dum nii, hono non anndir-mi baali am so baali am anndi kam. Non mido hokkitira yonki am saabe majji. ¹⁶ Mido jogii baali goddi kasen d̄i ngalaa ley ngoo hoggo. Diin duu kinaa mi wadda d̄i. Di nana daande am, d̄i laatoo sewre wootere, duroowo gooto. ¹⁷ Baabiraado ana yidi kam saabe mido hokkitira yonki am faa mi hewta ki kasen. ¹⁸ Fay gooto ittanta kam ki. Miin e hoore am hokkitir̄ta ki. Mido jogii baawde hokkitir̄de ki. Mido jogii baawde wartir̄de ki. E Baabiraado am kebu-mi ndee yamiroore.

¹⁹ Dii haalaaji beydi waddondirde Yahuudiyankoo6e. ²⁰ Heew6e ma66e ana mbiya:

—O laddaado o kaahaango. Ko saabii so o'don kettindoo mo?

²¹ Kaa yoo6a6e mbii:

—Dii waajuuji nganaa waajuuji laddaado. Laddaado ana waawi wumtinde bumdo naa?

No Yahuudiyankoo6e calorii goondinde Iisaa

²² Yiitu mawuuri heyd̄intingol Suudu Dewal Mawndu nduu wad̄ii Urusali-ima. Dum hawrii e dabbunde. ²³ Do Suudu Dewal Mawndu doo, Iisaa ana wada yaha warta ley ndanki Suleymaana kii. ²⁴ Nden Yahuudiyankoo6e pili mo, mbii mo:

—Faa mande keddoto-daa ada yoppi min e wembere? Haalan min faa laa6a, aan woni Almasiihu oo naa?

²⁵ Iisaa jaabii 6e:

—Mi haalanii on, on ngoondinaali. Golleiji di ngollir-mi e innde Baabiraado am dii, kanji ceettantoo kam. ²⁶ Kaa onon, on ngoondinaali sabi on nganaa baali am. ²⁷ Baali am ana nana daande am. Mido anndi di, edi njokka e am. ²⁸ Mido hokka di nguurndam nduumiidam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am. ²⁹ Baabiraado dokkudo kam di oo furi huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baabiraado am oo. ³⁰ Miin e Baabiraado, min gooto.

³¹ Yahuudiyankoo6e cu6i kaaye kasen faa mbedoo mo. ³² Iisaa wii 6e:

—Mi gollirii baawde Baabiraado golleiji lobbi keewdi yeeso mon. E ley dii golleiji, saabe homo e majji mbedorto-don kam kaaye?

³³ Yahuudiyankoo6e njaabii mo:

—Wanaa saabe golle lobbo min mbedorte kaaye, ko min mbedorte kaaye dee, saabe ada bonkoo Laamdo. Aan a neddo, a wadii hoore maa a Laamdo.

³⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Tama winndaaka ley Sariya mon too: Laamdo wii «onon on laamdo'en»?*

³⁵ Laamdo noddirii laamdo'en been 6e o haaldi. Ko Binndi dii mbii koo sottataa. ³⁶ Mo Baabiraado subii so neli e aduna oo, hono mbiiraton mo bonkike Laamdo saabe mi wii mi Bii Laamdo? ³⁷ So mi gollaali golleiji Baabiraado am, pati ngoondinee kam. ³⁸ Kaa so mido golla di, fay so on ngoondintaa kam, ngoondinee golleiji dii yalla odon annda, ngoondinon mido e Baabiraado, Baabiraado ana e am.

³⁹ Be tewti nanngude mo kasen. O sobbitorii 6e.

⁴⁰ O yehi ootoo bannge maayo Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootogal batisima arannde doo kasen, o fa66i ton. ⁴¹ Yim6e heew6e ngari e makko, mbii:

—Yaayaa wadaali haaynde fay wootere. Kaa ko o haali e gorko oo koo fuu goondii.

⁴² Heew6e ngoondini Iisaa ton.

11

Haala maayde Laajaru

¹ Gorko jawdo biyeteedo Laajaru ana Baytaniya, karum e banndiraa6e mum rew6e Mariyama e Marta. ² Tawi Mariyama woni gujudo Moobbo oo nebam uuroojam so socciri koyde makko sukundu muudum. Laajaru jawdo oo yo mijiiko gorko. ³ Banndiraa6e rew6e 6ee neli e Iisaa, mbii:

—Moobbo, gidoo maa mo korsin-daa oo jawii.

⁴ Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii:

—Oo jaw wanaa jaw saate. Mo jaw tabintinoowo teddeengal Laamdo, yalla Bii Laamdo oo ana teddiniree mo.

⁵ Iisaa ana horsini Laajaru e banndiraa6e mum rew6e, Marta e Mariyama,

⁶ taweede o nanii Laajaru sellaa fuu, hadaali mo fa66ude ton balde didi godde.

⁷ Caggal dum, o wii taalibaa6e makko:

—Mbifito-don Yahuudiya!

⁸ Taalibaa6e 6ee njaabii:

—Moobbo, 6ooyaa fey ko Yahuudiyankoo6e ndaari wardude ma kaaye, laatoo ton mbifoto-daa kasen naa?

⁹ Iisaa jaabii:

* 10:34 Jabuura 82.6

—Wanaa wakkatiiji sappo e didi ngoni ley jalooma naa? Jahoowo jalooma fergataako sabi omo yiya fooyre aduna oo. ¹⁰ Kaa jahoowo jemma fergoto sabi fooyre walaa e muudum.

¹¹ Caggal o haalii dii haalaaaji, o wii 6e:

—Gido men Laajaru daanike, mi yahan mi finndinoya mo.

¹² Taalibaa6e 6ee mbii:

—Moobbo, so tawii o daaniido, ndennoo o dadii.

¹³ Haala maayde Laajaru o haalannoo. Kam6e 6e miilii haala doyingol o haali. ¹⁴ Iisaa labbinani 6e:

—Laajaru hedditaaki! ¹⁵ Mi seyorike saabe moodon ko mi tawaaka ton koo yalla odon ngoondina. Kaa jonnoo, njehen to makko.

¹⁶ Nden Tomaa noddirteedo Funeeru oo wii taalibaa6e wo66e 6ee:

—Njehen enen duu yalla eden maayda e makko.

No Iisaa wiiri kaqum woni immital e nguurndam

¹⁷ Nde Iisaa yottinoo ndee, tawi wadii balde nay ko Laajaru iriraa.

¹⁸ Nde wonnoo hakkunde Baytaniya e Urusaliima buraa hono kilooji tati,

¹⁹ Yahuudiyankoo6e heew6e ngarii to Mariyama e Marta duwaaru Laajaru, e6e koomta dum'en e maayde mijii6e gorko. ²⁰ Nde Marta nannoo Iisaa warii ndee, yehi sakkitooyii mo. Mariyama kaa heddii cuudi. ²¹ Marta wii Iisaa:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano. ²² Kaa fay jooni mido anndi huunde fuu ko ndaardu-daa Laamdo, wadante.

²³ Iisaa wii mo:

—Mija gorko oo immitoto.

²⁴ Marta wii:

—Mido anndi o immitoto jannde immital, jalaaande sakitotoonde.

²⁵ Iisaa wii mo:

—Miin woni immital, miin woni nguurndam. Neddo fuu goondindo kam, fay so maayi, wuuran. ²⁶ Guurdo fuu goondindo kam, maayata abada. Ada goondini dum naa?

²⁷ O jaabii:

—Sanne Moobbo! Mido goondini aan woni Almasihu'Bii Laamdo garoowo e aduna oo.

²⁸ E dow dum, o yehi noddoyde mijiiiko Mariyama, o gunndii dum:

—Moobbo oo warii, omo nodde.

²⁹ Nde Mariyama nanunoo dum ndee, hejii law, nootoyii. ³⁰ Tawi fuu Iisaa naataalino ngeenndi ndii tafon. Omo heddii do Marta hawrunoo e makko doo. ³¹ Yahuudiyankoo6e ana ngondunoo e Mariyama ley galle, ana koomtannoo dum. Be njii o gurbitike, o yaltii. Be njokkitii mo, 6e miili o woyoyan dow yanaande too. ³² Mariyama yottii do Iisaa woni doo, yii dum tan, diccii yeeso muudum, wii dum:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano.

³³ Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Yahuudiyankoo6e wondufe e mum 6ee ana mboya ndee, yonki makko jawi, hakkille makko immii. ³⁴ O wii:

—Hoto ndesu-don mo?

Be njaabii:

—Moobbo, war yeew!

³⁵ Nii Iisaa woyi. ³⁶ Yahuudiyankoo6e 6ee mbii:

—Yeewee no o foti horsinde dum.

³⁷ Yoga e ma66e wii:

—Bumtindo bumdo waawaano hadude Laajaru maayde naa?

No Iisaa wuurtiniri Laajaru

³⁸ Yonki Iisaa 6eydi jawde, o yehi tiimoyde yanaande ndee. Yanaande ndee yo loowol uddiraangol haayre. ³⁹ Iisaa wii:

—Ittee haayre ndee!

Marta, banndii debbo maaydo oo, wii mo:

—Moobbo, ana haani ko tawee henndu makko waylitike, sabi hannde woni balde makko nay.

⁴⁰ Iisaa jaabii mo:

—Tama mi wiyaali ma, so a goondinii, a yiyan teddeengal Laamdo?

⁴¹ Be itti haayre ndee. Iisaa tiggiti, wii:

—Baabiraado, mido yettire ko njaabani-daa kam koo. ⁴² Miin kaa, mido anndi jannde fuu ada jaabanoo kam. Kaa mi haaldirii nii saabe yimbe filii6e kam 6ee, yalla e6e ngoondina aan neli kam.

⁴³ Caggal dii haalaaji, o duki semmbe, o wii:

—Laajaru, yaltu sella!

⁴⁴ Maaydo oo yalti, juude mum e koyde mum ana piilaa leppi, yeeso mum ana suddii. Iisaa wii 6e:

—Kumtee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiibe dawriri faa nannga Iisaa

⁴⁵ Heew6e e Yahuudiyankoo6e warnoo6e to Mariyama 6ee njii ko Iisaa wadi koo, ngoondini dum. ⁴⁶ Kaa yogaa6e njehi to Farisa'en, kaaltani dum'en ko Iisaa wadi koo. ⁴⁷ Nden Farisa'en e hooree6e yottinoo6e sadaka moofti waalde Saahiibe ndee, mbii:

—Oo gorko ana wada kaayde keewde. Hono ngadaten? ⁴⁸ So en njoppirii mo nii, jamaa oo fuu goondinan mo. Nden kaa, Romankoo6e ngaran mbonna nokku men ceniido oo e lejol men ngol.

⁴⁹ Gooto ma66e biyeteedo Kayafas, laatinoodo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nden hitaande, wii 6e:

—Onon, on anndaa fay huunde. ⁵⁰ On anndaa neddo gooto maayana yimbe fuu buri moyyande en diina lejol meeden fuu halkoo.

⁵¹ Tawi wanaa hiini hoore makko o haaldi kaa haala, kaa nde wonnoo o Jottinoowo Sadaka Mawdo nden hitaande, o sappike Iisaa maayanan lejol ngol. ⁵² Kaa wanaa lejol ngol tan o maayanta, ko o maayanta dee, faa o moofta 6i66e Laamdo saakiibe 6ee fuu e fedde wootere. ⁵³ Gila oon jalooma, 6e ndawridi faa 6e mbara mo.

⁵⁴ Dum wadi so Iisaa njootti saccude hakkunde Yahuudiyankoo6e. O iwi do o wonnoo doo, o yehi ngalluure wiyeteende Efrayim heettunde e ladde jeereende. O joododii ton e taalibaa6e makko.

⁵⁵ Tawi iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo Paska oo 6adike. Heew6e e yimbe leydi ndii njehi Urusaliima faa cenna ko'e mum'en gila iidi oo yottaaki. ⁵⁶ E6e tewta Iisaa. E6e ndarii ley Suudu Dewal Mawndu nduu, e6e kaalda:

—Odon miila o wara e iidi oo naa on miilaali?

⁵⁷ Tawi hooree6e yottinoo6e sadaka e Farisa'en njamiriino neddo fuu anndudo to mo woni yo haalu faa mo nannee.

12

No Mariyama wujiri koyde Iisaa nebam

¹ Balde jeegom fade iidi Paska yottaade, Iisaa yehi Baytaniya do Laajaru mo o wuurtinnoo oo jeyaa doo. ² Don 6e ndefani mo jaamdu. Marta feccani 6e, Laajaru yo gooto e jaamdoobe e Iisaa 6ee. ³ Nden Mariyama 6ami feccitere

liituru nebam laaɓudam, uuroojam, tiifudam coggu, wuji dam e koyde Iisaa, socciri de sukundu mum. Suudu nduu fuu ukkiti. ⁴ Gooto e taalibaaɓe Iisaa ɓee, dum woni Yahuuda Isikariyota jammbootoodo mo oo, wii:

⁵ —Ko saabii so dam nebam soottaaka buuɗi teemedɗe tati cardɗi,* hokkee misikiina'en?

⁶ Walaa ko o wiiri non so wanaa o gujjo, wanaa yurmeende misikiina'en. Kanko woni kawjotoodo jawɗi maɓɓe, omo woowi wujjitidde hen. ⁷ Iisaa wii: —Celee e debbo oo. O resirii dam ɗannde iretee-mi. ⁸ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ɗannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon ɗannde fuu.

No hooreeɓe yottinoobe sadaka anniyorii warde Laajaru

⁹ Yahuudiyankooɓe heewɓe anndi Iisaa ana Baytaniya, njehi ton. Wanaa saabe Iisaa tan waddi ɓe, yalla eɓe njiya Laajaru guurtinaado oo duu. ¹⁰ Non hooreeɓe yottinoobe sadaka ndawridi mbaran Laajaru duu, ¹¹ sabi Yahuudiyankooɓe heewɓe ana njoppa ɓe ngoondinoya Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹² Janngo mum, jamaa keewɗo garɗo hawrude e iidi oo nani Iisaa garoowo Urusaliima. ¹³ Be ɓami caɓe tamarooje, ɓe cakkitoyii mo. Eɓe kuljina, eɓe mbiya:

—Jettooje e barke ngoodanii garɗoowo e dow innde Joomiraado oo!† Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!

¹⁴ Iisaa heɓi mola ndakiiwa, waddii, hono no Binndi dii mbiiri dum nii: ¹⁵ «Yimɓe ngalluure Siyona, pati kulee!

Yeew, kaananke mon ana wara, ana waddii mola ndakiiwa.»‡

¹⁶ Nden taalibaaɓe makko ɓee paamaalino ko dum woni. Kaa caggal Iisaa teddinaama, ɓe miccitii ko mo sappananoo koo ɓe ngadi mo. ¹⁷ Jamaa tawdanooɗo e makko nde o wuurtinoo Laajaru, o noddi dum iwde e yanaande ndee, kapum'en duu ana ceettii. ¹⁸ Dum wadi so yimɓe heewɓe njehi cakkitoyii mo sabi ɓe nanii o wadii ndee haaynde. ¹⁹ Non Farisa'en mbiyondiri:

—On njii, walaa fuu ko mbaawan-den mo, aduna oo fuu annii jokki e makko.

²⁰ Won Yunaninkooɓe tawaaɓe hakkunde warɓe Urusaliima faa ndewa ley jalaade iidi dee. ²¹ Be battitii Filipa jeyaaɗo Baytisayda ley leydi Galili, ɓe mbii dum:

—Moobbo, miden njidi yiide Iisaa.

²² Filipa yehi haalanoyi Andire. Be njottinoyi haala kaa Iisaa. ²³ Iisaa jaabii ɓe:

—Wakkati mo Laamɗo hollata teddeengal Bii Neddo oo yottike. ²⁴ Midɗo haalana on goonga: so wabbere alkama yoorali aawaama e leydi, heddoto yo wabbere wootere. Kaa so nde yoorii nde aawaa fuu, nde riman faa heewa. ²⁵ Neddo fuu jidɗo yonki mum, mursan ki, kaa jeebiidɗo yonki mum e aduna oo, damman ki, heɓan nguurndam nduumiidam. ²⁶ So won muuyɗo gollande kam, yo jokku e am. Do ngon-mi fuu, doo golloowo am duu wonata. Baabiraado teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde mum

* **12:5** Buuɗi teemedɗe tati cardɗi ana mbaara e njoɓdi neddo hitaande. † **12:13** Jabuura 118.25-26

‡ **12:15** Jakariyaa 9.9

27 —Jooni mi wemmbaama. Kodum mbiyan-mi? Mi wiya Abba hisinam e oo wakkati naa? Mi waawaa wiide dum sabi kammari wakkati oo ngardu-mi. 28 Abba, teddin innde maa.

Daande nanaa iwruude dow kammu:

—Mi teddinii nde, mi teddinan nde kasen.

29 Nde yim6e darinoo6e ton 6ee nanunoo nden daande ndee, mbii dum riggaango kammu. Wo66e mbii:

—Malaa'ika haaldi e makko!

30 Iisaa wii 6e:

—Wanaa saabe am daande ndee wardi, saabe moodon. 31 Jooni woni sariya aduna oo. Jooni kaananke oo doo aduna tippete sella. 32 Miin, so mi toownaama iwde e leydi ndii, mi foodan yim6e fuu warde e am.

33 Tawi dii haalaaji o sapporii no mo maayrata nii. 34 Yim6e 6ee njaabii mo:

—Sariya oo anndinii min Almasiihu yo duumotoodo. Hono aan mbiirataa kinaa Bii Neddo oo toownee? Homo woni oo Bii Neddo?

35 Iisaa jaabii 6e:

—Fooyre ana wondi e mon wakkati seeɗa tafon. Njahon gila fooyre ana heddi e mon, pati nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa do yahata.

36 Ngoondinee fooyre gila ende e mon yalla odon laatoo yim6e fooyre.

No yim6e calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu dum tan, yehi suudoyii 6e. 37 Kaayde de o wadi yeeso ma66e dee fuu, wadaali so 6e ngoondini mo, 38 yalla haala annabi Esaaya kaa ana tabita: «Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?

Homo 6annginanaa baawde Joomiraado?»§

39 Be mbaawaano goondinde, sabi Esaaya wii kasen:

40 «O wumnii gite ma66e,

o helii hakkillaaji ma66e,

pati gite ma66e njiya,

pati hakkillaaji ma66e paama

sako 6e tuuba, so mi sellina 6e.»*

41 Dum Esaaya wii nde yiinoo teddeengal Iisaa, so haali haala makko ndee.

42 Kaa dum fuu e taweede, hooree6e Yahuudiyankoo6e heew6e ngoondinii Iisaa. Kaa saabe Farisa'en, 6e kulii yaadirre pati 6e njaltinee waajordu.

43 Dum woni teddineede yim6e 6urani 6e teddineede Laamdo.

44 Iisaa haali faa toowi, wii:

—Goondindo kam, wanaa miin tan o goondini, neldo kam oo duu o goondinii dum. 45 Neddo fuu jiido kam, yii neldo kam oo. 46 Miin, mi warii mi fooyre aduna oo, faa goondindo kam fuu pati heddo ley nimre.

47 So won nando waaju am jokkaali dum, miin, mi sarataa dum. Sabi mi wardaali sarde aduna oo, faa mi hisina mo ngardu-mi. 48 Oon calaniido kam, so jabaali waajuuji am, ana jogii caroowo. Konngol ngol kaal-mi ngol sarata dum palaande sakitotoonde. 49 Sabi miin, mi haaldaali hiini hoore am. Baabiraado neldo kam oo hokki kam yamiroore ko kaalan-mi e ko mbaajotoo-mi. 50 Miin, mido anndi yamiroore makko, kapum woni nguurdam nduumiidam. Ko kaal-mi koo, no Baabiraado haalaniri kam nii kaaltir-mi.

13

No Iisaa lootiri koyde taalibaabe mum

¹ Gila iidi Paska yottaaki, Iisaa ana anndi wakkati mo iwata e aduna so hootana Baabiraado oo warii. Ga aduna gaa omo yidi yimbe makko, omo yidi be kaaddi jilli. ² Wakkati mo be kirtotoo oo, Ibiliisa wadi e bernde Yahuuda bii Simon Isikariyota jammaade mo. ³ Iisaa e hoore mum ana anndi to Laamdo iwri to Laamdo hootata. Laamdo wadii huunde fuu e junngo makko. ⁴ O immii e hiraande ndee, o boortii saaya makko, o bami disawel, o filii e makko. ⁵ Non o wayli ndiyam e feere lootorde, o naati e lootude koyde taalibaabe makko, omo soccira de disawel o filii ngel. ⁶ Nde o yottinoo Simon Piyeer ndee, oon wii mo:

—Moobbo, aan lootata koyde am naa?

⁷ Iisaa jaabii mo:

—A faamaali ko ngadan-mi koo tafon, kaa a faamoyan caggal jooni.

⁸ Piyeer wii mo:

—A lootataa koyde am abada!

Iisaa jaabii mo:

—So mi lootanaali ma, a walaa ngedu e am.

⁹ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo! So non, pati haadu e koyde am tan, lootu juude am e hoore am duu.

¹⁰ Iisaa wii mo:

—Lootido fuu yo laabudo. Mo hasindinaa e lootaneede kinaa koyde tan. Onon on laabube, kaa wanaa on fuu.

¹¹ Tawi omo anndi jammbootodo mo oo. Dum wadi so o wii wanaa on fuu ngoni laabbe.

¹² Nde Iisaa lootunoo koyde maabe ndee, banti saaya muudum, joottii, wii be:

—On paamii ko ngadu-mi on koo naa? ¹³ Odon noddira kam «Moobbo» odon noddira kam «Kalfaado». Ko mbiyat on koo ana moyyi, sabi dum ngon-mi.

¹⁴ Ndennoo, miin Kalfaado, miin Moobbo, mi lootii koyde mon, waajibi onon duu gooto fuu lootana goddo koyde mum. ¹⁵ Ko ngadu-mi on koo yo tinndinol yalla onon duu, odon ngafondira hono ko ngadu-mi on koo. ¹⁶ Mido haalana on goonga: maccudo burataa kalfaado mum teddude, nelaado duu burataa neldo dum. ¹⁷ Nde wonnoo on anndii dum jooni, so nii on njokkirii non, on mbelan hoore. ¹⁸ Wanaa haala mon on fuu kaal-mi. Mido anndi been be cubii-mi, kaa kinaa ko Binndi dii mbii koo tabita: «Naamdudo e am latiri kam teppere muudum.»* ¹⁹ Gila jooni mido haalana on dum, fade majjum yottaade, yalla nde dum yottii fuu, odon ngoondina miin woni mo ngon-mi. ²⁰ Mido haalana on goonga: neddo fuu jabbiido nelaado am, jabbiike kam. Neddo fuu jabbiido kam, jabbiike neldo kam oo duu.

No Yahuuda jammatorii Iisaa

²¹ Nde o haalnoo dum ndee, yonki makko jawi, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammaboto kam.

²² Taalibaabe bee yeewondiri. Be anndaa mo o haalata haala mum. ²³ Gooto e taalibaabe bee, mo Iisaa horsini oo, ana joodinoo bannge mum. ²⁴ Simon Piyeer himyi mo gite mo lamndoo Iisaa homo o haalata haala mum. ²⁵ Non taalibbo oo naayorii hedde Iisaa, wii:

—Moobbo, dum homo?

²⁶ Iisaa jaabii:

—Mo ndokkan-mi lonngere nde cuuwan-mi ndee oo.

* 13:18 Jabuura 41.10

O suuwi lonngere, o hokki Yahuuda bii Simon Isikariyota oo. ²⁷ Caggal lonngere ndee, Ibiliisa naati e Yahuuda. Iisaa wii mo:

—Wadu ko ngadataa koo law!

²⁸ Tawi fay gooto e joodiibe don bee faamaali ko Iisaa haalani mo koo. ²⁹ Nde wonnoo Yahuuda woni kawjotoodo jawdi ma66e, yoga miilli Iisaa wii mo somonoyoo iidi, naa daja ko o hokki misikiina'en. ³⁰ Yahuuda nanngu lonngere ndee tan, yalti oon wakkati fuu. Dum jemma.

Haala yamiroore heyre

³¹ Nde Yahuuda yaltunoo ndee, Iisaa wii:

—Jooni Bii Neddo teddinaama, Laamdo duu teddiniraama saabe makko.

³² So Laamdo teddiniraama saabe makko,† kajum duu teddinan mo e hoore mum, teddinan mo law. ³³ Sukaabe am, mido wondi e mon seeda tafon. On tewtan kam. Mido wiya on jooni hono ko mbiinoo-mi Yahuudiyankoobe e bettaade: on mbaawaa yaade to njahan-mi too. ³⁴ Mido hokka on yamiroore heyre: njidondiree! Hono no njidir-mi on nii, onon duu njidondiron hono non! ³⁵ So on njidondirii, yimbe fuu annditan on taalibaabe am.

No Iisaa holliri Piyeer yankiran dum

³⁶ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo, hoto njahataa?

Iisaa jaabii mo:

—To njahan-mi jooni too, a waawaa jokkude e am. Kaa caggal jooni a jokkan e am!

³⁷ Piyeer wii mo:

—Moobbo, ko saabii so mi waawaa jokkude e maa jooni? Mido hokkitira yonki am saabe maa.

³⁸ Iisaa jaabii mo:

—Goonga fuu, a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Mido haalane goonga: fade ndontoori jogginde hannde a wiyana anndaa kam cili tati.

14

No Iisaa wiiri kajum woni laawol ngol

¹ Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Pati imminee hakkille mon. Ngoondinee Laamdo, ngoondinee kam.

² Cuudi keewdi ana ley galle Baabiraado am. So walaano, mi wiyanno on. Mi yahan, mi moyyananoya on ton nokku. ³ Ndennoo, so mi moyyananoyii on nokku, mi wartan kasen mi bamta on faa onon duu ngonon to ngonan-mi too. ⁴ Odon anndi to njahan-mi too, odon anndi laawol mum.

⁵ Tomaa wii mo:

—Moobbo, min anndaa to njahataa, hono min anndirta laawol mum?

⁶ Iisaa jaabii mo:

—Miin woni laawol ngol, miin woni goonga oo, miin woni nguurndam dam. So wanaa saabe am fay gooto waawaa yaade to Baabiraado. ⁷ Sinndo odon anndunoo kam, maa on anndu Baabiraado am oo duu. Gila jooni on anndii mo, on njii mo.

⁸ Filipa wii mo:

—Moobbo, hollu min Baabiraado, dum tan ana heya min.

⁹ Iisaa wii mo:

† **13:32** Puddfoode aaya 32, «So Laamdo teddiniraama saabe makko», tawaaka e dereeji burdi fuu 60oyde dii.

—No ngondir-mi e moodon faa booyi nii fuu, Filipa, a anndaali kam naa? Jiido kam, yii Baabiraado. Hono mbiirataa: «Hollu min Baabiraado»? ¹⁰ A goondinaali mido e ley Baabiraado, Baabiraado ana e am naa? Waajuuji di mbaajii-mi on dii fuu, mi waajortaako di hiini hoore am. Baabiraado gondo e am oo gollata golleeji mum. ¹¹ Ngoondinee kam so mi wii mido e Baabiraado, Baabiraado ana e ley am. Fay so on ngoondinaali dum, ngoondiniron kam saabe golleeji dii. ¹² Mido haalana on goonga: neddo fuu goondindo kam, gollan kaɲum duu golleeji di ngollan-mi dii, gollan ko buri di, sabi mi kootowo to Baabiraado am. ¹³ Mi wadanan on huunde fuu ko ɲaagori-don Laamdo saabe am. Mi wadan dum yalla Baabiraado oo ana teddiniree saabe Biddo oo. ¹⁴ So won ko ɲaagori-don Laamdo saabe am, mi wadanan on.

No Iisaa fodiri neldan Ruuhu Ceniido

¹⁵ —So odon njidi kam, on njokkan jamirooje am. ¹⁶⁻¹⁷ Mi ɲaagoto Baabiraado hokka on Balloowo goddo, oo woni Ruuhu goonga, yalla omo wonda e mon faa abada. Aduna oo waawaa jaɓɓaade mo, sabi yiyataa mo, anndaa mo. Kaa onon, odon anndi mo sabi omo wondi e mon, omo e mon. ¹⁸ Mi yoppataa on atiime'en, mi wartin e mon. ¹⁹ So booyii seeda aduna oo yiyataa kam kasen. Kaa onon, on njiyan kam, sabi mi guurdo, onon duu on nguuran. ²⁰ Nannde nden on paaman mido e ley Baabiraado, odon e am, mido e ley mon. ²¹ Neddo fuu anndudo jamirooje am so jokki de, kaɲum woni jiddo kam. Jiddo kam, Baabiraado am yidan dum. Miin duu, mi yidan dum, mi ɓannginananaa kam hoore am.

²² Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyota, jaabii mo:

—Moobbo, hono ɓannginirantaa min hoore maa, tawee a ɓannganaali aduna oo?

²³ Iisaa jaabii mo:

—So neddo ana yidi kam, jokkan konngol am, Baabiraado am yidan dum. Miin e Baabiraado am oo min ngaran to mum min njooddoo e mum. ²⁴ Neddo fuu mo yidaa kam, jukkataa konngol am. Haala ka nanaton kaa, ka wanaa ka am, ka haala Baabiraado neldo kam oo. ²⁵ Dum kaalananaa-mi on gila mido tawdaa e mon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, Balloowo on mo Baabiraado neldirta on saabe am oo, kaɲum anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoo-mi on koo fuu.

²⁷ Jam njoppidan-mi on, jam am ndokkan-mi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on nii. Pati imminee hakkille mon, pati kulee.

²⁸ On nanii ko mbii-mi on: «mi yahan, caggal mum mi warta e mon.» Sinndo odon njidunoo kam, maa on ceyoro mi jahoowo to Baabiraado, sabi Baabiraado buri kam teddude. ²⁹ Mi haalanii on jooni gila dum waraali, yalla so dum warii, odon ngoondina. ³⁰ Haala am e moodon heewataa kasen, sabi kaananke oo aduna ana wara. Fay huunde o waawaa e am. ³¹ No Baabiraado yamiri kam nii, non ngadiran-mi, faa aduna oo faama mido yidi Baabiraado. Immee njehen, iwen doo.

15

No Iisaa wiiri kaɲum woni peguuwi ngoongaraawi

¹ —Miin woni peguuwi ngoongaraawi, Baabiraado woni jom ngesa peguje. ² Caɓal am dimaral fuu o feyyan dum, caɓal dimoowal fuu, o saltoto dum yalla engal ɓeydoo rimde. ³ Onon, jooni on laaɓuɓe saabe waaju mo mbaajii-mi on oo. ⁴ Niiɓee e am. So on jiiɓii e am, miin duu mi jiiɓan e mon! Hono

no cabal peguowi waawaa rimde e hoore mum kinaa tawee engal jii6i e peguowi nii, hono non onon duu, on mbaawaa rimde so on jii6aali e am. ⁵ Miin woni peguowi, onon ngoni cাবে. Neddó fuu jii6udo e am, mi jii6ii e mum, ríman duu faa heewa. On mbaawaa wadude fay huunde so on ngaldaa e am. ⁶ Neddó fuu mo jii6aali e am, tippete sella hono no cabal peyyaangal nii, yooraa. Cাবে joorde dee moobtete, tippee ley yiite, de ku66a. ⁷ So on jii6ii e am, waaju am jii6ii e mon, nden kaa jaagee Laamdo ko muuy-don fuu, on ke6an. ⁸ So on ndimii faa heewii, dum hollititta on laatike taalibaa6e am, nden yim6e njiyata teddeengal Baabiraado am. ⁹ Hono no Baabiraado yidiri kam nii, miin duu hono non njidir-mi on. Nii6ee e jilli am. ¹⁰ So on njokkii jamirooje am, on jii6an e jilli am, hono no njokkir-mi jamirooje Baabiraado am so jii6u-mi e jilli mum nii.

¹¹ Mi waajike on dum yalla seyo am ana jii6a e mon, seyo mon hi66a. ¹² Annii yamiroore am: njidondiree hono no njidir-mi on nii. ¹³ Huunde fuu buraa dii doo jilli mawnude: neddo hokkitira yonki mum saabe yi66e mum. ¹⁴ Onon ngoni yi66e am, so on ngollii ko njamir-mi on koo. ¹⁵ Mi wiyataa on maccu6e kasen sabi maccudo anndaa ko kalfaado mum gollata. Midó wiya on yi66e, sabi ko narru-mi Baabiraado am koo fuu, mi anndinii on. ¹⁶ Wanaa onon cu6ii kam, miin subii on so yamiri on njahon ndimoyon 6i66e, 6i66e mon nduumoo, yalla Baabiraado ana hokka on huunde fuu ko jaagori-don saabe am. ¹⁷ Njidondiree! Dum njamir-mi on.

No aduna oo wajiri Iisaa e taalibaa6e mum fuu

¹⁸ –So aduna oo ana waji on, anndee, miin o adii wajude. ¹⁹ Sinndo on laatinoke adunankoo6e, maa aduna oo yidu on. Kaa on nganaa adunankoo6e. Mi subike on mi seenndii on e aduna oo. Dum saabani mo wajude on. ²⁰ Miccítee ko mbiinoo-mi on koo: «Maccudo burataa kalfaado mum.» So 6e torrii kam, 6e torran on, onon duu. So 6e njokkii konngol am, 6e njokkan ngol mon ngol duu. ²¹ Be ngadiran on dum fuu saabe am, sabi 6e anndaa neldó kam oo. ²² So mi waraalino, mi waajanooki 6e, 6e njinataakeno. Kaa jooni mi warii, mi waajike 6e, 6e ngalanaa luutti ma66e dii ujuuru fuu. ²³ Neddó fuu bajudo kam, wajii Baabiraado am oo duu. ²⁴ Sinndo mi gollaalino dii golleeji di fay gooto meedaali gollude yeeso ma66e, 6e njinataakeno. Kaa jooni 6e njii di fuu, e6e keddii wajude kam, miin e Baabiraado am. ²⁵ Dum wadii faa tabintina ko winndaa ley Sariya ma66e: «Be mbajirii kam dow meere.»*

²⁶ Ruuhu goonga iwroowo to Baabiraado, Balloowo on mo neldan-mi on oo, nde warii, katum seettantoo kam. ²⁷ Onon duu, on ceettanto kam sabi odon ngondi e am gila puddoode.

16

¹ –Mi waajike on dum pati on njoppu goondinal. ² Be njaltinan on cuudi baajordi. Wakkati waroyan nde bardo on fuu miilata rewii Laamdo. ³ Be ngadan dum sabi 6e anndaa Baabiraado oo, 6e anndaa kam miin duu. ⁴ Mi waajike on dum, yalla so wakkati oo warii, odon miccító mi haalaniino on dum.

Haala golle Ruuhu Ceniido

–Mi haalanaali on gila arannde sabi midó wondi e mon. ⁵ Jooni midó nii hootana neldó kam oo, kaa fay gooto e mon lamndaaki kam hoto njahan-mi.

* 15:25 Jabuura 35.19; 69.5

⁶ On cunaama sanne saabe ko kaalan-mi on dum koo. ⁷ Dum fuu e taweede, mido haalana on goonga: yaadu am buri moyyande on. Sabi so mi yahaali, Balloowo on oo warataa. Kaa so mi yehii, mi neldan on mo. ⁸ So o warii, o niŋan aduna oo banngal luutti e fooccitaare e sariya. ⁹ Banngal luutti, sabi be ngoondinaali kam. ¹⁰ Banngal fooccitaare, sabi mido hoota to Baabiraado oo, on njiyataa kam kasen. ¹¹ Banngal sariya, sabi kaananke oo doo aduna saraama.

¹² Mido jogii ko heewi kasen ko mi waajoo on, kaa on mbaawtataa dum jooni. ¹³ Nde Ruuhu goonga oo warii fuu, dowan on faade e goonga fuu. Sabi o haaldataa hiini hoore makko, o haalanan on ko o nani fuu, o humpitan on ko waroyta. ¹⁴ Kanko, o teddinan kam, sabi o baman ko nje-y-mi koo, o humpitira on. ¹⁵ Ko Baabiraado oo jogii fuu, miin jey. Dum saabii mbii-mi o humpitan on ko o hefi e am koo.

No sunu waylitortoo seyo

¹⁶ –So booyii seeda, on njiyataa kam, so booyii seeda kasen, njiyon kam.

¹⁷ Yoga e taalibaaŋe makko ŋee lamndondiri, mbii:

–Kodum woni maanaa haala makko so o wii «so booyii seeda, on njiyataa kam e so booyii seeda kasen, njiyon kam», o wii kasen «sabi mi jahoowo to Baabiraado»?

¹⁸ Be mbii:

–«So booyii seeda», kodum dum firritata? Min paamaali ko o wii koo.

¹⁹ Nde Iisaa anndunoo eŋe njidi lamndaade dum ndee, wii ŋe:

–Odon lamndondira maanaa haala am kaa: «So booyii seeda on njiyataa kam, so booyii seeda kasen, njiyon kam.» ²⁰ Mido haalana on goonga: onon, on mboyan, on mboytoto, tawee aduna oo ana seyii. On cunŋan, kaa sunu mon waylitoto seyo. ²¹ So debbo ana ŋaywa, mo sunŋan sabi wakkati makko warii. Kaa so cukalel ngel rimaama, o miccitataako naawalla ŋatawere makko, no seyo makko foti heewde dow aduna oo hefi kodo. ²² Onon duu hono non cunŋir-don jooni, kaa mi yiitan on kasen, on ceyoto, fay gooto waawaa bonnude seyo mon. ²³ Nannde nden, on lamndataako kam fay huunde. Mido haalana on goonga: huunde fuu ko ŋaagi-don Baabiraado oo, hokkiran on saabe am. ²⁴ Faa jooni, walaa fuu ko ŋaagori-don saabe am. Naagee, on keŋan, yalla seyo mon ana hiŋa.

No Iisaa jaalorii aduna

²⁵ –Ko kaalan-mi on jooni koo yo haala hippaaka. Wakkati waran, wakkati mo mi hippataa haala. Nden kaa mi haalanan on haala Baabiraado faa laaŋa. ²⁶ Nannde nden on ŋaagorto Laamdo saabe am. Mi wiyaali mido ŋaaganoo on Baabiraado, ²⁷ sabi Baabiraado e hoore mum ana yidi on. O yidirii on saabe odon njidi kam, on ngoondinii to Laamdo iwru-mi. ²⁸ Mi iwii to Baabiraado, mi warii e aduna. Jooni mido dala aduna oo, mi hootana Baabiraado.

²⁹ Taalibaaŋe makko mbii mo:

–Jooni kaa, a haalii faa laafi, walaa fuu ko kippu-daa hen. ³⁰ Jooni kaa, min anndii walaa fuu ko a anndaa, fay gooto hasindinaa e lamndaade ma. Dum saabii so min ngoondini a iwdo to Laamdo.

³¹ Iisaa jaabii ŋe:

–Jooni, on ngoondinii naa? ³² Wakkati oo ana wara, o warii jooni, do on fuu caakoto-don, homo fuu hoota suudu mum, njoppon kam mi teledo. Kaa mi wanaa teledo, sabi Baabiraado oo ana wondi e am. ³³ Mi haalanii on dum,

yalla oḍon kemra jam e am. Oḍon ngondi e torra ley aduna oo. Kaa ceyo-ḍon, miin, mi jaalike aduna oo!

17

No Iisaa duworii saabe taalibaabe mum

¹ Nde Iisaa waajinoo waajuuji ḍii ndee, tiggittii kammu, wii:

—Baabiraado, wakkati oo warii, teddin Biya, yalla Biya oo duu ana teddine.

² Sabi a hokkii mo baawde dow neddo fuu, yalla omo hokka been 6e ndokku-daa mo 6ee fuu nguurndam nduumiidam. ³ Nguurndam nduumiidam woni 6e annde, aan Laamdo goongaraajo gooto oo, 6e annda Iisaa Almasiihu mo nel-daa oo. ⁴ Mi teddinii ma e dow leydi ndii, mi yottinii golle mo ndokku-daa kam mi golla oo. ⁵ Jooni kaa, Baabiraado, teddinam teddeengal ngal njoginoo-mi do maa doo gila aduna oo tagaaka ngal.

⁶ Yim6e 6e ndokku-daa kam e aduna oo 6ee, mi bannginani ḍum'en innde maa. Aan jey 6e, a hokkii kam 6e, e6e njokki konngol maa. ⁷ Jooni kaa, 6e anndii ko ndokku-daa kam koo fuu to maa iwi, ⁸ sabi mi haaltanii 6e haalaaji do kaalan-daa kam ḍii, 6e njabii ḍi. 'Be keḍii tayoral to maada iwrumi, 6e ngoonḍinii aan neli kam. ⁹ Mido jaagore saabe ma66e. Mi jaagortaako saabe aduna oo, mido jaagoroo saabe 6e ndokku-daa kam 6ee, sabi aan jey 6e. ¹⁰ Be nje-y-mi fuu, aan jey, 6e nje-y-daa fuu, miin jey. Mi teddiniraama saabe ma66e. ¹¹ Kam6e, 6e keddoto e aduna oo, kaa miin, mi heddataako e makko. To maa njahan-mi. Aan Baabiraado Ceniido, reenir 6e baawde maada de ndokku-daa kam dee, yalla e6e laato gooto hono no men nii. ¹² Nde ngondunoo-mi e ma66e ley aduna oo ndee, mi reenirii 6e baawde maa de ndokku-daa kam dee, mi tiidii e ma66e. Fay gooto majjaali so wanaa yiitenke oo, yalla ko sappaa e Binndi ḍii koo ana tabita. ¹³ Jooni kaa mido wara to maa. Mido haala ḍii haalaaji gila mido heddi e aduna oo tafon, yalla seyo am ana hi66a e ma66e. ¹⁴ Mi yottinii 6e konngol maa. Aduna oo wajii 6e, sabi 6e njeyaaka e makko, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁵ Mi jaagaaki ittaa 6e e aduna oo, kaa mido jaage ndeenaa 6e e Ibiliisa. ¹⁶ Be njeyaaka e aduna oo, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁷ Sennir 6e goonga maa. Konngol maa woni goonga. ¹⁸ Hono no nelir-daa kam e oo aduna nii, miin duu non nelir-mi 6e e makko. ¹⁹ Mido sennira hoore am saabe ma66e, yalla kam6e duu e6e laato senniraabe goonga.

²⁰ Wanaa saabe ma66e tan jaagorto-maa-mi. Mido jaagoroo duu saabe been goonḍinir6e kam waajuuji ma66e, ²¹ yalla 6e fuu e6e laato gooto. Hono no aan Baabiraado laatori-daa e am, miin duu mido e maa nii, yalla kam6e duu e6e laato gooto e men, yalla aduna oo ana goonḍina aan neli kam. ²² Mi wadanii 6e teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal, yalla e6e laato gooto, hono no laatori-ḍen gooto nii. ²³ Miin mido e ma66e, aan ada e am, yalla ngootummaaku ma66e ana hi66a, yalla aduna oo ana annda aan neli kam, mo annda duu ada yidi 6e hono no njidir-daa kam nii. ²⁴ Baabiraado, mido yidi 6e ndokku-daa kam 6ee ngonda e am nokku fuu do tawaa-mi, yalla e6e njija teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal sabi a yidii kam gila aduna oo diidaaka.

²⁵ Baabiraado poccitiido, aduna oo anndaa ma, kaa miin noo mido anndu maa, 6ee doo ana anndi aan neli kam. ²⁶ Mi anndinii 6e ko ngon-daa, mi beydan anndinde 6e, yalla jilli njid-daa kam ḍii ana tawee e ma66e, miin duu mi tawee e ma66e.

18

No Iisaa nanngiraa

¹ Nde Iisaa duworinoo nii ndee, yaadi e taalibaa6e mum ootoo banng'e callugol biyeteengol Kedoron. Be naati ton e nokku keew6o ledde. ² Yahuuda jammbotoo6o mo oo ana anndi nokku oo, sabi Iisaa e taalibaa6e mum ana moo6totonoo ton sanne. ³ Yahuuda ardii oorngal sordaasi'en e golloo6e iwru6e to hooree6e yottinoo6e sadaka e Farisa'en. Be ngari ton, e6e njogii cunkume ku66ooje e lampaaji e ka6or6e. ⁴ Nde wonnoo Iisaa ana anndi ko fa'i warde e mum fuu, sakkiti 6e, wii:

—Homo tewtaton?

⁵ Be njaabii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

O wii 6e:

—Miin woni kanko!

Yahuuda jammbotoo6o mo oo duu ana dardii e ma66e. ⁶ Nde Iisaa wiinoo «Miin woni kanko» ndee, 6e njaari cagga-caggarde 6e caami e leydi. ⁷ Iisaa lamndii 6e kasen:

—Homo tewtaton?

Be njaabii:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

⁸ Iisaa wii 6e:

—Mbii-mi on, miin woni kanko! So miin tewtaton, accee 6ee kaa njaha.

⁹ Non 6um laatorii, yalla haala Iisaa kaa ana tabita: «Mi majjoraaka fay gooto e 6e ndokku-daa kam 6ee.» ¹⁰ Simon Piyeer ana joginoo kaafaawi, soorti ki, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Maw6o e nowru jaamru faa ndu tayi. Golloowo oo ana wiye Malkus. ¹¹ Nden Iisaa wii Piyeer:

—Soornu kaafaawi maa kii e njo mum. Ada miili mi yarataa horde bone nde Baabiraado hokki kam ndee naa?

¹² Don sordaasi'en e kaananke mum e gollanoo6e hooree6e Yahuudiyanko6e nanngi Iisaa, ka66i 6um. ¹³ Be nafi mo to Annas tafon. Annas yo esii Kayafas laatiido Jottinoowo Sadaka Maw6o ley nden hitaande. ¹⁴ Kanko Kayafas oo dawranoo hooree6e Yahuudiyanko6e dabare, wii: ko buri moyyude e yim6e lejol ngol, neddo gooto maayana 6e.*

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

¹⁵ Simon Piyeer e taalibbo goddo njokkitii Iisaa. Taalibbo oo ana anndondiri e Jottinoowo Sadaka Maw6o oo, 6um wadi so o hebi naaddude e Iisaa galle maw6o hooree6e yottinoo6e sadaka oo. ¹⁶ Piyeer kaa, darii damal sella too. Taalibbo anndondirdo e Jottinoowo Sadaka Maw6o oo, yalti haaldi e debbo doomoowo damal ngal oo, naanni Piyeer. ¹⁷ Kordo doomoowo damal oo lamndii Piyeer:

—Aan nee, a wanaa gooto e taalibaa6e gorke oo naa?

Piyeer jaabii mo:

—Mi wanaa!

¹⁸ Nde wonnoo jaangol ana heewi, golloo6e e doomo6e ku66iino yiite ana yuwloo. Piyeer duu dardii e ma66e ana yuwloo.

No maw6e diina cariri Iisaa

¹⁹ Nden Jottinoowo Sadaka Maw6o oo lamndii Iisaa haala taalibaa6e mum e waaju mum. ²⁰ Iisaa jaabii mo:

* 18:14 Yuhanna 11.49-50

—Mi ɓannginanii aduna oo waaju am. Wakkati fuu miɗo waajoo ley cuudi baajordi e ley Suudu Dewal Mawndu to Yahuudiyankooɓe fuu kawrititta too. Walaa fuu ko kaaldu-mi cuucuukka. ²¹ Ko lamndorto-ɗaa kam? Lamnda been hettindiiɓe kam. Kamɓe kaa, eɓe anndi ko mbaajii-mi koo.

²² Nde Iisaa haalnoo ɗum ndee, gooto e doomooɓe ɓee fii mo banaawo, wii: —Nii jaaborto-ɗaa Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo naa?

²³ Iisaa jaabii mo, wii:

—So ko boni mbii-mi, haalanam ko boni e majjum. So tawii ko moyyi mbii-mi, ko saabii so pii-ɗaa kam?

²⁴ Nden Annas neldi mo to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, omo haɓɓii.

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa kasen

²⁵ Simon Piyeer ana darinoo ton ana yuwloo. Faa ɓe mbii mo:

—Aan, a wanaa gooto e taalibaaɓe makko ɓee naa?

O yeddi, o wii:

—Mi wanaa!

²⁶ Gooto e gollanooɓe Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muudum oo, wii:

—Mi yiidaalino ma e makko ley nokku keewɗo leɗɗe too naa?

²⁷ Piyeer yeddi kasen, e oon wakkati fuu, ndontoori joggini.

No Iisaa sariraa yeeso Pilaatu

²⁸ Caggal ɗum, ɓe itti Iisaa to Kayafas gila beetee kecco, ɓe naɓi mo to huɓeere goforneer oo. Naɓuɓe mo ɓee naataali huɓeere ndee, sabi so ɓe naatii nde, ɓe coɓan, ɓe jaamataa ndeendi iidi Paska ndii. ²⁹ Pilaatu, goforneer oo, tawoyi ɓe sella too, wii:

—Koɗum ngullaniri-ɗon oo gorko?

³⁰ ɓe njaabii mo:

—Sinndo o gollaalino ko boni, min ngaddataano mo ga maa.

³¹ Nden Pilaatu wii ɓe:

—Naɓee mo, cardon mo sariya moodon.

Yahuudiyankooɓe ɓee njaabii:

—Min nduɗanaaka warde fay gooto.

³² Nii haala ka Iisaa haalnoo haala maayde mum kaa tabitiri. ³³ Pilaatu naatti galle mum, noddi Iisaa, wii ɗum:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?

³⁴ Iisaa jaabii mo:

—Aan e hoore maa wii non naa woɓɓe narru-ɗaa?

³⁵ Pilaatu jaabii mo:

—Miin, mi Yahuudiyanke naa? Ko ngadu-ɗaa so leɗol maa e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ngaddu maa ga am?

³⁶ Iisaa jaabii:

—Laamu am jeyaaka e oo aduna. Sinndo omo jeyanoo e oo aduna, gollooɓe am kaɓotono pati mi naata juude hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Kaa jooni laamu am oo wanaa mo ɗoo.

³⁷ Nden Pilaatu wii mo:

—Ndennoo, a kaananke?

Iisaa jaabii:

—No mbii-ɗaa nii, mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraa-mi so ngar-mi ley aduna oo so wanaa faa mi seetoo goonga. Neddo fuu jiddo goonga, ana nana daande am.

³⁸ Pilaatu wii mo:

—Goonga? Kodum woni goonga?

Nde o haalnoo dum ndee, o yalti kasen, o tawtoyi Yahuudiyankooɓe ɓee to sella too, o wii ɓe:

—Mi heɓaali feloore fay wootere e makko. ³⁹ Kaa ley aada moodon, iidi Paska fuu mido yoppitana on kasunke gooto. Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?

⁴⁰ Be fuu ɓe ngulli, ɓe mbi:

—Wanaa oo, Barabas min njidi.
Barabas nee yo janoowo.

19

¹ Nden Pilaatu nanngi Iisaa, yamiri fiyee dorri. ² Sordaasi'en ɓee caji tenngaade gi'e, kippi e hoore makko, ɓoorni mo burmusuure wodeere.* ³ Be ɓattitii mo, ebe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankooɓe!

Eɓe piya mo banaaje. ⁴ Pilaatu yalti kasen, wii Yahuudiyankooɓe ɓee:

—Mi yaltinan mo faa anndon mi heɓaali feloore fay wootere e makko.

⁵ Non Iisaa yaltinaa ana hippii tenngaade gi'e ndee, ana ɓoornii saaya mbodeewa kaa. Pilaatu wii ɓe:

—Gorko oo annii!

⁶ Nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka e doomooɓe ɓee njiinoo mo ndee, ngulli mbi:

—Tontu mo e leggal bardugal! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu wii ɓe:

—Nanngi mo onon tonton mo, sabi miin kaa, mi heɓaali feloore e makko.

⁷ Yahuudiyankooɓe njaabii mo:

—O luuttii sariya amen. E ley sariya amen oo kaa waajibi o waree, sabi o wadii hoore makko o Bii Laamdo.

⁸ Nde Pilaatu nannoo kaa haala ndee, kulol mum ɓeydii. ⁹ O naatti huɓeere ndee kasen o wii Iisaa:

—Aan, hoto iwataa?

Iisaa jaabaaki mo fay huunde. ¹⁰ Nden Pilaatu wii mo:

—Miin muroto-ɗaa naa? Tama a anndaa mido waawi yoppitidde ma, mido waawi tontude ma?

¹¹ Iisaa jaabii mo:

—So wanaa Laamdo hokku maa baawde, a waawaano e am fay huunde. Dum saabii so gattudo kam e junngo maa oo ɓur maa jinjinaade.

¹² Gila nden Pilaatu ana ndaara yoppitinde mo. Dum saabii so Yahuudiyankooɓe ana ngulla, ana mbiya:

—So nii a yoppitii mo, a wanaa gido kaananke Roma mawdo oo. Neddo fuu gadudo hoore mum kaananke yo gano kaananke Roma.

¹³ Nde Pilaatu nannoo dii haalaaji ndee, yaltini Iisaa, joodii dow joodorgal sariya, nokku biyeteedo Dinngira Kaaye (e ibaraninkoore omo wiye Gab-bata). ¹⁴ Nden yo jannde lanndinal iidi Paska, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wii Yahuudiyankooɓe:

—Kaananke moodon annii!

¹⁵ Be nduki semmbe:

—War mo! War mo! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu jaabii:

—Mi tonta kaananke moodon oo naa?

Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee mbi:

* **19:2** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

—Min ngalaa kaananke ko wanaa kaananke Roma mawdo oo.

¹⁶ Nden o hokki 6e Iisaa faa 6e tontoya dum.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

Nii 6e nanngi Iisaa, 6e na6i dum. ¹⁷ Iisaa yalti ana roondii leggal mum bardugal faa yottii nokku biyeteedo Laalagal Hoore (e ibaraninkoore omo wiyee Golgata). ¹⁸ Don 6e tontidi mo e didon wo66e: oo nano, oo jaamo, Iisaa ana lommbii. ¹⁹ Pilaatu winndi e alluwal: IISAA NASARAATUNKE OO, KAAANANKE YAHUUDIYANKOO'BE. O yamiri ngal takkee e leggal bardugal ngal. ²⁰ Yahuudiyankoo6e heew6e njannngii binndi d6i sabi do Iisaa tontaa doo woddaa ngalluure ndee. Alluwal ngal winndaama e ibaraninkoore e yunaninkoore e romankoore. ²¹ Nden hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee mbii Pilaatu:

—Pati winndu: «Kaananke Yahuudiyankoo6e», winndu: «o wii kanko woni kaananke Yahuudiyankoo6e».

²² Pilaatu jaabii:

—Ko mbinndu-mi koo winndaama, tilike.

²³ Nde sordaasi'en 6ee tilinoo tontude Iisaa ndee, pecci kaddule makko pecce nay. Homo fuu 6ami feccere mum. Be 6ami saaya makko duu. Saaya kaa walaa jootol. Ka fuu ka lefol gootol. ²⁴ Sordaasi'en 6ee kaaldi:

—Pati ceeken saaya kaa. Ngaden ka urwa, yeewen ke6oowo ka.

Dum wad6i, yalla ko sappaa e Binndi d6i koo ana tabita:

«Be peccii kaddule am hakkunde ma66e,

6e ngad6i saaya am urwa.»[†]

Dum sordaasi'en 6ee ngad6i.

²⁵ Inna Iisaa, e sakiike mum debbo, Mariyama jom suudu Kolopa, e Mariyama mo Magdala ana ndarii banngi leggal ngal Iisaa tontaa e mum ngal. ²⁶ Iisaa yii inna mum e taalibbo mum korsudo oo ana ndarodii, wii inna mum:

—Inna, 6iya annii!

²⁷ Nden o wii taalibbo oo:

—Inna maa, annii.

Gila nden taalibbo oo na6i Mariyama galle mum.

Haala maayde Iisaa

²⁸ Caggal dum, Iisaa anndi walaa fuu ko hed6ii. Yalla ko Binndi d6i mbii koo ana tabita, o wii:

—Mi domdii![‡]

²⁹ Mbullku keewdo biineegiri ana wonnoo don. Be cuuwi liccere e biineegiri oo, 6e ka66i e loocol hisopiyaawol, 6e cukki e hunduko makko. ³⁰ Nde Iisaa 6uuccinoo biineegiri oo ndee, wii:

—Tilike!

O turi hoore, o dali aduna. ³¹ Nden yo jaannde lanndinal iidi. Hooree6e Yahuudiyankoo6e ndaardi Pilaatu yalla korre tontaa6e 6ee ana kelee, 6een 6amtee, pati terde dee keddoo e ledde dee jalaande fowteteende. Sabi jalaande ndee yo teddunde. ³² Non sordaasi'en 6ee ngari, keli korre wor6e didon tontidanoo6e e Iisaa 6ee. ³³ Kaa nde 6e njottinoo Iisaa ndee, 6e tawi mo maayii. Dum saabii 6e kelaali korre makko. ³⁴ Kaa gooto e sordaasi'en 6ee yuwi Iisaa labbo e wuttuldu. Don yiyam e ndiyam mbaacii. ³⁵ Neddo ceettiido dum oo yii dum. Seedaaku makko duu ana sella. Kaald6o oo ana anndi haalii

[†] 19:24 Jabuura 22.19   [‡] 19:28 Jabuura 22.16

goonga, yalla onon duu, oḍon ngoondina. ³⁶ Dum fuu wadii, yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita:

«Fay gootal e gi'e makko helataake.» §

³⁷ Di mbii kasen:

«Be njiitan oon mo 6e njuwnoo oo.» *

No tew Iisaa wadīraa e yanaande

³⁸ Caggal mum, Yuusufu Arimatiyanke ndaardi Pilaatu yalla omo 6amta tew Iisaa oo. Pilaatu jaḅani mo. O 6amti oon. Tawi Yuusufu oo yo taalibbo Iisaa e cuucuukka, sabi omo hulannoo hooreeḅe Yahuudiyankooḅe.

³⁹ Nikodemus jaanooḍo to Iisaa jemma oo duu wari, o jillondiri uurdiiji mbiyeteedi miiri e alo'e o waddori. Edum yaha e kilooji capantati e diḍi.

⁴⁰ Non 6e 6amti tew Iisaa, 6e nguji mo uurdi ndii, 6e ngadi mo e kasanke hono no Yahuudiyankooḅe mboowiri wadude fade mum'en irde maayḍo nii.

⁴¹ Nokku keewḍo ledḍe ana wonnoo ḍo Iisaa tontanoo ḍoo. Yanaande heyre ana ley nokku oo, ḍo fay gooto meedaaali wateede. ⁴² Dum hawri e wakkati lanndinal Yahuudiyankooḅe, tawi yanaande ndee ana baḍii, ḍum wadi so 6e ndesi Iisaa ḍon.

20

No Iisaa immintiniraa

¹ Nannde alan, Mariyama mo Magdala hujji, yehi to yanaande too. O tawi haayre uddiranooḍe yanaande ndee tallitaama. ² O dogi, o yehi to Simon Piyeer e taalibbo mo Iisaa horsinnoo oo, o wii 6e:

—Be ittii Moobbo oo e yanaande ndee, mi annda fuu ḍo 6e ngadi mo.

³ Piyeer e taalibbo oo njalti, njehi to yanaande too. ⁴ Eḅe ndoga ko 6e mbaawi fuu. Taalibbo oo dadi Piyeer, adii ḍum e yanaande ndee. ⁵ O yuurnii, o yii kasanke oo yo 6olo, kaa o naataali. ⁶ Simon Piyeer, kaḅum kaa yottii fuu, naati, tawi kasanke oo ana joodii. ⁷ Pilkol pilkanooḅol e hoore Iisaa ngol tawdaaka e kasanke oo, ngol tawaama engol sowii feere maggol. ⁸ Nden taalibbo ardinooḍo warde oo, kaḅum duu naati, yii, goondini. ⁹ Tawi 6e paamaano tafon ko Binndi dii mbii koo, Iisaa yo immitintooḍo. ¹⁰ Caggal mum, taalibbaaḅe diḍon 6ee kooti to mum'en.

No Iisaa banngirani Mariyama mo Magdala

¹¹ Kaa Mariyama ana darii ḍo damal yanaande ḍoo, ana woya. O turii, o yuurnii ley yanaande ndee. ¹² O yii malaa'ika'en diḍon 6e kaddule daneeje ana njoodii ḍo tew Iisaa oo resanoo ḍoo, gooto ḍo hoore ḍoo, godḍo oo to koyḍe too. ¹³ Malaa'ika'en 6ee mbii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa?

O jaabii 6e:

—Be ittii Moobbo am ḍoo, mi anndaa fuu to 6e ndesi ḍum.

¹⁴ Nde o haalnoo kaa haala ndee, o yeecitii, o yii Iisaa ana darii, kaa o annditaali ḍum. ¹⁵ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa? Homo tewtataa?

Mariyama miili golloowo nokku oo haaldata e mum, wii oon:

—Gido, so aan itti mo ḍoo, haalanam ḍo ndesu-ḍaa mo, faa mi 6amta mo.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Mariyama!

O yeecitii, o wii e ibaraninkoore:

—*Rabbunii!*

(Dum woni «Moobbo».)

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Pati memam, sabi mi njabbitaali to Baabiraado am tafon. Yaa to sakiraafe am, mbiyaa 6e mi njabbitan to Baabiraado am, Baabiraado mon, Laamdo am, Laamdo mon.

¹⁸ Mariyama mo Magdala martinoyi taalibaafe 6ee kumpa, wii 6e:

—Mi yii Moobbo oo.

O haaltani 6e ko Iisaa haalani mo koo fuu.

No Iisaa banngirani taalibaafe mum

¹⁹ Nde kiikiide alan warnoo ndee, taalibaafe Iisaa coki baafal dow hoore mum'en nokku do 6e kawriti doo, saabe kulol hooree6e Yahuudiyankoo6e. Nden Iisaa wari darii hakkunde ma66e, wii 6e:

—Onon e jam!

²⁰ Nde o jowtunoo 6e ndee, o holli 6e nebbe juude makko e wuttuldu makko. Taalibaafe 6ee ceyii nde njii Joomiraado oo ndee. ²¹ Nden Iisaa wii 6e kasen:

—Onon e jam! Hono no Baabiraado neliri kam nii, neliran-mi on.

²² Nde o haalnoo dii haalaaji ndee, o fuufi e ma66e, o wii:

—Nja66ee Ruuhu Ceniido! ²³ Mo njaafi-don luutti mum, yaafaama di, mo on njaafaaki luutti mum, yaafataake.

No Iisaa banngirani Tomaa

²⁴ Kaa Tomaa noddirteedo Funeeru, gooto e sappo e didon 6ee, walaano don nde Iisaa banngunoo hakkunde ma66e ndee. ²⁵ Taalibaafe 6ee mbii mo:

—Min njii Moobbo men!

O jaabii 6e:

—So mi yiyaali batte tontande dee e nebbe makko, mi wada fedeendu am e majje, mi wada junngo am e wuttuldu makko, abada mi goondintaa.

²⁶ Yontere wootere caggal mum, taalibaafe 6ee kawriti kasen. Tomaa ana wondi e ma66e. Baafe dee fuu ana cokii. Iisaa banngi, darii hakkunde ma66e, wii:

—Onon e jam!

²⁷ O wii Tomaa:

—Waddu doo fedeendu maa, yeew juude am, waddu junngo maa, wadu ngo e wuttuldu am. Sel sikkitaade, goondin tan.

²⁸ Tomaa jaabii, wii mo:

—Joomiraado am, Laamdo am.

²⁹ Iisaa wii mo:

—Saabe a yii kam ngoondinir-daa. Been 6e njiyaali kam so ngoondini, mbelii hoore.

Haala faandaa dewtere ndee

³⁰ Iisaa waddii yeeso taalibaafe mum kaayde godde keewde de mbinndaaka ley ndee dewtere. ³¹ Dee doo mbinndaama, yalla odon ngoondina Iisaa woni AlmasiihuBii Laamdo oo, yalla so on ngoondinii, odon kefira nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa banngirani taalibaafe mum njeeddon

¹ Caggal dum, Iisaa bannganii taalibaafe mum 6ee kasen sera weendu Tiberiyas. Anni no mo banngiri: ² Simon Piyeer e Tomaa noddirteedo

Funeeru oo e Natanayel mo Kaana leydi Galili e 6i66e Jebede wor6e 6ee e taalibaa6e didon wob6e, 6e fuu e6e tawdanoo ton. ³ Simon Piyeer wii 6e:

—Mi yahan awgal.

Be mbii mo:

—Minen duu, min njaadan e maa.

Don e don 6e njalti, 6e naatoyi laana. Oon jemma, 6e ke6aali fay huunde.

⁴ Nde fajiri feccii ndee, Iisaa darii dow danjeere ndee, kaa taalibaa6e 6ee annditaali dum Iisaa. ⁵ O wii 6e:

—Sukaabe, odon jogii ko jaametee naa?

Be mbii:

—Min ngalaa!

⁶ O wii 6e:

—Tippee bubbol ngol bannge jaamo laana kaa, on ke6an.

Non 6e tippii ngol. Be ke6i liddi faa 6e ndonki suutude ngol. ⁷ Taalibbo mo Iisaa horsini oo wii Piyeer:

—Dum Moobbo men!

Nde Simon Piyeer nannoo dum moobbo mum'en ndee, 6oornii saaya mum, sabi mo 6oortinoodo ka, mo fiyii e ndiyam dam. ⁸ Taalibaa6e heddi6e 6ee ngaddi laana kaa, ana ndaasa bubbol keewngol liddi ngol. Be ngoddoraaki danjeere ndee kinaa ko waarata e meeturuuji teemedere. ⁹ Nde 6e yeentunoo ndee, 6e njii liddi ana pawii dow yul6e yiite, 6e njii buuru duu.

¹⁰ Iisaa wii 6e:

—Ngaddee yoga e liddi di nanngu-don jooni dii.

¹¹ Simon Piyeer naati laana kaa, foodi bubbol ngol, yenjini. Ngol keewngol liddi mawdi. Liddi dii yo teemedere e capande joy e tati. No di poti heewde nii fuu, bubbol ngol seekaaki. ¹² Iisaa wii 6e:

—Ngaree, jaamee!

Nde wonnoo 6e fuu 6e anndii dum Joomiraado, fay gooto e taalibaa6e 6ee lamndaaki mo «Aan homo?» ¹³ Nden Iisaa wari, 6ami buuru e liddi, hokki 6e.

¹⁴ Ngol woni cilol tata6ol ko Iisaa bannngani taalibaa6e mum caggal immitagol mum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

¹⁵ Nde 6e tayunoo kooyol ndee, Iisaa wii Simon Piyeer:

—Simon 6ii Yuhanna, a buraa 6ee doo yidude kam naa?

O jaabii:

—Goonga, Moobbo, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baaloy am!

¹⁶ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

O jaabii:

—Sanne, Moobbo, ada anndi mido yidu maa!

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am!

¹⁷ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

Piyeer sunaa sabi jooni woni cilol tata6ol ko Iisaa wii mo «Ada yidi kam naa?» Piyeer wii mo:

—Joomiraado, ada humpitii huunde fuu, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

–Tiidu e baali am! ¹⁸ Mido haalane goonga, e njokollaaku maa a boornike kaddule maa, a yehii to njid-ɗaa fuu. Kaa nde a naywii, a foocan juude maa, goddo boorne de, nabe to a yidaa.

¹⁹ E dii haalaaji Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamdo. Nde o haalnoo dum ndee, o wii dum:

–Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibbo mum korsudo oo

²⁰ Piyeer yeecitii, yii taalibbo mo Iisaa horsini oo ana jokki e mum'en. Kajum woni naayinooɗo e Iisaa nde 6e kirtotonoo ndee, so wii: «Moobbo, homo woni jammbotooɗo ma oo?»

²¹ Nde Piyeer yiinoo korsudo oo ndee, wii Iisaa:

–Moobbo, hono oo nee wattinirta?

²² Iisaa jaabii mo:

–So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen? Aan kaa, jokkam tan.

²³ Ngol konngol saakii hakkunde goondin6e Iisaa fuu: «Taalibbo oo maayataa.» Kaa Iisaa wiyaali mo maayataa, ko o wii dee: «So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen?»

²⁴ Oo taalibbo seettii dee kulle so winndi de, eden anndi duu seedaaku makko oo yo goonga.

Timmooɗe dewtere ndee

²⁵ Iisaa wadii kudde godde keewde kasen. So de mbinndiranooma gootel gootel, mido miila dee dewte mbaawataano heyude e aduna oo.

Golle Nelaabe

¹ Waayam Tawfilus, e ley dewtere am aranndeere ndee, mi winndii hen ko Iisaa fuddiri gollude e waajaade fuu, ² faa jannde nde mo jabbinaa ndee, caggal o wasike nelaabe 6e o suforii Ruuhu Ceniido 6ee.

³ Caggal nde o torraa ndee, o 6annginani 6e hoore makko, o hollirii 6e e daliilaaji keewdi omo wuuri. O wondi e ma66e balde capande nay, omo waajoo 6e haala Laamu Laamdo. ⁴ Nannde wootere omo jaamda e ma66e, o wasii 6e pati 6e ngoddo Urusaliima, 6e kettoo fodoore Baabiraado nde 6e naniri mo ndee.

O wii:

⁵ –Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa e ley balde seeda, onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu 6e kawri, 6e lamndii mo, 6e mbii:

–Joomiraado, e oo wakkati ngartirtaa laamu Israa'iila naa?

⁷ Iisaa jaabii 6e, wii:

–On mbaawaa annunde jamaanuujj e wakkatiiji di Baabiraado wadiri baawde mum. ⁸ Kaa so Ruuhu Ceniido oo jippike e moodon, on ke6an baawde, on laatoto seedee'en am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kapum e Samariya, faa to leydi haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndee, o jabbinaa. Be tiggittii, e6e yeewa faa luurde suddi mo.

¹⁰ Do 6e tiggittii kammu oo tawi omo jabbinee doo, wor6e didon 6e kaddule daneeye ngari ndardii e ma66e, ¹¹ mbii:

–Galilinkoo6e, ko saabii so ndari-don, odon yeewa kammu? Iisaa ittaado e mon so jabbintinaa dow kammu oo wartiran hono no njiiru-don omo jabbittira dow kammu nii.

¹² Nde 6e iwnoo to waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, 6e mbirfittii Urusaliima. Ton e Urusaliima ana waara e kilon gooto. ¹³ Nde 6e njottii ndee, 6e jabboyi suudu dowuuru ndu 6e mboownoo moo6taade e mum nduu. Nelaabe 6ee ngoni: Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipa e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda 6ii Yaakuuba. ¹⁴ Be fuu 6e laatii daande wootere, e6e tiidi e duwaawu, kam6e e mijiraabe Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rew6e wo66e.

No Mattiyas loomtorii Yahuuda

¹⁵ Ley deen jalaade, goondin6e ko waarata e teemedere e noogay kawri. Piyeer immii, darii hakkunde ma66e, wii:

¹⁶ –Sakiraabe, ko Ruuhu Ceniido haaliri e hunduko Daawuuda, ko woni e Binndi dii koo, tabitirii no haaniri nii: o haaliino haala Yahuuda, kolludo nanngu6e Iisaa 6ee laawol oo. ¹⁷ E meeden Yahuuda hiisetenoo, o he6ii ngedu makko e golle e nelal. ¹⁸ (Kaalisi mo o yeenanoo e golle makko bondo oo, o soodi dum ngesa, o yehi o wartoyii ley magga, reedu makko seekii, teketi makko fuu mbaylii e leydi. ¹⁹ Yim6e Urusaliima fuu nanii dum. Dum wadi so 6e inndiri ngesa ngaa Akeldama. E ley demngal ma66e dum woni «Ngesa Yiyamaawa».) ²⁰ Sabi dum winndii e ley dewtere Jabuura:

«Yo galle makko laato saabeere,
pati fay gooto hodu hen.

Yo goddo darto darnde makko.»*

* 1:20 Jabuura 69.26; 109.8

²¹ Haya, worbe yogaa6e njaadii e men ko juuti gila nde Joomiraado men Iisaa wondi e men ndee, ²² iwde e wakkati mo Yaayaa looti mo lootogal batisima yaade e jalaande nde o 6amtaa faade e kammu ndee. Joonnoo, ana tilsi gooto e ma66e laatidoo e men seedee immitagol Iisaa.

²³ Be ndarni worbe didon: Yuusufu noddirteedo Barasaba coowirteedo Yustus, kajum e Mattiyas. ²⁴ Be nduwii, 6e mbii:

—Joomiraado, aan annudo 6erde yim6e fuu, fammin min mo cubi-daa e 6ee doo didon ²⁵ faa roondoo golle e nelal, loomtoo Yahuuda joppudo dum so yehi to nokku mo haandi e mum oo.

²⁶ Be ngadi urwa ma66e. Urwa oo hawri e Mattiyas. O hiisodaa e nelaabe sappo e go'o 6ee.

2

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondin6e

¹ Nde iidi biyeteedo Pantekot warnoo ndee, goondin6e Iisaa 6ee fuu moobtii e nokku gooto. ² Oon wakkati fuu, dillere wa'unde no henndu mawndu nii iwri dow kammu, hebbini suudu do 6e njoodii doo fuu. ³ Ko wa'i no demde yiite nii 6anngani 6e. De peccii, de pawii e gooto ma66e fuu. ⁴ Be fuu 6e keewi Ruuhu Ceniido, 6e puddi haalde demde janane no Ruuhu oo hokkiri 6e 6e kaala nii.

⁵ Wor6e Yahuudiyankoo6e hul6e Laamdo iwoo6e e tateeji dii fuu ana njoodii Urusaliima. ⁶ Nde dillere ndee wadunoo ndee, jamaa oo fuu hawriti, wemmbaa, sabi gooto fuu nanii demngal mum ana haalee. ⁷ Be fuu 6e mbemmbaa, 6e kaaynaa, 6e mbiyondiri:

—Bee haalo6e fuu nganaa Galilinkoo6e naa? ⁸ Dum nee, hono hen gooto e meeden fuu nanirta ko 6e kaalata e demngal ngal muyni? ⁹ En Partiyankoo6e e Mediyankoo6e e Elamiyankoo6e, en joodi6e Mesopotamiya, kajum e Yahuudiya e Kappadokiya e Ponta e Asiya ¹⁰ e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyde sera Libiya hedde Sireene. Yoga e meeden iwii e Roma, ¹¹ en Yahuudiyankoo6e kajum e naatu6e e diina Yahuudiyankoo6e. Yoga kasen iwii Kereta, yoga iwii leydi Arabiya. Kaa dum e taweede fuu, en fuu eden nii nana e6e kaala e demde meeden gollleeji mawdi di Laamdo wadi dii!

¹² Be fuu 6e mbemmbaa, 6e cikkitii, 6e mbiyondiri:

—Kodum dum foti laataade?

¹³ Wob6e ana njaayra goondin6e 6ee, ana mbiya:

—Be haar6e doro so e6e cigira!

No Piyeer waajorii jamaa oo

¹⁴ Piyeer dardii e sappo e go'o 6ee, toowni daande muudum, wii jamaa oo: —Onon Yahuudiyankoo6e e onon joodi6e Urusaliima fuu, kettinee haala am yalla odon paama kabaaru gadudo oo. ¹⁵ Bee yim6e nganaa sigir6e hono no onon miildaton nii, sabi jooni yo jawlal tan. ¹⁶ Dum woni ko annabi Yo'ila wii:

¹⁷ «Laamdo wii:

E ley jalaade cakitotoode dee

mi saakan Ruuhu am e dow tagaa6e fuu.

Bi66e moodon wor6e e rew6e

kaaliran hono no annabaa6e nii,

jokol6e moodon njiyan ko yellitii e mum'en,

nayee6e moodon koydinte.

¹⁸ Fay golloo6e am wor6e e golloo6e am rew6e,

mi saakan Ruuhu am dow muudum'en e ley deen jalaade,
6e kaaltan konngol ngol loow-mi e ma66e ngol.

19 Mi wadan kaayde dow kammu,

mi wadan taagumansaaji dow leydi,
di laatoo yiyam e yiite e cuurki.

20 Fade jannde gartol Joomiraado mawnde teddunde ndee warde,
naange ni66an,
lewru wojjan hono no yiyam nii.

21 Nden, neddo fuu noddudo innde Joomiraado hisinte.»*

22 Piyeer wii kasen:

–Israa'iilankoo6e, kettinee dii haalaaji: Iisaa Nasaraatunke oo yo neddo mo Laamdo subanii on. Laamdo hokki dum baawde, o hokki dum wadude kaayde e taagumansaaji hakkunde mon, no onon e ko'e mon anndir-don nii. 23 On ngadii oon neddo e juude bon6e, on tontii mo e leggal bardugal, on mbaririi mo no Laamdo muuyrunoo dum laatoo gila arannee nii. 24 Kaa Laamdo wuurtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabi maayde ndee waawaanoo heddoraade mo. 25 Sabi Daawuuda ana haala haala makko nde wii:

«Wakkati fuu mido yiya Joomiraado,
sabi omo jaamo am, pati mi yeryerta.

26 Saabe majjum bernde am seyii,
demngal am jaarii

faa terde am duu mbaaltoo dow jikke,

27 sabi a yoppataa yonki am hakkunde maay6e,
a accataa Ceniido maa oo jola.

28 A anndinii kam laawi nguurndam,
mido seyii sabi ada wondi e am.»†

29 Piyeer jokkini hen:

–Sakiraabe, mido haalana on ko laabi haala njaati meeden Daawuuda: o maayii, o iraama, yanaande makko ndee ana do meeden doo faa hannde. 30 O annabaajo, omo anndi Laamdo hunanike mo gooto e taaniraabe makko joototo e bimbeere makko laamu. 31 O adii o yii o haali haala immitagal Almasiihu, kajum yonki muudum accaaka hakkunde maay6e, terde muudum jolaali. 32 Oo woni Iisaa mo Laamdo immintini, min fuu miden ceedii.

33 Laamdo toowni mo, heedini mo jaamo muudum, mo he6i e Baabiraado Ruuhu Ceniido podananoodo en oo, o saaki dum. Jooni odon njiya dum, odon nana dum. 34 Sabi Daawuuda meedaali njabbude dow kammu, kaa wii:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

35 faa mi wada nja66aa way6e maa.»‡

36 Yo suudu baaba Israa'iila fuu taylor Laamdo wadii Iisaa mo tontu-don e leggal bardugal oo Joomiraado, wadii dum Almasiihu.

Haala deental adii6e goondinde

37 Nde 6e nannoo kaa haala ndee, 6e tayi sanne, 6e mbii Piyeer e nelaabe heddiibe 6ee:

–Sakiraabe, kodum min ngadata?

38 Piyeer jaabii 6e, wii:

–Tuubee, gooto e moodon fuu lootiree lootogal batisima e innde Iisaa Almasiihu, yalla odon ke6a yaafeede luutti. Nden on ndokkete Ruuhu

* 2:21 Yo'ila 3.1-5 † 2:28 Jabuura 16.8-11 ‡ 2:35 Jabuura 110.1

Ceniido. ³⁹ Sabi fodoore ana woodani on, onon e bi66e moodon e wodfube fuu. Ende woodani neddo mo Joomiraado Laamdo meeden noddi fuu.

⁴⁰ Caggal dum, Piyeer seedanike 6e haalaaji goddi keewdi, ana waajoo 6e, ana wiya:

—Celee e ndee fedde bonnde yalla odon kisa.

⁴¹ Ja6ube haala makko 6ee lootaa lootogal batisima. Nannde nden, ana foti ujunaaji tati neddo ko naati e deental goondin6e ngal.

⁴² E6e njokki waaju nelaabe 6ee, e6e nanngondiri e deental ma66e ngal, e6e taya buuru, § kasen e6e ngadida duwaawuuji. ⁴³ Kulol naati e gooto fuu, sabi nelaabe 6ee kaɲum'en duu ana ngadannoo kaayde e taagumansaaji keewdi.

⁴⁴ Goondin6e 6ee fuu yo daande wootere, 6e ngadi fii ma66e fuu foroba. ⁴⁵ Be cootti jawleele ma66e, 6e ndokki gooto fuu ko hasindini e muudum. ⁴⁶ Nannde fuu 6e kawritan ley Suudu Dewal Mawndu nduu, 6e laatii daande wootere, e6e taya buuru, e6e ɲaamda ley cuudi ma66e ley weltaare e seyo. ⁴⁷ E6e njetta Laamdo, yim6e fuu ana njidi 6e. Nannde fuu Joomiraado ana beydana deental ngal hisoo6e.

3

No Piyeer selliniri bonnguujoo e no waajorii yim6e

¹ Piyeer e Yuhanna naaddi ley Suudu Dewal Mawndu nduu wakkati sallifanaa. ² Tawi gorko bonnguujoo pindu6o e bonnguwaaku ana joodii damal Suudu Dewal Mawndu mbiyeteengal Damal Lobbal. Nannde fuu yim6e makko njoyyinan mo don faa o garbinoo naatoobe Suudu Dewal Mawndu 6ee sadaka. ³ Nde o yii Piyeer e Yuhanna ana naata ndee, o garbinii dum'en. ⁴ Be taykitii mo, non Piyeer wii:

—Yeew min!

⁵ O yeewi 6e, sabi omo miilii he6ude e ma66e huunde. ⁶ Piyeer wii:

—Mi walaa kaalisi, mi walaa kaɲɲe, kaa mi hokkete ko njogii-mi koo: saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke oo, imma yaa!

⁷ O nangi junngo muudum ɲaamo, o darni dum. Don e don koyde muudum teenji e leydi, ⁸ gurbitii, darii, ana yiiloo. O naatidi e ma66e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, omo yiiloo, omo fitta, omo yetta Laamdo. ⁹ Yim6e 6ee fuu njii mo, omo yiiloo, omo yetta Laamdo. ¹⁰ Be annditi mo, kanko woni joodotonoodo e Damal Lobbal ngal so ana garbinoo oo. Kaayde e wemmbera nangi 6e sanne saabe ko o he6i koo.

¹¹ Do o jokkondirnoo e Piyeer e Yuhanna doo, yim6e 6ee fuu ndogi kawriti e ma66e to ndanki mbiyeteeki ndanki Suleymaana too no poti haayneede.

¹² Nde Piyeer yiinoo dum ndee, wii yim6e 6ee:

—Israa'ilankoobe, ko wadi so odon kaaynee dum doo? Ko wadi so odon puttina min gite, hono baawde amen naa kulol amen Laamdo wadi so oo gorko ana yaha e koyde muudum? ¹³ Laamdo Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamdo njaatirraabe meeden, teddini kaadime muudum Iisaa. Kaa onon on ngadii mo e juude laamu, on njankirii mo yeeso Pilaatu, fay so taweede Pilaatu ana yidunoo yoppitinde mo. ¹⁴ Kaa onon, on njankirii Ceniido Poocciitido oo, on ndaartii yoppitaneede bar6o hoore. ¹⁵ Gaddoowo nguurndam nduumiidam oo, oon mbar-don. Kaa Laamdo wuurtinii mo e maayde. Miden ceedii dum. ¹⁶ Gorko mo njiyaton mo anndu-don oo, ko mo goondini Iisaa koo sellini mo yeeso moodon on fuu.

§ 2:42 Maanaa tayude buuru woni rewirde Laamdo hiraande seniinde.

¹⁷ Haya, sakiraaፎe, hono ko onon e hooreeፎe moodon ngadu-don Almasiihu koo, mido anndi yo majjere tan. ¹⁸ Kaa hono nii Laamdo tabintiniri ko annabaaፎe muudum fuu kaali koo: Almasiihu torroto. ¹⁹ Ndennoo tuubee, ngarton, yalla luutti moodon ana tosee, ²⁰ yalla Joomiraado ana waddana on wakkatiiji ceyniidi, nelda on Iisaa Almasiihu cubananoodo on gila arannde oo. ²¹ Ana tilsii on heddoo dow kammu faa nde Laamdo heydintini kulle dee fuu, no annabaaፎe seniife 6ee kaaldunoo haala muudum gila arannde nii.

²² Sabi Muusaa wii: «Joomiraado Laamdo moodon nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon. Njaፎon huunde fuu ko o haalanta on. ²³ Neddo fuu mo jabanaali annabaajo oo, yaltinte e suudu baaba, halkete.»*

²⁴ Gila e Samuyila faa e annabaaፎe jokkuፎe e muudum, 6e fuu eፎe kaalanoo haala dee jalaaፎe. ²⁵ Onon ngoni ronooፎe annabaaፎe 6ee, onon ngoni ronooፎe aadi ndi Laamdo nanngani njaatiraaፎe men 6ee nde wii Ibarahiima: «E iwdi maa, cuudi baaba aduna oo fuu kebirta barke.»†

²⁶ Nde Laamdo immintinoo Iisaa kaadime muudum oo ndee, e moodon o adii nelde dum, faa o wada e mon barke e ley ko o wartirta homo e mon fuu e makko so njoppon golle mon bondo.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiife

¹ Nde Piyeer e Yuhanna kaaldata e yimፎe 6ee ndee, yottinooፎe sadaka e mawdo haybooፎe Suudu Dewal Mawndu oo, karnum e Saduki'en ngari e maፎፎe. ² Eፎe mettaa sabi Piyeer e Yuhanna ana njanngina yimፎe 6ee haala immital maayፎe, ko 6e mbii Iisaa wuurtii koo. ³ Be nanngi 6een, 6e uddi dum'en e kasu faa janngo muudum, sabi tawii hiiriino. ⁴ Kaa heewፎe e nanፎe waaju oo 6ee ngoondini, faa 6e laatii ko foti ujunaaji joy gorko.

⁵ Janngo muudum, hooreeፎe maፎፎe e mawፎe e dunkee'en Sariya kawritoyi Urusaliima. ⁶ Annas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e Kayafas e Yuhanna e Aleksandere e iwdi hooreeፎe yottinooፎe sadaka ndii fuu ana ton. ⁷ Be ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso maፎፎe, 6e lamndii dum'en e dow dabare honde naa alharma homo 6e celliniri bonnguujo oo.

⁸ Nden, Piyeer keewdo Ruuhu Ceniido oo wii 6e:

–Hooreeፎe e mawፎe, ⁹ so on lamndike min hannde moyyere nde min ngadani bonnguujo oo ndee, on lamndike min no o selliri, ¹⁰ odon kaani andnindee dum, onon e Israa'iilankooፎe 6ee fuu. Saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke mo tontuno-don e leggal bardugal so Laamdo wuurtini dum oo, karnum darni mo yeeso mon so sellini mo. ¹¹ Iisaa woni:

«haayre nde onon mahooፎe tippiti-don,

laatiinde haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.»*

¹² Kisindam hebirtaake e goddo fey, innde wonnde duu walaa ley aduna oo fuu nde Laamdo hokki yimፎe nde kaan-don hisinireede.

¹³ Nde waalde Saahiife 6ee njiinoo cuusal Piyeer e Yuhanna ndee, 6e kaaynaa, sabi eፎe anndi 6een njannginaaka, 6e baadiyankooፎe. Be annditi 6een ana ngondunoo e Iisaa. ¹⁴ Kaa nde 6e njiinoo gorko cellinaado oo ana dardii e maፎፎe, walaa fuu ko 6e mbaawi yeddude. ¹⁵ Be njamiri yo 6een njaltu sarirde ndee, eፎe ndawrida, ¹⁶ eፎe mbiya:

* 3:23 Fillitagol Tawreeta 18.15,18,19 † 3:25 Puddoode 12.3 * 4:11 Jabuura 118.22

—Kodum ngadaten bee doo worbe didon? Tabitanii hodube Urusaliima fuu, 6e ngadii doo haaynde maanunde, kasen duu en mbaawaa yeddude dum. ¹⁷ Kaa ndaalo-den 6e, kaden 6e haalande fay gooto innde Iisaa ndee pati dum saakoo e ley yimbe 6ee.

¹⁸ Nden 6e nodditi 6een kasen, 6e njaggini dum'en pati mbaajoo, pati njanngina innde Iisaa. ¹⁹ Kaa Piyeer e Yuhanna njaabii 6e, mbii:

—Onon e ko'e moodon, yeewee yalla dwtanaade on luutta Laamdo woni goonga. ²⁰ Minen kaa, min mbaawaa noottude haalde ko min njiiri gite amen e ko min naniri noppi amen.

²¹ Be ndaalii 6een kasen. Caggal dum, 6e njoppiti dum'en, tawi 6e kebaali fay huunde ko 6e njukkira dum'en saabe yimbe 6ee. Sabi yimbe fuu ana njetta Laamdo dow ko wadi koo. ²² Celliniraado haaynde ndee oo, duu6i muudum ana 6uri capande nay.

²³ Nde 6e njoppaa ndee, Piyeer e Yuhanna mbirfitii to yimbe muudum'en, njantanii dum ko hooree6e yottinoobe sadaka e mawbe mbii dum'en koo fuu. ²⁴ Nde 6een nani dum ndee, 6e fuu 6e laatii daande wootere, 6e eewnii Laamdo, 6e mbii:

—Laamdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu, ²⁵ aan kaalirido dow baawde Ruuhu Ceniido e hunduko njaati amen Daawuuda kaadime maa nade on wii:

«Ko saabanii lepi jirkitaade?

Ko saabanii yimbe miilde miilooji 6oli?

²⁶ Kaanankoo6e aduna ndarii,
ardii6e mo6tondiri faa ka6a

e Joomiraado e Almasihu muudum.»†

²⁷ Tayoral, e ley ndee ngalluure Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngondirii e Israa'ilankoo6e e lepi goddi faa ka6a e Iisaa, kaadime maa ceniido mo cu6i-daa oo, ²⁸ yalla e6e ngolla ko koddirno-daa baawde maa e muuyde maa fuu. ²⁹ Jooni Joomiraado, yeew gidi ma66e dii, ndokkaa golloo6e maa waajoraade haala maa fuu cuusal, ³⁰ 6anngin baawde maa, sellin jaw6e, wadu taagumansaaji e kaayde saabe Iisaa, kaadime maa ceniido oo.

³¹ Nde 6e tilinoo jaagaade Laamdo ndee, nokku do 6e kawritinoo doo dimmbii. Be fuu 6e kebbinaa Ruuhu Ceniido, e6e mbaajoroo konngol Laamdo ngol cuusal.

No goondinbe 6ee nguurdi

³² Jamaa goondinbe oo fuu yo daande wootere yo hakkille gooto. Be ngadi ko 6e njogii fuu foroba, fay gooto e ma66e wiyantaa jawdi muudum fay huunde. ³³ Baawde mawde nelaabe 6ee ceettortonoo immitagol Iisaa Joomiraado, kasen duu moyyere mawnde ana e ma66e 6e fuu. ³⁴ Fay gooto e ma66e hasindinaa, sabi jogii6e gese e galleeji fuu coottan, ngadda kaalisi oo, ³⁵ tummba dum e juude nelaabe 6ee. Nden homo e ma66e fuu hokkee ko hasindini e muudum.

³⁶ Iwdo e lepol Lewi‡ biyeteedo Yuusufu, mo nelaabe 6ee coowirannoo Barnabas (dum woni 6ii koomtoowo), pindo Kiprus, ³⁷ ana joginoo ngesa, sootti nga, waddi kaalisi oo, tummbi dum e juude nelaabe 6ee.

5

No Ananiyas e Safiira penirani Ruuhu Ceniido

† 4:26 Jabuura 2.1-2 ‡ 4:36 Yimbe lepol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

¹ Gorko biyeteedo Ananiyas ana wondi e jom suudu muudum Safiira. O sootti ngesa makko. ² O suudi feccere e kaalisi oo, jom suudu makko oo ana anndani. O nabi ko heddi koo, o hokki nelaabe bee. ³ Piyeer wii:

—Ananiyas, ko saabii so accu-daa lbiliisa naata e bernde maa faa penanaa Ruuhu Ceniido, cuudaa yoga e coggu ngesa ngaa? ⁴ Tama wanaa aan e hoore maa jeynoo nga? Tama nde coottu-daa nga ndee, a waawaano nawtoraade kaalisi oo? Ko hewti maa so ngad-daa nii? Wanaa yimbe penan-daa, Laamdo penan-daa.

⁵ Nde Ananiyas nani kaa haala ndee, tayi, saami, maayi. Dum laatani nanbe dum bee fuu kulol manngol. ⁶ Sukaabe jokolbe immii, ngadi mo e kasanke, ndoondii mo, njalti sella, iri mo.

⁷ Caggal muudum, ko waarata e leeruujji tati, jom suudu makko naati, tawi nanaali ko wadi koo. ⁸ Piyeer wii mo:

—Haalanam so tawii dum jaati coottu-don ngesa moodon ngaa?

O wii:

—Ooho, dum jaati min cootti.

⁹ Nden Piyeer wii mo:

—Hono aan e jom suudu maa kawrir-don faa itton koro Ruuhu Joomiraado? Muju, iroynoobe jom suudu maa ana ngara, naa be nabe, aan duu!

¹⁰ Oon wakkati fuu, kanko duu o tayi, o saami yeeso Piyeer, o maayi. Jokolbe bee naati, tawi o maayii, be ndoondii mo, be njalti sella, be iri mo bannge jom suudu makko. ¹¹ Kulol manngol nanngi deental goondinbe bee e nanbe dum bee fuu.

No nelaabe bee ngolliri taagumansaaji e kaayde

¹² Nelaabe bee ana ngadannoo taagumansaaji e kaayde keewde hakkille yimbe bee. Goondinbe bee fuu ana kawrita ley ndanki Suleymaana kii, be fuu be daande wootere. ¹³ Fay gooto e wobbe bee suusaa takkaade e ma66e. Kaa dum e taweede yimbe bee ana teddina be. ¹⁴ Goondinbe Joomiraado bee ana beydoro yimbe heewbe, jamaa worbe e rewbe, ¹⁵ faa be ndoondii jawbe, be njaltini dum'en dow mbeddaaji, ebe lelina dum'en e dow leese e daage, yalla so Piyeer warii, mbeelu muudum ana mema yoga ma66e. ¹⁶ Yimbe heewbe iwri e geelle piliide Urusaliima dee, ngaddi jawbe e laddaabe. Been fuu cellinaa.

No nelaabe bee torrira

¹⁷ Ndennoo, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e tawdaabe e muudum hakkille bee, dum woni Saduki'en, haasidaaku naati e ma66e. ¹⁸ Be nanngi nelaabe bee, be uddi dum'en ley kasu. ¹⁹ Kaa e oon jemma, malaa'ika Joomiraado udditi dame kasu oo dee, yaltini be, wii:

²⁰ —Njehee ndaroyee ley Suudu Dewal Mawndu too, mbaajo-don yimbe haalaaji dokkooji nguurndam kesam dii fuu.

²¹ Nde be nannoo dum ndee, be naatoyi e Suudu Dewal Mawndu nduu gila beete, ebe njanngina.

Non Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e battaa'en mum noddii waalde Saahiibe e mawbe Israa'iila fuu batu. Be njamiri nelaabe bee ittoyee to kasu too, ngaddee. ²² Kaa nde doomoobe bee njottinoo ndee, tawaali been e ley kasu oo. Be mbirfitii, be kaaltani waalde Saahiibe bee, be mbii:

²³ —Min tawii kasu oo ana uddii ana sokii, doomoobe bee ana ndarii sella ana pewtondiri e dame dee, kaa nde min udditinoo ndee, min tawaali fay gooto ley too.

²⁴ Nde mawdo doomoobe Suudu Dewal Mawndu oo e hooree6e yottinoobe sadaka 6ee nani dum ndee, 6e mbemmbaa ko dum foti laataade. ²⁵ Nden neddo gooto wari, humpiti 6e, wii:

–Wor6e 6e udduno-don kasu 6ee, annii ndarii ley Suudu Dewal Mawndu too, ana njanngina yim6e!

²⁶ Nden, mawdo doomoobe oo yaadi e doomoobe, ngartiri nelaabe 6ee. Kaa 6e ngadiraali dum doole sabi e6e kula pati yim6e mbedoo 6e kaaye.

²⁷ Nde 6e ngartiri been ndee, 6e ndarni dum'en yeeso waalde Saahiibe 6ee. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii 6e, ²⁸ wii:

–Min ndaalinoke on daaloore sattunde, pati njannginon haala gorko oo. Kaa onon on caakii waaju moodon oo ley Urusaliima. Kasen duu, odon njidi min ngoytiree gorko oo.

²⁹ Piyeer e nelaabe 6ee njaabii, mbii:

–Neddo ana haani dwtanaade Laamdo faa fura no dwtirantoo yim6e nii. ³⁰ Laamdo njaatiraabe meeden wuurtinii Iisaa mo tontu-don e leggal so mbar-don dum oo. ³¹ Kanko Laamdo teddini so toowni, so joyyini banne muudum jaamo, wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoofo faa o hokka Israa'iilankoo6e no tuubira, yalla ana ke6a yaafeede luutti. ³² Minen ngoni seedee'en kabaaruuji dii, minen e Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki been dwtaniibe dum.

³³ Nde 6e nani dum ndee, 6e mbilaa sanne, 6e ndawridi no 6e mbarda 6een.

³⁴ Gorko jeyaado e waalde Farisa'en biyeteedo Gamaliyel, jannginooowo Sariya Muusaa, teddu6o e yim6e fuu, immii darii hakkunde waalde Saahiibe 6ee, yamiri nelaabe 6ee njaltinee seeda. ³⁵ Caggal dum, o wii 6e:

–Israa'iilankoo6e, ndeenee ko'e mon e 6ee yim6e e ko anniyi-don wadude koo. ³⁶ Tewdas banngiino ko 6ooyaali. Omo jogorinoo hoore makko won no o foti. To waarata e yim6e teemedi nayon ana njokkunoo e makko. O waraama, jokkunoobe e makko 6ee fuu caakike, fay gooto heddaaki.

³⁷ Caggal makko, Yahuuda Galilinke oo wariino wakkati limgal, yim6e heew6e njokkii e makko. O halkike kanko duu, jokkunoobe e makko 6ee fuu caakike. ³⁸ Jooni, mido haalana on: ngoortee 6ee yim6e, celon e ma66e. Sabi so anniyaaji ma66e e golle ma66e to yim6e iwri, firritoto. ³⁹ Kaa so nii tawii to Laamdo iwri, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, pati on luuttu Laamdo!

⁴⁰ Waalde Saahiibe 6ee nja6i dabare makko. Be nodditi nelaabe 6ee, 6e pii dum'en, 6e ndaalii dum'en pati kaala haala innde Iisaa kasen, 6e njoppiti dum'en. ⁴¹ Nelaabe 6ee iwi yeeso waalde Saahiibe 6ee. Be ceyii sabi Laamdo ana teddini 6e, ko yim6e koyini 6e saabe Iisaa koo. ⁴² Gila dum wadi, 6e keraali e waajaade e jannginge Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu ley Suudu Dewal Mawndu nduu e ley galleeji.

6

No wor6e njeddon cubiraa faa mballa nelaabe 6ee

¹ E deen balde, tawi taalibaa6e 6ee ana beydoo heewde, Yahuudiyankoo6e haaloobe yunaninkoore ngullanii Yahuudiyankoo6e haaloobe ibaraninkoore, sabi rew6e mum'en talka'en 6e wor6e mum'en maayi 6ee njakkantaake hiraande so yim6e fuu ana njakkane. ² Nelaabe sappo e didon 6ee noddii jamaa goondin6e oo fuu, mbii:

–Minen, yoppude konngol Laamdo, min kiinnoo jakkaade hiraande, sell-antaa min. ³ Sakiraa6e, cu6ee hakkunde moodon wor6e njeddon anndiraabe gikku lobbo, heew6e Ruuhu Ceniido e caahu, faa min keettina dum'en e

oon golle. ⁴ Minen kaa, accon min kiinnoo wafude duwaawu e waajaade konngol Laamdo.

⁵ Haala kaa weli goondinbe bee fuu. Nden be cubii Eciyen, gorko goondindo keewdo Ruuhu Ceniido oo, kapum e Filipa e Porokor e Nikanor e Timon e Parmenas e Nikolas, jeyaado Antiyokiya naatudo e diina Yahuudiyankoobe oo. ⁶ Be ndarnaa yeeso nelaabe bee. Been pawi juude muudum'en e dow ma66e, nduwani 6e.

⁷ Konngol Laamdo ana yaaja yaade, taalibaa6e ana beydoo heewde sanne e ley Urusaliima. Yottinoobe sadaka heewbe ngoondini Iisaa.

No Eciyen nanngiraa

⁸ Eciyen, keewdo moyyere e baawde Laamdo oo, ana wadannoo kaayde e taagumansaaji mawdi hakkunde yimbe. ⁹ Kaa won yoga e jeyaabe e waajordu wiyeteendu waajordu rimdinaabe, kapum e iwbe Sireene e Aleksandiri e Silisi e Asiya, immaniibe mo ana ndukida e makko, ¹⁰ kaa be ndonkii jaalaade mo saabe omo haaldira e ma66e hakkilantaaku e Ruuhu. ¹¹ Nden be kaaldi e yimbe yalla ana mbiya nanii omo yenna Muusaa e Laamdo. ¹² Nii be njirkitiri jamaa oo e mawbe bee e dunkee'en Sariya bee. Nden, be nanngi Eciyen, be nabi dum to waalde Saahiibe too, ¹³ be ngaddi seedee'en pene6e, ana mbiya:

—Oo gorko njoottaali yennude Suudu Dewal Mawndu nduu, o njoottaali yennude Sariya Muusaa. ¹⁴ Min nanii omo wiya Iisaa Nasaraatunke oo wurjinan suudu nduu, waylita aadaaji di Muusaa daldi en dii.

¹⁵ Saahiibe joodiibe ton bee fuu puttini Eciyen gite, njii yeeso makko ana wa'i no yeeso malaa'ika nii.

7

No Eciyen waajorii

¹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii:

—Ko be mbii koo, hono non worri naa?

² Eciyen jaabii, wii:

—Sakiraabe e baabiraabe, accee hakke, kettinee! Laamdo teddufo oo bannganii njaati meeden Ibarahiima nde wonnoo leydi Mesopotamiya, fade muudum hodoyde Haran, ³ wii dum: «Eggu e leydi maa e suudu baam maa, njahaa e leydi ndi kollan-maa-mi ndii.»* ⁴ Nden Ibarahiima iwi leydi Kaldiya, yehi hodoyi Haran. Caggal maayde baam mum, Laamdo eggini dum don, waddi dum e ndii doo leydi, ndi kodu-don e muudum joonin ndii.

⁵ Laamdo hokkaali mo e leydi ndii fay taa6annde, kaa fodii hokkude mo ndi, ndi laattoo halal makko, kanko e iwdi makko, fay so taweede o walaa bidde tafon. ⁶ Annii ko Laamdo wii: «Iwdi maa feran joodoyoo leydi janannadi, maree, torree duubi teemedede nay. ⁷ Kaa lejol margol be ngol, mi jukkan dum'en. Caggal dum, be njaltan, be ndewa kam e oo doo nokku.»† ⁸ Nden Laamdo nanngondiri e Ibarahiima aadi. Taadagol laatii finnde aadi ndii. Hono non, Ibarahiima he6i Isiyaaka, taadi dum nde he6unoo balde jetti. Hono non Isiyaaka taadiri Yaakuuba, hono non Yaakuuba duu taadiri bi66e muudum sappo e didon, laatii6e njaatiraabe lepi sappo e didi bee.

⁹ Njaatiraabe bee kaasidii Yuusufu, cootti dum Misira. Kaa Laamdo ana wondi e makko, ¹⁰ hinnii mo e torraaji makko fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oo. Oon wadi mo o dawranoowo galle muudum e Misira fuu. ¹¹ Nden yolbere wadi ley Misira e

* 7:3 Pudfoode 12.1 † 7:7 Pudfoode 15.13-14

Kanaana fuu. Billaare mawni faa njaatiraa6e meeden ndonki nguure. ¹² Nde Yaakuuba nannoo jamri ana Misira ndee, neli ton njaatiraa6e meeden. Be ngarti, 6e njehi kasen. ¹³ Nden Yuusufu anndintini sakiraa6e muudum 6ee hoore mum. Suudu baaba Yuusufu duu 6anngani Fira'awna. ¹⁴ Nden Yuusufu neli noddanee baam mum Yaakuuba e koreeji muudum fuu, 6e capande njedd6n e njoyon neddo. ¹⁵ Yaakuuba nootoyii Yuusufu Misira. O maayi ton, kanko e njaatiraa6e meeden 6ee. ¹⁶ Be na6taa Sikem, 6e iraa e yanaande nde Ibarahiima soodunoo e 6i66e Hamor to Sikem too kaalisi cardi.

¹⁷ Nde fodoore nde Laamdo fodannoo Ibarahiima 6adinoo yottaade ndee, Ibarankoo6e keewi ley Misira. ¹⁸ Oon wakkati, kaananke goddo mo anndaano Yuusufu laamii Misira. ¹⁹ Oon kaananke hiili lejol meeden, torri njaatiraa6e meeden faa tilsini 6e 6e njoppa cukaloy ma66e yalla ana maaya. ²⁰ Ley oon wakkati, Muusaa fini, laatii moy-ɗaro sanne. O muyninaa lebbi tati e galle baam makko. ²¹ Nde o tippaa ndee, 6ii Fira'awna debbo hoociti mo, jogorii mo 6iyum. ²² Hono non Muusaa janggiri annde Misirankoo6e fuu, o laatii barkaani haalaaji e gollleeji.

²³ Nde Muusaa he6unoo duubi capande nay ndee, anniyii faabaade sakiraa6e muudum 6i66e Israa'iila. ²⁴ O yii Misiranke ana tooɗa gooto ma66e, o yobtii ko neddo makko oo tooɗaa koo, o fii Misiranke oo, o wari dum. ²⁵ O sikkuno sakiraa6e makko 6ee paaman Laamdo ana hisinira dum'en saabe makko, kaa 6e paamaali. ²⁶ Janngo muudum o forri e didon ma66e ana kaba. O yidi rewrintande 6e, o wii: «Gidiraa6e am, onon, on sakiraa6e! Ko waddondiri on?» ²⁷ Non tooɗudo tanaa muudum oo dunyi mo, wii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo amen?» ²⁸ Dum nee a muuydo warde kam no mbarduno-daa Misiranke oo keeɗen nii?‡ ²⁹ Muusaa dogiri saabe konngol ngol, feri, yehi leydi Madiyan. O he6i ton 6i66e wor6e didon.

³⁰ Nde mo hi66innoo ton duubi capande nay ndee, malaa'ika 6anngani mo e ley metangal wuutuure hu66oore ley ladde jeereende banng waaɗnde haayre wiyeteende Siinaayi. ³¹ Nde Muusaa yii dum ndee, haaynaa e ko yii koo. Omo 6attitoo faa mo yeewa, nii daande Joomiraado wii: ³² «Miin woni Laamdo njaatiraa6e maa, Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» Muusaa darii ana siɗna, huli yeewde. ³³ Joomiraado wii mo: «Boorta pad6 maa, sabi nokku do ndari-daa doo yo leydi seniindi. ³⁴ Mi yii torra kewtiido yim6e am 6ee to Misira, na dum foti naawde, mi nanii boytaali ma66e, mi jippiima faa mi tonngta 6e. Joonin, war mi nele Misira.»§

³⁵ Muusaa mo 6e calanii so 6e mbii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo?» oo Laamdo neli, so wadi dum ardiido e kisinoowo, saabe malaa'ika 6anngannoodo dum e ley wuutuure oo. ³⁶ Kanko yaltini 6e, o wadi kaayde e taagumansaaji ley leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde jeereende duubi capande nay. ³⁷ Oo woni Muusaa biido 6i66e Israa'iila: «Laamdo nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon.» ³⁸ Kanko wondi e malaa'ika kaaldunoodo e makko to waaɗnde haayre wiyeteende Siinaayi, kanko wondi e njaatiraa6e meeden nde 6e moo6tinoo ley ladde jeereende ndee, kanko he6i konngi guurnooji faa o hokka en.

³⁹ Kaa njaatiraa6e meeden nja6aali downtanaade mo. Be calanii mo, hakkillaaji ma66e mbirfii Misira, ⁴⁰ 6e mbii Haaruuna: «Wadan en tooruuji ardotoodi en, sabi en annda ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira

oo.»* 41 E ley deen jalaafe 6e tafi tooru suuriindu suura gahel, 6e ngadani ndu sadaka, 6e ceyorii golle juude ma66e. 42 Laamdo duurtii 6e, yoppiri 6e rewde kooode kammu, hono no winndiraa e dewtere annabaa6e nii:

«Hey suudu baaba Israa'iila!

Duu6i capandé nay di ngadu-don ley ladde jeereende dii,
on ngadanii kam sadakaaji kirsamaaji naa?

43 On ngadaali. On ndoondiima hukkuum tooru Moloko,
kajum e hoodere tooru moodon Refan,
nate de moyyin-don faa kujidanon dum'en!

Dum wadi so mido eggina on,
faa nabe-don caggal Baabila.»†

44 Eciyen jokkini hen:

—Njaatiraa6e meeden 6ee ana njoginoo hukkuum seedaaku ley ladde jeereende. Oon hukkuum moyyiniraama hono no Laamdo tinndiniri Muusaa nii. 45 Njaatiraa6e meeden ndoni hukkuum oo. Be eggidi e makko wakkati mo Yosuwaa ardiid 6e, 6e naanni mo leydi ndi 6e teeti lejii di Laamdo ribbi dii. Dum worri non faa jamaanu Daawuuda. 46 Daawuuda hebii moyyere Laamdo, o jaagii dum yalla omo yarranee mo mahana Laamdo Yaakuuba hodorde. O hebaali. 47 Suleymaana, kajum mahi ndu. 48 Kaa Laamdo Toowdo oo joodataako e cuudi di yim6e ngolli, hono no annabaaajo wiiri nii:

49 «Joomiraado wii:

Kammu yo joodorgal am,
leydi yo njaabirdi koyde am.
Suudu hondu mahanton kam?
E nokku homo powtintoo-mi?

50 Tama wanaa miin tagiri kulle dee fuu baawde am?»‡

51 Eciyen jokkini hen, wii:

—Onon tiidu6e ko'e, yoor6e berde, pahinkiniid6e, abada odon calanii Ruuhu Ceniido oo hono no njaatiraa6e moodon 6ee nii. 52 Homo woni annabaaajo mo njaatiraa6e moodon torraali dum? Be mbarii ardinoo6e haalde haala garol Poocciitido, mo onon e ko'e mon njammibi-don, so mbar-don dum jooni oo, 53 onon hebu6e Sariya Muusaa mo malaa'ika'en njippini so njokkaali dum 6ee.

No Eciyen wardiraa kaaye

54 Nde Saahiid6e 6ee nannoo dii haalaaji ndee, 6e tikki faa 6e ndarii e6e njattanoo mo e6e picca pedeeeli. 55 Kaa kanko kebbinaado Ruuhu Ceniido oo, o tiggiti kammu, o yii teddeengal Laamdo, o yii Iisaa ana darii jaamo Laamdo.

56 O wii:

—Yeewee! Mido yiya kammu ana udditii, Bii Neddo ana darii jaamo Laamdo!

57 Be fuu 6e ngulli semmbe, 6e cukki noppi ma66e, 6e ndiirani mo, 58 6e njaltini mo ngalluure ndee, 6e mbedii mo kaaye. Seedee'en 6ee boortii saayaaji muudum'en, njoyyini banngé koyde jokolle biyeteedo Sool. 59 E6e mbedoo Eciyen kaaye forri omo jaagoo Laamdo omo wiya:

—Iisaa Joomiraado, ja66a yonki am!

60 Ndennoo, o diccii, o wulli faa toowi, o wii:

—Joomiraado, pati rewta 6e e dii luutti!

Nde o haalnoo dum ndee, o maayi.

* 7:40 Pergu 32.1 † 7:43 Amos 5.25-27 ‡ 7:50 Esaaya 66.1-2

8

1 Sool ana yarrii ko 6e mbari Eciyen koo.

Oon jalooma, torra mawdo hewtii deental goondin6e to Urusaliima too. Be fuu 6e caakii ley leyde Yahuudiya e Samariya, so wanaa nelaabe 6ee. ² Wor6e hul6e Laamdo iri Eciyen, mboyi dum bojji mawdi sanne. ³ Kaa Sool tewtii timminde deental goondin6e ngal. Omo naata cuudi, o nannga wor6e e rew6e, o daasa dum'en, o uddoya dum'en kasu. ⁴ Kaa saakinoobe 6ee naati e yiilaade ana mbaajoo Kabaaru Lobbo oo.

No Filipa waajorii Kabaaru Lobbo oo ley leydi Samariya

⁵ Filipa yehi e ngalluure wonnde ley leydi Samariya, waajii 6e haala Almasiihu. ⁶ Be fuu 6e kettinii ko Filipa waajotoo koo faa gasi, 6e njii taagumansaaji di o wadi dii. ⁷ Sabi laddaa6e heew6e, seydaani'en muudum'en njaltiri gullaali mawdi. Bonnguu6e heew6e e layoo6e cellii. ⁸ Dum laatani ngalluure ndee seyo manngo.

⁹ Gorko biyeteedo Simon ana wonnoo e ngalluure ndee. Omo gollannoo ndaggadaaku, omo haaydinannoo Samariyankoo6e sanne, omo jogorinoo hoore makko won no o foti. ¹⁰ Be fuu e6e njarranii mo, gila suka faa mawdo, 6e mbii:

—Oo gorko woni mo Laamdo lubii baawde biyeteede «Baawde mawde».

¹¹ Be njokkii mo ko 6ooyi saabe omo haaydinannoo 6e e bidiga makko. ¹² Kaa nde Filipa waajinoo 6e Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo e haala Iisaa Almasiihu ndee, 6e ngoondini, wor6e e rew6e fuu lootaa lootogal batisima. ¹³ Simon e hoore muudum goondini, kapum duu. Nde o batisaa ndee, o takkondiri e Filipa, o haaynaa nde o yiinoo taagumansaaji e kaayde mawde gadaade dee.

¹⁴ Nelaabe won6e Urusaliima 6ee nani Samariyankoo6e ngoondinii kongol Laamdo. Be neli e muudum'en Piyeer e Yuhanna. ¹⁵ Nde been njottinoo ndee, nduwanii 6e yalla e6e ke6a Ruuhu Ceniido, ¹⁶ sabi Ruuhu Ceniido jippaaki e fay gooto e ma66e tafon. Saabe Iisaa Joomiraado oo tan 6e mbatisiraa. ¹⁷ Nden Piyeer e Yuhanna pawu juude muudum'en dow ma66e so 6e ke6i Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Nde Simon yii Piyeer e Yuhanna ana pawu juude muudum'en dow ma66e ana ndokka 6e Ruuhu Ceniido ndee, waddani 6e kaalisi, ¹⁹ wii:

—Ndokkee kam miin duu deen baawde yalla mo paw-mi juude am e dow muudum fuu ana he6a Ruuhu Ceniido.

²⁰ Nii Piyeer jaabii mo, wii:

—Yo Laamdo halke, aan e kaalisi maa, sabi a miilii dokke Laamdo ana coottitiree kaalisi! ²¹ A walaa gedal, a walaa yolannde e ley haala kaa, sabi bernde maa fooccitanaaki Laamdo. ²² Tuubu, iw e bonannda maa oo, naagoda Joomiraado yaafe ko miilataa koo. ²³ Sabi mi yii ma a 6aleejo yonki, bonannda maa jaalike ma.

²⁴ Simon jaabii, wii:

—Naagane kam Joomiraado pati fay huunde e ko mbii-don koo hewtoo kam.

²⁵ Caggal ko 6e ceettii so 6e mbaajii konngol Joomiraado ngol koo, Piyeer e Yuhanna mbirfittii Urusaliima. E laawol ngol, 6e mbaajii Kabaaru Lobbo oo e geelle Samariya keewde.

No Filipa batisiri howruujo kaananke Ecopii

²⁶ Malaa'ika Joomiraado wii Filipa:

—Imma, yaaru baaleeri, laawol iwrungol Urusaliima so ana fa'i Gaaja, kanngol ngol jeewnugol.

²⁷ O immii, o yehi. Nden o tawi gorko Ecopiyanke, howruujo kaananke debbo Ecopii biyeteeɗo Kandaake, yehiino Urusaliima juuroyaade. Kanko haybata beembal jawdi kaananke debbo oo. ²⁸ Nde o wirfitinoo ndee, omo joodii e wotoro makko, omo jannga ley dewtere annabi Esaaya. ²⁹ Ruuhu wii Filipa:

—Batta, sawnda wotoro oo.

³⁰ Filipa dogi hewtii mo, nani omo jannga dewtere annabi Esaaya, wii mo:

—Ada faama ko njannkataa koo naa?

³¹ Gorko oo jaabii, wii:

—Hono paamiran-mi so fay gooto firritanaali kam?

O ndaardi Filipa ɗabba jooddoo e makko. ³² Dee aayaaaje o janngannoo e dewtere ndee:

«O naɓiraa hono no mbaalu kirsoyteeɗo nii.

E no njawdiri deyyirta yeeso kesoowo dum nii,
hono non o deyyiri.

³³ Leyɗinkinaare makko bonni sareede makko.

Homo waawi jantaade janta iwdi makko?

Sabi o mursinanaama yonki makko ga aduna gaa.»*

³⁴ Howruujo oo wii Filipa:

—Miɗo ndaarde, haalanam homo annabaajo oo haalata haala muudum, hoore muudum naa godɗo?

³⁵ Non Filipa jaabii, yeewi binndi dii, waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa.

³⁶ Eɓe njokki laawol maɓɓe ngol faa ɓe njii ndiyam. Howruujo oo wii:

—Ndiyam annii! Ko haɗata kam looteede lootogal batisima? [³⁷ †]

³⁸ O yamiri wotoro oo daroo. Be didon fuu ɓe njippii, ɓe ndegii e ndiyam ɗam. Filipa batisi mo. ³⁹ Nde ɓe yeentunoo ndiyam ɗam ndee, Ruuhu Joomiraado diwtii Filipa. Howruujo oo yiitaali mo kasen, jokkiri laawol muudum seyo. ⁴⁰ Filipa tawoyaa Ajootus. Gila don faa Kaysariya, ngeenndi fuu ndi mo wari e muudum, o waajoto Kabaaru Lobbo oo.

9

No Sool tuubiri

¹ Sool ana heddii e gidoraade taalibaabe Joomiraado ɓee waran ɓe. O yehi to Jottinoowo Sadaka Mawɗo. ² O ndaardi dum talki yamiroore naannooji mo cuudi baajordi Yahuudiyankooɓe gondi Damas, yalla so o tawii ton yimɓe jokkuɓe laawol Iisaa, worɓe naa rewɓe, o nannga dum'en, o haɓɓa, o naɓa Urusaliima. ³ Nde o yahunoo faa o ɓadii Damas ndee, wakkati gooto fooyre iwri dow kammu filii mo. ⁴ O saami e leydi, o nani daande ana wiya mo:

—Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?

⁵ O lamndii:

—Aan homo, giɗo Laamɗo?

Jaabu wari e makko:

—Miin Iisaa mo torru-ɗaa oo. ⁶ Imma naatu e ley ngalluure ndee. Be kaalante ko kaan-ɗaa waɗude.

⁷ Worɓe wondaɓe e makko ɓee, nani daande ndee kaa njiyaali fay gooto. Be ndarii, ɓe mugaa. ⁸ Sool immii e leydi, darii ana futtini gite muudum, kaa

* **8:33** Esaaya 53:7-8 † **8:37** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana ɓeyda aaya 37: Filipa wii: —So tawii ada goonɗiniri ɓernde laaɓunde, walaa ko haɗete batiseede. O jaabii, o wii: —Miɗo goonɗini Iisaa Almasiihu woni Bii Laamɗo.

yyiyataa fay huunde. Nden o dowaa, o naannaa Damas. ⁹ O wadi balde tati o bumdo, o jaamaali o yaraali.

¹⁰ Taalibbo biyeteedo Ananiyas ana wonnoo Damas. Joomiraado noddi dum ley koydol, wii dum:

—Ananiyas!

O jaabii, o wii:

—Haa, Joomiraado.

¹¹ Joomiraado wii mo:

—Imma yaaru Bolol Dartiingol, naataa galle Yahuuda, ndaartaa gorko biyeteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabi jooni omo wondi e wadude duwaawu.

¹² O yii e ley koydol gorko biyeteedo Ananiyas ana naata, ana fawa juude muudum e makko, yalla omo wumta.

¹³ Ananiyas jaabii, wii:

—Joomiraado, mi narrii yimbe heewbe haala oo gorko e torraaji keewdi di o wadi seniibe maa wonbe Urusaliima bee. ¹⁴ O wardii doo e yamiroore hooreebe yottinoobe sadaka, faa o habbaa noddooebe innde maa fuu.

¹⁵ Joomiraado wii mo:

—Yaa wadoy no mbii-mi nii, sabi oo gorko cubii-mi faa anndina yimbe innde am. O waajoo dum lepi e kaanankooobe, kajum e dibbe Israa'iila. ¹⁶ Mi hollan mo no tilsiri mo torrree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Nden, Ananiyas yehi, naatoyi suudu nduu, fawi juude muudum e makko, wii:

—Sakiike am Sool, Joomiraado men Iisaa banngannoodo ma e laawol ngardanno-daa ngol oo, nelii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Oon wakkati fuu, huunde wa'unde no kobbaaje nii hoobitii e gite Sool, o wumti, o immii, o lootaa lootogal batisima. ¹⁹ O jaami, o warti e noone makko. O heddodii e taalibaabe wonbe Damas bee balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Sool hepii law fuddi waajaade haala Iisaa ley cuudi baajordi. O wii kajum jaati woni Bii Laamdo. ²¹ Hettintonoo6e mo bee fuu kaaynaa, mbii:

—Wanaa kanko wonnoo torrannoodo goondin6e Iisaa wonbe ley Urusaliima bee naa? Wanaa faa o habbaa goondin6e o naba dum'en to hooreebe yottinoobe sadaka waddi mo doo naa?

²² Ana booya fuu Sool ana beydoroosobee e ley waaju mum oo, faa dum wembi Yahuudiyankoo6e wonbe Damas bee fuu, o labbinani 6e Iisaa woni Almasiihu oo.

²³ Nalaade njehi, ngarti, Yahuudiyankoo6e ndawridi faa mbara Sool. ²⁴ Sool humpitii dabare ma66e oo. Jemma e jalooma e6e kayba dame ngalluure ndee pati o yalta, yalla e6e ke6a no 6e mbarda mo. ²⁵ Jemma gooto taalibaabe makko 6ami mo, ngatti mo e sagiire, kab6i hen boggol, njawtini mo tatawol pilingol ngalluure ndee ngol.

No taalibaabe wonbe Urusaliima ke6iri hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndee, yidi takkaade e taalibaabe Iisaa bee, kaa 6e fuu e6e kula mo, 6e koolaaki yalla o laatike taalibbo Iisaa jaati jaati.

²⁷ Nden Barnabas nabi mo to nelaabe 6ee too, haalani dum'en no o yiiri Joomiraado oo ana haalda e makko e laawol ngol, e no o waajorii haala Iisaa to Damas too e cuusal. ²⁸ Caggal dum, Sool wondi e ma66e, ana naata ana yalta ley galleeji ma66e Urusaliima, ana waajoroo haala Joomiraado kaa cuusal. ²⁹ Omo haalda e Yahuudiyankoo6e haalannoo6e yunaninkoo6e 6ee, omo yeddondira e ma66e, jaka been ana tewtannoo no mbarda mo. ³⁰ Nde

deental goondin6e ngal annditinnoo dum ndee, na6i Sool Kaysariya. Caggal dum, 6e neli mo Tarsus.

³¹ Nii deental goondin6e ngal hebiri jam ley Yahuudiya e Galili, kanum e Samariya fuu. Ngali jii6i, ngal wattiniri kulol Joomiraado, ngal beydorii heewde saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer golliri kaayde ley geelle biyeteede Lidda e Yoppe

³² Piyeer ana yiilotonoo e ley leydi ndii fuu, o jippanii seniibe won6e Lidda 6ee duu. ³³ O tawi ton gorko jawdo mo terde muudum fuu mbaati, biyeteedo Ayneyas. Wadii duubi jetti ana lelii. ³⁴ Piyeer wii mo:

—Ayneyas, Iisaa Almasihu sellinii ma! Imma, moyyintin lelnde maa!

Oon wakkati fuu o immii. ³⁵ Won6e Lidda e feeyo Saron fuu njii mo, tuubani Joomiraado.

³⁶ Taalibbo debbo biyeteedo Tabita ana wonnoo Yoppe. Tabita woni Dorkas e yunaninkoore, maanaa mum yo lewla. Omo golla golleeji lobbi, omo wadana misikiina'en moyyere. ³⁷ E deen balde o jawi, o maayi, o lootaa, o lelnaa dow sooro tafon. ³⁸ Nde wonnoo Yoppe woddondiraa e Lidda, taalibaa6e 6ee nani Piyeer ana ton, neli wor6e didon ndaarda mo o yottoo dum'en law. ³⁹ Piyeer immii, yaadi e ma66e. Nde yottinoo ndee, 6e njabbini dum dow sooro too. Rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi 6ee fuu battii dum ndarii ana mboya, ana kolla dum forgooji e dolookaaji di Dorkas no'unoo nde wondunoo e muudum'en ndee. ⁴⁰ Piyeer yaltini yim6e 6ee fuu, diccii, ana duwoo. Caggal dum, yeecitii e maaydo oo, wii:

—Tabita, imma!

Non Tabita feerti gite muudum, yii Piyeer, joodii. ⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, immini mo. Caggal dum, o noddi seniibe 6ee e rew6e talka'en 6ee, o holli dum'en Tabita yo guurdo. ⁴² Dum nanaa e ley Yoppe fuu, heew6e ngoondini Joomiraado. ⁴³ Piyeer fa66i Yoppe balde kuurde e galle jabboowo guri biyeteedo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus too

¹ Gorko biyeteedo Korneliyus ana wonnoo Kaysariya. O hooreejo konu biyeteedo Italiyanke. ² O kuppiddo e diina, kanko e koreeji makko fuu 6e hul6e Laamdo. Omo sakkoo Yahuudiyankoo6e sadakaaji keewdi, omo jaagoo Laamdo wakkati fuu. ³ Kiikiide gooto hono wakkati sallifanaa buubudo, o hebi holleede, o yii malaa'ika ana naata ley suudu makko ana wiya mo:

—Korneliyus!

⁴ O huli faa gite makko paapii, o wii dum:

—Gido Laamdo, kori jam?

Malaa'ika oo wii mo:

—Laamdo jaabanike ma duwaawuui maa e sadakaaji maa. ⁵ Nel jooni wor6e to ngeenndi Yoppe, nodda biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. ⁶ Omo jippii galle jabboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.

⁷ Nde malaa'ika kaaldannoodo e makko oo wittunoo ndee, o noddi golloo6e makko didon e sordaasi gooto kuldo Laamdo jeyaado e howruu6e makko. ⁸ O haalani 6e ko malaa'ika oo wii koo fuu, o neli 6e Yoppe.

⁹ Janngo muudum, e6e e laawol. Nde wor6e taton 6ee battii ngeenndi ndii ndee, tawi Piyeer njabbii dow bene muudum wakkati hakkunde naange faa

wada duwaawu. ¹⁰ O yolbi faa sanne, omo yidi jaamde. Nde 6e moyyinanta mo jaamdu ndee, Laamdo holli mo, ¹¹ o yii kammu udditike, huunde wa'unde no daddamaare mawnde, nde cobbuli muudum nay fuu kabbaa, ana rennee faade e leydi. ¹² Sii daabaaji fuu, di koyde nay e njaarooji, kajum e sii pooli fuu ana e mayre. ¹³ Daande wii mo:

—Piyeer, imma, hirsu, jaam!

¹⁴ Piyeer wii:

—Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.

¹⁵ Daande ndee wii mo kasen:

—Pati harmin ko Laamdo senni.

¹⁶ Dum wadi non cili tati. Nden daddamaare ndee njabbintinaa dow kammu.

¹⁷ Ko Piyeer hollaa koo, omo miiloo no dum waawi laatoraade. Tawi e oon wakkati, worbe 6e Korneliyus nelnoo 6ee, lamndike galle Simon. Be ngari, 6e ndarii e damal ngal. ¹⁸ Be noddii, 6e lamndii yalla Simon noddirteedo Piyeer don jippii. ¹⁹ Piyeer ana heddi miilde ko yii koo, faa Ruuhu wii dum:

—Worbe taton ana tewte. ²⁰ Imma, jippa, njaadaa e ma66e tawa a sikki-taaki, sabi miin neli 6e.

²¹ Piyeer jippii, wii worbe 6ee:

—Mido nii, miin woni mo tewtaton oo. Kori jam waddi on?

²² Be njaabii, 6e mbii:

—Korneliyus hooreejo konu neli min. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, mo lepol Yahuudiyankoo6e fuu seettanii moyyere. Malaa'ika ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, yalla omo nana waaju maa.

²³ Piyeer noddii 6e, silmini 6e, jippini 6e galle muudum.

Janngo muudum, o immii, o yaadi e ma66e. Yoga e sakiraa6e jeyaa6e Yoppe njaadi e makko. ²⁴ Fa66i-janngo muudum 6e njottii Kaysariya. Korneliyus ana tijjinoo 6e, noddii sakiraa6e muudum e yi66e muudum 6adii6e. ²⁵ Nde Piyeer naatannoo ndee, Korneliyus ja66ii dum, sujidani dum. ²⁶ Piyeer itti mo e sujuudu nduu, wii:

—Imma, sabi miin duu mi neddo tan.

²⁷ Piyeer ana haalda e makko, faa 6e naati galle oo, tawi ton yimbe heewbe ana mo6tii. ²⁸ O wii 6e:

—Odon anndi dagantaako Yahuudiyanke jokkondira e mo wanaa Yahuudiyanke, naa naatude suudu muudum. Kaa Laamdo hollii kam pati mi nanngira fay gooto karmudo naa cobudo. ²⁹ Dum wadi nde nelan-don kam ndee, mi warii, mi ujaaki. Dum nee, kaalane kam, saabe kodum noddir-don kam?

³⁰ Korneliyus jaabii, wii:

—Hannde woni balde nay, mido wada duwaawu ley suudu am e oo doo wakkati, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am, ³¹ wii: «Korneliyus, Laamdo jaabanike ma duwaawuujii maa e sadakaaji maa. ³² Jooni, nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe, noddane-daa gorko biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. Omo jippii galle jobboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.» ³³ Dum wadi so nel-mi noddoye-daa oon wakkati fuu. Ko ngar-daa koo gasii sanne. Jooni min fuu miden nii yeeso Laamdo faa min kettinoo ko Joomiraado yamir maa mbaajo-daa fuu.

³⁴ Nden Piyeer fuddi waajaade, wii:

—Jooni mi yii goonga jaati Laamdo burdintaa yimbe. ³⁵ Neddo kuloowo mo, gadoowo ko foocitii, o yidan dum ko lepol muudum tawaa fuu. ³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo neldi 6i66e Israa'iila ngol, ngol ceyniroowol jam hebiraama saabe Iisaa Almasiihu, kajum woni Joomiraado yimbe fuu.

³⁷ Odon anndi ngol konngol kuufungol leydi Yahuudiya fuu, puɗɗirngol gila Galili, caggal Yaayaa waajike yo yimbe loote batisima. ³⁸ Odon anndi no Laamdo suborii Iisaa Nasaraatunke oo, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ana golla golleeji lobbi, ana sellina wonnoobe e margal Ibiliisa fuu sabi Laamdo ana wondi e muudum. ³⁹ Minen min seedee'en ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Be bili mo e leggal bardugal, 6e mbari mo, ⁴⁰ kaa Laamdo wuurtinii mo jaande tatabere, banngintini mo hakkunde amen. ⁴¹ Kaa wanaa yimbe fuu o banngani. O bannganii seedee'en be Laamdo adii subaade bee, minen jaamdube e makko so njardi e makko caggal wuurtugol makko bee. ⁴² O yamirii min mbaajoo yimbe, min ceetoo kanko woni mo Laamdo wadi caranoowo wuurbe e maaybe. ⁴³ Annabaabe fuu ceettanike mo, mbii goondindo mo fuu hefan yaafeede luutti muudum saabe makko.

⁴⁴ Nde Piyeer waajotoo waaju oo ndee, Ruuhu Ceniido jippii e hettintooobe bee fuu. ⁴⁵ Yahuudiyankooobe goondinbe wardunooobe e Piyeer bee fuu kaaynaa, no dokkal Ruuhu Ceniido ngal saakorii e yimbe be nganaa Yahuudiyankooobe nii. ⁴⁶ Sabi ebe nanannoo been yimbe ana kaala e demde janane ana njetta Laamdo. Nden, Piyeer jaabii, wii:

⁴⁷ —Yimbe bee kebii Ruuhu Ceniido hono no meeden nii. Homo waawi hadude be looteede lootogal batisima?

⁴⁸ O yamiri be mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal dum, 6e ndaardi mo o fabbana be balde.

11

No Piyeer jaaborii deental goondinbe gonngal Urusaliima

¹ Nelaabe bee e sakiraaabe wonnoobe Yahuudiya bee nani yimbe be nganaa Yahuudiyankooobe bee duu kebii konngol Laamdo. ² Nde Piyeer njabbunoo Urusaliima ndee, goondinbe tilsinbe taadagol bee peli dum, ³ mbii:

—A jippike e yimbe be taadaaki, a jaamdii e muudum'en!

⁴ Nden Piyeer haalani be ko wadi koo gila e puɗɗoode faa e timmoode, wii:

⁵ —Ngeenndi Yoppe ngonnoo-mi, mido duwoo faa njii-mi huunde yellitike e am. Huunde wa'unde no daddamaare mawnde nde cobbuli muudum nay fuu ka66aa, ana rennee iwde e kammu faade e am. ⁶ Taykitii-mi nde faa gasi, njii-mi daabaaji fuu, di koyde nay e kulle ladde e jaarooji e sii pooli fuu.

⁷ Nanu-mi daande ana wiya kam: «Piyeer, imma, hirsu, jaam!» ⁸ Mbii-mi: «Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.» ⁹ Daande dow kammu ndee jaabitii kam kasen, wii: «Pati harmin ko Laamdo senni.»

¹⁰ Dum wadi non cili tati. Caggal mum, kulle dee fuu njabbintinaa dow kammu.

¹¹ E oon wakkati, worbe taton nelaabe e am iwde Kaysariya ngari e suudu do min ngonnoo doo. ¹² Ruuhu Ceniido wii kam mi yaada e ma66e pati mi sikkitoo fay huunde. Bee doo sakiraaabe njeegom njaadi e am, min naaddi suudu Korneliyus. ¹³ O haalani min no o yiiri mala'ika darinoo doo suudu makko ana wiya mo: «Nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe noddane-daa Simon noddirteedo Piyeer. ¹⁴ O waajete waaju kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.»

¹⁵ Nde puɗɗu-mi waajaade ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e hono no jipporinde e meeden arannde nii. ¹⁶ Nden, miccittii-mi ngol doo konngol ngol Joomiraado wiinoo: «Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.» ¹⁷ So Laamdo fonndii en e ma66e, hokkii be

ko hokkunoo en koo nde ngoonđinno-den Joommen Iisaa Almasiihu ndee, ndennoo miin, ko ngon-mi so mi hada Laamdo?

¹⁸ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e ndeyyinii, e6e njetta Laamdo, e6e mbiya: —Laamdo tuubinii yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e duu yalla ana ke6a nguurdam ngoongaraajam.

No Kabaaru Lobbo waajiraa ley Antiyokiya

¹⁹ Yoga e saakiife saabe torraaji gaduđi caggal maayde Eciyen 6ee, njehi faa Finikiya e Kiprus e Antiyokiya. Be mbaajaaki konngol ngol so wanaa Yahuudiyankoo6e. ²⁰ Kaa yoga e goonđin6e iwoo6e Kiprus e Sireene naati Antiyokiya ana mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraado oo hakkunde Yunaninkoo6e. ²¹ Baawde Joomiraado ana e ma66e. Yim6e heew6e ngoonđini, tuubi, ngarti e Joomiraado.

²² Deental goonđin6e won6e Urusaliima 6ee nani kabaaru gaduđo Antiyokiya oo, neli ton Barnabas. ²³ Nde oon yottinoo so yii e ma66e moyyere Laamdo ndee, seyii, waajii 6e fuu 6e tiinoo 6e tabita e Joomiraado 6ernde laa6unde. ²⁴ Barnabas yo gorko moyyo, kebbinaado Ruuhu Ceniido e goonđinal. Jamaa keewdo goonđini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal dum, Barnabas yehi Tarsus faa tewtoya Sool. ²⁶ Nde o yiiti dum ndee, o na6i dum Antiyokiya. Be ngondii e deental goonđin6e won6e ton 6ee hitaande hi66ere, 6e njanninii yim6e heew6e. Taalibaa6e won6e Antiyokiya 6ee adii fuu wiyeede yim6e Iisaa.

²⁷ E deen balde, yim6e loowaa6e konngol Laamdo iwru6e Urusaliima ngari Antiyokiya. ²⁸ Gooto e ma66e biyeteedo Agabus, immii, darii, sapporii saabe Ruuhu yolbere mawnde wadan ley laamu Roma fuu. Nde wadi e laamu kaananke mawdo biyeteedo Kalawdiyus.* ²⁹ Taalibaa6e 6ee anniyii hawrintinde gooto fuu ko waawi, faa 6e nelda sakiraa6e ma66e won6e Yahuudiya 6ee paaboroo. ³⁰ Be ngadi dum, 6e neldi ballal ngal Barnabas e Sool tummba e juude maw6e deental ton.

12

No goonđin6e torriraa

¹ Oon wakkati, kaananke biyeteedo Hirudus fuddi torrude yoga e deental goonđin6e ngal. ² O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oo wardee kaafaawi. ³ Nde o yiinoo edum weli Yahuudiyankoo6e ndee, o nanngi Piyeer duu. Dum hawri e wakkati iidi mo buuru yuufinaaka. ⁴ Nde o nanngunoo Piyeer ndee, o uddi dum, o yamiri pelle nay sordaasi'en loomtondira e haybugol mum, fedde fuu yim6e nayan. O anniyike na6ude dum yeeso yim6e fuu, so iidi Paska oo yab6ike. ⁵ Dum wadi so Piyeer haybaa e ley kasu oo, kaa deental goonđin6e ngal njoottaali jaaganaade mo Laamdo.

⁶ Nde Hirudus anniyinoo na6ude mo ndee, oon jemma omo daaninoo hakkunde sordaasi'en didon, omo ha66iraa calali didi. Hayboo6e damal kasu oo 6ee duu ana kayba. ⁷ Nii malaa'ika Joomiraado wari e makko, suudu nduu fuu fooyni, memi mo, finndini mo, wii:

—Heja law, imma!

Non calali dii kumtii, iwi e juude makko, caami. ⁸ Malaa'ika oo wii mo:

—Huma kumorgol maa, 6oorna pa6e maa.

* **11:28** Kalawdiyus yo kaananke Roma mawdo joya6o. O laamike hakkunde duu6i 41 e 54 caggal pinaade Iisaa. Taariki oon jamaanu ana holla yolbere mawnde wadiino ley laamu Roma fuu hakkunde duu6i 46 e 48 caggal pinaade Iisaa.

Piyeer wadiri non. Malaa'ika oo wii mo:

—Waanda suddamaare maa, njokkaa e am.

⁹Piyeer yalti, jokki e makko. O anndaa ko malaa'ika oo wadata, ana wa'ani mo hono no koydol nii, kaa dum goonga jaati. ¹⁰Be 6ettii kayboowo arano oo, kaɗum e didaɓo oo, 6e njottii damal njamndi pewtungal e ngalluure ndee ngal. Ngal udditi hoore maggal yeeso ma66e, 6e njalti, 6e njokki e laawol ngol. Oon wakkati, malaa'ika oo seerti e makko.

¹¹Hakkille Piyeer warti, o wii:

—Jooni mi tayorii Joomiraado neli malaa'ika muudum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Yahuudiyankoobe njoonndorinoo mi wadete fuu.

¹²Nde hakkille makko jippitinoo ndee, o yehi galle Mariyama, inna Yuhanna noddirteedo Marka, ton yim6e heew6e moobotonoo ana ngada duwaawu. ¹³Nde Piyeer tappunoo damal galle too ndee, golloowo debbo biyeteedo Rode wari e damal ngal faa humpitoo. ¹⁴Nde o annditinoo daande Piyeer ndee, o yeggiti udditinde damal ngal no o foti seyaade, o dogi o naatoyi, o humpiti 6e Piyeer darii damal sella too. ¹⁵Be mbii mo:

—A kaahaango!

Kaa omo heddii nanngude dum Piyeer. Be mbii kasen:

—Dum yo malaa'ika makko.

¹⁶Kaa dum fuu Piyeer ana heddii tappude. Nde 6e udditinoo so 6e njii mo ndee, 6e kaaynaa sanne. ¹⁷O huncani 6e junngo yalla e6e ndeyyinoo, o jantanii 6e no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wii:

—Kaalanee dum Yaakuuba, kaɗum e sakiraa6e wo66e 6ee.

Caggal muudum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸Nde finnoo beete ndee, sordaasi'en 6ee ana lamndondira hoto Piyeer woni, 6e mbemmbaa faa hakkillaaji ma66e keli. ¹⁹Nde Hirudus ndaarnoo faa nannga mo, so hebaali mo ndee, lamndii hayboobe 6ee no laatii, yamiri 6e mbaree. Caggal dum, Hirudus regii Yahuudiya, yehi Kaysariya joodoyii ton.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

²⁰Hirudus tikkani yim6e Tirus e Sidon. Been kaaldi, kawri, ngari e makko. Be adorii Bilastus howruujo makko oo, 6e ke6i hakkille muudum, 6e jaagii yalla dewral ana wada hakkunde ma66e, sabi leydi ma66e ndii e leydi Hirudus etata.

²¹Sarti ma66e oo yottii, Hirudus 6oornii kaddule kaananke, joodii dow bimmbeere laamu, haaldi e ma66e. ²²Yim6e 6ee ngulli, mbii:

—Dum daande laamdo, wanaa daande neddo!

²³Oon wakkati fuu, malaa'ika Joomiraado fii Hirudus, sabi o jabii ted-dinireede o Laamdo, tawi o wanaa. O yumi gildi, o maayi.

²⁴Kaa konngol Laamdo ngol ana yaara yeeso, ana beydoo saakaade. ²⁵Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muudum'en Urusaliima ndee, 6e mbirfodii e Yuhanna noddirteedo Marka.

Dawal Pool aranol

13

No Barnabas e Pool cubiraa so nelaa faa ngolla golle Laamdo

¹Annabaabe e jannginoobe ana e ley deental goondin6e gonngal An-tiyokiya ngal. Kam6e ngonni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, bammbidanooode e Hirudus hooreejo leydi

oo, kajum e Sool. ² Nannde wootere ebe ndewa Joomiraado tawi ebe ngoni e koorka, faa Ruuhu Ceniido wii 6e:

—Keertanee kam Barnabas e Sool saabe golle mo noddir-mi 6e oo.

³ Caggal 6e koorii, 6e nduwike, 6e pawu juude ma66e e dow 6een, 6e njoppiti dum'en ndawi.

⁴ Nii Ruuhu Ceniido neliri 6e, 6e ndegii e Selewkiya, 6e naati laana geeci 6e peewi Kiprus. ⁵ Nde 6e njottinoo Salamis ndee, 6e mbaajii konngol Laamdo ngol ley cuudi baajordi Yahuudiyankoobe. Ebe ngondi e Yuhanna (noddirteedo Marka) ana faaboo 6e. ⁶ Nde 6e taccunoo ruunde ndee so 6e njottii Pafos ndee, 6e tawi ton daggada Yahuudiyanke biyeteedo Bar-lisaa, jaarooowo yo annabaajo, ⁷ howruujo Segiyus Pool. Oon yo kaananke hakkilante, caahiido. O noddi Barnabas e Sool sabi ana yidi nande konngol Laamdo ngol. ⁸ Kaa Elimas daggada oo yo calaniido 6e, omo tewta bonnitidde goondinal kaananke oo. (Maanaa Elimas woni daggada.) ⁹ E ley dum, Sool biyeteedo kasen Pool kebbinaado Ruuhu Ceniido oo futtini mo gite, ¹⁰ wii:

—Bii Ibiliisa! Aan keewdo jamma e njiibdu, gajo ko moyyi fuu! A seerataa e oonude laawi Joomiraado poocitiidi dii naa? ¹¹ Jooni jukkungo Joomiraado saaman e maa, a wuman, a yiyataa naange faa sarti cartaado oo yottoo.

Oon wakkati fuu, gite makko ngadi mbummbaalu, de ni66i, omo wumm-biloo, omo tewta dowoowo. ¹² Nde kaananke oo yiinoo ko wadi koo ndee, goondini Iisaa, haaynaa e ko nani haala Joomiraado kaa koo.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyokiya ley leydi Pisidiya

¹³ Pool e yaadu6e e muudum naati laana geeci ngalluure wiyeteende Pafos, peewi Perge ley leydi Pamfiliya. Don Yuhanna Marka seerti e ma66e, wirfittii Urusaliima. ¹⁴ Be ya66ii Perge, 6e ngari Antiyokiya ley leydi Pisidiya. Be naati waajordunalaande fowteteende, 6e njoodii. ¹⁵ Caggal janngede Sariya Muusaa e annabaabe, hooree6e waajordu nduu 6ee neli e ma66e, mbii:

—Sakiraa6e, so won ko mbaajoto-don yim6e 6ee, kaalee.

¹⁶ Pool immii, hunci junngo muudum, wii:

—Israa'iilankoobe e hul6e Laamdo wob6e, kettinee: ¹⁷ Laamdo Israa'iilankoobe oo subiiima njaatiraa6e meeden, teddinii lejol ma66e nde ngol hodoyi leydi Misira ndee, kasen yaltiniri 6e ton baawde muudum. ¹⁸ O mujanii* 6e ko foti duu6i capande nay e ley ladde jeereende. ¹⁹ Caggal o halkii lepi jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yim6e makko ndona ndi. ²⁰ Edum waara e duu6i teemedde nay e capande joy. Caggal dum, o hokki 6e saroobe faa jamaanu annabi Samuyila. ²¹ Nde dum bettii ndee, 6e jaagii Laamdo hokka 6e kaananke. Laamdo hokki 6e Sawul gii Kis iwdo e lejol Benamin. Oon laamii 6e duu6i capande nay.

²² Nden Laamdo 6oorti Sawul, lammini Daawuuda, mo o haali haala muudum so o wii: «Mi hebii Daawuuda gii Yessa gorko buu6inoowo 6ernde am, gadoowo sago am.» ²³ E iwdi makko Laamdo yaltini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no fodirnoo nii. ²⁴ Fade Iisaa warde, Yaayaa waajinoke lejol Israa'iila fuu yo tuubu, lootee lootogal batisima. ²⁵ Kasen, nde Yaayaa timminta golle muudum ndee, wiino: «Mi wanaa mo miilaton ngon-mi oo. Kaa mo mi fotaa fay e humtude 6oggi pade muudum ana wara caggal am.»

²⁶ Sakiraa6e, onon iwdi Ibarahiima e 6een hul6e Laamdo won6e hakkunde mon! Onon neldaa oo kabaaru kisinoowo. ²⁷ Sabi won6e Urusaliima 6ee e hooree6e muudum'en fuu annditaali Iisaa. Kasen duu 6e paamaali haalaaji

* **13:18** Won binndande biideo jammirii 6e.

annabaa6e janngetenoođi jalaande fowteteende fuu dii. Kaa 6e njottinii diin haalaaji nde 6e carunoo mo ndee. ²⁸ Fay so taweede 6e kebaali feloore fay wootere nde 6e pelira mo yalla omo maaya, 6e ndaardii Pilaatu o waree. ²⁹ Nde 6e ngolli ko Binndi dii mbiinoo e makko koo faa hi66i ndee, 6e njippini mo leggal bardugal ngal, 6e ngadi mo e yanaande. ³⁰ Kaa Laamdo wuurtinii mo. ³¹ Balde kuurde o banngani wondunoobe e makko 6ee gila Galili faa Urusaliima. Been ngoni seettantoo6e mo yeeso yim6e jooni. ³² Minen, miden ceynira on fodoore nde njaatiraa6e meeden podanaa ndee, ³³ Laamdo hi66inanii en dum, enen bi66e ma66e, nde wuurtinoo Iisaa ndee. No winndiraa kasen e jimol Jabuura dida6ol:

«Aan, a biyam, hannde ndimu-maa-mi.»[†]

³⁴ Kasen, haala immitagol makko e hakkunde maay6e e waasugol makko nolde, nii Laamdo wii:

«Mi tabintinanan on podooje ceniide de mbontataa,
de podannoo-mi Daawuuda dee.»[‡]

³⁵ Dum wadi so o wii e nokku goddo:

«A accataa Ceniido maa nola.»[§]

³⁶ Daawuuda wadii sago Laamdo e jamaanu muudum. Caggal dum, o maayi, o mooftidaa e njaatiraa6e makko, o noli. ³⁷ Kaa mo Laamdo wuurtini oo nolaali. ³⁸ Sakiraa6e, anndee saabe makko mbaajore-don yaafeede luutti. ³⁹ Sariya Muusaa waawaa wadude neddo poocciitido, kaa kanko, goondindo mo fuu, o nanngiran dum poocciitido. ⁴⁰ Dum nee, kaybee pati ko annabaa6e cappinoo koo hewto on:

⁴¹ «Onon hoynu6e,
yo on kaayne yo on kalko!

Sabi mido nii golla golle e ley wakkati moodon,

golle mo on ngoondintaa so neddo haalaniino on.»^{*}

⁴² Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduu, jamaa oo ndaardi 6e yo 6e ngartu fowteteende waroore, yalla e6e njokka e waaju ma66e oo. ⁴³ Caggal mooftagol ngol, Yahuudiyankoo6e heew6e e naatu6e e diina ma66e njokki e Pool e Barnabas. Been didon duu ana kaalda e ma66e ana mbaajoo 6e yo 6e jii6u e moyyere Laamdo.

⁴⁴ Fowteteende jokknde hen ndee, ngalluure ndee fuu mooftii yalla ana hettinoo konngol Laamdo. ⁴⁵ Kaa nde Yahuudiyankoo6e 6ee njiinoo oo jamaa ndee, haasidaaku naati e muudum'en, e6e njedda ko Pool waajotoo koo, e6e njenna dum. ⁴⁶ Nden Pool e Barnabas kaalaniri 6e cuusal, mbii:

—Waajibi min adoo haalande on konngol Laamdo ngol, kaa ko tippiti-don ngol so car-don ko'e moodon on kaandaa e nguurndam nduumiidam koo, min njahan to yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. ⁴⁷ Sabi ko Joomiraado yamiri en koo annii:

«Mi darnii ma yalla ada laatanoo lepi dii fooyre,

faa kisinaa aduna oo fuu.»[†]

⁴⁸ Nde yim6e lepi goddi dii nannoo dii haalaaji ndee, ceyii, teddini konngol Joomiraado ngol. Be Laamdo subanii nguurndam nduumiidam 6ee fuu ngoondini.

⁴⁹ Konngol Joomiraado ngol saakii e leydi ndii fuu. ⁵⁰ Kaa Yahuudiyankoo6e 6ee loofi rew6e rewoo6e Laamdo saahii6e, kaɗum e maw6e ngalluure ndee 6ee. Be ndoo6i torra dow Pool e Barnabas, 6e njaltini dum'en

[†] 13:33 Jabuura 2.7   [‡] 13:34 Esaaya 55.3   [§] 13:35 Jabuura 16.10   ^{*} 13:41 Habaakuk 1.5

[†] 13:47 Esaaya 49.6

leydi ma66e. ⁵¹ Been duu pidde e ma66e colla koyde muudum'en, peewti Ikoniya. ⁵² Taalibaa6e 6ee kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniido.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Ikoniya

¹ Ley Ikoniya duu Pool e Barnabas naati e ley waajorduYahuudiyankoo6e. E6e mbaajoo faa Yahuudiyankoo6e e yim6e lepi goddi heew6e ngoondini. ² Kaa Yahuudiyankoo6e salii6e goondinde 6ee loofi lepi goddi dii, mbonni berde muudum'en yalla ana mbaa sakiraa6e 6ee. ³ Dum e taweede hadaali 6e 6ooye ton, e6e pawii jikke ma66e e Joomiraado, e6e mbaajoroo cuusal. Joomiraado seettii konngol hinnee muudum, nde hokkunoo 6e baawde wadude taagumansaaji e kaayde dogooje e juude ma66e. ⁴ Yim6e ngeenndi ndii 6ee peccii: yoga heedani Yahuudiyankoo6e 6ee, yoga heedani nelaabe 6ee.

⁵ Yim6e lepi goddi e Yahuudiyankoo6e e ardii6e muudum'en anniyii torude 6e e wardude 6e kaaye. ⁶ Nde 6e maatunoo dum ndee, 6e ndogani Listara e Derbe e geelle seraaji muudum'en ley leydi Likoniya, ⁷ e6e mbaajoo ton Kabaaru Lobbo oo.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Listara

⁸ Gorko bonnguujoo, dimdaado e bonnguwaaku, mo meedaali daraade e koyde muudum, ana wonnoo Listara. ⁹ Omo hettinoo waaju Pool. Pool yeewi mo, yii goondinal makko sellinta mo, ¹⁰ haaldi semmbe, wii:

—Imma, dara e koyde maa!

Gorko oo gurbitii, darii, ana yaha. ¹¹ Nde yim6e 6ee njii ko Pool wadi koo ndee, ngulliri gullaali likoniyankoo6e, mbii:

—Laamdo'en nanndinkinike e yim6e, njippiima e meeden!

¹² Be inndiri Barnabas «Jewus», 6e inndiri Pool «Hermes»,* sabi Pool wonnoo kaaloowo. ¹³ Galle do Jewus rewete ana wonnoo to naatirde ngeenndi too. Jottinoowo sadaka oo waddi ga'i pariraadi piindi e dame dee. Omo yidi wadude sadaka, kanko e yim6e 6ee. ¹⁴ Kaa nde Barnabas e Pool nannoo dum ndee, ceeki kaddule muudum'en, kepanii jamaa oo ana ngulla, ¹⁵ ana mbiya:

—Wor6e, kodum ngadaton doo? Minen duu min yim6e hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oo faa tuubon, iwon e dii golleeji laaliidi, ngarton e Laamdo guurdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu. ¹⁶ E jamaanuujii jawtudi dii o yoppii lepi dii fuu njokka laawi muudum'en. ¹⁷ Dum e taweede, omo golla ko moyyi faa dum seettanoo mo, omo hokka on to6o kammu, omo benndinana on jamri e wakkati muudum, omo waaltinira hakkillaaji mon nguure e seyo.

¹⁸ Ko 6e mbaajii koo fuu, semmbe 6e kadiri jamaa oo hokkude 6e sadaka.

¹⁹ Caggal dum, Yahuudiyankoo6e iwi Antiyokiya e Ikoniya. Be ke6i hakkillaaji yim6e 6ee, been mbedii Pool kaaye, ndaasi dum faa nabi dum caggal ngeenndi ndii, sabi miilli mo maaydo. ²⁰ Kaa nde taalibaa6e 6ee ngari pilii mo ndee, o immii, o naatti e ley ngeenndi ndii.

No Pool e Barnabas mbirfitorii Antiyokiya

Jango muudum, o yaadi e Barnabas ngeenndi mbiyeteendi Derbe. ²¹ Be mbaajii ton Kabaaru Lobbo oo, 6e ke6i taalibaa6e faa keewi. Caggal

* **14:12** E ley diina Yunaninkoo6e Jewus woni hooreejo tooruuji, Hermes woni nelaado majji.

muudum, 6e mbirfii Listara e Ikoniya, kaŋum e Antiyokiya. ²² E6e cuusina yonkiiji taalibaa6e, e6e mbaajoo dum'en yo jii6u e goondinal, e6e mbiya:

—Kinaa tampen tampereji keewdi so naaten e Laamu Laamdo.

²³ Eley deente goondin6e dee fuu, 6e cubanii dum'en hooree6e. Caggal dum, 6e koori, 6e nduwii, 6e kalfini dum'en Joomiraado mo 6e ngoondini oo.

²⁴ Nde 6e ceekunoo Pisidiya ndee, 6e ngari Pamfiliya. ²⁵ Be mbaajii konngol ngol ley ngeenndi Perge. Caggal muudum, 6e njippoyii Attaliya.

²⁶ Ton 6e naati laana geeci, 6e mbirfii Antiyokiya do 6e kalfinanoo moyyere Laamdo faa 6e ngolla golle mo 6e tilii jooni oo.

²⁷ Nde 6e njottinoo ndee, 6e moo6ti deental goondin6e ngal, 6e kaalani ngal ko Laamdo wadidi e ma66e fuu, no o udditirani yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e damal goondinal. ²⁸ Be ngondi don e taalibaa6e 6ee faa booyi.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

¹ Yim6e yogaabe iwi Yahuudiya ngari Antiyokiya, ana njanngina sakiraa6e 6ee, ana mbiya:

—So on taadiraaka no Muusaa wiiri nii, on kisataa.

² Pool e Barnabas poodondiri e ma66e, nduddi e ma66e faa naawi. Dum wadi so 6e tabintini nelde Pool e Barnabas e yim6e wo66e faa Urusaliima, faade e nelaabe 6ee e hooree6e 6ee, saabe haala kaa. ³ Dum saabii so deental goondin6e ngal neli 6e. Be ceeki Finikiya e Samariya, e6e kaalana dum'en haala tuubugol yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. Dum laatanii sakiraa6e 6ee fuu seyo manngo. ⁴ Nde 6e njottinoo Urusaliima ndee, deental goondin6e ngal e nelaabe 6ee e hooree6e 6ee nja66ii 6e. Be kaalani dum'en ko Laamdo wadani 6e fuu.

⁵ Kaa yoga e goondin6e jeyaa6e e fedde Farisa'en immii, mbii:

—Wajjibi 6e taadee, 6e njamiree jokkude Sariya Muusaa oo.

⁶ Nelaabe 6ee e maw6e 6ee kawriti faa yeewa haala kaa. ⁷ Caggal haalihaalti keewdo, Piyeer immii, wii 6e:

—Sakiraa6e, odon anndi Laamdo su6ike kam e ley moodon gila ko booyi, faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oo hakkunde yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, yalla e6e nana 6e ngoondina. ⁸ Laamdo anndudo berde oo hollii jabanii 6e, nde hokki 6e Ruuhu Ceniido oo hono no meeden nii. ⁹ Walaa fuu ko o seenndiri en e ma66e, nde wonnoo o la66inirii berde ma66e goondinal. ¹⁰ Jooni, ko saabii so odon itta koro Laamdo? Odon pawa e taalibaa6e 6ee donngal, ngal enen e maamiraa6e meeden en mbaawaa roondaade. ¹¹ E moyyere Joomiraado men lisaa ngoondinir-den so kisu-den, hono non kam6e duu.

¹² Deental ngal fuu deyyinii teen, ana hettinoo Barnabas e Pool ana njantoo no Laamdo wadiri taagumansaaji e kaayde hakkunde lejni goddi. ¹³ Caggal 6e ndeyyinike, Yaakuuba ja66itii, wii:

—Sakiraa6e, kettinanee kam! ¹⁴ Simon humpitii en no Laamdo su6orrii gila e pu6doode yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, faa wada dum'en yim6e muudum. ¹⁵ Dum hawri e haalaaji annabaa6e dii, hono no winndiraa nii:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Caggal dum, mi wartan,

mi mahitoo suudu Daawuuda saamundu nduu,

mi reentinan taye tuufeeje dee,

mi darna ndu kasen,

17 yalla yimbe heddiibe bee ana tewta Joomiraado.

Dum woni, leji di innde am noddaa e muudum'en dii.

Joomiraado tabintindo deen kulle

18 annadaa gila huunde fuu tagaaka,

wii non.»*

19 Dum saabii miin kaa ko njii-mi, pati tiidinanen yimbe leji goddi tuubu e so ngarti e Laamdo bee. 20 Kaa ko haani hen, nelen e ma66e be nantoo e ko tooruuji cobini e jeenu e naamde jiibe e naamde yiyam. 21 Gila e jamaanuuji booydi, Sariya Muusaa ana janngeey ley geelle dee fuu, e6e njannga mo jalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki faade e goondinbe be nganaa Yahuudiyankoo6e

22 Dum wadi so nelaabe bee kajum e hooree6e bee e deental goondinbe ngal fuu ndawridi faa cuboo wor6e e ley muudum'en faa nela dum'en Antiyokiya, 6e tawta Pool e Barnabas. Be cubii hooree6e didon ley sakiraa6e bee, Yahuuda noddirteedo Barasaba, kajum e Silas. 23 Be ndokki dum'en oo doo bataaki:

Minen sakiraa6e moodon, nelaabe kajum e hooree6e, miden njowta on, onon sakiraa6e amen leji goddi won6e Antiyokiya e Siriya e Silisi.

24 Min nanii yimbe iwii ga amen giryinirii on haalaaji, njiibii hakkillaaji mon. Minen nee, min njamiraali 6e. 25 Min ndawridii, min kawrii, min cubike wor6e faa min nela dum'en e moodon, 6e tawta yi66e amen Barnabas e Pool, 26 yeebiibe yonkijji muudum'en saabe Joommen Iisaa Almasiihu. 27 Dum wadi so min neli Yahuuda e Silas, pammina on ko min mbinndi e mon koo hunduko e hunduko. 28 Minen e Ruuhu Ceniido, min kawrii pati min njappa on ko teddi so wanaa ko tilsi koo: 29 nanto-don e kirsanaadi tooruuji e yiyam e jii bu di e jeenu. So on ndeenii ko'e mon e majji, on ngadii ko moyyi. Yo Laamdo faabo en!

30 Be ndokkaa laawol, 6e njehi Antiyokiya. Nde 6e njottinoo ndee, 6e moo6ti deental goondinbe ngal, 6e ndokki ngal bataaki oo. 31 Nde been janngunoo mo ndee, ceyii sabi haalaaji dii ndokkii dum'en semmbe. 32 Yahuuda e Silas, Laamdo loowi e mum'en konngol mum faa 6e mbaajii sakiraa6e waajuuji keewdi, cuusini dum'en. 33 Caggal 6e pa66ii ton, 6e ceerti e sakiraa6e bee e dow jam, 6e mbirfii to nelnoo6e bee too. [34 †]

35 Pool e Barnabas njoodii ley Antiyokiya ana njanngina ana mbaajoo konngol Joomiraado. Wo66e heew6e ana mballa 6e.

Dawol Pool dida6ol

No Pool e Barnabas ceertiri

36 Caggal balde seeda, Pool wii Barnabas:

—Mbirfo-den e geelle de mbaajino-den konngol Joomiraado ngol dee fuu, njippano-den sakiraa6e meeden bee, yeewen no 6e ngorri.

37 Barnabas ana yidunoo 6e njaada e Yuhanna noddirteedo Marka. 38 Kaa dum welaali Pool sabi oon seeriino e ma66e Pamfiliya yaadaali e ma66e faa gollida e ma66e. 39 Barnabas e Pool mettondiri faa ceerti. Homo e ma66e fuu subii neddo goddo. Barnabas yaadi e Marka, naati laana geeci feewi Kiprus. 40 Pool subii Silas, yaadi e muudum caggal sakiraa6e bee kalfinii dum

* 15:18 Amos 9.11-12 † 15:34 E dereeji booydi dii, yoga ana 6eyda aaya 34:Kaa Silas, kajum kaa, heddi ton.

e hinnee Joomiraado. ⁴¹ O seeki Siriya e Silisi, omo yaha omo hokka deente goondinbe dee semmbe.

16

No Timote yaadiri e Pool e Silas

¹ Pool wari Derbe, caggal dum, o yottii Listara. Goondindo biyeteedo Timote ana wonnoo don. Inniiko yo Yahuudiyanke goondindo, kaa baam makko yo Yunaninke. ² Sakiraa6e won6e Listara e Ikoniya 6ee ana njetta mo. ³ Pool yidi na6orde mo, taadi mo, nde wonnoo Yahuudiyankoo6e ho6u6e e deen leyde 6ee fuu ana anndi baam makko yo Yunaninke. ⁴ Ley geelle de 6e ceeki dee, e6e njottina goondinbe 6ee sariya mo nelaabe e maw6e won6e Urusaliima 6ee 6ami oo, e6e njamira 6een yo njokku mo. ⁵ Hono non, deente goondinbe dee ana beydoro0 semmbe banngal goondinal, ana beydoo heewde jannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

⁶ Ruuhu Ceniido hadi 6e waajaade konngol ngol ley Asiya, saabe majjum 6e ceeki leydi Firigiya e leydi Galaatiya. ⁷ Nde 6e ngarnoo keerol Misiya ndee, 6e tewti yaade Bitiniya, kaa Ruuhu Iisaa yarranaaki 6e 6e naata. ⁸ E ley dum, 6e ya66ii Misiya, 6e ndegii e ngeenndi mbiyeteendi Torowas. ⁹ E ley jemmaaku muudum won ko yellitii e Pool. O yii gorko Makedoniyanke ana darii, ana ndaarda mo ana wiya:

—Lummbu, ngaraa Makedoniya paabo-daa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo won ko yellitii e mum ndee, oon wakkati fuu min ndaari yaade Makedoniya, min tayori Laamdo noddi min faa min mbaajoo 6e Kabaaru Lobbo oo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipa

¹¹ Hono non, min naati laana geeci iwde Torowas, min paati ruunde Samotaras. Janngo muudum, min pahi Neyapolis. ¹² Min iwi don, min pahi Filipa, ngeenndi burndi fuu teentilaade e leydi Makedoniya ndi Romankoo6e kumanii. Min ngadi don balde. ¹³ Nalaande fowteteende, min njaltiri ngeenndi ndii hedde daande maayo, ton Yahuudiyankoo6e mboownoo wadude duwaawu. Min tawi don rew6e ana moo6tii, min njoodii, min mbaajii 6e. ¹⁴ Debbo dewoowo Laamdo, biyeteedo Lidiya, coottoo0o kaddule bo6eeje, jeyaado ngalluure wiyeteende Tiyatira, ana hettinoo. Joomiraado udditi 6ernde makko yalla omo goondina ko Pool waajotoo koo. ¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu 6e lootaa lootogal batisima. Caggal dum, o naagii min, o wii:

—So odon njogorii kam mi goondindo Joomiraado, njippe suudu am.

O tilsini min njippanoo mo.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nannde wootere miden njahannoo to nokkuure wadirde duwaawu. Kordo debbo bataado anndudo ko warata hawriti e amen. Halfaa6e makko paggike kaalisi keewdo e ndaggadaaku makko oo. ¹⁷ Mo jokki e amen, minen e Pool, omo wulla, omo wiya:

—Bee yim6e yo gollanoo6e Laamdo Toowdo oo! E6e mbaajoo on laawol kisindam.

¹⁸ Balde kuurde omo wada non faa Pool mettaa, yeecitii, wii ladde ndee:

—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e makko!

Ladde ndee yalti oon wakkati fuu. ¹⁹ Nde halfaa6e 6ee anndunoo jikke muudum'en iwii e faggitoraade kordo oo ndee, nanngi Pool e Silas, ndaasi

dum'en faa sakoro to saroo6e. ²⁰ Non 6e na6i 6een to hooree6e ngeenndi ndii, mbii:

–Bee wor6e didon 6e Yahuudiyankoo6e, e6e nii ngadda baasi e ngeenndi meeden ndii. ²¹ E6e mbaajoo aadaaji di ndagantaako en nja6en naa ngollen, enen Romankoo6e.

²² Jamaa oo diirani 6e. Hooree6e 6ee njamiri kaddule ma66e ceekee, 6e piyee. ²³ Be piyaa faa naawi, 6e uddaa ley kasu. Hooree6e 6ee njamiri kayboowo kasu oo hayba 6e faa gasa. ²⁴ Oon nee, gila he6i ndee yamiroore, naanni 6e e ley suudu kasu hakkundeeru, o geyyii koyde ma66e geyyelle ledde.

²⁵ Nde hejjere jemma warnoo ndee, Pool e Silas ana ndewa Laamdo, e6e njaaroo dum. Kasunkoo6e wob6e 6ee ana kettinanoo 6e. ²⁶ Oon wakkati fuu, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa poo6e kasu dee njergi. Dame dee fuu udditii, geyyelle kasunkoo6e dee fuu kumtii. ²⁷ Nde kayboowo oo finnoo so yii dame kasu dee ana udditii ndee, soorti kaafaawi muudum faa wartoo, miili kasunkoo6e 6ee ndogii. ²⁸ Pool wulli faa toowi, wii mo:

–Pati wadu hoore maa fay huunde ko boni, min fuu miden doo!

²⁹ Nde o he6unoo fooyre ndee, o dogani kasu to Pool e Silas ngonni too, o sujidi, hedde omo sijna. ³⁰ Caggal dum, o yaltini 6e, o wii 6e:

–Baabiraa6e, hono fuu kaan-mi wadude yalla mido hisa?

³¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

–Goondin Iisaa Joomiraado oo faa kisaa, aan e koreeji maa.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraado ngol, kanko e koreeji makko fuu.

³³ Oon jemma fuu o na6i 6e, o lootoyi barme ma66e. Oon wakkati fuu o lootaa lootogal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O naanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en jaamdu. Kanko e koreeji makko fuu 6e ceyii sabi 6e ke6ii goondinde Laamdo. ³⁵ Nde weetunoo ndee, hooree6e Romankoo6e 6ee neli laamunkoo6e mbiya kayboowo oo yoppa wor6e didon 6ee. ³⁶ Kayboowo oo haalanoyi dum Pool, wii:

–Hooree6e 6ee nelii njoppite-don. Njalton jooni, yo on njottoyo e jam.

³⁷ Pool jaabii, wii:

–Be njamirii min piyee yeeso yim6e tawee min caraaka, 6e naanni min e kasu. Minen wor6e didon 6ee, min fuu min Romankoo6e. Jooni 6e yaltiniroo6e min cuucuukka naa? Patti, dum waawaa laataade. Kinaa kam6e e ko'e ma66e, 6e ngara 6e njaltina min!

³⁸ Laamunkoo6e 6ee kaaltani hooree6e Romankoo6e 6ee haala kaa. 'Been kuli nde nannoo Pool e Silas yo Romankoo6e ndee. ³⁹ Be njehi, 6e curoyi 6een, 6e njaltini dum'en kasu oo. 'Be ndaardi dum'en njaltana 6e ngeenndi ndii. ⁴⁰ Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu oo ndee, naati galle Lidiya. 'Be njii sakiraa6e 6ee, 6e mbaaltini hakkillaaji mum'en. Caggal dum, 6e mbitti.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

¹ Pool e Silas ceeki Amfipolis e Apolloni, njottii Tesaloniiki, toon duu waajorduYahuudiyankoo6e won. ² Pool wadi no woowri nii, naati e ley waajordu nduu. Nalaade powteteede tati omo liddondira e ma66e omo dallinoroo Binndi dii. ³ O fammini 6e, o holli 6e ana tilsii Almasiihu oo torree, immintinee e maayde. O wii 6e:

–Iisaa mo mbaajotoo-mi on haala muudum oo, karam woni Almasiihu.

⁴ Yoga e ma66e tayori dum goonga, njokki e Pool e Silas, kajum e Yunaninkoo6e rewo6e Laamdo heew6e e rew6e saahi6e yon6e. ⁵ Yahuudiyankoo6e 6e nganaa goondin6e 6ee konnii Pool e Silas, nanngi yim6e laalii6e yiilotoo6e ley sakoro, ndeentini dum'en. Be njirkiti ngalluure ndee fuu. Be naati e galle Yason, e6e tewta Pool e Silas faa 6e na6a dum'en to yim6e 6ee too. ⁶ Nde 6e ndonki yiitude 6een ndee, 6e ndaasi Yason e yoga e sakiraa6e 6ee faa to saranoo6e ngalluure ndee, e6e ngulla e6e mbiya:

–Yim6e imminoo6e baasi e aduna oo fuu ngarii doo, ⁷ Yason jippinii dum'en! Be fuu ko 6e ngadata koo ana luuttondiri e sariya kaananke Roma mawdo oo, e6e mbiya ana woodi kaananke goddo biyeteedo lisaa.

⁸ Diin haalaaji njirkiti jamaa oo e saranoo6e ngalluure ndee 6ee. ⁹ Yason e sakiraa6e 6ee njobi kaalisi, caggal muudum 6e njoppitaa.

No yim6e Bereya nja66orii Kabaaru Lobbo oo soobee

¹⁰ Oon wakkati fuu e ley jemmaaku muudum, sakiraa6e 6ee neli Pool e Silas Bereya. Nde 6e njottii ndee, 6e njehi to waajorduYahuudiyankoo6e too. ¹¹ Been buri Yahuudiyankoo6e won6e Tesaloniiki 6ee laa6ude 6ernde. Be nja66orii konngol ngol soobee, e6e mbiidoo Binndi dii nannde fuu faa 6e yeewa yalla ko Pool waajii koo yo goonga. ¹² Heew6e e ma66e ngoondini, kajum e rew6e Yunaninkoo6e saahi6e e wor6e Yunaninkoo6e heew6e. ¹³ Nde Yahuudiyankoo6e Tesaloniiki 6ee anndunoo Pool waajike konngol Laamdo ngol ley Bereya ndee, 6e ngari ton, 6e njiibi jamaa oo. ¹⁴ Oon wakkati fuu, sakiraa6e 6ee neli Pool faa maayo geeci, Silas e Timote keddii don. ¹⁵ Liwndii6e Pool 6ee njaadi e muudum faa Ateena. Be ngarti, 6e ngaddani Silas e Timote nelal ngara to Pool law.

No Pool waajorii ley ngalluure wiyeteende Ateena

¹⁶ Nde Pool doomannoo 6e Ateena fade ma66e warde ndee, yonki muudum nawi sanne ko yii no ngalluure ndee foti heewde tooruuji nii. ¹⁷ Dum wadi so o haaldi e Yahuudiyankoo6e e rewo6e Laamdo wo66e ley waajordu nduu, omo haalda e 6e o hawrannoo e mum nannde fuu ley sakoro 6ee duu. ¹⁸ Yoga e mijotoo6e wiyete6e Epikuri'en e Sitoymo'en njaabondiri e makko. Yogaa6e ana mbiya:

–Kodum oo ndoryoowo haalata?

Wo66e duu ana mbiya:

–Omo nanndi e baajotoodo haala tooruuji janani.

Walaa ko 6e mbiiri non so wanaa haala lisaa kajum e immital maay6e o waajinoo 6e.

¹⁹ Nden 6e 6ami Pool 6e na6i dum waamnde haayre wiyeteende Areyopagus, * 6e mbii dum:

–Miden njidi anndude diina keso mo mbaajoto-daa oo. ²⁰ Sabi a to66ii e noppi amen haalaaji di min mboowaa nande. Miden njidi anndude maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankoo6e e ho66e joodii6e ton 6ee ngollataa huunde fuu so wanaa haalde huunde heyre nde 6e nani.

²² Nden Pool darii hakkunde Areyopagus, wii:

–Ateenankoo6e, mi yii e mon on diinankoo6e sanne, ²³ sabi nde njiilinoomi e ngalluure moodon ndee, mi yii cuudi moodon dewirdi, mi tawii ana winndaa e ittirde sadaka wootere: «laamdo mo anndaaka».† Ndennoo, ko

* **17:19** Areyopagus yo deental 6urngal toowde deentinoowal ardiibe ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankoo6e ngadi e rewruude innde laamdo mo anndaaka, yalla tooru fuu mo 6e njeggiti ana waasa mettinde.

ndewaton ko on anndaa koo, dum mbaajotoo-mi on e muudum. ²⁴ Laamdo tagudo aduna e ko woni e muudum fuu oo, kaɗum woni Jom kammu e leydi, o joodataako ley cuudi mahiraadi juude. ²⁵ O hasindinaa e yimbe ngollana mo fay huunde, sabi kanko hokkata tageefu oo fuu nguurndam e yonki e foofaango e huunde fuu. ²⁶ E neddo gooto Laamdo yaltini leɗi dɗi fuu, joyyini dum'en e aduna oo. Gila dum wadaali, o darnani dum'en jamaanuuji e keeri hakkunde kodorde muudum'en, ²⁷ yalla ebe tewta Laamdo, 6e moomoo faa 6e njiita dum. Dum e taweede o woddaaki fay gooto e meeden. ²⁸ «Nguurndam e dillinaade e goodal, saabe makko kebir-den.» No yoga e yimoo6e moodon mbii: «Ene duu, en iwdi makko.»

²⁹ Nde wonnoo en iwdi makko, en kaanaa miijaade omo nanndi e tooru moyyiniiraandu kanje naa kaalisi naa haayre sehaande, nde neddo moyyiniirta neepal e hakkille. ³⁰ Laamdo rewtaaki yimbe nde ngonnoo e majjere ndee. Jooni, o yamirii yimbe fuu tuuba do tawaa fuu, ³¹ sabi o sartike wakkati mo o sarirta aduna oo e foocitaare, o sarirta dum neddo mo o suɗii oo. O hollii yimbe fuu dum yo goonga nde o immintini oon neddo e maayde.

³² Nde 6e nannoo Pool ana waajoo haala immital maay6e ndee, yoga ana uyyoo mo, yoga ana wiya:

—Min kettinante oo waaju nannde wonnde.

³³ Non Pool iwi hakkunde ma66e. ³⁴ Yoga jokkii e makko, goondinii. Ana jeyaa e 6een biyeteedo Diyoniisus, jeyaa6e e deental Areyopagus, kaɗum e debbo biyeteedo Damaris, e wo66e kasen.

18

No Pool golliri ley ngalluure wiyeteende Korintu

¹ Caggal dum, Pool iwi Ateena, yehi Korintu. ² O tawi ton Yahuudiyanke biyeteedo Akilas, pindo leydi mbiyeteendi Ponta. Booyaali ko oon e jom suudu muudum biyeteedo Piriskilla iwi Italiya, sabi Kalawdiyus kaananke mawdo oo yamiriino Yahuudiyankoo6e fuu njalta Roma.* Pool yehi yeewoyde 6e. ³ O woni don, omo gollida e ma66e sabi o moyyinoowo hukku-maaji no ma66e nii. ⁴ Nalaande fowteteende fuu, Pool ana liddondira e Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e ley waajordu, yalla omo he6a hakkillaaji ma66e.

⁵ Nde Silas e Timote iwnoo Makedoniya njottii Korintu ndee, Pool watti hakkille muudum fuu e waajaade, ana seettanoo Yahuudiyankoo6e 6ee Iisaa woni Almasiihu oo. ⁶ Kaa nde wonnoo e6e calanii mo, e6e njennannoo mo, o fiddi kaddule makko, o wii 6e:

—Yo diina mon fiito on! Mi walaa hen hannde, mi walaa hen janngo. Gila jooni mi yahan to 6e nganaa Yahuudiyankoo6e.

⁷ O iwi don, o yehi to gorko dewoowo Laamdo, biyeteedo Titus Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduu. ⁸ Kirispus, hooreejo waajordu nduu oo, kaɗum e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heew6e e Korintunkoo6e hettintonoo6e 6ee ngoondini, lootaa lootogal batisima.

⁹ Jemma gooto Joomiraado yellintini e Pool, wii:

—Pati hul, pati deyyina, waaja. ¹⁰ Mido wondi e maa. Fay gooto waawaa torrude ma, sabi yimbe am ana keewi ley ndee ngalluure.

¹¹ Pool joodii hakkunde ma66e hitaande e feccere, ana janngina 6e konngol Laamdo ngol.

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus ribbunde Yahuudiyankoo6e Roma ndee darnaama hitaande 49 naa 50 caggal pinaade Iisaa.

¹² Nde Galliyon laaminoo leydi Akaya ndee, Yahuudiyankooɓe kaaldi, kawri, nanngi Pool, naɓi dum sarirde, ¹³ kappi dum, mbii:

—Oo gorko yo yonnoowo yimɓe yalla ana ndewra Laamɗo ko waldaa e sariya oo.

¹⁴ Pool anniyii faa haala, forri Galliyon wii Yahuudiyankooɓe ɓee:

—Yahuudiyankooɓe, so tawii toonange naa golle bonɗo, mi jaɓanan on ko ngullani-ɗon mo koo, ¹⁵ kaa nde wonnoo dum jeddi dow haalaaji diina moodon e inde, kajum e sariya moodon onon tan, dum onon e ko'e moodon carata. Miin, mi sarataa dee kudde!

¹⁶ O yaltini ɓe sarirde ndee. ¹⁷ Nden, ɓe fuu ɓe nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduu oo, ɓe pii dum do yeeso sarirde ɗoo. Kaa fuu Galliyon bilaaki hen fey.

No Pool wirfitorii Antiyokiya

¹⁸ Pool faɓɓi ɗon balɗe kuurɗe. Caggal dum, o waynondiri e sakiraaɓe ɓee, o naati laana, o feewi Siriya, kanko e Piriskilla e Akilas. Fade makko naatude, tawi o laɓii hoore makko nokku biyeteɗo Kankiriya sabi o fodiino fodoore.

¹⁹ Be njottii Efeesu, Pool yoppi ɗon Piriskilla e Akilas, kajum naati waajordu ana liddondira e Yahuudiyankooɓe ɓee. ²⁰ Be ndaardi mo o faɓɓana ɓe, kaa o jaɓaali. ²¹ Nde o waynondirta e maɓɓe ndee, o wii:

—Mi watan e moodon so Laamɗo jaɓii.

O naati laana, o iwi Efeesu, ²² o yottii Kaysariya, o ɗabbiti Urusaliima faa o jowta deental goondinɓe ngal. Caggal dum, o yehi Antiyokiya.

Dawal Pool tataɓol

²³ Caggal Pool wadii ton wakkati, o witti. O seeki leydi Galaatiya e leydi Firigiya, omo yaha omo ɓeydana taalibaaɓe cuusal.

No Apollos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Yahuudiyanke biyeteɗo Apollos, pindo Aleksandiri, wari Efeesu. O gorko fasiilante haala, baawɗo Binndi dii, ²⁵ annduɗo laawol Joomiraado. Omo waajoroo soobirantaaku e seyo, diina Iisaa kaa pay o jannginta. Kaa o anndaa so wanaa lootogal batisima Yaayaa ngal. ²⁶ Omo waajoroo cuusal e ley waajordu nduu. Nde Piriskilla e Akilas kettinaninoo mo ndee, ɓe naɓi mo, ɓe pirritani mo laawol Laamɗo ngol faa ɓuri no arannde nii laaɓude.

²⁷ Nde Apollos anniyinoo yaade leydi Akaya ndee, sakiraaɓe ɓee mballi mo, ɓe mbinndi e taalibaaɓe wonɓe ton ɓee bataaki njaɓɓoo mo faa gasa. Nde o yottii ton ndee, o walli goondinɓe ɓee e dow moyyere Laamɗo sanne. ²⁸ Sabi o liɓii Yahuudiyankooɓe ɓee ngattu naawɗo hakkunde yimɓe, omo dallinoroo Binndi dii, omo tabintina Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool hawrintiniri taalibaaɓe Yaayaa ley Efeesu

¹ Nde Apollos wonnoo Korintu ndee, Pool jokki laawol haayre, yehi Efeesu. O tawi ton taalibaaɓe, ² o lamndii dum'en, o wii:

—Yalla on keɓiino Ruuhu Ceniɗo oo nde ngoondin-ɗon ndee naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaali Ruuhu Ceniɗo ana woodi duu, sako min keɓa.

³ O lamndii ɓe, o wii:

—Ndennoo, lootogal batisima hongal keɓu-ɗon?

Be njaabii, ɓe mbii:

—Lootogal batisima Yaayaa ngal.

⁴ Pool wii:

—Yaayaa batisima tuubugol batisannoo, ana wiya yimbe 6ee yo ngoondin garoowo caggal muudum oo, dum woni Iisaa.

⁵ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e mbatisiraa saabe Iisaa Joomiraado oo. ⁶ Nde Pool fawnoo juude muudum e ma66e ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e, e6e kaala e demde janane, e6e kaalta ko Laamdo loowi e ma66e koo. ⁷ E6e mbaara e yimbe sappo e didon.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduu, ana waajoroo 6e cuusal hakke lebbi tati, omo haalda e ma66e, omo liddondira e ma66e, omo habanoo famminde 6e haala Laamu Laamdo. ⁹ Kaa tiidube ko'e ngon e ma66e, calii goondinde, ana mbonnita laawol Joomiraado ngol yeeso yimbe fuu. Dum wadi so Pool seerti e ma66e, nabi taalibaa6e 6ee feere, ana waajoo dum'en jannde fuu e ley janngirde neddo biyeteedo Tirannus. ¹⁰ O worri non faa hi66i duubi didi, faa hodunoo6e e Asiya 6ee fuu, gila e Yahuudiyankoo6e faa e Yunaninkoo6e, nani konngol Joomiraado ngol.

¹¹ Laamdo wadiri juude Pool kaayde mawde, ¹² fay e sarbetiiji e kaddule memnoode terde makko ana nabee pawee e jaw6e, jawuuji muudum'en cella, seydaani'en njalta e muudum'en. ¹³ Yoga e Yahuudiyankoo6e yiilotoo6e faa ndibba seydaani'en, ndarii ribbirde dum'en innde Iisaa, mbii:

—Alhorma Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oo, njalte!

¹⁴ Gooto e hooree6e yottinoo6e sadaka, Yahuudiyanke biyeteedo Sikewas, bi66e muudum wor6e njeddofon ngadii non, ¹⁵ faa seydaani jaabii dum'en, wii: —Mido anndi Iisaa, mido anndi Pool, kaa onon, on ho6e?

¹⁶ Neddo laddaado oo habi e ma66e, jaalii 6e, torri 6e faa 6e ndogi, 6e njaltiri galle oo terde teete e barme. ¹⁷ Kabaaru majjum saakii hakkunde Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e joodi6e Efeesu. Kulol nanngi 6e fuu, innde Iisaa Joomiraado oo teddinaa. ¹⁸ Heew6e e goondin6e 6ee ngari njaadiri, kaalti gollleeji di ngadunoo. ¹⁹ Bonjooii'en heew6e ndeentini dewte muudum'en, nduppi de yeeso yimbe fuu. Be kiisii coggu majje, 6e tawi ana foti ujunaaji capande joy kaalisi daneejo.* ²⁰ Hono nii, haala Joomiraado kaa beydorii saakaade e heewde semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

²¹ Caggal dum, Pool fellisi seekude Makedoniya e Akaya faade Urusaliima. O wii:

—So mi tilike ton, waajibi mi yaha Roma duu.

²² O neli gollidoo6e makko didon, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko, o fa66i Asiya. ²³ E oon wakkati, fitina mawdo wadi sabaabu laawol Joomiraado ngol. ²⁴ Baylo ndaneeri biyeteedo Demeteriyus ana tafa cuuroy kaalisi nanndukoy e rewruu tooru biyeteedo Artemis. Omo he6a hen tino heewngo, kanko e golloo6e makko. ²⁵ O reentini been e wo66e 6e nanndi golle, o wii dum'en:

—Yi66e, odon anndi e oo doo golle ke6al meeden ngal fawii. ²⁶ Odon njiya, odon nana Pool majjinii yimbe heew6e, wanaa ley Efeesu doo tan, ley leyde Asiya fuu. O haalani 6e kulle deweteede de yimbe moyyiniri juude mum'en dee nganaa deweteede. ²⁷ So jokkii nii, yimbe mbonnan golle meeden. Wanaa dum tan, yimbe noottan teddinde rewruu Artemis nduu duu, tooru men mawdo mo hodube Asiya e aduna oo fuu ndewata oo.

* **19:19** Dum hawrata e golle jokolle duubi teemedere e capande joy.

²⁸ Nde 6e nani diin haalaaji ndee, 6e mettaa sanne, hedde e6e ngulla, e6e mbiya:

—Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo! Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo!

²⁹ Ngalluure ndee fuu jii6ii. Gooto fuu dogani boowal manngal ngal. Be ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankoo6e, yaadu6e Pool 6ee. ³⁰ Pool ana yidi naatude hakkunde jamaa oo, kaa taalibaa6e 6ee kadfi mo dum. ³¹ Yoga e hooree6e leydi Asiya, yi66e makko, neli e makko ana ndaarda mo pati o naata boowal too. ³² E oon wakkati, jamaa oo ana jii6ii sanne. Bee ana ngullana dum doo, 6ee too ana ngullana dum gaa. Ko 6uri heewde e yim6e 6ee anndaa fay ko hawrintini dum'en. ³³ Yoga e jamaa oo kaaltani haala kaa gorko biyeteedo Aleksandere mo Yahuudiyankoo6e 6ee ngadi kaaloowo muudum'en oo. Aleksandere huncani 6e junngo faa jinngana yim6e muudum 6ee. ³⁴ Kaa nde 6e annditinnoo o Yahuudiyanke ndee, 6e fuu e6e ngulla ko waarata e leeruui didi, e6e mbiya:

—Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo!

³⁵ Nden binndoowo ngalluure ndee deyyini jamaa oo, wii:

—Onon Efeesunkoo6e, homo woni mo anndaa ngalluure Efeesu ndee woni hayboore rewruudu Artemis deweteedo mawdo oo, kajum e natal muudum iwrungal dow kammu ngal? ³⁶ Nde wonnoo fay gooto waawaa yeddude dum, odon kaani jippinde hakkillaaji moodon pati ngolliron fay huunde e hejaare. ³⁷ Wor6e 6e ngaddu-don 6ee, nganaa wujjoo6e kulle rewruudu, nganaa yennoo6e deweteedo meeden oo. ³⁸ So tawii Demeteriyus e golloo6e wondube e muudum 6ee won mo njidi wullanaade, jalaade careteede ana ndarnaa, kaanankoo6e saro6e ana ngoodi, yo 6e noddondir! ³⁹ Kaa so tawii won goddum ko ndaartaton, to deental saahi6e dum saroytee. ⁴⁰ Eden mbaawi felireede murtere wadunde hannde ndee, sabi fitina baado nii walaa fay daliili gooto.

⁴¹ Caggal dii haalaaji, o firriti jamaa oo.

20

No Pool dawiri yaade leyde Makedoniya e Yuunan

¹ Nde fitina oo yawti ndee, Pool moo6ti taalibaa6e 6ee, waajii dum'en. Caggal dum, waynii dum'en, feewi Makedoniya. ² O seeki ndiin leydi, omo waajoo yim6e 6ee haalaaji keewdi. Caggal dum, o yehi Yuunan. ³ O wadi ton lebbi tati. O lanndinii faa o naata laana faade Siriya. Kaa caggal nde Yahuudiyankoo6e ndawridi faa njamboo mo, o anniyii wirfitoraaade laawol Makedoniya. ⁴ Bee doo downtunoo mo: Sopater 6ii Pirrus jeyaado Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaabe Tesaloniiki, e Gayus jeyaado Derbe e Timote e Tikikus e Torofim jeyaabe leydi Asiya. ⁵ Been ardii min, ndoomoyi min Torowas. ⁶ Minen, min naati laana faade Filipa caggal iidi mo buuru yuufinaaka. E ley balde joy min kewtii 6e Torowas, min ngadi don yontere.

No Pool wuurtiniri Ewtikus

⁷ Nannde aranndere e yontere, tawi miden moo6tii faa min taya buuru.* Pool ana waajoo yim6e 6ee, nde wonnoo omo anniyii wittude janngo mum. O jokki e waaju oo faa hejjere jemma. ⁸ Lampaaaji keewdi ana ngonnoo e ley suudu dowuuru ndu min moo6tinoo e muudum nduu. ⁹ Suka jokolle biyeteedo Ewtikus ana joodii dow falanteere. Ko Pool juutini waaju muudum oo koo, Ewtikus daanii doyngol teddungol. O saami iwde e falanteere sooro

* **20:7** Tayude buuru ana firrita rewirde Laamdo hiraande seniinde.

tata6o ngoo. Nde 6e 6amti mo ndee, tawi o maayii. ¹⁰ Kaa Pool jippii, hippii e makko, 6ami mo e juude muudum, wii:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii e makko!

¹¹ Nii Pool njabbiti, tayi buuru, jaami. Caggal dum, o jokki waaju makko faa weendoogo, o witti. ¹² Suka jokolle oo na6taa ana wuuri. Dum 6uu6ini berde ma66e sanne.

No Pool waynorii hooreebe goondinbe wonbe Efeesu

¹³ Minen, min adii wirfitaade, min naati laana faade Assos do min kaani naatnde Pool, sabi o anniyiido jaarude ton koyde. ¹⁴ Nde min tawondiri Assos ndee, min naanni mo laana, min peewi Mitilene. ¹⁵ Min iwi don e laana, min njottoyii janngo mum yeeso ruunde Kiyos. Fa66i-janngo mum min ya66orii banngge ruunde Samos, fa66iti-janngo mum min njottii Miletus. ¹⁶ Pool fellisii ya66oraade Efeesu, sabi o yidaa neeptude e leydi Asiya ndii, omo hejoo yottaade Urusaliima jannde iidi Pantekot so tawii ana laatoo.

¹⁷ Nde Pool wonnoo Miletus ndee, nelani hooreebe deental goondinbe Efeesu 6ee. ¹⁸ Nde 6e ngari ndee, o wii 6e:

—Odon anndi no ngorru-mi e moodon gila jannde koyngal am adii naatude e leydi Asiya ndii faa hannde. ¹⁹ Mi golliranii Joomiraado leydinkinaare fuu, kaɗum e gondi keewdi e torraaji Yahuudiyankoo6e kewtiidi kam dii. ²⁰ Odon anndi mi suudaali on huunde fuu ko nafata on, mi waajike on, mi jannginii on hakkunde yim6e kaɗum e ley galleeei moodon. ²¹ Mi tinndinii Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e fuu tuubana Laamdo, ngoondina Joomiraado meeden Iisaa. ²² Jooni, mido nii jokki e Ruuhu Ceniido, mido yaha Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytoo kam ton, ²³ so wanaa ko Ruuhu Ceniido oo hollata kam: ley geelle dee fuu ana wiya kam geyyelle e torra ana ndoomi kam. ²⁴ Kaa miin, mi jataaki nguurdam am e maayde am fuu so mi he6ii yottinirde golle mo Iisaa Joomiraado halfini kam oo seyo. Oon golle woni seettaade Kabaaru Lobbo haala hinnee Laamdo.

²⁵ Jooni, mido anndi on njiitataa kam kasen, onon 6e ngondunoo-mi so mido waajoo dum'en haala Laamu Laamdo oo 6ee. ²⁶ Dum wadi so mido seettanoo on hannde dum doo: so tawii gooto e moodon halkiima, wanaa sabaabu am. ²⁷ Sabi mi waajike on anniyajji Laamdo fuu, mi suudaali on fay huunde. ²⁸ Ndeenee ko'e moodon, ndeenon sewre nde Ruuhu Ceniido oo daldi on ndee, laato-don duroo6e deental goondinbe Laamdo ngal, sabi yiyam makko o soottitorii ngal. ²⁹ Miin, mido anndi caggal am yim6e bon6e cooroto e ley moodon hono no pobbi nii, kasen duu di njokkan e sewre ndee. ³⁰ Fay e ley moodon dajan wor6e immiife ana mbaajoo waajuuji peneeji faa pooda taalibaabe 6ee njokka caggal muudum'en. ³¹ Dum nee, njeertee! Miccito-don duu6i tati, jemma e jalooma, mi njootaali waajoraade gooto e moodon fuu gondi.

³² Jooni, mi halfinii on Laamdo, kaɗum e konngol hinnee muudum baawn-gol na6ude on yeeso e ley goondinal, hokka on ko resani sennaabe 6ee fuu. ³³ Abada mi muuyaali fay huunde e mon, wanaa kaalisi, wanaa kaɗe, wanaa kaddule. ³⁴ Onon e ko'e moodon, odon anndi juude am dee kumti haajuuji am e haajuuji wondube am. ³⁵ Mi hollii on e kabaaruuji dii fuu, kinaa ngolliron non, mballon lo'ube tawa odon miccitoo dii doo haalaaji di Joomiraado men Iisaa haali kaɗum e hoore muudum: «Hokkude 6uri mbelko'aaku diina hokkoreede.»

³⁶ Nde Pool tilinoo haalde dum ndee, kaɲum e ma66e fuu 6e ndiccii, 6e nduwii. ³⁷ Be fuu 6e mboyi bojji mawdi, 6e kippii e Pool, 6e ca66indii dum. ³⁸ Ko feydi sunjinde 6e ko o wii 6e njiitataa mo kasen koo. Caggal dum, 6e liwndii mo faa to laana too.

21

No Pool ɲabbitiri Urusaliima

¹ Nde min ceerti e ma66e ndee, min naati laana geeci, min peewi ruunde Kos. Janngo mum, min njottii ruunde Rodusa, min iwi don, min peewi ngeenndi Patara. ² Min kebi laana lummoowa yaade Finikiya, min naati hen, min 6ettii. ³ Nde min njahunoo faa min coynorii Kiprus banngge amen nano, min peewi Siriya, min njottoyii Tirus.

Don laana kaa jippinta kaaki muudum. ⁴ Min tawi don taalibaa6e, min ngonni don balde jeddi. E6e mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido pati ɲabbita Urusaliima. ⁵ Nde yontere ndee hi66unoo ndee, min mbitti. Be fuu 6e liwndii min faa min njalti ngeenndi ndii, kam6e e rew6e e sukaa6e. Min ndiccii dow fonngo maayo geeci, min nduwii. ⁶ Nde min mbyanondirnoo ndee, minen min naati laana, kam6e 6e mbirfitii cuudi ma66e.

⁷ Nde min naati laana Tirus ndee, min njottoyii Potolemayis. Min njowti sakiraa6e, min ɲallani 6e, min mbaali. ⁸ Janngo mum, min ndawi, min njottii Kaysariya, min naati suudu Filipa baajotoodo Kabaaru Lobbo oo, min njippanii dum. Kanko omo jeyaa e njeddon subaa6e Urusaliima 6ee.* ⁹ Omo jogi bi66e rew6e nayon 6e bamaaka, haaltoo6e ko Laamdo loowi e mum'en koo. ¹⁰ Nde min pab6unoo don ndee, gorko loowaado konngol Laamdo biyeteedo Agabus iwri Yahuudiya. ¹¹ O wari e amen, o 6ami kumorgol Pool, o ha66i juude makko e koyde makko, o wii:

—Ruuhu Ceniido wii: nii Yahuudiyankoo6e won6e Urusaliima 6ee ka66irta jeydo ngol kumorgol oo, ngada dum e juude heefer6e.

¹² Nde min nani dum ndee, minen e jeyaa6e don 6ee fuu, min ndaardi Pool pati ɲabba Urusaliima. ¹³ Pool jaabii, wii:

—Kodum wadi so odon mboya, odon taya bernde am? Miin, mido lanndinani ko wanaa ha66eede tan, mido lanndinani fay maayde Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraado oo.

¹⁴ Nde min ndonkunoo waylitinde mo ndee, min celi e makko, min mbii:

—Yo muuyde Joomiraado laato!

No Pool yottorii Urusaliima e no hawritiri e Yaakuuba

¹⁵ Caggal deen balde, min lanndinii, min ɲabbiti Urusaliima. ¹⁶ Yoga e taalibaa6e Kaysariyankoo6e njaadi e amen, nabi min galle gorko biyeteedo Manason, jeyaa6e Kiprus, laatiido taalibbo gila ko 6ooyi, yalla miden jippanoo dum.

¹⁷ Nde min njottii Urusaliima ndee, sakiraa6e 6ee nja66orii min weltaare.

¹⁸ Janngo mum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Hooree6e deental goondin6e 6ee fuu ana tawanoo ton. ¹⁹ Caggal ko o jowti 6e koo, o haalani 6e huunde fuu ko Laamdo wadani yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e saabe golle makko.

²⁰ Nde 6e nani dum ndee, 6e njetti Laamdo. Be mbii Pool:

—Sakiike, hono foti ujunaaji Yahuudiyankoo6e njii-daa ko ngonndini, haya faa hannde e6e tiinnii e jokkude Sariya Muusaa oo. ²¹ Be kaalanaama ada janngina Yahuudiyankoo6e won6e hakkunde leɲi goddi njoppa Sariya

* 21:8 Golle Nelaabe 6.1-6; 8.5

Muusaa, mbii-daa pati taada sukaafe muudum'en kasen, pati njokka neesu-
 uji dñi kasen. ²² Ndennoo, hono ngadaten? Sabi min tayorii 6e nanan a
 warii. ²³ Wadu ko min kaalante koo. Miden njogii doo worbe nayon bamanbe
 Laamdo fodoore. ²⁴ Na6u 6e cennidaa hoore maa e ma66e, njo6aa ko 6e kaani
 yobude koo, yalla e6e mbaawa la6eede. Yim6e fuu anndan ko haaleteno e
 maa koo fuu wanaa goonga, 6e anndan kasen aan e hoore maa, ada jokki
 Sariya Muusaa. ²⁵ Goondin6e iw6e e lepi goddi bee, min mbinndii e mum'en
 ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiyyam e jiibu6i, kajum e jeenu.

²⁶ Pool 6ami na6i worbe 6ee, yaadi e mum'en. Janngo mum, 6e cennidaa.
 O naati Suudu Dewal Mawndu nduu, o haalani yottinoobe sadaka jalaade
 sennugol dee ki66ii, faa gooto e ma66e fuu wadane sadaka.

No Pool nanngiraa ley Suudu Dewal Mawndu

²⁷ Nde balde jeddi dee 6adinoo hi66ude ndee, yoga e Yahuudiyankoo6e
 leydi Asiya njii Pool e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, 6e njirkiti yim6e 6ee
 fuu, 6e nanngi mo. ²⁸ E6e ngulla, e6e mbiya:

—Israa'iilankoo6e, paabee min! Oo woni gorko jannginoowo yim6e e
 ley nokkuuje dee fuu ana bekkisoo yim6e lepol meeden, ana bekkisoo
 sariya meeden oo, ana bekkisoo nokku ceniido oo. Jooni kaa, o waddii
 fay Yunaninkoo6e e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O sobinii oo nokku
 ceniido!

²⁹ Walaa ko 6e mbiiri non so wanaa 6e njiino Torofim Efeesunke oo ana
 wondi e Pool ley ngalluure ndee. Be cikkiino Pool naanniino mo e ley Suudu
 Dewal Mawndu nduu.

³⁰ Jirkitagol ngol huu6i ngalluure ndee. Yim6e ana njaltira tatteeji dñi fuu.
 Be nanngi Pool, 6e ndaasi dum faa 6e njaltini dum Suudu Dewal Mawndu
 nduu, 6e uddi dame dee oon wakkati fuu. ³¹ Nde 6e tewti faa 6e mbara Pool
 ndee, tawi hooreejo sordaasi'en oo humpitike Urusaliima fuu ana darorii
 koyngal gootal. ³² Don e don, o 6ami sordaasi'en e maw6e muudum'en, o
 dogani 6e. Nde yim6e 6ee njii mo kanko e sordaasi'en 6ee ndee, njootti fiide
 Pool. ³³ O 6attii Pool, o yamiri Pool nanngée, o wii ha66iree calali didi,
 o lamndii kajum yo homo e kodum wadi? ³⁴ Jamaa oo ana wulla. Bee
 ana ngulla gedel, 6ee too ana ngulla gonngel. Nde wonnoo jirkitaare ndee
 hadii mo faamde, o yamiri Pool na6ee to hu6eere too. ³⁵ Nde Pool wari faa
 njabba kalikali hu6eere oo ndee, sordaasi'en 6ee ndoondii mo saabe jirkitaare
 jamaa oo, ³⁶ sabi yim6e heew6e ana njokki e makko ana ngulla, ana mbiya:

—War mo!

No Pool jaaborii Urusaliimankoo6e

³⁷ Nde 6e ngari faa 6e naanna mo e damal hu6eere ngal ndee, Pool wii
 hooreejo oo:

—Ana daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wii mo:

—Ee? Ada waawi yunaninkoo6e naa? ³⁸ Ndennoo wanaa aan woni Misir-
 anke gadufo murtere ko 6ooyaali, wardi e waroo6e ko'e ujunaaji nayon, na6i
 dum'en ley ladde jeereende oo?

³⁹ Pool jaabii, wii:

—Miin, mi Yahuudiyanke pin6o Tarsus ley leydi Silisi, e ndee ngalluure
 nde wanaa noobunde njeyaa-mi. Mido jaage ndunano-daa kam mi haalda
 e yim6e 6ee.

⁴⁰ O dunanii dum. Pool darii e dow njabbirde ndee, huncani yim6e 6ee
 junngo. Nde 6e ndeyyinino ndee, o haali e ibaraninkoo6e, o wii:

22

1—Sakiraa6e e baabiraa6e, kettinee jooni faa mi fammina on mi wadaali ko boni.

2Nde 6e nani ibaraninkoore o haaldata e ma66e ndee, 6e ndeyyini teen. O wii:

3—Mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi. Kaa do Urusaliima doo mawnu-mi. Gamaliyel wonnoo moobbo am. Kanko janngini kam sariya njaatiraa6e meeden oo faa paamu-mi. Mido jootunoo e Laamdo hono no on fuu ngorru-don hannde nii. 4 Mi torrii jokku6e ngol doo Laawol 6ee faa maayi. Mi nanngii wor6e e rew6e, mi uddii dum'en kasu. 5 Jottinoowo Sadaka Mawdo e waalde Saahii6e 6ee fuu ana ceettanoo kam karum'en duu. Ke6u-mi e ma66e kasen talki faa mi holla sakiraa6e ma66e won6e Damas 6ee, njaa-mi ha66oyde jokku6e laawol Iisaa won6e ton 6ee, faa mi wadda dum'en Urusaliima yalla ana caree.

6Njaa-mi faa 6adii-mi Damas, wakkati hakkunde naange, fooyre mawnde iwi dow kammu, yaayni, filii kam. 7 Caamu-mi e leydi, nan-mi daande ana wiya kam: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?» 8 Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» O wii kam: «Miin, Iisaa Nasaraatunke mo torru-daa oo.» 9 Wondufe e am 6ee njii fooyre ndee, kaa 6e nanaali daande kaaldudo e am oo. 10 Nden, mbii-mi: «Joomiraado, kodum ngadan-mi?» Joomiraado wii kam: «Imma, yaa Damas, a haalante ton ko njamire-daa ngadaa koo fuu.» 11 Wondufe e am 6ee dowi kam faa ley Damas, sabi fooyre ndee wumniino kam no nde sattiri yaaynude.

12 Ananias yo gorko kuldo Laamdo, jokkudo Sariya Muusaa, mo Yahuudiyankoobe hodu6e ton fuu ceettii moyyo oo, 13 wari, darii yeeso am, wii kam: «Sool, sakiike, wumtu!» Don e don njii-moo-mi. 14 O wii: «Laamdo njaatiraa6e meeden oo subike ma yalla ada annda sago muudum, njiyaa Poocitiido oo, nanaa haala muudum. 15 Sabi aan seettantoo mo yeeso yim6e fuu ko njii-daa e ko nan-daa. 16 Jooni, kodum ndoomataa? Imma, loote-daa lootogal batisima, njaafire-daa luutti maa e noddude innde Joomiraado.»

17 Caggal mi wirfitike Urusaliima, mido rewa Laamdo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa won ko yellitii e am, 18 nden njii-mi Joomiraado, wii kam: «Heja law, yaltu Urusaliima, sabi 6e njabataa seedaaku mo ceettantoo-daa kam oo.» 19 Njaabii-mi, mbii-mi: «Joomiraado, e6e anndi mido yahanoo ley cuudi baajordi dii fuu, mido uddannoo mido fiyanoo goondin6e ma 6ee. 20 Nde yiyyam Eciyen seede maa oo yuppetee ndee, mido darii, edum weli kam ko o waraa koo, miin haybannoo kaddule war6e mo 6ee.» 21 Joomiraado jaabii kam, wii: «Yaa, mi nelete to woddi to yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoobe.»

No Pool wiiri yo Romanke

22 E6e kettinani mo faa o haali ngol konngol. Nden 6e ngulli, 6e mbii: —Ittu mo e leydi ndii! Hono oo haanaa wuurde!

23 E6e ngulla, e6e mbeeynaa saayaaji ma66e, e6e immina colla. 24 Hooreejo oo yamiri Pool na6ee to ley hu6eere too, lamndoree piide faa 6e annda ko saabii so jamaa oo ana wulla e makko hono nii. 25 Nde 6e ka66i mo faa 6e piya mo ndee, o wii mawdo gondo don oo:

—Ana daganoo on piyon Romanke sako mo saraaka naa?

26 Nde mawdo oo nani dum ndee, haalanoyi hooreejo oo, wii:

—Ada anndi ko kosu-daa faa ngadaa naa? Gorko oo yo Romanke non!

27 Nden hooreejo oo yehi to Pool, lamndii dum, wii:

—Haalanam, soobee fuu a Romanke naa?

Pool jaabii, wii:

—Kaḅum!

²⁸ Hooreejo oo jaabii, wii:

—Miin, so wanaa njoḅu-mi kaalisi keewḁo nde keḅu-mi laataade Romanke.

Pool wii mo:

—Miin, mi finii mi tawii mi kaḅum.

²⁹ Don e don anniyiibe fiide mo faa tilsina mo haaltude 6ee njalti. Hooreejo oo huli, sabi anndii Pool yo Romanke, haḅiino ḁum.

No Pool nabiraa yeeso waalde Saahiiḅe

³⁰ Janngo mum, kammari hooreejo oo ana yiḁunoo tayorde ko Yahu-udiyankooḅe 6ee ngullanirii Pool, humti ḁum, yamiri hooreeḅe yottinooḅe sadaka e waalde Saahiiḅe ndee fuu kawrita. Caggal ḁum, o waddi Pool, o darni ḁum yeeso maḅḅe.

23

¹ Pool yeewi waalde Saahiiḅe 6ee, wii:

—Sakiraaḅe, hakkille baaltiiḁo nguurdu-mi yeeso Joomiraaḁo gila pinu-mi faa yottaade jalooma hannde oo.

² Nii Ananiyas, Jottinoowo Sadaka Mawḁo oo, yamiri darinooḅe banḅe makko 6ee piya mo e hunduko. ³ Nden, Pool wii mo:

—Laamḁo fiyete, aan kokowol dawninaangol! A jooḁoto faa cariraa kam Sariya Muusaa, ko njamir-ḁaa mi fiyee koo a luuttii Sariya Muusaa.

⁴ Darinooḅe don 6ee mbii Pool:

—A yennan Jottinoowo Sadaka Mawḁo mo Laamḁo suḅii oo naa?

⁵ Pool jaabii, wii:

—Sakiraaḅe, mi anndaa o Jottinoowo Sadaka Mawḁo, sabi miḁo anndi ana winndii: «Pati yennu hooreejo lejol maa!»*

⁶ Nde wonnoo Pool ana anndi yoga e Saahiiḅe 6ee yo Saduki'en, yoga mum'en yo Farisa'en, duki semmbe, wii:

—Sakiraaḅe, miin mi Farisanke, ḅii Farisanke. Saabe fawgol jikke e immital maayḅe carirtee-mi.

⁷ Nde o haalnoo ḁum ndee, Farisa'en 6ee e Saduki'en 6ee njeddondiri, deental ngal feccii. ⁸ Tawi Saduki'en ana mbiya immital walaa, malaa'ika'en ngalaa, ruuhuuji ngalaa, kaa Farisa'en ana ngoondini ḁum fuu. ⁹ Duko ngoo ḅeydii mawnude. Yoga e dunkee'en Sariya heedanḅe Farisa'en 6ee ndarii, immini duko manngo, ana mbiya:

—Walaa fuu ko boni ko min njii e oo gorko. Ana waawi taweede ruuhu naa malaa'ika haaldi e makko!

¹⁰ Jeddi dii mawni faa hooreejo sordaasi'en oo huli pati Pool seekee. ḁum wadi so o yamiri sordaasi'en njippoo to deental too, itta Pool e juude yimḅe 6ee, naḅta ḁum to huḅeere too.

¹¹ Jemma jokkuḁo hen oo, Joomiraaḁo darii yeeso Pool, wii ḁum:

—Pati hul! No ceettanori-ḁaa kam ley Urusaliima nii, ana haani ceettanori-ḁaa kam non Roma duu.

No Yahuudiyankooḅe ngadiiri gaddal faa mbara Pool

¹² Nde weetunoo ndee, Yahuudiyankooḅe 6ee ngadi gaddal, kunii jaamataa njarataa gila ḁoo faa mbara Pool. ¹³ Wannooḅe ngal gaddal

* 23:5 Pergu 22.27

6ee ana 6uri capande nayon gorko. ¹⁴ Be njehi to hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e, 6e mbii:

—Min kunike hunoore fay huunde min naamataa min njarataa gila doo faa min mbara Pool. ¹⁵ Jooni, onon e waalde Saahiibe 6ee, mbiyee hooreejo sordaasi'en oo waddana on Pool, mbiyon odon njidi faamtindaade ko o haalannoo koo. Minen, miden lanndinii faa min mbara mo gila mo yottaaki.

¹⁶ Baadii Pool gorko nani haala gaddal ngal, yehi to hu6eere too, naati, humpiti Pool. ¹⁷ Pool noddi gooto e maw6e sordaasi'en 6ee, wii dum:

—Na6u oo suka gorko to hooreejo too, sabi won ko o yidi haalande dum.

¹⁸ Mawdo sordaasi'en oo na6i mo to hooreejo muudum too, wii dum:

—Nanngaado biyeteedo Pool oo noddi kam, naagii kam mi wadda oo suka gorko to maa, sabi won ko oon yidi haalande ma.

¹⁹ Hooreejo oo nanngi junngo makko, sawdintini mo, wii:

—Kodum kaalantaa kam?

²⁰ O wii dum:

—Yahuudiyankoo6e kaaldii, kawrii, ndaardete janngo yalla ada waddana dum'en Pool yeeso waalde Saahiibe 6ee, 6e nanndinkinoo e yi66e faamtindaade ko o haalannoo koo. ²¹ Pati nja6anaa 6e! Sabi ko 6uri wor6e capande nayon e ma66e ana jugganii mo, kunike naamataa njarataa so mbaraali mo. Be lanndinike, e6e ndoomi yamiroore maa.

²² Hooreejo oo wii suka gorko oo:

—Pati haalan fay gooto a haalanii kam dum.

O yoppi dum witti.

No Pool neldiraa Kaysariya

²³ Caggal dum, o noddi maw6e sordaasi'en makko didon, o wii dum'en:

—Moobtee wor6e teemedi didon e waddiibe pucci capande njeddon, kajum e teemedi didon jom'en gaawe. On fuu, lanndinee yaade Kaysariya wakkati jeena6o jemma. ²⁴ Ka66ee pucci faa na6iron Pool e dow jam, to Filikus goforneer oo too.

²⁵ Hooreejo oo winndi oo bataaki:

²⁶ Miin, Kalawdiyus Lisiyas, mido jowte, aan Filikus goforneer teddu6o oo.

²⁷ Gorko mo neldu-maa-mi oo, Yahuudiyankoo6e nanngunoo dum, aniyii warde dum. Nde kumpitinoo-mi o Romanke ndee, naatu-mi hen, miin e fedde sordaasi'en ndee, mbiltu-moo-mi. ²⁸ Nde wonnoo mido yidi faamde ko 6e ngullanirii mo ndee, ngaddu-moo-mi yeeso waalde Saahiibe ma66e. ²⁹ Taw-mi banngal sariya ma66e tan 6e ngullanirii mo, kaa ko o wullanaa e muudum koo, waawaa waddande mo wareede naa uddeede.

³⁰ Caggal dum, martu-mi kumpa Yahuudiyankoo6e ndawridii faa nannga mo. Dum wadi so neldu-maa-mi mo don e don, njamir-mi wullaniibe mo 6ee duu njaha to maa.

³¹ Sordaasi'en 6ee ngadi ko njamiraa koo, 6ami Pool ley jemmaaku, na6i dum faa Antibataris. ³² Janngo mum, sordaasi'en yaarannoo6e koyde 6ee mbirfittii to hu6eere too, daldi Pool waddiibe pucci 6ee njottinoya dum. ³³ Nde 6een njottinoo Kaysariya ndee, ndokki goforneer oo bataaki oo, kolli dum Pool. ³⁴ Nde kaananke oo janngi bataaki oo ndee, lamndii hoto o jeyaa. Nde o nani Silisi Pool jeyaa ndee, ³⁵ o wii dum:

—So wullaniibe ma 6ee ngarii, mi nanan haala maa.

O yamiri oon moobtoeye to suudu laamordu Hirudus too.

24

No Pool wulliranaa to Filikus

¹ Balde joy caggal muudum, Ananiyas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo yottii Kaysariya ana wondi e yoga e mawbe bee, kajum e dunkee sariyaRoman-koobe biyeteedo Tartulus. Be ngullanii Pool to goforneer oo. ² Nde Pool noddaa ndee, Tartulus fuddi wullanaade mo yeeso kaananke oo, wii:

—Filikus kaananke teddufo, laamu maa waddanii min jam booydo, kasen neepal maa waylitii lejol ngol sanne. ³ Dum fuu saabe maa min kefiri tatteeji fuu, min njettii ma sanne. ⁴ Mi yidaa joonnde ndee juuta, kaa mido ndaarde saabe moyyuki maa, kettinano-daa min seeda. ⁵ Min tawii oo doo gorko yo bondo sanne, gaddoowo fitina hakkunde Yahuudiyankooobe wonbe e aduna oo bee fuu. O hooreejo diina Nasaraatunkooobe oo. ⁶ O naatii e sobinde Suudu Dewal Mawndu nduu, dum nee min nanngii mo. [7*] ⁸ Aan e hoore maa, lamndo-daa mo, paamaa ko min ngullanirii mo koo fuu.

⁹ Yahuudiyankooobe tawdaabe e makko bee mbii non jaati worri.

¹⁰ Nde goforneer oo hokkunoo Pool haala ndee, jaabii:

—Mido anndi wadii duubi ada sara ngol lejol. Dum wadi so mido seyyoro liddi am dii. ¹¹ Buraa balde sappo e didi ko ngar-mi Urusaliima faa mi rewa Laamdo. So a taykiima, aan e hoore maa, a tawan hono non worri. ¹² Fay gooto tawaali kam mido hiitondira e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa e ley cuudi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndee. ¹³ Be mbaawaa tabintinde ko be ngullanirii kam e muudum jooni koo. ¹⁴ Kaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo njaatiraabe meeden oo diina mo be mbiyata diina peneejo oo. Mido goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa koo e ko winndaa e dewte annabaabe koo fuu. ¹⁵ Kasen duu mido fawi jikke am e Laamdo mo be pawii jikke maabe e muudum kambe duu oo, o wuurtinan foocciitiibe e be poocciitaaki fuu. ¹⁶ Dum saabii so tiinnitii-mi yalla ana laatanoo kam hakkille baaltiido jannde fuu ko waldaa e feeloore yeeso Laamdo e yeeso yimbe.

¹⁷ Caggal duubi keewdi, ngartu-mi faa mi wadana yimbe am dokke, mi itta sadakaaji. ¹⁸ E ley majjum be tawi kam e ley Suudu Dewal Mawndu nduu caggal mi sennaama, mi waldaa e jamaa, mi waldaa e dillere. ¹⁹ Yoga e Yahuudiyankooobe leydi Asiya wonnoobe don, been kaannoo warde wullanaade kam yeeso maa, so tawii won ko be ngullantoo kam. ²⁰ Naa bee doo, kajum e hoore mum'en kaala boofi di njii e am nde ndarinoo-mi yeeso waalde Saahiiibe ndee, ²¹ so wanaa konngol gootol ngol ndarii-mi so ngullu-mi, mbii-mi: «Saabe immital maaybe carirton kam hannde!»

²² Nde Filikus nannoo dum ndee, riiwta be e dow no mo anndiri diina oo. O wii:

—So Lisiyas hooreejo oo warii, mi saran haala moodon kaa.

²³ O yamiri mawdo sordaasi'en oo hayba Pool, wadana dum mosolaa, pati hada fay gooto e yi6be muudum bee gollande dum naa warde e muudum.

²⁴ Balde seeda caggal muudum, Filikus wardi e jom suudu muudum Yahuudiyanke biyeteedo Durusilla. O neli Pool waddoyee, o nanii ana haala haala goondinal Iisaa Almasiihu. ²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala foocciitaare e nantaare e sariya garoowo ndee, Filikus huli, wii:

—Jooni kaa, gasii, yaa! Nde kefindii-mi fuu, mi nodditete.

* **24:7** E dereeji booydi dii, yoga ana 6eyda aaya 7:Midan njidi sarde mo sariya amen, tawi Lisiyas hooreejo sordaasi'en oo ittirii mo e juude amen semmbe, yamiri wullaniibe mo bee ngara yeeso maa.

²⁶ O miilii Pool hokkan mo kaalisi. Dum saabii so omo nodda dum cili keewdi faa 6e ngaajodoo.

²⁷ Kaa nde dum he6unoo duufi didi ndee, Porsiyus Festus loomtii Filikus, laatii kaananke. Nde wonnoo Filikus ana yidi seynude Yahuudiyankoo6e 6ee, yoppi Pool e ley kasu oo.

25

No Pool jaagorii sariya mum nabee to kaananke Roma

¹ Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndii koo, iwi Kaysariya, yehi Urusaliima. ² Don, hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e ngari to makko ngullitanii Pool. Be ndaardi mo soobee ³ o hokka 6e Pool, 6e ngadda dum Urusaliima, sabi e6e tewta no 6e njanira mo, 6e mbara mo. ⁴ Festus wii Pool ana uddii kasu Kaysariya too, kanko e hoore makko o birfitotoo6o ton law. ⁵ O wii:

—Maw6e moodon ngara njaada e am Kaysariya, ngullanoo gorko oo so tawii won ko wadi.

⁶ Festus fa66idaali e ma66e ko 6uri balde jetti naa sappo, caggal dum, o regii o feewi Kaysariya. Janngo mum, o joodoyii to sarirde too, o yamiri Pool waddee. ⁷ Nde Pool yottii ndee, Yahuudiyankoo6e iw6e Urusaliima 6ee piliidum, kappi dum kudde bonde keewde, de ngalaa daliili. ⁸ Pool jaabii, ana wiya:

—Mi meedaali toonude, wanaa sariya Yahuudiyankoo6e oo, wanaa Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa kaananke Roma mawdo oo.

⁹ Nde wonnoo Festus ana yidi seynude Yahuudiyankoo6e 6ee, lamndii Pool, wii:

—Ada jaba yaade Urusaliima faa miin e hoore am mi saroya ton kabaaru maa oo naa?

¹⁰ Pool wii:

—E sarirde kaananke Roma mawdo ngon-mi, do kaan-mi sareede doo. Mi toonaali Yahuudiyankoo6e 6ee, no aan e hoore maa anndir-daa dum nii. ¹¹ So tawii miin tooni, mi wadii ko foti warde kam, mi salataako wareede. Kaa so fay huunde e ko 6e kappi kam koo wanaa goonga, fay gooto waawaa wattude kam e juude ma66e. Sariya am 6ettinee, yaha to kaananke Roma mawdo oo.

¹² Caggal nde Festus haaldi e howruu6e muudum, jaabii, wii:

—Sariya maa 6ettinee to kaananke Roma mawdo njid-daa, dum nee, a 6ettinte yaade to kaananke Roma mawdo!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Barniki

¹³ Balde seeda caggal muudum, Agirippa kaananke oo e Barniki ngari Kaysariya jowtude Festus. ¹⁴ Nde 6e pa66unoo don balde seeda ndee, Festus haalani kaananke oo haala Pool, wii:

—Won gorko mo Filikus yoppi doo e kasu. ¹⁵ Nde njaa-mi Urusaliima ndee, hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e kaalanii kam haala makko, jaagiima mi sara mo. ¹⁶ Njaabii-mi 6e: Romankoo6e neesoraaki sarde neddo tawee jooddaaki e happu6e dum 6ee, jaaboo dum'en. ¹⁷ Nde 6e moo6tinoo so 6e ngari doo ndee, miin nee, mi neemtinaali fay huunde. Janngo mum, njoodoyii-mi to sarirde too, njamir-mi gorko oo waddee. ¹⁸ Nde wullani6e mo 6ee ndarii bannge makko ndee, ngaddaali fay feloore wootere e ko miilannoo-mi koo. ¹⁹ Be ngaddi e makko haalaaji banngal diina ma66e, kanum e gooto biyeteedo Iisaa maaydo, mo Pool wiyata ana wuuri oo. ²⁰ Miin nii, haala wa'uka nii ana wemmbi kam, dum wadi so lamndi-moo-mi yalla

omo ja6a saroyeede Urusaliima naa? ²¹ Kaa o jaagiima kabaaru makko watee e juude kaananke mawdo oo, ndennoo njamir-mi o haybee doo faa mi he6a neldude mo kaananke Roma mawdo oo.

²² Agirippa wii Festus:

—Mido yidi hettinaade oo gorko, miin e hoore am.

Festus wii:

—A hettinto mo janngo.

²³ Janngo mum, Agirippa e Barniki ngardi e fuukinaare mawnde, naati e ley sarirdu nduu, kámbe e hooree6e sordaasi'en 6ee e maw6e ngalluure ndee. Festus yamiri Pool waddee. ²⁴ Festus wii:

—Agirippa kaananke e deental tawaá6e doo! On njii oo gorko. Yahuudiyankoo6e fuu ngullanike mo ga am ley Urusaliima e doo fuu, e6e ngulla e6e mbiya o haanaa yoppeede o wuura. ²⁵ Miin e hoore am, mi tawii o wadaali fay huunde ko haani warde mo. Kaa nde wonnoo kanko e hoore makko o jaagiima sariya makko 6ettinee, na6ee to kaananke Roma mawdo oo, mi fellisii neldude mo ton. ²⁶ Mi walaa tayoral fuu e makko ko kaan-mi winndude e kaananke oo. Dum wadi so ndarnu-moo-mi yeeso moodon on fuu, faa dum teenja e maa, aan Agirippa kaananke oo, yalla so en kettinike haala makko, mido he6a ko mi winnda. ²⁷ Sabi dum gasataa no kasunke neldirtee kaananke mawdo oo tawee ko nanngiraa koo hollitaaka faa laa6a.

26

¹ Agirippa wii Pool:

—A hokkaama haala, haal haala maa.

Nden, Pool hunci junngo, jaabii, wii:

²—Agirippa kaananke, mi seyorike hujjaade yeeso maa hannde ko Yahuudiyankoo6e ngullanirii kam koo fuu. ³ Sabi ada anndi neesuuji Yahuudiyankoo6e e haalaaji muudum'en fuu. Saabe majjum mido jaage, mujaa, kettinano-daa kam.

⁴ Yahuudiyankoo6e fuu ana anndi no nguurdu-mi gila mi cukalel tusukel. E6e anndi no ngorrunoo-mi e ley suudu baaba am e ley Urusaliima fuu.

⁵ E6e anndi gila arannde, so 6e njabii seettaade: mido jokki laawol diina amen 6urngol tiidude ngol, mido hiisodaa e Farisa'en. ⁶ Jooni, mi darike faa mi saree saabe mi fawii jikke am dow fodoore nde Laamdo wadani njaatiraabe meeden ndee. ⁷ Lepi meeden sappo e didi dii ana pawii jikke muudum e tabital fodoore ndee, ana ndewira soobee jemma e jalooma. Kaananke, saabe oo jikke Yahuudiyankoo6e ngullanorii kam! ⁸ Ko saabii so onon Yahuudiyankoo6e miil-don Laamdo waawaa immitinde maay6e?

⁹ Miin e hoore am, e 6ettaade mi tayoriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatunke oo, no laatorii fuu. ¹⁰ Dum woni ko ngadu-mi Urusaliima. Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee njarraninoo kam mi udda seniibe heew6e e kasu. Nde 6e caranoo 6e warettee6e ndee, mido yarii dum. ¹¹ Mi torrii 6e cili keewdi e cuudi baajordi dii fuu, mi tilsinii 6e mbonkoo Joomiraado. Torra am e ma66e ana mawnunoo sanne faa mido tawoyannoo 6e ley geelle janane.

¹² Hono non njaaru-mi Damas nde hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee njarranii kam ndee. ¹³ Kaananke, mido e laawol wakkati hakkunde naange, njii-mi fooyre ana iwa dow kammu ana filoo kam, miin e yaadu6e e am 6ee fuu. Fooyre ndee ana 6uri naange jalbude. ¹⁴ Min fuu, min caami e leydi, nan-mi daande ana wiya kam e ley ibaraninkoore: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam? So ndemoori wii saloto ko nanngudo ginol mum

wadata fuu, beydan naawnaade.» ¹⁵ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» Joomiraado wii: «Miin, Iisaa mo torru-daa oo. ¹⁶ Imma dara, sabi mi bannanii ma mi subike ma faa ngollanaa kam, ceedano-daa kam ley ko njii-daa koo e ko anniyii-mi bannnginanoyde ma caggal hannde. ¹⁷ Mi reenete e Yahuudiyankooobe e yimbe leji goddi, 6e nelan-maa-mi e muudum jooni bee, ¹⁸ yalla ada feerta gite ma66e, 6e iwa e nimre, 6e ngarta e fooyre, 6e iwa e junngo Ibiliisa, 6e ngarta e Laamdo, 6e ke6a yaafeede luutti, 6e ndonida e sennaabe 6ee saabe ko 6e goondini kam koo.»

¹⁹ Kaananke Agirippa, dum wadi so mi salaaki dwtanaade ko njii-mi, ko iwrani kam dow kammu koo. ²⁰ Be mido adoo waajaade fuu yo yimbe Damas e yimbe Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal dum, njokkin-mi hen yimbe leji goddi tuuba, ngarta e Laamdo, ngolla gollleeji kollitooji 6e tuubii. ²¹ Saabe dum Yahuudiyankooobe nanngiri kam ley Suudu Dewal Mawndu nduu, tewti warde kam. ²² Kaa faa hannde, Laamdo ana reeni kam. Mido seettanoo teddu6e e lo'ube. Mi waajataako fay huunde so wanaa ko annabaa6e e Sariya Muusaa kaali waroyan koo: ²³ Almasiihu torroto, adoo maay6e immitaade. Caggal dum, o waajoto fooyre, ko wanaa yimbe meeden tan, o waajoto leji goddi duu.

²⁴ Nde Pool haalata dum ndee, Festus jahii jahaango manngo, wii:
—Pool, a haandii! Heewgol maa annal ngol haandinii ma!

²⁵ Pool jaabii, wii:

—Teddudo, mi haandaali. Ko kaalan-mi koo yo haalaaji goondudi, jogiidi maanaa. ²⁶ Agirippa kaananke oo ana anndi kudde dee. Dum wadi so mido hoolii haalde dum yeeso makko. Sabi mido taylori fay huunde joo6anaali mo hen, sabi dum wadaali e cuucuu6ka. ²⁷ Kaananke! Ada goondini annabaa6e naa? Mido anndi ada goondini!

²⁸ Agirippa wii Pool:

—Seeda tan hadete wadude kam neddo Iisaa.

²⁹ Pool jaabii, wii:

—Yaawi taadi fuu, mi jaagoto Laamdo faa aan e hettintoo6e kam jooni 6ee fuu laato-don ko ngon-mi koo, tawee 6oggol e calali ngalaa e mon.

³⁰ Kaananke oo e goforneer oo e Barniki e jooddinoo6e e muudum'en 6ee fuu immii. ³¹ Nde 6e njalti suudu nduu ndee, e6e mbiyondira:

—O wadaali ko haani warde mo naa ko haani uddude mo kasu.

³² Agirippa wii Festus:

—Omo waawnoo yoppiteede so o wiyaalino sariya makko 6ettinee na6ee to kaananke Roma mawdo oo.

27

No Pool neldiraa Roma

¹ Nde jaarugol amen Italiya laana tabitinnoo ndee, Pool e kasunkoo6e wob6e ngadaa e junngo mawdo sordaasi'en biyeteedo Yuliyus, jeyaado e fedde sordaasi'en kaananke Roma mawdo oo. ² Min naati laana geeci iwka Adaramatiya njahoowa so ana faaja ley leydi Asiya, min ndeerti. Miden ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke iwoowo Tesaloniiki. ³ Janngo mum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool mosolaa, dujanii dum yaha to yi66e mum yalla ana paaboroo dum ko hasindini e mum. ⁴ Nde min iwi don ndee, min battitii fonngo ruunde Kiprus, sabi e henndu min peewtunoo. ⁵ Min lummbiri maayo geeci ngoo hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii

Mira ley leydi Lisiya. ⁶ Don, mawdo sordaasi'en oo hebani min laana iwka Aleksandiri ana fa'i Italiya, naanni min hen.

⁷ Balde kuurde laana amen kaa wadi ana yaara seese. Sembe e doole min njottorii danjeere Kinidus. Nde wonnoo henndu nduu hadii min yawtude ndee, min lumbhiri Salmone. Gila don min takkii e fonngo ruunde Kereta. ⁸ Nde min yabborinoo don sembe e doole ndee, min ngari e nokku biyeteedo Hodorde Lobbera nde woddaa e ngeenndi Lasiya.

⁹ Nde wonnoo min pa6bii sanne ndee, dawirde laana geeci hul6iniima sabi pannde hooreteende bettike, jaangol ngol duu fuddii. Pool ana jeertina 6e, ¹⁰ ana wiya:

—Sakiraa6e, mi yii ngol doo dawol yo keewoowol kunkooji e mursee, wanaa laana kaa e kaaki ddi tan, ana waawi laataade yonkiiji men duu.

¹¹ Kaa mawdo sordaasi'en oo, haala mawdo laana oo karum e joomiika buri hoolaade, diina ko Pool haali koo. ¹² Danjeere nde 6e ngoni e muudum ndee, welaa dabbunde, dum wadi so bur6e heewde e won6e e laana 6ee mbii 6e njaha 6e tewta yottaade Feniksa, danjeere Kereta fewtunde e sob6undu hiirnaange baleeri e sob6undu hiirnaange saahal, yalla e6e ndabba ton.

¹³ Nde henndu iwrundu baleeri fuddi mooyde ndee, 6e cikki 6e mbaawan yottinde faandaare ma66e ndee. Be njabini torooje dee, 6e takkii e fonngo Kereta, 6e mbirfitii. ¹⁴ Kaa caggal dum seeda, henndu mawndu wiyeteendu henndu funnaange saahal iwri to ruunde too, jippii. ¹⁵ Laana kaa hayti, min ndonki hadude henndu nduu nabude ka. Dum wadi so min acci ka doya. ¹⁶ Nde min bettotoo duungel tusukel biyeteengel Kawda ndee, duungel ngel huuri min seeda e henndu, min cippiri don e laanawel tusukel ngel, min kewti ngel. ¹⁷ Nde 6e famtunoo ngel ndee, 6e fami boggi, 6e cacci e laana mawka kaa. Ko 6e kuli pati 6e njanoy e sob6undu Sirta koo, 6e jippini wiir oo, 6e njoppi eka doya. ¹⁸ Henndu nduu wibbi sembe. Dum wadi so jango mum 6e puddi tippaade donngal laana kaa. ¹⁹ E jalooma tata6o oo, 6e mbedorii juude ma66e kaaki laana ddi. ²⁰ Balde kuurde naange e koode fuu nijyataake. No henndu nduu foti mawnude, min tayi jikke amen fuu e hisude.

²¹ Nde wonnoo yim6e 6ee pa6bii ke6aali ko jaama, Pool darii hakkunde ma66e, wii:

—So on njabiino haala am on iwaalino Kereta, ddi kunkooji e oo mursee hewtataakono en. ²² Jooni, mido haalana on: ceyee, sabi fay gooto e moodon yonki muudum mursataake, laana kaa tan mursetee. ²³ Jemma hanken, malaa'ika iwrii to Laamdo mo ndewan-mi oo warii e am, ²⁴ wii kam: «Pool, pati hul, a daroto yeeso kaananke Roma mawdo oo, Laamdo reenete aan e dawdu6e e maa 6ee fuu.» ²⁵ Ndennoo, tiinne, sabi mido hoolii ko Laamdo haalani kam koo, hono non jaati worrata, ²⁶ kaa waajibi en njanoyan e ruunde.

²⁷ E ley jemma sappo e naya6o oo, nde min ndoydata e geeci Adiriyatiki ndee, wakkati hejere jemma donnoo6e laana kaa 6ee cikki badike fanndude. ²⁸ Be tippii boggol ka66aangol ko teddi, 6e tawi luggeendi ndii yo hakke darde noogay. Be njehi yeeso seeda, 6e tippii kasen, 6e tawi luggeendi ndii yo hakke darde sappo e joy. ²⁹ Ko 6e kuli pati 6e njanoy e kaaye koo, 6e njippini torooje nay caggal laana kaa, e6e ndoomi beete. ³⁰ Nde wonnoo donnoo6e laana kaa 6ee ana njidunoo sob6itaade, 6e njippini laanawel pamarel ngel e ndiyam, 6e mbii e6e njiboya torooje to yeeso laana kaa too. ³¹ Pool wii mawdo oo e sordaasi'en 6ee:

—So yim6e 6ee keddaaki e ley laana kaa, onon, on ndadataa.

³² Nden sordaasi'en 6ee tayi foggi nanngunoodi laanawel pamarel ngel dii, njoppi ngel doyi.

³³ Nde 6adinoo weetude ndee, Pool ndaardi 6e fuu 6e jaama, wii:

—Hannde woni balde sappo e nay odon kettii on jaamaali fay huunde.

³⁴ Dum wadi so mido ndaarda on jaamon, yalla odon ndada, sabi fay gooto e moodon lee6ol hoore muudum solataa so saama.

³⁵ Nde o haalnoo dum ndee, o 6ami buuru, o yetti Laamdo yeeso ma66e 6e fuu, o helti, o fuddi jaamde. ³⁶ Nden 6e fuu 6e ceyii, kambe duu 6e 6ami 6e jaami. ³⁷ Minen won6e ley laana kaa 6ee, min yim6e teemed6e didon e capande njedd6on e njeegom. ³⁸ Nde 6e jaamnoo faa 6e kaari ndee, 6e 6ami caakuuji alkama gondi e laana kaa dii, 6e tippii di ley geeci yalla edum hoyfina ka.

³⁹ Nde weetunoo ndee, 6e coynii leydi, kaa 6e annditaali ndi. Be njii sob6undu e fonngo muudum. Be kawri 6e na6an ton laana kaa so 6e mbaawii. ⁴⁰ Be tayi torooje dee, 6e njoppi de ley ndiyam dam, 6e njornjini foggi kummbeeje gurfirde dee. Caggal dum, 6e piilti wiir oo, 6e njabbini dum to hoore laana too, yalla henndu nduu ana dunyira ka yeeso. Be peewi fonngo ngoo. ⁴¹ Be porri e siwre, laana kaa higgsi. Becce makka jibii e ley njaareendi ndii faa ka ronki dillinaade, bempeeje keli laaci makka.

⁴² Sordaasi'en 6ee anniyii warde kasunkoo6e 6ee pati fay gooto e ma66e yinoo so doga. ⁴³ Kaa nde wonnoo mawdo sordaasi'en oo ana yidi dandude Pool, hadi 6e wadude anniya ma66e oo, yamiri waaw6e yinaade 6ee adoo fiyaade e ndiyam yeentoya, ⁴⁴ heddiibe 6ee, yoga muudum'en nanngi bamuuje laana kaa, yoga nanngi taye makka. Hono nii 6e fuu 6e njottorii njoorndi e jam.

28

¹ Nde min ndadi ndee, min nani ruunde ndee Malta wiyetee. ² Hodu6e don 6ee nja66orii min caahu mawdo. Nde wonnoo oon wakkati kammu ana to6a jaangol ana woodi, 6e ku66i yiite, 6e nja66ii min faa min yuwloo. ³ Pool moo6i ledde, wedii e yiite ngee. Nguleefi kii yaltini e majje mboddi, ndi soppi junngo makko. ⁴ Nde hodu6e don 6ee njii mboddi ndii ana weelta e junngo Pool ndee, mbiyondiri e ko'e muudum'en:

—Tayoral oo gorko yo bardo hoore, taweede o dadii to geeci too fuu, hakkeeki makko dii accataa mo wuura.

⁵ O ficci mboddi ndii e yiite ngee, dum torraali mo fay huunde. ⁶ Be miili o 6uutan naa o saama don e don o maaya. Kaa nde 6e kettinoo faa 6ooyi ndee, 6e njii dum torriraali mo fay huunde, hakkillaaji ma66e mbaylitii e makko, 6e mbii o gooto e laamdo'en 6ee.

⁷ Publiyus, hooreejo ruunde ndee oo, ngesa muudum ana e sera nokkuure ndee. O ja66iima min faa gasi, o jippini min, o saahii e amen, min ngadi to makko balde tati. ⁸ Hawri baaba Publiyus ana lelii sellaa, jontaado, reedu muudum ana doga yiyyam. Pool yehi to makko, duwii, fawi juude muudum e makko, sellini mo. ⁹ Nde dum wadunoo ndee, jaw6e won6e e ruunde ndee 6ee ngari, cellinaa. ¹⁰ Be teddini min teddeengal manngal. Nde min njahata ndee, 6e njo66ini min ko min kasindini e mum fuu.

11 Caggal lebbi tati, min naati e laana iwka Aleksandiri, ndabbunooka e ruunde ndee kaa, min mbitti. Eka nejaa nejugol Tooruuji Puneeki.* 12 Min njottii ngeenndi mbiyeteendi Sirakusa, min ngadi don balde tati. 13 Min naati don, min takkii e fonngo geeci faa Regiyus. Janngo mum, henndu baleeri wifí. E ley balde didi min njottii Potiyoli. 14 Min tawi ton sakiraa6e, ndaardi min pa66ana dum'en yontere. Hono nii min njottorii Roma. 15 Nde wonnoo sakiraa6e won6e Roma 6ee nanii garol amen, ngarii faa sakoro Abiya e nokku biyeteedo Jippule Tati sakkitaade min. Nde Pool yiinoo 6e ndee, yetti Laamdo, 6eydorii cuusal. 16 Nde min njottii Roma ndee, Pool dujanaa jippoo feere muudum, kaum e sordaasi kayboowo dum oo.

No Pool waajorii ley Roma

17 Balde tati caggal muudum, Pool noddi maw6e Yahuudiyankoo6e. Nde 6e moobtinoo ndee, o wii 6e:

—Sakiraa6e! Mi wadaali fay huunde ko luuttondirta kam e yim6e meeden 6ee naa aadaaji njaatiraa6e meeden dii, kaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juude Romankoo6e. 18 Nde 6een yeewi kabaaru am ndee, njidiino yoppude kam, sabi 6e tawaali e am fay daliili gooto kaando warde kam. 19 Kaa kammari Yahuudiyankoo6e 6ee caliima mi yoppitee, dum waddani kam jaagaade sariya am 6ettinee na6ee to kaananke Roma mawdo oo, tawee mi happaali lejol am ngol fay huunde. 20 Dum wadi so noddu-mi on yalla mido yiya on mi haalana on. Mido ha66orii dii calali saabe mo Israa'iilankoo6e pawí jikke e muudum oo.

21 Be mbii mo:

—Min ke6aali 6ataaki iwdo Yahuudiya kaaloowo haala maa. Kasen duu fay gooto e sakiraa6e 6ee waraali humpita min naa haala ko boni ko ngad-daa. 22 Kaa miden njidi kaalana min ko njii-daa e hakkille maa, sabi miden anndi diina mo njokku-daa oo ana luurraa ley nokkuuje dee fuu.

23 Be cartanii mo nde 6e ngartata. Nalaande ndee yottii, heew6e ngari kawriti to jippunde makko too. Gila beete kecco faa caggal kiraade omo waajoo 6e, omo fammina 6e haala Laamu Laamdo. Omo dallinoroo Tawreeta Muusaa e dewte annaba6e haala Iisaa. 24 Yoga e ma66e jabi ko o haali koo, yogaa6e nja6aali. 25 Nde 6e caakotoo, tawi 6e nganaa hawru6e ndee, Pool beydi hen konngol gootol, wii:

—Ruuhu Ceniido haalii goonga nde yottiniri haala annabi Esaaya, nde oon wii njaatiraa6e moodon:

26 «Yaa to ngol lejol mbiyaa dum:

On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

27 Sabi ngol lejol 6ernde mum yoorii.

Be cukkii noppi ma66e, 6e mbumnii gite ma66e,
pati gite ma66e njiya, pati noppi ma66e nana,
pati hakkillaaji ma66e paama,
sako 6e ngarta mi sellina 6e.»†

28 Pool jokkini hen, wii:

—Anndee, kisindam Laamdo neldaama 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. Kam6e 6e kettinto! [29 ‡]

* 28:11 E oon jamaanu, summo6e laanaaji mbii kanji ndeenata dum'en. † 28:27 Esaaya 6.9-10 ‡ 28:29 E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 29:Nde Pool haalnoo dii haalaaji ndee, Yahuudiyankoo6e 6ee mbitti ana ndukida hakkunde mum'en semmbe.

³⁰Pool wadfi duubi didi ki66i e ley suudu hasunoo nduu. Don o silminannoo warannoobe yeewde mo bee fuu, ³¹omo waajoo Laamu Laamdo, omo janginira cuusal kabaaru Iisaa Almasihu Joomiraado oo, walaa kadudo mo.

Bataaki Pool faade e Romankooŋe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccuŋo Iisaa Almasiihu, mi noddaaŋo faa mi laatoŋo nelaadŋo mum, mi cubaaŋo faa mi yottina Kabaaru Laamŋo Lobbo oo. ² Oon Kabaaru Lobbo, Laamŋo fodiriino mo gila arannde annabaabe mum e ley Binndi ceniidi dii. ³ Kabaaru oo haala Biyiiko haalata, iwŋo e Daawuuda banngal 6ii-aadamaaku mum, ⁴ banngal Ruuhu Ceniido oo holliraa mo Bii Laamŋo Jom Baawŋe ko o immitii e maayde koo. Kanko woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ⁵ saabe makko kebir-mi moyyere laataade nelaadŋo faa goondinbe dwtaniibe mo kebee ley lepi dii fuu, yalla innde makko ndee ana teddinee. ⁶ Onon wonbe Roma bee duu, oŋon njeyaa e maŋbe, onon be Laamŋo noddi faa ka66o-don e Iisaa Almasiihu bee. ⁷ Midŋo jowta on fuu, onon be Laamŋo horsini, onon be Laamŋo noddi faa laato-don seniibe. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamŋo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yidiri yiide goondinbe wonbe Roma bee

⁸ Ko adii fuu, midŋo yetta Laamŋo e innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabi haala goondinal mon haalaama e aduna oo fuu. ⁹ Laamŋo mo ndewiran-mi bernde laabunde e ley ko njottinan-mi Kabaaru Lobbo haala Biyiiko oo koo, o seede midŋo miccideo on wakkati fuu ¹⁰ e ley duwaawuuji am fuu. Midŋo jaagoo Laamŋo newnana kam laawol e ley muuyŋe muudum no mi warda to mon. ¹¹ Sabi midŋo yidi yiide on sanne, yalla ana daja ko njottin-mi on e dokkal ngal Ruuhu hokkata ngal faa jiiŋina on. ¹² Mi beyda hen: yalla goondinal ngal ndeentu-den e mum ngal ana hokka en fuu semmbe. ¹³ Sakiraaŋe, midŋo yidi anndon: cili kuurdi ngaŋu-mi anniya mi waran to mon, yalla ana daja be kebu-mi hakkunde mon no kebir-mi yimbe hakkunde lepi goddi dii nii, kaa faa jooni mi hebaali warde. ¹⁴ Waajibi mi yaha to yimbe fuu, joodiibe e ferbe, janngube e be njanngaali. ¹⁵ Dum saabanii kam yidude yottinde on, onon Romankooŋe bee duu Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.

Haala baawŋe Kabaaru Lobbo oo

¹⁶ Mi yaagortaako Kabaaru Lobbo oo, sabi o baawŋe Laamŋo, omo waawi hisinde goondindo mo fuu: Yahuudiyankooŋe tafon, caggal dum, lepi goddi dii duu. ¹⁷ Sabi Kabaaru Lobbo oo bannginta no Laamŋo nangirita neddo poocitiido yeeso mum – goondinal tan wadata dum, iwde e fuddoode yaade e timmoode, no Binndi dii mbiiri nii: «Poocitiido wuurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamŋo faade e yedduŋe

¹⁸ Tikkere Laamŋo ana bannga iwde dow kammu ana jippoo e yedduŋe e oopiibe fuu be oopaaŋe mum'en deddata goonga oo bee, ¹⁹ sabi ko neddo waawi anndude e Laamŋo koo ana laabani be, Laamŋo jaati bannginani be dum. ²⁰ Sabi gila Laamŋo tagi aduna oo faa hannde, golle mum ana banngina sifa mum mo yiyataake oo faa laaba, dum woni baawŋe makko faa abada dee e allankaaku makko oo. Saabe dum, yedduŋe mo bee ngalaa dadirgal fey. ²¹ Fay so taweede ebe anndi Laamŋo, be teddiniraali dum no foti teddiniireede nii, be njettaali mo duu. Miilooji maŋbe dii laatike ŋoli, fay ko

* 1:17 Habaakuk 2.4

6e anndi seeɗa koo duu ni66ii. ²² E6e njaara 6e hakkilante'en, kaa 6e kaandii. ²³ Be loomtinirii teddeengal Laamɗo duumiido oo tooruuji nannduci e yim6e maayoobe e pooli e daabaaji di koyde nay e boggi leydi.

²⁴ Saabe dum, Laamɗo daldi 6e e cobe no yonkiiji ma66e dii njidiri nii faa 6e koyi terde ma66e, kam6e e ko'e ma66e. ²⁵ Be loomtinirii Laamɗo goongaraajo oo fenaande, 6e teddini ko tagaa 6e ndewii dum, 6e njoppii Tagudo oo. Yo jettooje ngoodan mo faa abada! Aamiina. ²⁶ Saabe dum, Laamɗo daldi 6e e gidaade yonki ma66e kersiniide. Rew6e ma66e 6ee njoppii leldi wor6e mum'en dee, ndeentii e rew6e hono mum'en faa woortondiri e no Laamɗo muuyrunoo dum nii. ²⁷ Hono non wor6e 6ee duu njoppi waaldude e rew6e faa ngatti muuyondirde. Wor6e ana ngadondira ko hersinii. Be njukkaama kam6e e ko'e ma66e jaati hakke majjere ma66e.

²⁸ Saabe ko 6e miijinoo anndude Laamɗo walaa ko nafata koo, Laamɗo daldi 6e e majjere ma66e, faa 6e ngadi ko neddo haanaa wadude. ²⁹ Be oopiibe, 6e falee6e yonki, e6e keewi jooti e comdam fuu, kaɗum e haasidaaku e war-hoore e poofondiral e jamma e anniya bonɗo. Be no'oo6e yim6e, ³⁰ 6e niŋoo6e yim6e, 6e waju6e Laamɗo, 6e hoynoo6e yim6e, 6e mawninkiniibe, 6e mantotoo6e, 6e seeban6e ko boni, 6e murtir6e saaraa6e ma66e, ³¹ 6e ngalaa hakkille, 6e nganaa hoolniibe, 6e yoor6e berde, 6e ngalaa yurmeende. ³² Fay so taweede e6e anndi Laamɗo yamirii gadoowo hono dee kulle fuu ana haandi e maayde, 6e kaadataa e wadude de tan, e6e njabani duu gadoowo de fuu.

2

Haala jukkungo Laamɗo

¹ Ndennoo, aan peloowo wo66e oo, ko mbaaw-ɗaa laataade fuu a walaa dadirgal. Sabi so a felii wo66e tawi golle moodon yo gooto, a li6ii hoore maa. ² Eden anndi Laamɗo ana sarira golliroo6e hono dii golleeji 6ee ko waarata e goonga oo. ³ Hey! Aan peloowo golloo6e hono dii golleeji 6ee tawe hono non ngollirta, tama ada sikki a dadan sarri jukkungo Laamɗo ngoo? ⁴ Naa a jawɗo moyyuki Laamɗo mawki kii, kaɗum e mujal mum e sawraare mum? Tama a anndaa Laamɗo ana holle moyyuki mum yalla ada tuuba? ⁵ Kaa ko a joordo bernde a caliido tuubude koo, ada waddana hoore maa tikkere Laamɗo jannde Laamɗo bannginta tikkere mum e sariya mum poocitiido oo. ⁶ Sabi Laamɗo barjoto gooto fuu golle mum. ⁷ Tewtoo6e darja e teddeengal e ko duumotoo, tewtiroo6e dum mujal ley golle lobbo 6ee ke6an nguurndam nduumiidam. ⁸ Kaa haasidi'en salii6e goonga so ana ka66ii e bonannda 6ee, jukkungo naawngo ke6ata. ⁹ Torra e wembere ngoodanii gadoowo ko boni fuu: Yahuudiyankoo6e tafon, lepi goddi njokka hen. ¹⁰ Darja e teddeengal e jam ngoodanii gadoowo ko moyyi fuu, Yahuudiyankoo6e tafon, lepi goddi njokka hen. ¹¹ Sabi Laamɗo burdintaa yim6e.

¹² Laamɗo jukkan luuttoo6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, fay so 6e anndaa Sariya Muusaa oo. Kasen duu luuttoo6e so tawi ana anndi Sariya Muusaa oo, carirte Sariya oo. ¹³ Neddo nanngirtaake poocitiido yeeso Laamɗo e hettinaade Sariya tan, jokkude Sariya oo wadata so nanngiree poocitiido.

¹⁴ Be nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee, kam6e e waasude anndude Sariya Muusaa oo fuu, so 6e ngadirii no Sariya Muusaa oo wiiri nii, 6e kollii e6e njogii sariya e ley hakkillaaji ma66e kam6e e ko'e ma66e fay so 6e ngalaa Sariya Muusaa oo. ¹⁵ Be kollii ko Sariya Muusaa oo yamiri koo ana winndaa e berde ma66e. Hakkillaaji ma66e ceediima dum, wakkatiiji e6e anndi ley

miilooji ma66e 6e ngadii ko boni, wakkatiiji e6e anndi 6e ngadii ko moyyi. ¹⁶ Dum woni ko 6anngoyta ɲannde Laamdo yamirta Iisaa Almasiihu sara ko suudii ley berde koo, sarira dum no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo wiiri nii.

No Yahuudiyankoo6e ngorri e Sariya Muusaa

¹⁷ Aan, so a wii a Yahuudiyanke, a tuugike Sariya Muusaa oo, a mantorike Laamdo, ¹⁸ ada anndi sago Laamdo, a jannginaado Sariya Muusaa oo faa mbaaw-daa subaade ko moyyi, ¹⁹ a tayorii a dowoowo wumbe, a fooyre won6e e nimre 6ee, ²⁰ ada waajoo 6e njanngaali 6ee, ada janngina sukaabe saabe ko njogi-daa anndal e goonga faa hi66i e ley Sariya Muusaa oo koo – ²¹ ada tinndina wo66e, ndennoo a tinndintaa hoore maa naa? Ada waajoo pati wujjee, a wujjataa naa? ²² Ada wiya pati jeenee, a jeenataa naa? Ada harmina tooruuji, a wujjataa ley to di ndewetee too naa? ²³ Aan mantortoodo Sariya Muusaa oo, a luuttataa mo koynaa innde Laamdo ndee naa? ²⁴ Dum wadi so Binndi dii mbii: «Onon ngadi so 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ana mbonkoo innde Laamdo ndee.»*

²⁵ Sabi taadagol ana waawi nafude ma so ada haybi Sariya Muusaa oo, kaa so a yaafii Sariya Muusaa oo, a laatike hono mo taadaaki nii. ²⁶ So mo taadaaki haybii jamirooje Sariya Muusaa dee, yalla waasude taadaade makko hiisataake no o taadiido nii naa? ²⁷ Mo taadaaki kaybudo Sariya Muusaa oo ana sare aan luuttudo Sariya oo, fay so a taadiido anndudo Binndi dii. ²⁸ Sabi wanaa ko yiyetee koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e terde koo woni taadagol. ²⁹ Ko yiyataake koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, taadagol duu ley bernde neddo tawetee. E Ruuhu oo dum fawii, wanaa e binndi dii. Neddo baado non, wanaa yimbe njettata dum, Laamdo yettata dum.

3

¹ Ndennoo, kofum Yahuudiyanke 6urdi leɲi goddi dii? Kofum woni nafaa taadagol? ² Nafaa taadagol ana heewi e alhaaliiji dii fuu. Ko adii fuu, Yahuudiyankoo6e kalfinaa konngol Laamdo ngol. ³ Kaa so yoga ma66e nganaa hoolniibe, dum ana waawi bonnude ko Laamdo yo koolniido koo naa? ⁴ Waawaa! Fay so yimbe fuu yo fenoo6e, Laamdo kaa yo goongirante. Sabi nii winndorii:

«Fooccitaare maa ana annditee
e ko kaalataa koo,

so a sardaama a li6an.»*

⁵ Doo mido haalda no yimbe nii: so oonaare men ana beyda 6annginde fooccitaare Laamdo ndee, dum ana wada so mbiyen Laamdo yo oopiido so jippinii e men tikkere mum naa? ⁶ Fes! Sabi so Laamdo yo oopiido, hono o sarirta aduna oo? ⁷ So tawii fenaande am ana beyda 6annginde goonga Laamdo oo edum teddina mo, saabe kofum caritree-mi mi luuttoowo? ⁸ Won ɲo'oo6e en wiyoo6e eden mbiya: «Ngaden ko boni yalla ko moyyi ana funta hen.» Been yimbe, jukkungo mum'en ana foti e gollleeji mum'en.

No yimbe fuu ndonkiri laataade fooccitiibe

⁹ Ndennoo, enen Yahuudiyankoo6e 6ee, eden 6uri heddiibe 6ee naa? En 6uraa. Sabi mi hollii Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke fuu e ley luutti ngoni, ¹⁰ no Binndi dii mbiiri nii:

* 2:24 Esaaya 52.5 * 3:4 Jabuura 51.6

- «Walaa fuu pooccitiido, fay gooto,
¹¹ fay gooto walaa faamu,
 fay gooto tewtataa Laamdo.
- ¹² Yim6e fuu yo majju6e, fuu yo bon6e,
 walaa fuu gadoowo ko moyyi, fay gooto.»[†]
- ¹³ «Kundude ma66e ana mba'i no janaale udditiide nii,
 demde ma66e ana mbowla pene bonde.
 Toni ma66e ana caawi tooke posoke.»[‡]
- ¹⁴ «Haala ma66e fuu yo kuddi e konngi mettudi.»[§]
- ¹⁵ «Koyde ma66e ana njaawani yuppude yiyam,
¹⁶ bonannda e kunkoo ana jokki e ma66e to 6e njahata fuu,
¹⁷ 6e anndaa laawol jam.»^{*}
- ¹⁸ «Kulol Laamdo walaa e berde ma66e fey.»[†]
¹⁹ Eden anndi huunde fuu ko Sariya Muusaa oo wii, won6e e ley mum
 6ee haaldi, yalla kundude fuu ana mu66oo, yim6e aduna fuu paama potii e
 jukkungo Laamdo. ²⁰ Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo
 saabe haybude mum Sariya Muusaa oo, sabi walaa ko Sariya Muusaa oo
 waawi so wanaa anndinde yim6e ko woni luuttal.

No yimbe laatortoo fooccitiibe yeeso Laamdo

²¹ Kaa jooni Laamdo bannginii no nanngirta yim6e fooccitiibe ko wanaa
 haybude mum'en Sariya Muusaa - no Sariya oo e dewte annabaabe dee
 ceedorii nii: ²² o nanngiran goondin6e 6ee fuu fooccitiibe saabe goondinal
 mum'en Iisaa Almasiihu. Sabi walaa ko burdini yim6e: ²³ yim6e fuu luuttii,
 ngalaa ngedu e annoora Laamdo. ²⁴ Kaa Laamdo nanngirii 6e fooccitiibe
 meere meere kammari hinnee mum. O wadii dum saabe Iisaa Almasiihu
 coottitiido 6e oo. ²⁵ Oon Laamdo fodi hokkitirde yonki mum faa yaafoo
 luutti goondin6e dum, saabe yiyam mum dam. Hono non Laamdo holliri
 fooccitaare mum, fay so jukkaalino luuttoo6e arannde ²⁶ saabe mujal mum.
 O wadiirii dum faa o banngina fooccitaare makko wakkati mo ngon-den e
 mum oo, yalla omo holla o pooccitiido, kasen neddo fuu goondindo Iisaa, o
 nanngiran dum pooccitiido.

²⁷ Ndennoo, kodum fuu woni daliili wasu mo neddo hedderii? Fay gooto!
 Haybude Sariya Muusaa oo saabii dum naa? Wanaa! Goondinal tan saabii
 dum! ²⁸ Sabi miden anndi neddo goondinal mum nanngirtee pooccitiido,
 wanaa saabe haybugol mum Sariya Muusaa oo. ²⁹ Naa Laamdo yo Laamdo
 Yahuudiyankoo6e tan? Wanaa kanko woni Laamdo leji goddi dii duu
 naa? Kanko jaati woni Laamdo leji goddi dii duu, ³⁰ sabi Laamdo gooto
 woodi, nanngiroowo taadiibe 6ee fooccitiibe saabe goondinal mum'en, 6e
 taadaaki 6ee duu o nanngiran dum'en fooccitiibe saabe goondinal mum'en.
³¹ Ndennoo, min ittiroo6e Sariya Muusaa oo goondinal naa? Fes! Min ittaali
 mo, min tabintin6e mo!

4

Haala goondinal Ibarahiima

¹ Kodum mbiyaten e Ibarahiima njaati men oo? ² So tawiino nii mo
 laatike pooccitiido saabe gollleeji makko dii, nden omo waawi mantaade. Kaa
 mo waawaa mantaade yeeso Laamdo. ³ Sabi Binndi dii mbii: «Ibarahiima

[†] 3:12 Jabuura 14.1-3; 53.2-4   [‡] 3:13 Jabuura 5.10   [§] 3:14 Jabuura 10.7   ^{*} 3:17 Esaaya 59.7-8

[†] 3:18 Jabuura 36.2

goondinii Laamdo, Laamdo jatorike mo saabe majjum mo poocciitido.»*

⁴ Golloowo, njoŋdi mum jatortaake wadaneede moyyere, dum tilsudum.

⁵ Kaa mo fawataa jikke mum e golleeji mum lobbi, pawoowo jikke oo e goondinde Laamdo baawdo nanngirde yedduŋe foocciitiiŋe oo, kanko, Laamdo jatorito mo saabe goondinal makko ngal mo poocciitido. ⁶ Nii Daawuuda siforii mbelko'aaku neddo mo Laamdo jatorii poocciitido tawi walaa golleeji lobbi:

⁷ «Be boofi mum'en njaafaa,
ŋe luutti mum'en tosaa,
mbelii hoore.

⁸ Neddo mo Joomiraado hiisaaki luutti mum,
welii hoore.»†

⁹ Tama taadiiŋe ŋee tan njeŋ oon mbelko'aaku? Tama ŋe taadaaki ŋee ngalaa hen? Tama wanaa saabe goondinal Laamdo jatorii Ibarahiima yo poocciitido? ¹⁰ Ndennoo, hono Ibarahiima worrunoo nde nanngiraa poocciitido ndee? O taadiido naa o wanaa? O nanngiraama o poocciitido gila o taadaaki. ¹¹ Taadagol makko duu yo maande holloore foocciitaa makko ndee saabe goondinal o heŋiri gila o taadaaki. Hono non, o laatorii njaati goondinŋe ŋe taadaaki ŋee fuu, yalla ŋeen duu ana njatoree yo foocciitiiŋe. ¹² Kasen kanko woni baaba taadiiŋe ŋe kaadaali e taadagol tan, jokkuŋe laawol makko, kanko baaba men Ibarahiima goondindo Laamdo gila taadaaki oo.

Haala ko Laamdo fodani Ibarahiima

¹³ Laamdo fodanii hokkude Ibarahiima e iwdi mum aduna oo. Wanaa kammari Ibarahiima ana jokki Sariya oo Laamdo fodiri dum, o fodirii dum kammari foocciitaa nde o hokkiri Ibarahiima saabe goondinal mum ndee.

¹⁴ Sabi so tawii jokkude Sariya ana heŋa neddo faa hokkee ko fodaa koo, goondinal laatike meere, fodoore ndee duu nafataa. ¹⁵ Sabi Sariya oo jukkungo Laamdo waddata, kaa do sariya walaa, boofi duu ngalaa.

¹⁶ Ndennoo, fodoore Laamdo ndee e goondinal fawii, yalla ende laato moyyere makko, nde tabitana iwdi Ibarahiima fuu, wanaa jokkuŋe Sariya ŋee tan, nde tabitana goondinirŋe no Ibarahiima goondiniri nii ŋee fuu. Kanko woni njaati meeden en fuu ¹⁷ yeeso Laamdo, no winndorii nii: «Mi wadii ma baaba leŋi keewdi.»‡ Ibarahiima goondinii Laamdo guurtinoowo maayŋe, biyoowo ko woodaa yo laato. ¹⁸ Do Ibarahiima haannoo tayude jikke doo, don fawi jikke goondini, nii laatorii baaba leŋi keewdi no Laamdo wiirunoo mo nii: «Hono nii iwdi maa fotata.»§ ¹⁹ Ibarahiima duuŋi mum ana mbaara e teemedere, kaa goondinal makko lo'aali nde o yiinoo terde makko naywii, Saaratu jom suudu makko oo duu naywii yawtii rimde. ²⁰ O sikki-taaki fodoore Laamdo ndee, ko laatii dee, goondinal makko beydi heŋude semmbe, mo teddini Laamdo, ²¹ sabi o tayorii Laamdo ana waawi tabintinde fodoore mum. ²² Saabe dum, «Laamdo jatorii mo o poocciitido.» ²³ Ko Binndi dii mbii «Laamdo jatorii mo o poocciitido» koo, wanaa kammari makko tan winndorii, ²⁴ ana winndorii kammari meeden enen duu, enen warooŋe jatoreede en foocciitiiŋe, goondinŋe Laamdo guurtindo Joomiraado men lisaa e hakkunde maayŋe oo, ²⁵ oon bardaado saabe luutti men, guurtiniraado yalla eden nanngiree en foocciitiiŋe.

* 4:3 Puɖɖooɖe 15.6 † 4:8 Jabuuraa 32.1-2 ‡ 4:17 Puɖɖooɖe 17.5 § 4:18 Puɖɖooɖe 15.5

5

Haala jam hakkunde men e Laamdo

¹ Nde wonnoo en nann giraama fooccitiibe saabe goondinal, jam wadii hakkunde men e Laamdo kammari Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

² Kanko udditani en damal hinnee Laamdo mo ngon-den e mum jooni oo, dum laatorike saabe goondinal men ngal. Eden ceyoroo jikke heboode ngedu e annoora Laamdo. ³ Wanaa dum tan, eden ceyoroo torraaji men duu sabi eden anndi torraaji ndimata mujal, ⁴ mujal ngal rima neddaaku, neddaaku oo rima jikke. ⁵ Jikke oo noo fuurataa, sabi Ruuhu Ceniido mo ndokke-den oo hebbinani en jilli Laamdo dfi.

⁶ Sabi nde en ngalaano semmbe ndee, nden Almasiihu maayani en, enen yeddu6e Laamdo, e ley wakkati mo Laamdo subii oo. ⁷ Ana tiidi neddo jaba maayande goddo fay so oon yo pooccitiido, ana moyya neddo jaba maayande neddo moyyo. ⁸ Kaa Laamdo tabintinani en jilli mum e men ko Almasiihu maayani en gila en luuttoo6e koo. ⁹ Jooni ko nann gira-den en fooccitiibe saabe yiyiam makko dam koo, tayoral en ndadan e jukkungo Laamdo ngoo saabe makko. ¹⁰ Sabi nde ngonno-den en konnee'en Laamdo ndee, Laamdo rewrintini en e mum saabe maayde Biyum oo ndee. Ko ndewrintina-den e makko jooni koo, tayoral en kisinirte saabe nguurndam Biyiiko oo dam. ¹¹ Kasen duu eden ceyoroo Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, dewrintindo en e Laamdo oo.

No Aadama nannditirta e Almasiihu garoynoodo oo

¹² Jooni, saabe neddo gooto luutti naatiri e aduna oo, kasen duu luutti dfi ngaddi maayde. Non maayde ndee yottorii yim6e fuu, sabi 6e fuu 6e luuttii.

¹³ Gila Sariya Muusaa oo jippinaaka, luutti ana ngoodi e aduna oo, kaa so sariya walaa, luutti kiisataake. ¹⁴ Gila e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde heerii. Fay 6e luuttiraali no Aadama luuttudo yamiroore Laamdo 6ee nii duu maayan. Oon Aadama ana nanndita e garoyoowo oo.

¹⁵ Kaa en kaanaa fonndude luuttal Aadama e dokkal Laamdo. Goonga, yim6e heew6e maayii saabe luuttal neddo gooto, kaa hinnee Laamdo 6uri fuu mawnude, kapum e moyyere nde o wadani yim6e heew6e saabe neddo gooto ndee, dum woni Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Kasen duu en kaanaa fonndude ko dokkal Laamdo waddata koo e ko luuttal neddo gooto waddata koo. Sabi sariya banngal luuttal neddo gooto jukkungo waddi, kaa moyyere Laamdo mawnde caggal luutti keewdi wadi faa yim6e nann giraa fooccitiibe. ¹⁷ Ko luuttal neddo gooto (dum woni Aadama) waddani maayde laamaade yim6e koo, tayoral heboo6e hinnee Laamdo keewdo hokkaa6e fooccitaare 6ee, kapum'en laamoto ley nguurndam saabe neddo gooto (dum woni Iisaa Almasiihu).

¹⁸ Ndennoo, no luuttal neddo gooto waddirani yim6e fuu jukkungo nii, hono non kasen golle pooccitiido mo neddo gooto golli wadirta yim6e fuu nann giree fooccitiibe hokka dum'en nguurndam. ¹⁹ No salaare neddo gooto wadiri yim6e heew6e luuttoo6e nii, hono non dowtaare neddo gooto duu wadiroyta heew6e nann gireede fooccitiibe.

²⁰ Sariya Muusaa oo wardii faa luutti 6eyda annditeede, kaa do luutti keewi fuu, don hinnee Laamdo 6urata fuu heewde. ²¹ Hono no luuttal laamorii saabe maayde ndee nii, hono non hinnee Laamdo oo duu laamoroytoo saabe fooccitaare ndee faa na6a en to nguurndam nduumiidam dam Joomiraado men Iisaa Almasiihu hokkata en dam.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurtidinde e mum

¹ Ndennoo, koŋum mbiyaten? En keddoto e luuttal yalla hinnee Laamdo oo ana beydoo naa? ² Dum waawaa laataade! En maaybe banngal luutti, dum woni en ceertii e majji. Ndennoo hono mbaawraten kasen wuurde e ley luutti? ³ Odon anndi lootogal men batisima ka66ngal en e Iisaa Almasiihu ngal ha66ii en e maayde mum duu. ⁴ Ndennoo, e ley batisima oo en maaydii e makko en irdaama e makko, yalla no Almasiihu wuurtiri e hakkunde maaybe saabe baawde Baabiraado teddude dee nii, enen duu eden nguurda non nguurdam kesam. ⁵ E ley dum, no ndeentir-den e makko maayde nanndunde e nde makko ndee nii, hono non ndeentirten e makko immital nanndungal e ngal makko ngal. ⁶ Sabi eden anndi ko hiiddi ko woni ley men koo tontidaama e makko dow leggal bardugal, yalla terde men luuttooje dee ana kalkoo, tonngite-den iwde e tonngoode luuttal. ⁷ Sabi maaydo tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, nanngraama poocciitido. ⁸ Ko maaydu-den e Almasiihu koo, eden koolii en nguurdan e makko duu, ⁹ sabi eden anndi ko Almasiihu wuurti e hakkunde maaybe koo, maayataa kasen, maayde duu jaalataako mo kasen. ¹⁰ Sabi nde o maayi ndee, o tayii tonngoode luuttal cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuui dii fuu. Jooni e nguurdam makko dam, Laamdo o wuurani. ¹¹ Hono non, onon duu, laatee no maaybe nii banngal luuttal, no wuuranbe Laamdo nii e ha66agol mon e Iisaa Almasiihu ngol.

¹² Ndennoo, pati accee luuttal jaaloo terde mon maayooje dee faa njokkon gidaade majje. ¹³ Pati ndokkee caldi mon dii luuttal, pati ngadon di ka6orde oonaare. Ndokkee ko'e mon Laamdo. Kammari on maaynoobe, jooni kaa on wuurbe, ngadon caldi moodon dii ka6orde fooccitaare. ¹⁴ Luuttal jaalataako on kasen, sabi on noottii taweede e ley Sariya oo, ko ngon-don e mum dee, e ley hinnee Laamdo.

No yimbe laatortoo golloobe downtaniibe fooccitaare

¹⁵ Kodum hen, ndennoo? En luuttan saabe e ley hinnee ngon-don wanaa e ley Sariya naa? Dum waawaa laataade! ¹⁶ Odon anndi so on ngadii ko'e mon e gollande neddo faa downtano-don dum, on laatiima maccube mo downtano-don oo. Ndennoo, naa on laatiima maccube luutti na6ooji on e maayde, naa on downtaniima Laamdo na6oowo on e fooccitaare. ¹⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo! Arande e tonngoode luuttal ngonno-don, kaa jooni odon nii downtorii berde laabude laawol ngol njanngine-don ngol. ¹⁸ On tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike golloobe downtaniibe fooccitaare ndee. ¹⁹ Mido haalda doo no yimbe paamirta nii kammari on njaawaali faamde. No ngadirno-don caldi mon dii e maral tuundi e oonaare faa ngollu-don ko boni nii, jooni ngadirnon non caldi mon dii e maral fooccitaare faa ngollon ko senii.

²⁰ Nde ngonno-don e tonngoode luuttal ndee, on laatanooki golloobe downtaniibe fooccitaare. ²¹ Kodum ke6uno-don e majjum? Fay huunde, so wanaa ko kersirton hannde koo, sabi battane majjum yo maayde. ²² Kaa jooni, on tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gollanoobe Laamdo, odon nguura e senaare. Battane majjum yo nguurdam nduumiidam. ²³ Sabi mbarjaari luuttal yo maayde, kaa moyyere nde Laamdo hokkata ndee yo nguurdam nduumiidam e ley ha66agol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

7

No yimbe tonngitirtee iwde e tonngoode Sariya

¹ Sakiraaŕe, mido haaldana on no yimbe annduŕe Sariya Muusaa oo 6ee nii. Odon anndi faa laaŕi paca neddo e ley Sariya tawetee so nii ana heddi wuurde. ² Hono nii debbo bamaaŕo, sariya tonngi dum e gorum oo so nii gorko oo ana wuuri. Kaa so gorko oo maayii, mo tonngitaama iwde e sariya tonngunoodo mo oo. ³ So goddo 6amii mo e ley nguurndam goriiko oo, wiyete mo jeenoowo. Kaa so goriiko oo maayii, sariya oo yoppitan mo, mo wiyataake jeenoowo so mo 6amondirii e gorko goddo. ⁴ Sakiraaŕe am, onon duu on maayanii Sariya Muusaa, on iwii e ley mum kammari maayde Almasiihu ndee, on jeyaama e goddo, dum woni Almasiihu mo Laamdo wuurtini e hakkunde maayŕe oo yalla eden ngolla ko welata Laamdo. ⁵ Wakkati nde ngonno-ŕen e hiini hoore men ndee, gidaade yonki bonde de Sariya Muusaa oo tekkini dee ana ngolla e terde men faa naba en to maayde. ⁶ Kaa jooni, en tonngitaama iwde e tonngoode Sariya Muusaa, sabi en maayii banngal Sariya tonngunoodo en oo faa mbaawen gollande Laamdo ley nguurndam kesam tuugiidam e Ruuhu oo, tawee dam tuugaaki e Sariya kiiddo binndaaŕo oo.

No Sariya Muusaa anndiniri ko woni luuttal

⁷ Ndennoo, kodum mbiyaten? Sariya Muusaa oo yo luuttal naa? Wanaa! Kaa noo, Sariya oo anndini kam ko woni luuttal. Sabi mi anndataano ko woni tuuyo so Sariya oo wiyaalino: «Pati tuuye-ŕaa!» ⁸ Luuttal ngal tuugike kadaadi dii, wadi e am sii tuuyooji fuu. Sabi so Sariya walaa, luutti dii yo baatudii. ⁹ Arande, nde mi anndaano Sariya oo ndee, miin, mido wuurnoo, kaa ko kadaadi dii ngari koo, luuttal laattii guurngal, ¹⁰ miin, maay-mi. Jamirooje kaannoodo waddande kam nguurndam dee, laatii na6ooje kam to maayde. ¹¹ Sabi luuttal ngal tuugike kadaadi dii, yoyyi kam, wardi kam di. ¹² Ndennoo, Sariya Muusaa yo ceniido, jamirooje dee duu yo ceniide yo poocciide yo moyyude.

¹³ Jooni, ko moyyi waddanii kam maayde naa? Waddanaali! Luuttal woni ko waddani kam maayde. Hono nii ngal annditirtee ngal luuttal jaati, sabi ngal nawtorike ko moyyi faa rima e am maayde. Ndennoo, saabe jamirooje dee luuttal ngal banngi ngal luuttal ya66itiingal.

No yimbe njogoraaki sembe haŕude e luutti

¹⁴ Eden anndi Sariya Muusaa oo to Ruuhu Ceniido iwi. Kaa miin mi neddo lo'udo mo luutti njaalii. ¹⁵ Sabi mi faamaali ko ngadan-mi koo: ko njidu-mi wadude koo, mi wadataa dum, kaa ko mbanu-mi koo, dum ngadan-mi. ¹⁶ So mido wada ko mi yidaa koo, dum ana holla mi jabii Sariya Muusaa oo ana moyyi. ¹⁷ Joonoo, wanaa miin wadirta non, luuttal gonngal e am ngal wadirta non. ¹⁸ Mido anndi e ley am, dum woni e ley terde am, ko moyyi walaa e mum. Yidude wadude ko moyyi ana e am, kaa mi waawaa wadude dum. ¹⁹ Mi wadataa ko moyyi ko njidu-mi koo, ko boni ko mi yidaa koo ngadan-mi. ²⁰ Kaa so mi wadii ko mi yidaa, wanaa miin gollirta non, luuttal gonngal e am ngal gollirta non. ²¹ Ko taykii-mi hen dee: wakkati fuu mido yidi wadude ko moyyi, kaa ko boni koo huŕindii kam. ²² To ley hakkille am too, Sariya Laamdo oo ana weli kam jaati, ²³ kaa mido maata neesu bonde e ley terde am, ana haŕa e sariya gondo ley hakkille am oo. Neesu bonde oo ana wada kam maccudo luuttal gonngal e terde am ngal. ²⁴ Hee mido yurminii!

Homo waawi ittude kam e dee terde naŕooje kam to maayde? ²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu!

Ndennoo miin, e ley hakkille am mi gollanoowo Sariya Laamdo, kaa e terde am mi gollanoowo luuttal.

8

Haala nguurndam kabbiidam e Ruuhu Laamdo

¹ Jooni kaa, jukkungo fuu walaa e ha66ii6e e Iisaa Almasiihu 6ee, ² sabi baawde Ruuhu dokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu dee ittii en e baawde luuttal, kaŕum e maayde fuu. ³ Ko Sariya Muusaa ronki timminde saabe loore terde men koo, dum Laamdo timmini. Faa o tosa luutti o neldi Biiyiko jaati dow mbaadi nanndundi e ndi 6i66e aadama luuttoo6e ndii. E mum o jukki luuttal gollowal e ley terde men ngal. ⁴ Dum fuu yalla laa6al ngal Sariya oo yamiri ngal ana hi66a e meeden, enen jokku6e Ruuhu 6e njokkaali e gidaade yonki mum'en 6ee. ⁵ Ha66ii6e e gidaade yonki 6ee, gidaade yonki miilata, kaa ha66ii6e e Ruuhu 6ee, ko Ruuhu jey koo miilata. ⁶ Miilde gidaade yonki mum tan, maayde waddanta neddo, kaa noo, miilde ko Ruuhu jey koo, nguurndam e jam waddanta neddo. ⁷ Sabi miiloowo gidaade yonki mum tan yo gaŕo Laamdo, sabi joomum dwtantaako Sariya Laamdo oo, ko selli hen dee, waawaa jaati. ⁸ Ha66ii6e e gidaade yonki 6ee mbaawaa welde Laamdo.

⁹ Kaa onon, on kab6ataako e gidaade yonki so Ruuhu Laamdo ana e mon, e Ruuhu oo ka66oto-don. Neddo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oo, waldaa e Almasiihu. ¹⁰ Kaa so Almasiihu wonii e mon, fay so taweede terde mon dee yo maayde saabe luuttal ngal, yonkiiji mon dii kaa yo guurdi kammari on nanngiraama foociti6e. ¹¹ Laamdo guurtindo Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e oo, so Ruuhu mum ana e mon, kaŕum jaati hokkata terde mon maayooje dee nguurndam, o hokkiran dum Ruuhu makko gondo e mon oo.

¹² Jooni kaa, sakiraa6e, so won ko tilsinte-den, wanaa jokkude gidaade yonki tilsinte-den. ¹³ So on nguurdii no gidaade yonki ngorri nii fuu, on maayan. Kaa so on mbardii gidaade dee Ruuhu Laamdo oo, on nguuran. ¹⁴ Be Ruuhu Laamdo oo dowata 6ee yo 6i66e Laamdo. ¹⁵ Sabi Ruuhu mo Laamdo hokki on oo wadataa on maccu6e faa wartira on e kulol. Ko ke6udon dee, Ruuhu gadoowo on 6i66e Laamdo. Kanko wadata en noddiren Laamdo «Abba». ¹⁶ Ruuhu oo jaati, kaŕum e 6erde men dee ana ceedoo en 6i66e Laamdo. ¹⁷ So en 6i66e, en ronoo6e duu. So en ronoo6e ko Laamdo fodi koo, en rondo6e e Almasiihu. So eden torridee e makko, en ke6idan e makko teddeengal duu.

Haala teddeengal garoyoowal

¹⁸ Mido anndi torraaji meeden hannde dii mbaawaa fonndeede e teddeengal ngal Laamdo 6annginanta en janngo ngal. ¹⁹ Tagoore ndee fuu ana heppi jalaande nde Laamdo 6annginta teddeengal 6i66e mum ndee. ²⁰ Sabi tagoore ndee, baawde naŕooje nde e meere laamotoo nde. Wanaa e sago mayre dum wadaa, Laamdo muuyrunoo dum non. Kaa jikke ana woodi, ²¹ sabi tagoore ndee tonngitete iwde e tonngoode nolgol, soottitee he6a ngedu e teddeengal ngal 6i66e Laamdo 6ee ke6ata ngal. ²² Sabi eden anndi, faa jooni tagoore ndee fuu ana uuma ana tampi e naawalla natawera. ²³ Wanaa dum tan, enen he6ir6e Ruuhu Laamdo oo no dokkal Laamdo adingal nii 6ee duu eden uuma, sabi eden keppi Laamdo soottitaaki terde men dee wada en 6i66e mum. ²⁴ Sabi e ley jikke kisina-den. Kaa jikke ke6aado noottii laataade jikke,

sabi neddo fawataa jikke e ko hebi. ²⁵ Kaa so eden pawa jikke e ko en kebaali tafon, en ndoomiran dum sawraare.

²⁶ Hono non Ruuhu oo waran walla en e loore men duu, sabi en anndaa no kaan-den wadirde duwaawu nii. Kaa Ruuhu oo e hoore mum jaaganto en Laamdo, jaagoroo uumaali di mbaawaa sifeede e haalaaji. ²⁷ Laamdo kumpitiido ko woni ley berde men oo duu ana anndi anniya Ruuhu, sabi e sago makko Ruuhu oo jaagirantoo seniibe bee.

²⁸ Eden anndi, yidube Laamdo noddiraaŋe anniya makko bee, Laamdo ana wada huunde fuu gollida faa laatanoo dum'en ko moyyi. ²⁹ Sabi 6e Laamdo anndi gila tagaaka bee, o hoddiranii dum'en nanndude e Biyiiko oo, yalla Biddo oo ana laatoos hammadiijo sakiraaŋe heewbe. ³⁰ Kasen duu 6e o hoddirani bee, o noddii dum'en, 6e o noddi bee, o nanngirii dum'en foocitiibe, 6e o nanngiri foocitiibe bee, o hokkii dum'en ngedu mum'en e teddeengal makko.

Haala jilli Almasiihu

³¹ Caggal dum fuu, kodum mbiyaten? So Laamdo ana wondi e men, homo waawi honude en? ³² Kanko, fay Biyiiko oo e hoore mum mo hadaali en, o hokkitirii dum kammari men en fuu. Fay huunde hadataa mo hokkude en ko moyyi fuu, o hokkida en dum e mum. ³³ Homo naŋata 6e Laamdo subii 6ee sariya? Fay gooto, sabi Laamdo nanngirii 6e foocitiibe! ³⁴ Homo waawi libude 6e e sariya? Walaa, sabi Iisaa Almasiihu maayanii en, ko buri dum fuu, o wuurtanii en. Omo joodii jaamo Laamdo omo jaaganoo en. ³⁵ Kodum waawi seenndude en e jilli di Almasiihu yidi en dii? Billaare naa, wemmbera naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, farati naa, naa kaafaawi? ³⁶ Nii Binndi dii mbiiri:

«Saabe maa miden nii kosa maayde
jannde fuu,

miden nanngiraa no baali kirsoyteedi nii.»*

³⁷ Dum fuu e taweede, eden kebira jaalogal manngal saabe jiddo en oo. ³⁸ Sabi mido taylori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa malaa'ika'en, wanaa laamu, wanaa ko wari jooni, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe, ³⁹ wanaa baawde gonde dow, wanaa gonde ley, wanaa huunde fuu ko tagaa, fay huunde waawaa seenndude en e jilli di Laamdo wadi e men dii e ley ha66agol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lepol ngol Laamdo subii

¹ Ko kaalan-mi doo koo yo goonga, sabi ko ngon-mi e Almasiihu koo kaaliran-mi, mi fenataa. Hakkille am mo Ruuhu Ceniido dowata oo, ana seedanoo kam ² mboy-yonki cattudo, kajum e naawalla duumiido ana e am ³⁻⁴ saabe Israa'ililankooŋe sakiraaŋe am bee. Mido yelinoo laataade kudaado mi seerta e Almasiihu miin e hoore am so ana nafannoo lepol am ngol. Kambe ngoni 6e Laamdo wadi 6i66e mum, holli 6e teddeengal mum. Kambe njeŋe aadiiji dii e Sariya Muusaa oo. Kasen duu Laamdo anndinii 6e no rewirtee, wadanii 6e podooje mum. ⁵ Lepol am yo iwidi maamiraaŋe Israa'ila aranndeeŋe bee, Almasiihu duu banngal 6ii-aadamaaku mum e lepol ngol iwi, kanko woni Laamdo, o tiimdo huunde fuu, yo o yette faa abada. Aamiina.

* 8:36 Jabuura 44.23

⁶ Dum wanaa wiide konngol Laamdo ngol laatike meere. Sabi wanaa iwbe e Israa'iila 6ee fuu ngoni Israa'ilankooŋe, ⁷ wanaa iwbe e Ibarahiima 6ee fuu ngoni 6i66e mum jaati. Sabi Laamdo wii Ibarahiima: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»* ⁸ Dum woni: wanaa 6i66e Ibarahiima rimiraabe no yimbe fuu ndimirtee nii ngoni 6i66e Laamdo, rimiraabe saabe fodooe ndee 6ee nanngiraa no iwdi makko jaati nii. ⁹ Sabi Laamdo fodii ddi konngi wii: «Mi wartan e hono oo wakkati mawuuri, Saaratu heban biido gorko.»† ¹⁰ Wanaa dum tan. Rebekka duu 6amii reedu funeeŋe. Baaba ma66e yo Isiyaaka, maama men oo. ¹¹⁻¹² Gila 6i66e 6ee ndimaaka sako 6e ngada ko moyyi naa ko boni, nden Laamdo wii Rebekka: «Mawniraado oo laatoto maccudo mijiraado oo.»‡ O wadiri non faa anniya makko banngal subagol tabita, dum woni: subagol makko ngol fawaaki e golle yimbe, e Laamdo noddoo wo oo ngol fawii ¹³ no Binndi ddi mbiiri nii: «Yaakuuba korsin-mi, Iisuwa koynu-mi.»§

¹⁴ Ndennoo, kodum mbiyaten? Laamdo yo oojiido naa? Fes! ¹⁵ Annii ko o wii Muusaa:

«Mi hinnoto mo muuy-mi hinnaade,
mi yurmoto mo muuy-mi yurmaade.»*

¹⁶ Ndennoo, subagol makko fawaaki e sago neddo naa e golle mum, ko fawii e mum dee, dow Laamdo jurmotoodo oo. ¹⁷ Sabi e ley Binndi ddi, Laamdo wii Fira'awna: «Ko ngadir-maa-mi kaananke dee, faa mi hollira baawde am e maa, kasen duu faa innde am ooynee e aduna oo fuu.»† ¹⁸ Ndennoo, Laamdo yurmoto mo muuyi, yoornan bernde mo muuyi.

¹⁹ Ana moyya daja biido kam: «So non dum worri, kodum Laamdo felirta yimbe so fay gooto waawaa salaade muuyde makko dee?» ²⁰ Aan neddo oo, kodum ngon-daa faa njeddaa Laamdo? Loonde mahaande ana wiya mahudo dum oo: «Ko saabii so mahir-daa kam nii?» ²¹ Mahoowo loode ana waawi wafude e loope dee ko yidi fuu: e loopal gootal o maha loonde nde gollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, o maha wonnde gollirteende ko wanaa ko hensaa. ²² Haya, fay so taweede Laamdo muuyi 6annginde tikkere mum kam e baawde mum, o mujanii 6e o tikkani 6ee mujal cattungal, dum woni haandube e halkaade 6ee. ²³ O wadirii nii faa o 6anngina annoora makko mawdo dow 6e o yurmotoo 6ee, 6e o lanndinanii gila ko 6ooyi yalla ana keba ngedu e annoora makko. ²⁴ Been yimbe ngoni enen 6e o noddii 6ee, wanaa ley Yahuudiyankooŋe 6ee tan, ley lepi goddi ddi duu. ²⁵ Nii Laamdo wiiri dum e dewtere annabi Hosee'a:

«Lepol ngol wanaa lepol am ngol,
mi noddiroyan ngol lepol am,
yimbe 6e korsinaaka 6ee,
mi noddiroyan 6e yimbe am horsube.

²⁶ Kasen duu do 6e mbiyetenoo 6e nganaa yimbe am doo,
don 6e mbiyoytee 6i66e Laamdo guurdo oo.»‡

²⁷ Annabi Esaaya duu haalii haala Israa'ilankooŋe, wii: «Fay so 6i66e Israa'iila keewiri no njaareendi geeci nii, seeda ma66e tan hisintee, ²⁸ sabi Joomiraado tabintinan konngol mum faa hi66a e leydi ndii ko yaawi.»§

²⁹ Kasen duu nii Esaaya wiirunoo gila arande:

* 9:7 Pudfoode 21.12 † 9:9 Pudfoode 18.10,14 ‡ 9:11-12 Pudfoode 25.23 § 9:13 Malakiya 1.2-3 * 9:15 Pergu 33.19 † 9:17 Habaakuk 9.16 ‡ 9:26 Hosee'a 2.25; 2.1 § 9:28 Esaaya 10.22-23

«Sinndo Joomiraado Jom Semmbe oo daldaalino en iwdi, tawanno en laatike no ngeenndi Sodooma nii, en nanndii e ngeenndi Gomoora.»*

No Laamdo nanngirta goondinbe Iisaa bee fooccitiibe

³⁰ Ndennoo, kodum mbiyaten? Ko mbiyaten annii: yimbe 6e nganaa Yahuudiyanke 6e tewtaalino nanngireede fooccitiibe yeeso Laamdo 6ee, been kebi fooccitaare, dum woni fooccitaare saabe goondinal. ³¹ Israa'iilankooŋe tewtunoobe nanngireede fooccitiibe yeeso Laamdo saabe jokkude Sariya 6ee ndonkii hebude nanngireede fooccitiibe. ³² Ko saabii? Saabe 6e tewtiraali dum goondinal, golle maabe 6e tewtiri dum faa 6e pergitii e «haayre fergitoore ndee» ³³ no haala kaa hippiraa ley Binndi dii nii:

«Mi fawan e Siyona haayre nde yimbe pergitotoo e mum so liŋa dum'en. Kaa goondindo nde fuu hersataa abada!»†

10

¹ Sakiraaŋe, ko njidu-mi e bernde am jaati, e ko jaagotoo-mi Laamdo: Israa'iilankooŋe kisinee. ² Mido seedanoo 6e ebe kirana Laamdo sanne, kaa kiram maabe dam waldaa e faamu. ³ Be paamaali fooccitaare nde Laamdo hokkata neddo ndee, faa 6e piyani ko'e maabe dabare laataade fooccitiibe. Hono nii 6e dwtanaaki sariya mo Laamdo darni faa nanngira neddo pooccitiido oo. ⁴ Sabi Almasiihu woni timmoode Sariya Muusaa oo, yalla goondindo Almasiihu fuu ana nanngiree pooccitiido.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

⁵ Ko Muusaa winndi banngal fooccitaare iwnde e Sariya ndee annii: «Neddo fuu jokkudo Sariya oo, wuurdan saabe Sariya oo.»* ⁶ Kaa ko fooccitaare iwnde e goondinal ndee wii koo: pati wii e bernde maa «Homo jabbata dow kammu?» Dum woni faa jippina Almasiihu, ⁷ naa «Homo yahata laakaraa?» Dum woni faa immintina Almasiihu e hakkunde maaybe. ⁸ Ndennoo, kodum fooccitaare iwnde e goondinal wiyata? Dum doo nde wiyata: «Konngol Laamdo ana badi maa, engol e hunduko maa, engol e bernde maa.»† Ngol konngol woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngal. ⁹ So a seedorike hunduko maa Iisaa yo Joomiraado, a goondinii e bernde maa Laamdo wuurtinii mo e hakkunde maaybe, a hisinte. ¹⁰ Sabi goondindo e ley bernde mum, Laamdo nanngiran dum pooccitiido, ceedoriiido hunduko mum, Laamdo hisinan dum ¹¹ no Binndi dii mbiiri nii: «Goondindo mo fuu hersataa.» ¹² Jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke, 6e fuu 6e Joomiraado gooto, o kebbinoowo moyyereji makko e noddooŋe mo 6ee fuu. ¹³ Sabi «neddo fuu noddudo innde Joomiraado, hisinte.»‡

¹⁴ Kaa hono 6e mbaawiri noddude mo so 6e ngoondinaali mo? Hono 6e mbaawiri goondinde mo so 6e nanaali kabaaru makko? Hono 6e mbaawiri nande kabaaru makko so baajotoodo walaa? ¹⁵ Hono yimbe mbaawiri waajaade so nelaaka? Binndi dii mbii: «Huunde fuu buraa yiigol warooŋe yottinde Kabaaru Lobbo 6ee ngol woodude.»§ ¹⁶ Kaa wanaa yimbe fuu njaŋani Kabaaru Lobbo oo. Annabi Esaaya wii: «Joomiraado, homo goondini

* 9:29 No Sodooma e Gomoora kalkiraa nii winndaama e ley Pudfoode 19.1-29 † 9:33 Esaaya 28.16

* 10:5 Lewinkooŋe 18.5 † 10:8 Fillitagol Tawreeta 30.12-14 ‡ 10:13 Yo'ila 3.5 § 10:15 Esaaya

waaju amen oo?»* ¹⁷ Hono nii goondinal hebiraa e nande waaju, waaju duu hebiraa e konngol Almasiihu.

¹⁸ Kaa mido lamndoo dum doo: Israa'iilankoo6e nanaali naa? Be nanii jaati! Nii Binndi dii mbii:

«Daade ma66e nanaama e aduna oo fuu, konngi ma66e njottiima faa hoore leydi.»†

¹⁹ Mido lamndoo kasen: Israa'iilankoo6e paamaali naa? Ley Tawreeta Muusaa Laamdo wii tafon:

«Mi wadan kiron 6e laataaki lejol 6ee, mi wadan tikkanon lejol ngol walaa hakkille.»‡

²⁰ Nden kaa, annabi Esaaya hulaali wiide caggal mum:

«Be tewtaalino kam 6ee tawii kam, 6e lamndanaaki kam 6ee,

mi 6annganii dum'en.»§

²¹ Kaa banngal Israa'iila, Laamdo wii:

«Nannde fuu mido lanndinii ja66aade lejol caliingol jeddungol ngol.»*

11

No Laamdo holliri ana yurmoo Israa'iilankoo6e

¹ Ndennoo, mido lamndoo: Laamdo yoppii yim6e mum Israa'iilankoo6e 6ee naa? O yoppaali! Sabi miin e hoore am mi Israa'iilanke, mi iwdi Ibarahiima, e suudu baaba Bejamin njeyaa-mi. ² Laamdo yoppaali yim6e mum 6e subinoo gila arannde 6ee. Tama on anndaa ko Binndi dii mbii nde annabi Iliyaasa wullantonoo Israa'iilankoo6e 6ee to Laamdo, wii: ³ «Joomiraado, 6e mbarii annabaabe maa, 6e ngurjinii ittirde maa sadaka, miin tan gooto heddi, e6e ndaara no 6e mbarda kam.» ⁴ Kodum Laamdo jaabii mo? Dum doo: «Mi moobtanii hoore am ujunaaji njeddon gorko 6e kujidanaali tooru wiyeteendu Ba'ala.» ⁵ Hono non, hakkunde yim6e hannde 6ee, ana woodi yim6e seeda 6e Laamdo suborii saabe hinnee mum. ⁶ Kaa so o suborike 6e hinnee, en anndan o suboraaki 6e saabe golle ma66e. So wanaa dum, hinnee Laamdo oo heddataako laataade hinnee hankasen.

⁷ Ndennoo, hono laatii? Ko laatii dee, Israa'iilankoo6e 6ee kebaali ko ndaartunoo koo, 6e Laamdo subii 6ee nii kebi dum. Wob6e 6ee, 6erde mum'en mbumnaa ⁸ no winndorii nii:

«Laamdo uddii hakkillaaji ma66e,

wumnii gite ma66e, faadfinii noppi ma66e.

Faa hannde non worri.»*

⁹ Daawuuda duu wii:

«Yo rewgol ma66e bonngol ngol laatano 6e piccal kanum e yambuure, laatano 6e fergitere yalla e6e njukkee.

¹⁰ Yo gite ma66e ni66ine pati 6e njiya, yo cagge ma66e ture faa abada!»†

¹¹ Ndennoo, mido lamndoo: ko Yahuudiyankoo6e 6ee pergittii koo, yalla faa 6e caama faa abada naa? Wanaa! Kaa saabe luutti ma66e dii, yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6iri kisindam dam, yalla Yahuudiyankoo6e 6ee ana kira. ¹² So luutti ma66e dii ngaddanii aduna oo ko moyyi, so waasude

* **10:16** Esaaya 53.1 † **10:18** Jabuura 19.5 ‡ **10:19** Fillitagol Tawreeta 32.21 § **10:20** Esaaya 65.1 * **10:21** Esaaya 65 * **11:8** Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10 † **11:10** Jabuura 69.23-24

maŋŋe goondinde Iisaa duu waddanii 6e nganaa Yahuudiyankooŋe 6ee ko moyyi, wanaa haala so Yahuudiyankooŋe 6ee fuu tuubii.

Haala hisineede 6e nganaa Yahuudiyankooŋe

¹³ Jooni, onon 6e nganaa Yahuudiyankooŋe 6ee kaaldan-mi: ko laatii-mi nelaado e moodon koo, mido mantoroŋe golle mo ndokkaa-mi oo ¹⁴ yaama mi heŋa waddude kiram e ley lejol am, faa mi hisina yoga e maŋŋe. ¹⁵ So woddineede Yahuudiyankooŋe rewrintinii aduna oo e Laamdo, hono laatoytoo so 6e njaŋŋe yaama? Walaa fuu no laatoytoo so wanaa iwde e maayde so naata e nguurndam.

¹⁶ So tamre aranndeere sakkaama Laamdo, tame keddiide dee duu cakkaama. So dadi lekki cakkaama Laamdo, caŋe dee duu cakkaama. ¹⁷ Jonnoo, Israa'iilankooŋe ana mba'i no maangoroowi tutaaki ki caŋe mum yogaaje caltaa. Aan mo wanaa Yahuudiyanke nanndudo e caŋal maangoroowi ki tutaaka, a waddaama a dobaama e maangoroowi kii. Nii keŋir-ŋaa ngedu e ko iwata e dadi maangoroowi tutaaki kii no caŋe godde dee keŋiri nii. ¹⁸ Kammari majjum, pati manta yeeso caŋe caltaade dee. Kaa so ada mantoo, anndaa wanaa aan wuurni dadi dii, dadi dii nguurnu maa. ¹⁹ Ana moyya tawee ada wiya: «Caŋe caltaama yalla mido dobee do de ngonnoo doo.» ²⁰ Ana selli! Kaa ko de caltiraa dee, rafi goondinal majje, aan ada heddi e dobeede saabe goondinal maa. Ndennoo, pati mawninkina, tawde-ŋaa e kulol Laamdo. ²¹ Sabi so Laamdo dalaali caŋe layliije dee, dalataa ma aan duu. ²² Ndennoo, taykita moyyuki Laamdo e janngere mum fuu: omo janngana saamŋe 6ee, kaa omo moyya e maa so nii ada jiiŋi e kii moyyuki. So wanaa dum, aan duu a saltete. ²³ Israa'iilankooŋe duu, so 6e jiiŋaali e salaare maŋŋe ndee, 6e ndoboyte, sabi Laamdo ana waawi dobirde 6e e maangoroowi kii no 6e caltiranoo nii. ²⁴ Ndennoo aan iwdo e maangoroowi ki tutaaka kii oo, so a saltaama iwde e makki a dobaama e maangoroowi tutaaki kii, haala walaa caŋe iwde e lekki tutaaki kii, so caltanooma ana mbaawi dobeede e inna mum'en.

No Laamdo yurmortoo yimŋe fuu

²⁵ Sakiraaŋe, mido yidi anndinde on oo doo sirri, pati yeewron ko'e mon on hakkilante'en: yoga e Israa'iilankooŋe, ko'e mum'en tiidinaa faa nde 6e nganaa Yahuudiyankooŋe goondinoyooŋe 6ee fuu kisinaa. ²⁶ Hono non Israa'iilankooŋe 6ee fuu kisinirtee, no Binndi dii mbiiri nii:

«Kisinoowo oo Siyona iwrata,
mo ittan iwdi Yaakuuba fuu e geddi Laamdo.»‡

²⁷ «Dum woni aadi am e maŋŋe
wakkati mo tosoyan-mi luutti maŋŋe dii fuu.»§

²⁸ Ko 6e calii Kabaaru Lobbo oo koo, Yahuudiyankooŋe 6ee laatorii konnee'en Laamdo kammari mon. Kaa ko Laamdo subii 6e koo, 6e laatike yiŋŋe mum saabe maamiraaŋe maŋŋe. ²⁹ Sabi mimsee walaa e dokkal Laamdo, kaŋum e noddaango mum. ³⁰ No calorino-don Laamdo arannde, keŋu-don jooni yurmeende saabe salaare Yahuudiyankooŋe nii, ³¹ hono non, jooni 6e calorii mo yalla eŋe keŋa yurmeende kamŋe duu saabe yurmeende nde ngadana-don ndee. ³² Sabi Laamdo uddii yimŋe fuu e ley salaare, yalla omo yurmoo 6e fuu.

‡ 11:26 Esaaya 59.20 § 11:27 Yeremiya 31.33-34

³³ Hee ngalu Laamdo ana mawni! Hakkilantaaku makko e anndal makko ana luggidi! Fay gooto waawaa anndude anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamde laawi makko. ³⁴ Sabi nii winndorii: «Homo anndi miilooji Joomiraado?

Naa homo waawi laataade howruujo makko?»*

³⁵ «Homo adii hokkude mo sako o yoba dum?»†

³⁶ Sabi, huunde fuu e makko iwi, huunde fuu saabe makko woodiri, huunde fuu kanko woodani. Yo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina!

12

No goondin6e Iisaa kaani wuurdude

¹ Ndennoo sakiraa6e, mido ndaarda on saabe yurmeende Laamdo ndee, cakkee ko'e mon laatoo sadaka guurdo, ceniido, beldo Laamdo. Dum woni dewal ngal kaan-don rewirde mo ngal. ² Pati jemmbee aduna, kaa dalee Laamdo heydintina hakkillaaji mon yalla berde mon ana mbaylitoo. Nden, on mbaawan anndude muuyde Laamdo: ko moyyi e ko weli mo e ko hi6bi.

³ Saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, mido wiya gooto e mon fuu: pati na6ee ko'e mon to on njottaaki. Ko kaan-don wadude dee, yeewron ko'e mon miilooji hakkilantaaku baarooji e goondinal ngal Laamdo etani on ngal. ⁴ Gooto e men fuu ana jogii caldi keewdi, kaa caldi dii fuu ngal daa golle. ⁵ Hono non, enen e heewde fuu, en neddo gooto e ley ha66agol men e Almasiihu, en fuu eden njeydaa no gooto fuu jeydiri e goddo nii.

⁶ En ndokkaama dokke ceertude de Laamdo hokkiri en moyyere mum. Dokkaado haaltude konggol ngol Laamdo loowi e mum, haalfira ngol no hawrirra e goondinal nii. ⁷ Dokkaado gollande deental goondin6e Laamdo, golla. Dokkaado tinndinde tinndina. ⁸ Dokkaado waajaade waajoo. Dokkitiroowo oo hokkira bernde laabunde. Hooreejo fuu ardoro soobee. Jurmo-toodo yurmoroo neddo dow seyo.

⁹ Jilli mon dii laatoo di ngal daa e naafigaaku. Ngoddee ko boni, tiidee e ko moyyi. ¹⁰ Njidondiree jilli sakiraagu, gooto fuu teddina banndum faa burna dum hoore mum. ¹¹ Pati laatee nattu6e, laatee soobirante'en, ndewiron Joomiraado berde laabude, ¹² mbeltee e ley jikke oo, mujee torra, pati ceeree e duwaawu. ¹³ Mballee seniibe Laamdo 6ee e haajuuji mum'en dii, laatee jippinoobe ho66e, ¹⁴ nduwanee torroobe on 6ee, nduwo-don, pati kudon. ¹⁵ Mbeltodee e weltotoobe 6ee, mboydee e woyoo6e 6ee. ¹⁶ Laatodee miilooji gooti, laatee leydinkiniibe, pati mawninkinee, pati njogoree ko'e mon on hakkilante'en. ¹⁷ So won gafudo on ko boni, pati njo6tee dum. Ndaaree wadude ko yim6e fuu miilii ana moyyi. ¹⁸ Nguurdee e yim6e fuu dow jam so ana waawi laataade, dow no mbaawru-don. ¹⁹ Sakiraa6e horsu6e, pati njo6taneer ko'e mon, ko kaan-don wadude dee, dalee tikkere Laamdo ndee yobtanoo on. Sabi e ley Binndi dii Joomiraado wii: «Miin yobtoytoo mi yoboyan 6e.»* ²⁰ Nii winndorii kasen: «So gajo maa yolbii jamminaa dum, so domdii njarnaa dum. So a wadii nii, a wadan o yaagoo saabe ko o wadi ko boni koo.»† ²¹ Pati dal ko boni jaale, jaalora ko boni koo moyyere.

13

Haala dwtanaade laamiibe

* **11:34** Esaaya 40.13 † **11:35** Ayyuuba 41.3 * **12:19** Fillitagol Tawreeta 32.35 † **12:20** Tinndi 25.21-22

¹Yo gooto fuu dɔwtano laamiibe 6ee, sabi laamu walaa so wanaa iwruɔɔ to Laamɔ oo, kasen duu laamiibe 6ee Laamɔ lammini dɔm'en. ²Saabe dɔm, neddo fuu calaniido laamu saliima yamiroore Laamɔ, caliido yamiroore Laamɔ nee jukkete. ³Gaɔwoowo ko moyyi walaa ko huldata hooree6e 6ee, kuloowo 6e dee, gadoowo ko boni. Ada yidi waasude hulde laamu naa? Ndennoo, waɔu ko moyyi, o yette. ⁴Sabi laamu yo gollanoowo Laamɔ faa nafe. Kaa so tawii ko boni ngadataa, hul, sabi wanaa meere laamu wakkorii kaafaawi, o gollanoowo Laamɔ faa o tabintina jukkungo mum faade e gadoowo ko boni fuu. ⁵Ndennoo, waajibi dɔwtano-don laamiibe 6ee, wanaa saabe hulde jukkeede tan, pati hakkillaaji mon niɲa on duu. ⁶Dum saabii so oɔon njo6a lampo, sabi laamiibe 6ee e ley golle mum'en nanngugol lampo ngol, 6e gollanoowe Laamɔ. ⁷Ndokkee 6e fuu hakkeee ma66e. Ndokkee lampo mo kaan-don hokkude lampo, ndokkon usuru mo kaan-don hokkude usuru, kulon mo kaan-don hulde, teddinon mo kaan-don teddinde.

⁸Pati ɲamaande fuu ɓiloo hakkunde mon so wanaa ɲamaande jilli. Homo fuu rewa banndum jilli. Sabi jiddo neddo hono mum fuu, tabintinii Sariya Muusaa oo. ⁹E ley dɔm, dii dɔo kadaadi: «Pati jeenu, pati ɲaadu hoore, pati wujju, pati tuuye-daa», kanji e jamirooje godde dee fuu ede kawriti e ndee dɔo yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.» ¹⁰Jiddo tanaa mum gollataa dɔm ko boni, ndennoo, jilli tabintinta Sariya oo.

¹¹Oɔon anndi wakkati mo ngon-dɛn e mum. Wakkati mo kaan-don finde oo yonii. Sabi jooni kisindam ɓuri badaade en diina nde naatuno-dɛn e goondinal ndee. ¹²Jemma oo woddiiima, ɲalooma oo ɓattiima. Ndennoo, njoppen gollude gollleeji nimre dii, ɓamen kaɓitorde fooyre, ¹³nguarden no haaniri, no won6e e fooyre ɲalooma nii, tawee wanaa e ley wanngiyaare e sigiro e ko sobi e njaahilaaku e poodondiral e haasidaaku. ¹⁴Boornoree Joomiraado men Iisaa Almasiihu no kaddungal nii, pati kiinnee gidaade yonki mon, pati njokkon de.

14

Haala tewtude ko naɓata deental goondinbe yeeso

¹Nja66ee ko goondinal mum lo'i tawa on niɲiraali dɔm ko woni e hakkille mum. ²To banngal ɲaamdu, oo ana tawree goondinal faa waawa ɲaamde huunde fuu, tawee ootoo goondinal mum ana lo'i faa waasa ɲaamde tew. ³Naamoowo tew oo pati yawa mo ɲaamataa tew oo. Mo ɲaamataa tew oo pati niɲa ɲaamoowo tew oo, sabi Laamɔ ja66iima mo. ⁴Aan, kodum ngon-daa faa niɲaa gollanoowo goddo? Mo heddoo tarsinaade naa mo saama, yo donngal kalfaado makko oo. Kaa mo tarsinto faa gasa, sabi Joomiraado ana waawi niibe mo.

⁵To banngal ɲalaade, oodoo ana jogorii ɲalaade dee ana ɓurdi moyyude, ootoo ana jogorii ɲalaade dee fuu potu. Gooto fuu yo heɓu tayoral e ley hakkille mum. ⁶Burdindo ɲalaade dee oo wadirii dɔm kammari Joomiraado. Kasen duu, ɲaamoowo ko yidi fuu oo wadirii dɔm kammari Joomiraado, sabi o yettan Laamɔ. Mo ɲaamataa tew oo wadirii dɔm kammari Joomiraado, o yettan Laamɔ kanko duu. ⁷Sabi fay gooto e men wuuranaali hoore mum, kasen duu fay gooto e men maayanaali hoore mum. ⁸So en nguurii, Joomiraado oo nguuran-dɛn, so en maayii, Joomiraado oo maayan-dɛn. So en nguur naa so en maay, Joomiraado oo jey en. ⁹Sabi Almasiihu maayii, kasen duu wuurtii faa laatanoo wuur6e e maay6e fuu Joomiraado.

¹⁰ Aan, ko wadi so ada jinja sakiike maa goondindo oo? Naa aan, ko wadi so ada yawa sakiike maa goondindo oo? En fuu, en ndaroyto yeeso sarirde Laamdo, ¹¹ sabi ana winndii:

«Joomiraado wii:

‹ Mi hunorike baawde am:

Koppi fuu kofanto kam,

gooto fuu sellinan miin woni Laamdo. › »*

¹² Nden gooto men fuu jaabanto hoore mum yeeso Laamdo.

¹³ Dum nee, pati pelondiren e ko'e men hankasen, bamee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergitinde sakiike mon li6a dum. ¹⁴ Saabe Joomiraado men lisa mido tayori jaamdu fuu harmaa e hoore mum. Kaa so neddo miilli won harmundu, dum harmanan dum kajum. ¹⁵ So a torrii sakiike maa goondindo oo saabe jaamdu maa, a jokkaali laawol jilli. Pati halku mo Almasiihu maayani oo saabe jaamdu maa nduu. ¹⁶ Ndennoo, ko ke6udon so taw-don ana moyyi koo, pati waddana yim6e haalde haala mbonka. ¹⁷ Sabi Laamu Laamdo fawaaki e jaamdu naa e yardu, ko fawii e mum dee, foocitaare e jam e seyo e ley ha66agol men e Ruuhu Ceniido oo. ¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hono non fuu, Laamdo welete dum, yim6e 6ee duu teddinan dum. ¹⁹ Ndennoo, tewten 6eydude jam hakkunde men, kasen duu homo fuu tewta ko na6ata banndum yeeso e ley goondinal.

²⁰ Pati bonnitin golle Laamdo saabe jaamdu. So goonga, jaamdu fuu ana dagii, kaa so jaamdu ndu jaamataa nduu ana li6a sakiike maa, jaamde ndu moyyaa. ²¹ Ko moyyi dee, waasude jaamde tew e waasude yarde doro, kajum e waasude wadude huunde fuu ko fergitata sakiike mum. ²² Huunde fuu ko ngoondin-daa hen, yo laato hakkunde maa e Laamdo. Mo sikkitataako ko woni e hakkille mum, welii hoore! ²³ Kaa neddo fuu cikkitiido e ko jaamata, jukkete, sabi joomum jaamirtaa goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal yo luuttal.

15

¹ Enen sellu6e goondinal 6ee, eden kaani wallude 6e goondinal mum lo'i 6ee, mbaasen tewtude ko weli en tan. ² Gooto e men fuu yo tewtu ko welata tanaa mum, faa oon yaara yeeso e ley goondinal. ³ Sabi Almasiihu tewtaalino ko weli dum, kaa o wii no winndorii nii: «Bonkaaji bonkiibe ma dii e am njani.»* ⁴ Ko winndanoo arande e ley Binndi dii koo fuu, faa janngina en winndiraa, yalla mujal e berde 6uu6ude de Binndi dii ndokkata en dee ana laatanoo en jikke. ⁵ Yo Laamdo Jom mujal, 6uu6inoowo berde oo, hokku on laataade miilo wooto no lisa Almasiihu anndiniri on nii, ⁶ faa teddiniron Laamdo anniya gooto e daande wootere. Sabi kanko Laamdo woni Baaba lisa Almasiihu Joomiraado men oo.

⁷ Nja66ondiree no Almasiihu ja66orii on nii, faa Laamdo teddinee. ⁸ Mido wiya on: Almasiihu warii gollande Yahuudiyankoo6e faa hollita Laamdo yo koolniido. Sabi Almasiihu tabintinii podooje de Laamdo wadannoo njaatiraa6e Yahuudiyankoo6e dee ⁹ yalla lejɪ goddi dii duu ana teddinira Laamdo saabe yurmeende mum, no Binndi dii mbiiri nii:

«Saabe dum, mi jaarete hakkunde lejɪ,

mi yimete faa teddina innde maa.»†

¹⁰ Binndi dii mbii kasen:

* 14:11 Esaaya 45.23 * 15:3 Jabuura 69.10 † 15:9 2 Samuyila 22.50, Jabuura 18.50

«Lejɪ, mbeltodee e yimŋe Joomiraado ɓee.»‡

11 Kasen:

«Onon lejɪ dɪi fuu, njettee Joomiraado,

yo yimŋe fuu njettu mo.»§

12 Annabi Esaaya duu wii:

«Iwdo e Yessa waroyan,

oon immoytoo faa laamoo lejɪ dɪi,

dɪ pawoyan jikke majji e makko.»*

13 Yo Laamdo Jom jikke oo hebbin on seyo e jam fuu e ley goondinal mon, yalla odon ɓeydoo heewde jikke saabe baawde Ruuhu Ceniido oo!

No Pool haaldi kabaaru golle mum

14 Sakiraaŋe am, miin jaati mido taylori odon moyyi sanne, odon keewi andal, kasen duu odon mbaawi waajondirde. 15 Kaa ley bataaki oo mido suusi haalande on haalaaji yogaaji faa laaba faa mi miccintina on dɪ. Mi haaldii non saabe moyyere nde Laamdo hokki kam 16 nde wadi kam gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley ɓe nganaa Yahuudiyankooŋe ndee. Ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo oo koo yo golle ceniido yalla ɓe nganaa Yahuudiyankooŋe ɓee ana laatoo sadaka beldo Laamdo mo Ruuhu Ceniido oo senni. 17 Ndennoo, e haɓɓagol am e Iisaa Almasiihu, mido waawi mantoraade gollleeji dɪ ngollanmi Laamdo dɪi. 18 Sabi walaa fuu ko cuusu-mi haalde so wanaa ko baawde Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana ɓe nganaa Yahuudiyankooŋe ɓee dɔwtanaade Laamdo. Haala am e golle am duu, 19 Laamdo tabintinirii dum baawde taagumansaaji e kaayde e ley baawde Ruuhu Laamdo oo. Hono non njottinir-mi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo nokkuuje dee fuu gila Urusaliima e seraaji mum faa leydi Illiriya. 20 Kasen duu, gila arande anniya am yo waajaade Kabaaru Lobbo oo do innde Almasiihu ndee yottanooki pati mi maha dow maadi neddo goddo, 21 no Binndi dɪi mbiiri nii:

«Be njottinanooka haala makko ɓee njiyoyan,

ɓe nanaalino kabaaru makko ana haalee ɓee paamoyan.»†

Haala anniyaaji Pool

22 Golle am oo hadi kam warde to moodon too cili keewdi. 23 Kaa jooni golle oo huubi dee doo leyde, kasen duu ko njiɗu-mi warde to moodon koo wadii duubi kuurdi jooni. 24 Mido yidi fanude to mon so mido yaha Espaniya, mi wonda e moodon seeda, njoobinon kam ko kasindinan-mi e laawol am ngol.

25 Kaa jooni Urusaliima njahan-mi faa mi walla seniibe wonɓe ton ɓee. 26 Sabi deente goondinɓe gonde Makedoniya e Akaya dee anniye hawrintinde kaalisi faa mballa misikiina'en jeyaaŋe e seniibe Urusaliima ɓee. 27 Be anniyorii dum berde laaɓude, kaa eɓe kaani wadande been dum duu. Sabi tawii ɓe nganaa Yahuudiyankooŋe ɓee keɓii ngedu e moyyereji dɪ Ruuhu oo hokki Yahuudiyankooŋe ɓee dɪi, ndennoo, ɓe nganaa Yahuudiyankooŋe ɓee duu ana kaani feccude jawle mum'en e Yahuudiyankooŋe ɓee. 28 So dum yawtii, so mi hokkii ɓe ko hawrintinaa koo, mi yaɓɓorto to moodon too so mido yaha Espaniya. 29 Mido anndi so mido wara to moodon, mi wardan e barke Almasiihu kiɓɓudo oo.

30 Sakiraaŋe, saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu e saabe jilli dɪ Ruuhu oo hokkata dɪi, mido ndaarda on: kaɓodo-don e am e ley duwaawuuji mon

‡ 15:10 Fillitagol Tawreeta 32.43 § 15:11 Jabuura 117.1 * 15:12 Esaaya 11.10 † 15:21 Esaaya 52.15

faade e Laamdo saabe am, ³¹ yalla mido dafa e 6e ngoondinaali won6e Yahuudiya 6ee, kasen seniife won6e Urusaliima 6ee nja66oo ballal ngal nabanan-mi dum'en ngal. ³² Hono non, so Laamdo muuyii, mi yottorto on weltaare, kasen duu mi fowta hakkunde mon. ³³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo wonda e mon, on fuu. Aamiina!

16

Jowtaali

¹ Mido haalana on kabaaru banndii men debbo biyeteedo Febe, gollanoowo deental goondin6e gonngal ley Kankiriya oo. ² Nja66oro-don mo e dow innde Joomiraado no seniife 6ee kaani wadude nii, kasen duu mballee mo e huunde fuu ko mo hasindini e mum, sabi kanko duu o wallii heew6e, miin e hoore am mido hen. ³ Mido jowta Piriskilla e Akilas, gollidoobe e am golle Iisaa Almasiihu 6ee. ⁴ Sabi 6e kosii mursude yonkiiji ma66e faa 6e ndannda yonki am. Wanaa miin tan yettata 6e, deente goondin6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e dee fuu ana njetta 6e. ⁵ Mido jowta deental goondin6e kawroowal galle ma66e ngal fuu. Mido jowta Epaynetus, gido am korsudo oo. Kanko adii goondinde Almasiihu ley leydi Asiya fuu. ⁶ Mido jowta Mariyama tampan6o on sanne oo. ⁷ Mido jowta Andoronikus e Yuniyas, suudu baaba6e am wor6e 6e uddidanoo-mi kasu 6ee. Be nelaabe teddinaa6e, kasen duu kam6e adii kam goondinde Almasiihu.

⁸ Mido jowta Ampilyatus mo korsinir-mi saabe Joomiraado oo. ⁹ Mido jowta Urbanus, gollidoowo e men golle Almasiihu oo, kajum e Estakis gido am korsudo oo. ¹⁰ Mido jowta Apelles mo goondinal mum Almasiihu horaa so tawaa ana laa6i oo. Mido jowta galle Aristobil. ¹¹ Mido jowta Herodiyon suudu baabaajo am oo. Mido jowta yim6e galle Narsisi ha66iife e Joomiraado 6ee. ¹² Mido jowta Tirifena e Tirifosa, 6een yo rew6e gollanoobe Joomiraado. Mido jowta Persis mo korsin-mi, oon yo debbo tampudo sanne e ley gollande Joomiraado. ¹³ Mido jowta Rufus mo Joomiraado subii oo, mido jowta inna makko mo nanngir-mi no innam nii, miin duu. ¹⁴ Mido jowta Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermasa e goondin6e Iisaa wondube e ma66e 6ee. ¹⁵ Mido jowta Filolog e Yuliya, mido jowta Nere e banndum debbo, kajum e Olimpasi, mido jowta seniife wondube e ma66e 6ee fuu. ¹⁶ Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli. Deente goondin6e Almasiihu dee fuu ana njowta on.

¹⁷ Sakiraa6e, mido ndaarda on, ndeento-don e waddoo6e ceeraagu e pergite saabe salagal mum'en jannde nde ke6u-don ndee, ngoddee 6e! ¹⁸ Sabi yim6e wa'u6e non ngollanta Joomiraado men Almasiihu, ko 6e ngollanta dee, deedi ma66e dii. Haalaaji ma66e beldi e manooje ma66e jaayde 6e majjinirta hakkillaaji yim6e 6e yoyaa 6ee. ¹⁹ Kaa onon, kabaaru dowtaare mon yottike yim6e fuu. Saabe dum mido weltanii on, kaa mido muuyani on laato-don hakkilante'en banngal ko moyyi, laato-don laa6u6e banngal ko boni. ²⁰ Laamdo gaddoowo jam oo wadan niison Ibiliisa ley teppe mon booyataa. Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon!

²¹ Timote gollidiido am oo ana jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoros suudu baabaabe am 6ee ana njowta on. ²² Miin, Tertiyus, binndando Pool oo bataaki oo, mido jowta on saabe ha66agol meeden e Joomiraado. ²³ Gayus, njaatigi am mo deental goondin6e ngal hawrata galle mum oo, ana jowta

on. Erasta kalfinaaŋo kaalisi ngeenndi ndii oo ana jowta on, kaŋum e Kartus sakiike men oo. [24*]

Jettooje

²⁵Jettooje ngoodanii Laamŋo baawŋo hokkude on semmbe oo. O hokkiran on ŋum Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajii-mi oo. Oon Kabaaru Lobbo yo ɓanngugol sirri Laamŋo cuuŋanooŋo gila arande ²⁶kaa jooni o ɓannginaama. Dewte annabaaŋe anndinii ŋum leŋi ŋii fuu no Laamŋo duumiido oo yamiri nii, faa ŋi ngoonŋina Laamŋo ŋi ŋowntanoo ŋum. ²⁷Yo teddeengal woodan Laamŋo gooto hakkilante oo faa abada saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina!

---

* **16:24** E dereeji ɓooyŋi ŋii, yoga ana ɓeyda aaya 24:Yo hinnee Joomiraaŋo men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu. Aamiina!

Bataaki Pool arano faade e Korintunkooŋe

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɲum e sakiike men Sosteni. Miin Pool, mi noddiraado sago Laamdo faa mi laato nelaado Iisaa Almasiihu. ² Miden njowta deental goondinbe Laamdo gonngal ngalluure Korintu.* Laamdo laβinirii on saabe Iisaa Almasiihu, noddii on faa laato-don yimbe mum, onon e noddooŋe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu do mbaawi wonde fuu. Sabi Iisaa yo Joomiraado maβe, yo Joomiraado men. ³ Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo banngal Korintunkooŋe

⁴ Mido yetta Laamdo saabe mon wakkati fuu dow moyyere makko nde ndokkire-don Iisaa Almasiihu ndee. ⁵ Saabe makko on keβii arsuku fuu e ley haala e ley anndal fuu. ⁶ Seedaaku amen haala Almasiihu jiiβii e mon jaati, ⁷ dum wadi so on pakoraaka fay dokkal Laamdo gootal e ley doomugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu faa warta. ⁸ Kanko hokkata on semme faa do aduna haadi, yalla odon laato 6e ngalaa jine jannde gartol makko, kanko Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Laamdo yo koolniido, kanko noddii on kaβ6o-don e Biyiiko Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

Haala poodondiral hakkunde goondinbe

¹⁰ Sakiraabe, mido ndaarda on dum doo e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu: nannondiree, laato-don daande wootere, pati ceerton, laato-don hakkille gooto e anniya gooto. ¹¹ Sakiraabe am, mi narrii yimbe suudu Kolowe poodondiral won hakkunde mon. ¹² Ko njidu-mi wiide dee, yogaabe mon ana mbiya ana ngoodani Pool, woβ6e ana mbiya ana ngoodani Apollos,† woβ6e duu ana mbiya ana ngoodani Piyeer, woβ6e kasen duu ana mbiya ana ngoodani Almasiihu. ¹³ Tama Almasiihu yo pecciido? Tama Pool maayani on dow leggal bardugal, naa e innde Pool lootira-don lootogal batisima? ¹⁴ Mi yettirii Laamdo ko mi lootaali fay gooto e mon lootogal batisima koo, so wanaa Kirispus e Gayus. ¹⁵ Non, fay gooto waawaa wiide e innde am lootira-don lootogal batisima. ¹⁶ Ooho, goonga mi batisiino kasen duu galle Istifanas. Ko yawti dum, mi anndaa yalla mi batisii goddo. ¹⁷ Sabi Almasiihu nelaali kam mi batisa, ko mo neli kam dee, mi haala Kabaaru Lobbo oo, tawa mi haaliraali dum jeejal haala, pati maayde makko dow leggal bardugal ndee laato meere.

No Almasiihu holliri baawde Laamdo e hakkilantaaku Laamdo

¹⁸ Haala maayde Iisaa dow leggal bardugal yo safiyaaku banngal halko-tooŋe 6ee, kaa banngal men enen hisinteeŋe 6ee, ka baawde Laamdo. ¹⁹ Sabi ana winndii:

«Mi bonnitan hakkilantaaku hakkilante'en 6ee, mi jiiβan faamu faamuŋe 6ee.»‡

²⁰ Ndennoo, hakkilante won ko woni naa? Dunkee Sariya won ko woni naa? Baawdo haala e oo jamaanu won ko woni naa? Wanaa Laamdo waylitii hakkilantaaku oo aduna wadi dum majjere naa? ²¹ Yimbe aduna oo e hakkilantaaku mum'en fuu annditaali no Laamdo holliri hoore mum e ley

* 1:2 Golle Nelaabe 18.1-17 † 1:12 Golle Nelaabe 18.24-28 ‡ 1:19 Esaaya 29.14

hakkilantaaku mum nii. Dum saabii so Laamdo yidi hisinirde goondinbe dum 6ee waaju amen nanndudo e safiyaaku oo. ²² Yahuudiyankooŋe ana ndarta kaayde, Yunaninkooŋe ana njidi kanum'en hakkilantaaku. ²³ Kaa enen, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal bardugal mbaajoto-den. Banngal Yahuudiyankooŋe dum metti, banngal leji goddi dum safiyaaku. ²⁴ Kaa banngal noddaabe 6ee, Yahuudiyankooŋe e leji goddi fuu potu, Almasiihu yo baawde Laamdo yo hakkilantaaku Laamdo. ²⁵ Sabi golle Laamdo mo yimbe njogorii yo safiyaaku oo ana 6uri hakkilantaaku neddo, kasen duu ko 6e njogorii yo loore Laamdo koo ana 6uri semmbirantaaku neddo.

²⁶ Yeewee ko'e mon, onon sakiraaŋe 6e Laamdo noddi: banngal yimbe, hakkilante'en keewaa e ley mon, jom'en semmbe keewaa e ley mon, iwbe e leji teddudi keewaa e ley mon. ²⁷ Kaa Laamdo suŋike ko aduna jogorii yo safiyaaku koo faa hoyna hakkilante'en 6ee, ko aduna jogorii yo loore koo faa o hoyna ko jogii semmbe koo. ²⁸ O suŋike ko hoyi, ko yawonii, ko jataaka e aduna oo koo faa o wada ko jataa koo yo meere, ²⁹ yalla 6ii-aadama fuu ana ronka mantaade yeeso Laamdo. ³⁰ Kanko ha66i on e Iisaa Almasiihu faa Iisaa laatanii en hakkilantaaku iwdo e Laamdo, laatanii en fooccitaare e senaare e coottitaari ³¹ faa «mantotoodo fuu mantoroŋe golle Joomiraado» hono no winndorii nii.

2

Haala hakkilantaaku Laamdo

¹ Sakiraaŋe, miin, nde ngarnoo-mi to mon faa mi waajoo on goonga Laamdo teddudo oo ndee, mi waajoraaki on haalaaji beldi, mi waajoraaki on hakkilantaaku yimbe. ² Sabi mi fellisiino mi waajataako on fay huunde so wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede mum e leggal bardugal. ³ Nde ngondunoo-mi e mon ndee, mido lo'i, mido huli, mido sijnja sanne. ⁴ Haala am e waaju am fawanooki e jeeŋal haala jaalotoongal neddo. Ko dum fawino e mum dee, baawde de Ruuhu Ceniido hollata dee ⁵ pati goondinal mon fawoo e hakkilantaaku yimbe, fawoo e baawde Laamdo.

⁶ Dum e taweede, miden mbaajoo hakkilantaaku hakkunde jii6u6e e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku oo doo aduna min mbaajotoo naa hakkilantaaku jom'en baawde halkotooŋe e ley oo doo jamaanu - ⁷ hakkilantaaku Laamdo min mbaajotoo. Hakkilantaaku oo yo goonga teddudo cuudaagal yimbe mo Laamdo fodani en gila aduna tagaaka faa naaten e teddeengal mum. ⁸ Fay gooto e adunankooŋe laamiibe 6ee anndaa oo hakkilantaaku, sabi sinndo e6e anndunoo mo, 6e tontataano Joomiraado teddudo oo. ⁹ Kaa nii winndorii:

«Ko yitere yiyaali nowru nanaali,
e ko hakkille waddaali abada,

dum jaati woni ko Laamdo moyyinani yidu6e dum.»*

¹⁰ Kaa enen, Laamdo hollirii en dum Ruuhu Ceniido. Oon Ruuhu ana yiya fuu, fay ko luggidi to Laamdo. ¹¹ Homo waawi anndude neddo faa laaba so wanaa yonki wonki e mum kii? Laamdo duu hono non, fay gooto anndaa mo faa laaba so wanaa Ruuhu gondo e makko oo. ¹² Enen, wanaa adunankaaku ke6-den, Ruuhu iwdo e Laamdo oo ke6-den, yalla eden annda moyyere nde Laamdo wadani en ndee fuu. ¹³ So miden mbaajoo dum, min nawtortaako haalaaji di hakkilantaaku 6i66e aadama waajotoo min dii - haalaaji di Ruuhu oo waajotoo dii min nawtortoo. Hono non min pamminirta hebu6e

* 2:9 Esaaya 64.3

Ruuhu 6ee goongaaji Ruuhu dii. ¹⁴ Mo hebaali Ruuhu Laamdo oo waawataa ja66aade kulle oon Ruuhu, sabi de safiyaaku do joomum. O waawataa faamude de, sabi Ruuhu oo tan waawi hollude no kulle dee carirtee. ¹⁵ Neddo kebu6o Ruuhu oo, ana waawi sarde fuu, kaa fay gooto waawaa sarde dum.

¹⁶ Sabi nii Binndi dii mbiiri:

«Homo anndi anniya Joomiraado oo?

Homo waawi waajaade dum?»[†]

Kaa enen, anniya Almasiihu oo njogi-den.

3

Haala gollanoobe Laamdo

¹ Miin noo, sakiraabe, mi waawaa haalirande on hono no on hebu6e Ruuhu Ceniido nii. No kaaliran-mi on dee, hono no on adunankoo6e nii, hono no on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasiihu ngal nii. ² Biraadam ndokkumi on, wanaa jaamdu tekkundu, sabi on mbaawanaano ndu. Fay jooni duu, on mbaawanaa ndu, ³ sabi adunankaaku tan nguuru-don tafon. Ko haasidaaku e poodondiral woni hakkunde mon koo, wanaa dum ana holla e oo doo aduna njeya-don? Wanaa edum holla nguurndam 6ii-aadama nguuru-don naa? ⁴ So gooto e mon wii Pool woodani, goddo kasen wii Apollos woodani, wanaa dum ana holla miilooji oo doo aduna njokku-don?

⁵ Ko Apollos woni? Ko Pool woni? Min gollanoobe Laamdo tan, gooto fuu ko Joomiraado hokki dum. E juude amen ngoondin-don. ⁶ Miin, mi tutii, Apollos yarnii, kaa Laamdo woni mawninoowo. ⁷ Hono non, tutudo oo e jarnudo oo fuu nganaa hen fay huunde, Laamdo mawninoowo oo tan woni fuu. ⁸ Tutudo oo e jarnudo oo fuu potu, homo e ma66e fuu barjete ko waarata e tampere mum. ⁹ Sabi minen min gollidoobe e Laamdo, onon on ngesa Laamdo, on maadi Laamdo.

¹⁰ Kammari moyyere nde Laamdo wadani kam ndee, mi asii gasol no mahoowo hakkilante wadata nii, mi wadii mahol aranol. Jooni goddo ana maha e maggol. Kaa gooto fuu wada hakkille e no mahirta nii. ¹¹ Sabi fay gooto waawaa wadude mahol gonggol so wanaa aranol ngol, kanngol woni Iisaa Almasiihu. ¹² Neddo ana jifa e maadi arandeeri ndii kanje naa cardi naa kaaye dime naa ledde naa hu6o naa gawye. ¹³ Nannde gartol Almasiihu, neddo fuu sariya bannginan fayda golle mum, sabi nden, neddo fuu yiite bannginan golle mum, holla gooto fuu fayda golle mum. ¹⁴ Mo golle mum heddi daraade dow mahol aranol ngol, he6an mbarjaari. ¹⁵ Kaa mo yiite ngee jaami golle mum, waasii mbarjaari mum, kaa ka6um hisinte, ana wa'i no cob6itiido e yiite nii.

¹⁶ Tama on anndaa on suudu Laamdo, kasen Ruuhu Laamdo oo ana e mon? ¹⁷ Ndennoo, neddo fuu kalkudo suudu Laamdo nduu, Laamdo halkan dum. Sabi suudu Laamdo nduu yo seniindu, kasen duu onon ngoni suudu nduu.

¹⁸ Pati fay gooto jaayra hoore mum. Miildo e mon yo hakkilante e oo aduna fuu yo laato safi, yalla ana laato hakkilante jaati. ¹⁹ Sabi hakkilantaaku e oo aduna yo safiyaaku yeeso Laamdo. Sabi ana winndii: «Laamdo nanngiran hakkilante'en 6ee hiila mum'en.»* ²⁰ Ana winndii kasen: «Joomiraado ana anndi miilooji hakkilante'en 6ee, omo anndi di meere.»[†] ²¹ Ndennoo, pati fay gooto mantoro yim6e, sabi onon njey fuu: ²² Pool e Apollos e Piyeer, ka6um e aduna oo, nguurndam e maayde, hannde e janngo, fuu onon njey. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu duu, Laamdo jey dum.

4

Haala golle nelaaŋe Almasiihu e tampereji mum'en

1 Ndennoo, njogoree min min gollanoobe Almasiihu, njogoree min min halfinaaŋe goongaaji Laamdo tedduŋi cuudaadi dii. 2 Kalfinaado, hoolaare tan ndaardaa. 3 Jooni, banngal am, so on pelii kam naa so mi darnaama e sarirde biibe aadama wiyoobe mi wanaa koolniido, walanaa kam baasi. Mi felataa hoore am duu jaati. 4 So goonga nii, fay so mi walaa ko mi felda hoore am, dum wadataa kam mi poocciido. Joomiraado woni caroowo kam. 5 Saabe dum, pati pelee fay gooto fade wakkati oo yottaade, fade Joomiraado oo warde. Kanko yaltinta ko suudinoo e nimre, kanko bannginta ko woni e berde yimbe. Nannde nden, gooto fuu heban e Laamdo jettooje de foti hebude.

6 Sakiraaŋe, haalaaji dii fuu mi fawii dum dow amen miin e Apollos kammari moodon, yalla miden laatanoo on misaalu, paamon pati njawton ko winndii koo, tawa on mawninkinaaki e jabande oodoo e salanaade ootoo.

7 Ndennoo hoo burnu maa woobe bee? Kodum njogi-daa ko a hokkaaka? Ko njogi-daa fuu a dokkaado, ko wadi so ada mantoroowu dum hono dum wanaa dokke Laamdo?

8 Woy on kaarii, woy on keŋii arsuku, woy on laamiima, minen min laamaaki! Haya miden njidi laamo-don jaati, yalla miden mbaawa laamodaade e mon minen duu! 9 Sabi ana nanndani kam, minen nelaaŋe bee, Laamdo heedini min caggal no saraaŋe wareteeŋe nii. Sabi min laatike fijirteeŋe yeeso aduna oo fuu: yeeso malaa'ika'en e yimbe fuu. 10 Min majjuŋe saabe Almasiihu, onon on hakkilante'en e haŋŋagol mon e Almasiihu. Min lo'uŋe, onon on jom'en semmbe. Min hoynaaŋe, onon on teddinaaŋe. 11 Fay wakkati mo ngon-den e mum jooni oo, min ceeraali e yolbere e domka e kolndam e fiyeede, kaŋum e yiilaaru, 12 miden tiinnitoo wuurdude semmbe terde amen. So min njennaama, min nduwoto. So min torraama, min mujan. 13 So min jo'aama, min mbaaltinan hakkillaaji joomum'en. Faa jooni miden njogoraa no mbuuwdi nii ley aduna oo, hono tuundi ndi yimbe fuu mbedotoo.

14 Mi winndiraali dum faa mi hersina on, ko mbinndir-mi dum dee, faa mi jannigira on no sukaaŋe am horsuŋe nii. 15 Fay so taweede e ley haŋŋagol mon e Almasiihu odon njogii dowooŋe ujunaaji ujunaaji, on keewaa baabiraaŋe kaa. Sabi e haŋŋagol mon e Almasiihu, miin laatii baaba mon nde mbaajii-mi on Kabaaru Lobbo oo ndee. 16 Dum wadi so mido ndaarda on nemmbon kam. 17 Dum wadi duu so nel-mi e mon Timote biyam korsudo koolniido e ley haŋŋagol mum e Joomiraado. O miccintinan on laawi di njokku-mi saabe Almasiihu e no mbaajortoo-mi diin laawi nii nokku fuu e ley deente goondinŋe dee fuu. 18 Won e mon mawninkiniibe dow jikkude mi warataa to mon. 19 Kaa booyataa mi waran to mon so Joomiraado jabii. Nden mi humpitoto ko wanaa haala mawninkiniibe bee tan, mi humpitoto baawde mum'en duu. 20 Sabi Laamu Laamdo wanaa haala tan, yo baawde. 21 Hono njid-don mi warda e mon? Sawru naa jilli e newaare?

5

Haala ko yaannii hakkunde goondinŋe

1 Haya, ko sobi nanaama wadii hakkunde mon. Hono ndee somnde wadaali fay hakkunde heeferŋe: gooto e mon ana wondi e jom suudu baam mum! 2 Kasen duu odon mantoroowu dum! Ko kaanno-don wadude dee, metteede dum, yalla odon itta gadudo oo golle bondo e hakkunde mon.

³ Miin, mido woddorii on banngal terde, kaa mido battorii on e hakkille. Gila jooni hono no mi tawaado ton nii, mi sarii gadudo golle oo. ⁴ So on kawriti e dow innde Joomiraado men Iisaa, hakkille am ana tawdee e mon, baawde Joomiraado men Iisaa duu ana e men, ⁵ yo oon neddo wade e juude Ibiliisa, terde mum kalkee, yalla yonki mum ana hisinee jannde gartol Joomiraado.

⁶ So goonga dee, on ngalaa ko mantoro-don fey! Tama on anndaa yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiibaandi fuu? ⁷ La66inee ko'e mon, itton yuufinirdi kiinndi ndii hakkunde mon, yalla odon laato conndi farani njiibaandi keyri ndi walaa yuufinirdi. Non ngorru-don jaati, sabi layyaari men iidi Paska ndii hirsama, dum woni Almasiihu. ⁸ Ndennoo, teddiniren iidi oo ko wanaa luutti e bone hono no yuufinirdi kiinndi naa yuufinirdi co6undi naa mbonndi. Teddiniren mo buuru mo walaa yuufinirdi, buuru laa6al kaɗum e goonga.

⁹ E 6ataaki mo mbinndunoo-mi e mon oo, mi wii on e ley makko pati nawtondiron e sobu6e. ¹⁰ Nde mbiinoo-mi non ndee, mi faandoraakino sobu6e won6e e oo doo aduna 6ee fuu, naa haasidi'en fuu naa wuy6e fuu naa rewo6e tooruuji fuu. So non fii worri, waajibi njalton aduna oo. ¹¹ Ko njidunoo-mi wiide on, pati nawtondiron e innditortoodo sakiike tawee yo cobudo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa jo'ooowo yim6e naa jaroowo doro naa gujjo. Baado hono non, pati jaamdon e mum duu. ¹²⁻¹³ Sabi 6e ngalaa e ley deental goondin6e Laamdo ngal 6ee, wanaa miin sarata 6e, Laamdo sarata 6e. Kaa won6e ley deental goondin6e Laamdo ngal 6ee, onon carata dum'en. Sabi nii winndorii: «Ittee neddo bondo oo e ley mon.»*

6

Haala gullondiral hakkunde sakiraa6e goondin6e

¹ So luurral wadii hakkunde mon, hono joomum'en cuusirta wullitaade oopiibe 6ee njoppa foocitiibe 6ee? ² Tama on anndaa foocitiibe 6ee caroyta aduna oo? Ndennoo, so onon foocitiibe 6ee caroyta aduna oo, hono ndonkirton sarde kulle pamare dee? ³ Tama on anndaa enen caroyta malaa'ika'en 6ee? Sako kulle dam doo nguurndam! ⁴ Ndennoo, so luurral wadii hakkunde mon banngal kulle aduna, ko saabii so odon ngullitoyoo 6e deental goondin6e ngal jataaki 6ee? ⁵ Faa njaago-don mbiiru-mi non. Tama on ngalaa fay hakkilante gooto baawdo sarde sakiraa6e luurrube? ⁶ Ee, goondindo wullanoo goondindo bannndum, tawa to 6e ngoondinaali!

⁷ Haya, ko cardaton e mum hakkunde mon koo duu yo ayiibe bondo jaati. Ko saabii so on cubaaki mujude toojannge? Ko saabii so on cubaaki mujude boleede? ⁸ Kaa onon toojata, onon bolata fay sakiraa6e mon.

⁹ Tama on anndaa oopiibe naatataa e Laamu Laamdo oo? Pati njaayree ko'e mon: sobu6e e rewo6e tooruuji e jeeno6e e luudunkoo6e ¹⁰ e wuy6e e haasidi'en e yaro6e doro e jo'oo6e yim6e e yano6e, fay gooto e 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ¹¹ Yoga mon laatinoke hono non, kaa jooni on lootaama on laa6ii, on nanngiraama foocitiibe saabe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, kaɗum e Ruuhu Laamdo men oo.

No goondin6e kaaniri teddinirde Laamdo terde mum'en

¹² Odon mbiya: «Huunde fuu ana daganii kam.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga «huunde fuu ana daganii kam», kaa mido salii huunde fuu

* 5:12-13 Fillitagol Tawreeta 13.6; 17.7

mara kam. ¹³ Oŋon mbiya: «Naamdu jey reedu, reedu jey naamdu.» Ooho, kaa Laamdo halkan di didi fuu. Terde bii-aadama tagiraaka kammari ko sobi, ko de tagiraa dee, faa de ndewa Joomiraado, Joomiraado duu hayba de. ¹⁴ Laamdo immintindo Joomiraado men iwde e maayde oo, immintiniran en enen duu e baawde mum. ¹⁵ Tama on anndaa terde mon ngoni caldi Almasiihu? Ndennoo, ana dagoo mi bama caldi Almasiihu dii mi wada dum caldi debbo coottoowo hoore mum? Abada! ¹⁶ Tama on anndaa piilondirdo e debbo coottoowo hoore mum fuu, laatodike e mum terde goote? Sabi ana winndii: «Be didon fuu be laatoto neddo gooto.»* ¹⁷ Kaa ka66ondirdo e Joomiraado laatodike e mum ruuhu gooto. ¹⁸ Ndogee ko sobi! Luuttal fuu ngal neddo luutti, takkataako e terde mum. Kaa cobindo hoore mum toojii terde mum. ¹⁹ Tama on anndaa terde mon dee ngoni suudu Ruuhu Ceniido gondo e mon mo Laamdo hokki on oo? Wanaa onon njeu ko'e mon, ²⁰ sabi Laamdo soottitorii on coggu tiidudo. Ndennoo, teddiniree Laamdo terde mon dee.

7

Haala dewgal

¹ Jooni kaa mido yidi jaabaade lamndi di mbinndan-don kam dii. Goonga, ana moyyi e gorko waasude 6amde debbo. ² Kaa pati fijirde wada, gorko fuu yo tawre debbo, debbo duu tawree gorko. ³ Yo gorko hokku genndum hakke mum, debbo duu hokka gorum hakke mum. ⁴ Debbo jeyaa terde mum, gorum jey de. Gorko duu hono non, jeyaa terde mum, genndum oo jey de. ⁵ Pati fay gooto e mon salanoo goddo so wanaa tawee e dow kawral mon wakkati keertaado faa kebon no naagoro-don Laamdo. Kaa caggal dum, keddo-don wuurdude no haaniri nii pati mbaason nantaade so ibiliisa seytoo on. ⁶ Ko kaalan-mi on doo koo, wanaa ko tilsii, mi kolludo on laawol lobbol nii. ⁷ Miin, mido yidi yimbe fuu laatoo hono am, kaa gooto fuu no Laamdo hokkiri dum: yoga hokkiraa nii enne, yoga hokkiraa nii too.

⁸ Faade e be bamaali e be bamaaka, kajum e rewbe be worbe mum'en maayi, mido wiya worrude no am nii buri moyyude e mum'en. ⁹ Kaa so tawii be mbaawaa nantaade, be ndewla, sabi dum buri joodoraade nii tan ana maaya muuyo.

¹⁰ Wonbe e dewle bee, mido yamira dum'en ndee yamiroore nde iwaali e am, iwnde e Joomiraado: debbo haanaa seerde gorum. ¹¹ So taweede mo seerii oon yo heddoro non, naa duu o warta e mum. Gorko duu haanaa seerde genndum.

¹² Kaa wofbe bee, miin e hoore am haalanta dum'en, wanaa Joomiraado: so goondindo iisaa ana jogii debbo mo goondinaali tawee debbo oo ana yarii wondude e makko, pati o seera dum. ¹³ Naa so debbo goondindo ana dewlaa gorko mo goondinaali tawee gorko oo yarii wondude e makko, pati o seera dum. ¹⁴ Sabi gorko mo goondinaali oo ana la66iniree genndum, kasen duu debbo mo goondinaali oo ana la66iniree gorum. So wanaa dum, bibbe mon laatoto be anndaa Laamdo, tawee nee be seniife. ¹⁵ Kaa mo goondinaali, so yidii seerde goondindo oo, yo seer. Goondindo oo kaa, so debbo so gorko, tilsinaaka e dewgal ngal, sabi Laamdo noddii en faa nguuren e jam. ¹⁶ Debbo goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gora? Gorko goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gennda?

No gooto fuu haani worrude no Joomiraado feccirani dum nii

* 6:16 Puɗɗooɗe 2.24

¹⁷ Dum nee, yo gooto fuu wuurdu no Joomiraado feccirani dum nii, no worrunoo nde Laamdo noddidum ndee. Dum njamir-mi deente goondin6e dee fuu. ¹⁸ Tawaado yo taadiido nde Laamdo noddidum ndee, pati tewta bonnitidde ko taadaa koo. Noddaado so tawi taadaaki, pati taado. ¹⁹ Taadaade e waasude taadaade fuu walaa ko nafata, ko nafata dee, jokkude jamirooje Laamdo. ²⁰ Yo gooto fuu heddoro no worrunoo wakkati nde Laamdo noddidum ndee. ²¹ Nde noddete-daa ndee, so tawii a diimaajo, pati dum laatane sugulla. Kaa so a hebii laawol no ndimdiraa, rimdu. ²² Sabi maccudo mo Joomiraado noddidum, laatike coottitaado Joomiraado. Dimo noddaado duu, laatike diimaajo Almasiihu. ²³ On coottitoraama coggu tiidudo, ndennoo pati laatee maccu6e yim6e. ²⁴ Sakiraa6e, gooto fuu no worrunoo nde noddete ndee, yo heddoro non yeeso Laamdo.

Haala dewlude e waasude dewlude

²⁵ Banngal yim6e 6e ndewlaali 6ee, mi walanaa 6e yamiroore iwnde to Joomiraado, kaa mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido oo: ²⁶ saabe torraaji jooni dii, mido miila neddo heddoro no worri nii 6uri moyyude e mum. ²⁷ So dewgal won hakkunde maa e debbo, pati tewtaa tayude ngal. So dewgal walaa hakkunde maa e debbo, pati tewtaa debbo. ²⁸ Kaa so a 6amii duu, a luuttaali. Mboomri duu so 6amaama, luuttaali. Kaa naatu6e e dewle 6ee 6illoto e nguurdam mum'en, mi yidanaa on dum. ²⁹ Sakiraa6e, ko kaalunoo-mi koo annii: wakkati oo 6adike. Jooni, yo 6am6e 6ee mba'u no 6amaali nii, ³⁰ woyoo6e mba'a no mboyaali nii, weltiie6e mba'a no mbeltaaki nii, soodo6e mba'a no njogaaki nii, ³¹ he6oo6e e oo doo aduna mba'a no meedaali he6ude e makko nii. Sabi oo doo aduna no wa'i nii, annii yawta.

³² Ko njidu-mi dee, ceerton e sugulla. Mo dewlaali, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, ko welata Joomiraado tewtata. ³³ Kaa dewludo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata genndum tewtata, ³⁴ joomum fecciima. Hono non, mo 6amaaka, kajum e mboomri, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, yalla terde mum e yonki mum fuu ana cenoo. Kaa 6amaado, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata gorum tewtata. ³⁵ Faa nafa on mbiiru-mi non, wanaa faa tonnga on. Mido yidi nguurdon no kaan-don wuurdude nii, ka66o-don e Joomiraado, tawa hakkillaaji mon peccaaki.

³⁶ So muuyo mawnii e neddo sanne faa huli pati ronka nantaade e cabbaado mum, miila dewgal ngal ana haani timmineede, yo ngal timmine no joomum yidiri nii, luuttaali. ³⁷ Kaa so gorko fellisii e 6ernde mum fuu tawa tilsinaaka, faa 6ami anniya huurtintaa cabbaado mum, so ana waawi nantaade, wadii ko moyyi. ³⁸ E ley dum, kuurtindo cabbaado mum wadii ko moyyi, kaa mo huurtinaali cabbaado mum 6uri wadude ko moyyi.

³⁹ Debbo 6amaado yo ka66aado so nii gorum ana heddii wuurde. Kaa so goriiko oo yawtii, mo o yidi fuu ana waawi 6amde mo, yo tawe e laawol Joomiraado ngol tan. ⁴⁰ Dum nee, so o heddiima e ngoortalaaku o 6urata welde hoore. Dum woni miilo am, kasen duu mido miila miin duu, mi hebii Ruuhu Laamdo.

¹ Jooni mido jaaboo lamndal mon banngal tew cakkanaado tooruuji dhi. Eden tayori «en fuu eden njogii anndal». «Anndal» nee waddan mawninkinaare, jilli ngoni ko nabata deental goondinbe ngal yeeso. ² Neddo fuu miiludo ana anndi huunde, anndaa tafon no haani anndirde. ³ Kaa neddo fuu jiddo Laamdo, Laamdo ana anndi dum.

⁴ Ndennoo e banngal jaamugol tew cakkanaado tooruuji, eden anndi «so goonga, ley aduna, tooru wanaa fay huunde», «Laamdo walaa so wanaa gooto oo». ⁵ Sabi fay so ko yimbe mbiyata reweteebe koo ana ngoodi dow kammu e dow leydi – so goonga, wiyeteebe «reweteebe» e «joomiraabe» keewii – ⁶ enen, banngal men, Laamdo gooto tan woodi, Baabiraado tagudo huunde fuu mo nguuran-den oo. Kasen Joomiraado gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii oo, mo kebir-den nguurndam oo.

⁷ Kaa wanaa yimbe fuu paami dum tafon. Yogaa6e woownoo6e rewde tooruuji, faa hannde e6e jaama tew cakkanaado tooruuji e miilde tew oo tooruuji jaati njei dum. Dum wadata so e6e miila 6e co6an, tawi 6e mbaawaa seenndude goonga e pene. ⁸ Tayoral, jaamdu battintaa en Laamdo. So en jaamii, nafataa en fay huunde, so en jaamaali, bonnantaa en fay huunde. ⁹ Goonga, on ndokkaama laawol faa mbaawon jaamde huunde fuu. Kaa ndeente pati ngol laawol li6a 6e jii6aali e ley goondinal 6ee. ¹⁰ Sabi aan anndudo goonga oo, so lo'udo yii ma ada jaama ley suudu tooru, hakkille mum hokkataa dum jaamde tew cakkanaado tooruuji kajum duu naa? ¹¹ Hono non, oon sakiike men lo'udo mo Almasiihu maayani oo, halkortoo saabe anndal maa ngal. ¹² So on toojirii non sakiraabe 6e jii6aali e ley goondinal 6ee, so on njii6ii hakkillaaji ma66e, on luuttii Almasiihu. ¹³ Dum nee, so tawii jaamdu ana li6a sakiike am, mi jaamataa kasen tew abada, pati mi li6a sakiike am.

9

Haala ko nelaado foti wadaneede

¹ Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nelaado naa? Mi yiyaali Joomiraado men Iisaa naa? Goondinal mon, wanaa e ley golle mo ngollan-mi Joomiraado oo iwi naa? ² Fay so banngal yogaa6e mi wanaa nelaado, banngal mon onon mi nelaado, sabi ko ngoondin-den Iisaa koo ana holla Joomiraado neli kam jaati.

³ Annii ko mbiyan-mi feloo6e kam 6ee: ⁴ min kaandaa e he6ude jaamdu e yardu e ley golle amen naa? ⁵ Min kaandaa e naborde rew6e amen no nelaabe wob6e 6ee nii naa? No mijiraabe Joomiraado 6ee nii, kajum e Piyeer? ⁶ Naa miin e Barnabas tan ngoni haan6e gollude faa ke6a no nguurda? ⁷ Homo e mon yii sordaasi joboowo hoore mum? Homo woni demoowo mo jaamataa ko hetti e ngesa mum? Homo woni duroowo mo yarataa kosam sewre mum?

⁸ Ko kaalan-mi koo, e dow miilooji yimbe tan fawii naa? Sariya oo yamiraali dum naa? ⁹ Sabi nii winndiraa e Sariya Muusaa: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.»* Ga'i alooji dhi tan ngoni ko Laamdo wattani hakkille naa? ¹⁰ Tama wanaa saabe men o haalirta? Goonga, enen mbinndanaa ngol konngol, sabi demoowo e tappoowo fuu ana ngollira jikke he6ude ngedu mum'en. ¹¹ Min aawii e mon kulle ruuhunkooje. So min kettii

* 9:9 Fillitagol Tawreeta 25.4

e mon kulle adunankooje, yalla miden kaawanee dum naa? ¹² So wob6e ana kaandi e hebude jaamdu e junngo mon, wanaa minen buri haandude hen?

Kaa minen, min njokkaali ngol laawol. Miden muja huunde fuu pati min kada Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo yaade yeeso. ¹³ Tama on anndaa golloo6e e ley Suudu Dewal Mawndu 6ee ana nguuri e kulle de yim6e ndokkata Suudu nduu dee? Tama on anndaa halfinaa6e golle ittirde sadaka 6ee ana ke6a ngedu mum'en e mayre? ¹⁴ Hono non, Joomiraado yamirii waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6ee nguura e Kabaaru Lobbo oo.

¹⁵ Kaa miin, mi jokkaali hen fay laawol gootol, kasen duu mi winndiraali dum faa mi he6a huunde. Maayde furani kam jaagaade huunde. Sabi dum woni ko mantortoo-mi, mi jabataa fay gooto itta kam e majjum duu. ¹⁶ Sabi waajaade Kabaaru Lobbo oo manataa kam, dum tilsudum kam. Bone woodanii kam so mi waajaaki Kabaaru Lobbo oo! ¹⁷ Sinndo mi golliriino oo golle saabe mido fellisinnoo dum miin e hoore am, nden kaa mi hebanno njo6di. Kaa laatike tilserere ngolliran-moo-mi, mo golle mo kalfinaa-mi. ¹⁸ Ndennoo kodum woni njo6di am? Njo6di am, dum woni seyo am ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo meere meere koo, tawti e ko mi lamndataako ko waajotoo6e Kabaaru Lobbo oo 6ee poti hebude.

¹⁹ Mi walaa e marginal fay gooto, kaa mi wadii hoore am maccudo yim6e fuu, yalla mido he6a ko buri heewde e ma66e. ²⁰ E ley Yahuudiyankoo6e, mi wadii hoore am Yahuudiyanke, yalla mido he6a 6e. E ley jokku6e Sariya Muusaa, mi wadii hoore am jokkudo Sariya Muusaa, yalla mido he6a 6e, fay so wanaa waajibi mi jokka Sariya oo. ²¹ E ley 6e ngalaa e Sariya Muusaa 6ee, mi wadii hoore am mo walaa e Sariya oo, yalla mido he6a 6e, fay so miin e hoore am, mi waasaali taweede e sariya Laamdo oo, sabi ley sariya Almasiihu ngonmi. ²² E ley lo'u6e, mi wadii hoore am mi lo'udo, yalla mido he6a 6e. Walaa fuu no mi wadaali hoore am kammari yim6e fuu, yalla ana daja 6e kisinmi. ²³ Ko ngadan-mi fuu, mi wadiran dum kammari Kabaaru Lobbo oo yalla mido he6a hen ngedu.

²⁴ Tama on anndaa dadondirtee6e 6ee fuu yo dogoo6e, kaa gooto tan hebata deesewal? Ndennoo, ndogiree hebude ngal. ²⁵ Lanndinantoo6e ndaggu fuu, mbiiran terde mum'en biirugol cattungol. Ko 6e ngadirta dum dee, faa 6e ke6a deesewal ngal duumataako. Enen nee, faa ke6en deesewal duumotoongal. ²⁶ Saabe majjum mi dogiraali meere, mi wa'aali no ka6oowo e henndu nii. ²⁷ Kaa mido biira terde am no naawiri mido jaalii de, yalla miin baajotoodo wob6e Kabaaru Lobbo oo, pati mi waasa yarraneede.

10

Haala waasude rewde tooruuji

¹ Sakiraabe, mido yidi paamon faa gasa ko hewtii maamiraabe men jamaanu Muusaa koo. Be fuu 6e ngonniino e ley luurde ndee, 6e fuu duu 6e lummbiino geeci oo. ² E ley ha66agol ma66e e Muusaa 6e fuu 6e ke6ii lootogal batisima e ley luurde ndee, kajum e ley geeci oo. ³ Kasen duu 6e fuu 6e jaamdii jaamdu wooturu ruuhunkooru, ⁴ 6e fuu 6e njardii njaram ngootam ruuhunkoojam, sabi e6e njarannoo dam e haayre ruuhunkoore jokkunoonde e ma66e ndee. Nden haayre woni Almasiihu. ⁵ Kaa ko buri heewde e ma66e, Laamdo welaaka dum'en. Dum saabii so 6e kalkii ley ladde jeereende ndee.

6 Dum fuu eɗum holla en pati njokken giɗaade yonki bonde no maɓɓe nii. 7 Pati laatee rewoobe tooruuji no yoga maɓɓe nii, hono no winndorii nii: «Yimbe ɓee njoodiima ana jaama ana njara, kasen immii ana mboma.»* 8 Pati naaten e fijirde no yogaaɓe e maɓɓe naatiri e fijirde nii. Dum saabii so ujunaaji noogay e taton neddo maayi jaanne wootere. 9 Pati itten koro Almasiihu no yoga maɓɓe nii. Dum saabii so bolle kalki dum'en. 10 Pati njermitee no yoga maɓɓe nii. Dum saabii so malaa'ika baroowo oo halki ɓe. 11 Dum fuu wadii yalla ana laatanoo en misaalu, dum winndiraama faa dum waajoo en, enen wonɓe e cakite jamaanu ɓee. 12 Dum nee, miiloowo ana darii fuu, wada hakkille pati boɓɓoo e leydi. 13 Walaa torra ittoowa koro heɓuka on ka hebaali ɓiɓɓe aadama. Laamdo yo koolniido, o dalataa torra koroowa ɓurka on semmbe fawee e mon. Torra fuu koroowa on, o hokkan on no mbaawron mujude dum, o hokkan on laawol no njaltiron e mum.

14 Saabe dum, sakiraabe am horsuɓe, ngoddee dewal tooruuji. 15 Midɗo haalirana on hono no on hakkilante'en nii, caree onon e ko'e mon ko mbii-mi koo. 16 Horde hiraande seniinde nde njettaten Laamdo kammari mum ndee, so en njarii nde, tama en ndeentaali e yiyyam Almasiihu dam? Buuru mo tayaten oo, so en jaamii mo, tama en ndeentaali e terde Almasiihu dee? 17 Tawi buuru oo yo gooto, enen duu, enen e heewde fuu, en terde goote, sabi eden njogii ngedu e oon buuru gooto. 18 Taykee lejol Israa'iila ngol: tama yimbe maɓɓe jaamooɓe sadakaaji ɓee ndeentaali e Laamdo gadanaado ittirde sadaka ndee oo? 19 Midɗo yiɗi wiide tew cakkanaado tooruuji won ko woni naa? Naa tooru e hoore mum won ko woni? 20 Walaa! Ko njidu-mi wiide dee, ko heeferɓe ɓee cakkotoo koo, sakkete seydaani'en, wanaa Laamdo. Mi yiɗaa ndeenton e seydaani'en. 21 On mbaawaa yarde e horde Joomiraado ndee njaron kasen e horde seydaani'en, on mbaawaa jaamde e la'al Joomiraado ngal jaamon kasen e la'al seydaani'en ɓee. 22 Naa iirtude tikkere Joomiraado njid-den? Naa en miilii eden ɓuri mo semmbe?

Haala ngadiree huunde fuu faa Laamdo teddinee

23 Mbii-don: «Huunde fuu ana dagii.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga, «huunde fuu ana dagii», kaa wanaa fuu naɓata deental goondinɓe ngal yeeso. 24 Pati fay gooto laato hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wɓɓe ɓee duu. 25 Tew cootteteedo luumo fuu, odon mbaawi jaamirde dum hakkillaaji di jinjataa on tawa on lamndaaki yalla dum tew cakkanaado tooruuji naa wanaa. 26 Sabi «leydi e ko woni e mum fuu Joomiraado woodani.»† 27 So neddo mo goondinaali noddii on, on njaɓii nootaade, jaamon ko ndokke-don fuu, tawa hakkillaaji mon jinjataa on. 28 Kaa so won biido on: «Dum ko sakkanaa tooruuji», nden, pati jaamee dum saabe biido non oo e saabe hakkille mum jinjoowo dum. 29 Wanaa ko wartata e hakkillaaji mon onon kaalan-mi doo, ko wartata e hakkille biido non oo kaalan-mi.

Kaa fotaa ko hakkille neddo goddo sara ndimaaku am. 30 So midɗo yetta Laamdo e dow ko jaaman-mi, ko wadi so midɗo bonkee e nduun jaamdu ndu njettu-mi Laamdo kammari mum?

31 Ndennoo, so on jaaman, so on njaran naa ko ngadaton fuu, ngadiree dum faa Laamdo teddinee. 32 Pati laatane fay gooto fergitere, wanaa Yahu-udiyankooɓe wanaa ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe wanaa deental goondinɓe Laamdo ngal. 33 Ngolliree no am nii, sabi midɗo tewta ko welata yimbe fuu

* 10:7 Pergu 32.6 † 10:26 Jabuura 24.1

e dow huunde fuu, tawee mi tewtaali nafaa am miin tan, ko nafata heew6e tewtan-mi, yalla e6e kisinee.

11

¹ Nembee kam no nemmbiran-mi Almasiihu nii.

Haala banngal soomugol hoore

² Mid6 yetta on ko micciti-d6n kam e huunde fuu koo, e ko njokku-d6n waajuuji di mbaajii-mi on dii koo. ³ Kaa noo, mid6 yidi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo debbo, kasen duu Laamd6 woni hooreejo Almasiihu. ⁴ Ndennoo, gorko fuu kippiido kufina so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamd6 loowi e mum ngol, hoyonii hooreejo mum oo. ⁵ Kaa debbo fuu mo soomaaki so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamd6 loowi e mum ngol, hoyonii hooreejo mum oo, sabi omo wa'i hono no o la6iido nii. ⁶ Sabi so debbo soomaali hoore mum, yo mesu sukundu mum. Kaa so nii mesude hoore mum naa la6ude nde ana yaannoo debbo, yo soomu hoore mum. ⁷ Gorko noo haanaa hippaade kufina, sabi yo mbaadi Laamd6, kaɲum e darja mum. Kaa debbo yo darja gorko. ⁸ Sabi wanaa gorko ittaa e debbo, debbo ittaa e gorko. ⁹ Wanaa gorko taganaa debbo, debbo taganaa gorko. ¹⁰ Saabe d6m ana wajibii e debbo soomude e hoore mum taagumansa baawde saabe mala'a'ika'en. ¹¹ Kaa d6m e taweede, e ley ha66agol men e Joomiraado, debbo ana ha66ii e gorko, gorko duu ana ha66ii e debbo. ¹² Sabi no debbo ittiraa e gorko nii, hono non debbo duu rimirta gorko. Kaa d6m fuu, to Laamd6 d6m iwi. ¹³ Caree onon e ko'e mon: yalla ana nardi e debbo rewa Laamd6 tawa soomaaki? ¹⁴ Wanaa neesu oo e hoore mum ana anndina on sukundu juutundu ana yaaginii e gorko, ¹⁵ kaa e debbo, yo darja? Sabi o hokkiraama sukundu juutundu yalla ana sudda hoore ndee. ¹⁶ Muuyd6 yeddude d6m fuu yo anndu en ngalaa oon aada, wanaa minen, wanaa deente goondin6e Laamd6 dee.

Haala hiraande seniinde

¹⁷ Won ko njidu-mi yamirde on kasen, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabi kawrite mon dee na6ataa on yeeso, to boni de na6ata on. ¹⁸ Ko adii fuu, mi nanii so on kawritii, luurral ana hakkunde mon, kasen duu won ko ngoondin-mi hen. ¹⁹ Ana tilsii pelle-pelle ngada hakkunde mon, yalla hoolni6e jaati won6e e ley mon 6ee ana annditee. ²⁰ So on kawritii e nokku gooto, wanaa hiraande Joomiraado ndee ɲaamaton. ²¹ Sabi gooto gooto mon fuu hejoto ɲaamde hiraande mum faa 6ee doo njolba, 6ee too cigira. ²² Tama on ngalaa cuudi do kaan-d6n ɲaamde e yarde? Naa on yaw6e deental goondin6e Laamd6 ngal? Naa odon njidi hoynude 6e ngalaa ko njogii 6ee? Ko mbiyan-mi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e d6m.

²³ Sabi miin, e Joomiraado ke6u-mi ko njottin-mi on koo: e ley jemma mo Joomiraado men Iisaa jammaa e mum oo, o 6ami buuru, ²⁴ o yetti Laamd6, o heli buuru oo, o wii: «Dum yo terde am keliraade kammari mon. Ngadee d6m faa micciti-d6n kam.» ²⁵ Hono nii, nde 6e tilii hiraande ndee, o 6ami horde peguujam, o wii: «Ndee doo horde woni aadi keyri tabintiniraandi yiyam am. Faa nde njaraton fuu, micciti-d6n kam.» ²⁶ Sabi nde ɲaamaton oon buuru e nde njaraton nden horde peguujam fuu, od6n mbaajoo haala maayde Joomiraado faa nde o warti.

²⁷ Dum nee, neddo fuu ɲaamirdo buuru Joomiraado no haanaa, yardi horde makko no haanaa, oon luuttii terde Joomiraado dee e yiyam makko dam fuu.

²⁸ Ndennoo, gooto fuu yo yeewto hoore mum fade mum jaamde oon buuru naa yarde nden horde. ²⁹ Sabi neddo fuu jaamdo buuru oo so yari horde ndee, so miilaaki dum terde Joomiraado dee, jukkete saabe ko jaami koo e ko yari koo. ³⁰ Dum saabii so jawbe e lo'ube ana keewi e mon, kasen duu won yawtuŋe. ³¹ Sinndo eden yeewtotonoo ko'e men, en yeewtatanooke. ³² Kaa Joomiraado ana sara en faa ne'a en, pati njukkide-ŋen e aduna oo.

³³ Ndennoo sakiraaŋe am, so odon kawrita faa jaamdon hiraande Joomiraado ndee, ndoomondiree. ³⁴ So tawii won jolbuŋo e mon, yo jaamu to suudu mum too, pati kawrite mon dee laatanoo on jukkungo. Kaa ko heddii koo mi biltan dum so mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Haala dokke de Ruuhu Ceniido hokkata dee, sakiraaŋe, mido yidi paamon de faa gasa. ² Nde ngonno-ŋon heeferbe ndee, odon anndi no tooruuji muumi dii majjiniri on. ³ Dum wadi so njidu-mi paamon dum doo: fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo kuŋaado» so Ruuhu Laamdo ana e mum, kasen duu fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo Joomiraado» so Ruuhu Ceniido walaa e mum.

⁴ Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en dee ana ceerti sifaaji, kaa Ruuhu oo yo gooto. ⁵ Gollanoobe deental 6ee ana ceerti sifaaji, kaa Joomiraado oo yo gooto. ⁶ Gollleeji ana ceerti sifaaji, kaa Laamdo gooto oo kaŋum gollata di fuu ley yimbe 6ee fuu. ⁷ Ruuhu Laamdo oo ana banngina e gooto fuu dokkal nafoowal deental ngal fuu. ⁸ O hokka oodoo waaju kebbinaado hakkilantaaku, o hokka ootoo waaju kebbinaado anndal. ⁹ Kanko Ruuhu gooto oo hokkata oodoo goondinal, ootoo sellinde jawbe. ¹⁰ O hokka oodoo wadude kaayde, ootoo haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, oodoo seenndude ko woni seydaani'en e Ruuhu goonga oo, ootoo haalirde demde Ruuhu Ceniido, o hokka goddo duu maandinde deen demde. ¹¹ Ruuhu gooto oo tan gollata dum fuu, feccirana gooto fuu dokkal ngal muuyi.

Haala caldi keewdi di neddo gooto

¹² E ley dum, no neddo gooto jogorii caldi keewdi nii, e no caldi dii e heewe fuu laatorii neddo gooto nii, hono non Almasiihu duu wa'i. ¹³ Sabi en fuu en mbatisiraamaRuuhu gooto faa laato-ŋen neddo gooto, so en Yahuudiyankooŋe naa so en nganaa Yahuudiyankooŋe, so en rimbe naa so en riimaybe, kasen duu en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oo.

¹⁴ Neddo wanaa salndu wooturu, yo caldi keewdi. ¹⁵ So koyngal wii: «Nde mi wanaa junngo, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ngal jeyeede e makko. ¹⁶ Naa so nowru wii: «Nde mi wanaa yitere, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ndu jeyeede e makko. ¹⁷ So caldi dii fuu yo gite, hono neddo oo nanirta? Naa so di fuu di noppi, hono neddo oo maatirta ko uurata e ko luubata? ¹⁸ Kaa noo, Laamdo reentini caldi dii fuu e neddo gooto hono no muuyiri nii. ¹⁹ Salndu wooturu laatataako neddo. ²⁰ Ndennoo, caldi dii ana keewi, kaa neddo oo yo gooto. ²¹ Yitere waawaa wiide junngo: «Haaje am walaa e maa.» Hoore duu waawaa wiide koyde: «Haaje am walaa e mon.» ²² Kaa noo, caldi neddo nanndudi e burdi lo'ude dii, diin ngoni kasindinaadi sanne. ²³ Di nanngir-ŋen burdi jaasude dii, diin bur-ŋen teddine. Burdi gaccinaade dii, diin bur-ŋen suudude, ²⁴ sabi caldi men goddi dii kasindinaa e suudeede. Laamdo reentini caldi fuu, hokki caldi lo'udi dii teddeengal, ²⁵ pati ceeraagu wada e neddo oo, yalla caldi dii fuu ana tiidondira. ²⁶ So tawii

salndu wooturu naawii, goddi dī fuu naawdan e mum. So salndu wooturu teddinaama, goddi dī fuu mbeltidoto e mum.

²⁷ Onon, on fuu on terde Almasiihu, gooto e mon fuu yo salndu e caldi makko dīi. ²⁸ Nii Laamdo darniri deental goondin6e ngal: ko adii fuu o jorryini nelaar6e, o jokkini hen haalto6e konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, o jokkintini hen jannino6e, caggal dum, wado6e kaayde e sellino6e jaw6e e faaboto6e e ardoto6e, kapum e haaliroo6e demde Ruuhu. ²⁹ Yim6e fuu yo nelaar6e naa? Naa haalto6e konngol ngol Laamdo loowi e mum'en? Naa jannino6e? Yim6e fuu ngadata kaayde naa? ³⁰ Yim6e fuu ndokkaa sellinde jaw6e naa? Naa haalirde demde Ruuhu? Naa maandinde deen demde? ³¹ Hono non, tiinnee, poodanee dokke burde heewde nafa dee.

Kaa jooni mi hollan on laawol burngol fuu moyyude ngol.

13

Haala jilli

¹ So kaalir-mi demde yim6e e demde malaa'ika'en, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi lennguru senyooru naa mi mbaggu dinndoowo tan. ² So Laamdo loowii kam konngol mum mi annda sirriiji fuu e annde fuu, naa so tawraa-mi goondinal faa mi sottina baamle kaaye, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi wanaa fay huunde. ³ So ndokku-mi jawdi am fuu misikiina'en naa so ndokkitir-mi tew am duppee, kaa fuu so jilli ngalaa e am, nafataa kam fay huunde.

⁴ Jilli ana njogii mujal, ana njogii moyyuki. Di ngalaa e haasidaaku, di ngalaa e haawtaare, mawninkinaare duu waldaa e majji. ⁵ Jilli ngadataa ko yaannii, nganaa hammadi haaje mum, edi caloo metti, di caawataa rikke. ⁶ Jilli kuyantaa oonaare, goonga di kuyanta. ⁷ Jilli ana njaafuu fuu, ana kooloo fuu, ana njoonndoroo fuu, ana muja fuu.

⁸ Jilli mbonataa abada. Haaltude ko Laamdo loowi e men koo ana timma, demde ana timma, anndal ana timma. ⁹ Sabi anndal men ana jaki, looweede men konngol Laamdo ana jaki, ¹⁰ kaa so ko hi66i koo warii, ko jaki koo fuu wittan. ¹¹ Nde mi cukalel ndee, no cukalel haaldata nii kaaldan-mi, no cukalel miilortoo nii miilortoo-mi, no cukalel yiirata nii njiiran-mi. Kaa ko mawnu-mi koo, mi seerii e golle cukaaku. ¹² Jooni en njiyataa kulle dee faa laa6a, ko wa'i hono no timtorgal ni66ungal nii njiiraten. Kaa wakkati waran en njiiran de gite men jaati. Jooni anndal am hi66aali, kaa wakkati waran nde anndan-mi faa hi66a, no Laamdo anndiri kam faa hi66i nii.

¹³ Ndennoo, kulle tati ngoni duumotoode: goondinal e jikke e jilli. Kaa jilli guri de fuu teddude.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Ndennoo, poodanee jilli no mbaawru-don fuu, tewton kasen dokke Ruuhu Ceniido dee. Ko bur-don fuu haande tewtude e majje, haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. ² Sabi kaaliroowo demde Ruuhu e Laamdo haaldata, wanaa e yim6e. Sabi fay gooto faamataa ko joomum haalata, Ruuhu oo hokkata joomum haalde goongaaji Laamdo teddu di cuudaadi dīi. ³ Kaa loowaado konngol Laamdo oo, yim6e haalata, faa na6a dum'en yeeso e ley goondinal, hokka dum'en semmbe, buubina berde mum'en. ⁴ Kaaliroowo demde Ruuhu, hoore mum na6ata yeeso, loowaado konngol Laamdo oo noo, deental goondin6e na6ata yeeso. ⁵ Midō yidi kaaliron demde Ruuhu

on fuu, kaa ko ɓurani kam, kaalton konngol ngol Laamɗo loowi e mon ngol. Sabi kaaltoowo konngol ngol Laamɗo loowi e mum ɓuri kaalroowo demɗe Ruuhu, so wanaa tawa nedɗo ana waawi maandinde, yalla deental goondinɓe ngal ana yaara yeeso.

⁶ Ndennoo sakiraaɓe, so mi wariino to mon mi haalirananno on demɗe Ruuhu, so haala am waddanaalino on ko Laamɗo ɓannginani kam koo, naa anndal, naa konngol ngol Laamɗo loowi kam ngol, naa waaju, koɗum ɗum fuu ɗum nafata on? ⁷ Tayko-ɗen kaaki wanngiyaare hono sereendu naa hoddu. So ɗi piyaaka faa laaɓa, hono annditirten ko sereendu nduu fiyata naa ko hoddu nduu hodata? ⁸ Naa so puufoowo buutatal wolde fuufaali faa laaɓa, homo lanndinantoo wolde ndee? ⁹ Hono non, onon duu, so on njottinirii kabaaru oo demɗe Ruuhu tawa ko famminii fuu walaa hen, hono paamirte-ɗon? On tippike haala mon! ¹⁰ No demɗe ɗee keewiri e no ceertiri e aduna oo nii fuu, walaa haala ka nanataake hen. ¹¹ Kaa so nedɗo haaldii e am demngal ngal mi nanataa, mi laatike janano mum, laatike janano am. ¹² Hono non, onon duu e ley foodanagol mon dokke Ruuhu ɗee, tewtee dokke naɓooje deental goondinɓe ngal yeeso ɗee, tewtee ɗe faa sanne.

¹³ Dum nee, kaalroowo demɗe Ruuhu fuu jaagoo Laamɗo waawde maandinde ɗe. ¹⁴ Sabi so mido jaagoroo Laamɗo demɗe Ruuhu, goonga, yonki am ana e duwaawu, kaa mi faamataa miin e hoore am. ¹⁵ Ndennoo, hono ngad'an-mi? Mi jaagorto yonki am, mi jaagorto hakkille am. Mi yimiran yonki am, mi yimiran hakkille am. ¹⁶ So wanaa ɗum, so a yettirii Laamɗo demɗe Ruuhu tan, hono tawaado ton mo woowaa ɗum waawirta wiide «Aamiina» e yettugol maa ngol? Sabi joomum nanataa ko kaalataa koo. ¹⁷ Fay so yettugol maa ngol ana woodi sanne, ngol nafataa joomum. ¹⁸ Mid'o yetta Laamɗo, ko ɓur-mi on on fuu heewde haalirde demɗe Ruuhu koo. ¹⁹ Kaa e ley deental goondinɓe, haalde konngi joy pamminiidi baajotoodi heddiibe ɓee, ɓurani kam haalirde konngi ujunaaji ujunaaji demɗe Ruuhu.

²⁰ Sakiraaɓe, pati laatee ɓe ngalaa hakkille no cukaloy nii. Laatee cukaloy banngal bone, kaa laatee baaliki'en banngal hakkille. ²¹ Nii winndorii e Sariya:

«Yimɓe ɓe demɗe godɗe,
     kajum e kundude wobɓe
     kaaliranani-mi yimɓe am ɓee.

Dum fuu e taweede,

    ɓe kettintaako kam.»*

Hono non Joomiraado wiiri.

²² Hono non, demɗe Ruuhu ɗee yo maande ɗo ɓe ngoondinaali ɓee, kaa ɗo goondinɓe ɓee, wanaa non worri. Haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mum duu yo maande ɗo goondinɓe ɓee, kaa ɗo ɓe ngoondinaali ɓee, wanaa non worri. ²³ Ndennoo, so yimɓe deental goondinɓe ngal fuu njoodiima, so ɓe fuu ɓe naatii e haalirde demɗe Ruuhu, so yimɓe ɓe mboowaa ɗum naa ɓe ngoondinaali ngarii, joomum'en mbiyataa on haanduɓe naa? ²⁴ Naa so gooto e been yimɓe warii, tawii yimɓe fuu ana kaalta konngol ngol Laamɗo loowi e mum'en ngol, ko o nanata koo fuu ana fammina mo luutti makko, ana sara mo duu, ²⁵ sirriiji ɓernde makko ɓannginee, o diccoo o sujidana Laamɗo, o wiya: «So goonga nii, Laamɗo ana wondi e mon.»

No deental goondinɓe haani worrude

* 14:21 Esaaya 28.11-12

²⁶ Ndennoo sakiraa6e, hono wadete? So on kawritii, dokkaado yimre e dokkaado janngingol e dokkaado ko Laamdo bannginani dum e dokkaado haalirde demde Ruuhu e dokkaado maandinde de, fuu yo wadire faa naba deental goondin6e ngal yeeso. ²⁷ So demde Ruuhu kaalirtee, didon naa taton so heewii kaani wadude dum, gooto fuu e wakkati mum. Yo gooto mon maandin. ²⁸ Kaa so maandinoowo walaa, joomum deyyinoo e ley deental ngal, gunndoo e ley bernde mum, haalda e Laamdo. ²⁹ Didon naa taton kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, heddiibe 6ee cara haala ma66e kaa. ³⁰ Kaa so won ko Laamdo bannginani gooto e joodiibe 6ee, yo kaaloowo arano oo deyyino. ³¹ Sabi on fuu, ofon mbaawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol, tawa gooto gooto kaaldaton, yalla deental ngal fuu ana heba anndal e cuusal. ³² Haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en 6ee ana poti waawde jogaade konngol mum'en ngol, ³³ sabi Laamdo wadataa ko jii6ata kawrital, o Laamdo gaddoowo jam.

No worri e deente seniibe dee fuu nii, ³⁴ yo rew6e ndeyyino ley deente dee, sabi 6e ndunanaaka haalde ley hen. Yo 6e dowtoro no sariya oo wiiri nii. ³⁵ So tawii won ko 6e njidi faamtinaade, yo 6e accu faa 6e koota, 6e lamndoo jom'en cuudi ma66e. Sabi konngol debbo nanee ley deental goondin6e ana yaaginii. ³⁶ Naa ofon miila konngol Laamdo ngol to mon iwi? Naa onon tan kefi ngol? ³⁷ Neddo fuu miiludo ana waawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol naa miiludo yo kebudo Ruuhu Ceniido, ana haani annditidde ko mbinndan-mi faade e mon koo yo yamiroore Joomiraaado. ³⁸ Mo annditaali dum fuu, Laamdo annditataa joomum. ³⁹ Ndennoo sakiraa6e, poodanee looweede konngol Laamdo, kasen duu pati kadee demde Ruuhu haalireede. ⁴⁰ Kaa huunde fuu yo wadire no haaniri, tawee jii6aaki.

15

Haala immital Almasiihu

¹ Sakiraa6e, mido miccintina on Kabaaru Lobbo mo njottin-mi on, mo nja6u-don, mo jii6u-don e mum oo. ² Saabe oon Kabaaru kisinirte-don so tawii on nanngirii mo no kaalanir-mi on nii. So wanaa dum, goondinal mon laatoto meere.

³ Mi yottinii on kabaaru burdo faydinde mo ke6u-mi oo, dum woni: Almasiihu maayirii saabe luutti men, no Binndi dii mbiiri nii, ⁴ o iraaama, o immitike e jalooma tata6o oo no Binndi dii mbiiri nii, ⁵ o banngani Piyeer, caggal dum, o banngani taalibaabe sappo e didon 6ee, ⁶ caggal dum, o banngani ko buri sakiraa6e teemed6e njoyon darannde wootere. Ko buri heewde e ma66e ana nguuri faa jooni, kaa won yawtu6e e ma66e. ⁷ Jokkiti hen kasen, o banngani Yaakuuba, o banngani nelaa6e 6ee fuu. ⁸ Ko sakitii koo, o banngani kam miin baado no binngel ngel lebbi mum ki66aali nii. ⁹ Sabi miin buri nelaa6e 6ee fuu famdude, mi fotaa fay noddireede nelaaado, sabi mi torriino deental goondin6e Laamdo ngal. ¹⁰ Jonnoo, saabe moyyere Laamdo ndee laatorii-mi ko ngon-mi koo. Moyyere nde mo wadani kam ndee duu laatanaaki kam meere, sabi miin buri nelaa6e 6ee fuu gollude. So goonga, wanaa miin gollata, moyyere Laamdo wonnde e am ndee gollata. ¹¹ Kaa so miin so kam6e, fuu fotu, hono non min mbaajorii, hono non ngoondinir-don.

Haala immital maay6e

¹² Jooni, miden mbaajoo Almasiihu immitike e maayde. Ndennoo, hono yoga mon wiirata maay6e immitataako? ¹³ Sinndo immital maay6e walaa,

Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁴ so Almasiihu immitaaki, waaju amen yo meere, goondinal mon duu yo meere. ¹⁵ Eđum holla duu ko min kaali haala Laamđo koo yo fenaande, sabi min mbii Laamđo immintinii Almasiihu, tawi wanaa goonga so maayŕe immitataako. ¹⁶ Sabi so maayŕe immitataako, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁷ so Almasiihu immitaaki, goondinal mon yo meere, ođon ngondi e luutti mon faa jooni, ¹⁸ maaynooŕe e ley goondinal Iisaa Almasiihu ƒee duu kalkike. ¹⁹ So jikke men e Almasiihu e ley đam đoo nguurndam tan nafannoo, enen ƒurannoo yimŕe fuu yurmi-naade.

²⁰ Kaa jooni, Almasiihu immintinaama e maayde, laatike arano e immi-tooŕe. ²¹ Sabi no nedđo gooto sabinbiniri maayde nii, hono non kasen nedđo gooto sabinbiniri immital e maayde. ²² No yimŕe fuu maayirta saabe Aadama nii, hono non kasen yimŕe fuu immintinirtee saabe Almasiihu, ²³ kaa gooto fuu e wakkati mum immitotoo. Đum woni Almasiihu woni arano oo, caggal đum, ƒe o jey ƒee njokka hen ƒannde gartol makko. ²⁴ So đum ƒettike, darngal daroo, Almasiihu halka kaanankaaku e baawđe e semmbe fuu, totta Laamđo Baabiraado men oo Laamu oo. ²⁵ Sabi ana tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamđo wadi o yaŕŕa wayŕe ƒee fuu. ²⁶ Gaŕo cakitotoođo halkeede oo yo maayde, ²⁷ sabi ana winndii: «Laamđo wadii huunde fuu ley koyđe makko.»* Kaa so wiyaama non, tayoral Laamđo gađuđo huunde fuu ley koyđe makko oo walaa hen. ²⁸ So huunde fuu heedii ley Bajjo oo, Bajjo oo e hoore mum heedan ley gađuđo huunde fuu ley makko oo faa Laamđo laamoo huunde fuu e nedđo fuu.

²⁹ Haya, won yogaabe jaŕuŕe lootireede lootogal batisima saabe maayŕe. So tawii maayŕe immitataakono, kodum wadi so yimŕe ana mbatisiree saabe maŕŕe? ³⁰ Enen e ko'e men, ko wadi so eden njarroo wakkati fuu naatude e farati? ³¹ Sakiraabe, ƒannde fuu mido hosa maayde saabe gollleeji am đii. Mido haalana on đum kammari ko mantortoo-mi on saabe haŕŕagol mon e Joomiraado men Iisaa Almasiihu koo. ³² So no nedđo wa'i nii tan miilortonoo-mi ko kaŕannoo-mi e wasooji ley Efeesu koo, kodum đum nafata kam? So maayŕe immitataakono, ngaden no wiiraa nii: «Naamen njaren, sabi en maayooŕe ƒanngo.» ³³ Pati njaayree ko'e mon: «Yaadude e bonŕe ana bonna needi.» ³⁴ Ngartiree hakkillaaji mon e ko haani, pati luuttee. Sabi yoga mon annada Laamđo. Ko mbiiru-mi non yalla ođon njaagoo.

³⁵ Kaa dajan lamndiido: «Hono maayŕe immitortoo? Terde hode ƒe tawretee?» ³⁶ Pamaro hakkille! Aawdi ndi aaw-đaa fuu, sinaa waata so fuda. ³⁷ Aawdi ndi aaw-đaa fuu, so gawri so godđum yo wabbere tan, a aawataa wullere ndee e hoore mum. ³⁸ Caggal đum, Laamđo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere mum. ³⁹ Kulle jogiide yonki duu ngaldaa terde: yimŕe terde mum, daabaaji terde mum, pooli terde mum, liđdi terde mum. ⁴⁰ Ana woodi terde kammunkooje e terde leydinkooje. Kammunkooje dee e ƒari mum, leydinkooje dee e ƒari mum. ⁴¹ Naange e jalbugol mum, lewru e jalbugol mum, koođe e jalbugol mum. Fay koođe dee e ko'e mum'en jalbugol mum'en ana seerti.

⁴² Immital maayŕe duu hono non worri. Ko iretee koo ana ƒola, ko immitotoo koo ƒolataa. ⁴³ Ko iretee koo ana hoyi, ko immitotoo koo ana teddi. Ko iretee koo ana lo'i, ko immitotoo koo ana jogii semmbe. ⁴⁴ Ko iretee koo yo terde leydinkooje, ko immitotoo koo yo terde ruuhunkooje. Terde leydinkooje ana ngoodi, ndennoo terde ruuhunkooje duu ana ngoodi.

* 15:27 Jabuura 8.7

⁴⁵ Dum wadi so ana winndii: «Neddo arano oo, dum woni Aadama, laatii yonki wuurki.» Aadama cakito oo noo yo Ruuhu dokkoowo nguurndam. ⁴⁶ Wanaa ko jeyaa e Ruuhu koo ardii warde, ko jeyaa e leydi koo ardii warde, caggal dum, ko jeyaa e Ruuhu koo jokki hen. ⁴⁷ Neddo arano oo e leydi iwi, leydi moyyiniraa. Neddo didafo oo e kammu iwi. ⁴⁸ No iwdo e leydi oo wa'i nii, hono non iwbe e leydi bee duu mba'i. No iwdo dow kammu oo wa'i nii, hono non iwbe dow kammu bee duu mba'ata. ⁴⁹ Hono no nanndir-den e iwdo e leydi oo nii, hono non nanndirten e iwdo dow kammu oo duu. ⁵⁰ Sakiraa6e, ko kaalunoo-mi koo annii: tew e yiyyam mbaawataa naatude e Laamu Laamdo oo, kasen duu ko jolata waawataa tawreede ko jolataa.

⁵¹ Mido bannginana on sirri: en maayataa en fuu, kaa en fuu en mbaylitate ⁵² e wakkati gooto, no himyaango yitere nii, so buutatal cakite jamaanu ngal fuufii. Sabi ngal fuufan, maay6e bee immitoto 6e jolataa, enen, mbaylite-den. ⁵³ E ley dum, ana tilsi terde jolooje dee boornoo ko jolataa, terde maayooje dee duu boornoo ko maayataa. ⁵⁴ So terde jolooje dee boornike ko jolataa, maayooje dee boornike ko maayataa, e oon wakkati, ngol konngol binndaangol tabitan: «Jaalogal modii maayde.»†

⁵⁵ «Maayde, hoto jaalogal maa woni?»

Maayde, hoto semmbe maa woni?‡

⁵⁶ Maayde, e luuttal hebata semmbe, luuttal duu e Sariya oo hebata baawde.

⁵⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkiroowo en jaalogal saabe Joomiraado men lisaa Almasiihu.

⁵⁸ Ndennoo sakiraa6e am horsu6e, laatee joottiibe 6e ndimbataako, beydo-don jannde fuu soobaade e golle Joomiraado oo, sabi odon anndi ko ngollaton e ha66agol mon e Joomiraado koo wanaa meere.

16

Haala wallugol seniibe won6e ngalluure Urusaliima

¹ Jooni kaa, haala ballal mon faade e seniibe won6e ngalluure Urusaliima 6ee, onon duu ngadon no njamir-mi deente goondin6e gonde leydi Galaatiya dee nii. ² Alan fuu, gooto e mon fuu moobta ko waawi, pati ndoomon faa mi wara, kawrinon ballal ngal. ³ So mi warii, mi waddanan 6e cu6oto-don 6ee bataakiiji anndinooji ko 6e ngoni, faa 6e na6a ballal mon ngal Urusaliima. ⁴ So ana foti ko mi yaha miin duu, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

⁵ Mi garoowo to mon so mi iwii leydi Makedoniya, sabi ton ya66ortoo-mi. ⁶ Ana moyya mi fa66a to mon seeda naa mi dabba ton jaati. E ley dum odon mbaawi yoo6inde kam faa mi yaha to njahan-mi fuu. ⁷ Sabi e ngol laawol, mi yidaa fanjude on tan so mi ya66oo, mido yidi fa66ude to mon seeda so Joomiraado jabii. ⁸ Kaa mi fa66an do Efeesu doo faa iidi Pantekot, ⁹ sabi mi hebii doo laawol manngol no mi gollira golle nafaowo, way6e duu ana keewi.

¹⁰ So Timote warii e mon, njab6ee dum faa gasa pati hula, sabi Joomiraado o gollanta no am nii. ¹¹ Ndennoo, pati fay gooto yawa mo. Njoo6inee mo e laawol ngol yalla omo warta e am e jam, sabi mido doomi mo, kanko e sakiraa6e 6ee.

¹² Haya, sakiike men Apollos, mi ndaardii mo cili keewdi o yaada e sakiraa6e 6ee to mon, kaa faa hannde o jabaali fey. O waran so o hebendiima.

Baynondiral

¹³ Njeertee, niiŋee e ley goondinal, laatee worŋe, beydoro-don semmbe.

¹⁴ Ko ngadaton fuu, ngadiŋee ŋum jilli.

¹⁵ Odon anndi Istifanas e koreeji mum. Kaŋum'en adii fuu goondinde ley leydi Akaya, 6e tiinnike e gollande seniibe 6ee. Sakiraaŋe, mido waajoo on: ¹⁶ njarranee yimŋe wa'uŋe non, kaŋum e gollidooŋe e maŋŋe, tiinniibe e golle oo fuu. ¹⁷ Mido weltii e garol Istifanas e Fortunatus e Akaykus ngol. Be ngadanii kam ko onon on mbaawaa wadande kam saabe waasude mon taweede. ¹⁸ Be mbaaltinii hakkille am, kaŋum e hakkillaaji mon fuu. Teddinee hono maŋŋe.

¹⁹ Deente goondinŋe gonŋe leydi Asiya ŋee ana njowta on. Akilas e genndum Piriskilla e deental goondinŋe kawroowal galle maŋŋe ngal ana njowta on sanne e innde Joomiraado. ²⁰ Sakiraaŋe 6ee fuu ana njowta on. Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli.

²¹ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. ²² Neddo fuu mo yidaa Joomiraado, kuɗdi woodanii ŋum! Joomiraado amen Iisaa, war! ²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon! ²⁴ Jilli am ana e mon on fuu saabe haŋŋagol men e Iisaa Almasiihu.

Bataaki Pool dīdabo faade e Korintunkooŋe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kaŋum e sakiike men Timote. Miden njowta deental Laamdo gonngal Korintu ngal, miden njowta seniife wonbe leydi Akaya bee fuu. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Poolyettiri Laamdo

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Kanko woni Baabiraado jom yurmeende, o Laamdo buuŋinoowo berde faade e huunde fuu. ⁴ Kanko buuŋinta berde men e ley torraaji men fuu, yalla enen duu, eden mbaawa buuŋinde berde wonbe e sii torraaji fuu no kanko o buuŋinirta berde men nii. ⁵ Sabi, no njogori-den ngeŋu e torraaji Almasiihu keewdi dīi nii, hono non Almasiihu duu buuŋinirta berde men. ⁶ So min torraama, dum faa kisine-don, berde mon buuŋa. So berde amen buuŋinaa minen, dum yalla berde mon ana buuŋa, mbaawon mujude sii torraaji di min torretee minen e ko'e amen dīi. ⁷ Jikke amen e moodon ana selli, sabi miden anndi no njogori-don ngeŋu e torraaji amen dīi nii, hono non kasen njogori-don ngeŋu e buuŋinegol berde ngol min ndokkaa ngol duu.

⁸ Sakiraabe, miden njidi anndinde on torraaji kewtiidi min e leydi Asiya dīi. Torraaji kewtiidi min ton dīi ana yaŋbitii sanne faa min tayi jikke fay e yonkijji amen. ⁹ Ana wa'annoo min hono no min saraabe sariya wareede. Kaa noo, dum wadirii pati min pawa jikke amen e ko'e amen, kaa min pawa de e Laamdo immintinoowo maaybe oo. ¹⁰ Kanko danndi min e nden maayde, o danndan min kasen duu. E makko jaati min pawu jikke o danndan min kasen ¹¹ e ley ko mballirton min duwaawuuji mon koo, yalla moyyere nde min kebirta duwaawuuji yimbe heewbe ndee ana wada heewbe njetta Laamdo saabe amen.

Haala bantugol Pool

¹² Senaare e laabal berde iwngal to Laamdo min nguurdi e aduna oo, sako hakkunde mon. Dum woni ŋaayo amen, kasen duu berde amen ana mbaaltii e majjum. Min njokkaali hakkilantaaku biŋbe aadama, hinnee Laamdo dowi min. ¹³ Sabi ko min mbinndanta on koo, fay huunde wala ley hen so wanaa ko njanngaton so paamon. Mido yidi paamon ¹⁴ ko pudu-don faamude jooni koo faa laaba: ŋannde gartol Joomiraado men Iisaa min mantorto on hono no onon duu mantorto-don min nii.

¹⁵ Saabe nden hoolaare anniyorinoo-mi arannde warde to mon yalla odon ceyoo cili didi. ¹⁶ Ko njidunoo-mi dee, mi faŋa to mon, mi yaha leydi Makedoniya, caggal dum, mi warta to mon kasen lanndinano-don kam mi yaha leydi Yahuudiya. ¹⁷ Nde mbiyan-mi mi waran to mon too ndee, mi soobaaki naa? So mi fellisii huunde, tama muuyde am tan ngadan-mi faa dum waddana ooho e a'aa fuu taweede e am? ¹⁸ No Laamdo laatorii koolniido nii, hono non konngol ngol min kaalani on ngol waasiri laatoraade ooho e a'aa. ¹⁹ Sabi Iisaa Almasiihu Bii Laamdo oo wanaano ooho e a'aa: ooho tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajji kabaaru mum to mon too oo. ²⁰ Sabi podooje Laamdo dee fuu tabitii e ley makko. Ndennoo enen duu, kanko mbiiraten Aamiina faa Laamdo teddinee.

²¹ Laamdo jaati niibini min, minen e mon fuu, ha66agol men e Almasiihu. Kanko jaati subii en. ²² Kasen kanko wadi maande makko e men, o loowi Ruuhu makko e berde men laatoo pi6iraado moyyereji di o moo6tani en dii.

²³ Laamdo ceenu-mi, yurmaade on hadi kam wirfitaade Korintu.

²⁴ Wanaa yidude dawrande goondinal moodon – sabi odon tabiti e goondinal ngal – ko min njidi dee, wallondirde e moodon faa ceyo-don.

2

¹ Dum nee, mi fellisiino mi wirfataako to mon, pati mi waddana on sugulla kasen. ² Sabi so mi sunjlinii on, homo seynata kam so wanaa onon 6e cunjlin-mi 6ee? ³ Dum wadi so mbinndir-mi no mbinndir-mi nii e ley bataaki am oo. Mi yidaano warde to mon so fotube seynude kam 6ee cunjina kam. Mido hoolii on fuu seyo am yo seyo mon on fuu. ⁴ Ruubu e bernde mettunde e gonfi keewdi mbinndiran-mi on. Mi yidaa sunjlinde on, ko njidu-mi dee, anndinde on no jilli am poti mawnude e mon on fuu.

No Poolyaaforii toonudo oo

⁵ So gooto e mon laatike sabaabu sunu, wanaa miin o suni, on fuu – naa yoga e moodon, pati mi yawta goonga. ⁶ Jukkungo ngo bur6e heewde e mon njukki joomum ngoo heyii, ⁷ jooni kaa, ko 6uri moyyude dee: njaafodon mo, koomton mo pati mboy-yonki jaaloo mo. ⁸ Ndennoo, mido ndaarda on tabintinon jilli mon e makko. ⁹ Sabi ittude koro mon saabanii kam windande on kasen faa mi annda odon downtanii kam. ¹⁰ Mo njaafi-don fuu mi yaafoto dum miin duu. Banngal am, ko njaafotoo-mi koo – so won ko kaan-mi yaafaade mo – mi yaafoto dum yeeso Almasiihu faa nafa on ¹¹ pati Ibiliisa jammboo en, sabi eden anndi anniyaaji mum.

Haala jaalogal Almasiihu

¹² Nde njaa-mi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo ndee, mi tawii joomiraado udditanii kam ton damal ¹³ kaa hakkille am waaltaaki, sabi mi tawaali ton Titus sakiike am oo. E oon wakkati, mbaynii-mi sakiraabe 6ee, paa-mi leydi Makedoniya.

¹⁴ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkoowo en jaalogal wakkati fuu saabe ha66agol men e Almasiihu. Laamdo hokki min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi nii. ¹⁵ E ley dum, do Laamdo, min uurdi Almasiihu e ley hisintee6e 6ee e halkotoo6e 6ee. ¹⁶ Do halkotoo6e 6ee, min kaccol maayde na6oowol 6e e maayde, do hisintee6e 6ee, min uurdi nguurndam na6oori 6e e nguurndam.

Homo foti gollude oo golle? ¹⁷ Min nganaa julortoo6e konngol Laamdo ngol no heew6e ngadata nii, sabi min nelaa6e Laamdo, miden kaalda berde laa6ude yeeso Laamdo ley ha66agol amen e Almasiihu.

3

Haala gollanoo6e aadi keyri

¹ Kori min pu6ditaali mantaade kasen? Naa miden kaajaa bataakiiji anndinooji ko min ngoni paadi e mon naa iwdi e mon hono no yim6e yogaabe kaajiraa nii naa? ² Onon jaati ngoni bataaki amen binndaado e berde amen, mo yim6e fuu mbaawi anndude e janngude. ³ Sabi ana tayoraa on bataaki Almasiihu saabe golle amen. Bataaki oo winndiraaka dawa, Ruuhu Laamdo guurdo o winndiraa. Kasen duu mo winndaaka e alluuje kaaye, do mo winndaa e mum dee, e berde yim6e.

⁴ Miden njogii hoolaare mawnde e Laamdo saabe Almasiihu. ⁵ Minen min ngalaa baawde faa min ngolla oo golle. Baawde amen to Laamdo iwri. ⁶ Kanko wadi min fotube laataade gollanoobe aadi keyri. Ndiin aadi fawaaki e Sariya binndaado, e Ruuhu Ceniido ndi fawii. Sabi Sariya binndaado oo ana naba yimbe to maayde, kaa Ruuhu oo to nguurndam nabata yimbe.

⁷ Sariyaaji binndaadi e alluujje kaaye, nabooji yimbe to maayde dii, ana njogii darja faa Israa'iilankooŋe ndonki yeewde yeeso Muusaa saabe darja gondo hen oo, fay so taweede o jifoowo. ⁸ Kaa golle Ruuhu oo buri darja! ⁹ Golle liboowo oo ana jogii darja, sako golle fooccitaare oo. ¹⁰ Eden mbaawi fay wiide ko joginoo darja arannde koo majjii kammari darja garɗo jooni mo walaa nanndo oo. ¹¹ Ko jifata koo ana waawi jogaade darja, kaa ko jiiɓata faa abada koo buri fuu jogaade darja.

¹² Nde wonnoo miden njogii oo jikke, ngorgu min kaaldata. ¹³ Min ngadataa no Muusaa nii, gadunoodo heedoode e yeeso mum pati Israa'iilankooŋe keddooye yeewde darja jifoowo oo faa timma. ¹⁴ Kaa berde ma66e mbumii. Sabi faa hannde so ebe keddi jannngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddi e geese ma66e. Nde huncaaka tafon, sabi e ka66iido e Almasiihu tan nde huncetee.* ¹⁵ Goonga, faa e jalooma mo ngonnden e mum jooni oo, so Tawreeta Muusaa ana janngee, heedoode ndee ana heddi huurde hakkillaaji ma66e. ¹⁶ Kaa so neddo warti e Joomiraado fuu, heedoode ndee huncete iwde e mum. ¹⁷ Sabi Joomiraado woni Ruuhu oo, kasen do Ruuhu Joomiraado oo woni fuu, don ndimaaku duu woni. ¹⁸ Enen 6e geese mum'en cudditaa 6ee fuu, darja Joomiraado oo ana bannga e meeden no e timtorgal nii. Omo nii waylita en faa nannden e makko mbaadi, darja makko beydoo e meeden. Dum woni golle Joomiraado, kanko woni Ruuhu oo.

4

Haala jawdi ley loode

¹ Ndennoo, min kaabataa, sabi Laamdo hokki min oo golle kammari yurmeende mum. ² Min calike kulle cuudiide kersinooje dee. Min yonnataa yimbe, min mbaylitataa konngol Laamdo ngol. Ko min ngadata dee, e ley banngingol amen goonga ngol miden tewta heɓude hakkillaaji yimbe fuu yeeso Laamdo. ³ So Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oo suudaama, halkotoobe 6ee tan o suudantee. ⁴ Been ngalaa goondinal, sabi Ibiliisa wumni hakkillaaji ma66e pati 6e njiya fooyre Kabaaru Lobbo kolloowo darja Almasiihu jogiido mbaadi Laamdo oo. ⁵ Sabi wanaa kabaaru amen min mbaajotoo, ko min mbaajotoo dee, kabaaru Iisaa Almasiihu, Joomiraado men oo. Minen, saabe makko min laatorii maccube moodon. ⁶ Sabi Laamdo biido: «Yo fooyre yaaynu e ley nimre» oo, kanum yaayni fooyre mum e ley berde amen, faa hokka min anndal darja mum jiyeteedo e yeeso Almasiihu oo.

⁷ Miden njogorii ndiin jawdi mawndi e ley amen hono no ley loode de ngalaa semmbe nii, yalla ana anndee deen baawde mawde e Laamdo iwi, wanaa e amen. ⁸ E huunde fuu miden nii 6illee, kaa min kalkaaki, miden nii e wemmbere wakkati fuu, kaa min tayaali jikke, ⁹ miden nii torree, kaa Laamdo yoppaali min, miden nii tippee e leydi, kaa min maayaali. ¹⁰ Wakkati

* **3:14** Yogaabe ana paamira aaya oo hono nii: Sabi faa hannde so ebe keddi jannngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddi e geese ma66e, 6e paamaali aadi ndii huncaama saabe Almasiihu.

fuu, maayde Iisaa ndee ana e terde amen, yalla nguurndam Iisaa dam duu ana yiyee e terde amen. ¹¹ Fay so miden nguuri, miden kosa maayde wakkati fuu saabe ko min mbaajotoo kabaaru Iisaa koo, yalla nguurndam Iisaa dam ana yiyee e terde amen maayooje dee. ¹² Hono nii, maayde gollirta e amen, nguurndam gollirta e mon.

¹³ Ana winndii: «Mi goondinii Joomiraado, dum wadi so mido waajoo.»* Minen duu min goondinbe hono no makko nii, dum wadi so miden mbaajoo.

¹⁴ Sabi miden anndi immintindo Joomiraado men Iisaa e maayde oo immintinidan min e makko minen duu, kasen duu waddan min yeeso makko, minen e moodon fuu. ¹⁵ Ko hewtii min fuu yo kammari moodon yalla mooyere Laamdo ndee ana yottoo yimbe heewbe. Hono nii yimbe heewbe njettirta Laamdo faa Laamdo beydoo teddineede.

Haala teddeengal manngal duumiingal

¹⁶ Dum wadi so min kaaɓataa. Fay so terde amen dee yo kalkotoode, yonkiiyi amen dɗi ana keydintinee jannde fuu. ¹⁷ Sabi torraaji amen hannde dɗi ana kakindii ana njawta, kasen duu di lanndinanto min teddeengal manngal ngal timmataa, burngal diin torraaji abada. ¹⁸ Sabi wanaa e ko yiyetee min ngatti hakkillaaji amen, e ko yiyataake min ngatti hakkillaaji amen. Sabi ko yiyetee koo, yawtan, kaa ko yiyataake koo, heddoto faa abada.

5

No ndarorto-den yeeso Almasiihu

¹ Eden anndi so suudu leydiiru ndu kodu-den e mum jooni nduu wurji-naama, dum woni terde men, Laamdo darnanii en suudu dow kammu ndu junngo darnaali, darotoondu faa abada. ² Eden nii caɓbitoo saabe heppugol men naatude e ley suudu men dow kammu nduu, eden boornoro ndu no kaddungal nii, ³ yalla so en boorniima ndu pati tawe-den en wuttiniiɓe. ⁴ Sabi e ley nduu suudu, en tampii en ottii. En njidaa foortaade ndu, ko njid-den dee, boornaade wonndu dow mayru, yalla nguurndam dam ana moda ko halkotoo ko woni e men koo. ⁵ Laamdo jaati lanndinanii en e kabaaru majjum, mo loowi en Ruuhu makko laatoɓ piɓiraado mooyereiji desanaadi en dɗi.

⁶ Ndennoo, eden njogii hoolaare wakkati fuu, fay so eden anndi so nii eden keddii e dee doo terde, eden ngodɗii suudu Joomiraado nduu tafon. ⁷ Sabi ko ngoondin-den nguurdu-den, wanaa ko njiyaten nguurdu-den. ⁸ Ndennoo eden njogii hoolaare, kaa ko burani en, eggude e dee doo terde kammari faa kodoyen banng Joomiraado. ⁹ Kaa wadude ko welata mo woni ko bur-den fuu tewtude, hodude doo e eggude doo fuu fotu. ¹⁰ Sabi ana tilsi en fuu ndaroden yeeso Almasiihu faa care-den, yalla gooto fuu ana yobee golle mum mo wadunoo e aduna, so golle lobbo naa so golle bondo.

No Iisaa hawrintiniri en e Laamdo

¹¹ Ndennoo, tawee min anndii ko woni hulde Joomiraado, min tewtan heɓude hakkillaaji yimbe ɓee. Laamdo ana anndi min, mido joonndorii onon duu oɗon anndi min e ley berde mon. ¹² Min njidaa mantaade yeeso mon. Ko min njidi dee, hokkude on daliili no mantoro-don min, yalla oɗon keɓa ko njaabo-don mantortooɓe kulle gonde sella, ɓe mantortaako kulle gonde e berde. ¹³ So min njogoraama min haanduɓe, dum saabe Laamdo. So min njogoraama min yeedɗuɓe, dum kammari moodon. ¹⁴ Sabi jilli Almasiihu

* 4:13 Jabuura 116.10

njaalike min, sabi min tayorii, gooto maayanii yim6e fuu, ndennoo yim6e fuu maayii. ¹⁵ O maayanii yim6e fuu, yalla wuur6e 6ee ana ɲootta wuurande ko'e mum'en, mo 6e nguuranta dee, maayando 6e so wuurtani 6e oo.

¹⁶ Ndennoo, gila jooni, walaa fuu mo min njogorii no 6ii-aadama jogortoo neddo nii. So min njogorikeno non Almasiihu, jooni min ɲoottii jogoraade mo non. ¹⁷ So neddo ha66ike e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiidfi koo yawtii, hankasen kabaaru oo fuu heyditii. ¹⁸ Dum fuu to Laamdo iwri, kanko neli Almasiihu faa rewrintina en e makko, o halfini min golle rewrintingol hakkunde makko e yim6e. ¹⁹ Sabi Laamdo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yim6e aduna fuu e mum e waasude jataade luutti mum'en. Kanko halfini min kabaaru rewrintingol ngol. ²⁰ Ndennoo, min daraniibe Almasiihu, hono no Laamdo jaati waajortoo ko iwata e kundude amen koo. Miden ndaarda on dum doo e innde Almasiihu: ngartee e Laamdo! ²¹ Almasiihu meedaali luuttude abada. Kaa Laamdo fawii luutti men fuu dow makko, yalla ha66agol men e Almasiihu ana wada en fooccitii6e yeeso Laamdo.

6

No Pool'en golliranta Laamdo

¹ Minen, kammari min gollidoo6e e Laamdo, miden ndaarda on pati pijiron moyyere Laamdo nde ke6-don ndee. ² Sabi o wii:

«Mi hettindanike ma wakkati lobbo,

mi faabike ma jalaande kisindam.»*

Jooni jaati woni wakkati lobbo, jooni woni jalaande kisindam. ³ Min njidaa wadude fay huunde ko fergitata yim6e so feloore tawee e golle amen. ⁴ Kaa e huunde fuu, min kolliran miden kaandi e laataade gollanoo6e Laamdo ley tiinnitaare mawnde, ley torraaji, ley cadeele, ley wemmbere, ⁵ ley piide, ley kasu, ley murtere, ley tampere, ley rafi doyngol, ley yolbere, ⁶ ley laa6al, ley anndal, ley muɲal, ley moyyuki, ley Ruuhu Ceniido, ley jilli di ngaldae e naafigaaku, ⁷ ley konngol goonga, ley baawde Laamdo, e ka6orde fooccitaare gonde e juude amen nane e jaame, ⁸ ley teddeengal, ley koyeendam, ley ko yim6e ɲo'ata min, kaɲum e ko njettata min. Miden kolla yim6e min gollanoo6e Laamdo ley ko min njogoraa min majjinoo6e tawee min goongirante'en, ⁹ ley ko min njogoraa min anndaaka tawee min anndaabe, ley ko min njogoraa min maayoo6e jooni tawee min wuur6e, ley ko min njogoraa min jukkaabe tawee min maayaali, ¹⁰ ley ko min njogoraa min sunaabe tawee min seyotoo6e wakkati fuu, ley ko min njogoraa min misikiina'en tawee miden ngada heew6e arsukunte'en, ley ko min njogoraa min ngalaa fay huunde tawee minen njeɲ fuu.

¹¹ Korintunkoo6e, min kaaldanii on laa6al reedu, min njaajinanii on berde amen. ¹² Minen, min paadinanaali on berde amen, onon paadinani ko'e mon berde mon. ¹³ Jooni mido haaldira e moodon no kaaldoowo e 6ikkoy mum nii: njaajinee berde moodon.

No laatori-den suudu Laamdo guurdo

¹⁴ Pati ka66ondiree e 6e ngoondinaali 6ee, sabi edum wa'i hono no reentinde daabaaji didi di ngaldae faa ndemda. Won ko reentini fooccitaare e oopaare naa? Won ko reentini fooyre e nimre naa? ¹⁵ Won ko reentini Almasiihu e Ibiliisa naa? Won ko reentini goondindo e mo goondinaali naa?

* 6:2 Esaaya 49.8

16 Aadi won hakkunde suudu Laamdo nduu e tooruuji dñi naa? Anndee, enen ngonni suudu Laamdo guurdo oo. Sabi Laamdo wii:

«Mi hodidan e ma66e,
mi yiilodoto e ma66e,
mi laato Laamdo ma66e,
6e laato yim6e am.»[†]

17 Dum saabii so Joomiraado wii kasen:

«Iwee hakkunde ma66e!
Ceertee e ma66e!
Pati memee ko sobi!
Nden, mi ja66oto on.»[‡]

18 Mi laatanto on baaba,
laatano-don kam 6i66e rew6e e wor6e.
Dum Joomiraado Jom Baawde oo wii.»[§]

7

1 Sakiraa6e horsu6e, en ngadanaama dee podooje fuu, ndennoo la66inen ko'e men iwde e tuundi ngonndi e terde men e yonkijji men fuu, tabintinen senaare men e ley kulol Laamdo.

Haala sunu e seyo

2 La66inanee min berde moodon! Min toojaali fay gooto, min mbonnaali fay gooto, min jaamaali jawdi fay gooto. ³ Mi haaldaali dum faa laatanoo on jukkungo. Sabi mi haaliino gila naanen: miden njidi on sanne, fay huunde seenndataa en, wanaa nguurndam wanaa maayde. ⁴ Mido hoolii on sanne, mi hebii jaati no mi mantoro saabe moodon, on buu6inii bernde am sanne, mido heewi seyo e ley tampereejji amen dñi fuu.

⁵ Sabi, fay nde min njottii leydi Makedoniya ndee, min powtinaaki fey, torraaji tan min njii, gila e kulol ley berde faa e sippirooji. ⁶ Kaa Laamdo buu6inoowo berde sunaa6e oo, buu6inirii berde amen garol Titus. ⁷ Wanaa garol makko ngol tan wadi dum, ko buu6inno-don bernde makko koo waalini hakillaaji amen, kaɓum e ko mo wii odon njidi yiide kam sanne e ko o haalani min haala sunu mon kammari ko wadi koo e haala tiinnaare mon e am, dum buri fuu beydude seyo am. ⁸ So gataaki am oo sunjiniino on, mi mimsitaali dum jooni. Fay so mi mimsitiino – sabi mi yii gataaki oo sunjiniino on fay so e wakkatiwel gootel – ⁹ mido seyii jooni. Wanaa ko cunluno-don koo waddani kam seyaade, ko sugulla moodon waddani on tuubude koo. Sabi sugulla kewtinoo do on oo ana hawri e sago Laamdo, hono non, walaa ko min mbonnanno on. ¹⁰ Sabi sugulla kawroowo e sago Laamdo oo waddata tuubugol, tuubugol ngol waddata kisindam, mimsee walaa e majjum. Kaa sugulla aduna, maayde waddata. ¹¹ Ndennoo, yeewee sugulla kawroowo e sago Laamdo oo ko waddani on: o waddanii on soobaade, o wallii on daranaade ko'e mon, o waddanii on metteede e gadu6o bone oo, kaɓum e kulol, o waddanii on yeeweede kam, kaɓum e tiinnaade, o wallii on jukkude bon6o oo. E huunde fuu on kollii odon laa6i e oon kabaaru. ¹² Ndennoo so mi winndanii on, wanaa saabe tooɓudo mbinndir-mi, wanaa saabe tooɓaado duu mbinndir-mi, ko mbinndiran-mi on dee, yalla odon 6annginanee soobe mo njogani-don min oo yeeso Laamdo. ¹³ Hakillaaji amen mbaaltorike saabe majjum.

[†] 6:16 Lewinkoo6e 26.12, Esekiyel 37.27   [‡] 6:17 Esaaya 52.11   [§] 6:18 2 Samuyila 7.14, Esaaya 43.6

Ko jokkiti hen kasen, seyo Titus ngoo beydi waaltinde hakkillaaji amen, sabi on fuu on buuŋinii bernde makko. ¹⁴ So mi mantorike on seeda yeeso makko duu, on kersinaali kam. Kaa no min kaalanirta on goonga wakkati fuu nii, hono non ko min mantorii on e yeeso Titus koo laatorii goonga. ¹⁵ Bernde makko beydoto yidude on so o miilike no dowtiri-don on fuu e no njaŋŋori-don mo kulol e siŋnugol nii. ¹⁶ Mido seyii ko kebu-mi e mon hooolaare e dow huunde fuu koo.

8

Haala wallugol seniibe wonbe Urusaliima

¹ Sakiraabe, miden njidi anndinde on moyyere Laamdo jippiinde e deente goondinbe Iisaa gonde leydi Makedoniya dee. ² Kambe e horireede billaare sattunde fuu, keewal maŋbe seyo waddanii be hokkitirde ko heewi, fay so ebe e talkaaku cattudo. ³ Mi seedee: be ndokkitirii ko be mbaawi fuu fay ko buri baawde maŋbe, berde laabude tal be ndokkiri. ⁴ Be ndaardii min sanne yalla ebe keba laawol wadude juude maŋbe e wallugol seniibe wonbe Urusaliima bee. ⁵ Be ngadii ko buri miilo amen. Ko adii fuu, be ndokki ko'e maŋbe Joomiraado, caggal dum, e sago Laamdo be ndokki min ko'e maŋbe minen duu. ⁶ Dum wadi so min ndaardi Titus timmintinoya to moodon ngal dokkal no fuddirnoo ngal nii. ⁷ On arsukunte'en e huunde fuu - goondinal e waaju e anndal, odon njogii soobee dow huunde fuu, odon korsini min duu. Tiinno-don faa arsinkinire-don non e ngal dokkal duu.

⁸ Wanaa kammari tilsere wadi so mbii-mi non, ko mbiiiru-mi non dee, faa mi hokka on laawol hollude jilli mon dii ana celli. ⁹ Sabi odon anndi moyyere Joomiraado meeden Iisaa Almasihu: kanko arsukunte oo, o wadii hoore makko talka kammari mon yalla odon laatoroo arsukunte'en talkaaku makko oo. ¹⁰ Mido haalana on ko woni miilo am haala wallugol seniibe wonbe Urusaliima bee, sabi dum buri nafude on: rowanen onon adii fiide dabare wallude be, onon adii fuddude golle oo duu. ¹¹ Jooni noo, kibbinee dum. No tiinnori-don fiide dabare nii, tiinnoree non gollude dum duu, ndokkiron no baawde mon mbaarata. ¹² Sabi so neddo anniyike wadude moyyere, Laamdo jabanam dum hakke ko jogii koo, wanaa hakke ko jogaaki. ¹³ Mi wiyaali naaton e billaare yalla woŋbe bee ana powta, yimbe fuu pota njidu-mi. ¹⁴ Jooni dum forran onon on keŋii faa heewi faa mbaawon wallude wonbe e baasal bee. Caggal jooni, so tawii onon on ngonii ley baasal, kambe be keŋii ko heewi faa be mbaawa wallude on. Hono nii yimbe potirta, ¹⁵ no winndorii nii: «Moobtunoodo ko heewi oo yaŋŋintinaali, moobtunoodo seeda oo jakoraaka.»*

Kabaaru Titus e yaaduŋe mum

¹⁶ Jettooje ngoodanii Laamdo e ko wadi e bernde Titus sii soobee mo min njoganii on oo. ¹⁷ Titus jaŋii ko min jaagii dum wirfitaade to mon koo. Ko buri dum fuu, soobirantaaku mawdo e bernde laabunde tal o wirfitorii faade to moodon. ¹⁸ Miden neldida e makko sakiike men jetteteedo e deente goondinbe dee fuu saabe golle mo o gollani Kabaaru Lobbo oo. ¹⁹ Wanaa dum tan, deente goondinbe dee cuŋii mo, yalla omo laaroo jaado amen faa min naŋa dokkal ngal Urusaliima. Ngal dokkal ana teddina Joomiraado, ana banngina anniya amen lobbo duu. ²⁰ Miden ngada ko min mbaawi fuu pati min keba feloore e ndiin jawdi keewndi ndi min ndaranii. ²¹ Sabi wanaa

* 8:15 Pergu 16.18

ko woodi yeeso Joomiraado tan min tewtata, miden tewta ko woodi yeeso yim6e duu. ²² Miden neldida e didon 6ee sakiike meeden mo min taykitii soobee mum wakkatijii keewdi e kulle keewde. Jooni mo 6uri fuu tiinnaade e golle oo kammari hoolaare mawnde nde mo joganii on ndee. ²³ Titus duu yo gondiido am yo gollidiido am kammari moodon. Sakiraa6e men wondube e makko 6ee yo nelaabe deente goondin6e dee, 6e teddeengal Almasiihu. ²⁴ Ndennoo jooni, kollee 6e jilli moodon, kollee 6e kam6e e deente goondin6e dee fuu miden njogii daliili e mantoraade on.

9

No Laamdo yidiri dokkiroowo seyo

¹ Fotaa ko mi winndana on banngal wallugol seniibe won6e Urusaliima 6ee, ² sabi mido anndi on muuyii wallude 6e sanne. Mi mantorike on dum yeeso Makedoniyankoo6e, mbii-mi 6e: Akayankoo6e lanndiniima gila rowanen wallude. Tiinnaare moodon soobini ko 6uri heewde e ma66e. ³ Kaa mido nela e moodon 6ee sakiraa6e pati ko min mantorii on koo laato meere, kaa tawee odon lanndinii no mbiiru-mi nii. ⁴ So wanaa dum, so Makedoniyankoo6e ngardii e amen to moodon tawi on lanndinaaki, hoolaare nde min njoginoo e moodon ndee laatanto min gacce, kasen duu onon 6urata fuu hersude. ⁵ Dum nee, ko njii-mi hen ana tilsi mi ndaarda sakiraa6e 6ee ardoo kam to moodon, ndaranoo ballal ngal poduno-don ngal. Nden so mi warii fuu mi tawan engal hawriti, ngal laato ballal 6ernde laa6unde tal, tawee wanaa tilsere. ⁶ Taykee: aawudo seeda, seeda hettata, aawudo ko heewi, ko heewi hettata. ⁷ Gooto fuu yo hokku ko anniyii e 6ernde mum, tawa wanaa dow metti, wanaa e tilsere. Sabi Laamdo ana yidi dokkiroowo seyo. ⁸ Laamdo ana waawi hokkude on sii moyyereji fuu, yalla e huunde fuu odon ke6a ko heyata on wakkati fuu, keddoro-don ko heewi kammari golle lobbo fuu, ⁹ hono no winndorii nii: «Omo saaka moyyere makko e ley talka'en,

moyyuki makko duumoto faa abada.»*

¹⁰ Laamdo dokkoowo demoowo aawdi hokka dum nguure oo, hokkan on aawdi heyoori on onon duu, o funnan ndi, yalla moyyuki mon ana rima faa heewa. ¹¹ Sabi o arsinkinan on e huunde fuu, faa mbaawon hokkitirde wakkati fuu. Nden heew6e njettan Laamdo e ko mballir-don dum'en ko iwri e juude amen koo. ¹² Sabi ngal ballal wanaa faa nafa seniibe 6ee tan wadira, ko ngal wadira, faa ngal waddana heew6e yettude Laamdo. ¹³ So 6e yeewii ballal moodon ngal, 6e teddinan Laamdo saabe dowtaare mon nde ceertorto-don Kabaaru Lobbo haala Almasiihu, 6e teddinan mo duu saabe ko caakaton jawdi mon e ma66e, kam6e e yim6e fuu. ¹⁴ Be kolliran korsa ma66e faade e moodon duwaawuuji di 6e nduwantoo on dii saabe moyyere mawnde nde Laamdo wadani on ndee. ¹⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe dokkal mum dadungal sifa!

10

No Pooljaaborii felube dum

¹ Miin Pool biyeteedo lo'udo so mido hakkunde moodon kaa cuuso so mido woddi on oo, mido waajoroo on newaare e moyyuki Almasiihu, ² mido ndaarda on: pati ngadee so mi garjoo on nde ngaroy-mi to mon fuu.

* 9:9 Jabuura 112.9

Sabi banngal wiyoo6e miden ngollana muuyooji bii-aadama 6ee anniyii-mi gollirde ngorgu. ³ Goonga, min 6i66e aadama tan, kaa no min ka6irtee nii wanaa no 6i66e aadama ka6irtee. ⁴ Sabi ka6orde de min ka6ortoo dee nganaa de bii-aadama, semmbe majje to Laamdo iwri faa de mbaawi wurjinge tataaji e leydi. Minen, min wurjinoo6e miilooji way6e e leydi ⁵ kajum e mawninkinaare fuu ha6oore yim6e annudude Laamdo. Kasen min nanngoo6e miilo fuu faa min ngartira dum e dowtanaade Almasiihu. ⁶ So dowtaare moodon hi66ii, min lanndiniima jukkude neddo fuu mo dowtaaki.

⁷ Yeewree kudde dee no ngorri nii – so won e moodon kooliido yo neddo Almasiihu, yo miccito dum doo duu: no joomum laatorii neddo Almasiihu nii, minen duu, non min laatorii yim6e Almasiihu. ⁸ Joomiraado men lissaa hokkii min baawde faa min na6a goondinal mon yeeso, wanaa faa min ngurjina ngal. Fay so mantii-mi hen faa kosu-mi ya66itaade, dum hersintaa kam. ⁹ Mi yidaa miilon mi tewtoowo hul6inde on e 6ataakiiji am dii. ¹⁰ Sabi ana wiyee 6ataakiiji am dii ana teddi, ana njogii semmbirantaaku, kaa so mido hakkunde mon, mido lo'i, haala am ana yawonii. ¹¹ Neddo fuu biyoowo non, yo anndu ko min mbinndata so miden ngoddi on koo, dum min ngollata so min ngondii e moodon duu. ¹² Min cuusaa fonndude ko'e amen e mantotoo6e 6ee. Min nanndaa e ma66e duu. Kam6e, e6e ponnda ko'e ma66e e etirdum ma66e, 6e nanndintaa ko'e ma66e e fay gooto so wanaa e ko'e ma66e tan! Be ngalaa hakkille.

¹³ Minen noo, min njidaa mantaade faa ya66itoo keerol, miden kaada e keerol ngol Laamdo darnani min ngol, faa min njottii on onon duu. ¹⁴ So min njottanooki to mon, min ya66itinoke keerol e manti amen. Kaa min ya66itaaki keerol, sabi minen adii waddude e mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ¹⁵ Min mantortaako golle wo66e mo walanaa min. Kaa no goondinal moodon beydortoo nii, miden njikkii beydoraade non teddungal e hakkunde moodon, tawee min ya66itaaki ko Laamdo darnani min koo. ¹⁶ Nii wa6ata so min ke6a no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo e nokkuuje gonde caggal moodon dee, min mbaasa mantoraade golle gollaado faa timmi e ley nokkuuje de wo66e kalfinaa. ¹⁷ Ana winndii: «Mantotoodo fuu, yo mantoro golle Joomiraado.»* ¹⁸ Sabi wanaa manoowo hoore mum woni jabaado, jabaado dee, mo Joomiraado mani.

11

No Pool feliri nelaabe peneebe

¹ Jooni kaa dalee kam mi haaldana on no 6adiido haandude nii. Mido jaagii on mujanon kam. ² Mido joganii on kiram iwru6am to Laamdo jaati, sabi mi ha66ii dewgal mon e gorko gooto, dum woni Almasiihu. Mido yidi na6ude on to makko no mboomri ceniindi nii. ³ Kaa mido huli pati hakkillaaji mon mbaayite, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi ndii yojjii oo faa njoppon hoolaare mon laa6unde sellunde wonnde e Almasiihu ndee. ⁴ Mido huli dum sabi so won gardo waajaade on lissaa goddo mo waldaa e mo min mbaajii e ley moodon oo, naa so on ke6ii ruuhu goddo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo ke6uno-don e amen oo, on nja66oto dum sanne. ⁵ Kaa mido miila diin kalahali mawdi, dum woni nelaabe moodon 6ee, walaa fuu ko 6urdi kam. ⁶ Ana waawi taweede mi wanaa faasilante banngal haala, kaa mi wanaa baaydo anndal, min kollii on dum faa laa6i wakkati fuu e ley huunde fuu.

* 10:17 Yeremiya 9.23

⁷ Nde kaalan-mi on Kabaaru Laamdo Lobbo oo tawi on njoŋaali ndee, mi leydinkinike kammari teddinde on, mi mboofii e ley majjum naa? ⁸ Deente goondinŋe godde ndokki kam ko mi wuurda faa mi gollana on. ⁹ Nde ngonnoo-mi to moodon too ndee tawi mido hasindini, mi fawaaki e dow fay gooto e mon. Sabi sakiraaŋe iwŋe Makedoniya 6ee ngaddanii kam ko jakiranoo-mi koo. E oon wakkati, mido wajunoo laatanaade on donngal. Non worri faa hannde duu. ¹⁰ Goonga Almasiihu gonŋo e am oo kaalanami on: ley leydi Akaya ndii fuu fay gooto waawaa haŋude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal koo. ¹¹ Ko saabii so ngadir-mi non? Saabe mi yidaa on ngadir-mi non naa? Laamdo ana anndi mido yidi on!

¹² No ngorrunoo-mi nii, mi heddoto e worruude non. Sabi yogaaŋe ana tewta laawol mantoraade ko 6e ngorri no amen nii koo. Ngol laawol, mido yidi haŋude 6e ngol. ¹³ Been yo nelaaŋe peneeŋe yo gollooŋe jambotooŋe yo 6oorniiŋe saaya nelaaŋe Almasiihu. ¹⁴ Dum haaynaaki, sabi fay Ibiiliisa ana 6oornoo saaya malaa'ika jom fooyre. ¹⁵ Ndennoo haaynaaki duu so gollanooŋe Ibiiliisa 6oorniima saaya gollanooŋe foocitaare. Kaa jukkungo maŋŋe laatoto hakke golle maŋŋe.

Haala torraaji kewtiidi Pool

¹⁶ Mi haalanii on naanen, mido wiya on kasen duu: pati fay gooto e moodon nanngira kam kaahaango. Kaa fay so on nanngirii kam non, njaŋee kaandi am dii, yalla miin duu mido mantoo seeda. ¹⁷ Nde mantortoo-mi nii ndee, wanaa no gollanoowo Laamdo nii kaaldan-mi, no kaandudo nii kaaldan-mi. ¹⁸ Sabi heewŋe ana mantoro kulle aduna, miin duu, mido waawi mantaade. ¹⁹ Sabi onon jogoriibe ko'e mum'en yo hakkilante'en 6ee, odon njarranii haanduŋe 6ee no weliri on. ²⁰ Goonga, odon muja nelaaŋe peneeŋe 6ee maccina on, jaama jawdi mon, njana on, pamdina on, piya on banaaje. ²¹ Mido yaagoo wiide on miden lo'unoo e majjum sanne.

Tawee nee, huunde fuu ko 6e cuusi mantoraade kamŋe, mido suusi mantoraade dum miin duu. Mido haalda doo hono no mi kaandudo nii. ²² So 6e Yahuudiyankooŋe, miin duu mi Yahuudiyanke. So 6e Israa'iilankooŋe, miin duu mi Israa'iilanke. So 6e iwdi Ibarahiima, miin duu mi iwdi Ibarahiima. ²³ So 6e gollanooŋe Almasiihu, miin buri 6e fuu laataade dum - doo kaaldanmi hono no mi kaandudo nii. Miin buri 6e tiinnaare, buri 6e uddeede kasu, buri 6e fiyeede. Wakkati fuu, mido hosa maayde. ²⁴ Cili joy Yahuudiyankooŋe ana piya kam, cilol fuu dorrii capantati e jeenay. ²⁵ Cili tati Romankooŋe ana piya kam cabbi. Mi wedaama kaaye cilol gootol. Cili tati mido naata laana ana mutida e am, mi doyii jemma e jalooma ley geeci. ²⁶ Mido e laawol wakkati fuu, mido e farati banngal maaje e banngal yanooŋe, banngal lejol am e banngal leji goddi, mido e farati e ley geelle e ley ladde jeereende, ley geeci e ley sakiraaŋe peneeŋe. ²⁷ Mi gollii faa mi tampii, wakkati fuu mi daanataako doyngol juutungol. Mi yolbii, mi domdii, wakkati fuu mido hoora, mi jaangaama, mi holii. ²⁸ Mi haalaali ko heddii koo so wanaa huunde wootere: pannde fuu milooji banngal deente goondinŋe dee fuu ana kabfi hoore am. ²⁹ So won lo'udo, loore mum ana hewta kam. So won pergitiido, ana jawna yonki am.

³⁰ So ana tilsi mi mantoo, loore am ndee mantortoo-mi. ³¹ Laamdo ana anndi mi fenaali. Jettooje ngoodanii mo kanko Baaba Iisaa Joomiraado men oo faa abada. ³² Nde ngonnoo-mi Damas ndee, battaa kaananke biyeteedo Aretas joyyiniino yimŋe faa kayba ngeenndi ndii yalla ana nannga kam,

33 kaa ngadaa-mi e ley sagiire, ndiwniraa-mi e falanteere tatawol ngeenndi ngol, njippinaa-mi caggal mayri, teetori-moo-mi.

12

Haala ko Laamdo bannginani Pool

¹ Ana tilsi mi mantoo fay so gasaa. Dum e taweede, mi haalan ko yellitii e am, kajum e ko Joomiraado bannginani kam koo. ² Ana foti duubi sappo e nay, gorko gooto mo anndu-mi, kabbiido e Almasiihu, njabbinaama faa dow kammu burdo fuu toowde. Mi anndaa yalla terde makko duu njabbinaama naa njabbinaaka, Laamdo tan anndi. ³⁻⁴ Mido anndi oon gorko naannaama alijenne - omo heddorii terde makko dee naa mo heddoraaki de? Mi anndaa, Laamdo anndi - o nani ton haala daduka hakkille ka bii-aadama fotaa haaltude. ⁵ Kanko mantortoo-mi, mi mantortaako hoore am so wanaa e loore am. ⁶ Fay so mi muuyiino mantaade, mi haandaali, sabi goonga kaalannoo-mi. Kaa mido nanta hoore am e majjum, pati yimbe miila mido buri ko njii mido wada naa ko nani mido haala. ⁷ Ko Laamdo loowi e am koo ana dadi hakkille, kaa pati mi mawninkinoroo dum, ko wa'i hono gi'al suufaama e terde am, dum woni nelaafo Ibiliisa ana fiya kam faa hada kam mawninkinaare fuu. ⁸ Cili tati mido jaagoo Joomiraado yo doofanam ngal, ⁹ kaa o wii kam: «Hinnee am oo heyii ma, sabi baawde am e loore ki66irta.» Saabe dum mi beydiima seyaade e mantaade dow loore am ndee, yalla baawde Almasiihu dee ana tawee e am. ¹⁰ Dum saabii so mido seyoroo loore e jennooje e cadeele e torraaji e wembere fuu kammari Almasiihu. Sabi nde lo'u-mi fuu, nden keban-mi semmbe.

No Pool sujiliri banngal Korintunkoo6e

¹¹ Mi haaldii hono no mi kaandudo, kaa onon ngaddani kam haalirde non. Onon kaannoo jinngande kam, sabi fay so mi wanaa fay huunde, kalahali moodon mawdi dii, dum woni nelaafe moodon bee, burdaali kam fay huunde. ¹² Golleeji mawdi e kaayefiiji e taagumansaaji kollooji mi nelaafo ngollaama to mon, kaaddi mujal duu di ngolliraa. ¹³ Kodum deente goondinbe Iisaa godde dee burdi on, so wanaa ko mi fawaaki e mon koo? Njaafee kam e oon toojanngel!

¹⁴ Jooni, mi lanndiniima warde to mon cilol tatabol, mi fawataako e mon. Wanaa jawdi moodon tewtan-mi, onon e ko'e mon tewtan-mi. Sabi wanaa bi66e kaani fagganaade saaraabe mum'en jawle, saaraabe kaani fagganaade bi66e mum'en jawle. ¹⁵ Miin, mi seyorto hokkude on ko njogii-mi fuu, mi seyorto hokkude on fay hoore am, yalla mido walla on. So mi mawninii jilli am e moodon, on buytoto e yidude kam naa? ¹⁶ Ndennoo en kawrii mi fawanooki e dow mon, kaa wiyaama mi yonjii on, mi hebirii on hiila. ¹⁷ Won nelaafe am fe nelir-mi faa mi jaama jawdi mon naa? ¹⁸ Titus jaagii-mi yo yaa to moodon, neldidin-mi e mum sakiike men oo. Titus jaamaali jawdi moodon, goonga naa pene? Wanaa minen ngoni miilo wooto e laawol gootol naa?

¹⁹ Booyii odon miila min la66inoo6e ko'e amen yeeso moodon. Kaa ko min ngadata dee, miden kaalda yeeso Laamdo ley ha66agol amen e Almasiihu. Sakiraabe horsufe, ko min ngadata koo fuu, yalla odon njaara yeeso. ²⁰ Mido hula, so mi warii to moodon, pati mi tawira on no mi yidaa, tawiron kam no on njidaa. Mido huli pati mi tawda on e poofondiral e haasidaaku e konnaagu e tikkere e nijondiral e joore e mawninkinaare e fitina. ²¹ Mido hula, so mi wirfitiima to moodon, pati Laamdo hoyna kam hakkunde mon kasen, mi

sunja saabe heewŋe luuttunooŋe 6e tuubaali iwde e tuundi mum'en e fijirde mum'en e njaahilaaku mum'en.

13

Baynondiral

¹ Mido wara to mon jooni cilol tataŋol. «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimŋe didon naa taton.»* no winndorii nii. ² Mi haalaniino luuttunooŋe nde ngonnoo-mi to mon cilol didaŋol ndee, jooni duu ko mi walaa to mon koo, mido haaltana 6e kasen kamŋe e heddiife 6ee fuu: so mi wartii, mi yurmataako fay gooto. ³ Onon, odon tewta finnde holloore Almasiihu oo e am haalirta haala mum. On keban finnde ndee duu. Almasiihu lo'aali banngal moodon, mo cemmibidido e moodon. ⁴ Sabi o tontiraama e leggal bardugal dow loore makko, kaa omo wuurdi baawde Laamdo. E ley haabagol amen e makko, min lo'ube, kaa min kollan on, miden nguurdira e makko dow baawde Laamdo.

⁵ Yeewtee ko'e mon faa njiyon so odon ngoondini, taykitee ko'e moodon. Tama on maataali Iisaa Almasiihu ana e moodon? So on maataali, yeewtagol mon ngol ana holla on ngalaa e goonga. ⁶ Kaa mido joonndorii on anndan minen banngal amen miden e goonga. ⁷ Miden jaagoo Laamdo pati ngadon fay huunde ko boni, wanaa faa holla minen miden e goonga, faa ngollon ko moyyi, fay sinndo tawii minen banngal amen, min laatii hono 6e ngalaa e goonga. ⁸ Sabi min mbaawaa yeddude goonga oo, ko min mbaawi dee, daranaade mo. ⁹ So min lo'ii tawi onon odon njogii semmbe, miden ceyii hen, min jaagoto Laamdo faa laato-don hiŋŋube. ¹⁰ Saabe dum, mido winndana on dum gila mi waraali tafon, yalla so mi warii, pati mi bonna e moodon hakke baawde de Joomiraado oo hokki kam dee. Ko ndokkiraa-mi de, faa yaara yeeso, wanaa faa wurjina.

¹¹ Sakiraaŋe, walaa ko heddii so wanaa waynaade. Poodanee hiŋŋube, njabee waajeede, njogee miilo wooto, nguuree e jam. Nden, Laamdo Jom jilli e jam oo wondan e moodon. ¹² Yo gooto e moodon fuu jowtir bannidum jowtaango wondungo e jilli. Seniife 6ee fuu ana njowta on.

¹³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu e jilli Laamdo e deental moodon e Ruuhu Ceniido oo ngonu e moodon, on fuu!

---

* 13:1 Fillitagol Tawreeta 19.15

Bataaki Pool faade e Galaatiyankooፎ

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado oo. Wanaa yimፎ neli kam, mi neliraaka saabe neddo fuu, Iisaa Almasiihu jaati neli kam, kaፓum e Laamdo Baabiraado men immintindo mo e maayde oo. ² Miin e sakiraaፎ wondube e am 6ee fuu, miden mbinnda oo bataaki faade e mon, onon deente goondinፎ Iisaa gonde leydi Galaatiya dee. ³ Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁴ Almasiihu hokkitirii hoore mum kammari luutti men yalla ana dannda en e oo jamaanu bondo. Nii o wadiri sago Laamdo Baabiraado men. ⁵ Yo teddeengal woodan Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

No Kabaaru Lobbo oo laatorii gooto

⁶ Ana haaynii kam sanne no njaawir-don yoppude Laamdo, noddirdo on moyyere Almasiihu oo, so njokku-don kabaaru lobbo goddo. ⁷ Wanaa wiide kabaaru lobbo goddo won, kaa yimፎ ana njiፎa on, ana njidi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ⁸ So neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oo, fay so minen e ko'e amen naa so malaa'ika iwdo dow kammu, yo kuddi wonu e joomum. ⁹ Min kaalaniino on dum, jooni duu mido haaltana on: so neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo keፋ-don oo, yo kuddi wonu e mum.

¹⁰ Dum nee, yarraamuya yimፎ ndaaran-mi naa yarraamuya Laamdo? Tama ko welata yimፎ ndaaran-mi? So faa jooni mi ndaarannoodo ko welata yimፎ, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pool laatorii nelaado

¹¹ Sakiraaፎ, mido yidi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo, wanaa e neddo iwi. ¹² Sabi wanaa neddo hokki kam mo, wanaa neddo jangini kam mo, Iisaa Almasiihu bannginani kam mo. ¹³ On nanii no ngorrunoo-mi arande e ley diina Yahuudiyankooፎ oo. Mi torririi deental goondinፎ Iisaa ngal no mbaawru-mi fuu, mi siinii wurjinde ngal. ¹⁴ Mido burnoo heewፎ e waaldeeፎ am Yahuudiyankooፎ jokkude diina Yahuudiyankooፎ, kaፓum e hirande neesuui njaatiraaፎ amen. ¹⁵ Kaa Laamdo subike kam gila mi finaali, noddi kam saabe moyyuki mum nde muynoo ndee, ¹⁶ o bannginani kam Biyiiko yalla mido waajoo kabaaru mum ley heeferፎ. Oon wakkati, mi lamndondiraali e fay gooto, ¹⁷ mi yahaali Urusaliima to adiiፎ kam laataade nelaፎ 6ee, njaa-mi don e don leydi Arabiya, ngartu-mi Damas. ¹⁸ Duuፋ tati caggal mum, njaa-mi Urusaliima yalla mido anndondira e Piyeer. Ngondu-mi e makko balፎ sappo e joy. ¹⁹ Mi yiyaali nelaado fay gooto, so wanaa Yaakuuba mijii Joomiraado oo. ²⁰ Ko mbinndan-mi on doo koo, hakkunde am e Laamdo mbinndir-mi, mi fenaali. ²¹ Caggal dum, njaa-mi leydi Siriya e leydi Silisi. ²² E oon wakkati, deente kabፋide e Almasiihu gonde leydi Yahuudiya dee meedaali yiirude kam gite mum'en. ²³ Be nananno tan ana wiyee: «Neddo torrannoodo en nden oo, ana waajoo jooni diina ka siinunoo jifude kaa.» ²⁴ Eፎ teddinannoo Laamdo saabe am.

2

No nelaar6e njabirani Pool

¹ Duu6i sappo e nay caggal mum, njabbitin-mi kasen Urusaliima, miin e Barnabas. Titus duu ana wondi e amen. ² Mi yaarii ton saabe ko Laamdo bannginani kam koo. Mi hawritii ton e maw6e deental goondin6e, miin tan e ma66e, mi anndinii 6e Kabaaru Lobbo mo mbaajii-mi 6e nganaa Yahuudiyankoo6e oo. Sabi mi yidaa golle am ya66iido oo e mo jooni oo fuu laato meere. ³ Kaa fay Titus jaado am oo, kaɓum e taweede yo Yunaninke fuu, tilsinaaka taadeede. ⁴ Dum e taweede sakiraa6e penee6e coorike e deental goondin6e ngal. Ko 6e ndaarti dee, anndande ndimaaku mo ke6-den e ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu oo faa 6e ngartira en e maccungaaku. ⁵ Min njabanaali 6e fay wakkati gooto yalla goonga Kabaaru Lobbo oo ana heddanoo on. ⁶ Haya, jogoraa6e maw6e 6ee, no 6e njogoranoo nii, miin walaa ko hilli kam e majjum, sabi Laamdo 6urdintaa yim6e. Been maw6e tilsinaali min goddum fey. ⁷ Be paamii Laamdo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oo faade e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, hono no halfiniri Piyeer waajaade Yahuudiyankoo6e 6ee nii. ⁸ Sabi no Laamdo neliri Piyeer hakkunde Yahuudiyankoo6e 6ee nii, non o neliri kam miin duu hakkunde heefer6e. ⁹ Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, nuyde deente goondin6e teddi-naade dee, nde njiinoo moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, 6e ndokki kam miin e Barnabas fuu juude faa tabintina kawral hakkunde amen. Ndennoo minen, min njaha to heefer6e, kam6e 6e njaha to Yahuudiyankoo6e. ¹⁰ Ko 6e naagii min tan, min miccitoloo misikiina'en 6ee. Mi tiinnike e majjum jaati.

No Pool njiniri Piyeer to Antiyokiya too

¹¹ Kaa nde Piyeer wari e ngeenndi mbiyeteendi Antiyokiya ndee, mi njinii dum yeeso yim6e sabi o boofudo. ¹² Sabi fade nelaar6e Yaakuuba 6ee warde, omo ɓaamdannoo e goondin6e Iisaa 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. Kaa nde been ngarnoo ndee, o wodditii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee, o njooti ɓaamdude e mum'en, hultude jokku6e sariya taadagol 6ee. ¹³ Yahuudiyankoo6e goondin6e Iisaa wo66e duu tawti mo faa na6i fay Barnabas e naafigaaku mum'en. ¹⁴ Nde njiinoo-mi no 6e ngorri nii dar-taaki, e6e ngoorti goonga gonɗo e Kabaaru Lobbo oo, mbii-mi Piyeer yeeso yim6e fuu: «Aan Yahuudiyanke, a worraano doo hono no Yahuudiyankoo6e ngorri nii, no lepi goddi dii ngorri nii ngorrno-daa. Hono mbaawru-daa tilsinirde yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kinaa laato hono no Yahuudiyankoo6e nii?»

No Laamdo hisinirta yim6e saabe goondinal

¹⁵ Minen, min iwdi Yahuudiyankoo6e, min njeyaaka e lepi goddi luuttooji dii. ¹⁶ Tawee nee, miden anndi neddo nanngirtaake poocciitido saabe jokku-gol Sariya Muusaa oo, e goondinal mum Iisaa Almasiihu nanngirtee pooc-citiido. Minen duu min ngoodnii Iisaa Almasiihu, yalla miden nanngiree foocciitide saabe goondinal amen Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Sariya Muusaa. Sabi fay gooto nanngirtaake poocciitido saabe jokkugol Sariya Muusaa. ¹⁷ Minen, miden ndaarta nanngireede foocciitide saabe ha66agol amen e Almasiihu. E ley majjum so min tawaama min luuttoo6e minen duu hono no 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee nii, dum ana holla Almasiihu yo daraniido luuttal naa? O wanaa! ¹⁸ Sabi so mi wii mi maatoto ko ngurjinnoo-mi, mi tabintinanno mi bofoowo. ¹⁹ Kaa banngal Sariya Muusaa, miin mi maaydo, Sariya oo jaati wadi dum, yalla mido wuurana Laamdo. Mi

tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal bardugal, ²⁰ mi wuuraa miin e hoore am, Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam neddo dam nguuran-mi jooni dam, e ley goondinal Bii Laamdo nguuran-mi dam, oon jiddo kam so hokkitiri hoore mum saabe am. ²¹ Mi tippitataako moyyere Laamdo ndee. Sabi so tawii jokkude Sariya oo wadata neddo poocciitido, Almasiihu oo maayii meere.

3

Haala jokkude Sariya Muusaa naa goondinde Iisaa

¹ Eehey Galaatiyankooŋe, woy odon pamdi hakkille! Homo dawri on? On cifanaama faa laabi paca no Iisaa Almasiihu tontirra e leggal bardugal. ² Njaabee kam dum doo tan: saabe jokkude mon Sariya Muusaa kebir-don Ruuhu Ceniido oo, naa on kebirii mo saabe on nani Kabaaru Lobbo oo, on ngoondinii? ³ Kodum famdiniri on nii hakkille? On puddirii sembe Ruuhu Laamdo oo, hono njidir-don jooni timminirde tiinnaare mon jaati? ⁴ Ko hewtii on koo fuu laatike meere naa? Dum waawaa laataade meere. ⁵ Dokkoowo on Ruuhu so wada kaayde hakkunde mon oo, dum nee saabe odon njokki Sariya o wadirta dum naa saabe on nani Kabaaru Lobbo on ngoondinii?

⁶ Nii winndorii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo poocciitido.»* ⁷ Ndennoo anndee: goondinbe 6ee, kaɗum'en jaati ngoni iwdi Ibarahiima. ⁸ Sappaama e ley Binndi, Laamdo nanngiran 6e nganaa Yahuudiyankooŋe 6ee foocciitii6e saabe goondinal mum'en. Dum saabii so Binndi dii mbiyani Ibarahiima oo kabaaru lobbo gila wadaali tafon: «Lepi dii fuu kebiran barke saabe maa.»† ⁹ Ndennoo, goondinbe fuu keban barke no Ibarahiima goondindo oo hebiri barke nii. ¹⁰ Kaa fawbe jikke mum'en e jokkude Sariya Muusaa, yo hudaabe. Sabi ana winndii: «Kuddi woodanii neddo fuu mo jokkaali faa hi66i ko woni e dewtere Sariya ndee fuu.»‡ ¹¹ Tayoral, fay gooto nanngirtaake poocciitido yeeso Laamdo saabe Sariya oo. Sabi ana winndii: «Poocciitido wuurdan goondinal.»§ ¹² Sariya oo noo fawaaki e goondinal, sabi ana winndii: «Jokkudo Sariya oo wuurdan saabe Sariya.»* ¹³ Almasiihu soottitike en iwde e kuddi ndi Sariya oo fawi e men ndii, ko mo roondanii en ndi koo. Sabi ana winndii: «Bilaado e leggal bardugal fuu yo kudaado.»† ¹⁴ Dum Iisaa wadi yalla 6e nganaa Yahuudiyankooŋe 6ee duu ana keba barke mo Ibarahiima hebi oo saabe Iisaa Almasiihu, kebiran Ruuhu padaado oo e ley goondinal.

Haala Sariya e fodoore

¹⁵ Sakiraabe, mido sifanoo on ko woodi nannde fuu koo: so neddo moyyini talkuru ndonu no sariya laamu jabiri nii, fay gooto waawaa imminde dum, waawaa beydude hen fay huunde. ¹⁶ Laamdo wadani Ibarahiima e iwdo e mum podooje. Binndi dii mbiyaali: «Iw6e e mum», hono no di cappike heew6e, gooto nii di cappii nde di mbii: «Iwdo e maa». Dum woni Almasiihu oo. ¹⁷ Ko njidu-mi wiide koo annii: aadi ndi Laamdo fi6i ndii, Sariya garɗo duubi teemed6e nay e capantati caggal mum oo fi6tataa dum, bonnataa fodoore Laamdo ndee. ¹⁸ Sabi so ndonu mo Laamdo fodunoo oo e Sariya oo fawinoo, mo fawatanooko e fodoore ndee. Kaa noo, saabe fodoore ndee Laamdo hokkiri moyyere mum ndee Ibarahiima.

* 3:6 Puddoode 15.6 † 3:8 Puddoode 12.3 ‡ 3:10 Fillitagol 27.26 § 3:11 Habaakuk 2.4 * 3:12 Lewinkooŋe 18.5 † 3:13 Fillitagol Tawreeta 21.23

¹⁹ Ndennoo, ko Sariya Muusaa nafata? O waddiraama faa o ɓanngina luutti faa nde iwɗo e Ibarahiima podanaado fodoore ndee oo wari fuu. Laamɗo hokki yimɓe Sariya oo, o hokkiri ɓe malaa'ika'en, kaɗum e curoowo. ²⁰ Kaa so gooto tan curoowo nafataa. Fodoore ndee, Laamɗo tan fodi.

²¹ Ndennoo, Sariya oo ana luuttodiri e podooje Laamɗo dee naa? Luuttodiraal! Sinndo sariya baawɗo hokkude yimɓe nguurndam jippinanooma, foocitaare iwanno e sariya oo jaati. ²² Kaa Binndi ɗii mbii aduna oo fuu, luutti mari ɗum, yalla goondinɓe ɓee fuu ana ndokkee ko podanaa koo saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

²³ Fade wakkati goondinal warde, en kawjanooma ley hawju Sariya faa goondinal ngal ɓannginaa. ²⁴ Hono non Sariya oo laatorii dowoowo en faa wakkati ngal Almasiihu wari e mum oo, yalla eden nanngiree foocitiibe saabe goondinal ngal. ²⁵ Jooni ko wakkati goondinal ngal wari koo, en njaltii e maral dowoowo oo.

²⁶ Jonnoo, on fuu on ɓiɓɓe Laamɗo saabe goondinal mon Iisaa Almasiihu. ²⁷ On fuu on kaɓɓike e Almasiihu saabe looteede mon lootogal batisama. Hono nii ɓoornori-ɗon mo no kaddungal nii. ²⁸ Ndennoo, ceenɗiigu walaa hakkunde Yahuudiyanke e Yunaninke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, on fuu on gootum e haɓɓagol mon e Iisaa Almasiihu. ²⁹ So tawii Almasiihu jey on, on iwɗi Ibarahiima, on ndonan ko Laamɗo fodunoo koo.

4

¹ Midɗo wafana on misaalu: so nii donoowo yo cukalel, walaa fuu ko seenndata ɗum e maccuɗo, tawee nee kaɗum jey jawɗi ndii fuu. ² Mo heddoto ley hawju hayboobe mo e dawranooɓe jawɗi makko faa sarti mo baaba makko sartanii mo oo yottoo. ³ Enen duu, nde en sukaaɓe ndee, en maccuɓe semmbeeji aduna ɗii. ⁴ Kaa nde wakkati cartaaɗo oo hiɓɓi ndee, Laamɗo neli Bajjo muudum mo debbo rimi, dɗowntaniido Sariya Muusaa, ⁵ yalla omo soottitoo wonɓe e ley Sariya ɓee, keɓen laataade ɓiɓɓe Laamɗo. ⁶ Kammari on ɓiɓɓe makko, Laamɗo nelii RuuhuBiyum oo e ley ɓerde men. Ruuhu oo wadata so noddiren Laamɗo «Abba». ⁷ Hankasen, en nganaa maccuɓe, en ɓiɓɓe. Kammari en ɓiɓɓe, Laamɗo duu wadii en ronooɓe.

No Pool hultirani Galaatiyankooɓe

⁸ Nden, nde on anndaano Laamɗo ndee, oɗon ngonnoo e maral reweteɓe ɓe nganaa reweteɓe jaati ɓee. ⁹ Kaa jooni ko anndu-ɗon Laamɗo koo, naa midɗo haannoo wiide jooni ko Laamɗo anndi on koo: hono mbaawirnaa wirfitaade e semmbeeji aduna lo'udi ɗi ngalaa nafaa ɗii? Ko saabii so oɗon njidi laattaade maccuɓe majji kasen? ¹⁰ Oɗon teddini jalaade yogaaje e lebbi yogaaji e wakkatiiji yogaaji e kitaale yogaaje. ¹¹ Midɗo huli pati golle mo ngollan-mi on oo fuu mursee.

¹² Sakiraabe, midɗo ndaarda on, mba'ee no am nii, sabi miin duu mi laatinoke hono mon. On ngadaali kam baasi fuu, ¹³ sabi oɗon anndi rafficellal waddani kam haalande on arannde Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Naw am oo ittii koro mon, ɗum fuu e taweede on njawaali kam on nefaali kam kammari jaw oo. Ko ngadu-ɗon dee, on njabborike kam no malaa'ika Laamɗo nii, naa hono mi Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Oon wakkati, oɗon keewnoo seyo sanne! Midɗo waawi seettanaade on: so oɗon mbaawnoo, on doofanno gite mon ndokkon kam. Ndennoo hono seyo mon ngoo laatii? ¹⁶ Mi laatike gajo mon saabe midɗo haalana on goonga naa? ¹⁷ Anniya mo ɓeen yimɓe njoganii on oo moyyaa. Ko ɓe njidi dee, seenndude on e am yalla oɗon ndaranoo ɓe.

¹⁸ Sikke walaa, daranaade neddo ana moyyi so faa moyya, kasen duu waajibi dum wadee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan. ¹⁹ Sukaaŋe am, kammari mon mido naawaa kasen naawalla naawdo hono no njatawere nii, faa mbaadi Almasiihu tawee e mon. ²⁰ Hee mi yidii tawdeede e mon jooni yalla mido heba haaldude e mon ko wanaa no kaaldirannoo-mi e mon nii, sabi kabaaru mon ana wemmbinii kam sanne.

Haala aadi kiinndi e aadi keyri

²¹ Onon yidube jokkude Sariya Muusaa, mido lamndoo on: on nanaali ko Sariya wii naa? ²² Ana winndii: Ibarahiima ana joginoo biŋŋe worŋe didon, gooto o heŋdi dum e kordo, goddo oo o heŋdi dum e dimo. ²³ Bii kordo oo rimiraama no yimŋe fuu ndimirtee nii, kaa bii dimo oo rimiraama saabe fodoore Laamdo. ²⁴ Won ko saawii e ley kaa janta. Rewŋe didon bee ana capporaa aadiiji didi. Ngootiri, ndi Haajara ndii yo aadi waamnde haayre wiyeteende Siinaayi ndii. Kayri, maccungaaku ndi rimata. ²⁵ Haajara yo waamnde haayre wiyeteende Siinaayi wonnde Arabiya ndee, ende sapporaa ngalluure Urusaliima hannde ndee. Sabi Urusaliima e hodube e mum bee fuu e margal ngoni. ²⁶ Kaa Urusaliima gondo dow kammu oo yo dimo, kanko woni inna men. ²⁷ Sabi ana winndii:

«Aan dimaro mo meedaali rimude,
welta!
Aan mo anndaa naawalla njatawere,
ilina gullaali seyo!
Sabi debbo jeebaado heban sukaaŋe

faa bura debbo kaybaado gorum.»*

²⁸ Kaa onon sakiraabe, on biŋŋe hebaabe dow fodoore Laamdo ndee hono no Isiyaaka nii. ²⁹ Nden, dimiraado no yimŋe ndimirtee nii, ana torra dimiraado Ruuhu Laamdo oo. Fay hannde duu non worri. ³⁰ Kaa kodum Binndi dui mbii? Di mbii: «Ribbu kordo oo e biyum, sabi bii kordo oo rondataa e bii dimo oo abada.»† ³¹ Ndennoo sakiraabe, en nganaa biŋŋe kordo oo, en biŋŋe dimo oo.

5

Haala ndimaaku goondinŋe Iisaa

¹ Almasiihu rimdinii en yalla eden ndimda dor. Dum nee, tiinne pati on ngartire e maccungaaku. ² Kettinane kam! Miin Pool, mido wiya on: so on njabii taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde. ³ Kasen mido haalana neddo fuu jabuŋe taadeede: ana tilsi e mum jokkude Sariya Muusaa oo fuu. ⁴ Onon tewtoobe nanngireede foocitiibe saabe Sariya bee, on seertube e Almasiihu, on ngodfitiima moyyere Laamdo ndee. ⁵ Kaa minen, kammari goondinal miden pawa jikke amen e Laamdo nanngiroowo en foocitiibe oo. Dum woni ko min njoonndorii saabe Ruuhu oo. ⁶ Sabi kaŋŋiido e Iisaa Almasiihu, taadagol e waasude taadagol fuu fotu, ko nafata tan, goondinal tabintinoowal jilli.

⁷ On puddirii no woodi. Homo hadi on jokkude goonga? ⁸ Ko wayliti hakkille mon koo iwraali to Laamdo noddudo on oo. ⁹ Ana wiye: yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiiŋaandi fuu. ¹⁰ Dum fuu e taweede Joomiraado hokkii kam hoolaare e mon, mi tayorii miilo mon seerataa e miilo am. Kaa jiiŋoowo on oo, ko waawi laataade fuu, jukkete. ¹¹ Kaa miin

* 4:27 Esaaya 54.1 † 4:30 Puddooŋe 21.10

sakiraa6e, so tawii faa hannde mido waajoo kinaa neddo taadee, ko saabii so mido torree faa jooni? Sinndo dum mbaajotonoo-mi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal bardugal mettataano fay gooto. ¹² Jii6oo6e on 6ee, yo 6e der ko'e ma66e.

¹³ Sakiraa6e, on noddaama faa ndim-don. Jonnoo, pati ngadee so ndi-maaku mon laatanoon sabaabu faa njokkon gidaade yonki. Ko kaandon wadude dee, homo fuu gollana goddo e dow jilli. ¹⁴ Sabi Sariya oo fuu wadaama e ley ndee yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* ¹⁵ Kaa so odon njatondira, odon jaamondira hono no dawaadi nii, njeertee pati on timmondir.

Haala Ruuhu Ceniido, kaɓum e gidaade yonki

¹⁶ Ndennoo, mido wiya on: dalee Ruuhu Ceniido dowa on, nden on njokkataa gidaade yonki mon. ¹⁷ Sabi gidaade yonki ana ka6a e Ruuhu oo, Ruuhu oo duu ana ha6a e gidaade yonki dee. Hongel e majji fuu ana ha6a e gonggel faa mbaasu-don gollude ko muuy-don. ¹⁸ So Ruuhu dowata on, on ngalaa e ley Sariya Muusaa oo hankasen.

¹⁹ Ko gidaade yonki 6annginta yo tuundi e ko so6i e njaahilaaku ²⁰ e dewal tooruuji e mbonobaaku e konnaagu e poodondiral e kiram e tikkere e haawtaare e luurral e rafi-kawral ²¹ e haasidaaku e sigiro e wanngiyaare e ko nanndi e mum'en. Mido jeertina on dum doo no njeertinirnoo-mi on dum nii, golloo6e kulle baade non 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ²² Kaa ko Ruuhu Ceniido rimata e men koo woni jilli e seyo e jam e mujal e moyyuki e yurmeende e goondinal ²³ e leydinkinaare, kaɓum e nantaare. Tayoral, Sariya oo hadataa kulle baade non. ²⁴ Jeyaa6e e Iisaa Almasiihu 6ee tippitorike himmeeki mum'en e gidaade yonki mum'en fuu caggal, ana wa'i hono no 6e tontii de e leggal bardugal nii.

²⁵ Kammari Ruuhu oo ke6ir-don nguurndam kesam dam, ndennoo njokken e Ruuhu, ²⁶ pati mawninkino-don, pati toonondiren, pati haasi-daaku tawee hakkunde men.

6

No goondin6e kaaniri wallondirde

¹ Sakiraa6e, so won tawaado ana wada ko boni, onon jogiibe Ruuhu 6ee kaani ooncude dum, tawee e needi. Kaa gooto mon fuu hayba hoore mum pati seyte kaɓum duu. ² Mballondiree roondaade donnge mon teddude, hono non ki66inirton sariya Almasiihu oo. ³ So neddo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, yoyyii hoore mum. ⁴ Yo gooto fuu yeewto golle mum. So won ko waawi mantoraade, mantorto golle mum jaati, fotaa ko nanndina dum e golle neddo goddo. ⁵ Sabi gooto fuu donngal mum roondotoo.

⁶ Jannginteedo konngol Laamdo ngol ana haani fecondirde e jannginoowo dum ko he6i ko woodi fuu.

No gooto fuu hettirta ko aawi

⁷ Pati njaayree ko'e mon, Laamdo jabataa yaweede. Gooto fuu, ko aawi koo hettata. ⁸ Aawdo ko welata yonki mum, hettan maayde. Kaa aawdo ko welata Ruuhu Ceniido, hettan hen nguurndam nduumiidam. ⁹ Pati kaafen gollude ko moyyi. Sabi so en kaabaali, en kettan so wakkati oo warii. ¹⁰ Ndennoo,

* 5:14 Lewinkoo6e 19.18

e ley wakkati keddaniido en oo, ngadanen yimbe fuu moyyere, burbe fuu haandude hen, sakiraaŋe men goondinbe Iisaa Almasiihu be.

Baynondiral

¹¹ Yeewee dii binndi butti di mbinndiran-mi on junngo am. ¹² Tilsinbe on taadeede be, tewtooŋe yalla ana manee. Walaa ko be ngadiri non so wanaa pati be torrree saabe leggal bardugalAlmasiihu ngal. ¹³ Sabi fay kambe taadaabe be, be njokkataa Sariya. Ko be njidiri taado-don dee, faa be mantoroŋ dum. ¹⁴ Miin e hoore am kaa, mi mantortaako kinaa leggal bardugal Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngal. Saabe ngal bardugal mi hillaaka e kabaaru aduna, aduna duu hillaaka kam. ¹⁵ Sabi taadaade naa waasude taadaade, fayda walaa hen. Ko jogii fayda dee, tagiteede tagu keso. ¹⁶ Jokkuŋe ngol laawol fuu, yo kebu jam e hinnee, kambe e Israa'iilankooŋe Laamdo be fuu.

¹⁷ Hankasen fay gooto pati tampina kam, sabi terde am ngadii batitande saabe Iisaa.

¹⁸ Sakiraaŋe, yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon! Aamiina.

Bataaki Pool faade e Efeesunkoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo. Mido jowta seniibe hoolniibe e ley ha66agol mum'en e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo hokkirta yim6e moyyere saabe Almasiihu

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu gadando en barkeeki di Ruuhu oo hokkata dii fuu to dow kammu too saabe ha66agol men e Almasiihu. ⁴ Sabi fade aduna oo tageede, Laamdo subiima en saabe Almasiihu, yalla eden laato seniibe 6e ngalaa feloore yeeso makko. Saabe jilli makko ⁵ o hoddiranii en gila arande laato-den 6i66e makko saabe Iisaa Almasiihu. Dum woni ko o yidani en saabe moyyuki makko ⁶ yalla omo yettiree moyyere makko mawnde nde walaa do haadi ndee. Nden moyyere o hokki en saabe Biyiiko korsudo oo. ⁷ E ha66agol men e makko coottitira-den yiyyam makko dam, luutti meeden njaafaa ko waarata e keewal makko hinnee. ⁸ Oon hinnee o wayli e meeden, o hokki en hakkilantaaku ki66udo e anndal ki66ungal, ⁹ mo anndini en sago makko suudinoongo ngoo. Gila arande mo anniyorii tabintinirde ngo Biyiiko oo saabe moyyuki makko. ¹⁰ Sago ngoo yo hawrintinde huunde fuu e hawju hooreejo gooto, dum woni Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamdo timminan sago mum ngoo so wakkati hi66ii.

¹¹⁻¹² E ley ha66agol men e makko, en cubaama, enen faw6e jikke men e Almasiihu gila jooni 6ee. Laamdo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oo, hoddiranii en laataade sabaabu mawnineede teddeengal mum.

¹³ Saabe Almasiihu, onon duu, on nanii konngol goonga ngol, dum woni Kabaaru Lobbo kisindo on oo. Nde ngoondin-don Almasiihu ndee, Laamdo wadii e mon maande mum nde loowi e mon Ruuhu Ceniido podanoodo oo ndee. ¹⁴ Oon Ruuhu Ceniido woni pi6iraado moyyereji desanaadi en, faa jannde kabatan soottiteede. Hono non Laamdo yettirtee saabe teddeengal muudum.

Haala duwaawu Pool

¹⁵ Kammari majjum, gila nan-mi kabaaru goondinal moodon Joomiraado men Iisaa, kajum e jilli di njogani-don seniibe 6ee fuu dii, ¹⁶ mi seerataa e yettude Laamdo kammari moodon nde jaagantoo-mi on Laamdo fuu. ¹⁷ Mido jaagoo Laamdo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu oo, Baabiraado Jom darja, hokka on Ruuhu mum Ceniido gadoowo on hakkilante'en, bannginanoowo on Laamdo faa anndon dum. ¹⁸ Kasen duu mido jaagoo Laamdo uddita berde moodon faa paamon jikke mo o hokki on nde o noddii on ndee, paamon no moyyereji desanaadi seniibe dii keewiri e no teddiri, ¹⁹ paamon kasen no baawde makko mawde de ngalaa kaaddi dee ngorri e meeden, enen goondin6e 6ee. Deen baawde keewde semmbe ²⁰ o holli e ley Almasiihu nde o wuurtini dum e hakkunde maay6e so o joyyini dum jaamo makko dow kammu, ²¹ ton o burni dum laamu e baawde e semmbe e kaanankaaku fuu, kajum e inde fuu baawde inndeede, wanaa de hannde dee tan, de jango dee duu. ²² Laamdo fawii Almasiihu dow huunde fuu, hokkii mo laataade hooreejo deental goondin6e, hokkii mo burde huunde

fuu. ²³ Deental goondinŋe ngal yo terde Almasiihu. Ngali hebbinaama mo kanko keewoowo huunde fuu e yimŋe fuu oo.

2

No kisinirte-den saabe hinnee Laamdo

¹ Onon, on maaynooŋe saabe junuubaaji moodon e luutti moodon, ² on jukkunooŋe laawol bonngol ngol aduna oo jokki ngol, on dowaŋinooŋe laamiido baawde gonde dow mbeeyu dee oo. Laamiido oo yo Ibiliisa golloowo faa hannde ley yimŋe saliibe Laamdo 6ee. ³ En fuu e maŋŋe njeyanoden, e gidaade yonki men ngonno-den, en jukkunooŋe gidaade dee, en jukkunooŋe miilooji men bondi. No ngorrundo-den nii jaati, eden kaandunoo e jukkungo Laamdo ngoo no maŋŋe nii. ⁴ Kaa Laamdo yo keewdo yurmeende. Saabe jilli mawdi di mo yidi en dii ⁵ mo wuurtindinii en e Almasiihu, enen maaynooŋe saabe luutti men 6ee. Goonga, saabe hinnee Laamdo oo kisiniraŋon. ⁶ E ley haŋŋagol men e Iisaa Almasiihu, Laamdo wuurtindinii en e makko, joyyindinii en e makko to dow kammu too. ⁷ Hono nii o 6annginirta no hinnee makko 6urdi huunde fuu mawnude. Jamaanuujii garooji dii fuu njiyan moyyuki makko ki o wafani en e Iisaa Almasiihu. ⁸ Saabe hinnee Laamdo oo kisiniraŋon e dow hoolaade mon Almasiihu. Dam kisindam, wanaa e golle moodon haŋŋii, ko dam haŋŋii e mum dee, e dokkal Laamdo. ⁹ Dam wanaa njoŋdi golle neddo pati fay gooto heba mantoraade dam. ¹⁰ Sabi Laamdo wadi en ko ngon-den jooni koo: e ley haŋŋagol men e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen gollaeji lobbi di o lanndinanii en gila arannde dii.

No Almasiihu wadiri en lejol gootol

¹¹ Jooni mido haalda e mon onon heefordirnooŋe arannde 6ee. Mantoroŋe yo «taadiibe» ana koyna on noddira on «yimŋe 6e taadaaki» fay so taadagol maŋŋe ngol ko junngo 6ii-aadama gollata e terde tan. Ndennoo onon, micitee ko ngonno-den arannde koo: ¹² oon wakkati, on ngalaano Almasiihu, on jananŋe woddiiŋe lejol Israa'iila ngol Laamdo subii ngol, on ngalaano e aadiiji pawiiŋe e fodoore Laamdo dii, on nguurdiino on ngalaano jikke, on ngalaano Laamdo e ley aduna oo. ¹³ Kaa jooni, e haŋŋagol moodon e Iisaa Almasiihu, onon woddunoŋe arannde 6ee on 6attiniraama saabe yiyam makko dam.

¹⁴ Sabi kanko Almasiihu, kanko woni jam meeden ko o wadi Yahuudiyankoŋe e leji goddi fuu lejol gootol koo. Nde o hokkitirnoo hoore makko ndee, nden o wurjini kokowol palaangol ngol, dum woni o ittii nganaandi hakkunde leji dii. ¹⁵ O ittii jamirooje e kadaadi Sariya Muusaa fuu faa o wadi Yahuudiyankoŋe e leji goddi lejol gootol kesol e ley haŋŋagol mum e makko. Nii mo wadiri jam oo. ¹⁶ E maaygol makko dow leggal bardugal o ittiri nganaandi ndii, mo reentini leji dii laatii terde goote, mo rewrintini de e Laamdo. ¹⁷ O warii waajaade on jam onon woddunoŋe 6ee, o warii waajaade 6adinoŋe 6ee duu jam. ¹⁸ Sabi kammari makko en fuu kebirten laawol yottaade Baabiraado saabe Ruuhu Ceniido gooto oo.

¹⁹ Ndennoo, on nganaa jananŋe hankasen, on nganaa hoŋŋe duu, ko ngon-den dee, on wondufe e seniibe, on jeyaaŋe e suudu Laamdo. ²⁰ On mahaama e dow ko nelaabe e annabaabe niŋi, Iisaa Almasiihu e hoore mum woni haayre dooŋiraande maadi ndii. ²¹ Kanko wadata maadi ndii fuu nanngondira, faa ndi toowa ndi laato suudu Joomiraado seniindu. ²² Ley haŋŋagol mon e makko on mahondiraama faa laati-den hodorde Laamdo do o hodiri Ruuhu makko doo.

3

No Pool halfniraa golle banngal 6e nganaa Yahuudiyanckoobe

¹ Saabe dum mido diccanoo Laamdo, miin Pool uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanan-mi hakkunde mon onon 6e nganaa Yahuudiyanckoobe 6ee. ² Tayoral on nanii kabaaru golle mo Laamdo halfini kam e ley moyyuki mum faa nafa on oo ana haalee. ³ Sabi o 6annginanii kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no ra66idiri, ⁴ so on njanngii dum on anndan no paamir-mi sirri haala Almasiihu oo. ⁵ Oon sirri anndinanooka 6i66e aadama ley jamaanuui jawtudi dii, kaa jooni Laamdo 6annginirii mo Ruuhu Ceniido oo faa nelaarabe mum e annabaa6e mum seniibe fuu paami mo. ⁶ Annii no sirri oo worri: saabe Kabaaru Lobbo oo, 6e nganaa Yahuudiyanckoobe 6ee ke6iri nii, kasen duu 6e ndeentii e mum'en terde goote, 6e ndeentii e mum'en fodoore nde Laamdo fodi saabe ha66agol ma66e e Iisaa Almasiihu.

⁷ Oon Kabaaru Lobbo laatii-mi golloowo mum. Golle oo yo moyyere nde Laamdo wadirani kam baawde mum. ⁸ Miin burdo seniibe 6ee fuu famdude oo, mi wadanaama moyyere faa mi waajoo 6e nganaa Yahuudiyanckoobe barkeeki gon6i e Almasiihu di ngalaa do kaadi dii. ⁹ Mi wadanaama kasen famminde yim6e fuu no Laamdo tagudo huunde fuu oo tabintinirta sirri mum cuudinoo6o gila arande oo, ¹⁰ yalla laamu e baawde gon6e e mbeeyu de njiyataake dee fuu ana paama no anndan Laamdo yaajiri e huunde fuu, paamira dum kammari deental goondin6e ngal ¹¹ ko waarata e anniya 6ooydo mo Laamdo tabintiniri Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹² E ley ha66agol men e makko kanko Almasiihu eden mbaawi 6adoraade Laamdo hoolaare saabe ko ngoondin-den mo koo. ¹³ Saabe dum, mido ndaarda on pati tayon jikke saabe torraaji kewtotoodi kam kammari moodon dii, sabi diin torraaji yo teddeengal moodon.

Haala jilli di Almasiihu yidi en

¹⁴ Saabe majjum, mido nii diccanoo Baabiraado ¹⁵ jeydo lejol gonngol dow kammu e gonngol e leydi fuu oo. ¹⁶ Mido jaagoo mo kanko jom teddeengal manngal oo o hokka on semmbe saabe Ruuhu makko Ceniido oo ¹⁷ faa Almasiihu wona e ley berde moodon ko ngoondin-don mo koo. Mido jaagoo mo kasen o nii6ina on e ley jilli, o tabintina on ley majji. ¹⁸ Non paamirton, onon e seniibe 6ee fuu, no jilli Almasiihu dadudi hakkille dii poti mawnude faa ngalaa do di kaadi, ¹⁹ anndon di yalla odon keewa ki66al Laamdo ngal.

²⁰ Tayoral, Laamdo gollirido ley meeden baawde mawde oo ana waawi gollude ko 6uri duwaawuui men e miilooji men. ²¹ Yo teddeengal woodan mo ley deental goondin6e saabe Iisaa Almasiihu e ley jamaanuui dii fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goondin6e Iisaa 6ee laatorii terde goote

¹ Miin uddaado kasu saabe gollande Joomiraado oo, mido ndaarda on: nguuron nguurndam kawroojam e noddaango ngo Laamdo noddii on e mum ngoo ² tawee e leydinkinaare e newaare e mujal. Tii6ondiron e ley jilli. ³ Ruuhu Ceniido wadirii on gooto e jam ka66ondirido on oo. Tiinno-don e heddaade ley oon ngootummaaku. ⁴ On terde goote, odon njogii Ruuhu gooto, no jikke mo Laamdo noddii on faade e mum oo yo gooto nii. ⁵ Kasen Joomiraado gooto woodi, goondinal gootal woodi, batisima gooto woodi,

6 kaɗum e Laamɗo gooto Baaba yimɓe fuu, tiimɗo ɓe fuu, golliroowo ɓe fuu, gondo e maɓɓe ɓe fuu.

7 Homo e men fuu heɓii moyyere Laamɗo ko waarata no Almasiihu hokkiri dum nii. 8 Sabi nii winndorii:

«O ɗabbii dow, o naɓorii honaaɓe heewɓe,

o hokkii yimɓe dokke.»*

9 Kodum woni maanaa «o ɗabbii»? Walaa ko woni maanaa majjum, so wanaa o jippinoke e nokkuuje ɓurɗe fuu leyɗude e leyɗi ndii. 10 Jippinoɗo oo, kaɗum e hoore mum woni ɗabbudo faa tiimi kammuuji ɗii fuu, yalla ana heewa aduna oo fuu. 11 Dokke makko ɗee annii: o wadi yogaabe nelaaɓe, yogaabe haaltoobe konngol ngol Laamɗo loowi e mum'en, yogaabe waajotoobe, yogaabe duroobe yimɓe kaɗum e jannginoobe. 12 Ko o wadiri non, faa o lannina seniibe ɓee faa mbaawa gollande deental goondinɓe, yalla terɗe Almasiihu ɗee – dum woni deental goondinɓe ngal – ana yaara yeeso e ley goondinal, 13 laato-ɗen daande wootere e ley goondinal meeden e annugol meeden ʼBii Laamɗo oo, kasen duu laato-ɗen hiɓɓuɓe, njotto-ɗen darnde Almasiihu hiɓɓunde ndee. 14 Ndennoo, en laatataako sukaaɓe naɓiraabe bempeje e kenuuli no laana nii. Jannde yimɓe yidube naɓude woɓɓe ley majjere yonɗataa en hankasen. 15 Ko laatoto-ɗen ɗee, haaloobe goonga ley jilli, yaarooɓe yeeso e huunde fuu faade e Almasiihu, oon laatiɗo hoorejo oo. 16 Kanko waddani terɗe ɗee fuu nanngondirde faa gasa saabe jokkolde ɗe ɗe ndokkaa ɗee. Hono non, so tergal fuu gollii golle mum, nden terɗe ɗee mawnan, njahan yeeso ley jilli.

Haala neddaaku keso ley Almasiihu

17 Ndennoo, ko jokkata koo mbiyan-mi on: miɗo ndaarda on yeeso Joomiraado pati nguurdan hankasen no heefere nii, sabi miilooji maɓɓe ɗii yo ɓoli, 18 hakkillaaji maɓɓe njiibeke, ɓe njeyaaka e nguurdan dam Laamɗo hokkata dam saabe majjere maɓɓe e tiidugol maɓɓe ko'e. 19 ʼBe ngalaa yaage, ɓe ngadii ko'e maɓɓe jaahili'en, ɓe ɗoottataa gollude kuddɗe coɓude. 20 Kaa onon, wanaa non njanngir-ɗon haala Almasiihu. 21 Tayoral, on nanii kabaaru makko, on njanngii goonga gondo e makko oo. 22 Ndennoo, ittee ko hiidɗi ko woni ley mon koo, njoppee nguurdan moodon aranam bonniraadam muuyooji jaayrooji dam, 23 ɗalon yonkiiji mon e hakkillaaji mon keyɗintinee. 24 Njogitee neddaaku keso mo Laamɗo tagi dow mbaadi mum ley senaare e foocitaare goongaraare.

25 Ndennoo, celon fenaande, homo fuu haalda e tanaa mum goonga, sabi homo e men fuu ana jeydaa e goddo no caldi neddo gooto njeɗdiri nii. 26 So on mettaama, pati luuttee. Pati janal naange tawdu on e tikkere. 27 Pati ndokkon Ibiliisa laawol e ley mon. 28 Yo gujjo ɗoottu wujjude, ko haani waɗude ɗee, wuura e semmbe terɗe mum, yalla ana waawa wallude hasindinɓe. 29 Pati konngol bonngol yaltu e kundude mon, ko kaan-ɗon waɗude tan yo haalde haalaaji nafooji baawɗi naɓude woɓɓe ɓee yeeso e ley goondinal, yalla oɗon ngadana hettintoobe on ɓee ko moyyi. 30 Pati canlinee Ruuhu Laamɗo Ceniido oo, kanko wadi maande makko e mon kamhari jannde coottitaari mon ndee. 31 Ittee metti fuu e ɓerde moodon, ceeron e konnaagu e tikkere e dukooji e ɗoore, kaɗum e ko boni fuu. 32 Moyyondiree e ko'e mon, njurmondiron, njaafondiron no Laamɗo yaaforii on e ley haɓɓagol mon e Almasiihu nii.

* 4:8 Jabuura 68.19

5

Haala wuurde e ley fooyre

¹ Ndennoo, laatee jemmboo6e Laamdo kammari on 6i66e makko 6e o horsini. ² Nguurdon e yidondirde, no Almasiihu yidiri en so hokkitiri hoore mum saabe men no layyaari nii, no sadaka beldo Laamdo nii. ³ Ko on seniibe Laamdo koo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko sobi e jooto. ⁴ Pati kaalee haalaaji bondi naa 6oli naa cobudi, sabi hono majji kaanaa taweede e mon. Ko kaan-don wadude dee, njetton Laamdo. ⁵ Paamee dum doo faa gasa: piijoowo e cobudo e jootaado, dum woni dewoowo tooruuji, kambe 6e ngalaa ngedu e laamu Almasiihu e Laamdo oo. ⁶ Pati fay gooto jaayrira on haalaaji 6oli, sabi hono majji cabinbinta tikkere Laamdo e dow saliibe mo 6ee. ⁷ Ndennoo, pati njokkondiree e 6een. ⁸ Arannde e nimre njeyano-don, kaa jooni e ha66agol mon e Joomiraado e fooyre njeya-don. Ndennoo nguurdee no 6i66e fooyre nii, ⁹ sabi fooyre rimata moyyuki e foocitaare e goonga fuu. ¹⁰ Tewton faamude ko welata Joomiraado. ¹¹ Pati ngadon juude mon e golleeji di ngalaa nafaa gollteedi e ley nimre, ko haani dee, njaltinon di. ¹² Ko 6een yimbe ngadata e cuucuukka koo, ana yaannii fay jantaade. ¹³ Kaa huunde fuu ko yaltinaa, 6anngan ley fooyre, ¹⁴ huunde fuu ko 6annginaa fooynan. Dum wadi so ana wiye:

«Aan daaniido, fin!

Imma e hakkunde maay6e,

fooyre Almasiihu ndee yaaynan e maa.»

¹⁵ Ndennoo, ngadee hakkille faa sanne no nguurdaton nii, tawee wanaa no nuykaa6e nii, no hakkilante'en nii. ¹⁶ Wakkati fuu mo ke6-don, nawtoro-don dum, sabi jamaanu oo yo bondo. ¹⁷ Saabe dum, pati laatee 6e ngalaa hakkille, paamee ko woni sago Joomiraado. ¹⁸ Pati njaree doru faa cigiron, sabi dum naannan on e laalu. Ko haani dee, keewee Ruuhu, ¹⁹ mbaajondiron jime Jabuura e jettooje e jime de Ruuhu hokkata on dee, njimanon Joomiraado, njettiron mo berde laa6ude. ²⁰ Njetton Baabiraado men Laamdo wakkati fuu dow huunde fuu saabe Joomiraado men lisa Almasiihu. ²¹ Homo e mon fuu downtanoo bannum saabe teddinde Almasiihu.

Haala rew6e e wor6e mum'en

²² Onon rew6e, downtano-don wor6e mon no downtiranto-don Joomiraado nii. ²³ Sabi gorko woni hoore jom suudu mum no Almasiihu woniri hoore deental goondin6e ngal nii, dum woni terde mum de hisini dee. ²⁴ No deental goondin6e ngal downtiranii Almasiihu nii, hono non debbo fuu haani downtiranaade jom suudu mum e huunde fuu. ²⁵ Onon wor6e, njidiree rew6e mon no Almasiihu yidiri deental goondin6e ngal so hokkitiri hoore mum saabe maggal ²⁶ faa senna ngal nii, caggal o la6binirii ngal lootogal e haala makko, ²⁷ yalla omo darna deental goondin6e ngal yeeso makko tawee ngal teddinaangal, ngal ceniingal, ngal walaa ayiibe naa tuundi naa jooofi-jooofi naa ko nanndi e mum fuu. ²⁸ Hono non, ana tilsi e wor6e njida rew6e mum'en no njidiri terde mum'en nii. Neddo fuu jiddo jom suudu mum, hoore mum yidi. ²⁹ Sabi fay gooto wajanaa caldi mum, ko wadata dee, jamminan di, hinnoo di no Almasiihu hinnortoo deental goondin6e ngal nii, ³⁰ sabi en caldi terde makko dee. ³¹ Binndi dii mbii: «Dum wadi so gorko yoppa inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, 6e didon fuu 6e laato neddo gooto.»*

* 5:31 Puddoo6e 2.24

³² Dum yo sirri mawdo. Mido wiya on: sirri oo, ko woni hakkunde Almasiihu e deental goondinbe ngal koo haalata. ³³ Kaa no waawi laataade fuu, gorko fuu yidira jom suudu mum no yidiri hoore mum nii. Debbo duu teddina gorum.

6

Haala biŋbe e saaraabe

¹ Onon biŋbe, dōwtanee saaraabe moodon saabe Joomiraado, sabi dum woni ko dartii. ² «Teddin inna maa e baam maa.» Ndee woni yamiroore arandeere nde fodoore haŋŋii e mum. ³ Fodoore ndee woni: «yalla ada heba moyyere, balde maa njuuta e leydi ndii.»* ⁴ Onon saaraabe, pati jaanginee biŋbe mon, ko kaan-don dee, biirdude be dow yamiroore Joomiraado e needi mum.

Haala maccube e halfaabe

⁵ Onon maccube, dōwtanee halfaabe moodon dow kulol e siŋngol tawee e berde laabude no dōwtiranto-don Almasiihu nii. ⁶ Dōwtanee be tawa wanaa yeeso maŋbe tan yalla biŋbe aadama ana njetta on. Ko haani dee, dōwtanee be no maccube Almasiihu ngollirta muuyde Laamdo berde laabude nii. ⁷ Ngollirane be anniya lobbo faa wa'a no Joomiraado ngollanton, wanaa yimbe, ⁸ sabi odon anndi neddo fuu golludo ko moyyi, so dimo so diimaajo, Joomiraado yofan dum hakke golle mum oo. ⁹ Onon halfaabe, ngorree non e maccube moodon. Pati ngidee be, anndon Kalfaaado moodon onon e maŋbe fuu ana dow kammu, kasen duu oon burdintaa yimbe.

Haala kaŋorde de Laamdo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

¹⁰ Walaa ko heddi so wanaa wiide on keewon semmbe e ley haŋŋagol mon e Joomiraado, tuugo-don baawde makko mawde dee. ¹¹ Bamee kaŋorde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa daraade faa cakko-don dabareeji Ibiliisa dii. ¹² Sabi wanaa yimbe kaŋaten, ko kaŋaten dee, laamu e baawde e hooreyaaku ley oo doo aduna niŋŋudo, kaŋum e seydaani'en bonbe wonbe e mbeeyu be. ¹³ Saabe dum, bamee kaŋorde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa haŋaade nde jalaande bonnde ndee warii, keŋon kasen niŋŋude caggal nde kaŋi-don fuu faa timmi.

¹⁴ Ndennoo, ndaree, kumo-don goonga, boorno-don foocitaare no saaya ndeenaagu nii. ¹⁵ Lanndinaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oo laatano on pade. ¹⁶ Wakkati fuu yo goondinal laatano on wawaade nde mbaaw-don sakkoraade kure kuŋŋooje de Bondo oo wedotoo on dee fuu. ¹⁷ Yo kisindam laatano on kufina njamndi, nanngon kaafaawi ki Ruuhu Ceniido hokkata kii, kanki ki konngol Laamdo. ¹⁸ Wakkati fuu ngadee duwaawuuji e jaagundeeji ley haŋŋagol mon e Ruuhu Ceniido. Kakkilee pati on njoottu jaaganaade seniibe be fuu Laamdo. ¹⁹ Jaagano-don kam miin duu newnaneede konngol, yalla nde muŋŋitin-mi hunduko am fuu, mido anndinira cuusal goonga tedduŋo gondo e Kabaaru Lobbo ²⁰ mo ndarantoomi ley geyyelle am dee oo. Naagane kam mi waajoroo dum cuusal, no tilsiri kam nii.

Baynondiral

²¹ Tikikus, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado koolniido, humpitan on dum fuu, yalla onon duu odon njoota humpeede kam anndon no

* 6:3 Fillitagol Tawreeta 5.16

ngorru-mi. ²² Mi nelii mo e moodon yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon.

²³ Sakiraa6e, yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e jilli gondudi e goondinal. ²⁴ Yidu6e Joomiraado men Iisaa Almasiihu jilli di timmataa 6ee fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mum'en.

Bataaki Pool faade e Filipiyankoo6e

¹ Miin Pool e Timote, maccu6e Iisaa Almasiihu, mbinndi oo 6ataaki faade e deental goondin6e Iisaa gonngal ngeenndi Filipa. Min njowtii on, onon hooree6e e gollanoo6e deental ngal, min njowtii on fuu, onon seniibe ha66iibe e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettirta Laamdo kammari Filipiyankoo6e

³ Mido yetta Laamdo nde miccittii-mi on fuu. ⁴ Wakkati fuu nde jaagantoo-mi on Laamdo on fuu, e seyo jaagirantoo-mi on, ⁵ sabi gila jaannde ngoondin-don Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa jooni odon ndarodii e am. ⁶ Mido tayori Laamdo puddu6o golle lobbo e mon oo, o jokkan dum faa dum hi66a e ley gartol Iisaa Almasiihu. ⁷ Ana haani mi miilana on diin miilooji on fuu, sabi hakkille am ana e mon. On fuu on ndeentii e am moyyere nde Laamdo hokki kam nde ngeyyaa-mi e nde ndaranii-mi tabintinde Kabaaru Lobbo oo ndee. ⁸ Mido horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu, Laamdo ana seedii. ⁹ Ko jaagantoo-mi on Laamdo annii: yo jilli mon beydo jaarude yeeso, beydoro0 annal, beydoro0 seenndude pene e goonga, ¹⁰ yalla odon mbaawa subaade ko moyyi. Nden on laatoto laabu6e 6e ngalaa niije jaannde gartol Iisaa Almasiihu. ¹¹ On laatoto duu hebbinaa6e golleeji poocitiidi iwdfi e Iisaa Almasiihu, yalla Laamdo ana teddinee, yettee.

No uddeede Pool na6iri Kabaaru Lobbo oo yeeso

¹² Sakiraa6e, ko nji6u-mi anndon dee, torra ke6udo kam oo waddanii Kabaaru Lobbo oo jaarude yeeso ¹³ faa hayboo6e galle kaananke oo e heddiibe 6ee fuu tayori ko ngeyyiraa-mi koo yo saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁴ Ko 6uri heewde e sakiraa6e 6ee duu, geyyelle am dee beydaniidum'en hoolaade Joomiraado. Dum saabii so e6e mbaajoro0 konngol Laamdo ngol rafi kulol.

¹⁵ Goonga, yogaa6e ana mbaajoro0 kabaaru Iisaa Almasiihu oo haasi-daaku e poodondiral, kaa wo66e ana e anniyaaji lobbi. ¹⁶ Been ngolliranta Almasiihu jilli, sabi e6e anndi Laamdo hokki kam daranaade Kabaaru Lobbo oo. ¹⁷ Kaa 6ee too ko mbaajorto0 kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en ka6um'en tan, anniyaaji ma66e moyyaa, kasen duu ko 6e miilotoo dee, beydude torra am ley geyyeede am oo. ¹⁸ Dum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, so Iisaa Almasiihu inndaama hen tan ana heya, so laatii anniyaaji bondi naa anniyaaji lobbi fuu mido seyii.

Goonga, mi seyoto caggal mum duu ¹⁹ sabi mido anndi saabe duwaawuuji mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu, dum fuu dum sakitanto kam kisindam. ²⁰ Mido joonndorii e hakkille am fuu, mi hersataa e dow fay huunde. Mido hoolii Almasiihu teddinte saabe ko hewtii kam koo gila jooni faa abada, nguur-mi maay-mi fuu. ²¹ Sabi banngal am, Almasiihu yo yonki am, maayde duu yo tino am. ²² Kaa so mi wuurii, ana moyya nguurndam am waddana kam gollude golle nafaowo. Ndennoo mi anndaa ko cubotoo-mi. ²³ Hakkille am feccike pece didi: ko 6ur-mi yi6ude, yaade mi joo6odoyoo e Almasiihu, dum jaati 6uri moyyude. ²⁴ Kaa mi heddoo wuurde 6uri nafude on, onon. ²⁵ Mido tayori dum, mido anndi mi heddoto e aduna mi wonda e mon on fuu,

yalla oḁon njaara yeeso, ceyo-ḁon ley goondinal ²⁶ faa gartol am hakkunde mon beydana on mantoraade haḁḁagol mon e Iisaa Almasiihu kammari am.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo oo

²⁷ Onon, nguuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu, yalla so mi warii tuumtaade on naa so mi waraali, mi nana kabaaru mon, mi annda oḁon tabiti e anniya gooto, oḁon ndarodii gootal e haḁanaade goondinal Kabaaru Lobbo oo, ²⁸ tawa on accataa konnee'en 6ee kulḁina on e dow fay huunde. Banngal maḁḁe, ḁum yo maande halkagol, kaa onon, ḁum maande kisindam mon. Dum to Laamḁo iwrata. ²⁹ Sabi onon ndokkaa moyyere Laamḁo saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan ndokkire-ḁon, on ndokkaama ḁum kasen faa torrire-ḁon kammari makko, ³⁰ kaḁum e daranaade haḁo ngo njii-ḁon mido haḁee, ngo nan-ḁon mido haḁee faa jooni ngoo.

2

Haala leyḁinkinaare Almasiihu e teddeengal mum

¹ Ko Iisaa Almasiihu heddi hokkude on semmbe e suusinde on ley jilli koo, ko ndeentu-ḁon e Ruuhu Ceniḁo so njidondir-ḁon njurmondir-ḁon, ² kiḁḁiniree seyo am ko laati-ḁon daande wootere e jilli gooti e 6ernde wootere e anniya gooto koo. ³ Pati ngolliree huunde fuu haasidaaku naa haawtaade dow pene, ngolliree leyḁinkinaare, yalla gooto fuu ana jogoroo hoore mum banndum ana 6uri ḁum. ⁴ Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndarta nafaa woḁḁe 6ee duu. ⁵ Yo anniya Iisaa Almasiihu tawe e mon:

⁶ Kanko, fay so taweede mbaadi Laamḁo ana e makko,
o tuugaaki e majjum faa o heddo fotude e Laamḁo,

⁷ o famḁinii hoore makko,
o 6ami mbaadi maccuḁo,
o laatii hono nedḁo.

O jogoraa o nedḁo

⁸ o leyḁinkinii,
o dḁwtanii Laamḁo faa o maayi,
o maayi e dow leggal bardugal.

⁹ Saabe ḁum kasen, Laamḁo toownii mo faa sanne,
hokki mo innde 6urnde inde fuu,

¹⁰ yalla koppi fuu ana koforoo saabe innde makko to tawaa fuu,
so dow kammu so dow leydi so ley leydi,

¹¹ yalla gooto fuu ana sellina
Iisaa Almasiihu woni Joomiraado,
faa Baabiraado men Laamḁo teddinee.

No goondinḁe pooynirta ley aduna

¹² Dum e taweede, sakiraaḁe am horsuḁe, nde ngondunoo-mi e mon ndee, oḁon dḁwtanii Laamḁo wakkati fuu. Sako jooni nde ngodḁitii-mi, nden kaan-ḁon 6urde dḁwtanaade mo. Njirwiniron hono non kisindam ḁam Laamḁo hokki on ḁam, ngadiron ḁum kulol e siḁḁugol. ¹³ Sabi Laamḁo ana golla e mon faa muuyon ko weli ḁum, ngollon ḁum.

¹⁴ E ko ngollaton fuu, pati ḁermondiree pati ndukidee, ¹⁵ yalla oḁon laatoo laaḁuḁe 6e ngalaa niḁe, laato-ḁon 6iḁḁe Laamḁo 6e ngalaa ayiibe hakkunde yimḁe hannde oḁniḁe bonḁe. On pooynan hakkunde maḁḁe hono no koode pooyniri ley aduna nii ¹⁶ ko nanngu-ḁon konngol nguurndam ngol faa gasi

koo. Nii wadata so mi mantoroo on jannde gartol Iisaa Almasiihu. Sabi mi don-donnaali meere, mi tampaali meere. ¹⁷ Fay so dum yaadi e yonki am mi laatoto sadaka mbayleteedo dow sadaka mo goondinal mon sakkantoo Laamdo oo, mi seyoto, mi weltodoto e mon. ¹⁸ Onon duu ceyoree hono non, mbeltodo-den.

Haala gollidiibe didon hoolniibe

¹⁹ So Joomiraado men Iisaa jabii, mi nelan Timote e mon ko booyataa, yalla so mi humpitike kabaaruuji mon dui ana waaltina hakkille am. ²⁰ Sabi kanko tan woni gondudo e am anniya gooto, kasindindo e kabaaru mon, ²¹ heddiibe 6ee fuu hammadi haaje mum'en tan, wanaa saabe Iisaa Almasiihu. ²² Kaa Timote, odon anndi no holliri neddaaku mum, sabi mo wallii kam waajaade Kabaaru Lobbo oo no biddo wallirta baaba mum nii. ²³ Kanko anniyii-mi nelude wakkati mo paamu-mi no alhaali am laatotoo fuu. ²⁴ Kaa Joomiraado hokkii kam tayoral, booyataa mi waran to mon, miin e hoore am.

²⁵ Hono non mi yii tilsii mi nela e mon sakiike men Epaforodit, gollidiido am oo. O wallii kam habanaade Kabaaru Lobbo oo. Kanko woni mo neluno-don faa walla kam e haaje oo. ²⁶ Omo yeewaa on fuu, kasen o wemmbanooma sanne ko nan-don o sellaaano koo. ²⁷ Tayoral, o jawiino faa o hosi maayde. Kaa Laamdo yurmike mo, yurmike kam miin duu, pati mi heba sugulla dow sugulla. ²⁸ Dum saabii so kepii-mi law faa mi nela mo e mon, yalla so on njiitii mo odon ceyoo, miin duu sugulla am buytoo. ²⁹ Ndennoo, nja66oree mo saabe Joomiraado seyo manngo. Teddinee yimbe wa'ube non fuu, ³⁰ sabi kanko kammari gollande Iisaa Almasiihu o hosiri maayde, mo hokkitiri yonki makko faa o waddana kam ballal ngal ndonkuno-don waddande kam onon e ko'e mon ngal.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

¹ Caggal dum, sakiraabe am, ceyoree Joomiraado. Winnditanaade on kulle dee tampintaa kam, sabi kanje ndokkata on hoolaare: ² ndeentodon e dawaadi - dum woni golloobe ko boni, waajotoobe haala taadagol penewol 6ee! ³ Sabi enen ngonni taadiibe jaati 6ee, eden ndewira Ruuhu Laamdo, eden mantoroo Iisaa Almasiihu, en pawaali jikke men e dow ko'e men. ⁴ Haya, miin mido waawnoo fawde jikke am dow hoore am. So wo66e miilii ana mbaawi fawde jikke mum'en dow ko'e mum'en, miin buri haandude e majjum, ⁵ sabi mi taadaama gila e jalooma jetta6o mo pinumi e mum oo, mi Israa'ilaanke iwdo e suudu Benjamin, mi Yahuudiyanke fii Yahuudiyanke. E banngal Sariya Muusaa mido jeyaa e waalde Farisa'en, ⁶ mido hirana Sariya oo sanne faa mido torrannoo deente goondin6e Iisaa dee, fay gooto waawaano njude kam banngal fooccitanaade Sariya oo. ⁷ Kaa ko njogorinoo-mi yo tino am koo fuu, saabe Iisaa Almasiihu mi tawii yo mursee. ⁸ Goonga, mido jogorii dum fuu yo mursee saabe anndude Joomiraado am Iisaa Almasiihu buri kulle dee fuu. Saabe makko njarrii-mi mursude ko njogii-mi, mido jogorii huunde fuu yo mbuuwdi yalla Almasiihu ana laatanoo kam tino, ⁹ mi heba tawdeede e mum. Mi walaa fooccitaare nde mbaaw-mi hebude miin e hoore am e jokkugol am Sariya oo, mi poocciitido saabe fooccitaare iwrannde kam e hoolaade Almasiihu, kayre woni fooccitaare nde Laamdo hokki goondin6e mo 6ee. ¹⁰ Sago am mi annda mo kanko Iisaa Almasiihu, mi annda baawde de Laamdo wuurtiniri mo dee,

mi reenta e makko torra, mi nannda e makko maayde, ¹¹ yalla miin duu mido heba immintineede hakkunde maay6e nannde darngal.

¹² Mi wiyaali mi he6ii dum gila jooni naa mi ki66udo, kaa mido wondi e dogude hono no dadondirteedo nii yalla mido heba dum, sabi miin e hoore am, Iisaa Almasiihu he6ii kam. ¹³ Goonga sakiraa6e, mi wiyaali mi he6ii dum. Kaa mido wada huunde wootere: mido yeggita ko ya66ii, mido foodanoo ko warata. ¹⁴ Mido dogana haattirde, faa mi heba mbarjaari dow kammu ndi Laamdo noddada en e mum saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Enen hakkilante'en 6ee fuu, miiloro-den hono non. So odon miiloo huunde wonnde, Laamdo 6annginanen on dum. ¹⁶ Kaa no wa'i fuu, do tawe-den fuu, njokken laawol no ngorru-den jooni nii.

¹⁷ Sakiraa6e, on fuu nemmbee kam, yeewee worru6e no njii-don miden ngorri nii 6ee. ¹⁸ Sabi heew6e laatike konnee'en leggal bardugal Iisaa Almasiihu. Mi haalanii on dum cili kuurdi, mi haaliranan on jooni duu e bojji. ¹⁹ Kam6e, battane ma66e yo halkere, deedi ma66e ngoni laamdo'en ma66e, hersa ma66e 6e naayirta, aduna tan 6e ka6anta. ²⁰ Kaa enen, dow kammu njeje-den, eden keppe kisinoowo men iwoowo ton oo, dum yo Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Kanko, o waylitan terde men lo'ude dee faa de ke6a teddeengal no terde makko dee nii, sabi omo jogii baawde faa o wada huunde fuu dwtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, on njeewnii kam sanne, on laatike seyo am e deesewal am. Gidira6e am, tabitee e Joomiraado.

² Mido ndaarda banndiraa6e am rew6e, dum woni Ewodi e Sintis, yo 6e laato daande wootere saabe Joomiraado. ³ Aan Sinsigis, gollidiido am koolniido oo duu, mido ndaarde paabo-daa 6e, sabi 6e mballii kam ha6anaade Kabaaru Lobbo oo, kam6e e Keleman e gollidiio6e am w666e, 6e inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam 6ee.

⁴ Ceyoree Joomiraado wakkati fuu. Mido wiya on kasen, ceyee! ⁵ Yo yim6e fuu anndu newaare mon. Joomiraado ana 6adii. ⁶ Pati fay huunde sunlina on abada, ko haani dee: naagoree Laamdo haajuuji mon fuu duwaawu gondudo e jettooje. ⁷ Nden, Laamdo hokkan on jam dadudo hakkille, jii6inan berde mon e hakkillaaji mon e Iisaa Almasiihu.

⁸ Haya, sakiraa6e, tiidee e ko moyyi e ko haani yetteede fuu, dum woni teddungal e goonga, kajum e foocitaare e senaare e ko haani yiidee e ko haani teddineede. ⁹ Ngolliree ko pammin-mi on e ko ke6-don e am, ko narrudon kam e ko njiiru-don kam. Nden Laamdo gaddoowo jam oo tawdete e mon.

No Pool barkiniri dokkal Filipiyankoo6e

¹⁰ Mido seyorii Joomiraado seyo manngo sabi jooni on keydintinii ballal mon faade e am. Tayoral, hakkillaaji mon ana ngonnoo e am, kaa on ke6aali yottinde ballal ngal. ¹¹ Wanaa saabe won ko kaajaa-mi wadi so mbii-mi non, sabi mi woowtinike hejnitiraade no tawraa-mi fuu. ¹² Mido waawi wuurdude e baasal, mido waawi wuurdude e ke6al. E no waawi worrude fuu, mi biirorike haarande e yolbere, mi biirorike hebbinde e nakoreede, ¹³ mido waawi fuu e ley ha66agol am e Iisaa Almasiihu dokkoowo kam semmbe oo. ¹⁴ Kaa dum e taweede, on ngadii ko moyyi ko mballu-don kam e ley torra am oo koo.

¹⁵ Filipiyankoo6e, o6on anndi e ley pu66oo6e mon nande Kabaaru Lobbo oo, nde iw-mi leydi Makedoniya ndee, fay deental goon6in6e gootal wal-londiraali e am, so wanaa ngal mon ngal. ¹⁶ Nde ngonnoo-mi Tesaloniiki ndee duu, on neldii kam ko kasindin-mi e mum jaati, wanaa fay nde wootere, cili kuurdi! ¹⁷ Wanaa dokkal tewtan-mi - faa tino golle mon lobbo oo 6eydoo tewtan-mi. ¹⁸ Ko neldu-6on Epaforodit koo yottike faa gasi, humtii haajuuji am fuu, mi he6ii faa heewi. Dokkal mon ngal laatike uurdi mbelndi, no sadaka bel6o Laam6o ja6aado nii. ¹⁹ Laam6o teddu6o jom ngalu oo humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu. ²⁰ Yo teddeengal woodan Baabiraado men Laam6o faa abada abadin. Aamiina.

Baynondiral

²¹ Njowtanee kam seniibe ha66ii6e e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraabe wondube e am 6ee ana njowta on. ²² Seniibe 6ee fuu ana njowta on. Be ana adoo jowtude on fuu won6e ley galle kaananke Roma maw6o oo 6ee.

²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Bataaki Pool faade e Koloosiyankoo6e

¹ Oo 6ataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kajum e sakiike men Timote. ² Min njowtii on onon seniife won6e Koloosi, sakiraa6e hoolniife ha66iife e Almasiihu. Yo Baabiraado meeden Laamdo wadan on moyyere e jam!

No Pool yettirta Laamdo kammari Koloosiyankoo6e

³ Min ceerataa e yettude Laamdo, Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu, nde min jaagantoo on Laamdo fuu, ⁴ sabi min kaalanaama kabaaru goondinal mon Iisaa Almasiihu, kajum e jilli di njogani-don seniife 6ee fuu ⁵ saabe jikke mo ndesana-don dow kammu oo. On ke6ii oon jikke nde nandon konngol goonga ngol ndee, dum woni Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon Kabaaru Lobbo yottoriima on no mo yottorii aduna oo fuu nii, omo wa'i no lekki mawnoowi ndimoowi 6idde mum nii. Hono non Kabaaru Lobbo oo worri hakkunde mon onon duu, gila jannde ke6-don hettinaade haala hinnee Laamdo oo so paamu-don no mo wa'i jaati nii. ⁷ Dum woni ko Epafaras gollidiido amen korsudo waajii on, kanko gollanoowo Almasiihu koolniido hakkunde mon oo. ⁸ O haalani min duu jilli di Ruuhu oo hebbini e mon dii.

⁹ Saabe dum, minen duu, gila min nani dum, min ceeraali e jaaganaade on Laamdo. Miden jaagoo mo o hebbina on hakkilantaaku e faamu mo Ruuhu hokkata oo, yalla o6on annda ko woni sago makko faa gasa. ¹⁰ Hono non, ke6on wuurde nguurdam belo6am Joomiraado kawro6am e muuyde mum e dow huunde fuu, tabiton e golle lobbo fuu, beydo-don annude Laamdo. ¹¹ Miden jaaganoo on Laamdo kasen hokka on semmbe mawdo no baawde mum teddu6e dee mawniri nii, yalla o6on tawree tiinnitaare e mujal fuu. ¹² Njettiree Baabiraado oo seyo, sabi o wadii on fotu6e he6ude nge6u e moyyere6i desanaadi seniife gondi e fooyre dii. ¹³ Kanko yaltini en e baawde nimre, so o naanni en e laamu Biyiiko korsudo ¹⁴ coottitiido en so yaafii luutti meeden oo.

Haala teddungal Almasiihu

¹⁵ Kanko Almasiihu o mbaadi Laamdo mo yiyataake oo. Kanko woni hammadi e dow tagoore ndee fuu.

¹⁶ Sabi huunde fuu saabe makko tagiraa,
ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,
ko yiyetee e ko yiyataake fuu,
dum woni bimmbeeje laamu naa kaanankaaku naa hooreyaaku naa
baawde,
dum fuu kanko tagiraa, kanko taganaa.

¹⁷ O woodii gila fay huunde woodaa,
huunde fuu ana yu66ondiri saabe makko.

¹⁸ Kanko woni hoore terde,
dum woni kanko woni hoore deental goondin6e ngal.

Kanko woni fuddoode,
kanko woni hammadiijo e wuurtu6e hakkunde maay6e,
yalla omo 6ura huunde fuu.

¹⁹ Sabi Laamdo muuyi ko woni e mum koo fuu

wona e makko kanko Almasiihu.

²⁰ E oon Bajjo mo rewrintiniri huunde fuu e makko ko o waddani 6e jam saabe yiyam mum juppiidam dow leggal bardugal koo.

Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu rewrintinaama e makko.

²¹ Arannde, on fuu on woddiiḑe Laamḑo, on laatinoke wayḑe makko saabe miilooji mon e golleeji mon bondi. ²² Kaa jooni, mo rewrintinii on e makko saabe maayde nde 'Biyiiko laatiidḑo nedḑo oo maayi ndee, yalla omo darna on yeeso makko tawee on seniibe on ngalaa ayiibe on ngalaa niḑe. ²³ Kaa noo, kinaa keddo-don e goondinal, jiiḑon e ley maggal, laato-don joottiibe 6e ndimmbataako 6e iwataa e jikke mo Kabaaru Lobbo hokkata oo. Oon Kabaaru Lobbo, on nanii mo, sabi tagoore ndee fuu waajaama mo. Kanko ngollanan-mi miin Pool.

No Pool haḑorii banngal deental goondinḑe Iisaa

²⁴ Midḑo seyii jooni saabe torraaji di keḑu-mi kammari ko ngollan-mi on koo. Hono non, ko heddii e torraaji Almasiihu koo, ḑum kiḑḑiniran-mi caldi am kammari terḑe makko ḑee, ḑum woni deental goondinḑe ngal. ²⁵ Kanngal laatii-mi golloowo mum. Laamḑo halfini kam oo golle, yalla midḑo waajoo on haala makko kaa fuu. ²⁶ Kaan haala yo sirri cuudaninooḑo jamaanuuji gila arannde, kaa jooni Laamḑo bannginanii mo seniibe mum. ²⁷ Sabi been Laamḑo anniyii anndinde sirri mum goodando leji fuu, no sirri oo teddiri e no mawniri nii. Oon sirri annii: Almasiihu ana e moodon, ḑum hokki on jikke heḑude ngeḑu e annoora Laamḑo. ²⁸ Oon Almasiihu min kaalata haala mum, miden mbaajoo yimḑe fuu, miden anndinira ḑum'en hakkilantaaku fuu yalla miden njottina nedḑo fuu yeeso Laamḑo tawa yo kiḑḑuḑo e ley haḑḑagol mum e Almasiihu. ²⁹ Saabe ḑum midḑo golla midḑo sooboroo baawḑe makko gollirooje semmbe e ley am ḑee.

2

¹ Midḑo yidi anndon haḑo naawngo ngo kabetee-mi saabe moodon, onon e yimḑe wonḑe Lawdikiya e woḑḑe 6e meedaali yiide kam 6ee fuu, ² yalla 6erde mon ana buuḑa, laato-don gooto saabe jilli, keewon hakkilantaaku kiḑḑuḑo faa paamon sirri Laamḑo oo, ḑum woni Almasiihu ³ mo ngalu Laamḑo fuu suudii e mum oo. Ngalu oo yo hakkilantaaku e anndal. ⁴ Ko kaalanir-mi on ḑum, pati kiilire-don haalaaji belḑi. ⁵ Sabi fay so taweede midḑo woddiri on terḑe, hakkille am kaa ana wondi e moodon, midḑo seyoroo gondal mon lobbal ngal, kaḑum e no tiidir-don e goondinal mon e Almasiihu ngal nii.

Haala jokkude e Almasiihu

⁶ Jooni, ko njaḑu-don Iisaa Almasiihu laatoḑ Joomiraadḑo moodon koo, njokkon e makko, ⁷ jiiḑon e makko, accon o naḑa on yeeso e ley goondinal, keddo-don e ngal goondinal ko waarata e jannde nde keḑ-don ndee, njetton Laamḑo sanne.

⁸ Ndeentee pati fay gooto hiilira on haalaaji luggi e haalaaji 6oli iwdi e neesuuji 6iḑḑe aadama kaḑum e semmbeeji aduna dii. Deen geḑe iwaali e Almasiihu. ⁹ Sabi ko woni e Laamḑo fuu ana e Almasiihu, e ley terḑe mum jaati. ¹⁰ Onon duu, on keḑii ko woni e Laamḑo koo fuu e ley haḑḑagol mon e Almasiihu, kanko tiimudḑo laamu e baawḑe fuu oo. ¹¹ E makko on taadanooma, kaa wanaa taadagol ngol yimḑe ngadata ngol, ḑum taadagol iwngol e Almasiihu ngol nde o itti on e terḑe 6ii-aadamaaku luuttooje

dee ndee. ¹² E ley ko loota-don lootogal batisima koo, on irdanooma e makko, kasen, on nguurtindinanooma e makko saabe on ngoondinii baawde Laamdo guurtindo mo oo. ¹³ On maaynoo6e saabe junuubaaji moodon e saabe on laatanooki yim6e Laamdo. Kaa Laamdo wuurtindinii on e Almasiihu,

yaafike en luutti men fuu,

¹⁴ tosii derewol kiiti jinooji en dii,

ittii ngol, tontii ngol dow legal bardugal.

¹⁵ O 6oorti laamu e baawde,

o hersini dum'en yeeso yim6e fuu

nde o jaalorii dum'en maayde Almasiihu ndee.

¹⁶ Ndennoo, pati fay gooto jinir on dow ko jaamaton e ko njaraton naa saabe teddingol jalaade yogaa6e e darde lewru e jalaade powteteede. ¹⁷ Dum fuu dum cappotoodum kudde garoyooje tan, kaa goonga oo e Almasiihu woni. ¹⁸ Pati accon rewoo6e malaa'ika'en wiyoo6e yo leydinkiniibe pela on. Been yim6e ana ka66ii e ko njii ley koydi, kasen e6e mawninkinii e dow meere saabe miilooji ma66e aduna, ¹⁹ 6e njokkaali ha66aade e Almasiihu hooreejo oo. Oon hokkata terde dee fuu ko kaajaa, hawrintinira de jokkolde e dadi. Kasen duu saabe makko terde dee ana mawnira no Laamdo muuyiri nii.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e mum

²⁰ On maaydii e Almasiihu, on iwii e semmbeeji aduna oo dii. Ndennoo, kodum wadi so odon nguurda no jeyaa6e e oo doo aduna nii? Kodum wadi so odon njaba daaleede: ²¹ «Pati 6amu, pati meedu, pati memu»? ²² Dum fuu dum kadaadum dow meere, dum fuu dum waaju iwdo e yim6e tan. Laamdo tagii kulle dee fuu faa nawtoro-don dum'en sakitoo jola. ²³ So goonga, yim6e ana miila kadaadi dii yo hakkilantaaku, sabi wiyeteno kinaa yim6e kujidira no semmbe mum'en foti, kinaa yim6e leydinkinoo, kinaa yim6e mbiira caldi mum'en. Kaa noo, tawaama diin kadaadi fuu paabataako yim6e jaalaade gidaade yonki.

3

¹ Ndennoo, ko nguurtindina-don e Almasiihu koo, tewtee kudde gonde dow kammu to Almasiihu joodii jaamo Laamdo too. ² Ngattee hakkillaaji moodon e kudde gonde dow kammu, pati ngattee di e kudde gonde e leydi. ³ Sabi on maayii, nguurndam dam ke6-don jooni dam ana suudidaa e Almasiihu to Laamdo. ⁴ So Almasiihu laatiido nguurndam moodon oo 6anngii, on 6anngidan e makko onon duu, ke6on ngedu e teddeengal makko.

Haala ko hiidfi e ko heydi

⁵ Ndennoo, mbaree kulle adunankooje gonde e moodon dee, ko wa'i hono ko sobi, kapum e fijirde e gidaade yonki e muuyooji bondi, kapum e joote, sabi joote yo rewde tooruuji. ⁶ Diin luutti kapum'en njippinta tikkere Laamdo e dow salii6e goondinde mo 6ee. ⁷ Onon duu, hono non ngorrundo-don arande, hono non nguurduno-don e diin luutti. ⁸ Kaa jooni, njoppee dee doo kulle: tikkere e janngere e ko boni e mbonka, kapum e wulde hunduko. ⁹ Pati fay gooto e moodon fenana bannum, sabi on ittii ko hiidfi ko wonnoo ley mon koo, kapum e golleeji mum fuu, ¹⁰ on laatike yim6e hey6e. Laamdo tagudo ko heydi ko woni ley mon oo seerataa e heydintinde dum faa dum nannda e muudum, yalla odon ke6a anndal ki66ungal. ¹¹ Ndennoo jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e Yunaninke, taadiido e mo taadaaki. Jooni

wanaa mo janngaali, wanaa neddo ladde, wanaa dimo, wanaa diimaajo, sabi Almasiihu woni fuu, woni e ma66e 6e fuu.

¹² Ndennoo, saabe Laamdo su6ike on, sennii on, horsinii on, tawre-don jilli e yurmeende e moyyuki e leydinkinaare e newaare kaɗum e muɗal. ¹³ Muɗondiree, so yoga moodon ana jogii ko niɗira goddo, njaafondiron. No Joomiraado yaaforii on nii, njaafondiron. ¹⁴ E ley dum fuu, berde moodon keewa jilli, sabi jilli nju66ata huunde fuu faa gasa. ¹⁵ Accon jam Almasiihu oo laamoo miilooji mon, sabi Laamdo noddii on faa ngondon e jam laato-don terde goote. Njetton Laamdo sanne. ¹⁶ Yo konngol Almasiihu ngol heew e moodon. Yo gooto e moodon fuu waajo goddo oo, jeertinira dum hakkilantaaku. Njimanee Laamdo e ley berde laabude, njettiree mo Jabuura e jaarooje, kaɗum e jime de Ruuhu Ceniido oo hokkata on dee. ¹⁷ Ko ngadaton fuu, so haala so golle, ngadiree dum fuu e innde Joomiraado men Iisaa, njetton Baabiraado men Laamdo saabe makko.

No jokku6e Almasiihu poti wuurdude

¹⁸ Onon rew6e, dowtano-don wor6e moodon no rew6e woodan6e Joomiraado poti waɗude nii. ¹⁹ Onon wor6e, njidee rew6e moodon, pati ɗanngon e ma66e.

²⁰ Onon sukaa6e, dowtano-don saaraa6e moodon e huunde fuu, sabi dum woni ko welata Joomiraado. ²¹ Onon saaraa6e, pati ɗannginee sukaa6e moodon so berde mum'en metta.

²² Onon maccu6e, dowtano-don halfaa6e moodon e huunde fuu, tawa wanaa yeeso ma66e tan yalla bi66e aadama ana njetta on. Ko haani dee, dowtiranee 6e berde laabude e ley kulol Joomiraado. ²³ Huunde fuu ko ngollanton, ngadiron dum berde laabude, sabi Joomiraado ngollanton, wanaa yim6e ngollanton, ²⁴ anndon Joomiraado barjoto on, hokkan on moyyereji desanaadi yim6e mum. Sabi kalfaado mo ngollanton oo yo Almasiihu. ²⁵ Gaɗoowo ko boni fuu, he6an mbarjaari golle mum bono oo, sabi Laamdo burdiinta yim6e.

4

¹ Halfaa6e, njogoree maccu6e moodon 6ee jogaade lobbe e dow foocci-taare, anndon onon duu odon njogii kalfaado dow kammu.

² Nduumee e duwaawu, tawee odon njeertii odon njetta Laamdo. ³ Nduwane min minen duu, yalla Laamdo ana udditana min damal faa min mbaajoo konngol mum ngol, yalla miden mbaawa saakude goonga tedduɗo kaaloowo haala Almasiihu oo. Saabe makko jaati uddiraa-mi jooni e ley kasu. ⁴ Naagee Laamdo yalla mido waajoroo oon goonga tedduɗo no haaniri nii.

⁵ Laatee hakkilante'en hakkunde yim6e 6e ngoondinaali 6ee. Nde ke6-don wakkati fuu, nawtoro-don dum. ⁶ Haala mon ana haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, yalla odon annda no kaan-don jaaboraade gooto fuu.

Baynondiral

⁷ Tikikus, sakiike men korsuɗo gollidiido am koolniido e ley golle Joomiraado oo, humpitan on kabaaruuji am dii fuu. ⁸ Ko wadi so nel-moo-mi e moodon, yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon. ⁹ Mido neldida e makko Onesim, jeyaado e moodon oo. Oon yo sakiike amen korsuɗo koolniido. Kam6e didon, 6e kumpitan on ko wadi gaa koo fuu.

¹⁰ Aristarka mo uddidaa-mi oo ana jowta on, kaɗum e Marka sakiike Barnabas mo mbiinoo-mi so warii to moodon njaɓɓo-ɗon ɗum oo. ¹¹ Iisaa nod-dirteedo Yustus oo duu ana jowta on. Kambe tan ngoni Yahuudiyankooŋe gollidoobe e am kabaaru Laamu Laamɗo oo. Ebe mballa kam sanne.

¹² Epafaras, gollanoowo Iisaa Almasiihu oo, ana jowta on. Kanko duu e moodon o jeyaa. Wakkati fuu omo soobii e duwaawu saabe moodon yalla oɗon jiiɓa e ley kiɓɓal, timminon muuyɗe Laamɗo fuu. ¹³ Mido seedanoo mo omo tampani on, onon e Lawdikiyankooŋe e Hiyerapolisankooŋe fuu.

¹⁴ Luuka cawroowo mo korsin-mi oo, kaɗum e Demas ana njowta on.

¹⁵ Miden njowta sakiraaɓe men wonɓe Lawdikiya ɓee, miden njowta Nimfa e deental goonɗinɓe kawroowal galle mum ngal. ¹⁶ Nde on njanngii oo ɓataaki, ngadee dabare faa deental goonɗinɓe Lawdikiya ngal jannga mo. Onon duu, njanngon ɓataaki garoowo iwrande on Lawdikiya oo. ¹⁷ Mbiyee Arkippa yo tiinno e timminde golle mo Joomiraaɗo halfini ɗum oo.

¹⁸ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo ɗoo jowtaango: miin Pool mido jowta on. Pati njeggitee e geyyelle ngon-mi.

Yo hinnee Laamɗo wonu e moodon!

Bataaki Pool arano faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kaɓum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondin6e gonngal Tesaloniiki ka66iingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Yo on kebu moyyere e jam.

Goondinal Tesaloniikiyankoo6e

² Miden njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon on fuu, sabi min ceerataa e miccitaade on e ley duwaawuuji amen. ³ Miden miccitoroo on wakkati fuu yeeso Laamdo Baabiraado men, miden miccitoroo on gollleeji di ngollir-don saabe goondinal, miden miccitoroo on tiinnitaare moodon saabe jilli, miden miccitoroo on mujal moodon saabe fawgol mon jikke e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁴ Sakiraabe amen 6e Laamdo yidi, miden anndi Laamdo su6ike on. ⁵ Sabi ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo oo koo laataaki haala 6ola, baawde duu ana e makko, sabi Ruuhu Ceniido hokki on tayoral ki66ungal e ko min mbaajii koo yo goonga. Odon anndi no min ngorrunoo hakkunde moodon duu. Kammari moodon tan min ngolliri.

⁶ On jemmibii min, on jemmibii Joomiraado sabi on nja6ii konngol Laamdo fay e ley torraaji mawdi, nja66ori-don ngol seyo ngo Ruuhu Ceniido waddata ngo. ⁷ Nii wadi so kollu-don goondin6e won6e ley leyde Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude. ⁸ Sabi on mbaajike konngol Joomiraado ngol, on caakii ngol, wanaa ley leyde Makedoniya e Akaya tan, goondinal mon Laamdo nanaama e nokkuuje dee fuu. Fotaa ko min beyda hen haala ngokka. ⁹ Kam6e goondin6e 6ee jaati kumpitata min no nja66ori-don min arannde, no njoppir-don tooruuji so ngartu-don e Laamdo faa ngollanon Laamdo guurdo goongaraajo oo, ¹⁰ faa ndoomon Biyiiko iwoowo dow kammu. Kanko woni Iisaa mo o immintini hakkunde maay6e, kisinoowo en e jukkungo waroowo ngoo.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

¹ Sakiraabe, onon Tesaloniikiyankoo6e 6ee, odon anndi ko min ngari e mon koo laataaki meere. ² Fade amen warde, miin torraama, min koynaama ley ngeenndi Filipa, hono no anndir-don nii. Kaa Laamdo men hokki min ngorgu min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo soobee. ³ Sabi waaju amen fawaaki dow majjere, fawaaki dow fugaaraaku, dum wanaa hiila duu. ⁴ No Laamdo hordi min faa halfini min Kabaaru Lobbo oo nii, hono non min mbaajortoo, wanaa ko welata yim6e min tewtata, ko welata Laamdo kumpitiido berde amen oo min tewtata. ⁵ Hono no anndir-don nii, abada min mbaajoraaki haalaaji beldi, min daminaaki e kaalisi. Laamdo ana seedii.

⁶ Min tewtaali faa 6i66e aadama teddina min, wanaa onon wanaa wo66e. ⁷ Kaa fay so e doole min ngardunoo duu, min mboofaali sabi min nelaa6e Almasiihu. Kaa bele tan min ngardi. Miden kinnorii on hono no inna hinnortoo 6i66e muudum nii. ⁸ Sabi korsa amen e moodon ana satti sanne, min njarrike hokkude on ko wanaa Kabaaru Lobbo haala Laamdo tan, miden njarrii hokkude on fay yonkiiji amen, sabi on laatike sakiraabe amen horsu6e.

⁹ Sakiraa6e, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamdo oo ndee, odon miccadoo min ngolliino sanne, min tampii sanne duu. Min ngollii jemma e jalooma fuu faa min njogoo ko'e amen, pati min laatanoo on donngal. ¹⁰ Odon ceedanii min, Laamdo ana seedanii min, no min ngorri hakkunde mon nii, onon goondin6e 6ee. Miden cenii, miden poocciitii, min ngalaa jinjoore fuu. ¹¹ Gooto gooto mon fuu min ngolliranii dum no baaba golliranta bi66e mum, hono no anndir-don nii.

¹² Min mbaajike on, min mbaaltinii hakkillaaji mon, min ndaardii on nguurdon nguurdam kawroojam e muuyde Laamdo, noddoowo on faa naaton e Laamu mum teddu6o oo.

¹³ Kasen won ko saabanii min yettude Laamdo wakkati fuu: nde nan-don konngol Laamdo ngol e kundude amen ndee, on nja66oraaki ngol konngol yim6e. Ko nja66ori-don ngol dee, konngol Laamdo. Ngol kaɓum jaati. Kanngol gollata e ley moodon, onon goondin6e 6ee. ¹⁴ Sakiraa6e, ko hewtii deente goondin6e Laamdo gon6e Yahuudiya jii6ude e Iisaa Almasiihu dee koo, hewtike on onon duu. Sabi onon duu on mujii torraaji di 6e mujunoo dii, yim6e moodon jaati torrata on, hono no Yahuudiyankoo6e torriri 6e nii. ¹⁵ Kam6e mbari Joomiraa6o men Iisaa. Be mbari annabaa6e. Haya, 6e torriri min minen duu. E6e ngolla ko welaa Laamdo, 6e konnee'en yim6e fuu. ¹⁶ Sabi e6e njidi hadude min waajaade leɓi goddi yalla ana kisa. Nii wadata so luutti ma66e ki66a, kaa jukkungo Laamdo sakitike hewtaade 6e.

No Pool yidirnoo wirfitoraade Tesaloniki

¹⁷ Kaa minen, sakiraa6e, min ceerii e moodon wakkatiwel gootel e jiile gite wanaa 6erde. Min tiinnike sanne yalla miden ke6a yiide on. Miden njeewaa on sanne sanne. ¹⁸ Saabe majjum, miin Pool, mi muuyino warde to mon cili kuurdi, kaa Ibiliisa hadi kam. ¹⁹ Homo woni jikke amen e seyo amen e deesewal amen yeeso Joomiraa6o men Iisaa nde wartoyii? Wanaa onon naa? Jaati! ²⁰ Sabi onon ngoni teddeengal amen e seyo amen.

3

¹ Dum wadi nde wonnoo min mbaawaa kaariya mon, walanaa min baasi minen tan min keddo ley ngalluure Ateena. ² Min nelii sakiike amen Timote gollidoowo e Laamdo saakude Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo, yalla omo hokka on semmbe, o jii6ina on saabe goondinal mon. ³ Dum fuu walaa ko wadi dum, so wanaa e ley dii torraaji pati fay gooto e mon yeryerta, sabi odon anndi en fodanaa6e dum. ⁴ Gila nde min ngondunoo e moodon ndee, miden kaalanannoo on torraaji kewtotoodi en. Non dum laatorii hono no anndir-don nii. ⁵ Dum saabii so ndonku-mi waawde kaariya mon, nel-mi faa mi annda yalla odon coobii e goondinal ngal, naa ceytotoodo seytike on, golle amen laatike meere. ⁶ Kaa jooni Timote iwii to mon, wartii e amen. O seynirii min goondinal mon e jilli mon sabi odon miccadoo min wakkati fuu, odon njidi yiide min sanne, hono no minen duu min njidiri yiide on nii. ⁷ Sakiraa6e, ko tawde-don e goondinal koo, waaltinii min e ley billaare amen e ley torra amen. ⁸ Jooni min nguurtii kammari odon jii6i e Joomiraa6o. ⁹ Jettooje fuu de min mbaawi yettirde Laamdo kammari moodon, min njettiran dum saabe seyo amen fuu ngo ceynir-don min yeeso makko. ¹⁰ Jemma e jalooma miden ndaarda Laamdo yiide on faa min ki66intina ko paki e goondinal mon.

No Pool duwanorii deental goondin6e gonngal Tesaloniki

¹¹ Yo Laamdo Baabiraado men e Joomiraado men Iisaa newnan min laawol faa min njaha to mon. ¹² Yo Joomiraado beydu jilli hakkunde moodon faa sanne, njidondiron, njidon yimbe fuu hono no min njidiri on nii, ¹³ faa o hokka on semmbe, laato-don yimbe be ngalaa jinjoore, wonbe ley senaare yeeso Laamdo Baabiraado men e ley gartol Joomiraado men Iisaa katum e seniibe mum fuu.

4

Haala nguurdam dam Laamdo yidi

¹ Caggal dum, sakiraa6e, min njannginii on no kaan-don worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum jaati. Kaa miden ndaarda on saabe Joomiraado men Iisaa tiinno-don, beydon soobee. ² Sabi odon anndi jamirooje de min ndokki on iwde e Joomiraado men Iisaa dee. ³ Ko woni sago Laamdo dee, senaare moodon. Nanto-don e njaahilaaku. ⁴ Homo e mon fuu reena terde mum* reenira de laa6al e teddeengal, ⁵ pati jokka gidaa6e yonki hono no heefere be anndaa Laamdo fay seeda nii. ⁶ Fay gooto pati yaha naato bannum, pati toona dum, sabi dee kudde fuu Joomiraado woni jofototoodo de, hono no min kaalanirnoo on gila arannde e no min njeertirnoo on nii. ⁷ Sabi Laamdo noddiraali en faa cofen, ko mo noddiri en dee, faa nguuren e senaare.

⁸ Ndennoo, caliido ko haalaa jooni koo fuu, wanaa neddo salanii. Laamdo dokkudo on Ruuhu mum Ceniido oo o salanii. ⁹ Kaa bannal jilli hakkunde sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on, sabi onon e ko'e moodon, Laamdo anndini on no njidondirton. ¹⁰ Hono non ngollirton hakkunde sakiraa6e wonbe ley leydi Makedoniya fuu. Sakiraa6e, miden ndaarda on beydon soobe. ¹¹ Tiinno-don ndeeyon, kiinno-don haaju mon, homo fuu wuura e semmbe terde mum, hono no min mbiirunoo on nii. ¹² Nden be ngoondinaali Iisaa bee njogorto on yimbe, on kasindintaa e neddo fuu fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

¹³ Sakiraa6e, miden njidi paamon faa gasa ko wartata e bannal maay6e, pati cunjiree hono no yimbe be ngalaa jikke 6ee nii. ¹⁴ So nii en ngoondinii Iisaa maayii, wuurtii, hono non Laamdo hawrindinirta maay6e goondinnoobe 6ee duu e makko. ¹⁵ Miden kaalana on ko Joomiraado wii: enen wuur6e forru6e e gartol Joomiraado 6ee, en ardataako maay6e 6ee nabeede to makko. ¹⁶ Sabi Joomiraado e hoore mum jippoto iwde dow kammu dow ooynaango manngo, nde eewnaango hooreejo malaa'ika'en nanatee e nde buutotal Laamdo fuufetee ndee. Nden maay6e goondinnoobe Almasiihu 6ee adotoo fuu immiade. ¹⁷ Caggal dum, enen wuur6e hed-dinoobe 6ee, en fuu en mbeewtidinte e ma66e, nabide-don ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu. Hono nii ngondirten e makko faa abada. ¹⁸ Dum saabii homo e mon fuu waaltinira hakkille bannum diin haalaaji.

5

¹ Sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on haala jamaanuui e wakkatiiji gartol Joomiraado oo. ² Sabi onon, odon anndi tuur jannde gartol Joomiraado ndee wardan no gujjo wardata ley jemma nii. ³ Wakkati nde yimbe miilataa njaalataa, nde mbiyata jam tan e hoolaare woodi, nden kunkoo

* **4:4** Yogaabe ana paamira aaya oo hono nii: Homo e mon fuu wada suudu, jogoroo ndu laa6al e teddeengal.

saamata e mum'en, hono no n̄atawera juhirta haamili nii. Be mbaawaa dadude e oo kunkoo fey. ⁴ Kaa sakiraa6e, onon on ngalaa ley nimre, dum hadata jalaande ndee juhude on no gujjo juhirta nii. ⁵ On fuu on bi66e fooyre, on yim6e jalooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre. ⁶ Ndennoo pati daano-den hono no wo66e 6ee nii. Mbaalen e jeerngo, ndeento-den. ⁷ Sabi daanotoo6e jemma daanotoo, sigiroo6e jemma cigirta. ⁸ Kaa enen yim6e jalooma 6ee, ndeento-den. Boorno-den goondinal e jilli, dum yo saaya men ndeenaagu. Jikke he6ude kisindam duu laatanoo en kufina ndeenaagu. ⁹ Sabi Laamdo yidanaa en jukkungo mum, ko o yidani en dee, ke6iren kisindam saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ¹⁰ maayru6o kammari men yalla en fuu eden nguurda e mum so wartii, tawe-den en wuur6e tawe-den en maay6e fuu fotu. ¹¹ Dum saabii homo e mon fuu waaltina hakkille bannum, gooto fuu faaboo goddo banngal goondinal, hono no ngollirton nii.

No deental goondin6e haani worrude

¹² Sakiraa6e, miden ndaarda on anndanon golloo6e hakkunde mon 6ee. E6e dowa on faade e Joomiraado, e6e mbaajoo on. ¹³ Teddiron 6e sii teddeengal fuu, njidiron 6e saabe golle ma66e.

Ngondon gondal sabu Laamdo hakkunde moodon. ¹⁴ Miden ndaarda on, sakiraa6e, njeertinin nattu6e, maalto-don hul6e, paabo-don lo'u6e, tawde-don e mujal hakkunde yim6e fuu, ¹⁵ tiinno-don pati fay gooto yo6too so won ko bannum wadi dum. Wakkati fuu tewton wadondirde ko moyyi, ngadanon yim6e fuu hono non.

¹⁶ Ceyo-don wakkati fuu, ¹⁷ pati ceeron e duwaawu, ¹⁸ njetton Laamdo no ngorru-don fuu. Sabi dum woni ko Laamdo muuyani on, onon niibu6e e Iisaa Almasiihu 6ee.

¹⁹ Pati kadon Ruuhu Ceniido gollude hakkunde moodon, ²⁰ pati koynon waaju annaba6e, ²¹ kaa tayko-don huunde fuu, nanngon ko moyyi e muudum. ²² Ngoddo-don sii bone fuu.

Bayondiral

²³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo e hoore mum sennu on senaare hi66unde, reena gooto gooto mon fuu ndeenaagu timmudo faa laato-don yim6e 6e ngalaa jinjoore nannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²⁴ Noddu6o on oo yo koolniido, kasen duu kanko tabintinoyta dum.

²⁵ Sakiraa6e, miden jaagoo on duwaawu.

²⁶ Njottinon sakiraa6e 6ee fuu calmaali amen e jilli amen.

²⁷ Mido tilsinira on saabe Joomiraado, njannganon sakiraa6e 6ee fuu oo bataaki.

²⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon.

Bataaki Pool diɗabo faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool, kaɗum e Silas e Timote. Miden njowta deental goonɗin6e gonngal Tesaloniiki, kaɓ6iingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo sarirta yimbe wakkati gartol Iisaa

³ Sakiraa6e, waajibii min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon. Edum foti jaati, sabi goonɗinal mon ana beydoo yaarude yeeso, kasen duu jilli hakkunde mon ana beydoo soobaade e gooto gooto mon fuu. ⁴ Dum saabii so miden mantaroo on e deente goonɗin6e Laamdo dee. Miden mantaroo on saabe mujal mon e goonɗinal mon e ley torraaji e billaareeji di pawe-don dii fuu. ⁵ Ko torri-don saabe Laamu Laamdo koo, Laamdo waɗan on fotu6e heɓude Laamu Laamdo. Dum fuu edum holla Laamdo ana sarira no foocci-torii. ⁶ Sabi Laamdo yo poocciido, o yoɓiran torru6e on ɓee torra, ⁷ kaa onon torrii6e jooni ɓee, o fowtindinan on e amen. O waɗan dum so Joomiraado men Iisaa gonɗo dow kammu oo wartii, ana wondi e malaa'ika'en mum anndinoo6e baawde makko ɓee. ⁸ O ɓanngan ley metangal yiite faa o jukka ɓe anndaa Laamdo, ɓe njaɓaali Kabaaru Lobbo haala Joomiraado men Iisaa ɓee. ⁹ Jukkungo waroowo e maɓ6e ngoo yo halkere duumiinde, ɓe ngodɗinee Joomiraado e darja mum e semmbe mum fuu. ¹⁰ Dum waroyan ɗannde Joomiraado wartoyii faa teddinee hakkunde seniibe mum, goonɗin6e dum ɓee kaayɗinee e mum. Onon duu, oɗon njeyaa e maɓ6e, sabi on ngoonɗinii waaju mo min mbaajii on oo. ¹¹ Kammari dum, miden nduwanoo on wakkati fuu, yalla Laamdo ana waɗa on fotu6e heɓude nguurndam ɗam noddii on e mum ɗam. Miden ɗaagoo Laamdo yo wallir on semmbe mum faa njottinon golleeji lobbi di njid-don gollude dii fuu saabe oɗon ngoonɗini mo. ¹² Hono nii, innde Joomiraado men Iisaa teddinirtee e ley mon, onon duu teddinire-don saabe makko e dow moyyere makko, kanko Laamdo men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

2

Haala gartol Joomiraado e ko ardii ngol

¹ Sakiraa6e, miden njidi haalande on haala gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e deental men e makko. Miden ndaarda on: ² pati hakkillaaji mon njaawa jiiɓaade, naa kulon saabe wiyegol ɗannde gartol Joomiraado ndee yottiima. Pati kulon fay so goddo wii on Laamdo loowi dum kaan haala, wanaa so on narrii dum waajotoo6e, wanaa so on kaalanaama minen mbinndi dum e ɓataaki. ³ Pati fay gooto heɓa no yoyɗira on e fay huunde. Sabi nden jalaande warataa so wanaa yimbe heew6e murtira Laamdo, Neddo Bondo oo ɓannga, dum woni yiitenke oo, ⁴ konnee, pawdo hoore mum e dow huunde fuu ko wiyetee laamdo naa ko sujidantee, faa joodoyii ley suudu Laamdo, wii hoore mum yo Laamdo. ⁵ Tama on miccitaaki mido haalanannoo on dum nde ngondunoo-mi e mon ndee? ⁶ Jooni kaa oɗon anndi ko faddii Neddo Bondo oo warde, kaa mo ɓanngan nde wakkati makko yottike. ⁷ Sabi gila jooni baawde Bondo cuudaade dee ana ngolla e aduna oo, kaa paddiido de oo ana doo tafon. So oon iwii doo tan, ⁸ Neddo Bondo

oo banngan, kaa Joomiraado men Iisaa wardan mo henndu hunduko mum, halkira mo fooyre garol mum. ⁹ Neddo Bondo oo wardan e doole Ibiliisa, warda e semmbe mawdo e kaayefiiji e taagumansaaji peneeji, ¹⁰ kajum e oopaare fuu faa jaayra halkotoo6e 6ee, sabi 6e nja6aali yidude goonga baawdo hisinde 6e oo. ¹¹ Saabe dum, Laamdo hokki 6e semmbe majjinoowo, faa waddana 6e goondinde fenaande ¹² yalla 6e ngoondinaali goonga oo so ana mbeltoroo oopaare 6ee fuu ana njukkee.

No goondinbe kaaniri niibude e Iisaa Almasiihu

¹³ Sakiraa6e 6e Laamdo horsini, minen, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon, sabi Laamdo subike on gila fuddoode faa hisinira on ko Ruuhu Ceniido wadi on seniibe e ko ngoondin-don goonga oo koo. ¹⁴ Dum o noddiri on e Kabaaru Lobbo mo min kaalani on oo, yalla odon ke6a ngedu mon e darja Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Sakiraa6e, ndennoo tiinnee, niibe e ko min anndini on koo so e haala amen e so bataaki amen.

¹⁶ Joomiraado men Iisaa Almasiihu kajum e Laamdo Baabiraado men njidi en so buufini berde men faa abada, ndokki en jikke lobbo saabe moyyere mum'en. ¹⁷ Yo 6e ndokku on semmbe, 6e niibina on e golle lobbo e haala lobba fuu.

3

No Tesalonikiyankoo6e kaaniri jaaganaade Pool Laamdo

¹ Caggal dum, sakiraa6e, jaagano-don min Laamdo, yalla konngol Joomiraado ngol ana yaawa saakaade, kasen duu ngol teddinee hono no to mon nii, ² yalla miden kisa e yimbe oonibe, bonbe. Sabi wanaa yimbe fuu ngonni goondinbe. ³ Kaa Joomiraado yo koolniido, mo hokkan on semmbe, mo reena on e Bondo oo. ⁴ Joomiraado hokki min tayoral e mon, sabi jooni odon njokki jamirooje de min ndokki on dee, kasen duu on keddoto jokkude de. ⁵ Yo Joomiraado men wadu berde mon keewa jilli Laamdo, keewira mujal no Almasiihu heewiri mujal nii!

No tilsiri gooto fuu golla

⁶ Sakiraa6e, miden njamira on e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ngoddito-don sakiraa6e nattu6e 6e njokkaali waaju mo narri min oo 6ee. ⁷ Onon e ko'e mon, odon anndi no min kaani jemmbireede, sabi min ngondiraali e mon dow nattere. ⁸ Walaa fuu mo min jaamani meere meere, jemma e jalooma fuu min ngollii faa min tampi pati min laatanoo on donngal. ⁹ Miden mbaawnoo ndaardude on nguure, kaa min ngadiraali non, yalla miden ngada e ko'e amen misaalu faa jemmbon min. ¹⁰ Sabi nde min ngonnoo to mon ndee, miden mbiyannoo on dum doo: mo jabataa gollude, pati jaama. ¹¹ Walaa ko min mbiiri non, so wanaa min nanii yoga e mon ana natti, ngollataa fayhuunde so wanaa naatude e ko walanaa dum'en. ¹² Miden njamira been yimbe, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu 6e ngollira deeyere, 6e nguura e semmbe terde ma66e.

¹³ Kaa onon sakiraa6e, pati kaabee wadude ko moyyi. ¹⁴ So won caliido jokkude ko min kaali e oo doo bataaki koo, ngattanee joomum hakkille, ngoddo-don dum, yalla ana hersa. ¹⁵ Kaa noo, pati nanngiree joomum yo gano. Njeertiniree dum no sakiike nii.

Bayondiral

¹⁶ Joomiraado gaddoowo jam oo, yo wadan on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Yo Joomiraado wundu e mon, on fuu.

¹⁷ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngo doo jowtaango no mboowru-mi nii: miin Pool mido jowta on. Nii ngadiran-mi maande am ndee e bataakiiji am fuu. ¹⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu!

Bataaki Pool arano faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e dow yamiroore Laamdo kisinoowo en oo e dow yamiroore Iisaa Almasiihu jikke men oo. ² Aan Timote, a biyam jaati e ley goondinal, mido jowte. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam.

Haala fammingol ngol walaa nafaa

³ Timote, hedda ngeenndi Efeesu hono no njamir-maa-mi nde njahan-mi Makedoniya ndee nii, yalla ada hada yogaabe jannginde ko luuttondiri e waaju men oo ⁴ hono taali e mantoragol dammbe ngol walaa do haadi. Dee kulle jeddi tan ngaddata, nafataa no Laamdo fudirnoo hisinirde yimbe e ley goondinal nii. ⁵ Sabi faandaa yamiroore ndee yo jilli iwooji e bernde laabunde e hakkille baaltiido kajum e goondinal ngal waldaa e naafigaaku. ⁶ Won yogaabe celii e faandaa oo, njokkii haalaaji boli. ⁷ He6ude laataade jannginoobe Sariya Laamdo tan 6e tewtata, kaa 6e paamataa, wanaa ko 6e kaalata koo wanaa ko 6e tilsinta koo.

⁸ Eden anndi Sariya oo ana moyyi, so golliraama golle Sariya. ⁹ Paamen Sariya Laamdo oo wanaa fooccitiibe 6ee wadanaa. ʼBe o wadanaa dee, bon6e e salii6e, yeddoobe e luuttoobe, 6e teddinaali ko senii e 6e teddinaali Laamdo, waroobe inna mum'en e abba mum'en e yuppoobe yiyyam yimbe wo66e ¹⁰ e jeenoobe e luudunkoobe e soodoobe yimbe so cootta dum'en e fenoo6e e hunotoobe dow pene - Sariya oo darniraama faa sakkoo huunde fuu ko luuttondirta e waaju celludo oo. ¹¹ Oo waaju ana hawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaa-mi 6anngindo teddeengal Laamdo Jom mbelko'aaku oo.

No Pool yettiri Joomiraado

¹² Mi yettii Joomiraado men Iisaa Almasiihu dokkudo kam semmbe oo saabe ko o jogorii kam mi koolniido o watti kam e golle makko koo. ¹³ Arannde mido bonkotonoo mo, mido torrannoo yimbe makko, mido hoynannoo mo. Kaa Joomiraado men oo yurmike kam sabi mi anndaano ko ngollannoo-mi e ley waasude am goondinde. ¹⁴ Moyyere makko heewi e am sanne, hokki kam goondinal e jilli kebirteedi saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Mido haalane haala koolniika ka yimbe fuu kaani yarraade: Iisaa Almasiihu warii e aduna oo faa hisina luuttoobe, miin woni burdo bonde e ma66e. ¹⁶ Kaa ko njurmiraami, miin burdo bonde oo, yalla Iisaa Almasiihu ana wadira kam misaalu mujal mum kib6ungal, yalla waroobe goondinde mo 6ee fuu ana ke6a nguurndam nduumiidam. ¹⁷ Laamdo gooto, laamiido duumiido e laamu mum, mo maayataa yiyataake oo yo darja e teddeengal ngoodan mo faa abada abadin. Aamiina!

¹⁸ Biyam Timote, waaju mo kalfinan-maa-mi oo annii: miccito-daa ko Laamdo loowi yimbe haala maa koo. E ley majjum ka6o-daa hono no sordaasi cuuso haortoo nii ¹⁹ tawee e ley goondinal e hakkille mo piijaali ma. Won yoppube oon hakkille, goondinal ma66e heli hono no laana helirta nii. ²⁰ Himene e Aleksandere ana njeyaa e ma66e. Mi wadii 6e fuu e junngo Ibiliisa faa 6e annda 6e kaanaa bonkaade Laamdo.

2

Haala duwaawu

¹ Annii ko adotoo-mi waajaade goondin6e: 6e ngadana yim6e fuu duwaawuuji e jaagundeeji e jettooji. ² Nduwano-den kaanankoo6e e jom'en doole duu, yalla eden nguurda deeyere e waaltaare e neddaaku e kulol Laamdo e dow huunde fuu. ³ Dum woni ko moyyi ko welata Laamdo kisinoowo en, ⁴ jiddo yim6e fuu kisa, ke6a anndude goonga. ⁵ Sabi Laamdo yo gooto, gooto duu woni curoowo hakkunde makko e yim6e, oo woni lisa Almasiihu neddo oo ⁶ dokkitirido hoore mum faa soottitoo yim6e fuu. Hono nii o famminiri nde wakkati oo yottinoo, Laamdo ana yidi yim6e fuu kisa. ⁷ Dum Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado faa mi fammina yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee goondinal e goonga. Goonga kaalan-mi, mi fenaali.

⁸ Ndennoo, mido yidi do wor6e kawriti faa ngada duwaawu fuu kuncira juude mum'en berde laabude, tawee ngalada e tikkere naa jeddondiral.

No rew6e kaaniri jokkirde Laamdo

⁹ Rew6e duu paroro kaddule jottiide, tawee e needi e leydinkinaare. Pati 6e codoroo moollu e kanje naa jaaye, pati 6e paroro bagiiji tiidudi coggu, ¹⁰ yo 6e paroro gollleeji lobbi. Sabi dum woni ko hawrata e rew6e hul6e Laamdo. ¹¹ Yo debbo nantu hunduko mum, tawree dowtaare timmunde wakkati nde jannintee ndee. ¹² Mi jabanaali debbo jannginge naa ardaade gorko. Ko wajibii e mum dee, tiidude e hunduko mum. ¹³ Sabi Aadama adii Hawwaa tageede. ¹⁴ Kasen duu wanaa Aadama Ibiliisa yoyyi, debbo oo o yoyyi so luutti yamiroore Laamdo. ¹⁵ Kaa dum fuu debbo ana hisinee e beynugol, so ana heddii e goondinal e jilli e senaare e leydinkinaare.

3

No hoore6e deental goondin6e kaani worrude

¹ Kaa haala ana hoolnii: muuydo laataade hooreejo deental goondin6e fuu, muuyii golle lobbo jaati. ² Ndennoo, ana tilsi hooreejo oo laato neddo mo walaa niye, jom debbo gooto, nantiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo ho66e, baawdo jannginge, ³ tawee wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, laato newiido, jaajudo bernde, kaariyante e jawdi janandi, ⁴ kawjiido koreeji mum faa gasi, biirudo bi66e mum faa 6e downtanii dum e dow teddeengal. ⁵ Sabi so neddo waawaali hawjaade koreeji mum, hono hinnortoo deental goondin6e Laamdo ngal? ⁶ Pati tawee joomum yo tuubudo ko 6ooyaali nde mawninkinoo so jukkiree no Ibiliisa jukkirtee nii. ⁷ Ana tilsi kasen won6e sella 6ee ceettanoo mo ko moyyi, pati o he6a gacce so piccal Ibiliisa nannga mo.

No gollanoo6e deental goondin6e kaani worrude

⁸ Gollanoo6e deental goondin6e ngal 6ee duu ana kaani taweede yo teddu6e, ngalaa berde didi, njabataa doro jaaloo dum'en, jaamataa ribaa, ⁹ tawa e6e kaybira goonga teddu6e gondo e goondinal oo hakkillaaji dijinjataa 6e. ¹⁰ Arael hen fuu, 6e yeewee kori 6e ngalaa niye. So tawii 6e ngalaa niye, nden kaa e6e mbaawi fudfude laataade gollanoo6e deental goondin6e lisa. ¹¹ Hono non rew6e 6ee duu tawree teddeengal, tawa 6e nganaa jo'oo6e yim6e, 6e nantii6e, hoolnii6e e banngal huunde fuu. ¹² Gollanoowo deental pati dewla ko 6uri debbo gooto, hawjoo koreeji mum faa gasa. ¹³ Gollan6e

deental goondinbe ngal faa moyyi fuu keban teddeengal, kasen duu keban cuusal ki66ungal ley goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina men

¹⁴ Mido yidi warde to maa ko 6ooyataa. Kaa ko waddani kam winndude e maa oo bataaki, ¹⁵ yalla fay so 6ooyii mi waraali, ada annda no kaan-den worrude e ley suudu Laamdo. Suudu nduu yo deental goondinbe Laamdo guurdo oo jaati. Deental ngal jaati woni nuygal goonga. ¹⁶ Sikke fuu walaa, sirri diina men oo ana mawni:

O 6anngirii e suura 6ii-aadama,
Ruuhu oo 6annginii fooccitaare makko,
malaa'ika'en nji mo,
o ooynaama ley leji,
o goondinaama ley aduna,
o njabbintinaama dow kammu,
o hebii teddeengal Laamdo.

4

Haala jannde majjinoore

¹ Ruuhu Ceniido oo haalii faa laa6i nde o wii cakite jamaanu dapan yim6e yoppube goondinal, njokka e caggal seydaani'en majjinoobe, kajum e waaju seydaani'en. ² Be njokkan naafigaaku fenoobe 6e berde mum'en mbaati faa niije naawataa dum'en, hono berde dee cumiraade njamndi ngulndi taw. ³ Been yim6e ana karmina dewle, ana kada kulle yogaaje naameede, tawee kanje nee ko Laamdo tagiri de yalla goondinbe anndube goonga 6ee fuu ana naama de, njettira de Laamdo. ⁴ Sabi ko Laamdo tagi fuu ana moyyi, walaa fuu ko haani dunyiteede, so neddo hemrii dum jettooje Laamdo. ⁵ Sabi konngol Laamdo e duwaawu ana la66ina huunde fuu.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

⁶ So a waajike dum sakiraa6e men 6ee, a laatoto gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabi a waajitorike konngi goondinal e waaju lobbo mo njokku-daa faa gasi oo. ⁷ Kaa taali 6oli di kawrataa e diina dii, woddiita di. Eeltir hoore maa kulol Laamdo. ⁸ Sabi eeltude caldi mum ana nafa e kulle yogaaje, kaa kulol Laamdo ana nafa e huunde fuu, sabi e maggol kebu-den tayoral e nguurdam jooni dam, podane-den garoyoojam dam duu. ⁹ Kaa haala hoolnii, huunde fuu 6uraa ka haande yarreede! ¹⁰ Saabe majjum eden ngolla, eden tiinnitoo, sabi eden pawii jikke men e Laamdo guurdo, kisinoowo yim6e fuu sako goondinbe. ¹¹ Dum woni ko kaan-daa yamirde, dum woni ko kaan-daa waajaade.

¹² Pati fay gooto yawore a suka, laatano-daa goondinbe misaalu haala e golle, jilli e goondinal, kajum e laa6al. ¹³ Fade am warde, tiidaa e jannande yim6e Binndi dii, mbaajo-daa 6e, pamminaa 6e. ¹⁴ Pati yeeba dokkal Ruuhu Ceniido ngal ndokke-daa nde Laamdo loowi yim6e haala maa, maw6e duu pawnoo juude mum'en dow maa ndee. ¹⁵ E deen kulle kaan-daa tiinnaade, yalla yim6e fuu ana njiya no beydorto-daa yaarude yeeso. ¹⁶ Haybu hoore maa, kaybaa ko njannngintaa koo, tiidaa e majjum. Sabi so a tiidii e majjum, a hisinan hoore maa, a hisinan hettinantoobe ma 6ee fuu.

5

Waajuuji Pool faade e goondinbe Iisaa

¹ Pati fel gorko mawdo, waajora dum needi no baaba maa nii. Waajora jokolbe no mijiraaŋe maa nii, ² mbaajoro-daa debbo mawdo no inna maa nii, mbaajoro-daa sukaaŋe rewŋe no banndiraaŋe maa rewŋe nii, tawee e dow laaŋal e nantaare.

³ Teddin rewŋe be worŋe mum'en maayi, dum woni rewŋe maayiraaŋe be ngaldaa e fay gooto be. ⁴ Kaa so debbo mo gorum maayi ana jogii biŋŋe naa taaniraaŋe, ko ana adoo fuu wajibaade e biŋŋe be, be pamminee no Laamdo huldetee e ley cuudi maŋŋe, be mbarjoo saaraaŋe maŋŋe mbarjaari lobbiri. Sabi dum woni ko welata Laamdo. ⁵ Debbo mo gorum maayi mo wala doondiido dum mo waldaa e fay gooto, fawii jikke mum e Laamdo. Omo duumoo e duwaawu jemma e jalooma, omo jaaganoo yimŋe Laamdo. ⁶ Kaa maayraado kaŋanoowo aduna tan, yo maaydo fay so maayaali. ⁷ Dum kaan-daa yamirde fe pati be kefa feloore. ⁸ Mo hinnaaki sakiraaŋe mum, wanaa haala be wondi galle, oon yo jankirido goondinal, omo ŋuri fay mo goondinaali oo bonde.

⁹ Mo kaan-daa tonngude innde mum e ley dewal rewŋe maayraaŋe haanŋe walleede, ko famdi fuu sinaa joomum heba duuŋi capande jeegom, tawee duu gorko gooto dewlunoo dum. ¹⁰ O seettanee golle lobbo ko wa'i hono ne'uŋe sukaaŋe, jippinde kodo, lootude koyde seniibe, weemtinde beemudo e gollude huunde fuu ko moyyi. ¹¹ Kaa haabuube be worŋe mum'en maayi be, pati winndu inde maŋŋe. Sabi so muuyooji maŋŋe ndunyii be e yidude ŋameede, nden kaa be kuuccan Iisaa Almasiihu, ¹² sariya Laamdo dogo dow maŋŋe, sabi be mbonnii aadi maŋŋe aranndeeri ndii.* ¹³ E ley dum be ngontan laaliibe, be naata e nduu suudu nii, be njalta be naata e nduu. Kaa ko ŋuri fuu bonde kasen, be laatike heewŋe haala, haaltoobe sirri, eŋe kaala haalaaji di ngalanaa be. ¹⁴ Dum saabii so mido yidi haabuube rewŋe maayraaŋe be ndewlee, beyna, kayba cuudi mum'en, yalla gaŋo oo ana ronka damal no bonnira inde men. ¹⁵ Sabi jooni yoga e maŋŋe njoppii laawol ana njokki e Ibiliisa jaati. ¹⁶ Debbo goondindo fuu mo rewŋe maayraaŋe ngoni ley galle mum yo wallu dum'en, pati ngal donngal fawoo e deental goondinŋe ngal. Hono non wadata so deental ngal waawa wallude rewŋe maayraaŋe be ngaldaa e fay gooto be.

¹⁷ Hooreeŋe deental goondinŋe dawranooŋe faa gasa be ana kaani teddi-neede teddeengal manngal. Burŋe fuu haandude e teddeengal manngal yo tampitotoobe dow waaju e jannde be. ¹⁸ Sabi Binndi dii mbii: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.»† Di mbii kasen: «Golloowo ana haandi e njoŋdi mum.»‡ ¹⁹ Pati jaŋu felde mawdo deental goondinŋe so wanaa dow seedaaku yimŋe didon naa taton. ²⁰ Niiŋuube e luuttal, fel dum'en yeeso yimŋe fuu, yalla ana laatanoo heddiibe be kulol. ²¹ Mido ndaarde yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e yeeso malaa'ika'en be o subii be, downtano-daa deen jamirooje, tawee a jinngantaa fay gooto, a burdintaa yimŋe duu. ²² Pati yaaw fawde juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum golle deental goondinŋe. Pati reentu e luutti woŋŋe, jogora hoore maa laaŋal.

²³ Hankasen, pati yar ndiyam ŋolam tan, njaraa peguujam seeda kammari reedu maa nduu e jawuujii keewdi ngar-ngartooji e maa dii.

* 5:12 So debbo mo gorum maayi winndaama ley dewal rewŋe maayraaŋe fuu, ŋamii aadi jokkan Iisaa tan, ŋamataake kasen. † 5:18 Fillitagol Tawreeta 25.4 ‡ 5:18 Luuka 10.7

²⁴ Luutti yimbe yogaa6e banngan gila caraaka. Kaa luutti yogaa6e dñi, caggal sareede dñ banngata. ²⁵ Dum e taweede gollleeji lobbi dñ njiyete faa laaba pacaa. Fay dñ njiyataake law dñ duu keddadataako ana cuudñi.

6

¹ Goondñn6e won6e e maccungaaku fuu, yo njogoro halfaa6e mum'en haandu6e e teddungal ki66ungal pati innde Laamdo ndee e diina kaa mbonkee. ² Kasen duu tawaa6e ana njogii kalfaaado goondñndo fuu, pati miila o sakiike mum'en so njaworoo mo dum. Yo 6e ngolliran mo soobee faa bura no 6ee too nii, sabi o goondñndo, kasen duu o korsudo. Pamminaa dee kudde, mbaajo-daa de.

Haala jannde peneere e jooto jawdi

³ Baajotoodo goddum mo jokkaali haala Joomiraado men Iisaa Almasiihu selluka hawroowa e kulol Laamdo kaa, ⁴ oon yo mawninkiniido mo anndaa fay huunde, o kaahaango keewdo duko e jeddi. Dum waddata haasidaaku e poodondiral e mbonka e sikkitaare bonnde. ⁵ Dum waddata dukooji dñ ngalaa do kaadi hakkunde yimbe 6e hakillaaji mum'en mbitti. Been yimbe njoppii goonga, njogorike kulol Laamdo ana hokka jawdi. ⁶ Goonga, kulol Laamdo yo jawdi mawndi, so neddo hejñitorike ko jogii. ⁷ Sabi juude 6ole ngardu-den e aduna oo, kasen duu juude 6ole kootirten. ⁸ Ndennoo, so en kebii nguure e koltal tan kejñitoro-den dum. ⁹ Kaa yidu6e jawdi sanne 6ee ceytete, njomoo e piccal, njumpa e gidaade yonki keewde laaliide majjinooje, joolooje yimbe e ley halkere mawnde. ¹⁰ Sabi jooto jawdi woni inna bonanndaaaji dñ fuu. Yoga yaari banngal jawdi faa majji laawol goondñnal, ngaddani ko'e mum'en torraaji keewdi.

Haala haybude ko yamiraa

¹¹ Kaa aan neddo Laamdo oo, wodda dee kudde, tewtu foocitaare e kulol Laamdo e goondñnal e jilli e mujal e leydinkinaare. ¹² Wadu ko mbaaw-daa fuu faa kebaa jaalaade golle Ibiliisa e ley goondñnal, nanngaa nguurndam nduumiidam dam. E majjam Laamdo noddu maa, saabe majjam njaadir-daa goondñnal maa no woodiri yeeso yimbe heew6e. ¹³ Mido yamire yeeso Laamdo guurnoowo huunde fuu oo, e yeeso Iisaa Almasiihu ceettiido no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu kaananke oo, ¹⁴ haybu ko njamira-daa koo tawa tuundi walaa hen ñinje ngalaa hen, faa ñannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Gartol ngol wadan e wakkati mum. Kanko woni gooto oo, Jom mbelko'aaku, Jom Baawde, Kaananke kaanankoo6e, Joomiraado joomiraa6e. ¹⁶ Kanko tan woni Bajjo duumotoodo, gondo ley fooyre nde fay gooto waawaa badaade. Kanko woni mo neddo fuu yiyaali, waawaa yiide mo duu. Yo teddeengal e baawde duumiide ngoodan mo. Aamiina.

Baynondiral

¹⁷ Yamir arskunte'en e oo aduna pati mawninkinoo, pati pawa jikke mum'en e jawle de ñiibataa. Ko 6e kaani wadude dee, 6e pawa jikke ma66e e Laamdo dokkoowo en huunde fuu faa heewa yalla eden neemoo hen, ¹⁸ 6e ngolla ko moyyi, arsuku ma66e laato gollleeji lobbi, 6e laato saahii6e tawa wakkati fuu e6e mballa wo66e e ley jawle ma66e. ¹⁹ Nii 6e pagganortoo ko'e ma66e jawle ko waroyta, faa 6e keba nguurndam jaati dum.

²⁰ Timote, haybu ko kalfine-daa koo, wodda haalaaji cobudi 6oli dñi, kapum e miilooji biyeteedi anndal dñi. ²¹ Yogaa6e ana mantoroo ngal anndal, faa celi e goondñnal.

Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool didaabo faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo faa mi fammina yimbe haala nguurndam dam Laamdo fodani en ngondam e Iisaa Almasiihu dam. ² Mi jowtii ma, aan Timote biyam korsudo oo. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam!

No Pooljeertiniri Timote

³ Mido yetta Laamdo mo ngollanan-mi oo. Hakkille mo jinjaali kam ngolliranan-moo-mi, hono no maamiraabe am bee ngadirnoo nii. Jemma e jalooma fuu mi seerataa e miccitaade ma e ley duwaawuuji am, ⁴ sabi mido miccadoo gondi maa. Mido yidi yiide ma sanne yalla seyo am ana hi66a. ⁵ Mido miccadoo goondinal maa ngal waldaa e naafigaaku ngal maama maa debbo Loyis e inna maa Enis njoginoo, mido taylori aan duu kanngal njogidaa. ⁶ Dum saabii so mido miccintine: heydintin kasen dokkal ngal Laamdo hokku maa nde paw-mi juude am dow maa ndee. ⁷ Sabi Laamdo hokkiraali en Ruuhu faa kulen yimbe. Ko o hokkiri en dee, faa Ruuhu hokka en semmbe e jilli e nantaare.

⁸ Ndennoo, pati yaaga waajaade kabaaru Joomiraado men oo, pati yaagora duu ko uddiraa-mi kasu saabe makko koo. Reentu e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo haala Iisaa, tawa a pawiidu e dow baawde Laamdo. ⁹ Kanko o hisinii en, o noddii en faa laato-den yimbe makko seniibe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ko o noddiri en dee, saabe ko o anniyii hisinde en koo e saabe hinnee makko mo o wayli e men oo kammari Iisaa Almasiihu gila e al'ajal. ¹⁰ Kaa jooni moyyere ndee bannginiraama saabe banngugol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu kalkudo maayde, banngindo nguurndam e duumagol e ley Kabaaru Lobbo oo. ¹¹ Saabe oon Kabaaru Lobbo Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado e jannginoowo. ¹² Dum saabii so mido torree diin torraaji, kaa mi yaagaaki fey, sabi mido anndi mo ngoondin-mi oo, mido taylori omo waawi reenude ko kalfinaa-mi koo faa janne gartol makko. ¹³ Jogora haalaaji celludi di narru-daa kam dii misaalu e ley goondinal e jilli di ke6u-den e ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu dii. ¹⁴ Oo kaaliifa moyyo, haybir dum Ruuhu Ceniido jippiido e men oo.

¹⁵ Ada anndi Asiyankoo6e fuu celi e am, Fijela e Hermoseena ana njeyaa e ma66e. ¹⁶ Yo Joomiraado neemin koreeji Onesifoor, sabi o 6uu6inii 6ernde am cili keewdi, kasen duu geyyelle am dee njaaginaaki mo. ¹⁷ Ko 6uri dum fuu, nde mo warnoo Roma ndee, mo tewtirii kam soobee faa mo yiiti kam. ¹⁸ Yo Joomiraado yo6u mo o he6a yurmeende janne darngal. Ko mo gollani kam ley ngeenndi Efeesu koo, ada anndi dum sanne.

2

Haala laataade gollanoowo Iisaa koolniido

¹ Ndennoo aan biyam, semmbindinira moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndee. ² Ko kaalan-maa-mi yeeso seede'e'en heew6e koo, halfin dum yimbe hoolniibe waaw6e famminde wo66e. ³ Torride-daa e am no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo nii. ⁴ Walaa fuu sordaasi cunjanoowo ko wanaa ha6o so

mawdo mum welee dum. ⁵ Dadondirteeɗo doddu duu heɓataa deesewal sinaa jokkira no yamiraa nii. ⁶ Kasen duu demoowo golludo faa tampi, kajum haani adaade heɓude ngeɗu mum e ko hettaa koo. ⁷ Miila ko kaalanan-maa-mi koo, sabi Joomiraado udditan hakkille maa faa paamaa huunde fuu.

⁸ Miccita Iisaa Almasiihu immintinaado e maayde, mo leɗol Daawuuda, no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo famminiri nii. ⁹ Saabe makko torriraami faa kaɓɓaa-mi hono no mi janoowo nii, kaa konngol Laamdo ngol kajum kaa haɓɓaaka. ¹⁰ Dum wadi so mido muja huunde fuu saabe subaaɓe ɓee, yalla kamɓe duu eɓe keɓa kisindam iwɗam e Iisaa Almasiihu ɗam, ɓe naata e teddeengal mum faa abada. ¹¹ Haala kaa ana hoolnii:

So en maaydii e makko,
en nguurdan e makko.

¹² So eden muja torraaji,
en laamodoto e makko.

So en mbii en anndaa mo,
o wiyen o anndaa en enen duu.

¹³ So en laataaki hoolniibe,
kanko omo heddi o koolniido,
sabi o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamdo yarii

¹⁴ Dum woni ko kaan-ɗaa miccintinde goondinɓe. Njeertinaa ɓe yeeso Laamdo pati ɓe poodondira e haalaaji ɗi nafataa fay huunde so wanaa bonnitidde hettintooɓe. ¹⁵ Tiinna, yalla so a darike yeeso Laamdo, aɗa laato golloowo jarranaado mo golle mum hersinaali, laato-ɗaa naftortooɗo konngol goonga ngol no haaniri nii. ¹⁶ Sel haalaaji cobudi ɓoli, sabi wondube e hono ɗii haalaaji ɓee ittiraaka so wanaa ɓeydude wodɗaade Laamdo. ¹⁷ Haala maɓɓe ana lajira no uubere lajooɓe nii. Himene e Filitus ana njeyaa e maɓɓe. ¹⁸ Been woortube goonga ana mbiya immital ɓettiike, ana mbonnitira non goondinal yogaaɓe. ¹⁹ Kaa Laamdo wadii nuygal cellungal, ana winndii dow maggal: «Joomiraado ana anndi yimɓe mum.» Ana winndii kasen: «Noddoowo innde Joomiraado fuu wodɗoo ko boni.»

²⁰ Wanaa kanje e card tan ngoni kaaki defirdi ley galle jom jawdi, leddeeji e loopeji duu ana hen. Ardiidi ɗii ngollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, goddi ɗii ana ngolliree ko wanaa ko hensaa. ²¹ Ndennoo, so neddo laɓɓini hoore mum e gollleeji bonɗi ɗii fuu, laatoto hono no kaakol keertaangol, ceniingol nafaowol joomum, lanndinanaangol faa golliree golle lobbo fuu.

²² Dogu fijirde cukaaku. Ndaartu fooccitaare e goondinal e jilli e jam, aan e noddirooɓe Joomiraado ɓerde laaɓude ɓee fuu. ²³ Wodɗita jeddi haalaaji laaliidi ɗi ngalaa ko nafata, aɗa anndi dukooji tan ɗi ngaddoyta. ²⁴ Sabi maccudo Joomiraado haanaa dukideede, ko haani tan laataade newaniido yimɓe fuu, baawdo jangginde, jom muja, ²⁵ ne'iroowo yeddooɓe ɓee jam-jam miilde Laamdo hokka ɓe no ɓe tuubira, ɓe paama goonga, ²⁶ faa hakkillaaji maɓɓe ngarta, ɓe kisa e piccal Ibiliisa nanngudo ɓe so ana gollina ɓe muuyde mum oo.

¹ Anndu, ley cakite jamaanu tiidallaaji ngadan, ² sabi yimbe laatoto yidube ko'e mum'en, jootube e jawdi, mantotoobe, mawninkiniibe, bonkotoobe Laamdo, murtiroobe saaraabe mum'en, bonnoobe moyyere, 6e teddintaa ko senii, ³ yoorbe berde, 6e njaafataako, no'ooobe yimbe, 6e ngalaa nantaare, 6aleebe yonki, warube ko moyyi fuu, ⁴ jammbotoo6e, wul6e, haawtiibe, 6e joote aduna burani dum'en Laamdo. ⁵ Be nanndinkinto e hul6e Laamdo, kaa e6e njedda baawde mum. Woddiita been yimbe. ⁶ Won e ma66e naatoo6e e galleeji, ke6a hakkillaaji ndewoy luuttoowoy sanne njokkoowoy sii gidaade yonki fuu. ⁷ Wakkati fuu ekoy njidi faamude, kaa abada koy mbaawataa faamude goonga. ⁸ Been wor6e naatoo6e e galleeji njeddii goonga hono no Yannes e Yamberes njeddirnoo Muusaa nii. Be ngalaa hakkille, goondinal ma66e walaa ko nafata. ⁹ Kaa 6e njaarataa yeeso, sabi yimbe fuu annditan 6e ngalaa hakkille no Yannes e Yamberes nii.

Haala Binndi ceniidi dii

¹⁰ Kaa aan a yii fammingol am e neesu am e anniyaaji am e goondinal am e mujal am e jilli am e tiinnitaare am ¹¹ e torraaji am e tampere am. A yii duu ko hewtii kam Antiyokiya e Ikoniya, kajum e Listara koo fuu, a yii no mujir-mi torraaji kewtiidi kam dii. Kaa Joomiraado biltii kam e majji di fuu. ¹² Goonga, ka66iido e lissaa Almasiihu fuu so yidii wuurdude e kulol Laamdo, torrete. ¹³ Kaa yimbe bon6e hiiloobe yimbe 6ee beydorto bone. E6e majjina wob6e, e6e majjina ko'e ma66e duu. ¹⁴ Kaa aan, jii6u e ko njangu-daa ko njari-daa faa laabi koo, ada anndi janggin6e ma 6ee. ¹⁵ Gila a suka ada anndi Binndi ceniidi dii. Kanji mbaawi famminde ma laawol kisindam kebirteedam goondinal lissaa Almasiihu. ¹⁶ Binndi ceniidi dii fuu Laamdo loowi di winndube 6ee, nafaa majji yo jangginde, kajum e 6annginande neddo boofi mum, ooncude en e ne'ude en ley nguurdam poocitiidam ¹⁷ yalla neddo Laamdo fuu ana hi66a, lanndinanoo golle lobbo fuu.

4

Haala tiidude e waaju

¹ Mido ndaarde saabe Laamdo e saabe lissaa Almasiihu caroyoowo wuur6e e maay6e oo, mido ndaardire saabe gartol makko kajum e Laamu makko: ² mbaajo-daa konngol Laamdo ngol yaafu maa tiidu maa fuu, hollitin 6e boofi ma66e, fel 6e, hokku 6e semmbe e kaaddi mujal maa e waaju maa fuu. ³ Sabi wakkati waran nde 6e calotoo nande waaju celludo oo, 6e njokka muuyooji ma66e faa 6e 6amana ko'e ma66e jangginoo6e ko 6e njidi nande koo, ⁴ 6e cukka noppi ma66e pati 6e nana goonga, 6e mbaylitoo e taali. ⁵ Kaa aan, nanto-daa e huunde fuu, mujaa torra, mbaajo-daa Kabaaru Lobbo oo, timminaa golle mo ngollantaa Laamdo oo faa laa6a.

⁶ Kaa miin, yiyam am 6adike laataade no sadaka kirsamaajo nii sabi wakkati am 6adike. ⁷ Mi wadii ko mbaaw-mi fuu faa mi he6a jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, mi yottinii do kaan-mi haadude, mi haybii goondinal ngal. ⁸ Gila jooni mido resanaa deesewal foocitaare ngal Joomiraado poocitiido caroowo oo hokkata kam janne darngal. Wanaa miin tan hokkete ngal, miin e heppu6e gartol makko 6ee fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

⁹ Tiinna ngaraa e am law. ¹⁰ Sabi Demas yoppii kam saabe yidude mum aduna, fa'ii Tesaloniiki. Keresna yehii Galaatiya, Titus duu fa'ii Dalmaatiya,

¹¹ Luuka tan wondi e am. Fañu Marka ngardaa e mum, sabi omo waawi faabaade kam sanne e ley golle oo. ¹² Tikikus, mi nelii ñum Efeesu. ¹³ So ada wara, ngaddanoraa kam saaya am ka njoppunoo-mi Torowas ley galle Karapo kaa, kañum e dewte ñee. Ko ñur-mi yidude ngaddanaa kam, dewte guri ñee. ¹⁴ Aleksandere baylo oo wadii kam ko naawi kam sanne. Joomiraado yoban mo ko waarata e golle makko. ¹⁵ Aan duu, reenta e makko, sabi o yeddii waaju amen sanne.

¹⁶ Nannde ndarnaa-mi arande yeeso caroowo faa mi bilta hoore am ndee, fay gooto faabaaki kam, ñe fuu ñe celu e am. Pati Laamdo nanngir ñe ñum! ¹⁷ Kaa Joomiraado faabike kam, hokki kam semmbe yalla mido ooynoo waaju makko, faa leñi ñii fuu nana. Nii woni no kisiniraa-mi e hunduko rawaandu ladde. ¹⁸ Joomiraado ittan kam e bone fuu, hisina kam faa mi hewta laamu mum dow kammu oo. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina!

Baynondiral

¹⁹ Mido jowta Piriskilla e Akilas, mido jowta koreeji Onesifoor. ²⁰ Erasta ana heddi Korintu, Torofim, mi yoppii ñum Miletus sabi wanaa celludo. ²¹ Tiinno-ñaa ngaraa gila dabbunde waraali. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraañe ñee fuu, ana njowte.

²² Yo Joomiraado tawde e maa! Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Titus

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Laamdo, mi nelaado Iisaa Almasiihu faa mi wada subaafe Laamdo fee ngoondina dum, kasen duu fe anna goonga gondo e kulol Laamdo, ² fe pawa jikke ma66e e nguurndam nduumiidam. Laamdo mo bonnataa aadi oo fodiino dam nguurndam gila e al'ajal. ³ Nde sarti makko oo yottinoo ndee, kanko Laamdo kisinoowo en oo, o 6anngini konngol makko ngol, kasen duu o yamirii mi halfinee waajaade ngol. ⁴ Titus, mi jowtii ma. A biyam jaati kammari goondinal Iisaa ngal ndeentu-den e mum jooni ngal. Yo Laamdo Baabiraado men e Iisaa Almasiihu kisinoowo en ngadane moyyere e jam!

No Titus golliri ley Kereta

⁵ Mi dalii ma ruunde Kereta faa njokkito-daa ko heddiino e golle oo koo, kasen duu cubano-daa ngeenndi fuu maw6e deental goondin6e hono no njamir-maa-mi nii. ⁶ Tawee mawdo cubaado oo walaa feloore, jom debbo gooto, tawee bi66e mum yo goondin6e fe yim6e mbaawaa jinjirde dum'en neetaraaku naa salaare. ⁷ Sabi hooreejo deental goondin6e, Laamdo halfini dum golle oo, ndennoo ana tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniido, wanaa guldo bernde, wanaa jaroowo doro, wanaa ka6eteedo, wanaa jaamoowo ribaa. ⁸ Joomum ana haani laataade jippinoowo ho66e, jiddo ko moyyi, hakkilante, poocitiido, kuldo Laamdo, nantiido, ⁹ tawa joomum ana dwtanii konngol goongaraawol ngol no ngol waajoraa nii. Hono non joomum waawirta hokkude wo66e fee sembe e ley waaju celludo oo, kasen duu waawa li6ude yeddoobe dum fee.

¹⁰ So goonga dee, heew6e calike jokkude goonga, sako hakkunde Yahu-udiyankoo6e tilsin6e goondin6e Iisaa fuu taadee fee. Kam6e fe laatike haaloobe haalaaji 6oli, yonnoobe yim6e. ¹¹ Ana tilsi mu66aa kundude ma66e, sabi e6e nii mbonnira galleeji kuurdi waaju mo haanaa waajeede, faa fe ke6ira dum kaalisi no harmiri.

¹² E ley keretankoo6e, gooto ma66e mo fe njogorii yo hakkilante, wii: «Keretankoo6e yo fenoobe wakkati fuu, fe daabaaji bondi, fe nattu6e himmir6e e deedi mum'en.» ¹³ Ko keretanke oo wii koo yo goonga. Dum nee, dartin 6e, yalla e6e ke6a goondinal cellungal, ¹⁴ fe nootta jokkude taali Yahu-udiyankoo6e kaajum e jamirooje yim6e yoppube goonga fee. ¹⁵ Laa6u6e, huunde fuu ana daganii dum'en. Kaa sobu6e kaajum e 6e nganaa goondin6e fee, fay huunde daganaaki dum'en, sabi miilooji ma66e e hakkillaaji ma66e fuu ana cobi. ¹⁶ E6e mbiya e6e anndi Laamdo, kaa gollleeji ma66e ana kollita fe anndaa mo. Be wanaa6e, murtu6e, fay golle lobbo gooto fe mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celludo

¹ Kaa aan, waaja ko hawrata e waaju celludo oo. ² Wor6e naye6e, wii fe laatoo kaariyante'en, 6e ne'oo, 6e nantoo, 6e laatoo sellu6e goondinal e jilli e mujal. ³ Rew6e naye6e duu nguurda e senaare, mbaasa laataade no'oo6e yim6e, caloo doro jaaloo dum'en. Be laatoo famminoo6e ko moyyi, ⁴ yalla e6e

mbaajoo sukaa6e rew6e 6ee yi6ude wor6e mum'en e sukaa6e mum'en. ⁵ Be mbaajoo been laatoo nantii6e, laa6u6e, hiinnii6e cuudi mum'en, moyyu6e, downtantoo6e wor6e mum'en, pati konngol Laamdo ngol bonkee. ⁶ Sukaabe wor6e duu, waajora dum'en non yalla e6e nantoo e ⁷ huunde fuu. Aan e hoore maa, laatana 6e misaalu e ley golle lobbo fuu, mbaajoro-daa laa6al e teddeengal ⁸ e haala selluka ka yeddataako, yalla way6e men ana kersa, ndonka he6ude e men feloore. ⁹ Maccu6e, waaja dum'en downtanoo halfaabe mum'en e huunde fuu, mbelna 6erde ma66e, mbaasa yeddude 6e, ¹⁰ wanaa haala wujjude 6e. Be laatoo hoolnii6e hi66u6e, faa yim6e fuu teddina waaju haala Laamdo kisinoowo en oo.

¹¹ Laamdo bannginii moyyere mum faa yim6e fuu kisa. ¹² Nden moyyere ekkintinta en no ceerdaten e geddi Laamdo, kaɓum e gidaade yonki oo aduna. Kayre moyyere ndee ekkintinta en kasen no laatorto-den nantii6e, foocitii6e, hul6e Laamdo e oo doo aduna, ¹³ tawa eden ndoomti jikke belnoowo en hoore oo e wakkati mo teddeengal Laamdo mawdo oo banngata kaɓum e teddeengal Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo. ¹⁴ Kanko Iisaa Almasiihu woni dokkitirdo yonki mum kammari men, yalla omo soottito en e bone fuu, o la66inana en hoore makko, laato-den lejol makko kanko tan, tiinniingol e gollude gollleeji lobbi.

¹⁵ Dum kaan-daa jannginde, dum kaan-daa waajaade e felirde hettintoo6e ma 6ee no baawde maa poti. Pati fay gooto yawe.

3

No goondin6e Iisaa poti worrude

¹ Miccintin goondin6e 6ee leydinkinanoo kaanankoo6e, 6e downtanoo dum'en, 6e lanndinanoo golle lobbo fuu. ² Pati 6e mbonkoo fay gooto, pati 6e laatoo habete6e, 6e newoo, 6e kolla yim6e fuu leydinkinaare hi66unde. ³ Sabi arande enen duu en laalinoo6e, salinoo6e, majjunoo6e. En laatinoke maccu6e gidaade yonki, kaɓum e dakameeji di ngalaa sii. Eden ngondunoo e ngaraandiiji e haasidaaku, eden mbananoo eden mbanondirnoo e ko'e men. ⁴ Kaa nde Laamdo kisinoowo en oo bannginnoo moyyuki mum e jilli mum ndee, ⁵ o hisinii en. Wanaa saabe golle men lobbo o hisiniri en, saabe yurmeende makko o hisiniri en. O hisinirii en lootogal ndimtotoongal en, keydintiniroowal en saabe Ruuhu Ceniido ⁶ mo o loowiri en kammari Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo faa keew-den. ⁷ O wadirii dum yalla eden nanngiree foocitii6e kammari hinnee makko, ndonen nguurndam nduumiidam dam paw-den jikke men e mum dam. ⁸ Kanka woni haala hoolniika.

Mido yidi tilsinaa kulle dee, yalla goondin6e Laamdo 6ee ana jii6a e golle lobbo. Dum woni ko moyyi, ko nafata yim6e. ⁹ Kaa wodfita jeddi 6oli e mantaragol dammbe e poodndiral e duko banngal Sariya oo. Diin gollleeji ngalaa fayda, walaa ko di nafata. ¹⁰ Ceenndoowo yim6e fuu, daala dum faa hi66a cili didi. So joomum jabanaali ma, celaa e mum. ¹¹ Anndaa baado hono non yo majjudo yo luuttoowo, hono non sariri hoore mum.

Baynondiral

¹² So mi neli e maa Aretemas naa Tikikus, njaawno-daa ngaraa tawaa kam Nikopolis, sabi ton anniyii-mi dabbude. ¹³ Tiinno-daa mballaa Jenas jannugudo sariya laamu oo kaɓum e Apollos e dow dawol mum'en ngol, pati

6e yakoree fay huunde. ¹⁴Yim6e men 6ee duu ekkitoo gollude golle lobbo, 6e mballa hasindin6e e walleede 6ee pati nguurndam ma66e laatoo meere.

¹⁵ Wondii6e am 6ee fuu ana njowte. Miden njowta gidiraa6e men goondin6e Iisaa 6ee fuu.

On fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Filemon

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɲum e sakiike men Timote. Miin Pool, mi uddiraado kasu sabaabu waajaade kabaaru Iisaa Almasiihu. Miden njowte, aan Filemon gollidiido amen korsudo oo. ² Miden njowta duu deental goondinbe Iisaa gonngal galle maa ngal kaɲum e Appiya sakiike amen debbo oo e Arsippa balludo kam haɓanaade Kabaaru Lobbo oo. ³ Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on moyyere e jam.

Haala jilli Filemon e goondinal mum

⁴ Filemon, mi seerataa e yettude Laamdo nde jaaganto-maa-mi Laamdo fuu, ⁵ sabi mi nanii jilli di njid-ɗaa seniibe ɓee dii e goondinal maa Joomiraado men Iisaa. ⁶ Mido jaagoo Laamdo yo deental maa e amen ley goondinal nafu faa pamminaa yimbe moyyere fuu nde keɓaten saabe Iisaa Almasiihu. ⁷ Sakiike, mi seyike sanne, hakkille am duu waaltike saabe jilli gondi e maa dii, sabi a ɓuubinii ɓerde seniibe ɓee.

No Pool surirani Onesim

⁸ Kammari dum, fay so taweede mido jogii baawde saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko wajibii e maa, ⁹ ko ɓurani kam mi ndaarde saabe jilli. Miin Pool nayeejo oo, kasen duu jooni mi uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu, ¹⁰ mido jaage haala Onesim* laatiido ɓiyam e laawol Iisaa e ley do ngeyyaami doo. ¹¹ Arannde, walaano ko mo nafete, kaa jooni, o nafan en sanne, miin e maa fuu. ¹² Mido neltire mo, anndaa o feccere yonki am. ¹³ Ko ɓurannoo kam, nanngude mo bange am, o walla kam no kaanno-ɗaa wallirde kam nii e oo doo wakkati mo ngon-mi e geyyelle sabaabu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Kaa mi yidaa wadude fay huunde tawa en mbaddaali, sabi mi yidaa tilsinde ma wadude moyyere, ko njidu-mi dee, ngadiraa nde sago maa.

¹⁵ Ana moyya tawee ko Onesim seenndiranoo e maa wakkatiwel seeda faa o wonda e maa faa abada, ¹⁶ tawa wanaa no maccudo nii tan, ko ɓuri maccudo, hono no sakiike men korsudo nii. Miin, mido horsini mo sanne, kaa aan ɓuri horsinde mo, sabi ada horsiniri mo o maccudo maa, kaɲum e ko o laatii sakiike maa saabe Joomiraado koo. ¹⁷ Ndennoo, so nii ada nanngiri kam deento maa, jaɓɓora mo no kaan-ɗaa jaɓɓoraade kam miin nii. ¹⁸ So tawii won ko o wadu maa, naa won ko ndewataa mo, faw dum fuu e dow am. ¹⁹ Miin Pool winndiri junngo am mi yobete, miin e hoore am, fotaa ko mi miccintine mido rewe nguurndam maa dam. ²⁰ Goonga sakiike, mido ndaarde dum doo saabe Joomiraado: ɓuubiniraa ɓernde am deental men e Iisaa Almasiihu.

²¹ Kammari mido tayori dowtaare maa saabanii kam winndude e maa, anndude a wadan ko ɓuri ko jaagi-maa-mi koo. ²² Kasen duu, fewjanam jippunde, sabi mido jikki njaabane-ɗon duwaawuujj mon mi wara to mon.

Baynondiral

²³ Epafaras mo uddidaa-mi saabe Iisaa Almasiihu oo ana jowte.

²⁴ Gollidiibe am ɓee doo ana njowte: Marka e Aristarka e Demas e Luuka.

²⁵ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

* **1:10** Maanaa Onesim woni «Nafaa».

Bataaki faade e Ibaraninkoo6e

No Laamdo haaldiri e men Biyum

¹ Laamdo haaldiino e njaatiraa6e men gila ko 6ooyi cili keewdi e sifaaji keewdi, o haaldiri e ma66e annabaa6e. ² Kaa e ley dee palaade cakitotoode o haaldirii e men Biyiiko mo o tagiri aduna oo fuu, mo o wadi donoowo huunde fuu oo. ³ Kajum woni jalbugol annoora teddeengal Laamdo, kajum nanndi e Laamdo jaati, omo tammborii huunde fuu konngol makko jogiingol semmbe. Caggal nde o tilii la66inde luutti yim6e dii ndee, o joodii jaamo Laamdo Toowdo oo to dow kammu too. ⁴ Dum burni mo malaa'ika'en teddude fotude e innde nde Laamdo hokki mo burnde inde ma66e dee.

Haala Biddo burdo malaa'ika'en

⁵ Fay gooto e malaa'ika'en 6ee Laamdo wiyaali:
«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

Naa kasen:

«Mi laatoo Baaba mum,
laatoo Biyam.»†

⁶ Kasen duu, nde o nelata hammadiijo makko oo e aduna oo ndee, o wii:

«Yo malaa'ika'en Laamdo fuu kujidana dum.»‡

⁷ Laamdo wii banngal malaa'ika'en 6ee:

«O wadii malaa'ika'en makko kenuuli,
o wadii kaadime'en makko lewle yiite.»§

⁸ Kaa banngal Biddo oo, mo wii:

«Laamu maa, aan Laamdo, woodan faa abada abadin!
Fooccitaare yo tuugorde laamu maa.

⁹ Ada yidi fooccitaare,
ada waji oonaare,

saabe dum, Laamdo Joomiraado maa su6ori maa,

hokku maa seyo burngo ngo wondiibe maa ngoo.»*

¹⁰ O wii kasen:

«Gila e fuddoode, Joomiraado,
aan tabintini leydi,

juude maa tagir-daa kammuuji dii,

¹¹ kanji di timman, kaa aan, a heddoto,

di fuu di kiiddiran no kaddule nii,

¹² a sowiran di no saaya nii,

di mbattitoroo no neddo wattitortoo e saayaaji mum nii.

Kaa aan, a wattitataako,

nguurndam maa duu timmataa.»†

¹³ Fay nde wootere, Laamdo wiyaali gooto e malaa'ika'en:

«Jooda jaamo am,

faa mi wada nja66aa way6e maa.»‡

* 1:5 Jabuura 2.7 † 1:5 2 Samuyila 7.14 ‡ 1:6 Fillitagol Tawreeta 32.43 § 1:7 Jabuura 104.4

* 1:9 Jabuura 45.7-8 † 1:12 Jabuura 102.26-28 ‡ 1:13 Jabuura 110.1

14 Malaa'ika'en 6ee fuu yo ruuhuujj gollanooji Laamdo, di mo nelata faa ngollana he6oo6e kisindam 6ee.

2

Haala kisindam mawdam

1 Ndennoo, eden kaani wattude hakkillaaji men sanne e ko nan-den koo, pati en cerindo goonga so majjoyen. 2 Nelal Laamdo ngal malaa'ika'en 6ee njottini ngal yo goonga, luuttu6e naa yeddu6e mo fuu, ke6ii jukkungo ngo kaandi. 3 Hono ndadirten enen so en njeebiima hono dam kisindam mawdam? Dam kisindam, Joomiraado men jaati ardinoo haalde haala majjam, kasen duu hettininoo6e mo 6ee cellini haala makko. 4 Laamdo beydi e dow seedaaku ma66e oo kasen maandeeji e taagumansaaji e kaayde mawde, kapum e dokke Ruuhu Ceniido de o fecciri muuyde makko dee.

Haala dowudo en faade e kisindam

5 E ley dum, wanaa malaa'ika'en 6ee Laamdo hokki laamaade aduna garoowo mo kaalaten haala mum oo. 6 Mo o hokki laamaade oo - won do Binndi dii ceettii, mbii:

«Kodum fuu yim6e ngoni sako ada wadana dum'en hakkille?
Kodum 6i66e aadama ngoni sako ada hayba dum'en?»

7 A lo'inii 6e wakkatiwel seeda e ley malaa'ika'en,
a filkii 6e pilki darja e teddungal,

8 a wadii huunde fuu e ley hawju ma66e.»*

So wiyaama Laamdo wadii huunde fuu ley hawju ma66e, dum ana holla o lamminii dum'en huunde fuu, fay huunde heddaaki ko dwtanaaki 6e. Kaa so goonga, wanaa kulle dee fuu dwtanii 6e tafon. 9 Ko njii-den koo yo Iisaa leydinkiniido ley malaa'ika'en wakkatiwel seeda, jooni omo filkaa darja e teddungal saabe ko o yii torra maayde koo. Hono non, saabe hinnee Laamdo, o maayanii yim6e fuu.

10 E ley dum, ana haani tagudo huunde fuu mo huunde fuu woodani, anniyiido naannude yim6e heew6e e darja mum oo, wadii Iisaa buuwudo laawol kisindam oo ki66udo, o hi66inirii dum torraaji. 11 Sabi Iisaa cennoowo goondin6e oo kapum e sennaabe 6ee yo iwdi ngootiri, o yaagortaako noddirde 6e sakiraa6e. 12 Omo wiya Laamdo:

«Mi haalanan sakiraa6e am 6ee innde maa ndee,
mi manete hakkunde kawrital ma66e.»†

13 O wii kasen:

«Mi fawan jikke am e Laamdo.»

Kasen duu o wii:

«Midó nii, miin e koreeji di Laamdo hokki kam dii.»‡

14 Hono non, nde wonnoo dii koreeji yo tew e yiyiam, Iisaa duu reentii e majji ndiin mbaadi faa o jaaloo laamiido maayde oo, dum woni Ibiliisa. O jaaloroo dum maayde makko 15 faa o rimdina worrunoo6e hono maccu6e saabe kulol maayde 6ee - kulol ngol nanngunoo 6e e ley nguurndam ma66e fuu. 16 Sabi eden taylori wanaa malaa'ika'en o wari wallude. Ko o wari wallude dee, iwdi Ibarahiima. 17 Ndennoo ana wajibii o nannda e sakiraa6e makko 6ee e huunde fuu, yalla omo laatanoo 6e Jottinoowo Sadaka Mawdo jom yurmeende koolniido e golle Laamdo. Dum o wadi yalla o ittana 6e e jukkungo ngo 6e kaandi saabe luutti ma66e. 18 Nde wonnoo kanko e hoore

* 2:8 Jabuura 8.5-7 † 2:12 Jabuura 22.23 ‡ 2:13 Esaaya 8.17-18

makko o torraama nde Ibiliisa tewti seytaade mo ndee, saabe dum, omo waawi faabaade wob6e tewtete6e faa ceYTEE 6ee duu.

3

No Iisaa burdi annabi Muusaa teddude

¹ Onon sakiraa6e seniibe jeydu6e noddaango Laamdo 6ee, nde wonnoo Iisaa Almasiihu faabike on, ngadee hakkillaaji mon e makko, kanko mo ceettorto-den bernde wootere yo nelaado, yo Jottinoowo Sadaka Mawdo. ² Oon yo koolniido bannal Laamdo cubiido dum oo hono no Muusaa laatorii koolniido ley suudu Laamdo nduu fuu nii. ³ E ley dum, Laamdo jatorii teddeengal Iisaa buri ngal Muusaa ngal, no teddeengal mahoowo suudu burdi maadi mum nii. ⁴ Sabi suudu fuu ana woodi moyyindo dum, moyyindo huunde fuu oo yo Laamdo. ⁵ Muusaa laatike koolniido e suudu Laamdo nduu fuu, o maccudo Laamdo. Golle makko laatike seedaaku, omo sappoo ko Laamdo bannginta caggal makko. ⁶ Kaa Almasiihu yo koolniido e suudu Laamdo nduu no biddo nii. Enen ngoni suudu makko nduu, so tawii en tiidii e hoolaare e jikke ko mantorto-den koo.

Haala naatude e ley fowtere Laamdo

⁷ Saabe dum, no Ruuhu Ceniido oo wiiri nii:

«Hamnde, so on nanii daande makko,

⁸ pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii,*
pannde 6e itti koro Laamdo ley ladde jeereende ndee.

⁹ Ton 6e itti koro am faa 6e kumpitoo kam,

fay so taweede 6e njii golleeji am ko foti duubi capande nay.

¹⁰ Saabe dum tikkiran-mi yim6e oo jamaanu,

mbii-mi: wakkati fuu, berde mab6e ana ndunya 6e faade e majjere,
6e anndaa laawi am fey!

¹¹ Faa kunii-mi ley tikkere am, mbii-mi:

Be naatataa ley fowtere am abada.»†

¹² Ndennoo sakiraa6e, kaybee pati fay gooto e mon tawree bernde bonnde nde wanaa goondinnde, murtannde Laamdo guurdo oo. ¹³ Nde Laamdo wiinoo «hannde» ndee, o sappike wakkati moodon, ndennoo mballondiron pannde fuu pati luuttal hoomta on, so yoorna berde mon. ¹⁴ So en tiidii e hoolaare nde kebu-den gila puddoode ndee, so en keddike e mayre faa timmoode, nden kaa en ndeentii e Almasiihu. ¹⁵ Nii Binndi dii mbii naanen:

«Hamnde, so on nanii daande makko,

pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii.»

¹⁶ Ho6e ngoni murtu6e fay so taweede nanii daande Laamdo 6ee? Tama wanaa yim6e 6e Muusaa dowi iwde leydi Misira 6ee? ¹⁷ Ho6e ngoni 6e Laamdo tikkani ko foti duubi capande nay? Tama wanaa luuttu6e so kalkii e ley ladde jeereende 6ee? ¹⁸ Ho6e ngoni 6e o hunanii naatataa e fowtere makko 6ee? Tama wanaa murtir6e mo 6ee? ¹⁹ En njii 6e kebaali naatude e fowtere makko saabe 6e ngoondinaali.

4

¹ Nde wonnoo fodoore naatugol e ley fowtere Laamdo ndee ana heddi, kulen pati fay gooto e men waasa naatude. ² Sabi enen duu en mbaajiraama

* **3:8** Dum yim6e Israa'iila murtirnoo6e annabi Muusaa so mbii ana mbirfitoo leydi Misira. † **3:11** Jabuura 95.7-11

kabaaru lobbo no njaatiraa6e men mbaajiraano nii. Kaa kam6e, waaju mo 6e nani oo nafaali 6e sabi 6e kettinoraaki mo goondinal. ³ Kaa enen goondin6e 6ee, en naatan e fowtere Laamdo ndee. Kayre woni nde o wii banngal murtu6e 6ee:

«Ley tikkere am kunii-mi, mbii-mi:

«Be naatataa ley fowtere am abada!»*

Dum e taweede, golleeji Laamdo tilike gila nde o tagi aduna ndee. ⁴ Sabi nokku gooto e ley Binndi dii haalii haala jalaande jedda6erde ndee, wii:

«Laamdo fowtii e golleeji mum fuu e ley jalaande jedda6erde ndee.»†

⁵ O wii kasen:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»

⁶ Adii6e nande kabaaru lobbo oo 6ee naataali e ley ndee fowtere saabe 6e calike goondinde. Kasen, edum holla ana woodi fodanaa6e naatude. ⁷ Ley majjum, Laamdo wadiri sarti goddo biyeteedo «hannde», dum woni mo cifi-den dow too oo. Caggal duubi keewdi, o yottiniri haala makko Daawuuda, o wii:

«Hannde, so on nanii daande makko, pati tiidinee ko'e mon.»‡

⁸ Be ke6aali fowtere Laamdo nde Yosuuwa dowunoo 6e faade e mum ndee. So 6e ke6iino dum, Laamdo haalataano caggal dum haala sarti goddo.

⁹ Jonnoo, yim6e Laamdo 6ee ana keddorii fowtere hono nde Laamdo fowti ley jalaande jedda6erde ndee. ¹⁰ Sabi naatudo e fowtere Laamdo, kaɗum duu fowtiran no Laamdo fowtiri e golleeji mum nii. ¹¹ Ndennoo, waajibi tiinnito-den no mbaawru-den fuu naatude e fowtere Laamdo ndee pati fay gooto saamira no salanii6e Laamdo 6ee caamiri nii.

¹² Konngol Laamdo ngol ana wuuri ana jogii barke. Engol 6uri kaafaawi ki banngeeki mum didi fuu mbelnaa welde, engol sooroo hakkunde yonki e hakkille, hakkunde gi'e e mbuso, ngol seennda dum'en. Engol itta koro miilooji e anniyaaji gondi e 6ernde. ¹³ Walaa fuu ko tagaa ko suudanii Laamdo, huunde fuu ana 6annginaa yeeso makko kanko mo ngaraten daraade yeeso mum oo.

No Iisaa laatorii Jottinoowo Sadaka Mawdo

¹⁴ Ndennoo tiiden e goondinal men ngal ceedori-den 6ernde wootere ngal, sabi en ke6i Jottinoowo Sadaka Mawdo jottiido nokku Laamdo, dum woni Iisaa Bii Laamdo oo. ¹⁵ Eden njogii Jottinoowo Sadaka Mawdo mo waasaali yurmaade en e loore men ndee. Sabi o tewtaama seytoreede no he6iraa fuu no ceytora-den nii, kaa noo he6aaka, nde wonnoo o luuttaali. ¹⁶ Ndennoo, 6adoro-den bimmbeere Jom moyyere oo hoolaare, yalla eden ke6a yurmeende e moyyere faa paabe-den nde kasindin-den fuu.

5

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka kibbuɗo

¹ So neddo su6aama hakkunde yim6e honoroo6e mum faa laatao Jottinoowo Sadaka Mawdo, halfinte golle Laamdo, yalla ana yottina sadakaaji ɗamri e kirsamaaji faa tosa luutti. ² Joomum ana waawi yurmaade 6e anndaa Sariya Laamdo so majji 6ee, sabi kaɗum e hoore mum yo lo'udɗo no ma66e nii. ³ Saabe nden loore omo haani yottinde sadakaaji kammari luutti makko kanko e hoore makko e kammari luutti yim6e 6ee fuu. ⁴ Fay

* 4:3 Jabuura 95.11 † 4:4 Puddoode 2.2 ‡ 4:7 Jabuura 95.7-8

gooto waawaa hokkude hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, sinaa so Laamdo subii dum no suborii Haaruuna nii.

⁵ Almasiihu duu, wanaa kaɗum hokki hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, dokkudo mo oo yo Laamdo. Kaɗum wii mo:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

⁶ O wii e ley nokku goddo:

«A jottinoowo sadaka faa abada

no Malkisedeke† nii.»‡

⁷ Nde Iisaa wonnoo e leydi ndii ndee, ɗaagoriima gullaali cattudi e gondi, ɗaagundeeji faade e Laamdo baawdo hisinde mo e maayde oo. Laamdo jaɓanii mo saabe ko o dowtanii dum koo. ⁸ Fay so taweede kanko woni Biddo oo, tampereeri makko ekkintinii mo dowtaare. ⁹ Caggal nde o hiɓɓinnoo golle makko fuu, o laatanike dowtaniibe mo ɓee fuu sewnde kisindam faa abada, ¹⁰ sabi Laamdo wadii mo Jottinoowo Sadaka Mawdo no Malkisedeke nii.

Haala ko naɓata goondinal yeeso

¹¹ Miden njogii haalaaji keewdi e oo kabaaru, kaa firritande on dum ana tiidi sabi on paamataa law. ¹² Odon kaannoo laataade jannginoobe ɓooyii, kaa faa jooni odon kaani janngineede puɗɗoode konngi Laamdo dii. Odon kaannoo taweede ɗaamdu tekkundu ɗaamaton, kaa faa jooni e muynam ngon-don. ¹³ Muynoowo fuu seenndataa ko boni e ko moyyi, sabi yo baddo. ¹⁴ Kaa hillifaaɓe ɓee njeɗ ɗaamdu tekkundu nduu, biiruɓe hakkillaaji mum'en so mboowni dum'en seenndude ko boni e ko moyyi ɓee.

6

¹ Ndennoo, njaaren yeeso faade e ko mawɓe anndintee, pati keddo-don e ko fuddooɓe anndintee e ley goondinal mum'en Almasiihu. Fotaa ko ngarten e haala tuubude iwde e gollleeji naɓooji en to maayde, e haala goondinde Laamdo. ² Fotaa ko ngarten e haala lootogal batisima, e hono fawugol juude dow neddo faa duwanoo dum, e immital maayɓe, kaɗum e jukkungo duumiingo. ³ Njaaren yeeso! Non ngadaten so Laamdo jaɓii. ⁴ Won fuu no murtuɓe so iwi e laawol Laamdo ɓee tuubirta kasen naa? Be njii fooyre Laamdo, ɓe keɓii moyyere Laamdo, ɓe keɓii ngedu e Ruuhu Ceniido, ⁵ ɓe meedii haala Laamdo moyyuka kaa e kaayde wakkati garoyoowo oo. ⁶ Dum fuu e taweede hadaali ɓe saamde. Be mbaawaa tuubineede kasen, ana nanndi hono kamɓe e ko'e maɓɓe eɓe tontitoo Bii Laamdo oo e dow leggal bardugal, eɓe kersina dum. ⁷ Tayko-don leydi: so ndi haarii yiiwoole tawtawtondirde, so ndi funnii nguure nafaowo remuɓe ɓee, ndiin leydi heɓii barke iwruɗo to Laamdo. ⁸ Kaa so ndi funnii keɓbe e tuppe, ndi walaa nafaa, ɓooyataa ndi hudee, sakitoo ndi duppee.

⁹ Kaa onon, sakiraaɓe am horsuɓe, fay so min kaaldii nii, miden tayori e laawol lobbol ngon-don, dum woni laawol kisindam ngol. ¹⁰ Sabi Laamdo wanaa oopiido sako yeeboo golle moodon naa jilli di kollu-don dum nde ngollan-don seniibe ɓee ndee e no ngadaton faa jooni nii. ¹¹ Kaa miden muuya gooto e moodon fuu holla soobe mum faa do maayi, yalla odon tayora jikke mo keɓu-don oo tabitan. ¹² Min njidaa laato-don waamuɓe, ko min njidi dee, ɗemmbon heɓooɓe podooje Laamdo ɓee saabe goondinal e mujal.

Haala podooje Laamdo cellude

* 5:5 Jabuura 2.7 † 5:6 Yeew 7.1-10 ‡ 5:6 Jabuura 110.4

¹³ Nde Laamdo fodanta Ibrahiima ndee, hoore mum hunorii, sabi fay gooto fotaa mo kanko e hoore makko teddeengal faa mo hunoroo dum. ¹⁴ O wii: «Mi hunike, mi wadan e maa barke, mi hebbinan iwdi maa faa heewa!»* ¹⁵ Dow dum, Ibrahiima muji faa hefi ko Laamdo fodunoo hokkude dum koo. ¹⁶ Yimbe ana kunoroo burdo dum'en teddude, hunoore ndee ana tabintina haala mum'en, itta jeddi gondi hakkunde mum'en fuu. ¹⁷ Banngal hefoobe fodoore Laamdo ndee bee, Laamdo yidunoo kefa tayoral anniya mum waylitataako fey, dum saabii so Laamdo beydi hunoore e dow fodoore mum ndee. ¹⁸ Dee kudde didi, dum woni hunoore ndee e fodoore ndee, mbaylitataako abada sabi Laamdo fenataa. Ndennoo, enen tuugii6e e Laamdo bee, edum buubina berde men, yalla eden keddo e jikke mo ndokkaden oo. ¹⁹ Oon jikke yo juggal cellungal koolniingal e yonkiiji men. Omo dowa en faa njawten heedoode faliinde e nokku burdo fuu senaade to dow kammu too. ²⁰ Iisaa seekani en laawol naatirgol ton, sabi mo laatanike en Jottinoowo Sadaka Mawdo faa abada no Malkisedeke nii.

7

Kabaaru jottinoowo sadaka biyeteedo Malkisedeke

¹ Malkisedeke oo laatinoke kaananke ngalluure wiyeteende Salaam, o jottinoowo sadaka Laamdo Toowdo oo. Kanko hawritoynoo e Ibrahiima wakkati wartannoo wolde tawi jaaliido kaanankoo6e, mo duwanii dum.* ² Ibrahiima hokki mo sappoerde huunde fuu ko he6unoo e wolde ndee. Maanaa innde Malkisedeke woni: «kaananke poocciido». Nde wonnoo o kaananke Salaam duu, maanaa mum yo «kaananke jom jam». ³ Binndi dii cifaaki baabiiko naa inniiko naa dammbe makko fey. Di cifaaki pinaade makko naa battane makko. Efi nanndina mo e Bii Laamdo oo: o heddoto o jottinoowo sadaka faa abada.

⁴ Yeewee no teddeengal Malkisedeke foti mawnude, sabi fay Ibrahiima njaati men oo hokkii mo sappoerde ko he6unoo e wolde ndee fuu. ⁵ Kasen duu, yottinoobe sadaka iw6e e Lewi† 6ee njamiraa e ley sariya nannugde sappoerde e Israa'iilankoo6e fuu, fay so taweede been yo iw6e e Ibrahiima no ma66e nii. ⁶ Kaa fay so Malkisedeke jeyanooka e iwdi Lewi, nannii sappoerde jawdi Ibrahiima, duwanii dum, kaɗum kebu6o podooje Laamdo oo. ⁷ Jeddi fuu ngalaa, mo duwaawu iwri e mum ana 6uri duwanteedo oo teddude. ⁸ Banngal iw6e e Lewi, yimbe maayoobe 6ee ke6ata sappoerde ndee, kaa Malkisedeke yo guurdo no Binndi dii ceedorii nii. ⁹ Kasen duu eden mbaawi wiide: ko Ibrahiima hokki sappoerde ndee koo, Lewi mo iwdi mum nanngata sappoerde oo, kaɗum duu hokkii nde. ¹⁰ Sabi fay so taweede o rimaaka tafon, e caldi njaatiiko Ibrahiima o wonnoo nde Malkisedeke jab6ii dum ndee.

¹¹ Sariya dokkaado Israa'iilankoo6e oo tuugike yottingol sadakaaji Lewinkoo6e ngol. Jonnoo, so tawiino nii ngol yottingol sadakaaji ana hi66unoo, garol jottinoowo sadaka goddo no Malkisedeke nii, mo wanaa iwdo e Haaruuna, hasindintaakeno. ¹² Sabi so yottingol sadakaaji waylitiima, waajibi sariya duu waylitoto. ¹³ E ley dum, Joomiraado men mo haala mum haaletee doo oo jeyaaka e iwdi Lewi, e suudu baaba wonndu jeyaa, ndu fay gooto e mum wadaali junngo mum e golle yottinirde sadakaaji

* 6:14 Puddoode 22.16-17

* 7:1 Yeew Puddoode 14.17-20

† 7:5 Lewi woni njaati Muusaa e Haaruuna.

ndee. ¹⁴ Sabi en fuu en anndii, Joomiraado men oo e suudu baaba Yahuuda iwi, kaa Muusaa haalaali huunde fuu e mayru e banngal yottingol sadakaaji.

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka no Malkisedekee nii

¹⁵ Ko jottinoowo sadaka goddo nanndudo e Malkisedekee 6anngi koo, 6eydii la66inde ko njidu-mi hollude on koo. ¹⁶ Wanaa saabe sariyaaji kawrooji e lejol makko ddi o su6oraa o jottinoowo sadaka, ko o su6oraa dee, saabe nguurndam njogiidam semmbe dam timmataa dam. ¹⁷ Sabi Binndi ddi mbii: «A jottinoowo sadaka faa abada no Malkisedekee nii.»

¹⁸ Hono nii sariyaaji aranndeeji ddi njoppiraa saabe loore mum'en e famdude mum'en nafaa. ¹⁹ Sabi e ley Sariya Muusaa oo fay gooto laataaki ki66udo. Jooni kaa en pawii jikke men e ko buri Sariya Muusaa oo moyyude koo, e oon jikke battorto-den Laamdo.

²⁰ Kasen duu, Laamdo wadii Iisaa jottinoowo sadaka e dow hunoore muudum. Lewinkoo6e 6ee nee, Laamdo hunanaaki dum'en. ²¹ Kaa Iisaa laatorike jottinoowo sadaka e dow hunoore Laamdo biido nii oo:

«Joomiraado hunike, mimsitataa:
A jottinoowo sadaka faa abada.»[‡]

²² Hono nii Iisaa laatorii tolma aadi burndi moyyude ndii.

²³ Ko jokkiti hen kasen, yottinoo6e sadaka 6ee ana keewnoo yalla so gooto maayii ana daja loomtiido dum. ²⁴ Kaa Iisaa woni jottinoowo sadaka mo walaa loomtotoodo fey, sabi o duumoto faa abada. ²⁵ Dum wadi so mo waawi hisinde battori6e Laamdo saabe makko 6ee kisindam ki66udam. Omo heddo e surande 6e sabi o guurdo duumiido.

²⁶ Iisaa woni Jottinoowo Sadaka Mawdo porroowo e ko kasindin-den koo: o ceniido, o walaa jinjoore, ko sobi fuu walaa e makko. O seenndaama e luuttoo6e 6ee, kasen duu o hokkaama nokku burdo fuu teddude dow kammu. ²⁷ Mo nanndaali e 6ee too yottinoo6e sadaka maw6e hasindin6e e ittude sadakaaji pannde fuu. 'Be ittana luutti ma66e sadaka kam6e e ko'e ma66e tafon, caggal majjum, 6e ittana luutti yim6e 6ee sadaka. Kaa Iisaa ittani luutti yim6e sadaka cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuuji ddi fuu nde o hokkitiri hoore makko no layyaari nii ndee. ²⁸ Sariya Muusaa oo ana darnana yim6e lo'ube Jottinoowo Sadaka Mawdo, kaa hunoore nde Laamdo hunii caggal Sariya oo ndee darnii Biddo ki66inaado faa abada oo.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley aadi burndi moyyude ndii

¹ Haala burka faydinde e ley ko kaalaten koo annii: en ke6ii Jottinoowo Sadaka Mawdo, oon woni joodiido naamo bimmbeere Jom manngu wonnde dow kammu. ² Omo golla golle makko e ley nokku dewal ceniido, dum woni hukkuwo goongaraajo mo Joomiraado darni, wanaa mo neddo darni. ³ Jottinoowo sadaka fuu ana su6oraa faa yottina Laamdo sadakaaji pamri e kirsamaaji. Dum nee, waajibi Iisaa laatantoodo en Jottinoowo Sadaka Mawdo oo duu he6a huunde nde yottina. ⁴ Sinndo ga leydi gaa o wonnoo, o laatataako jottinoowo sadaka sabi yottinoo6e sadaka hawroo6e e Sariya Muusaa ana ngoodi. ⁵ Been yottinoo6e sadaka ana ngollana Laamdo ley nokku dewal cappotoodo goongaraajo gondo to dow kammu too oo, kanko o nanndinaado tan. Nde Muusaa anniyinoo darnude hukkuwo seedaaku oo ndee, Laamdo jeertini mo, wii: «Tiinno-daa, ngadiraa huunde fuu dow

[‡] 7:21 Jabuura 110.4

nju66uki ki kollu-maa-mi dow haayre kii.»^{*} ⁶ Kaa jooni, Almasiihu hebii golle dewal burdo mo ma66e oo moyyude, sabi o curanoowo yim6e ley aadi burndi moyyude ndii. Ndiin aadi waldaa e aranndeeri ndii, o fawii ndi e podooje burde moyyude dee. ⁷ E ley dum, sinndo aadi aranndeeri ndii walaano ella, hasindintaakeno e aadi ngonndi. ⁸ Kaa Laamdo felii ndi nde wii:

«Miin Joomiraado mido wiya jalaade ana ngara
de ngadidan-mi e Israa'iilankoo6e e Yahuudiyankoo6e aadi keyri.

⁹ Ndi waldaa e aadi ndi ngadidinnoo-mi e njaatiraabe ma66e
nde dow-mi dum'en faa mi yaltina dum'en leydi Misira ndee.

Ko kam6e e ko'e ma66e 6e mbonni aadi am koo,
miin duu mi duurtiima 6e.

Non mbii-mi, miin Joomiraado.»

¹⁰ O wii kasen:

«Ndiin aadi woni ko ngadidan-mi e Israa'iilankoo6e caggal deen jalaade:

Mi wadan sariyaaji am e hakkillaaji ma66e,

mi winnda di e berde ma66e,

mi laato Laamdo ma66e,

6e laato yim6e am.

¹¹ Hankasen fay gooto hasindinaa e tinndinde jeydaa6e e leydi ngootiri,

wanaa haala sakiike mum faa waajoo dum, yo anndu Joomiraado,

sabi yim6e fuu anndan kam,

lo'u6e e teddu6e fuu.

¹² Sabi mi yaafoto oonaare ma66e,

mi ittan luutti ma66e e hakkille am fey.»[†]

¹³ Ko mo haali kabaaru aadi keyri ndii koo, o hiiddini aadi aranndeeri ndii.
Jooni kaa, ko naywi faa joo6ii koo yonii sawndintineede.

9

Haala sadakaaji ley aadi kiinndi ndii

¹ Aadi aranndeeri ndii ana joginoo sariyaaji kawjordi dewal Laamdo, kanum e nokku dewal ceniido gondo ga leydi gaa. ² Oon nokku yo hukkuum mo cuudi didi: aranndeeru nduu suudu seniindu wiyetee, don moottila

kaa e taabal ngal e buuru cakkaado oo ngonnoo. ³ Yeesooru nduu woni caggal heedoode faliinde ndee, endu wiye nokku burdo fuu senaade.

⁴ Ley mayru urirde kanjeere ndee e keesuwal aadi muumdiniraangal kanje ngal ngonnoo. Ana e ley keesuwal ngal loongel kanje keewngel jaamdu wiyeteendu «maan», kanum e sawru Haaruuna wilitinnoonda nduu e allu-

uje de aadi ndii winndaa e mum dee. ⁵ Ana to dow keesuwal too kudde didi jemmbinaade hono malaa'ika'en biyeteede cerubin, de finnde teddeengal

Laamdo. Biifoole majje ana kuuri nokku do yiyam dam yuppetee faa luutti njaafee doo. Kaa en mbaawaa sifaade deen kudde faa laaba e oo wakatti.

⁶ Dee kulle fuu e yu66ondirde hono nii, yottinoo6e sadaka 6ee jannde fuu ana naata ana njalta to suudu aranndeeru too faa ngolla golle mum'en dewal

Laamdo. ⁷ Kaa suudu yeesooru nduu, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo tan naatata e mayru hitaande fuu cilol gootol. Kasen duu o naatataa tawee o

na6oraali yiyam faa o ittana hoore makko sadaka, o ittana duu boofi di yim6e 6ee ngadi tawi anndanaali di sadaka. ⁸ Dum Ruuhu Ceniido sappoto faade

e nokku burdo fuu senaare: damal naarrugal e makko 6anngintaake so nii

* 8:5 Pergu 25.40 † 8:12 Yeremiya 31.31-34

hukkum ceniido oo ana heddii nawtoreede. ⁹ Dum yo taagumansa wakkati men jooni faa holla dum doo: sadakaaji namri e sadakaaji kirsamaaji jottinaadi Laamdo dii mbaawaa labbinde neddo dewiroowo nii Laamdo faa hakkille mum waaltoo. ¹⁰ Dewal gorrungal nii ana ha66aa e sariyaaji keertiidi namdu e yardu e lootogal, dewal baawngal yiyeede tan, sariyaaji kaandi jokkeede faa namnde Laamdo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley aadi keyri ndii

¹¹ Kaa jooni, Almasiihu 6anngii, laatike Jottinoowo Sadaka Mawdo gadudo moyyerejeji. O naatii e hukkum burdo teddude burdo hi66ude, mo junngo neddo darnaali, kasen duu hukkum oo jeyaaka e leydi ndii. ¹² O naatii ley nokku burdo fuu senaade oo, o naaddaali e yiyam damkoy e ga'oy, ko o naaddi dee, yiyam makko jaati. Hono nii o soottitorii en faa abada cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu. ¹³ E ley Sariya Muusaa, so yiyam damdi e ga'i kajum e ndoondi nale duppaange wiiccaama cobudo oo, labbinan joomum banngal diina. ¹⁴ Yiyam Almasiihu dam buri dum waawde labbinde hakkillaaji men iwde e gollleeji nabooji en to maayde dii, yalla eden ndewa Laamdo guurdo oo. Sabi e baawde Ruuhu duumiido oo, iisaa hokkii hoore mum Laamdo no layyaari ndi walaa ella nii.

¹⁵ Dum waddani mo laataade curoowo hakkunde yim6e e Laamdo ley aadi keyri ndii, yalla noddaa6e 6ee ana ke6a ndonu keddotoodo faa abada mo Laamdo fodi oo. Sabi kanko maayiri faa mo soottitoo mboofu6e e ley aadi aranndeeri ndii 6ee. ¹⁶ So neddo maayiri, yoppii wasu. Wasu yo aadi hakkunde basiido e donoowo, ana tabita caggal maayde basiido oo. ¹⁷ Waajibi wasu tabita caggal maayde, sabi o tabitataa sinaa so joomum maayi. ¹⁸ E ley dum, fay aadi aranndeeri ndii tabitaali so wanaa yiyam yuppaa. ¹⁹ Caggal nde Muusaa holliti yim6e 6ee jamirooje gonde e Sariya dee fuu ndee, 6ami yiyam ga'oy e damkoy, jillondiri dam e ndiyam e haabu mbaalu wodeewo e ca6e hisopi, wicci dewtere Sariya ndee e yim6e 6ee fuu. O wii: ²⁰ «Dum woni yiyam tabintinooram aadi ndi Laamdo yamiri on dowto-don ndii.»* ²¹ Hono non kasen, o wicciri yiyam e dow hukkum ceniido oo, kajum e kaaki dewirdi Laamdo dii fuu. ²² So goonga, banngal Sariya oo ana wa'i hono yiyam labbinta huunde fuu! Kasen duu, so sadaka yiyam wadaaka, yaafaamuya walaa.

No Iisaa Almasiihu laatorii kirsamaari kibbundi

²³ Dee kudde ngonni nate kollitooje kudde gonde dow kammu dee, ede kasindini e labbinireede yiyam daabaaji. Kaa kudde kammunkooje dee, kajum'en jaati, ana kasindini e sadakaaji burdi dii too moyyude. ²⁴ Sabi Almasiihu naataali e nokku dewal ceniido mo junngo ni6i. Oon yo nanndoore goongaraajo gondo dow kammu oo. Ko Almasiihu wadi dee, to kammu too jaati o naati faa o heya en jooni yeeso Laamdo. ²⁵ O naatiraali ton faa o itta hoore makko sadaka cili keewdi, no Jottinoowo Sadaka Mawdo naatirta hitaande faa hitaande e ley nokku burdo fuu senaade oo nabora yiyam daaba nii. ²⁶ So tawiino nii, Almasiihu torreteno cili keewdi gila e puddoode aduna faa jooni, kaa dum laatoraaki non. O 6anngii cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu, yalla omo hokkitira hoore makko hono no layyaari nii faa o tosa luutti yim6e. ²⁷ Battane 6ii-aadama yo maayde cilol gootol, caggal dum, saree. ²⁸ Hono non, Almasiihu duu hokkitiri hoore mum hono no layyaari nii cilol gootol faa roondoo luutti yim6e heew6e. O 6anngan cilol

* 9:20 Pergu 24.8

dida6ol, kaa wanaa faa o roondoo luutti, faa o waddana yim6e doomoo6e garol makko 6ee kisindam.

10

¹ Sariya Muusaa oo yo mbeelu moyyereji garooji dii, wanaa mbaadi majji jaati. Dum saabii fay e ley sadakaaji jottinteedi hitaande faa hitaande dii, o waawaa wadude rewoo6e 6ee hi66u6e. ² So omo waawnoo dum, yottingol sadakaaji yoppeteno, sabi rewoo6e 6ee fuu lab6inteno cilol gootol timmungol, hakkillaaji ma66e nijataa 6e banngal luutti hankasen. ³ Kaa wanaa non laatorii. Hitaande faa hitaande diin sadakaaji miccintinan yim6e luutti mum'en. ⁴ Sabi yiyam ga'i e damdi dam waawaa ittude luutti fey.

⁵ Dum saabii, nde Almasiihu 6adinoo warde e aduna ndee, wii Laamdo: «A yidaa sadakaaji kirsamaaji e sadakaaji namri, kaa a wadanii kam terde.

⁶ Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako dum.»

⁷ E ley dum, Almasiihu wii:

«Midó nii, mi warii faa mi wada sago maa, aan Laamdo,

no kabaaru am winndiraa e ley dewtere maa Sariya nii.»*

⁸ Arannde, o wii: «A yidaa sadakaaji kirsamaaji, a yidaa sadakaaji namri kajum e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako di.» Dum fuu e taweede, diin sadakaaji no Sariya oo yamiri nii ngadiraa. ⁹ Caggal dum, o wii: «Midó nii, mi warii faa mi wada sago maa.» Hono nii Laamdo ittiri nju66uki sadaka arano oo tabintini dida6o oo. ¹⁰ Saabe ngoon sago cenniraden e sadaka terde Iisaa Almasiihu cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu.

¹¹ E ley nju66uki sadaka arano oo, jottinoowo sadaka fuu yo daraniido golle mum nannde fuu, ana yottina sadakaaji dii wakkati fuu, kaa di mbaawaa ittude luutti fey. ¹² Kaa Almasiihu yottinii sadaka gooto ittoowo luutti keyoowo yim6e jamaanuujii dii fuu, caggal dum, o joodii namo Laamdo.

¹³ Don mo doomata faa Laamdo wada mo ya66a way6e makko. ¹⁴ E sadaka gooto oo, faa abada o hi66inirii 6een 6e luutti mum'en lab6intee 6ee. ¹⁵ Dum woni ko Ruuhu Ceniido oo duu seedantoo en. Sabi o wii tafon:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Ndii aadi ngadidan-mi e ma66e caggal dee jalaade:

Mi wadan sariyaaji am e berde ma66e, mi winnda di e hakkillaaji ma66e.»

¹⁷ O jokkintini hen kasen, o wii:

«Mi ittan e hakkille am luutti ma66e e boofi ma66e fey.»†

¹⁸ Ndennoo do luutti njaafaa, sadaka ittoowo luutti hasindintaake don hankasen.

No kaan-den 6adoraade Laamdo

¹⁹ Ndennoo sakiraa6e, yiyam Iisaa njuppaadam dam hokki en laawol naatude e nokku burdo fuu senaade oo dow hoolaare. ²⁰ O udditanii en laawol kesol guurngol jawtirngol heedoode ndee, kanningol woni terde makko dae. ²¹ Nde wonnoo jottinoowo sadaka mawdo ardinaado suudu Laamdo nduu njogi-den, ²² ndennoo, 6adoro-den Laamdo berde de ngalaa naafigaaku

* 10:7 Jabuura 40.7-9 † 10:17 Yeremiya 31.33-34

jogiide goondinal ngal sikke fuu walaa e mum. Sabi luutti di berde men caawunoo dii fuu ittaama, caldi men duu lootiraama ndiyam laabudam. ²³ Beyden jikke men dow ko ceedori-den bernde wootere koo, sabi podando en oo yo koolniido. ²⁴ Ngattondiren hakkille faa tiidondiren e ley jilli e golleeji lobbi. ²⁵ Pati njoppen hawritidde no yogaa6e ngadata nii, beydo-den waajondirde nde wonnoo odon njiya jalaande Joomiraado oo ana wara warde.

²⁶ So en murike en keddike e luutti caggal ko anndu-den goonga oo faa laabi koo, annden sadaka ittoowo luutti heddaaki hankasen. ²⁷ Ko heddii dee, doomugol kulbiniingol jannde kiiti, karium e yiite naamoowe yeddube Laamdo 6ee ngee. ²⁸ So neddo bonnii Sariya Muusaa oo e dow seedaaku yimbe didon naa taton, yurmataake, warete! ²⁹ Kaa walaa fuu burdo haandude e jukkungo ko foti so neddo yaa6ii Bii Laamdo, sobinii yiyyam aadi cennudam dum dam, hoyonii Ruuhu gaddoowo moyyere oo. ³⁰ Sabi eden anndi Laamdo wii:

«Miin yobtoytoo mi yoboyan 6e.»

O wii kasen:

«Joomiraado saran yimbe mum.»[‡]

³¹ Hee, naatude e junngo Laamdo guurdo oo ana hulbinii!

³² Miccitee jalaade mon arane dee, caggal nde hakkillaaji mon njaaynaa, hee on tiinnitike ley torraaji e mujal. ³³ Wakkatiiji odon koyniree jennooje e toonanne hakkunde yimbe, wakkatiiji odon ndeenta e wob6e wadaa6e non.

³⁴ On cunodike e uddaabe kasu, kasen duu nde teeta-don ko njogi-don koo fuu ndee, on njogorike dum seyo, sabi odon anndi onon njogii jawdi burndi fuu, ndi timmataa. ³⁵ Ndennoo, pati njoppee hoolaare mon sabi ende jogii mbarjaari mawndi. ³⁶ E ley dum, odon kaani mujude, yalla odon ngada sago Laamdo, ke6on mo o fodani on oo, ³⁷ sabi ana winndii:

«Doo e yeeso seeda,

kaand6o warde oo waran, o taadataa.»

Laamdo wii:

³⁸ «Pooccitaniido kam wuurdan goondinal,§

kaa so wirfitiima,

bernde am yarrataako dum.»

³⁹ Enen noo, en njeyaaka e wirfitotoo6e faa kalkoyoo 6ee, 6e njeye-den e mum dee, goondin6e faa yonkiiji mum'en kisinee 6ee.

11

Haala goondinal

¹ Goondinal yo taylorde he6an ko fawi jikke e mum e hoolaade ko yiyaali ana woodi. ² Saabe maggal, njaatiraabe men ke6iri seedaaku lobbo yeeso Laamdo.

³ Saabe goondinal, paamir-den aduna oo e koode dee fuu konngol Laamdo tagiraa, ko yiyete koo tagiraa ko yiyataake koo.

⁴ Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamdo sadaka burdo mo Kaabiila oo, goondinal saabii so Laamdo jatorii mo o poocciitido nde jabani mo sadakaaji makko. Kasen, fay so taweede o maayii, goondinal makko ana heddii waajaade en faa jooni.

⁵ Saabe goondinal, Henok njabbiniraa dow kammu fay meedaali maayde. Fay gooto yiitaali mo kasen sabi Laamdo njabbinii mo. Kaa fade makko

[‡] 10:30 Fillitagol Tawreeta 32.35-36   § 10:38 Habaakuk 2.3-4

ɲabbineede o seedanaama omo wela Laamdo. ⁶ So goondɲal walaa, fay gooto waawaa welde Laamdo. Sabi neddo jiddo badaade Laamdo waajibi goondina omo woodi, goondinan o barjoto tewtoobe mo 6ee.

⁷ Saabe goondɲal, Nuuhu sehiri laana faa dannda koreeji mum dii. O dowtanii Laamdo jeertindo mo ko warata, ko yiyaaka tafon koo. Ko o goondini Laamdo koo, o sariri aduna oo fuu. E ley dum, Laamdo jatorii mo o pooccitiido.

⁸ Saabe goondɲal, Ibarahiima nootorii noddango Laamdo, yalti faade e leydi ndi Laamdo fodi mo heban ndii, o yalti tawi kanko nee o anndaa to o yahata. ⁹ Saabe goondɲal, o joodorinoo no kodo nii e leydi o fodanaa ndii. Isiyaaka e Yaakuuba duu njoofodike e makko e ley hukkummaaji, kambe duu ngon hebidoo6e e makko fodoore wootere ndee. ¹⁰ Sabi omo foodanoo ngalluure jii6unde duumiinde nde Laamdo diidi so mahi ndee.

¹¹ Saabe goondɲal, Ibarahiima hokkiraa he6ude sii, fay so taweede o naywiino, genndiiko Saaratu duu yo dimaro wonnoo. Sabi Ibarahiima ana jogorii podando dum oo yo koolniido. ¹² Dum wadi so gooto naywudo faa badii maayde hebi sii potudo koo kammu heewde mo waawaa limeede no njaareendi maayo waawiraaka limeede nii.

¹³ Been yim6e fuu maaydii e goondɲal mum'en tawi podooje Laamdo dee tabitaali, kaa 6e coyniima dum 6e kuyanii dum duu, 6e njarriima duu 6e ho66e, 6e warwar6e e aduna oo. ¹⁴ Yarrorii6e hono nii 6ee kollii faa laa6i paca ana tewtana ko'e mum'en leydi ndi njey. ¹⁵ Kasen duu so nii hakkillaaji ma66e ana ngonnoo e leydi ndi 6e njaltunoo e mum ndii, e6e mbaawnoo wirfitaade ton. ¹⁶ Kaa so goonga, e6e poodanoo leydi burndi moyyude, dum woni ngonndi dow kammu ndii. Saabe dum, Laamdo yaagortaako noddireede Laamdo ma66e, o moyyinanii 6e ngalluure.

¹⁷ Saabe goondɲal, Ibarahiima jabiri ittude Isiyaaka sadaka no layyaari nii nde Laamdo itti koro makko ndee. Fay so taweede Laamdo fodanii mo leɲol makko heewan, o lanndinike ittude 6iyiiko korsudo oo sadaka, ¹⁸ mo Laamdo wii e mum oo: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»* ¹⁹ Ibarahiima ana jogorii Laamdo ana waawi fay immintinde 6iyiiko Isiyaaka e maayde. Saabe nden hoolaare, o wartiranaa 6iyiiko ana wa'i hono immittiido e maayde nii.

²⁰ Saabe goondɲal, Isiyaaka duwanorii Yaakuuba e Iisuwa dow moyyereji garoyooji dii.

²¹ Saabe goondɲal, Yaakuuba duwanorii gooto fuu e 6i66e Yuusufu didon 6ee, nde o badinoo maayde ndee. O tuugii sawru makko, o turii omo teddina Laamdo.

²² Saabe goondɲal, Yuusufu sapporii pergu 6i66e Israa'iila iwde leydi Misira nde badinoo maayde ndee. E ley majjum, o wasii 6e 6e na6ora gi'e makko.

²³ Saabe goondɲal, saaraa6e Muusaa cuufiri dum lebbi tati caggal rimeede mum, sabi 6e njii o cukalel moy-ɲarel, kasen, 6e cuusii woortude yamiroore kaananke oo ndee.

²⁴ Saabe goondɲal, nde Muusaa mawni ndee, salorii wiyeede taanii Fira'awna. ²⁵ O su6ike reentude e yim6e Laamdo 6ee e ley torraaji diina weltoraade wakkatiwel seeda ley luuttal. ²⁶ Omo jatorii hoynireede no Almasiihu hoynirtee nii 6uri moyyude diina jawle Misira dee, sabi omo fawi jikke makko e mbarjaari waroyoori ndii.

* 11:18 Puɲɲoo6e 21.12

²⁷ Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaali tikkere kaananke oo, o fellisi yaade hono omo yiya Laamdo mo yiyataake oo nii. ²⁸ Saabe goondinal, o adorii fuddude iidi Paska, o yamiri yiyam wujee e dame galleeji pati malaa'ika baroowo oo mema hammadii6e Israa'ilankoo6e 6ee.

²⁹ Saabe goondinal, Israa'ilankoo6e tacciri Maayo Maaliya ngoo dow leydi njoorndi. Kaa Misirankoo6e ndaaruno6e taccirde non 6ee fuu njoolii.

³⁰ Saabe goondinal, tataaji piliidi Yeriko dii caamiri ko Israa'ilankoo6e ngadi balde jeddi ana piltoo di koo.

³¹ Saabe goondinal, Rahab debbo pijoowo oo waasiri halkodaade e heefer6e 6ee, sabi o jabbiiima Israa'ilankoo6e soorotoo6e e leydi ndii faa kora ndi 6ee, o jippinirii dum'en dow teddeengal.

³² Kodum mbiyan-mi kasen? Wakkati oo heyataa kam faa mi haala kabaaru Gedeyon e Barak e Samson e Yefte e Daawuuda e annabi Samuyila, kajum e annabaabe wo66e 6ee. ³³ Been yim6e fuu, goondinal waddani dum'en jaalaade kaanankoo6e e laamoraade fooccitaare e he6ude podooje Laamdo. Kanngal waddani 6e mu66ude kundude dawaadi ladde ³⁴ e jifude giteeli gujitooji e dadude e kaafaawi mbelki. Fay so taweede 6e lo'unoo6e, 6e ke6ii semmbe, 6e worwor6e e golowole, 6e cayfitii konuuji gardi e ma66e dii.

³⁵ Saabe goondinal, yoga e rew6e ke6iri maay6e mum'en nguurtinaa.

Saabe goondinal, yim6e wo66e torraama faa maayi, calii heefidirde sako coottitee, yalla ana ke6a wuurtugol burngol moyyude ngol. ³⁶ Wo66e kasen njaayraa, piyaa dorri, e ko 6uri dum ngeyyaa na6aa ley kasu. ³⁷ Yoga ma66e mbedaa kaaye faa maayi, yoga tayiraa ngarjaawi, yoga wardaa kaafaawi. E6e njiiloo e6e boornii guri be'i e baali, 6e misikiina'en, 6e torraa6e, 6e jukkaabe jukkungo naawngo. ³⁸ Been yim6e, yiilotoo6e e ley laddeji, nabbo6e kaaye, soorotoo6e e luurooji kaaye, naatoo6e e gayde, 6e kaandaano e oo aduna.

³⁹ Be fuu 6e ke6ii seedaaku lobbo yeeso Laamdo saabe goondinal ma66e. Dum fuu e taweede, 6e ke6aali ko Laamdo fodi koo, ⁴⁰ sabi o fodanii en ko moyyi ko 6uri ko ma66e koo. O muuyi 6e laatataako hi66u6e so wanaa 6e tawdee e men.

12

No ne'ugol Joomiraado hollirta jilli mum

¹ Ndenno enen, so nii seedee'en banngal goondinal potu6e nii heewde ana pili en, ceerten e donngal fuu e luuttal lo'ortoongal en no yaafiri ngal, njaaren yeeso dow mujal no dadondirteedo nii, ² tawee hakkillaaji men ana e lisaa ardiido wadude goondinal e berde men oo, o tabantinoowo ngal duu. Kanko subii mujude leggal bardugal ngal dow seyo wonngo yeeso makko ngoo, o yawi hersa maggal. Jooni, o joodoyii jaamo Laamdo dow bimmbeere mum ndee.

³ E ley dum, ngattanee hakkille oon mujudo konnaagu luuttoo6e 6ee, yalla odon mbaasa tampude, mbaason tayude jikke e goondinal mon. ⁴ Odon caloo luuttal odon ka6a e mum, kaa on kabaaki faa yiyam dogi tafon. ⁵ Kasen duu on njeggitii oo doo waaju mo Laamdo haaldiri e moodon no 6i66e mum nii oo:

«Biyam, pati yaw ne'ugol Joomiraado ngol,
kasen duu, pati tayu jikke so mo jinji ma.

⁶ Sabi Joomiraado ne'an mo horsini fuu,

kasen duu fiyan mo nanngiri biyum fuu.»*

⁷ Muḡnee ne'ugol ngol, anndon Laamdo nanngiri on 6i66e mum. Homo woni biddo mo baam mum ne'ataa dum? ⁸ So on ngalaa e ne'ugol ngol 6i66e 6ee fuu ne'etee ngol, on nganaa 6i66e laabu6e, on nganaa 6i66e halal. ⁹ Baabiraa6e men aduna 6ee ana ne'annoo en, en teddini 6e. Ko hadata en dɔwtanaade Baabiraa6e men dow kammu oo faa 6ura no ma66e nii yalla eden nguura? ¹⁰ Baabiraa6e men ana ne'irannoo en no miilorii ana woodi e wakkatiwel seeda. Kaa Laamdo kammari faa nafa en ne'irta en, yalla eden ndeenta e mum ley senaare mum. ¹¹ Ne'ugol fuu e ley oo wakkati yoomre waddata, seynataa. Kaa caggal dum, engol waddana jabu6e ne'eede 6ee fooccitaare e jam.

¹² Ndennoo 6amtee juude mon ḡoodude dee, cemmbintinee e koppi mon di ngalaa semmbe dii. ¹³ Njokkee laawi poocitiidi, pati koyngal layoowal seeltu, ko haani dee, ngal sella.

No njeertinirta-den pati en mbaasu moyyere Laamdo

¹⁴ Tiinnee ndaaree wondirde e yim6e fuu dow jam, tewton senaare, sabi so on ngalaa nde on njiyataa Joomiraado. ¹⁵ Njeertee pati fay gooto waasa moyyere Laamdo ndee, pati fay gooto e mon laatoo hono no haako haaduko willirta nii, so raa6ira yim6e heew6e haadugol mum. ¹⁶ Njeertee pati fay gooto e mon laatoo jaahili naa adunanke no liisuwa nii, coottudo hammadiyaaku mum faa he6a ko jaama wakkatiwel gootel tan. ¹⁷ Odon anndi caggal dum, nde o yidi he6ude duwaawu baam makko ndee, o tippitaama. O 6ami nii faa o woyi kaa o hebaali dabare fuu no o waylitira ko wadaa koo.

¹⁸ Onon, on ngardaali to Laamdo hono no yim6e Israa'iila ngardunoo to haayre Siinaayi nii. Kam6e 6e ngarii to huunde waawnde memede nde yiite hu66ata e mum. Be ngari e ley nimre ni66unde tika e henndu mawndu. ¹⁹ Be nanii fuufaango buututal ngoo, kaḡum e daande toownde iwnde dow kammu ndee. Nanunoo6e nden daande 6ee fuu jaagike Laamdo pati 6eydaneen hen fay konngol gootol no poti hulde. ²⁰ Sabi 6e ndonkii waawtude ndee doo yamiroore: «Ko memi nden waawnde haayre fuu, fay so daaba, wardete kaaye.» ²¹ Goonga, ko yim6e 6ee njii koo ana hul6inii faa Muusaa e hoore mum wii: «Mi hulii sanne faa mido siḡḡa.»

²² Kaa onon, on ngarii e haayre Siyona ndee, kaḡum e ngalluure Laamdo guurdo oo, dum woni Urusaliima dow kammu oo, to mala'a'ika'en ujunaaji ujunaaji kawriti so ana mbeltoodo. ²³ On ngarii e kawrital hammadi6e 6e inde mum'en mbinndaa dow kammu 6ee, on ngarii e Laamdo carowo yim6e fuu oo, on ngarii e yonkijii foociti6e laati6e hi66u6e 6ee. ²⁴ On ngarii e Iisaa curoowo hakkunde yim6e e Laamdo ley aadi keyri ndii oo. On ngarii e yiyam makko la66inoojam, ngaddudam kabaaru 6urdo kabaaru yiyam Haabiila juppiidam oo moyyude.

²⁵ Ndennoo tiinnee pati calo-don Laamdo kaaldoowo e moodon oo, sabi salinoo6e jeertingol makko dow leydi gaa 6ee ndadaali, wanaa haala enen so en calanike jeertingol iwrungol dow kammu. ²⁶ Arannde, daande makko dimmbii leydi ndii. Jooni kaa, o fodii dum doo, o wii: «Mi dimmban ndi cilol gonngol kasen, wanaa leydi tan, kammu e leydi fuu.»† ²⁷ Ko o wii «cilol gonngol kasen» koo ana holla ko moyyinaa fuu dimmboto faa saama, yalla ko dimmbataako koo ana heddo kaḡum tan. ²⁸ Saabe dum, nde wonnoo laamu mo dimmbataako kefaten, njetten hen Laamdo, ndewren mo no weldata mo

* 12:6 Tinndi 3.11-12 † 12:26 Haggay 2.6

tawee e leydinkinaare e kulol, ²⁹ sabi Laamdo meeden oo ana wa'i no yiite halkoowe nii.

13

Haala waajuuji cakitiiɗi

¹ Keddo-don e yidondirde, sabi on sakiraa6e. ² Pati njeebee jippinde ho66e, sabi wo66e njippinii malaa'ika'en tawi anndaa ko 6e ngoni. ³ Miccitee uddaa6e 6ee hono no onon e ko'e mon oɗon uddidaa e ma66e nii. Miccitee torraa6e torra cattuɗo hono no onon e ko'e mon oɗon torridaa e ma66e nii. ⁴ Yo yim6e fuu teddin dewgal, pati jeenoyee so ngarton e lelde mon. Sabi Laamdo saran fijo6e won6e e dewgal e 6e ngalaa e dewgal fuu. ⁵ Jootte jawdi haanaa taweede e mon. Keɗɗitoree ko njogi-don, sabi Laamdo jaati wii:

«Mi teelnataa ma, mi yoppataa ma abada!»*

⁶ Saabe majjum, eden mbaawi haalde dum doo dow hoolaare:

«Joomiraado woni paabotooɗo kam,
mi hulataa.

Koɗum fuu neɗɗo waawi wafude kam?»†

⁷ Miccitee ardiibe dowde on so kaalani on konngol Laamdo 6ee. Ngattee hakkillaaji mon e battane nguurndam ma66e ɗam, jemmboon goondinal ma66e ngal.

⁸ Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keepen nii, worri hannde, non worrata faa abada duu. ⁹ Pati nja6ee waajuuji goddi ɗi on mboowaa nande naba hakkillaaji mon. Ko buri moyyude, berde mon ke6a semmbe e ley moyyere, ko wanaa jokkude sariyaaji keertiidi jaamdu. Jokku6e ɗiin sariyaaji 6ee fay huunde ke6aali hen.

¹⁰ Yottino6e sadaka gollu6e ley hukkum ceniido 6ee ndannanaaka jaamde sadaka pawiiɗo e ittirde sadaka men ndee. ¹¹ Sabi e ley nju66uki Sariya Muusaa, Jottinoowo Sadaka Mawdo waddata yiyam kirsamaaji ley nokku burɗo fuu senaade oo itta ɗam sadaka kammari luutti, kaa tewuuji majji ɗii, to caggal daaka too sumetee. ¹² Dum wadi so Iisaa duu maayoyi caggal ngeenndi faa sennira yim6e yiyam mum. ¹³ Ndennoo, njalten tawoyen mo to caggal ngeenndi too, ndoondo-ɗen hersa ka yim6e ndonndini mo kaa! ¹⁴ Sabi ga aduna gaa en ngalaa ngeenndi nduumotoondi, kaa eden tewta ngeenndi ngaroyoori ndii.

¹⁵ Iisaa ana yottinana en sadaka men jettirɗo Laamdo. Njettiren kundude men innde makko wakkati fuu. ¹⁶ Kaa pati njeebee wafude ko moyyi, ndeenton e huunde fuu, sabi ɗiin sadakaaji ana mbela Laamdo.

¹⁷ Downtano-don dowoo6e on, leydinkinano-don 6e, sabi e6e kaybi yonkiiji mon ɗii, nde wonnoo 6e kaaltoyan dum yeeso Laamdo. Accee 6e ngollira golle oo e seyo tawee wanaa e metti, sabi so 6e ngadirii dum metti nafataa on.

¹⁸ Miden jaagoo on duwaawu, sabi miden anndi hakkillaaji amen jinjaali min, nde wonnoo sago amen woni yaarude no woodi e huunde fuu. ¹⁹ Mido jaagoo on sanne nduwano-don kam, yalla Laamdo ana hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynondiral

²⁰⁻²¹ Laamdo gaddoowo jam guurtindo Joomiraado meeden Iisaa, yo wadu on hi66u6e e huunde fuu ko moyyi ko kaaje-don, yalla oɗon ngada sago mum. Yo o wadu e meeden muuyɗe makko saabe Iisaa Almasiihu. Iisaa woni

* 13:5 Fillitagol Tawreeta 31.6 † 13:6 Jabuura 118.6

duroowo baali lobbo oo, tabintiniroowo aadi nduumiindi ndii yiyam mum. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina.

²² Sakiraa6e, mido jaagoo on kettiniree dii waajuuji mujal, sabi ko kaal-mi koo yo seeda.

²³ Mido anndina on sakiike meeden Timote yoppitaama. So o yaawii yottaade gaa, min ngardan to mon.

²⁴ Miden njowta hooree6e mon 6ee e senii6e 6ee fuu. Iw6e Italiya 6ee duu ana njowta on.

²⁵ Yo hinnee Laamdo wonu e moodon, on fuu!

Bataaki Yaakuuba

Jowtaango

¹ Oo bataan ga am iwri, miin Yaakuuba maccudo Laamdo, maccudo Joomiraado men Iisaa Almasiihu, faade e cuudi baaba sappo e didi caakiidi e nokkuuje dee fuu dii. Onon e jam!

Haala goondinal e hakkilantaaku

² Sakiraa6e am horsu6e, nde torraaji di ngaladaa sii ngarii ittude koro mon, njogoree dum fuu seyo, ³ sabi odon anndi itteede koro goondinal mon rimata mujal. ⁴ Kaa noo, kinaa mujal mon satta, yalla odon laatoos hi66u6e, huunde fuu jakataa on.

⁵ Ndennoo, so gooto mon ana jakoraa hakkille, yo jaago Laamdo dokkoowo fuu oo, hokkan mo. Sabi Laamdo yo dokko mo mimsataa, mo hiitataako. ⁶ Kaa joomum jaagoroo e goondinal tawee sikkitaaki, sabi cikkitotoodo ana nanndi e bempeeje de henndu saawii e mum, so ana sogga dum yaade. ⁷ Neddo baado nii pati miila he6ude e Joomiraado fay huunde. ⁸ Neddo gadudo berde didi, anndaa ko yidi: hannde too, jannoo gaa.

Haala talkaaku e ngalunkaaku

⁹ Sakiraado goondindo so tawi yo talka, yo seyo sabi yeeso Laamdo o tedduo. ¹⁰ Kaa so tawii yo galo, ana wajibii e mum seyoo sabi Laamdo leydinii dum. Hono no piindi booyataa ley ngesa nii, arsukuntaaku duu non wa'i. ¹¹ So naange wulii, yooraa funngooji dii, piindi ndii saama, jari mum fuu yalta. Hono non jaati arsukunte oo saamirra, kabaaruuji mum fuu mbona.

Haala torraaji e jarribaaji

¹² Neddo fuu tiinnitiido ley torraaji ittooji koro mum welii hoore. Sabi nde tiinnitaare makko ndee tabiti fuu, mo he6an teddeengal gondugal e nguurndam nduumiidam, dam Laamdo fodani yi66e muudum dam. ¹³ So neddo jarribaama, pati wiya: «Laamdo jarribini kam.» Sabi fay gooto waawaa jarribinde Laamdo bone, kasen duu Laamdo jarribintaa fay gooto. ¹⁴ Kaa jarribaaji ana nannga neddo so tuuyooji mum poodii dum, nabii dum. ¹⁵ Caggal dum, so tuuyooji bondi cowiima, ndiman luuttal. Nde luuttal benndi fuu, kajarum rimata maayde.

¹⁶ Sakiraa6e am horsu6e, pati on njaayre. ¹⁷ Moyyere fuu nde ndokke-den, kulle lobbe fuu de ndokke-den, to kammu too iwranta en. Dum fuu to Laamdo tagudo naange e kooode dum iwranta en. Laamdo waylitataako, ko ni66i fuu walaa e makko. ¹⁸ Kanko muuyi so o wadi en bi66e makko, o rimtiri en konngol makko, konngol goongaraawol, yalla eden laatoos dikkuruu6e e tagoore makko ndee.

Haala nande konngol Laamdo so jokka

¹⁹ Sakiraa6e am horsu6e, ngadee hakkille e dum doo: kettinee tafon, taadon haalde, taadon tikkude. ²⁰ Sabi neddo tikkudo waawaa gollude ko foocitii yeeso Laamdo. ²¹ Ndennoo, njoppee huunde fuu ko tuunni e ko satti bonde, nja66oro-don konngol ngol Laamdo tuti e berde moodon ngol leydinkinaare. Engol waawi hisinde yonkiiji moodon.

²² Ngadee ko konngol ngol wii on, pati kaadee e hettinaade ngol tan. So wanaa dum, on tawan on njaayrii ko'e moodon. ²³ Sabi kettintoodo konngol so waasa jokkude ngol, ana wa'i hono no yeewoowo hoore mum e tintorgal so yiya no yeeso mum tagiraa. ²⁴ Caggal o yii hoore makko, o wittii, oon wakkati fuu o yeggitata no o wa'i. ²⁵ Kaa oon yeewoowo sariya ki6budo dimdinoowo oo, so tiinnike e mum, so tuugike dum, laatoto hono golliroowo konngol ngol, wanaa hono nanoowo tan so yeggita. Laamdo wadan barke e golle makko fuu.

²⁶ Neddo fuu jogoriido hoore mum yo diinanke lobbo, so tawii waawanaa demngal mum, jaayrii hoore mum, diina mum kaa duu nafataa fay huunde.

²⁷ Diina laabuka seniika do Laamdo Baabiraado men kajum woni: faabaade rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi e atiime'en ley billaare mum'en, e haybude hoore mum e tuundi aduna.

2

No arsukunte e misikiino fuu potiri e men

¹ Sakiraabe am, onon goondin6e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu Jom teddeengal, pati burdinee bi66e aadama. ² So arsukunte gadudo care kanje pariido warii do mbataton doo jooni, e so misikiino boorniido kaddule tuunnude kajum duu warii, ³ so on njii boorniido kaddule lobbe oo, ngadanon dum hakkille, njoyyinon dum e joonnde teddunde, mbiyon dum «Jooda», mbiyon misikiino oo «Dara too enne» naa «Jooda e leydi», ⁴ so on ngadirii non, on ceendaali ko'e moodon naa? On laatike saroo6e 6e miijooji bondi. ⁵ Sakiraabe am horsu6e, kettinee! Misikiina'en aduna oo 6ee wanaa Laamdo subike 6e faa hokka 6e arsukuntaaku goongaraajo, ke6aado e goondinal, 6e naata e Laamu Laamdo mo Laamdo fodani yi66e dum oo naa? ⁶ Kaa onon, on koynii misikiina'en 6ee. Tama wanaa arsukunte'en 6ee torrata on, so naba on laamu? ⁷ Wanaa kam6e mbonkotoo Iisaa mo njogi-don innde mum lobbere oo naa?

⁸ Goonga, so tawii on njokkii sariya Laamu Laamdo no Binndi dii mbiiri nii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii»,* so on njokkii dum, on ngadii ko moyyi. ⁹ Kaa so on burdinii bi66e aadama, on luuttii, sariya oo hollii on wofoo6e. ¹⁰ Sabi so neddo woofii wootere e jamirooje sariya dee, fay so jokkii keddiide dee fuu, luuttii sariya oo fuu. ¹¹ Sabi Laamdo biido «Pati jeenu», kajum wii kase «Pati jaadu hoore.» Jooni, fay so a jeenaali, so a jaadii hoore, a laatike boofudo sariya oo. ¹² Kaaldee, ngolliree hono no yim6e sardete6e sariya dimdinoowo nii. ¹³ Caroowo mo yurmataako, Laamdo yurmataako dum. Kaa jurmotoodo, walaa fuu ko o huldata sariya.

¹⁴ Sakiraabe am, tama won biyoowo e moodon «Mido goondini Laamdo.» Kodum fuu dum nafata so golle makko hollataa omo goondini? Ngal goondinal ana waawi hisinde mo naa? ¹⁵ So tawii ada jogii sakiraado gorko naa banndiraado debbo 6e laatii hasindin6e sanne sanne kotal e jaamdu jannde mum, ¹⁶ so gooto mon wii 6e: «Yo on tawoy jam, kolton kolte tekkude, jaamon faa kaaron» tawee on ndokkaali 6e ko 6e kasindini e mum koo, kotal e nguure, kodum dum nafata? ¹⁷ Goondinal e hoore mum duu non worri: so ngal waldaa e golle lobbo, ngal waatii, ngal nafataa.

¹⁸ Kaa so won biido ma: «Aan, a jom goondinal, miin, mi jom golle», nden, mi jaaboto joomu: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golle lobbo so

* 2:8 Lewinkoo6e 19.18

ada waawi. Miin duu mi hollirte gollleeji am mi goondindo.»¹⁹ Afa goondini Laamdo yo gooto naa? Gasii! Kaa fay seydaani'en ana ngoondini dum faa ebe cijna no be poti hulde!²⁰ Jaaydo! Kinaa mi holle goondinal ngal waldaa e golle nafaa fuu walaa e mum.²¹ Hono njaati men Ibarahiima wadi so nanngiraa poocitiido, wanaa golle muudum naa? O fawi biyiiko Isiyaaka e ittirde sadaka ndee faa o hirsaa dum.²² A yii goondinal Ibarahiima e golle mum fuu ana hawri, kasen duu golle makko hi66ini goondinal makko.²³ Hono nii ko Binndi dii mbii koo tabitiri: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo poocitiido»,† faa o noddiraa gido Laamdo.²⁴ Ndennoo on njii, e golle neddo nanngirtee yo poocitiido, wanaa goondinal mum tan.²⁵ Hono non Rahab, debbo piwoowo oo duu. O nanngiraa mo poocitiido kammari golle lobbo mo gollunoo oo, nde o ja66inoo nelaarabe bee so o walli dum'en hootirde laawol gonngol ndee.²⁶ Jooni nee, hono no caldi neddo maayirta so foofaango iwii e mum nii, hono non goondinal waatirta so golle lobbo iwii e mum.

3

Haala biirude demngal mum

¹ Sakiraa6e am, pati heew6e e moodon tewta laataade jannginoobe. Sabi odon anndi enen jannginoobe, so en ngadii ko boni en carete sariya naawdo faa bura yimbe wobbe bee.² En fuu eden mboofa e nokkuuje keewde. So tawii won mo mboofataa so ana haala, oo laatii neddo ki66o, baawdo durde caldi mum fuu.³ No ngadirten labaale e kundude pucci yalla ana dowtanoo en nii, hono non nabirten caldi majji duu.⁴ Yeewe laanaaji geeci dii no di poti manngu e no kene mawde nabirta di. Kaa dum fuu e taweede gurfirgel tusukel dirnata di, marsoowo di oo nafa di do yidiri fuu.⁵ Demngal duu hono non. Demngal yo salndu famardu e caldi neddo kaa engal mantaroo kulle mawde. Yeewee! Ladde no foti mawnude nii fuu, pettel yiite ana waawi sumude nde fuu.

⁶ Demngal duu yo yiite. Engal lommbii hakkunde terde, engal mo6i boneeji fuu, engal sobina terde fuu. Engal hub6iree yiite jahannama, engal suma nguurndam meeden fuu.⁷ Bi66e aadama mbiirii sii daabaaji fuu, iwde waasooji ladde e pooli e ladi faa yottaade ko woni ley ndiyam fuu.⁸ Kaa demngal, fay gooto waawaa biirude dum. Demngal haadataa haannde mum, ngal kasaara bondo, keewngal tooke bonde.⁹ Kanngal njettirten Baabiraado men Joomiraado, kanngal duu kudirten yimbe, tawi Laamdo tagi be so nanndini be e muudum.¹⁰ Jettooje e kuddi fuu ley hunduko wooto koo nii njaltata. Sakiraa6e am, wanaa non dum haani worruude.¹¹ Tama ndiyam mbeldam e ndiyam kaadudam ana mbaawi ildude e sewnde wootere? ¹² Sakiraa6e: ibbi ana waawi rimde 6ohe naa? Maangoroowi ana waawi rimde ibbe naa? Ndennoo, sewnde haadunde yaltintaa ndiyam mbeldam.

Haala hakkilantaaku iwru6o to Laamdo

¹³ Hakkilante naa paamdo ana e moodon naa? Joomum hollira dum caahu e gollleeji gadiraadi sawraare e hakkilantaaku.¹⁴ Kaa so tawii kirondiral bonngal naa haasidaaku ana e berde moodon, pati mantoro-don on hakkilante'en, dum yo yeddude goonga oo.¹⁵ Oon hakkilantaaku iwataa to Laamdo. Do aduna doo o iwata, e gidaade yonki o iwata, e seydaani

† 2:23 Puddoode 15.6

o iwata. ¹⁶ Sabi do kiram e haasidaaku ngoni fuu, njiibu e boneeji duu don tawetee. ¹⁷ Kaa hakkilantaaku iwdo to Laamdo, la66inan bernde tafon. Caggal dum, o wadda jam. Omo heewi sawraare, omo heewi newaare, omo heewi yurmeende, omo wada gollleeji lobbi. O seenndataa 6i66e aadama. Naafiigaaku walaa e makko. ¹⁸ Yi66e jam 6ee, jam aawata, foocitaare mawnde yaltanta 6e hen.

4

No yidugol aduna laatorii wajuugol Laamdo

¹ Hoto golowole e ha6ooji gondi e ley moodon dii iwi? Tama wanaa e jooteeji moodon ka6ooji e ley berde moodon dii di iwi? ² So on tuuyaama huunde on ke6ataa, dum wadi on mbaran ko'e. Odon kaasidoo on ke6ataa sago mon, dum wadi on nduddan ka6on. On ke6aali, sabi on jaagaaki Laamdo. ³ Odon jaagoo mbaason hebude, sabi anniya bondo woni ko jaagorto-don, yalla odon ke6a gidaade yonki mon tan. ⁴ Odon nanndi e jeenoobe. Tama on anndaa yidude aduna yo konnaagu Laamdo? Ndennoo, anniyiido laataade gid6 aduna fuu, wadii hoore mum konnee Laamdo. ⁵ Pati miilee Binndi dii meere kaalata: «Laamdo ana horsini ruuhu mo wadi e meefen oo sanne.» ⁶ Kaa noo, Laamdo wadanii en mooyere burnde mawnude kasen. Sabi dum Binndi dii mbiyata: «Laamdo salanto mawninkinii6e, hinnoto leydinkinii6e 6ee.»*

⁷ Ndennoo, njabanee Laamdo. Ka6on e Ibiliisa o dogan o woddoo on. ⁸ Battitee Laamdo, kanko duu o battoto on. Onon luuttu6e 6ee la66inee juude mon, onon wadu6e berde didi 6ee, la66inee berde moodon! ⁹ Noornee, cunlee, mbooyee, ngadee jaleede moodon bojji, ngadee weltaare moodon sugulla. ¹⁰ Leydinkinee e yeeso Joomiraado, o toowan on.

¹¹ Sakiraa6e, pati fay gooto e moodon no'a bannum. Neddo fuu no'udo bannum naa hiitii dum, bonkiima sariya Laamdo oo, hiitike sariya oo. So a wadii nii, a wadii hoore maa kiitotoodo sariya oo, a downtaako mo. ¹² Gooto woni darnudo sariya, oo woni Laamdo Caroowo oo: kanko tan woni baawdo hisinde naa halkude. Aan, ko ngon-daa faa kiitoo-daa tanaa maa?

No neddo haaniri wakkilde e Laamdo

¹³ Onon wiyoo6e: «Hannde naa janngo, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min ngada ton hitaande miden njaagoo, min ke6a tino», ngadee hakkille! ¹⁴ On anndaa ko wadata janngo. Kodum woni nguurndam mon? Dum cuurki 6annguki wakkatiiwel gootel tan so majji. ¹⁵ Hono nii kaannodon wiide: «So Joomiraado muuyii, min nguuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.» ¹⁶ Kaa jooni, on mawninkinike, on kaawtike. Haawtaare hono nii fuu, ana boni. ¹⁷ Dum nee, anndudo gollude golle lobbo, so gollaali dum, luuttii.

5

Haala arsukunte'en bon6e golle

¹ Jooni naneen onon arsukunte'en, mbooyee, ngadee woonda saabe torraaji kewtotoodi on. ² Jawle moodon mbonii, kaddule moodon mooyii. ³ Kanje moodon e cardi moodon sugii. Ngol sugugol laatantoo on seedaaku boneeji mon, jaama tew mon no yiite nii. Aduna warii e timmude, faa hannde odon

* 4:6 Tinndi 3.34

paggoo jawle. ⁴ Njɔɔdi gollooɔe hettuɔe gese moodon ndi cali-don yɔɔude ndii wullata. Joomiraado Jom Sembe oo nanii gullaali hettuɔe ɔee dii. ⁵ On njootaama, on mbeltike ley oo doo aduna, on paynii ko'e moodon saabe jannde kirsete-don. ⁶ On carii poocciitiido mbar-don dum, tawi waawaa daranaade hoore mum.

No nafaa mujal mawniri

⁷ Haya, sakiraaɔe, mujee faa Joomiraado oo wara. Hono no demoowo doomirta faa leydi hokka dum kettal lobbal, o mujan faa o heɔa yiiwoonde aranndeere e sakitotoonde, ⁸ onon duu mujee, tiinnitee, sabi gartol Joomiraado oo battiima. ⁹ Sakiraaɔe, pati jinɔndiree yalla oɔon mbaasa sareede. Miccinee wakkati fuu Carooowo oo ana ɔadii sanne, omo darii damal! ¹⁰ Sakiraaɔe, miccinee annabaaɔe wowlunooɔe innde Joomiraado ɔee mujii torra. Onon duu mujiree no maɔɔe nii. ¹¹ Eden mbiya tiinnitiibe ɔee mbeli hoore. On nanii tiinnitaare Ayyuuba ana haalee, kasen on njii ko Joomiraado oo faandinoo hen, sabi Joomiraado yo keewɔo yurmeende sanne, jom hinnee.

¹² Kaa ko adii huunde fuu, sakiraaɔe am, pati kunee: wanaa hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. So goonga, mbiyon goonga, so pene, mbiyon pene pati Laamɔo sara on.

Haala jaagoraade Laamɔo dow goondinal

¹³ Won torriido e moodon naa? Duwoo! Won ceyiido e moodon naa? Yettira Laamɔo jime. ¹⁴ Won jawɔo e moodon naa? Nodda mawɔe deental goondinɔe, ɔe ngujira dum nebam e innde Joomiraado, ɔe nduwanoo dum. ¹⁵ Duwaawu duworaado goondinal, kaɔum sellinan jawɔo oo, non Joomiraado imminan dum. So joomum luuttiino duu, yaafete. ¹⁶ Ndennoo, gooto fuu haalana godɔo luutti muudum, jaaganeɔe banndiraaɔe moodon Laamɔo, yalla oɔon cellinee. Naagunde Laamɔo nde nedɔo poocciitiido jaagii ana jogii baawɔe waɔde kulle mawɔe. ¹⁷ Annabi Iliyaasa yo nedɔo hono men. O ndaardi Laamɔo o duwii pati kammu toɔa. Duubi tati e lebbi jeegom, waadere tollaaki e leydi. ¹⁸ Caggal dum, o jaagii Laamɔo kasen kammu oo toɔa. Nden Laamɔo jippini toɔo, leydi fudini ko hetteteɔe.

¹⁹ Sakiraaɔe, so gooto e mon majjii laawol goonga, so godɔo wartirii dum, ²⁰ anndee gartirdo luuttudo iwde e laawol majjere hisinii yonki iwde e maayde, saabe dum, luutti keewɔi ana njaafee.

* 5:12 Hunoraade kammu woni hunoraade Laamɔo.

Bataaki Piyeer arano

¹ Miin Piyeer nelaado Iisaa Almasiihu winndi oo doo bataaki faade e mon, onon 6e Laamdo subii, laatiife ho66e e ley aduna oo, saakiibe e dee doo leyde: Ponta e Galaatiya e Kappadokiya e Asiya e Bitiniya. ² Laamdo Baabiraado men subike on hono no anndirnoo dum nii, non Ruuhu mum wadi on yimbe Laamdo, faa downtano-don Iisaa Almasiihu, yalla yiyam mum dam ana la66ina on. Yo Laamdo beydan on moyyere e jam!

Haala jikke nguurndam nduumiidam

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde ndee o rimtorii en rimtegol dida6ol saabe immitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e faa ke6en jikke duumotoodo.

⁴ Non eden mbaawi fawde jikke men dow moyyereji di Laamdo resani en dow kammu dii. Kanji, di mbonataa, di tuunnataa, di buytataako. ⁵ Laamdo reeniri on goondinal mon e ley baawde makko, faa hisina on. O lanndinike 6annginde dam kisindam e wakkati cakite aduna oo.

⁶ Odon nii ceyii hen seyo manngo, fay so jooni ana haani ley wakkatiwel gootel torraaji di ngaldaa sii itta koro mon. ⁷ Dii torraaji kollata cellal goondinal mon. Hono no kanje wadirtee e yiite faa yeewee yalla o dimo, onon duu hono non korirte-don. Goondinal mon duu ana buri kanje sabi kanje heddataako. Ndennoo on njettete, on ke6an darja e teddeengal kammari goondinal mon ngal 6annde Iisaa Almasiihu 6anngii. ⁸ Iisaa, on njiyaali dum kaa odon njidi dum. On njiyataa mo jooni, kaa odon ngoondini mo. Dum hebbini on seyo, seyo manngo dadungo hakkille, ⁹ sabi odon ke6a tino goondinal mon, dum woni kisindam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabaabe sappiibe ko fa'i e moyyere nde podana-don ndee, yeewii kasen duu tewtii faamude dam kisindam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo e ma66e oo anndinii 6e gila wakkati majjum waraali, torraaji kewtotoodi Iisaa Almasiihu e teddeengal jokkoawal hen. Annabaabe 6ee tewtii faamude nde dum wadata e no dum wadirta. ¹² Kaa Ruuhu oo hollitiino 6e oon kabaaru wanaa ko'e ma66e 6e mbaajantoono, onon 6e mbaajantoo. Joonoo, waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6ee njottinii on oon kabaaru dow baawde Ruuhu Ceniido iwdo dow kammu. Oon kabaaru, malaa'ika'en hoore ana njidi annandande dum faa sanne.

Haala nguurndam ceniidam

¹³ Dum nee, tawa odon lanndinii, odon kakkili, odon peerti gite mon! Pawon jikke moodon fuu dow moyyere nde Laamdo hokkoyta on 6annde Iisaa Almasiihu 6anngoyii ndee. ¹⁴ Bikkoy downtaniibe Laamdo, pati njokkee e gidaade yonki de ngonno-don e mum arande dee. Nden, on anndaalino goonga. ¹⁵ Jooni, laatee seniibe e huunde fuu ko ngollaton, hono no Laamdo noddudo on oo seniorii nii. ¹⁶ Sabi Binndi dii mbii: «Laatee seniibe, sabi miin mi ceniido.»*

¹⁷ Odon noddira Laamdo Baabiraado moodon, kanko woni cariroowo gooto fuu e golle mum, o burdintaa yimbe. Ndennoo ley ko ngollaton fuu, kulee mo faa do kodaaku moodon haadi e aduna. ¹⁸ Odon anndi on coottitaama yalla odon tonngitee iwde e tonngoode nguurndam mon meereejam dam tawru-don baabiraabe moodon. Ndi coottitaari wanaa

* 1:16 Lewinkoo6e 11.44-45; 19.2

huunde timmoore hono cardi naa kanje. ¹⁹ Iisaa Almasiihu soottitirii on yiyiam mum teddudam, Almasiihu nanndudo e njawdiri ndi walaa ella ndi walaa tuundi. ²⁰ Laamdo subike Almasiihu gila aduna oo tagaaka, kaa e cakite jamaanu Laamdo bannginii mo saabe moodon. ²¹ On ngoondinirii Laamdo saabe Iisaa Almasiihu mo o immintini e maayde so o hokki dum teddungal, faa goondinal mon e jikke mon fuu fawoo e Laamdo.

²² Jooni, caggal on cennirii ko'e moodon dwtanaade goonga faa njidon goondinbe see sakiraahe moodon, njidon be jilli di ngaldae e naafigaaku. Ndennoo njidondiree jilli mawdi dow bernde laa6unde. ²³ Laamdo wadi aawdi e berde mon so ndimta-don rimtegol dida6ol. Ndiin aawdi wanaa timmoori, ndiin woni konngol Laamdo guurngol duumiingol ngol. ²⁴ Sabi,

«Bii-aadama yo hudo,
dawla muudum yo piindi.
Hudo yooran, piindi solan,
²⁵ kaa konngol Joomiraado ngol
duumoto faa abada.»[†]

Ngol konngol woni Kabaaru Lobbo mo mbaaja-don oo.

2

¹ Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamma e naafigaaku e haasidaaku e joore fuu. ² No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraahe mum'en nii, hono non onon duu muuyiron non konngol Laamdo laa6ungol ngol, yalla odon mawnira saabe maggol kison, ³ sabi Binndi dii mbii: «on meedii hinnee Joomiraado.»

Haala haayre wuurnde, kanum e yimbe seniibe

⁴ Ngaree e Joomiraado, sabi kanko woni haayre wuurnde nde yimbe tippitii, kaa Laamdo subike nde, teddinii nde. ⁵ Onon duu odon mba'i hono no kaaye guurde mahirteede suudu duumiindu nii. On yottinoobe sadaka seniibe, waddanoobe Laamdo sadakaaji ruuhunkooji di mo jaabortoo saabe Iisaa Almasiihu. ⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Mi fawan e Siyona haayre doo6orde,
haayre subaande, horsunde,
kasen duu goondindo nde fuu
hersataa abada.»^{*}

⁷ Onon goondinbe see, nden haayre ana horsi e mon. Kaa be ngoondinaali see, Binndi dii mbiyanii be:

«Haayre nde mahoo6e see tippitii ndee,
kanum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii,[†]

⁸ nden haayre yimbe pergitotoo,
so nde li6a dum'en.»[‡]

Saliibe rewde konngol ngol ana pergitoo e mayre no be podiranaa dum nii.

⁹ Kaa onon, on lepol cu6aangol, on yottinoobe sadaka gollanoobe Kaananke oo, on jaalepol ceniingol, on yimbe be Laamdo subanii hoore mum, faa kaalon haala gollleeji makko lobbi, kanko woni noddudo on iwde e nimre faade e fooyre mum haayniinde! ¹⁰ Arannde on nganaano yimbe Laamdo, kaa jooni on yimbe makko. On ke6aalino yurmeende makko, kaa jooni on ke6ii yurmeende makko.

Haala dwtanaade hooreebe see

[†] 1:25 Esaaya 40.6-8   ^{*} 2:6 Esaaya 28.16   [†] 2:7 Jabuura 118.22   [‡] 2:8 Esaaya 8.14

¹¹ Sakiraaḅe am horsuḅe, on nganaa so wanaa hoḅḅe e yimḅe jananḅe e aduna oo. Saabe majjum, mido yaggina on, ngoddito-don gidaade yonki, sabi wakkati fuu eḅe ndaarta halkude yonkiiji moodon. ¹² Maree needi hakkunde yimḅe ḅe ngoondinaali ḅee, yalla fay so ḅe kappiri on bone, eḅe njiya golle moodon lobbo, ḅe teddina Laamḅo jannḅe ḅannngani ḅe.

¹³ Njabanee kaanankoḅe ḅee fuu saabe Joomiraado, gila e kaananke burḅo toowde, ¹⁴ faa e wakiilu mum nelaado faa jukka waḅooḅe ko boni, yetta waḅooḅe ko moyyi. ¹⁵ Sabi ko woni sago Laamḅo dee, muḅḅiron kundude nuykaaḅe majjuḅe ḅee golle moodon lobbo. ¹⁶ Onon jey ko'e mon, kaa kayḅee pati ḅum laatanoo on sabaabu faa ngollon golle bonḅo. Ngorron no maraaḅe Laamḅo nii. ¹⁷ Teddinee yimḅe fuu, njidee sakiraaḅe goondinḅe ḅee, kulee Laamḅo, teddinee kaananke mawḅo oo.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

¹⁸ Maccuḅe, dowtanee halfaaḅe moodon teddinon ḅum'en, wanaa halfaaḅe moyyuḅe newiiḅe ḅee tan, fay oojiḅe ḅee duu dowtanee ḅum'en, ¹⁹ sabi nedḅo mo toojaali, so torraama mupiri saabe Laamḅo, wadii ko moyyi. ²⁰ So tawii a toojudo a jukkaama batte majjum, fay so a mupii, teddeengal hongal keḅataa? Kaa so on mupii torraaji kewtiidi on ley golle mon lobbo oo, Laamḅo ana yidi ḅum. ²¹ Dum Laamḅo noddori on, sabi Almasiihu torriraama saabe mon. O hollii on laawol yalla oḅon njokka koyḅe makko. ²² Aḅada mo luuttaali, fay gooto nanaali fenaande e hunduko makko. ²³ Nde ḅe njennunoo mo ndee, o yennitaaki ḅe, nde ḅe kollunoo mo bone ndee, o giidaaki ḅe. O doomtirii ḅe Laamḅo cariroowo jaadiral oo. ²⁴ Iisaa Almasiihu e hoore mum roondike luutti meeden e caldi mum dow legal bardugal, faa maayanen luutti, nguuranen foocitaare. On cellinaama kammari barmanḅe makko. ²⁵ Arannde, on baali majjudi, kaa jooni, on ngartiraama e duroowo kayboowo yonkiiji moodon.

3

Haala moyyondiral ḅamruḅe

¹ Hono non onon rewḅe duu, dowtanee worḅe mon. Fay so worḅe mon nganaa jokkuḅe konngol Laamḅo, golle mon ana waawi waylitinde ḅe, tawee fay haala wadaali hen. ² Be njiyan no gollleeji mon laaḅiri e no teddinir-don worḅe mon. ³ Pati pare moodon laatoḅo pare jaayirḅe: moorli, sodaade e ḅoornaade kaddule jaayirḅe. ⁴ Tiidee e coḅaari cuudiindi yalla ḅerḅe mon ana coḅoroḅo sawraare e deeyere, ḅum woni coḅaari ndi timmataa. Kayri woni coḅaari teentiliindi ndi Laamḅo yidi. ⁵ Arannde, non rewḅe seniḅe parortonoo, fawḅe jikke mum'en e Laamḅo ḅee. Been njabani worḅe mum'en, ⁶ hono no Saaratu dowtanirii jom suudu mum Ibarahiima faa ana noddira ḅum kalfaaḅo nii. Onon duu, so on ngollii golle lobbo tawi kulol fuu imminaali hakkillaaji moodon, on ḅiḅḅe makko, kanko Saaratu.

⁷ Onon worḅe ḅee duu, tiidee e rewḅe mon e gondal mon ley suudu. Anndon debbo fotaa gorko doole. Teddinee ḅe sabi onon e maḅḅe fuu on reentube e moyyere wootere, ḅum woni nguurndam ngoongaraajam ḅam. Ngadiron non, pati fay huunde e duwaawuuji mon cagga e laawol.

Haala torrreede saabe laawol lobbol

⁸ Ko selli hen dee, on fuu laatee hakkille gooto, nawtondiron, gooto gooto mon fuu yida godḅo oo jilli sakiraagu, kinnondiree, leydinkino-don. ⁹ Bone, pati njobiree ḅum bone, pati njennitee jennudo on. Ko kaan-don waḅude dee,

nduwano-don joomum, sabi kammari dum Laamdo noddiri on, yalla odon ndokkee moyyere. ¹⁰ Sabi Binndi dii mbii:

«Muuydo dammitoraade nguurndam lobbam
e jalaafe belde fuu,

yo nantu demngal mum e ko boni,
nannga hunduko mum e pene,

¹¹ duurtoo ko boni wada ko moyyi,
ndaarta jam tiida e muudum.

¹² Sabi Joomiraado ana yeewa foocitiife bee,
ana hettindoo duwaawuujii mum'en,

kaa omo salanoo wadoofe ko boni bee.»*

¹³ Homo torraata on so on tiinnike e ko moyyi? ¹⁴ Kaa so tawii on torriraama saabe foocitaare, on mbelii hoore. Pati kulee yimbe bee kasen duu pati hakkillaaji moodon njiifo! ¹⁵ Teddinee Iisaa Almasiihu e berde moodon: o ceniido, o Joomiraado men. Wakkati fuu, tawa odon lanndinii jaabaade neddo fuu lamndiido on daliili jikke mo ngon-don e mum oo. ¹⁶ Njaaboree be sawraare e needi, tawee walaa fuu ko hakkille mon jijata on. Nden, fay so won ko be no'i on, naa be njenni on kammari odon njokki laawol Almasiihu lobbol ngol, yennoofo on bee tan kersata dow majjum.

¹⁷ Torreede e ley golle lobb, so tawii dum Laamdo muuyi, buri torreede e ley golle bondo. ¹⁸ Sabi Iisaa Almasiihu e hoore mum maayii cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu kammari luutti biibe aadama. Poocitiido oo maayiri saabe be poocitaaki bee, faa mo battina en Laamdo. O maayii ko yiyam makko yuppaa koo, kaa Ruuhu Ceniido immintini mo o guurdo. ¹⁹ E oo Ruuhu jaati Iisaa yaari gila ko booyi waajoyii yonkiiji uddaadi ley kasu. ²⁰ Kanji luutti Laamdo e jamaanu Nuuhu, Laamdo mujanii di ko booyi, nde Nuuhu sehannoo laana mum mawka kaa ndee. Yimbe seeda naatunoo ley laana kaa so kisi e ndiyam dam, yimbe njetton tan. ²¹ Dum hollitinnoo lootogal batisima gila waraali. E ley maggal on kisi. Lootogal batisima ngal wanaa faa itta tuundi caldi dum wadira. Ko dum wadira dee, faa nootorodon Laamdo e hakkille mo jijaali on. E immitagol Iisaa Almasiihu Laamdo hisinirta on. ²² Mo njaboyii dow kammu, kanko jooni omo joodii jaamo Laamdo. Malaa'ika'en e kaanankoofo e jogiife baawde fuu tilsinaama e rewde konngol makko ngol.

4

Haala nguurndam kesam

¹ Nde Iisaa Almasiihu wonnoo ley aduna oo ndee, torraaba. Onon duu bamon anniya hono no makko nii, lanndinane torra. Sabi torraado ley aduna seerii e luutti. ² Gila jooni faa do nguurndam mon haadi, njokkon muuyde Laamdo, celon e gidaade yonki. ³ Nguurndam mon bettiidam dam heyii on, on ngadiino ko heeferbe bee njidi fuu: nde nguurno-don njaahilaaku e gidaade yonki e sigiro e wanngiyaare e yaraawo bonngo e dewal tooruujii karmungal. ⁴ Ko noottu-don tawdeede e mabbe e oo njaahilaaku cattudo koo, haaynii be sanne, dum saabii so ebe no'a on. ⁵ Kaa be ndaroto yeeso Laamdo, lanndiniido sarde wuurbe e maaybe oo. ⁶ Dum wadi so yimbe be nguuraa jooni bee kaalanaa Kabaaru Lobbo oo, yalla fay so be cariraama

* 3:12 Jabuura 34.13-17

no yim6e fuu carirtee nii e ley caldi ma66e, e6e mbaawa wuurdude no Laamdo nii ley ruuhu.

⁷ Timmoode huunde fuu 6adike. Nantee, kakkilee ndennoo, yalla odon keddoo e wadude duwaawu jannde fuu. ⁸ Ko ardii dum fuu, njidondiron no mbaawru-don fuu sabi kammari jilli luutti keewdi ana njaafee. ⁹ Nde on njahondirii, homo fuu teddina bannndum, ko waldaa e njurjurtondirde.

¹⁰ Ko gooto e moodon fuu hebi dokke Laamdo koo, yo nafir de wo66e, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado moyyere Laamdo heewnde sifa nii. ¹¹ Kaalooowo fuu, ana haani haaldude haala Laamdo. Golloowo fuu, ana haani gollirde semmbe mo Laamdo hokki dum oo. Dum yalla Laamdo ana teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Yo teddungal e baawee ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina!

Haala seyoraade torra

¹² Sakiraa6e am horsu6e, pati torra ittoowa koro mon naawnoowa hono no yiite nii haayno on, hono no huunde nde haanaa wardi e mon nii. ¹³ Mido haalana on ceyee sabi ko ndeentir-don e Iisaa Almasiihu torraaji jooni koo, yalla odon ceyoo sanne ley ilinaali nde teddeengal makko 6annngii.

¹⁴ So on koyniraama saabe innde Iisaa Almasiihu, on mbelii hoore. Sabi Ruuhu teddeengal, dum woni Ruuhu Laamdo, ana jippoo e moodon. ¹⁵ Pati fay gooto e moodon jukkiree war-hoore e nguyka e njangu naa naatude e ko walanaa dum. ¹⁶ Kaa so gooto mon torriraama saabe yo neddo Iisaa, pati yaagoroo dum, njettee Laamdo saabe nden innde.

¹⁷ Jooni wakkati oo yottike nde Laamdo fuddata sarde yim6e. To yim6e rewo6e mo 6ee o fuddirta. So sariya oo fuddirii en enen, hono timmirta e dow 6e njokkaali Kabaaru Laamdo Lobbo 6ee? ¹⁸ Binndi dii mbii: «So hisinde fooccitiibe tiidii,

kodum hewtotoo yeddu6e Laamdo e luuttoo6e?»*

¹⁹ Ndennoo so nii fii worri, neddo fuu torraado so tawii dum Laamdo muuyi, yo faw jikke mum e Tagudo koolniido oo, heddo e wadude golle lobbo.

5

Haala waaju faade e maw6e

¹ Mido waajoo maw6e wondufe e moodon 6ee dum doo, sabi miin duu mi mawdo, mi seedinokke torraaji Iisaa Almasiihu dii, mi tawdete e teddungal 6annnginoyteengal ngal. ² Tiidee e sewre nde Laamdo halfini on ndee. Pati ndurdon nde tilsera, ndurdon nde 6ernde laa6unde no Laamdo yidiri nii. Pati ndurdon nde kammari kaalisi, ndurdon nde soobee. ³ Pati kayyinee sewre nde Laamdo halfini on ndee, kaa ngadanon sewre ndee misaalu nde njokka e mon. ⁴ Nden so Duroowo Mawdo oo 6annngoyii, on ke6an deesewal teddeengal ngal bontataa abada.

⁵ Hono non onon sukaa6e jokol6e, nja6ee yamiroore maw6e. On fuu, kollondiree leydinkinaare ley gollidal mon, sabi Binndi dii mbii:

«Laamdo salanto mawninkiniibe,
hinnoto leydinkiniibe 6ee.»*

⁶ Ndennoo, leydinkinane Laamdo Jom Semmbe oo, yalla omo toowna on so wakkati cu6aado oo yottike. ⁷ Tippee sugullaaji moodon dii fuu yeeso Laamdo, sabi omo wadani on hakkille.

* 4:18 Tinndi 11.31 * 5:5 Tinndi 3.34

⁸ Kakkilee, mbaalon e jeerngo! Sabi gajno moodon Ibiliisa ana wada yaha-warta no laddeeru yobundu nii, ana ndaara mo fadda faa jaama. ⁹ Kabitodon, tiidon e goondinal moodon, sabi odon anndi sakiraaɓe moodon saakiibe e aduna oo ɓee, kajum'en duu ana ngondi e diin torraaji.

¹⁰ Torraaji mon ɓooyan seeda. Kaa Laamɗo cattudo hinnaade en oo noddii en faa naaten e teddeengal mum duumiingal e Iisaa Almasiihu. Nden, Laamɗo bilta on, jiiɓina on, hokka on semmbe, darna koyɗe mon. ¹¹ Yo baawɗe ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynondiral

¹² Silas mo anndu-mi yo sakiraaɗo koolniido wallii kam winndande on oo ɓataaki daɓɓo, waajaade on e seedanaade on: kabaaru hinnee Laamɗo goongaraajo oo, ana worri no mbinndir-mi nii. Keddodee hen!

¹³ Deental goondinɓe gonngal Baabila, ngal Laamɗo subii no suborii on nii, engal salmina on. Marka ɓiyam oo duu ana salmina on. ¹⁴ Calmondiree salminaango wondungo e jilli.

On fuu yo on keɓu jam onon yimɓe Iisaa Almasiihu ɓee!

Bataaki Piyeer dīaḅo

¹ Oo gataaki ga am iwri, miin Simon Piyeer. Mi maccudo Iisaa Almasiihu mi nelaado mum. Mi jowtii on, onon hebuḅe goondinal hono ngal amen ngal saabe fooccitaare Iisaa Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oo. ² Yo Laamdo hebbinir on moyyere e jam e ley ko anndu-don mo koo, e ko anndu-don Joomiraado meeden Iisaa koo.

No goondinḅe kaaniri wuurdude e kulol Laamdo

³ E ley baawde Laamdo dee Iisaa hokkii en huunde fuu ko kaaja-den faa nguurden e kulol Laamdo. Iisaa wallii en anndude Laamdo, noddirdo en darja mum e moyyuki mum oo. ⁴ E ley darja makko e moyyuki makko o fodanii en moyyereji korsudi, mawdi sanne. O fodii di faa ndadon sarri bonannda mo gidaade yonki ndimi gondo e aduna oo, yalla odon ndeenta e Laamdo tagu. ⁵ Saabe dum, coobee, beydon e dow goondinal moodon ngal moyyuki, e dow moyyuki kii anndal, ⁶ e dow anndal ngal nantaare, e dow nantaare ndee mujal, e dow mujal ngal kulol Laamdo, ⁷ e dow kulol Laamdo ngol yidugol sakiraabe, e dow yidugol sakiraabe ngol jilli goongaraaji. ⁸ So dii sifaaji lobbi ana ngoodi e mon, tawee duu edi beydoo, di ngadan on beydotoobe yaade yeeso nafaobe e ley anndugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Sabi neddo fuu mo diin sifaaji ngalaa e mum yo bumdo naa pamduo jiile, sabi yeggitii Laamdo laḅbini dum e luutti mum yaḅḅiidi dii.

¹⁰ Kaa onon sakiraabe, cooboree no mbaawru-don fuu e tabintinde noddaango ngo Laamdo noddi on faade e mum ngoo e ko o subii on koo. Sabi so on ngadii dum on pergitataako abada! ¹¹ Hono nii Laamdo yaajiniranta on damal naarrugal e laamu duumiido oo, laamu Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.

¹² Ndennoo, fay so tawii odon anndi deen kulle odon jiiḅi e goonga mo keḅu-don oo, mi miccintinan on de wakkati fuu. ¹³ Mi yii ana tilsi mi finndina hakkillaaji mon faa miccito-don dum so mido heddi foofude. ¹⁴ Sabi mido anndi mi booyataa e aduna hankasen, dow no Joomiraado men Iisaa Almasiihu holliri kam nii. ¹⁵ Kaa mi wadan ko mbaaw-mi fuu, yalla so mi iwii doo, odon mbaawa miccitaade kulle dee wakkati fuu.

No haala annabaabe tabitiri e Almasiihu

¹⁶ Nde min anndini on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde mum ndee, min njokkaali fillaaji jeeḅudi iwdi e yimbe. Gite amen jaati min njiiri manngu makko! ¹⁷ O hokkaama teddeengal e darja iwde e Laamdo Baabiraado oo wakkati nde daande Laamdo jom darja mawdo oo wii: «Oo doo yo Biyam korsudo mo ceyortoo-mi.» ¹⁸ Nden daande woni nde min nani iwnde dow kammu, minen e ko'e amen, sabi miden ngondunoo e makko to dow haayre seniinde too.

¹⁹ Dum fuu beydani min kasen tayorde ko annabaabe ḅee kaalnoo koo. Odon nii ngada ko moyyi e wattude hen hakkillaaji moodon, sabi konngi maḅḅe ana wa'i no lampa pooynoowa ley nimre, faa nde fajiri fooynata, hoodere fajiri jalban ley berde moodon.* ²⁰ Kaa aranel hen fuu, anndee ko winndaa ley dewte annabaaku koo annabaajo oo loowaali dum hoore mum. ²¹ Fay nde wootere Laamdo loowaali konngol mum e ḅii-aadama dow

* **1:19** Hoodere fajiri ndee woni Almasiihu, jaaynoowo ley berde goondinḅe dum. Yeew Banngingol Yuhanna 22.16

sago bii-aadama, kaa Ruuhu Ceniido wadi so annabaabe bee kaalti konngol iwrungol to Laamdo ngol.

2

Haala annabaabe peneebe e halkaare mum'en

¹ No annabaabe peneebe ngorrunoo e ley lejol Israa'iila ngol nii, hono non waajotoobe fenoo6e ngorroya e ley moodon. Be cooran e ley moodon jannde peneere halkoore. Be njeddan fay Kalfaado ma66e coottitinoodo 6e oo. Hono non 6e poodiranta ko'e ma66e halkaare yaawnde. ² Heew6e njokkan e njaahilaaku ma66e oo, 6aman faa laawol goonga ngol bonkee kammari been waajotoobe. ³ Joote ma66e waddanan 6e haalde pene faa 6e jaagoroo on, kaa jukkungo ma66e saraama 6ooyii, halkere ma66e ana doomi 6e.

⁴ Miccitoro-don no Laamdo so66intinaali malaa'ika'en luuttunoo6e 6ee nii. Ko o wadi dee, o geyyori 6e calali o wedii 6e ley nimre jahannama faa jannde dargal. ⁵ Miccitoro-don duu no o so66intiniraali aduna arano oo nii, ko o wadi dee, o reeni Nuuhu baajotoodo fooccitaare oo e njeddon wob6e, o wayli e dow yeddoobe Laamdo 6ee ilam tuufaanu. ⁶ Laamdo sarii geelle didi Sodooma e Gomoora, o halkirii dum'en yiite faa laatii ndoondi, yalla ede laatanoo yeddoobe Laamdo waroo6e 6ee misaalu. ⁷ E ley hen, o danndii Luudu poocciitido cunjudo sanne saabe njaahilaaku bon6e 6ee.

⁸ Oon poocciitido koddunoodo e ma66e, 6ernde mum moyyunde ndee ana mettannoo jalooma beetudo fuu saabe golleeji ma66e bondi di mo yiyata e di mo nanata.

⁹ Dum fuu ana holla, Joomiraado ana waawi reenude downtaniibe dum 6ee iwde e torraaji ittooji koro ma66e, ana waawi kasen resande oopiibe 6ee jukkungo faa jannde dargal, ¹⁰ wanaa haala dogoo6e caggal gidaade yonki cobude, hoynu6e hooreyaaku Joomiraado 6ee.

Been waajotoobe fenoo6e kulataa gacce, ana kaawtii, ana mbonkoo teddu6e won6e dow kammu 6ee. ¹¹ Kaa malaa'ika'en 6ee e burde 6e semmbe e baawde fuu mbonkataako 6e faa kiitoo 6e yeeso Joomiraado. ¹² Kaa been yim6e, 6e ngalaa hakkille no daabaaji ladde njogoraaki hakkille nii, dimiraadi faa loohee mbaree. E6e mbonkoo ko 6e anndaa, dum wadi so 6e kalkirte no daabaaji mbardetee nii. ¹³ Hono non 6e ke6irta njo6di oopaae ma66e. Be gacce moodon, 6e ella moodon, sabi fay fijirde bonnde jalooma ana wela 6e. So 6e njooddike e moodon e ley kawrital jaamdu, e6e mbelee e jamma ma66e. ¹⁴ Be kaafataa yeewde rew6e janan6e, 6e njootataa wadude junuubu, koydo yonki fuu 6e koomtan dum. Berde ma66e yo mboownaade e joote, 6e hudaa6e Laamdo. ¹⁵ Be celii laawol pooccingol ngol, 6e majjii saabe ko 6e njokki laawol Balaama* bii Bosora koo, ja6udo oopaae saabe joote jawdi. ¹⁶ Oon annabaajo felaama dow luuttal mum wakkati nde ndakiwa mum haaldiri e mum daande neddo, hadi dum wadude ko nuykaado wadata.

¹⁷ Waajotoobe fenoo6e 6ee yo bulli di ngalaa ndiyam, 6e duule de henndu soggata, nimre burnde fuu ni6bude 6e ndesanaa. ¹⁸ Be ndaarii seytoraade yim6e e dow konngi mawdi 6oli. Be mbirfintinii yaltu6e ko 6ooyaali hakkunde majju6e 6ee faa 6e njokkintina dum'en gidaade njaahilaaku gonde e yonki. ¹⁹ E6e podana been ndimaaku tawee kam6e e ko'e ma66e 6e maccu6e

* **2:15** Balaama janngini kaananke ngeenndi mbiyeteendi Mo'ab oo seytaade Israa'iilankoo6e faa 6e naata e jeenu kaɓum e dewal tooruujj.

bonannda, sabi gooto fuu yo maccudo ko jaalii dum. ²⁰ So tawii e anndal Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo 6e ndadiri e tuundi aduna, so 6e mbiriftiima e mayri kasen faa ndi jaalike 6e, no 6e mbattinirta nii ana buri no arannde nii bonde. ²¹ Tawee 6e anndaalino laawol fooccitaare ngol fey buri anndude ngol faa gasa so duurtoo yamiroore seniinde nde 6e ndokkanoo ndee. ²² Ko hewtii 6e koo sellinii dii tinndi: «Rawaandu jaamtan tuurre mum.» Wiyaama kasen: «Ngiroowu lootaado talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, oo woni bataaki dida6o mo mbinndan-mi on. E ley didi dii fuu, mido yidi heydintinde e hakkillaaji mon anniyaaji lobbi faa miccito-don, ² haalaaji di annabaabe seniife kaalnoo gila ko booyi, kajum e ko Joomiraado men kisinoowo oo yamiri, ko nelaabe e mon anndini on koo. ³ Adee anndude dum doo: e jalaade cakitotoode dee, jaayroobe yim6e jokku6e gidaade yonki mum'en 6ee ngaroyan. Be njaayran on, ⁴ 6e mbiya: «Hono fodoore gartol makko ndee laatii? Sabi gila e njaatiraa6e faa jooni, huunde fuu ana worri e alhaali mum hono no worrunoo gila e fuddoode aduna nii.» ⁵ E6e ndaara yeggitidde Laamdo tagiri kammu e leydi fuu konngol muudum. O tagiri leydi ndii ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam, ⁶ e majjam kasen, aduna oo halkorii ilam tuufaanu. ⁷ E konngol makko ngol kasen, kammu e leydi jamaanu kawru-don oo ndesanaama yiite faa jannde darnagal, nde yeddu6e Laamdo 6ee kalketee ndee.

⁸ Sakiraa6e am horsu6e, pati njeggiton oo goonga: to Joomiraado, jalooma gooto ana wa'i hono no duu6i ujunere nii, kaa duu duu6i ujunere ana mba'ani mo hono no jalooma gooto nii. ⁹ Joomiraado taadintaa tabintinde fodoore mum no yoga yim6e paamirta taadugol nii, o mujando on tan sabi o yidaa fay gooto halkoo. Ko o yidi dee, yim6e fuu ngarta e makko, tuuba. ¹⁰ Kaa jannde gartol Joomiraado ndee juhuran en no gujjo juhirta nii. Oon wakkati, dillere mawnde wadan, kammu oo timman. Kudde kammunkooje fuu kalkoto ley yiite. Leydi ndii e gollleeji gonfi e mum fuu bannginte sarete.

¹¹ Haya so tawii dum fuu hono non dum halkortoo, odon kaani jokkude laawol ceniingol! Odon kaani wurdude kulol Laamdo ¹² so tawee odon ndooma odon ngolla faa jalaande Laamdo ndee warda no yaawiri nii! Oon wakkati, kammu hu66an halkoo, kudde kammunkooje fuu taayan ley yiite. ¹³ Kaa eden ndoomiri no Laamdo fodiri nii: kammu keso e leydi keyri do fooccitaare tawetee.

¹⁴ Tawee deen kulle ndoomaten, sakiraa6e am horsu6e, coobee yalla Joomiraado ana tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi on ngalaa ella. ¹⁵ Paamon mujal Joomiraado meeden ngal ana newnana on kisindam. Non sakiike men Pool korsudo oo winndirani on, no Laamdo hokkiri mo hakkilantaaku nii. ¹⁶ Non o winndiri dum e bataakiiji makko dii fuu. Bataakiiji makko dii ana njogii konngi di maanaa mum tiidi faamude, di yim6e famar6e jannde e hoy6e yonki ley goondinal mbaylitata koro mum, hono no 6e ngadirta e nokkuuje godde ley Binndi dii duu nii. Kam6e ngaddanta ko'e mab6e halkaare. ¹⁷ Kaa onon sakiraa6e am horsu6e, nde wonnoo on kumpitaama dum gila jooni, ndeentee pati bon6e 6ee na6ora on e majjere mum'en so njoppon do tabitinno-don doo. ¹⁸ Mawniron e ko anndu-don

Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo koo e ko kebu-don moyyere
mum koo! Yo teddeengal woodan mo gila jooni faa abada! Aamiina!

Bataaki Yuhanna arano

Haala Konngol dokkoowol yimbe nguurdam

¹ Miden mbinndana on haala neddo goodudo gila puɗɗoode.* Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amen, min taykike mo, min memirii mo juude amen. Kanko woni Konngol dokkoowol yimbe nguurdam. ² Nguurdam dam ɓannginaama min njii dam, ɗum saabii so miden kaalana on haala majjam. Dam nguurdam nduumiidam ngondam ɗo Baabiraado dam min ɓannginaana, dam min kaalanta on haala mum jooni. ³ Ndennoo, ko min njii e ko min nani min kaalanta on onon duu, yalla oɗon ndeentira e amen hono no min ndeentiri e Baabiraado e Biyum Iisaa Almasiihu nii. ⁴ Dum min mbinndanta on, yalla seyo men ana hiɓɓa.

No Laamɗo holliri yo fooyre

⁵ Kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala mum oo, annii: Laamɗo yo fooyre, nimre fuu walaa e mum. ⁶ So en mbii eden ndeentii e makko, kaa tawee e nimre ngon-ɗen, en penii, goonga walaa e golle men. ⁷ Kaa so e fooyre nguur-ɗen no o worri e fooyre kanko e hoore makko nii, nden en ndeentii enen e ko'e men, kasen duu yiyyam Biyiiko Iisaa laɓɓinan en e tuundi fuu. ⁸ So en mbii en luuttaali, en njaayrii ko'e men, en ngalaa e goonga. ⁹ Kaa so en njaadiranii Laamɗo luutti men, o yaafoto en, o laɓɓina en e tuundi fuu. Sabi kanko, o koolniido, o poocciido. ¹⁰ So en mbii en luuttaali, en njogorike Laamɗo yo penoowo, konngol makko naataali e men.

2

No Almasiihu laatorii ballo men

¹ Sukaabe am, mi winndanii on ɗum, pati on luuttu. Kaa so won luuttudo, eden njogii balloowo ɗo Baabiraado, oo woni Iisaa Almasiihu poocciido oo. ² Kanko hokkitiri yonki makko yalla luutti men ana njaafee, wanaa luutti men enen tan, luutti aduna oo fuu.

Haalayidondirde

³ Ko anndinta en eden anndi Laamɗo dee, haybude jamirooje mum. ⁴ Biido «mido anndi mo», tawa haybataa jamirooje makko, joomum yo penoowo, walaa e goonga. ⁵ Kaa kaybuɗo konngol Laamɗo ngol, jilli Laamɗo ana kiɓɓi e mum jaati. Nii anndirten eden jiibi e makko. ⁶ Biido ana jiibi e makko, ana haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo nii.

⁷ Sakiraabe am horsuɓe, ko mbinndan-mi on koo wanaa yamiroore heyre, yo yamiroore ɓooynde nde keɓ-ɗon gila arannde. Nden yamiroore ɓooynde woni konngol ngol nan-ɗon ngol.* ⁸ Dum e taweede, yamiroore ɓooynde nde mbinndan-mi on ndee, nde heyre duu, goonga mayre ana ɓannga e Almasiihu, ana ɓannga e mon, onon duu. Sabi nimre ana timma, fooyre jaati ndee tawi fudɗii yaaynude. ⁹ Biido e fooyre woni, tawi ana waji sakiike mum, oo kaa e nimre woni faa hannde. ¹⁰ Jidɗo sakiike mum e fooyre woni, walaa ko fergitata ɗum. ¹¹ Bajudo sakiike mum e nimre woni ana wummbiloo, anndaa to yahata sabi nimre wumnii ɗum.

* **1:1** Goodudo gila puɗɗoode oo yo Iisaa. (Yeew Linjiila ngedu Yuhanna 1.1-18 duu.) **2:7** Yamiroore ndee yo yidondirde.

Haala waasude yidude aduna

¹² Sukaaʼbe, mido winndana on
sabi luutti mon njaaforaama saabe Almasiihu.

¹³ Baabiraaʼbe, mido winndana on
sabi oʼdon anndi gooduʼdo gila e pudʼdoode oo.

Jokolʼbe, mido winndana on
sabi on njaalike Ibiliisa Bondo oo.

¹⁴ Sukaaʼbe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oʼdon anndi Baabiraado.

Baabiraaʼbe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oʼdon anndi gooduʼdo gila e pudʼdoode oo.

Jokolʼbe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oʼdon njogii semmbe,
konngol Laamdo ngol jiiʼbii e mon,
kasen duu on njaalike Bondo oo.

¹⁵ Pati njidee aduna, kapum e ko woni e mum fuu. Sabi jidʼdo aduna waawaa yidude Baabiraado. ¹⁶ Sabi huunde fuu ko woni e aduna banngal gidaaʼde yonki e ko darii e yitere e haawtaade banngal jawdi, jeyaaka e Baabiraado, dum fuu e aduna jeyaa. ¹⁷ Aduna e muuyooji mum fuu timman, kaa gadoowo sago Laamdo duumoto faa abada.

Jeertaango dow konnee'en Almasiihu

¹⁸ Sukaaʼbe am, timmoode aduna oo ʼadike. On nanii konnee-Almasiihu waran. Haya, jooni konnee'en-Almasiihu heewʼbe annii. Dum anndir-ʼden timmoode dee. ¹⁹ E men jaati ʼbe iwata, kaa ʼbe njeyanooka e men. Sabi kamʼbe, sinndo e men ʼbe njeyanoo, ʼbe keddodotono e men. Kaa dum hollata kamʼbe ʼbe fuu ʼbe njeyanooka e men. ²⁰ Kaa onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fuu oʼdon anndi goonga. ²¹ Mi winndiranaali on saabe on anndaa goonga. Ko mbinndiran-mi on dee, saabe oʼdon anndi goonga. Kasen duu oʼdon anndi fenaande fuu walaa e goonga. ²² Ndennoo, homo woni penoowo? Jeddudo Iisaa yo Almasiihu, kapum woni penoowo.† Jeddudo Baabiraado e Bajjo oo fuu yo konnee-Almasiihu. ²³ Sabi jedduʼdo Bajjo oo walanaa Baabiraado oo, ceedaniido Bajjo oo fuu ana woodani Baabiraado oo duu. ²⁴ Onon, tiidee e ko nan-ʼdon gila arannde koo. Haala ka nan-ʼdon gila arannde kaa, so jiiʼbii e mon, onon duu on jiiʼban e Bajjo oo, on jiiʼban e Baabiraado oo. ²⁵ Kasen duu, ko Almasiihu fodani en dee, nguurdam nduumiidam.

²⁶ Mi winndanii on dum banngal yimʼbe majjinoobe on. ²⁷ Kaa onon, Ruuhu Ceniido mo o hokki on oo, ana jiiʼbi e mon, fotaa ko njangine-ʼdon. Sabi Ruuhu makko oo jangginta on huunde fuu, kanko Ruuhu oo goonga o jangginta on, wanaa fenaande. Ndennoo, jiiʼbee e Almasiihu no Ruuhu mum oo jangginiri on nii.

No laatori-ʼden biʼbbe Laamdo

²⁸ Jooni sukaaʼbe am, jiiʼbee e Almasiihu, yalla eden ndardoo yeeso makko rafi kulol, pati kersen jannde gartol makko. ²⁹ So on anndii Laamdo yo poocitiido, tayoree mo golleegi mum poocitii fuu yo ʼiyiiko.

† 2:22 So neddo yeddii Iisaa yo Almasiihu, yeddii o kaananke, yeddii o kisinoowo duu.

3

¹ Yeewee no Baabiraado foti yidirdede en, faa noddire-den 6i66e Laamdo. En 6i66e mum jaati. Ko hadi aduna oo anndude en dee, o anndaa Baabiraado. ² Sakiraa6e am horsu6e, jooni en 6i66e Laamdo. Ko laatoto-den koo, 6aanginaaka tafon. Kaa eden anndi nde Almasiihu 6aangii, en nanndan e mum, sabi en njiyan mo kanko e hoore makko no o worri nii jaati. ³ Joonndoriido dum e makko fuu, la66iniran hoore mum no Almasiihu laa6iri nii.

⁴ Golludo ko boni fuu, luuttii Sariya Laamdo. Sabi gollude ko boni yo luuttude Sariya. ⁵ Odon anndi Almasiihu 6aangirii faa roondanoo en luutti men. Kajum, luutti ngalaa e mum. ⁶ Nii6udo e makko fuu, heddataako e luutti. Luuttoowo fuu, yiyaali mo, anndaa mo.

⁷ Sukaabe am, pati fay gooto majjina on! Golloowo ko foocitii yo poocitiido, hono no Almasiihu worri yo poocitiido nii. ⁸ Kaa luuttoowo yo neddo Ibiliisa, sabi Ibiliisa ana luutta gila e puddoode. Saabe majjum Bii Laamdo oo wardi faa halka gollleeji Ibiliisa. ⁹ Laatiido gii Laamdo fuu heddataako luuttude, sabi Ruuhu Laamdo ana jii6i e mum. Joomum waawaa heddaade luuttude, sabi yo gii Laamdo. ¹⁰ Ko seenndata 6i66e Laamdo e 6i66e Ibiliisa dee, mo gollataa ko foocitii fuu, wanaa neddo Laamdo. Mo yidaa sakiraa6e mum duu, hono non worri.

Haala jilli

¹¹ Oo woni kabaaru mo nan-don gila arannde oo: njidondiren. ¹² En kaanaa wa'ude no Kaabiila jokkudo Ibiliisa Bondo oo so wari mijum nii. Kodum wadi so o wari dum? O wardii dum kammari golle makko yo bondo, mo mijiiiko oo kaa yo lobbo. ¹³ Ndennoo sakiraa6e, pati kaayne-don so aduna oo wajii on. ¹⁴ Ko njid-den sakiraa6e men koo, 6aanginani en en njaalike maayde, en naatii e nguurndam. Mo yidaa sakiike mum fuu, heddiike yo maaydo. ¹⁵ Neddo fuu bajudo sakiike mum, jaadii hoore. Odon anndi jaadudo hoore, nguurndam nduumiidam walanaa dum.

¹⁶ No anndirten ko woni jilli dee, Almasiihu hokkitirii yonki mum kammari men. Ndennoo enen duu, eden kaani hokkitirde yonkijii men kammari sakiraa6e men. ¹⁷ So jogiido nguure hitaande yii sakiike mum yo kasindindo, yurmaaki dum, hono jilli Laamdo mbaawiri jii6irde e mum? ¹⁸ Sukaabe am, pati jilli men laato haala 6ola tan, njidiren golle e goonga. ¹⁹⁻²⁰ Nii anndirten e goonga ngon-den. Kasen duu so berde men pelii en, en mbaaltinan de yeeso Laamdo, sabi Laamdo 6uri de manngu, kanko woni anndudo huunde fuu.

²¹ Ndennoo sakiraa6e am horsu6e, so nii berde men pelaali en, en tawdataake e kulol yeeso Laamdo, ²² o hokkan en ko jaagi-den mo fuu, sabi en kaybii jamirooje makko, eden ngada ko weli mo. ²³ Yamiroore makko yo goondinde Iisaa Almasiihu Biyiiko oo, kajum e yidondirde hono no o yamiri en nii. ²⁴ Kayboowo jamirooje Laamdo fuu, ana jii6i e Laamdo, Laamdo duu ana jii6i e mum. Ruuhu mo o hokki en oo, kajum anndinta en omo jii6i e men.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

¹ Sakiraa6e am horsu6e, baajotoodo fuu biido Ruuhu Laamdo ana e mum, pati ngoondinee dum faa koron yalla Ruuhu Laamdo jaati woni e mum naa wanaa. Sabi annabaabe penee6e heewe6e caakike e aduna oo. ² Annii no anndirten Ruuhu Laamdo ana e neddo: ja6udo Iisaa Almasiihu warii laatike

neddo fuu, oon, Ruuhu Laamdo ana e mum. ³ Kaa mo jaɓanaali Iisaa fuu, Ruuhu Laamdo walaa e mum. E konnee-Almasiihu iwi. On nanii haala garol konnee-Almasiihu oo. Oon, ana ley aduna oo gila jooni. ⁴ Sukaaɓe am, onon, on yimɓe Laamdo, on njaalike annabaabe peneeɓe ɓee. Sabi Ruuhu gondo e mon oo furi semmbe diina gondo e aduna oo. ⁵ Been annabaabe peneeɓe, ɓe adunankooɓe. Saabe majjum, haala mbonka ɓe kaalata, aduna oo ana hettinanoo ɓe. ⁶ Enen, en yimɓe Laamdo, anndudo Laamdo fuu hettinanto en. Mo wanaa neddo Laamdo hettinantaako en. Nii ceenndirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala jilli Laamdo

⁷ Sakiraabe am horsuɓe, njidondiren, sabi jilli e Laamdo iwi. Mo jilli ngoni e mum fuu yo ɓii Laamdo, ana anndi Laamdo. ⁸ Mo jilli ngalaa e mum oo anndaa Laamdo, sabi Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. ⁹ Ko Laamdo ɓannginirani en jilli mum dee, ko o neli Biyiiko Bajjo ley aduna oo koo, yalla eden keɓira nguurndam saabe mum.

¹⁰ Ko njidu-den Laamdo koo anndintaa en jilli. Ko anndinta en jilli dee, Laamdo yidi en. E ley jilli makko dii o nelii Biyiiko faa hokkitira yonki mum yalla luutti men ana njaafee. ¹¹ Sakiraabe am horsuɓe, ko Laamdo yidiri en nii koo, enen duu, eden kaani yidondirde. ¹² Fay gooto yiyaali Laamdo abada. So en njidondirii, Laamdo jiiɓan e men, kasen duu jilli mum kiɓɓii e men.

¹³ Hono anndirten eden jiiɓi e makko, kanko duu omo jiiɓi e men? Ko o hokki en Ruuhu makko oo koo. ¹⁴ Minen e ko'e amen, min njii Bajjo oo, miden kaalana on Baabiraado oo neli mo faa o hisina aduna oo. ¹⁵ Jaɓudo Iisaa yo Bii Laamdo fuu, Laamdo jiiɓan e mum, kaɗum duu jiiɓan e Laamdo. ¹⁶ Enen, en anndii jilli di Laamdo yidi en dii, en koolike di. Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. Niiɓudo e jilli fuu, e Laamdo jiiɓi. Laamdo duu jiiɓan e mum. ¹⁷ No Almasiihu wa'i nii, hono non enen duu kaan-den wa'ude e oo doo aduna. Nii woni no jilli dii kiɓɓiri e men, pati kulen ɗannde dargal. ¹⁸ Kulol walaa ley jilli, jilli kiɓɓudi ittan kulol. Sabi kulol yo jukkungo doomi, kasen duu gondudo e kulol fuu, jilli Laamdo kiɓɓaali e mum. ¹⁹ Enen, ko o adii yidude en koo, wadi so njidondir-den. ²⁰ Biido «mido yidi Laamdo», so tawi ana waji sakiike mum, yo penoowo. Sabi mo yidaali sakiike mum mo yiyata, waawaa yidude Laamdo mo yiyaali. ²¹ Jiddo Laamdo fuu, yo yidu sakiike mum duu. Ndee doo yamiroore, Almasiihu waddani en dum.

5

Haala goondinde Bii Laamdo

¹ Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatike ɓii Laamdo. Jiddo saaraa fuu, yidan ɓiyiiko duu. ² No anndirten eden njidi ɓiɓɓe Laamdo dee, ko njid-den Laamdo so njokku-den jamirooje mum koo. ³ Sabi haybude jamirooje makko woni yidude mo. Jamirooje makko nganaa donngal, ⁴ sabi ko iwi e Laamdo fuu, jaaloto gidaade yonki. Goondinal men njaalorto-den de.

⁵ Homo jaalotoo gidaade yonki? Walaa fuu jaalotoodo gidaade yonki so wanaa goondindo Iisaa woni Bii Laamdo. ⁶ Oon woni Iisaa Almasiihu gardudo e ndiyam e yiyam.* Wanaa e ndiyam tan o wardi, o wardii e ndiyam e yiyam fuu. Ruuhu oo duu hollata dum, sabi Ruuhu oo woni goonga. ⁷ Sabi kulle tati ana kolla Iisaa woni Almasiihu, ⁸ dum woni Ruuhu e ndiyam e

* 5:6 Ndiyam dam woni ndiyam lootogal batisima. Yiyam dam ana hollita maayde Iisaa.

yiiyam, seedaaku majje oo duu yo gooto. ⁹ Efen nja6a seedaaku yim6e, kaa seedaaku Laamdo oo furi semmbe. Sabi kanko woni mo Laamdo haali haala Biyum. ¹⁰ Goondindo Bii Laamdo, hebii oon seedaaku e ley bernde mum. Mo goondinaali Laamdo, kapum jogorike Laamdo yo penoowo, sabi jabaali seedaaku mo Laamdo haali haala Biyum oo. ¹¹ Dum woni seedaaku oo: Laamdo hokkii en nguurndam nduumiidam, dam nguurndam ana e Biyiiiko oo. ¹² Goodando Bii Laamdo oo fuu, hebii nguurndam dam. Mo walanaa dum, hebaali dam.

Baynondiral

¹³ Onon goondin6e Bii Laamdo oo bee, mi winndanii on dum, yalla ofon taylora on kebii nguurndam nduumiidam. ¹⁴ Efen njogii ndee hoolaare do makko: so en nduworike huunde hakke muuyde makko, o jaabanto en. ¹⁵ Efen anndi en kebii ko nduwi-d'en koo, nde wonnoo eden anndi omo jaabanoo en duwaawu men.

¹⁶ Ndennoo, so won jiid'o sakiike mum ana luutta luuttal ngal waddantaa neddo maayde, o jaaganoo dum Laamdo, Laamdo duu hokkan dum nguurndam. Kaa won luuttal gaddoowal maayde. Mi wiyaali jaagoro-don saabe ngal luuttal. ¹⁷ Oojaare fuu yo luuttal, kaa wanaa luuttal fuu waddata maayde.

¹⁸ Eden anndi bii Laamdo fuu heddataako e luutti, sabi Bii Laamdo oo ana hayba neddo oo, Ibiliisa Bondo oo memataa mo.

¹⁹ Eden anndi en yim6e Laamdo, aduna oo fuu annii e maral Bondo oo.

²⁰ Eden anndi Bii Laamdo warii, hokkii en hakkille mo anndiren dewetedo goongaraajo oo. Jooni eden njeyaa e goongaraajo oo, sabi eden jii6i e Biyiiiko Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamdo goongaraajo oo, kanko woni nguurndam nduumiidam. ²¹ Sukaa6e am, ndeenee ko'e mon e dewetedo goddo.

Bataaki Yuhanna dīdaḅo

¹ Miin mawḁo deental goonḁinḅe winndi oo ḅataaki faade e debbo tedduḁo* mo Laamḁo subii. Miḁo jowte, aan e ḅiḅḅe maa fuu, onon ḅe njidiri-mi goonga. Wanaa miin tan yidi on, annduḅe goonga oo ḅee fuu ana njidiri on ²saabe goonga gonḁo e men, duumotooḁo e men faa abada oo. ³Laamḁo Baabiraado men e Biyum Iisaa Almasiihu yurmoto en, hokkan en moyyere e jam kammari goonga e jilli.

Haala goonga e jilli

⁴ Mi seyike sanne ko kumpitii-mi won ḅiḅḅe maa jokkirḅe goonga oo no Baabiraado yamiri en nii. ⁵ Jooni, debbo tedduḁo, miḁo ndaarde, njidondiren. Ko mbinndanana-maa-mi koo wanaa yamiroore heyre, ḁum yamiroore nde keḅu-ḁen gila arannde. ⁶ Ko woni jilli dee, haybude jamirooje Laamḁo. Nden yamiroore woni nde kaan-ḁon haybirde no nanir-ḁon ḁum gila arannde nii. ⁷ Sabi majjinooḅe heewḅe caakike e aduna oo. Be njaḅaali Iisaa Almasiihu warii laatike nedḁo. Baado no maḅḅe nii fuu yo majjinoowo yo konnee-Almasiihu. ⁸ Kaybee ko'e mon, pati golle mo ngollu-ḁon oo mursee, keḅon mbarjaari kiḅḅundi. ⁹ Sabi mo jiiḅaali e laawol Almasiihu ngol, walanaa Laamḁo. Jiiḅuḁo e maggol ana woodani Baabiraado e Bajjo oo fuu. ¹⁰ So won garḁo e mon ana waajoo ko waldaa e laawol ngol, pati njaḅḅee ḁum e ley galleeji mon, pati fay njowtee ḁum. ¹¹ Sabi jowtuḁo mo fuu, kaḅum e makko laatike gootum.

Baynondiral

¹² Ko kaan-mi haalande on koo ana heewi, mi yidaa winndande on ḁum fuu e ḁerewol. Kaa miḁo yeloo warde to mon, kaalden hunduko e hunduko, yalla seyo men ana hiḅḅa.

¹³ Haya, ḅiḅḅe sakiike maa debbo mo Laamḁo subii oo ana njowte.

---

* 1:1 Debbo tedduḁo oo e ḅiḅḅe mum yo deental goonḁinḅe gootal.

Bataaki Yuhanna tatabo

¹ Miin mawdo deental goondinbe winndi oo bataaki faade e Gayus sakiike am korsudo mo njidir-mi goonga oo.

² Sakiike am korsudo, mido yeloo kefaa neema e cellal, no hakkille maa deeyiri e Laamdo nii. ³ Hee mi seyike nde yoga e sakiraaɓe ngari kaalani kam no tiinnori-daa e goonga e no njokkir-daa mo nii. ⁴ Seyo fuu buranaa kam ko nan-mi biɓɓe am ana njokki goonga oo koo.

Haala ballal faade e sakiraaɓe

⁵ Sakiike am korsudo, golle lobbo mo ngollantaa sakiraaɓe ɓee, fay ɓe a anndaa ɓee,* ana hollita a koolniido. ⁶ Be kaalii haala jilli maa yeeso deental goondinbe. So a jokkii yooɓinde ɓe ko ɓe kasindini e laawol maɓɓe, no hawwirta e muuyde Laamdo nii, a wadan ko moyyi. ⁷ Sabi kamɓe, saabe Almasiihu ɓe immorii laawol ngol. Be ndaardaali yimɓe ɓe ngoondinaali Iisaa ɓee fay huunde. ⁸ Ndennoo, enen goondinbe Iisaa, eden kaani wallude hono been yimɓe, yalla eden ngollida e maɓɓe goonga.

No Diyoterefes e Demeteriyus ngorri

⁹ Won ko mbinndu-mi faade e deental goondinbe ngal, kaa Diyoterefes, muuydo arinde hoore mum oo, jaɓantaa kam. ¹⁰ Saabe dum, so mi warii, mi hollan ko o wadata koo e no o bonkorto min nii. Wanaa dum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe hoɓɓe ɓee, kasen duu yidube jaɓɓaade ɓe ɓee, o hadan dum, o ribba dum'en e deental goondinbe ngal.

¹¹ Sakiike am korsudo, pati jemmibu ko boni, jemmibu ko moyyi. Gadoowo ko moyyi fuu yo neddo Laamdo. Gadoowo ko boni anndaa Laamdo. ¹² Demeteriyus yo neddo lobbo sabi omo jiiɓi e goonga. Yimɓe fuu ana kaala haala makko lobba. Minen duu, miden njaɓi dum, ada anndi seedaaku amen yo goonga.

Baynondiral

¹³ Ko kaan-mi haalande ma koo ana heewi, mi yidaa winndude dum fuu e derewol. ¹⁴ Mido yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunduko e hunduko.

¹⁵ Gidiraaɓe maa wonɓe doo ɓee ana njowte. Mido jowta gidiraaɓe ɓee fuu, gooto gooto. Aan e jam!

* 1:5 Sakiraaɓe ɓee yo saakoɓe Kabaaru Lobbo oo.

Bataaki Yahuuda

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yahuuda, maccudo Iisaa Almasiihu mi mijjii Yaakuuba. Mi jowtii on, onon noddaabe horsuube e Laamdo Baabiraado men bee, onon reenaabe faa gartol Iisaa Almasiihu. ² Yo Laamdo hebbin e mon yurmeende mum e jam mum e jilli mum!

Jeertaango dow jannginoo6e fenoobe

³ Sakiraa6e am horsuube, mido yidunoo faa sanne winndande on banngal kisindam dam ndeentu-den e mum en fuu dam. Kaa jooni mi yii ana tilsi mi winnda faa mi suusina on kabano-don laawol goondinal dokkaangal seniibe fuu cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu. ⁴ Sabi won soorii6e e deental ngal, 6e jukkungo mum'en winndaa gila ko 6ooyi. Be yeddoobe Laamdo, 6e waylitoobe moyyere Laamdo ndee faa laatooyamiroore njaahilaaku, 6e yeddoobe Joomiraado men Iisaa Almasiihu Kalfaado men gooto oo.

⁵ Jooni, mido yidi miccintinde on dum doo, fay so taweede on kumpitaama faa laabi: ko Joomiraado danddi yim6e mum to leydi Misira too koo, o saktike halkude 6e ngoondinaali e ley ma66e 6ee. ⁶ Miccitoro-don duu no yoga e malaa'ika'en 6ee keddaaki do njamiranoo doo nii, ko 6e ngadi dee, 6e njoppu darde ma66e. Saabe dum Joomiraado heddi 6e ley nimre faa kiiti jannde darngal, geyyii 6e geyyelle duumiide. ⁷ Kasen duu, Sodooma e Gomoora e geelle piliide dum'en ngadirii njaahilaaku no malaa'ika'en 6ee ngadi nii, de nguurdiino e tuuyooji di kaanaa wadeede. E ley dum de laatanike yim6e fuu jeertaango jukkungo yiite duumiinge ngee.

⁸ Dum e taweede, soorii6e e mon tuugii6e ko njii e ley koydi mum'en 6ee, ana cobina caldi mum'en, ana koyna hooreyaaku Joomiraado, ana mbonkoo teddu6e won6e dow kammu 6ee. ⁹ Jaka fay Miikaa'iilu, mawdo malaa'ika'en oo, bonkaaki Ibiliisa nde 6e nduddunoo banngal ireede tew Muusaa oo ndee. O jabaali bonkaade Ibiliisa faa o wullanoo dum, ko o wii dum dee: «Yo Joomiraado hiite.» ¹⁰ Kaa 6een yim6e ana mbonkoo kudde de 6e anndaa dum'en, ko 6e anndi koo jaati woni ko halkata 6e. Dum woni tuuyooji ma66e, ana wa'i hono tuuyooji daabaaji ladde nii. ¹¹ Kaari! Be njokkii laawol Kaabiila.* Be ngadii ko'e ma66e e majjere Balaama,† yalla e6e ke6a jawdi. Be kalkoto e murtugol ma66e no Koora‡ halkorii nii. ¹² Kam6e ngoni ella kawrital jaamdu moodon, sabi ayiibe 6e jaamirta, kassen duu ko'e ma66e tan 6e killaa. Be duule de ngalaa ndiyam de kenuuli coggata, 6e ledde yaawnde de ngalaa ko tebetee, doofaade, baatude fey. ¹³ E6e yufina gacce ma66e no bemppeeje geeci piyotoode yufinirta ngufo nii, 6e koode jiilotooode, nimre burnde fuu ni66ude 6e ndesanaa faa abada.

¹⁴ Henok taanii Aadama jedda6o oo sappinoke kabaaru ma66e gila ko 6ooyi, wii:
«Yeewee Joomiraado ana warda e malaa'ika'en mum seniibe ujunaaji uju-naaji

¹⁵ faa sara yim6e fuu.

O hollitan bon6e 6ee golle mum'en fuu no foti bonde,
o hollitan 6e geddi fuu di 6een luuttoobe yeddoobe Laamdo kaali.»

* **1:11** Kaabiila yo bardo mijjum Haabiila. † **1:11** Yeew 2 Piyeer 2.15 ‡ **1:11** Gorko biyeteedo
Koora murtini yim6e Israa'ila nde Muusaa haybannoo 6e ley ladde ndee.

¹⁶ Been yimbe yo bonnoobe moyyere, woytotoobe, jokkoobe gidaade yonki mum'en, ebe mantoo, ebe mana wobbe yalla ebe keba ko be njidi.

Haala jibude nguurndam dow goondinal

¹⁷ Kaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, miccilee konngi di nelaaɓe Joomiraado men Iisaa Almasiihu ɓee cappinoo dii. ¹⁸ Nii ɓe mbiiri on: «E cakite jamaanu, jaayroobe yimbe, jokkuɓe gidaade yonki mum'en bonɗe ngaroyan.» ¹⁹ Kambe ngoni seenndoobe yimbe, miilooji adunankooji ɓe njogii, Ruuhu Laamɗo oo walaa e maɓɓe. ²⁰ Kaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, mahee nguurndam mon dow goondinal moodon cattungal senaade ngal, keddee e jaagaade Laamɗo e dow baawɗe Ruuhu Ceniido. ²¹ Keddee e jilli Laamɗo tawa oɗon ndoomti yurmeende Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu naɓoore on to nguurndam nduumiidam. ²² Njurmee yoga yimbe wonɓe e sikke, ²³ ndiwtee yoga maɓɓe iwde e yiite, ndanndon ɓe. Wobbe ɓee noo, njurmoro-ɗon ɓe e dow jeertagol, nefon fay saaya ka terɗe maɓɓe comni kaa.

²⁴⁻²⁵ Laamɗo ana waawi reenude on e tarataraade, ana waawi darnude on yeeso teddeengal mum, tawee jijoore walaa e mon, on seyiiɓe. Yo teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamɗo gooto kisinirdo en Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden oo, gila huunde fuu tagaaka faa jooni, faa abada abadin. Aamiina!

Banngingol ngol Iisaa Almasiihu 6annginani Yuhanna

¹ Dewtere ndee ana mooḡti kulle de Iisaa Almasiihu 6anngini. Laamḡo 6annginani mo dee kulle faa o holla maccuḡe mum 6ee ko warata 6ooyataa. Iisaa neli malaa'ika mum faa humpita ḡum maccuḡo makko Yuhanna. ²Oon duu seettiima huunde fuu ko yii, ḡum woni, o haalii konngol Laamḡo ngol, o seedii e dow Iisaa Almasiihu oo huunde fuu ko o yii. ³Nedḡo fuu jannguḡo ndee dewtere annabaaku welii hoore. Nedḡo fuu kettiniidḡo nde so jokki ko winndaa e mayre koo welii hoore, sabi wakkati mo kulle dee ngadata oo 6adiima.

Misaalu faade e deente goondinḡe jedḡi

⁴ Miin Yuhanna winndi oo ḡoo 6ataaki faade e deente jedḡi goondinḡe gonḡe e leydi Asiya dee. Yo on keḡu moyyere e jam iwde e Laamḡo gooduḡo, goodunooḡo, garoowo oo, iwde e ruuhuuji jedḡi gonḡi e yeeso bimbeere makko laamu ndee ḡii, ⁵⁻⁶ iwde e Iisaa Almasiihu, seedee koolniidḡo e dow kulle dee oo, arano e wuurtineede hakkunde maayḡe, laamiidḡo kaanankooḡe aduna oo.

Yo teddeengal e baawḡe ngoodan Iisaa faa abada, kanko yidi en so o yuppi yiyyam makko, o tonngiti en iwde e tonngoode luuttal, o wadi en jeyaabe e laamu, o wadi en yottinoobe sadaka faa ngollanen Laamḡo Baabiraado makko oo! Aamiina.

⁷ Taykee, omo wara e duule.

Yimḡe fuu njiyan mo,
fay yuwnooḡe mo 6ee,
lepi aduna fuu cunḡan saabe makko.
Hono non laatortoo! Aamiina.

⁸ Joomiraado men Laamḡo, gooduḡo, goodunooḡo, garoowo, Jom Baawḡe oo, wii:

—Miin woni arano, miin woni cakito.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ana teddiniree

⁹ Miin woni Yuhanna sakiike mon deentudḡo e mon torraaji, deentudḡo e mon laamu Iisaa Almasiihu, e mujididḡo e mon muḡal makko. Mi rib-banooma yaade ruunde wiyeteende Patamos saabe ko mbaajii-mi konngol Laamḡo ngol e ko ceedanii-mi Iisaa koo.

¹⁰ E ley Nalaande Joomiraado ndee,* keew-mi Ruuhu, nan-mi caggal am daande tekkunde no daande buuttal nii ¹¹ ana wiya:

—Ko njiyataa koo, wadu ḡum dewtere, neldaa nde deente goondinḡe jedḡi dee: deental Efeesunkooḡe e deental Simirnankooḡe e deental Pergamenkooḡe e deental Tiyatirankooḡe e deental Sardesankooḡe e deental Filadelfinkooḡe e deental Lawdikiyankooḡe.

¹² Njeeyii-mi yalla midḡo yiya kaalḡoowo e am oo, njii-mi moottilaaji kanḡe jedḡi, ¹³ nanndooore nedḡo ana hakkunde majji, ana 6oornii saaya, ana haḡḡi ganndilaawol kanḡe e becce mum. ¹⁴ Leeḡi hoore makko ana ndawni far no haabu, naa no 6iraadam nii, gite makko ana njaaynira no metangal yiite nii, ¹⁵ koyḡe makko ana ḡelkira no jakawalle jalbirta so wadaama e yiite faa wojji

* **1:10** Nalaande Joomiraado ndee woni pannde alan.

coy nii, kasen duu daande makko ana wa'i no dillere ndiyam keewdam nii. ¹⁶Omo jogii e junngo makko jaamo ngoo koode jeddi, kaafaawi ki banngееji mum didi fuu mbeli ana yalta e hunduko makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta hakkunde naange nii.

¹⁷Nde njii-moo-mi ndee, caamu-mi yeeso makko mbaa-mi no maaydo nii. O fawi junngo makko jaamo e am, o wii:

—Pati hul! Miin woni arano, miin woni cakito, ¹⁸miin woni guurdo oo. Mi maayiino, kaa mido nii wuuri faa abada. Miin jogii baawde dow maayde e baawde dow laakaraa. ¹⁹Ndennoo, winndu ko njiyataa koo, dum woni ko wadata jooni koo e ko waroyta caggal mum koo. ²⁰Anni sirri koode jeddi de njiyataa e junngo am jaamo dee, kanum e moottilaaji kanje jeddi: koode jeddi dee yo malaa'ika'en deente goondinbe jeddi dee, moottilaaji kanje jeddi dii yo deente goondinbe jeddi dee.

2

Haala bataakiiji faade e deente goondinbe jeddi

Bataaki faade e Efeesunkoo6e

¹—Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe won6e Efeesu, mbiyaa: «Anni haalaaji jogiido koode jeddi e junngo mum jaamo, jahoowo hakkunde moottilaaji kanje jeddi:

²Mido anndi golleeji maa e mujal maa ley tampere. Mido anndi a hokkataa bon6e bee laawol, a ittii koro innditirtee6e nelaa6e bee a tawii 6e feno6e. ³A jom mujal, a torraama saabe innde am, dum e taweede yonki maa jawaali. ⁴Kaa mido felire dum doo: a yoppii jilli maa di njogino-daa arannde dii. ⁵Ndennoo miccitta no ngorruno-daa gila a saamaali. Tuubu, ngolliraa no ngollirno-daa arannde nii! So wanaa dum, so a tuubaali, mi waran e maa mi itta moottila maa e nokku mum.

⁶Kaa mido yarrani maa dum doo: ada waji golleeji jokku6e Nikola no mbajir-mi di nii. ⁷Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamde 6i66e lekki nguurndam ndariiki e alijenne Laamdo kii.»

Bataaki faade e Simirnankoo6e

⁸—Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe won6e Simirna, mbiyaa: «Anni haalaaji biyeteedo arano e cakito, maaynoodo so wuurti oo:

⁹Mido anndi torra maa e baasal maa, tawee nee a arsukunte. Mido anndi bonno6e innde wiyoo6e e ko'e mum'en 6e Yahuudiyankoo6e tawee 6e nganaa. Ko 6e ngoni dee, 6e deental rewoo6e Ibiliisa. ¹⁰Pati hul torra badiido hewtude ma. Tayka, yoga mon Ibiliisa wedoto dum ley kasu faa tewta seytaade on. On torrete balde sappo. Yo a laato koolniido faa maayde tawe hen, mi hokke teddeengal gondungal e nguurndam nduumiidam.

¹¹Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, maayde dido6ere ndee memataa dum fey.»

Bataaki faade e Pergamenkoo6e

¹²—Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe won6e Pergame, mbiyaa:

«Anni haalaaji jogiido kaafaawi ki banngееji mum didi fuu mbeli:

¹³Mido anndi nokku do kodu-daa, do Ibiliisa laamii doo. Ada tiidi e innde am, a yankiraali goondinal maa e am fay wakkati nde Antipas seede am koolniido oo waraa ley mon ndee, dum woni do Ibiliisa hodi doo.

¹⁴ Kaa won pelooje seeda de njogani-maa-mi: ada mujana yimbe wonbe hakkunde mon nanndube e Balaama. Kanko janngini Balaka seytaade Israa'iilankooɓe faa jeena kapum e jaamde tewuuji cakkanaadi tooruuji. ¹⁵ Nii, jokkuɓe yimbe Nikola ngorri hakkunde mon, jannde maɓɓe e golleeji maɓɓe fuu potu. ¹⁶ Ndennoo tuubu, so wanaa dum, mi waran e maa jooni, mi haɓira e maɓɓe kaafaawi ngonki e hunduko am kii. ¹⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamdu suudiindu wiyeteendu < maanu >, mi hokkan dum kaayel danewel binndaangel innde heyre nde fay gooto anndaa so wanaa dokkaado dum.»

Bataaki faade e Tiyatirankooɓe

¹⁸ –Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Tiyatira, mbiyaa: «Annii haalaaji Bii Laamdo mo gite mum njalbirta no metangal yiite, mo koyde mum delkirta no jakawalle jarnaado nii:

¹⁹ Mido anndi golleeji maa e jilli maa e goondinal maa e ballal ngal ngadan-daa wobbe, kapum e mujal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiiɗi dii buri aranndeeji dii heewde. ²⁰ Kaa mido felire dum doo: ada mujana Yesabel, oo debbo biyoowo hoore mum annabaajo. Omo hoomta maccuɓe am omo janngina dum'en fijirde e jaamde tewuuji cakkanaadi tooruuji. ²¹ Mi hokkii mo wakkati no mo tuubira, kaa o jaɓaali tuubude iwde e fijirde makko ndee. ²² Saabe majjum mi wedoto mo dow leeso naawalla. Fijidoobe e makko ɓee duu, so tuubaali iwde e laawol makko ngol, torrete torraaji mawɗi, ²³ mi halkan ɓiɓɓe makko duu. Deente goondinbe dee fuu anndan miin woni ittoowo koro hakkillaaji e berde, kasen duu mi yoban gooto e mon fuu hakke golle mum. ²⁴ Kaa onon Tiyatirankooɓe heddiibe be njokkaali ngol laawol ɓee, ɓe ngolliraali ko yoga inndirta < sirriiji Ibiliisa luggi >, mido wiya on: walaa donngal gonngal ngal pawan-mi e mon ²⁵ so wanaa yo on tiidu e ko njogi-don koo faa nde ngar-mi fuu. ²⁶⁻²⁸ Jaaliibe – dum woni wadoobe sago am faa timmoode ɓee – mi hokkan dum'en baawde de keɓu-mi e Baabiraado am dee, faa ɓe ndurda jaaleji dii loocol naawngol, ɓe pusira di no mahoowo loode fusirta loode nii. Mi hokkan ɓe hoodere fajiri ndee duu. ²⁹ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! »

3

Bataaki faade e Sardesankooɓe

¹ –Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Sardes, mbiyaa: «Annii haalaaji jogiido ruuhuujii Laamdo jeddi e kooɓe jeddi:

Mido anndi golleeji maa, ada wiyee a guurdo, tawee nee a maaydo. ² Jeerta cemmbindinaa seeda mo njogi-daa oo gila waataali, sabi mi tawaali fay gooto e golleeji maa ana hiɓɓi yeeso Laamdo am. ³ Ndennoo, miccita no keɓir-daa e no nanir-daa Kabaaru Lobbo oo, tuubu ngolliraa mo. So a jeertaaki, mi warden no gujjo nii, kasen duu a anndataa wakkati mo ngaran-mi maɓɓude ma. ⁴ Kaa noo, ada jogii do Sardes doo yimbe ɓe tuunninaali kaddule mum'en. Be ɓoornotoo kaddule daneeye ɓe njaada e am, sabi eɓe kaandi hen. ⁵ Hono non, jaaliido fuu ɓoornortoo kaddule daneeye. Abada mi tosataa innde mum e dewtere nguurndam ndee. Mi seedoto omo jeйдаa e am yeeso Baabiraado am e malaa'ika'en mum. ⁶ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

Bataaki faade e Filadelfinkoo6e

7 –Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Filadelfi, mbiyaa: «Annii haalaaji ceniido goongirante, mo cokitirgal Daawuuda kaananke oo woni e junngo mum. So o udditii fay gooto uddataa, so o uddii fay gooto udditataa.

8 Mido anndi golleeji maa. Tayka, mi udditii damal yeeso maa ngal fay gooto waawaa uddude. Aan e famdude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraali innde am. 9 Haya, mi neldete jeyaa6e e deental rewoo6e Ibiliisa wiyoo6e e ko'e mum'en 6e Yahuudiyanloo6e tawee 6e feno6e, 6e nganaa. Mi dooldinan 6e 6e ngara 6e kujidoaya e koyde maa. Nden 6e paaman mi yidii ma. 10 Ko njamir-maa-mi mujaa koo, a mujii sanne. Saabe dum, mi reenete e wakkati nde billaare warata horde aduna faa itta koro yim6e fuu. 11 Mi 6adike warde. Tiidu e ko njogi-daa koo pati fay gooto teeta deesewal maa jaalogal. 12 Jaaliido fuu, mi wadan dum nuygal ley suudu Laamdo am seniindu, o yaltataa e mayru abada. Mi winndan e mum innde Laamdo am e innde ngalluure Laamdo am, dum woni Urusaliima keso iwoowo dow kammu to Laamdo am so jippoo oo, mi winndan e mum innde am heyre ndee. 13 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo!»

Bataaki faade e Lawdikiyankoo6e

14 –Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Lawdikiya, mbiyaa:

«Annii haalaaji biyeteedo Aamiina oo, seedee koolniido goongirante, layli tagoore ndee fuu:

15 Mido anndi golleeji maa, a wulaa a 6uu6aa. Yo a laato guldo naa 6uu6udo! 16 Nde wonnoo ada forri a wulaa a 6uu6aa, mi tuttete iwde e hunduko am. 17 Ada wiya: « Mi galo, mi moo6tii jawle, mi hasindinaa e fay huunde. » Tawee nee, a anndaa a jaaddo hoore a jurminiido a baasudo a bumdo a koldo! 18 Mido waaje: soodu e am kanje la66iniraado yiite, yalla ada he6a jawdi, coodaa e am kaddule daneeye 6oorno-daa, yalla ada suura hersa terde maa 6ole dee, coodaa e am nebam nguujaa gite maa yalla jiile maa ana laa6a. 19 Miin, mido fela mido ne'a yim6e 6e njidu-mi. Ndennoo, darana ko moyyi, tuubaa! 20 Hettina, mido nii darii e damal mido salmina. Neddo fuu nando daande am so udditi, mi naatan galle mum, mi jaamda e mum. 21 Jaaliido fuu, mi hokkan dum jooddaade e am dow bimmbeere am laamu, no miin duu njaalorii-mi so njooddii-mi e Baabiraado am dow bimmbeere mum nii. 22 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo!»

4*Haala damal udditiingal dow kammu*

1 Caggal dum, njii-mi damal ana udditii dow kammu. Daande nde nanunoo-mi arannde wa'unde no buututal nii ana haalda e am, ana wiya:

–Nabbu ngaraa doo, faa mi holle ko haani laataade caggal dum doo.

2 Don e don, keew-mi Ruuhu, njii-mi bimmbeere laamu to dow kammu too, neddo gooto ana joodii dow mayre. 3 Joodiido oo, mbaadi mum ana jalbira no haayre yaspa, ana wojjitira no haayre sardis, ci6o-ci6ongal ana filii bimmbeere ndee ana jalbira no haayre emerooda nii. 4 Bimmbeere ndee, bimmbeeje laamu noogay e nay ana pilii nde, maw6e noogayon e nayon ana njoodii dow majje, ana 6oornii kaddule daneeye, tennaade caniraade

kanje ana e ko'e ma66e. ⁵ Maje e sawtuuji e gidaali ana njalta e bimmbeere laamu ndee, cunkume jeddi ku66ooje ana yeeso mayre doo, deen ngoni ruuhuui Laamdo jeddi dii. ⁶ Ko wa'i hono weendu laa6undu tal nanndundu e timtorgal ana foocii yeeso mayre.

Kudde nay guurde jogiide gite keewde yeeso e caggal fuu, ana hakkunde mayre e sera mayre. ⁷ Huunde wuurnde aranndeere ndee ana wa'i no rawaandu ladde nii, didobere ndee ana wa'i no ngaari nii, tato6ere ndee, yeeso mum ana wa'i no yeeso neddo nii, nayobere ndee ana wa'i hono no ciilal diwoowal nii. ⁸ Wootere e kudde nay guurde dee fuu ana jogii biifoole jeegom, wooto fuu ana jogii gite keewde ley e dow fuu. Jemma e jaalooma fuu de celataa e yimde, ede mbiya:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido

yo Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
goodunoodo, goodudo, garoowo oo!»

⁹ Kudde nay guurde dee ana njimana joodiido dow bimmbeere laamu, guurdo faa abada oo, jime teddungal e darja e jettooje. ¹⁰ Nde 6e ngadata dum fuu, maw6e noogayon e nayon 6ee kippoto e leydi yeeso joodiido e bimmbeere oo, cujidana guurdo faa abada oo, njoyyina tenngaade mum'en yeeso bimmbeere ndee, mbiya:

¹¹ «Joomiraado amen, Laamdo amen,
aan haandi e hebude darja e teddungal e baawde,
sabi aan tagi kulle dee fuu
e muuyde maa de laatorii, de tagiraa.»

5

Haala dewtere Laamdo e kaando udditinde nde

¹ Caggal dum, njii-mi e junngo jaamo joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo dewtere nde dow mum e ley mum winndaa, uddiraande pedoode jeddi maandude. ² Non njii-mi malaa'ika jom sembe ana ooynoo e daande toownde, ana wiya:

—Homo haandi e fettude pedoode dee uddita dewtere ndee?

³ Fay gooto walaa dow kammu walaa dow leydi walaa ley leydi kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ley mayre. ⁴ Ngullu-mi gullaali cattudi, sabi he6aaka kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ko woni e mayre.

⁵ Non gooto e maw6e 6ee wii kam:

—Pati woy! Rawaandu ladde haliindu jeyaandu e suudu baaba Yahuuda nduu, iwundu e Daawuuda nduu, jaalike. Endu waawi fettude pedoode jeddi dee, ndu uddita dewtere ndee.

⁶ Nden njii-mi Njawdiri ana darii hakkunde bimmbeere ndee, kudde nay guurde dee e maw6e 6ee ana pilii ndi. Endi nanndi e kirsanoondi. Endi jogii luwe jeddi e gite jeddi, dum woni ruuhuui Laamdo jeddi neleteedi e aduna oo fuu dii. ⁷ Ndi yehi nanngoyde dewtere ndee e jaamo joodiido dow bimmbeere ndee oo. ⁸ Ko ndi nanngi dewtere ndee koo, kudde nay guurde dee e maw6e noogayon e nayon 6ee cujidi yeeso mayri. Gooto e ma66e fuu ana jogii hoddu e urdude kanjeere heewnde uurdi, dum woni duwaawuui seniibe 6ee. ⁹ Hedde e6e njima jimol kesol e6e mbiya e maggol:

«Aan haani 6amde dewtere ndee

pettaa pedoode mayre,

sabi a hirsanooma,

a soottitanike Laamdo yim6e

e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalejol fuu e lejol fuu,

yiiyam maa coottitori-daa 6e,
yalla e6e tawdee e Laamdo.

¹⁰ A wadii 6e kaanankoo6e e yottinoo6e sadaka Laamdo meeden oo,
6e laamoo aduna oo.»

¹¹ E ley holleede am, nan-mi daade malaa'ika'en heew6e, ujunaaji ujunaaji.
E6e pili bimmeere ndee e kudde guurde dee e maw6e 6ee, ¹² e6e njima e6e
toowna daade ma66e:

«Njawdiri kirsanoondi ndii
ana haandi e he6ude baawde e jawdi
e hakkilantaaku e semmbe
e teddungal e darja e jettooje!»

¹³ Non nan-mi huunde fuu ko tagaa ko woni dow kammu e ko woni dow leydi
e ko woni ley leydi e ko woni dow geeci e ko woni e mum'en fuu, ana wiya:

«Jettooje e teddungal e darja e baawde
ngoodanii joodiido dow bimmeere ndee oo
e Njawdiri ndii faa abada!»

¹⁴ Kudde nay guurde dee njaabii:
—Aamiina!

Maw6e 6ee duu, kippii e leydi kujidani 6e.

6

Pedoode jeddi

Haala fettugol fedoode arandeere: jaalogal

¹ Oon wakkati, yeew-mi non njii-mi Njawdiri ndii fettii wootere e pedoode
jeddi dee. Nan-mi wootere e kudde nay guurde dee ana iidina daande mum
no gidaango nii, ana wiya:

—War gaa!

² Yeew-mi, njii-mi puccu daneejo. Baddiido mo oo ana jogii laajjal, o hokkaa
tenngaade laamu, o yaari no jaalotoodo nii o jaaloto duu.

Haala fettugol fedoode didobere: barondiral

³ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode didobere ndee, nan-mi huunde
didobere ndee ana wiya:

—War gaa!

⁴ Non puccu goddo boddejo yalti. Baddiido mo oo hokkaa kaafaawi mawki,
o hokkaa baawde yalla omo itta jam e aduna oo, faa yim6e mbarondira.

Haala fettugol fedoode tatobere: tiidalla

⁵ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode tatobere ndee, nan-mi huunde
wuurnde tatobere ndee ana wiya:

—War gaa!

Njii-mi puccu 6aleejo. Baddiido mo oo ana jogii peesorgal e junngo mum.

⁶ Nan-mi ko wa'i no daande neddo iwii hakkunde kudde nay guurde dee, ana
wiya:

—Munnabi alkama naa munnabiije tati gawri waarata e njo6di golle
jalooma. Kaa pati mursee nebam dam e peguujam dam.

Haala fettugol fedoode nayobere: maayde

⁷ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode nayobere ndee, nan-mi daande
huunde wuurnde nayobere ndee, ana wiya:

—War gaa!

⁸Yeew-mi, njii-mi puccu oolo. Badđiido mo oo ana wiyee Maayde, laakaraa ana jokki e makko. Be ndokkaa baawde dow nayoɓere aduna oo faa 6e mbarda yim6e kaafaawi e yolbere e albalaawuujj e daabaaji ladde.

Haala fettugol fedoode joyoɓere: wardaabe saabe seedaaku mum'en

⁹Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode joyoɓere ndee, njii-mi to ley ittirde sadaka too yonkiiji wardanoobe saabe konngol Laamdo ngol e seedaaku mo 6e ceettii oo. ¹⁰Be eewnii faa toowi, 6e mbii:

—Joomiraado ceniido goongirante, faa mande ndoomu-daa sarde yim6e won6e e aduna oo 6ee faa njobto-daa yiyyam amen dam?

¹¹Gooto e ma66e fuu hokkaa saaya ndaneewa, 6e mbiyaa 6e powta seeda tafon, faa adadu sakiraabe ma66e, gollidii6e ma66e fodanaabe wareede no ma66e nii 6ee, ki66a.

Haala fettugol fedoode jeegobere: jalooma mawdo

¹²Nden njii-mi Njawdiri ndii fettii fedoode jeegobere ndee. Non leydi dimmbii dimmbagol manngol, naange ngee ɓawliri no kaasa ɓaleewa nii, lewru nduu fuu wojiiri no yiyyam nii, ¹³koode kammu dee caami e leydi no 6i66e ibbe kecce caamirta so henndu mawndu wibbii. ¹⁴Kammu oo iwi, taggiraa no daago taggirtee nii, kaaye e duude fuu doofaa iwde e nokkuuje mum'en. ¹⁵Nden kaanankoo6e aduna e yim6e teddu6e e hooree6e sordaasi'en e arsukunte'en e jom'en semmbe e rim6e e riimay6e fuu cuudii e loowi kaaye, kaɓum e hakkunde kaaye. ¹⁶Hedde e6e mbiya loowi kaaye dii e kaaye dee:

—Caamee e amen! Cuudon min e gite joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo, kaɓum e tikkere Njawdiri ndii! ¹⁷Sabi jalooma mawdo tikkere ma66e ndee yottiima, homo waawi dadude?

7

Haala yim6e 144 000 wadaabe maande Laamdo

¹Caggal dum, njii-mi malaa'ika'en nayon ana ndarii e paale nay dee. Be cakkii kenuuli aduna nay dii, pati mbifa wanaa e leydi wanaa e geeci wanaa fay e lekki. ²Njii-mi kasen malaa'ika goddo iwruɗo funnaange ana jogii gadirgal maande Laamdo guurdo oo ngal. O eewnii daande toownde faade e malaa'ika'en nayon hokkaa6e baawde torrude leydi e geeci. ³O wii 6e:

—Pati mbonneey leydi ndii e geeci oo e ledde dee tafon, faa nde keɓu-den wadude maandeeji e tiide maccu6e Laamdo meeden 6ee.

⁴Non nan-mi adadu wadaabe maande e dow tiide mum'en 6ee: e6e mbaara e ujunaaji teemedere e ujunaaji capande nayon e ujunaaji nayon (144 000) iw6e e cuudi Israa'iilankoo6e 6ee dii fuu:

⁵iw6e e Yahuuda yo ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Ruuben, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Gada, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁶iw6e e Asiira, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Naftali, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Manaasa, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁷iw6e e Simeyon, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Lewi, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Isakar, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁸iw6e e Jebulon, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Yuusufu, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Benjamin duu, ujunaaji sappo e didon (12 000),
cuudi baaba dii fuu ngadanaama maande.

No yimbe leni fuu njettirta Laamdo

⁹ Caggal dum, yeew-mi, njii-mi jamaa keewdo mo limataako iwdo e yimbe lenol fuu e suudu baaba fuu e jaalenol fuu e demngal fuu ana darii yeeso bimmbeere laamu ndee e Njawdiri ndii. E6e boornii saayaaji daneegi, ca6e tamarooje ana e juude ma66e. ¹⁰ E6e ilina, e6e mbiya:

—Kisindam dam to Laamdo men joodiido dow bimmbeere laamu ndee iwra, kaɗum e Njawdiri ndii.

¹¹ Malaa'ika'en 6ee fuu pilii bimmbeere ndee, maw6e 6ee e kudde nay guurde dee fuu kippii e leydi ana cujidana Laamdo, ¹² ana mbiya:
«Aamiina!

Jettooje e darja e hakkilantaaku e jaarooje
e teddungal e baawde e semmbe,

fuu ngoodanii Laamdo meeden faa abada!»

¹³ Non gooto e maw6e 6ee lamndii kam:

—Ho6e ngoni 6ee yimbe boornii6e saayaaji daneegi? Hoto 6e iwi?

¹⁴ Mbii-moo-mi:

—Moobbo, aan woni anndudo.

O ja66itii o wii kam:

—Kam6e ngoni iw6e e torra mawdo tawi e6e ndeenii. Be loonnii saayaaji ma66e, 6e ndawnirii dum'en yiyam Njawdiri ndii.* ¹⁵ Dum saabii so 6e keddoto yeeso bimmbeere laamu Laamdo ndee, 6e ndewa mo jemma e jalooma ley suudu makko seniindu nduu, kasen duu, joodiido e bimmbeere laamu ndee oo huuran e ma66e hukkum mum. ¹⁶ Be njolbataa, 6e domdataa, naange tappataa 6e, fay nguleefi ngooti yottataako 6e. ¹⁷ Sabi Njawdiri ngonndi e hakkunde bimmbeere laamu ndii duran 6e, juurna 6e e cewle ndiyam ndokkoojam nguurndam. Laamdo soccan gondi gite ma66e fuu.

8

Haala fettugol fedoode jeddobere: deyyere mawnde

¹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode jeddobere ndee, kammu oo deyyinii teen ko waarata e feccere leer. ² Non njii-mi malaa'ika'en njeddōn darii6e yeeso Laamdo 6ee ndokkaama buutute jeddi.

³ Malaa'ika goddo jogiido urdude kanjeere daroyii banngite ittirde sadaka. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkodoo dum e duwaawuuji seniibe, o yottina di dow ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso bimmbeere laamu ndee. ⁴ Cuurki uurdi ndii njabbidi e duwaawuuji seniibe 6ee iwde e junngo malaa'ika dariido yeeso Laamdo oo. ⁵ Malaa'ika oo 6ami urdude ndee, hebbini nde yiite e ley ittirde sadaka ndee, wedii nde e leydi. Non gidaali e dillereegi ngadi, maje maji, kasen leydi dimmbii.

Buutute jeddi

⁶ Caggal dum, malaa'ika'en njeddōn jogiibe buutute jeddi 6ee lanndinani fuufude de.

Haala buututal arandeewal

* **7:14** Maanaa 6e ndawnirii saayaaji ma66e yiyam, dum woni luutti ma66e fuu njaafaama.

⁷ Malaa'ika arano oo fuufi buututal mum, non malumaluuje e yiite jillondi-raange e yiyam mbedaa e leydi ndii. Feccere tatoɓere leydi ndii sumi, feccere tatoɓere ledde dee sumi, kasen duu hudo hecco koo fuu sumi.

Haala buututal didoɓal

⁸ Malaa'ika didaɓo oo fuufi buututal mum, non ko wa'i no waamnde haayre huɓoore nii wedaa e ley geeci. Tatoɓere geeci oo laatii yiyam, ⁹ tatoɓere kudde guurde gonde e geeci dee mbaati, tatoɓere laanaaji ndiyam dɗii kalkii.

Haala buututal tatoɓal

¹⁰ Malaa'ika tataɓo oo fuufi buututal mum, non koodal manngal kuɓɓiirawal no cunkumal nii iwi dow kammu oo, saami e tatoɓere maaje kaɗum e cewle ndiyam. ¹¹ Ngal koodal «Kaadeefi» wiyetee. Ngal haadiniii tatoɓere ndiyameeji dɗii kati, yimɓe heewɓe maayi saabe diin ndiyameeji kaadufi.

Haala buututal nqyoɓal

¹² Malaa'ika nayaɓo oo fuufi buututal mum, non tatoɓere naange e tatoɓere lewru e tatoɓere koode piyaa, faa gootel hen fuu tatoɓere mum niɓɓa, jemma e jalooma fuu mbaasa tatoɓere fooyre mum'en.

¹³ Caggal dum, njii-mi ciilal ana diwa dow mbeeyu, nan-mi engal eewnoo e daande toownde engal wiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yimɓe adana nde malaa'ika'en taton heddiibe ɓee puufii buutute mum'en!

9

Haala buututal joyoɓal

¹ Malaa'ika joyaɓo oo fuufi buututal mum, non njii-mi hoodere iwii dow kammu saamii e leydi. Nde hokkaa cokitirgal ɓunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu. ² Nde sotti ɓunndu nduu, non cuurki yalti e mayru no wuriya mawdo nii, ki niɓɓini naange e mbeeyu fuu. ³ Buureeti njalti e cuurki kii caakii e leydi, ndokkaa baawde torrude no jahe nii. ⁴ Di njamiraa pati di mbonna wanaa hudo wanaa ledde wanaa huunde fuu ko fudata e leydi, di torra yimɓe ɓe maande Laamdo walaa e tiide mum'en ɓee tan. ⁵ Di ndokkaa torrude ɓee yimɓe faa naawa lebbi joy, kaa di ndokkaaka warde ɓe. Torra majji ana wa'i hono naawalla nde yaare fidii neddo nii. ⁶ Ley diin lebbi, yimɓe muuyan maayde kebataa, yimɓe poodanto maayde, nde dogo dum'en.

⁷ Diin buureeti ana nanndi e pucci lanndinaniidi wolde. Ko wa'i no tennaade capiraade kanje nii ana e ko'e majji, yeesooji majji ana mba'i no yeesooji yimɓe nii. ⁸ Edi njogii leeɓi mbaadi no cukuli rewɓe nii, niye majji ana mba'i no niye dawaadi ladde nii. ⁹ Ko wa'i no ganndeeje jamde nii ana e becce majji, soyfa biifoole majji ana wa'i hono no wotorooji keewdi kaɓɓaadi e pucci doganooji wolde nii. ¹⁰ Edi njogii lace jogiide kure no jahe nii, edi njogii yamiroore torrirde yimɓe lace majji dee hakke lebbi joy. ¹¹ Kaananke majji yo malaa'ika kawjotoodo ɓunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi oo. Innde makko e ibaraninkoore Abaddon, e ley yunaninkoore Apolliyon, dum woni kalkoowo.

¹² Bone arano oo ɓettike. Tayka, boneeji didi ana ngara caggal makko kasen.

Haala buututal jeegobal

¹³ Malaa'ika jeegaḅo oo fuufi buututal mum, non nan-mi daande iwrii kam to luwe nay gonḁe e coḅḅuli ittirde sadaka kanḅeere wonnde yeeso Laamḁo ndee, ¹⁴ ana wiya malaa'ika jeegaḅo jogiiḁo buututal oo:

—Yoppitin malaa'ika'en nayon habḅaaḅe to maayo manngo wiyeteengo Efarata.

¹⁵ Laamḁo fodii yoppitingol malaa'ika'en nayon ḅee ndee hitaande e nduu lewru e oo jalooma e oo wakkati jaati faa ḅe lanndinoo warde tatoḅere yimḅe. ¹⁶ Mi nanii adadu konunkooḅe waddiiḅe pucci: ḅe ujunaaji noogay cili ujunaaji sappo. ¹⁷ Annii no njiiru-mi pucci dii e waddiiḅe ḅee e ley holleede am: eḅe ḅoornii kaddude jamḁe boḁeeje nanndude e yiite, kaḅum e bula-bulaaje e oole nanndude e sitti. Ko'e pucci dii ana wa'i no ko'e dawaadi ladde nii, yiite e cuurki e sitti ana njalta e kundude majji. ¹⁸ Dii balaawuui tati, ḁum woni yiite nḅee e cuurki kii e sitti oo, njalti e kundude pucci dii so mbari tatoḅere yimḅe. ¹⁹ Sabi semmbe pucci dii ana e kundude mum'en, ana fay e lace majji duu. Lace majji ḁee ana nanndi e ḅoggi leydi, ede njogii ko'e, ḁeen ko'e di ngaajirta yimḅe.

²⁰ Heddiḅe ana nguuri caggal diin balaawuui ḅee ana keddi tuubaali e kulle ḁe ngolliri juude mum'en ḁee, ḅe njoppaali sujidande seyḁaani'en, kaḅum e tooruui kanḅe e kaalisi e jakawalle e kaaye e ledḁe. Eḅe kujidana diin tooruui di njiyataa, nanataa, ndillintaako. ²¹ Be tuubaali iwde e war-hoore e mbonḅaaku e fijirde e nguuka.

10

Haala malaa'ika jogiiḁo dewtel

¹ Caggal ḁum, njii-mi malaa'ika godḁo jom semmbe ana iwa dow kammu ana jippoo. Omo ḅoornii luurde, ciḅo-ciḅongal ana tiimti hoore makko, yeeso makko ana ḁelkira no naange jalbirta nii, korre makko ana mba'i no looci yiite nii. ² Omo jogii e junngo makko dewtel udditiingel. O darni koyngal makko jaamal dow geeci, o darni nanal dow njoorndi, ³ o eewnii daande toownde no rawaandu ladde uggiirta nii. Nde o eewnii ndee, gidaali jeddi njaabii. ⁴ Nde gidaali jeddi dii tilinoo haalde ndee, kosu-mi winndude, non nan-mi daande iwrii kam dow kammu, ana wiya kam:

—Pati winndu ko gidaali jeddi dii mbii koo, yo laato kumpa!

⁵ Non malaa'ika mo njii-mi ana darii e geeci kaḅum e njoorndi oo hunci junngo mum jaamo faa toowi, ⁶ hunorii Guurḁo duumiiḁo faa abada, taguḁo kammu e ko woni e mum, taguḁo leydi e geeci e ko woni e mum'en. Malaa'ika oo wii:

—Booyataa hankasen! ⁷ Kaa e ley balḁe ḁe buututal malaa'ika jedḁaḅo ngal fuufata ḁee, Laamḁo tabintinan anniya mum cuudinoḁo. ḁum laatorḁo no o haalanirnoo annabaaḅe gollanoḁe mo ḅee nii.

⁸ Non daande iwrunoonde kam dow kammu ndee wii kam kasen:

—Yaa ḁamoy dewtel udditiingel gonngel e junngo malaa'ika dariiḁo e geeci e njoorndi oo.

⁹ Njaa-mi to malaa'ika oo, mbii-mi ḁum hokka kam dewtel ngel. O wii kam:

—Bamu ngel moḁaa ngel! Ngel welan e hunduko maa no njuumri nii, kaa ngel wulnan reedu maa taw.

¹⁰ Nanngu-mi dewtel ngel e junngo malaa'ika oo, moḁu-mi ngel. Ngel weliri e hunduko am no njuumri nii, kaa reedu am wuli taw!

¹¹ Caggal ḁum, mbiyaa-mi:

—Ana tilsi mbaajo-ḁaa ko Laamḁo loowi e maa koo kasen e jaalejni keewḁi e lejni keewḁi e ḁemḁe keewḁe e kaanankooḅe heewḅe.

11

Haala seedaaku annabaabe didon

¹Ndokkaa-mi kudol eenndirgol, wiyaa:

—Imma, eenndoy suudu Laamdo seniindu nduu e ittirde sadaka ndee, kiiso-daa rewoobe wonbe hen bee, ²kaa pati eenndu daalaare mayru ndee, sabi nde hokkaama heeferbe bee. Be nja66an ngeenndi ceniindi ndii ko waarata e lebhi capande nay e didi. ³Mi nelyan seedee'en am didon bee, be foornoyto licce caakuuji,* be mbaajoyto ko Laamdo loowi be koo hakke balde ujunere e teemedede didi e capande jeegom.

⁴Been seedee'en didon ngoni jaytuunaaje didi e moottilaaji didi dariidi yeeso Joomiraado jom aduna oo. ⁵Gapo fuu muuydo torrude be, yiite yaltoyan e kundude annabaabe bee halka dum. Muuydo torrude be, waajibi halkiree non. ⁶Ebe njogii yamiroore hadude kammu tobude e ley balde de be mbaajotoo konngol Laamdo ngol e mum dee. Ebe njogii yamiroore waylitinde ndiyameeji laatoo yiyam, kasen duu ebe mbaawi jippinde e aduna oo sii balaawu fuu nde be muuyi fuu.

⁷Nde didon bee tilii e seedaaku mum'en oo fuu, taktakol jeyaangol e bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu yaltan yana e ma66e, jaaloo be, wara be. ⁸Tewuui ma66e ngona e daalaare ngalluure mawnde, do Joomiraado ma66e fejanoo e leggal bardugal doo. Nden ngalluure ana nanndi e Sodooma† naa Misira. ⁹Yimbe jaalejni fuu e cuudi baaba fuu e demde fuu e lejni fuu njiyan tewuui ma66e ko waarata e jaloomaaji tati e feccere jalooma, fay gooto be ndurantaako ira di ley yanaande. ¹⁰Wonbe e aduna oo bee fuu mbeltoto e maayde ma66e ndee, faa wa'ana dum'en no iidi nii, hedde ebe ndokkondira dow weltaare. Sabi annabaabe didon bee torriino be sanne. ¹¹Kaa caggal jaloomaaji tati e feccere dii, fuufaango nguurndam iwngo to Laamdo naati e ma66e, non be immitii be ndarii e koyde ma66e. Kulol manngol nanngi yiyannoobe be bee fuu. ¹²Daande toownde iwri be dow kammu, ana wiya be:

—Nabbee gaa!

Be njabbi dow kammu e ley luurde, waybe ma66e fuu keddii ana yeewa be. ¹³E oon wakkati, leydi dimmbii semmbe wurjini sappo6ere ngalluure ndee. Ujunaaji jeddi neddo halkii hen, heddiibe bee kuli, njabani Laamdo Jom kammu oo teddeengal.

¹⁴Tayka, bone dida6o oo yawtii, bone tata6o oo ana wara booyataa.

Haala buutal jedd6bal

¹⁵Malaa'ika jedda6o oo fuufi buutal mum, daade toowde nanaa dow kammu, ana mbiya:

—Laamuui aduna oo fuu laatike laamu Joomiraado men kapum e Almasi-ihu mum. O laamoto faa abada!

¹⁶Mawbe noogayon e nayon joodiibe dow bimmbeeje yeeso Laamdo bee kippii e leydi, kujidani Laamdo, ¹⁷ana mbiya:

«Miden njette, Joomiraado Laamdo Jom Baawde,

goodudo goodunoodo oo miden njette,

sabi a gollirii baawde maa mawde dee,

a tabintinii laamu maa.

¹⁸Heeferbe bee yo tikku6e,

* **11:3** Maanaa be foornoo licce caakuuji woni hollude sunu hono rewbe foornotoobe kaddule cuddu nii. † **11:8** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

kaa tikkere maa aan warii,
wakkati mo carataa maaybe yonii,
wakkati warii, mo barjoto-daa annabaa6e gollanoo6e ma 6ee,
seniibe hul6e innde maa 6ee,
teddu6e e lo'ube fuu,
e wakkati mo kalkataa bonnoo6e leydi 6ee.»

¹⁹ Suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu udditaa, keesuwal aadi ngal 6anngi e ley mayru. Maje maji, dillereejji e gidaali ngadi, leydi dimmbii, malumaluujje butte caami.

12

No kuungal waddi e debbo ɳaywudo

¹ Taagumansa kaayniido 6anngi dow kammu, dum woni debbo 6oorniido naange ana fawi koyde mum e lewru ana filkii pilkol koo6e sappo e didi. ² O haamili, omo wulla saabe tampere e naawalla ɳatawere. ³ Taagumansa goddo 6anngi dow kammu, dum woni kuungal bodewal manngal nanndungal e mboddi. Engal jogii ko'e jeddi e luwe sappo, hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. ⁴ Laaci maggal wuuwi tato6ere koo6e kammu, wedii dum e leydi. Ngaldarii yeeso debbo ɳaywudo oo faa ngal moda biyiiko nde o rimii dum.

⁵ Non o rimi 6id6o gorko. Oon woni durdoowo lepi dii fuu loocol naawngol. Bid6o oo diwtaa faade to Laamdo e bimmeere mum laamu. ⁶ Debbo oo dogi yehi ley ladde, nokku do Laamdo moyyinannoo dum. O hayboyaa ton balde ujunere e teemedede didi e capande jeegom (1 260).

⁷ Wolde wadi to dow kammu too. Malaa'ika biyeteedo Miikaa'iilu e malaa'ika'en mum kabi e kuungal ngal e malaa'ika'en mum, ⁸ ngal jaalaa, kannal e malaa'ika'en maggal, 6e mursi nokku ma66e gondo dow kammu too oo. ⁹ Ngald kuungal manngal nanndungal e mboddi ribbaama. Kannal woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani, ceytotoondi aduna oo fuu ndii. Ndi wedaama e leydi, kayri e malaa'ika'en mayri fuu.

¹⁰ Non daande toownde iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Jooni kisindam dam wari!

Jooni semmbe e Laamu Laamdo meeden ngari,

laamu ana e hawju Almasiihu.

Sabi kalmotoodo sakiraa6e meeden,

kalmotoodo 6e to Laamdo jemma e ɳalooma oo,

ribbaama iwde dow kammu.

¹¹ Sakiraa6e men 6ee libii mo saabe yiyam Njawdiri ndii,

kajum e dow haala seedaaku ma66e,

6e cubaaki nguurndam ma66e e dow maayde.

¹² Saabe dum, kammu e hodu6e e mum fuu mbeltee!

Kaa leydi e geeci, bone woodanii on!

Sabi Ibiliisa jippiima e mon ana tikki tikkere mawnde,

sabi ana anndi wakkati seeda heddaniidum.»

¹³ Nde kuungal manngal nanndungal e mboddi ngal anndunoo wedaama e leydi ndee, ngal jokkitii debbo dimdo 6id6o gorko oo. ¹⁴ Debbo oo hokkaa biifoole ciilal manngal, faa mo diwira faade to nokku mo o moyyinanaa ley ladde oo, do o haybetee hakke duubi tati e feccere, faa o reenoo e mboddi ndii. ¹⁵ Kuungal manngal ngal siryi ndiyam, dam ilii caggal debbo oo no maayo nii faa dam na6a mo. ¹⁶ Kaa noo, leydi ndii faabii debbo oo, ndi aari hunduko mayri, ndi modi ndiyam dam kuungal ngal siryi dam. ¹⁷ Kuungal manngal ngal tikkani debbo oo sanne, yehi haboyde e ko heddii e iwde debbo

oo koo, dum woni dɔwtaniibe jamirooje Laamdo so tiidi e seettanaade Iisaa.
 18 Non Kuungal ngal* darii e njaareendi danjeere geeci oo.

13

Haala taktakol iwngol ley geeci

1 Caggal dum, njii-mi taktakol jogiingol luwe sappo e ko'e jeddi ana yeeja iwde e geeci oo. Hooore fuu ana jogii tenngaade laamu. Inde bonkorde Laamdo ana mbinndaa e ko'e dee fuu. 2 Taktakol ngol njii-mi ngol ana nanndi e ndobu, koyde maggol ana wa'i no koyde taktakol mbiyeteengol ursa* ngol nii, hunduko maggol ana wa'i no hunduko rawaandu ladde nii. Kuungal nanndungal e mboddi ngal hokki ngol baawde mum, bimmbeere mum laamu ndee, e baawde laamaade. 3 Hooore wootere e ko'e taktakol ngol ana wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warde dum, kaa barmere ndee sellinaama, faa dum haayinii wonbe e aduna oo bee fuu, be njokki e maggol. 4 Be kujidani kuungal ngal sabi ngal hokkii taktakol ngol baawde maggal laamaade. Kasen duu, be kujidani taktakol ngol, ebe mbiya: –Homo nanndi e taktakol ngol? Homo waawi haude e maggol?

5 Taktakol ngol hokkaa haalde haalaaji mantordi bonkotoodi Laamdo, ngol hokkaa baawde laamaade lebbi capande nay e didi. 6 Ngol fuddi bonkaade Laamdo, engol bonkoo innde makko ndee, kaju e hodorde makko, dum woni be hodorde mum'en woni dow kammu too bee. 7 Ngol hokkaa baawde haude e seniiibe bee, ngol jaaloo dum'en. Ngol hokkaa baawde laamaade suudu baaba fuu e jaalepol fuu e demngal fuu e lepol fuu. 8 Yimbe wonbe e aduna oo bee fuu kujidanani taktakol ngol, dum woni neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii gila e diidugol aduna oo e ley dewtere nguurndam ndee, dewtere Njawdiri kirsanoondi ndii.

9 Jogiido noppi fuu, yo nanu! 10 Neddo fuu podanaado habbeede so nabee, habbete nabee. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaawi, wardete kaafaawi. Dum nee, waajibi yimbe Laamdo bee tawree mujal e hoolaare.

Haala taktakol iwngol e leydi

11 Caggal dum, njii-mi taktakol gonngol ana yalta e ley leydi. Engol jogii luwe didi nanndude e luwe bii-mbaalu, kaa engol haaldannoo hono no kuungal nanndungal e mboddi ngal nii. 12 Ngol golliri baawde taktakol arandeewol ngol barmere mum hosunoo warde dum so sellinaa ngol, fuu e dow yamiroore mum. Ngol dooldini yimbe aduna bee kujidana ngol. 13 Taktakol didaɓol ngol wadii kaayeejiji mawdi, ɓamii faa ngol jippini yiite iwde dow kammu faa yottii leydi, yimbe fuu ana yeewa. 14 Ngol yonjiri yimbe aduna kaayde de ngol hokkaa wadude e dow yamiroore taktakol arandeewol ngol. Engol tinndina yimbe aduna moyyina tooru nanndundu e taktakol barminiranoongol kaafaawi faa hosi waatude kaa ana wuuri ngol. 15 Ngol hokkaa baawde ngol wada yonki e tooru nduu faa ndu watti haalde e wadude faa neddo fuu mo sujidanaali ndu waree. 16-17 Taktakol ngol dooldini yimbe fuu yo kebu maande e juude mum'en jaame naa e tiide mum'en, yalla teddube e lo'ube, arsukunte'en e misikiina'en, rimbe e riimaybe, fuu ana ndonka soodude e soottude so tawraaka maande ndee. Maande ndee yo innde taktakol ngol naa limre innde maggol. 18 Do kaan-daa faamude

* 12:18 Kuungal ngal darii... E dereeji ɓooydi dii, yoga mbii: Ndarii-mi e njaareendi danjeere geeci oo. * 13:2 Ursa yo taktakol manngol, takkere maggol ana mawni, engol jogii leebi e koolde mawde.

doo annii: neddo fuu jom hakkille waawan faamude limre taktakol ngol, sabi limre ndee ana hawra e loomto innde neddo. Limre mayre yo teemedé jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

14

Haala jimol soottitanoobe bee, kajum e njawdiri ndii

¹Yeew-mi, njii-mi Njawdiri ana darii dow haayre Siyona ana wondi e yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000), be innde mayri e innde Baabiraado mayri mbinndaa e tiide mum'en. ²Nan-mi daande iwrii kam dow kammu wa'unde no dillere ndiyam keewdam nii, no gidaango manngo nii. Daande nde nan-mi ndee ana wa'i no dillere fiyooobe kolli mum'en nii. ³Been yimbe fuu ana njima jimol kesol yeeso bimmbeere Laamdo ndee e yeeso kuddé nay guurde dee e yeeso mawbe bee. Fay gooto waawaano ekkitaade jimol ngol so wanaa yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000) soottitanoobe e aduna oo bee. ⁴Been ngoni be meedaali tuunninde ko'e mum'en banngal rewbe, sabi be laabuube. Ebe njokki e Njawdiri ndii do ndi waawi yaade fuu. Been ngoni soottitanoobe e hakkunde yimbe, yalla ebe laatoo adiiibe fuu sakkeede Laamdo kajum e Njawdiri ndii, ⁵kasen duu fenaande meedaali yaltude e kundude ma66e, be ngalaa jinjoore.

Haala malaa'ika'en taton

⁶Oon wakkati njii-mi malaa'ika goddo ana diwa dow mbeeyu, ana jogii Kabaaru Lobbo duumiido oo, omo waajoo dum yimbe aduna oo, dum woni yimbe lejol fuu e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalejol fuu. ⁷Omo eewnotonoo e daande toownde, omo wiya:

—Kulee Laamdo teddinon mo, sabi wakkati mo o sarata oo warii. Cujidane tagudo kammu e leydi e geeci e cewle ndiyam oo!

⁸Malaa'ika goddo dida6o jokki e makko, ana wiya:

—Nde halkiima! Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima! Nde sigirinii leji dii fuu fijirde mayre bonnde.

⁹Malaa'ika goddo, tata6o, jokki e ma66e ana eewnoo daande toownde, ana wiya:

—Neddo fuu kujidando taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, ke6udo maande maggol e tiinde naa e junngo, ¹⁰waajibi joomum yara peguujam tikkere Laamdo dam, njuppaadam tawi jillaaka e ley horde loonde tikkere makko. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso malaa'ika'en seniibe bee e yeeso Njawdiri ndii. ¹¹Cuurki jukkungo ma66e duumoto faa abada, be ke6ataa fowtere jemma e jalooma fuu. Sabi be kujidanii taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, be ke6ii maande innde maggol.

¹²Dum nee, waajibi yimbe Laamdo bee tawre mujal. Been ngoni haybu6e jamirooje Laamdo so ngoondini lisa6e bee.

¹³Oon wakkati nan-mi daande ana iwra kam dow kammu, ana wiya:

—Winndu dum doo: gila jooni, maayoo6e saabe gollande Joomiraado bee mbelii hoore.

Ruuhu oo wii:

—Goonga! Be njootinoyto iwde e tampere ma66e ndee, sabi barke golleeeji ma66e jokkan e ma66e.

Haala wakkati kettal aduna

¹⁴Yeew-mi, njii-mi luurde raneere, nanndoore neddo nii ana joodii dow mayre. Tenngaade saniraande kanje ana e dow hoore makko, omo jogii

wawdu welndu e junngo makko. ¹⁵ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu nduu ana eewnoo daande toownde, ana wiya joodiido e luurde oo:
 –Jippin wawdu maa nduu kettaa, sabi wakkati kettal yottiima, ko woni e leydi ndii koo yonii hetteede!

¹⁶ Non joodiido e luurde oo sadiri ko woni e leydi ndii koo wawdu mum, leydi ndii fuu hettaa.

¹⁷ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu, ana jogii kanum duu wawdu welndu. ¹⁸ Malaa'ika goddo kawjotoodo yiite oo yalti e ley ittirde sadaka ndee, ana eewnoo daande toownde, ana wiya malaa'ika jogiido wawdu welndu oo:

–Jippin wawdu maa nduu, kettaa bi66e peguuje leydi ndii dee, sabi de 6enndii.

¹⁹ Malaa'ika oo sadiri bi66e peguuje leydi ndii wawdu mum, te6i de, wedii de e 6oosirde mawnde. Dum woni tikkere Laamdo jukkoowo jukkungo naawngo. ²⁰ Bi66e peguuje dee 6osaa to caggal ngeenndi too, yiyam yalti e 6oosirde ndee faa hewti labaale pucci, dam ili ko waarata e njuunndi kilooji teeme6e tati.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Njawdiri

¹ Caggal dum, nii-mi dow kammu taagumansa goddo mawdo kaayniido. Njii-mi malaa'ika'en njeddon ana njogii balaawuuji jeddi cakitiidi dii, sabi e majji tikkere Laamdo ndee timmata.

² Njii-mi weendu nanndundu e timtorgal jillondirndu e yiite. Jaalinoo6e taktakol ngol 6ee ana ndarii banngel mayru. Been ngoni jaalinoo6e ngol, kanngol e tooru nanndundu e maggol nduu e limre innde maggol ndee, e6e njogii kolli di Laamdo hokki 6e dii. ³ E6e mbiya e ley jimol Muusaa maccudo Laamdo oo e ngol Njawdiri ndii:

«Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
 gollleeji maa yo mawdi, yo kaayniidi!
 Laawi maa yo pocciiidi, yo goondudi,
 aan woni kaananke jaaleji!

⁴ Homo woni mo hulataa ma, Joomiraado,
 mo teddintaa innde maa?

Sabi aan woni gooto Ceniido.

Leji fuu ngaran kujida yeeso maa,
 sabi 6e njii no gollleeji maa poccitorii.»

Haala le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi

⁵ Caggal dum, nii-mi suudu Laamdo seniindu – dum woni hukkum seedaaku gondo dow kammu oo – ana udditoo. ⁶ Malaa'ika'en njeddon jogiio6e balaawuuji jeddi 6ee njalti e mayru, ana 6oornii kaddule laa6ude paca jalbooje, ana ka66i ganndilaaji kanje e becce mum'en. ⁷ Wootere e kudde nay guurde dee hokki malaa'ika'en njeddon 6ee le'e kanjeeje jeddi keewde tikkere Laamdo guurdo faa abada oo. ⁸ Non suudu nduu heewi curki saabe annoora Laamdo e semmbe mum. Fay gooto waawaano naatude e mayru, so wanaa nde balaawuuji jeddi di malaa'ika'en njeddon ngaddi dii timmi.

16

¹ Non nan-mi daande toownde iwrii kam to suudu seniindu too, ana wiya malaa'ika'en njeddon 6ee:

–Njehee, njuppoyee e aduna oo le'e tikkere Laamdo jeddi dee!

² Malaa'ika arano oo yehi, yuppi la'al mum e leydi, uube bonde naawde kewtii yimbe tawraabe maande taktakol ngol e sujidanoobe tooru nandundu e maggol bee.

³ Malaa'ika didafo oo yuppi la'al mum e geeci, geeci oo waylitii, laatii no heyyere yiyam maaydo nii. Ko tagaa ko wuuri ko woni ley geeci fuu waati.

⁴ Malaa'ika tatafo oo yuppi la'al mum e dow maaje e cewle, de mbaylitii yiyam. ⁵ Non nan-mi malaa'ika kawjotoodo ndiyameeji oo, ana wiya:

—Aan Laamdo a poocciitido, a goodudo goodunoodo, aan woni Ceniido oo, sabi a jaadirido e sariya maa. ⁶ Saabe ko be njuppi yiyam seniibe e yiyam annabaabe koo, aan duu, ndokku-daa be yiyam be njara! Ebe kaandi hen.

⁷ Non nan-mi daande iwrii to ittirde sadaka too, ana wiya:

—Goonga! Joomiraado Laamdo Jom Baawde, sariyaaji maa yo goongaraaji yo poocciitidi!

⁸ Malaa'ika nayafo oo yuppi la'al mum e dow yitere naange, nde hokkaa sumirde yimbe nguleefi mayre. ⁹ Yimbe bee cumiraa nguleefi cattuki, kaa be tuubaali be teddinaali Laamdo. Ko be ngadi dee, be njennu innde Laamdo mo baawde ngoodani dow dii balaawuuji oo.

¹⁰ Malaa'ika joyafo oo yuppi la'al mum e dow bimmeere taktakol ngol, do o laamii doo nibbinaa tika, yimbe ndarii ana njata toni mum'en saabe naawalla. ¹¹ Be njenni Laamdo jom kammu oo saabe uube maabe e naawalla maabe, kaa fuu, be tuubaali iwde e golleeji maabe bondi dii.

¹² Malaa'ika jeegafo oo yuppi la'al mum dow maayo manngo wiyeteengo Efarata, ndiyam maggo beebi faa yoori faa mo hokka kaanankooe iwroobe funnaange bee laawol. ¹³ Non njii-mi seydaani'en tati bonde nannduube e paaBi, wooturu ana yalta e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngal, wooturu ana yalta e hunduko taktakol manngol ngol, wooturu ana yalta e hunduko annabaajo peneejo oo. ¹⁴ Been seydaani'en bonde yo wadoobe kaayeeffiji, yahoobe e kaanankooe aduna oo fuu faa hawrintinana dum'en wolde ley nalaande darnagal, nalaande Laamdo Jom Baawde oo.

¹⁵ Joomiraado wii:

—Kakkilee! Mido nii warda no gujjo nii. Baaldo daanaaki haybi kaddule mum pati yaara terde bole yimbe njiya dum ana taartii, welii hoore!

¹⁶ Di kawrintini be e nokku biyeteedo e ibaraninkoore Harmagedon.

¹⁷ Malaa'ika jeddafo oo yuppi la'al mum e mbeeyu, daande toownde yalti e suudu seniindu nduu to bimmeere laamu too, ana wiya:

—Timmii!

¹⁸ Maje maji, dillereeji e gidaali ngadi, dimmbagol leydi manngol wadi. Hono ngol dimmbagol leydi wadaali e aduna oo gila yimbe tagaa, no ngol sattiri mawnude! ¹⁹ Ngalluure mawnde ndee feccaa pecce tati. Galluuje jaaleji godde dee fuu kalkii. Laamdo rewte ngalluure mawnde wiyeteende Baabila, mo yarni nde horde peguujam heewnde tikkere makko. ²⁰ Duude dee fuu kalkii, baamle kaaye dee fuu majji fey. ²¹ Malumaluuje butte caami e yimbe, wootere hen fuu teddeefi mum ana waara e kilooji capande nay. Yimbe bee njenni Laamdo saabe balaawu malumaluuje oo, sabi oon balaawu sattii bonde sanne.

17

Haalajukungo Baabila

¹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiibe le'e jeddi bee wari, wii kam:

–War faa mi holle jukkungo bamfaaru rewru anndaandu sanne, joodiindu dow ndiyameeji keewdi nduu. ² Kayru kaanankooɓe aduna ɓee pijata, yimɓe aduna ɓee cigirii e bamfaaraaku mayru.

³ Keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo naɓi kam faa ley ladde jeereende. Non njii-mi debbo ana waddii taktakol bodewol keewngol inde bonkorɗe Laamɗo, jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo. ⁴ Debbo oo ana ɓoornii kaddule lobbe bodeeje, ana sodii kanje, kaaye dime e jaaye luulu. Omo jogii e junngo makko horde loonde kanje heewnde ko harmi heewnde tuundi bamfaaraaku makko. ⁵ Ndee doo innde nde maanaa mum suudii ana winndaa e tiinde makko:

«Baabila ngalluure mawnde, inna bamfaaraaku,
kanum e ko harmi ley aduna oo fuu».

⁶ Njii-mi oon debbo sigirii saabe heewngol ko yari yiyam seniibe ɓee e yiyam waraabe saabe njoppaali haala lissaa.

Ko njii-moo-mi koo, kaaynaa-mi sanne. ⁷ Kaa malaa'ika oo wii kam:

–Ko saabii so dum ana haayni maa? Mi firritante maanaa cuudiɗo oo, maanaa debbo oo e taktakol ngol o waddii jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo ngol. ⁸ Taktakol ngol njii-ɗaa ngol, engol woodunoo, kaa ngol heddaaki jooni. Engol haani yaltude e ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haadi nduu, ngol halkoyoo. Yimɓe aduna ɓe inde mum'en mbinndaaka e dewtere nguurndam ndee gila e fuddoode aduna ɓee, so njii ngol, kaayɗe nanngan dum'en, sabi engol woodunoo ngol heddaaki, ngol ɓanngoyan kasan duu.

⁹ Dum ɗoo ana holla waajibi neddo tawree hakkilantaaku e faamu: ko'e jeddi dee yo kaaye jeddi de debbo oo joodii e mum dee. Ede cappoo kasan kaanankooɓe njeddon: ¹⁰ njoyon yaɓɓike, njeegaɓo oo ana woodi jooni, njeddaɓo oo waraali tafon, kaa so o warii, wakkatiwel seeda o laamotoo.

¹¹ Taktakol goodunoongol ngol yo gooto e njeddon ɓee, ngol wartin hono kaananke jettaɓo nii, kaa cakite maggol yo halkaare.

¹² Luwe sappo de njii-ɗaa dee yo kaanankooɓe sappo ɓe keɓaali laamu tafon, kaa ɓe keɓoyan baawɗe laamaade no kaanankooɓe nii hakke wakkatiwel gootel, kamɓe e taktakol ngol. ¹³ Be fuu ɓe anniya gooto, eɓe ndokka taktakol ngol doole maɓɓe e laamu maɓɓe. ¹⁴ Be kaɓan e Njawdiri ndii, kaa ndi jaaloto ɓe sabi kayri woni Joomiraado joomiraabe e Kaananke kaanankooɓe, kasan duu wondiibe mayri ɓee yo noddaabe, subaaɓe, goondinɓe.

¹⁵ Malaa'ika oo wii kam kasan:

–Ndiyameeji di njii-ɗaa bamfaaru nduu ana joodii dow mum'en dii, kanji ngonni jaaleji e jamaa e leji e demɗe. ¹⁶ Luwe sappo de njii-ɗaa dee, kanum e taktakol ngol, mɓanan bamfaaru rewru nduu, ɓola dum faa laaɓa heddooroo terɗe ɓole, jaama tew mum, nduppa ko heddi koo e yiite. ¹⁷ Sabi Laamɗo loowii e ɓerde maɓɓe waɗude anniya mum, ɓe laatoo daande wootere, ɓe ndokka taktakol ngol laamu maɓɓe, faa nde konngi Laamɗo dii fuu tabiti.

¹⁸ Bamfaaru rewru ndu njii-ɗaa nduu, kanum woni ngalluure mawnde huɓindiinde kaanankooɓe aduna.

18

No Baabila halkirtee

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo keewɗo baawɗe ana iwa dow kammu ana jippoo, fooyre makko yaayni e aduna oo. ² O eewnii faa toowi, o wii:

«Nde halkiima!

Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima!
 Nde laatike hodorde seydaani'en bon6e,
 suudorde ruuhu tuunnudo fuu
 e foondu tuunnundu wajaandu fuu!

³ Sabi leyde dee fuu cigirii caamii
 saabe bamfaaraaku mayre oo,
 Kaanankoo6e aduna 6ee pijii e mayre,
 jaagotoo6e e aduna 6ee fuu kebii jawdi
 saabe neemaaji mayre yabbiitiidi dii.»

⁴ Non daande wonnde iwri kam dow kammu, ana wiya:

—Njaltee e mayre, onon yim6e am! Pati on ndeentu e mayre luutti, pati balaawuui mayre hewta on. ⁵ Sabi luutti mayre njowondirii faa njottii kammu, Laamdo rewitike golleeji mayre bondi dii. ⁶ Ngadiranee nde no nde wadirani on nii. Njoto-don ko nde wadi on koo cowe didi. Horde loonde nde nde siiwani on e mum ndee, ciwane nde hen cili didi! ⁷ Jukkee nde, ngadee sugulla mayre hakke no nde teddiniri hoore mayre so nde wuuri e neema nii, sabi ende wiya e 6ernde mayre: «Mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo gorum maayi, abada mi wonataa e cuddu.» ⁸ Saabe dum, e jalooma gooto balaawuui mayre caamata e mayre: maayde e sugulla e yobere, kasen duu nde duppete e yiite, sabi Joomiraado Laamdo caroowo nde oo yo Jom Semmbe.

Haala woyeede Baabila

⁹ Nde kaanankoo6e aduna reentu6e e mayre jeenu so neemodii e mayre 6ee njii cuurki cumu mayre, 6e mboyan, 6e jonoto.

¹⁰ Be toowtan nde 6e ndaroo, saabe hulde jukkungo mayre pati hewtoo 6e, e6e mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabila, ndee ngalluure mawnde, ndee ngalluure jogiinde semmbe, e ley wakkati gooto tan, nde jukkaa!

¹¹ Jaagotoo6e e aduna 6ee mboyan cunjlanan nde, sabi fay gooto heddataako e soodude jaaguui ma66e dii. ¹² Jaaguui ma66e yo kanje e cardi e kaaye dime e jaaye e bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji hariiri tiidude e bagiiji boddeji e ledde uurooje yogaaje e kaaki moyyiraadi niye niibi e kaaki moyyiraadi ledde tiidude coggu e jamde kire e jamde baleeje e haayre wiyeteende marba. ¹³ Jaaguui ma66e kasen yo funngooji belnirdi e uurnirdi e gowe e nebam uuroojam e uurdi miira e uurdi suurtinteendi e peguujam e nebam 6i66e jaytunu e conndi alkama e na'i e baali e pucci e wotorooji e maccu6e e rugga6e.

¹⁴ Jaagotoo6e 6ee mbii ngalluure ndee:

—Ko njiduno-daa hebude fuu woddike ma: neema maa e dawla maa fuu halkike, a hewtataa dum abada kasen.

¹⁵ Jaagotoo6e hebude jawdi e mayre 6ee toowtan nde ndaroo to woddi, saabe hulde jukkungo mayre ngoo pati hewto 6e, 6e mboyan, 6e jonoto, ¹⁶ 6e mbiyan:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde parortoonde bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji boddeji, sodortonoonde kanje e kaaye dime e jaaye! ¹⁷ E ley wakkati gooto tan, dee jawle fuu kalkaa!

Dawranoo6e laanaaji ndiyam mawdi dii 6ee e dawoo6e 6ee e summo6e 6ee, kanjam e he6oo6e nguure mum'en e lumbbingol geeci 6ee, 6e fuu 6e toowtan 6e ndaroo. ¹⁸ So 6e njii cuurki cumu mayre, 6e ngullan, 6e mbiya:

—Ngalluure honde nanndunoo e nden ngalluure mawnde?

19 Be njooran leydi dow ko'e ma66e no 6e poti metteede, 6e mboyan 6e nonoo, 6e ngulla 6e mbiya:

–Yoo yoy! Yoo yoy! Ndee ngalluure mawnde, nde neema mum hokki jogiibe laanaaji e ley geeci fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkike!²⁰ Kammu, welta e halkeede mayre! Seniibe e nelaa6e e annaba6e, onon duu mbeltee hen! Sabi Laamdo sarii nde ko nde wadi on koo!

²¹ E oon wakkati, malaa'ika jom semmbe 6ami kaayal nanndungal no niisirde mawnde nii, wedii dum semmbe ley geeci, wii:

–Nii Baabila ngalluure mawnde ndee wedortee, nde yiyataake abada kasen! ²² Hankasen, fay gooto nanataa e mayre kolli hodoo6e gaaci e yimoo6e e puufoo6e cereeli e buutute, golloowo neepudo fay gooto yiyataake kasen e ley mayre. Dillere unude nanataake kasen e ley mayre, ²³ fooyre lampa yaaynataa ley mayre kasen, jommbaajo gorko e jommbaajo debbo welbe daade maatataake e mayre kasen. Non worrata sabi jaagotoo6e mayre burnoo aduna oo fuu doole. Kasen duu nde hoomtirii lepi dii fuu mbonjobaaku mayre. ²⁴ Yiiyam annaba6e e seniibe e waranoo6e ley aduna oo 6ee fuu tawaama e mayre.

19

Jime jettooje Laamdo ley alijenne

¹ Caggal dum, nan-mi daade toowde hono jamaa keewdo iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Halleluya!»*

Kisindam e teddungal e baawde
ngoodanii Laamdo meeden,

² sabi sariyaaji makko yo goongaraaji
yo poocitiidi!

O sarii bamfaaru rewru anndaandu sanne
bonnirannoondoo aduna oo fuu bamfaaraaku mum oo,
kasen duu o yofitii yiiyam maccu6e makko njuppaadam e mayru dam.»

³ Be mbii dido6ere:

«Halleluya!

Cuurki cumu ngalluure mawnde ndee kii
ana njabba faa abada!»

⁴ Maw6e noogayon e nayon 6ee e kudde nay guurde dee, kippii e leydi cujidani Laamdo joodiido e bimmbeere laamu oo, ana mbiya:

–Aamiina! Halleluya!

⁵ Daande iwri to bimmbeere too, ana wiya:

–Njettee Laamdo meeden, onon maccu6e makko fuu, onon hul6e mo fuu, teddu6e e lo'u6e!

Haala kuurtungu Njawdiri ndii

⁶ Non nan-mi ko wa'i no daande jamaa keewdo nii, ko wa'i no dillere ndiyam keewdam nii, ko wa'i no gidaali mawdi nii, ana wiya:

«Halleluya! Sabi Laamdo Joomiraado meeden

Jom Baawde oo tabintinii laamu mum.

⁷ Mbelto-den, ceyo-den, teddinen mo,
sabi kuurtungu Njawdiri ndii yottiima,
kasen duu jommbaajo mayri lanndinike.

⁸ O hokkaama kaddule o 6oornoo,

* 19:1 Halleluya yo haala ibaraninkoore, dum woniNjetten JOOMIRAADO.

bagi daatudó, jalboowo, laaʼuḍó.»

Deen kaddule ngoni gollleeji seniibe moyyudi dīi.

⁹ Malaa'ika oo wii kam:

–Winndu: noddaaʼe e ʼniiri yanngɛ Njawdiri ndii ʼbee, mbelii hoore!

O wii kam kasen:

–Dii konngi yo goongaraaji, to Laamdo di iwi.

¹⁰ Kippii-mi e leydi yeeso makko faa mi sujidana mo, kaa o wii kam:

–Patti! Miin, mi maccuḍo hono maa hono sakiraaʼe maa tiiduʼe e seettanaade Iisaa ʼbee. Sujidan Laamdo!

Sabi ko woni annabaaku dee, yo seettanaade Iisaa.

Haala garol Almasihu faa jukka taktakol

¹¹ Caggal ɗum, njii-mi kammu ana udditii, non puccu daneejo ʼbanngi. Baddiido mo oo ana wiyeɛ Koolniido ana wiyeɛ Goongirante, goonga o sarirta, goonga o honirta. ¹² Gite makko ana mba'i no metangal yiite nii, tenngaade laamu keewde ana e hoore makko, innde ana winndii e makko nde fay gooto anndaa so wanaa kanko. ¹³ Omo ʼboornii saaya cuuwaaka e yiyam, innde makko yo: «Konngol Laamdo.» ¹⁴ Konuuji kammu dīi njokki e makko ana ʼboornii kaddule bagi daatude, daneɛje, laaʼuḍe, ana mbaddii pucci daneɛji. ¹⁵ Kaafaawi mbelki ki mo soppirta leɗi ana yalta e hunduko makko. Mo durdan di loocol naawngol, o dippan e ʼboosirde peguuje yaltinoore tikkere Laamdo Jom Baawde mawnde. ¹⁶ Ndee ɗoo innde ana winndaa e saaya makko, ana winndaa e busal makko:

«Kaananke kaanankooʼe e Joomiraado joomiraabe».

¹⁷ Non njii-mi malaa'ika ana darii e dow yitere naange. O eewnii faa toowi, o wii pooli diwooji dow mbeeyu dīi fuu:

–Ngaree nooteɛ ʼniiri yanngɛ mawdo mo Laamdo wadi oo, ¹⁸ faa nducciton tew kaanankooʼe e tew hooreeʼe sordaasi'en e tew jom'en semmbe e tew pucci e waddiibe mum'en e tew yimbe fuu – rimbe e riimaybe, teddube e lo'uʼbe!

¹⁹ Non njii-mi taktakol manngol ngol e kaanankooʼe aduna ʼbee e konuuji mum'en ana kawriti faa kaʼa e baddiido puccu daneejo oo e konu mum. ²⁰ Taktakol ngol honaa, kanngol e annabaajo peneejo gannoodo kaayde yeeso maggol oo. E deen kaayde o hoomtirnoo heʼbunooʼe maande taktakol ngol ʼbee, sujidannoobe tooru nanndundu e maggol ʼbee. Be ɗiɗon fuu, ʼbe mbedaa eʼe nguuri e weendu yiite e sitti huʼbooru nduu. ²¹ Heddiibe ʼbee kalkiraa kaafaawi njaltannooki e hunduko baddiido puccu daneejo oo kii, pooli dīi fuu ngari nducciti tewuuli maʼʼbe faa kaari.

20

Haala laamu gadoowo duubi ujunere

¹ Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika ana iwa dow kammu ana jippoo, ana jogii e junngo mum cokitirgal ʼbunndu yiite ndu luggeefi mum walaa ɗo haadi nduu, kaɗum e calalol manngol. ² O nanngi kuungal ngal, ɗum woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani ndii, o haʼʼbi ɗum duubi ujunere. ³ O wedii ɗum e ley ʼbunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haadi nduu, o uddi ndu dow mum, o meeli ndu, pati ngal yonna jaaleɗi faa nde duubi ujunere dīi kiʼʼbi. Caggal ɗum, ngal humtete wakkati seeda.

⁴ Non njii-mi bimmbeeje laamu. Joodiibe e majje ʼbee ndokkaama baawde sarde. Njii-mi kasen yonkiiji ʼbe ko'e mum'en tayiranoo saabe ko ʼbe ceettanii

Iisaa koo e saabe ko 6e mbaajii konngol Laamdo koo. Been ngoni 6e cuji-danaali taktakol ngol e tooru nanndundu e mum nduu, 6e kebaali maande ndee e tiide naa e juude ma66e. Been nguurtii, laamodii e Almasiihu duu6i ujunere. ⁵Dum woni immital aranal ngal. Maay6e heddiibe 6ee nguurtaali faa nde duu6i ujunere dii ki66i. ⁶Malu e senaare ngoodanii jeyaa6e e immital aranal 6ee! Maayde dido6ere ndee walaa ko waawi e ma66e, 6e laatanto Laamdo e Almasiihu yottinoobe sadaka, 6e laamodoo e Almasiihu duu6i ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

⁷So duu6i ujunere dii ki66ii, Ibiliisa humtete yalta kasu mum, ⁸faa yoyya jaalepi gondi e paale aduna nay dee, dum woni garol Yaajuuju e Maajuuju,* kaɓum e hawrintinde 6e faa 6e mba'a no njaareendi geeci kammari wolde. ⁹Been yimbe cankitii e aduna oo fuu, 6e pilii ngalluure horsunde ndee, do seniibe 6ee ngoni doo. Oon wakkati fuu, yiite iwi dow kammu, halki 6e. ¹⁰Ibiliisa yoyyannoodo 6e oo wedaa e weendu yiite e sitti nduu, do taktakol ngol e annabaajo peneejo oo ngoni doo. Don 6e njukketee jemma e jalooma faa abada.

Haala jannde dargal

¹¹Caggal dum, njii-mi bimbeere laamu mawnde raneere won joodiido e dow mayre. Kammu e leydi fuu ndogi iwi yeeso joodiido oo, di njiitaaka kasen. ¹²Njii-mi maay6e 6ee, teddu6e e lo'u6e, ana ndarii yeeso bimbere laamu ndee. Dewte udditaa, e ley majje dewtere nguurndam ndee duu udditaa. Maay6e 6ee cariraa gollleeji mum'en binndaadi e dewte dee dii, gooto fuu hakke golle mum. ¹³Geeci oo tottii maay6e mum, maayde e laakaraa tottii maay6e mum'en, gooto e ma66e fuu sariraa hakke golle mum. ¹⁴Maayde e ko sabinbinta dum fuu mbedaa e weendu yiite nduu. Nduu weendu woni maayde dido6ere ndee. ¹⁵Neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii e dewtere nguurndam ndee, wedaama e weendu yiite nduu.

21

No huunde fuu heydintirtee

¹Caggal dum, njii-mi kammu keso e leydi keyri, sabi kammu arano oo e leydi aranndee ndii fuu iwii, geeci duu walaa. ²Njii-mi Ngalluure Seniinde ndee - dum woni Urusaliima keso oo - ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ana parorii no jommbaajo parortoo faa lanndinoo hawra e gorum nii. ³Nan-mi daande toownde iwrunde to bimbere laamu too, ana wiya: -Anni hodorde Laamdo e yimbe: o hodidan e ma66e, 6e laatoo lepol makko. Laamdo e hoore mum wondan e ma66e, laatoo Laamdo ma66e. ⁴O soccan gondi gite ma66e fuu. Maayde e sugulla e gullaali e naawalla keddataako, sabi kulle booyde dee fuu njawtii.

⁵Joodiido e bimbere ndee oo wii:

-Mi heydintinan huunde fuu!

O wii kam:

-Winndu dii konngi fuu, di celludi di goongaraaji.

⁶O wii kam kasen,

-Huunde fuu biltike! Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode. Neddo fuu domdudo, mi hokkan dum e sewnde ndiyam nguurndam ndee meere meere. ⁷Neddo fuu jaaliido heban

* 20:8 Yaajuuju e Maajuujuna mbiyee Gogu e Magogu e ibaraninkoore.

dum fuu, mi laatoto Laamdo mum, laatoo biyam. ⁸ Kaa rofeebe e be ngalaa goondinal e sobube gollleeji e waroobe yimbe e fijoobe e bonjooii'en e rewoobe tooruuji e fenoobe bee fuu, weendu yiite e sitti hu66ooru nduu woni ngedu mum'en. Dum woni maayde didobere ndee.

Haala Urusaliima keso

⁹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiinoobe le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi cakitiidi dii wari, haaldi e am, wii:

—War faa mi holle jommbaajo debbo, jom suudu Njawdiri ndii.

¹⁰ Non keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo nabi kam faa dow haayre mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndee ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ¹¹ annoora Laamdo ana e mayre faa ende jalbira no haayre rimre nii, no haayre yaspe laabunde no timtorgal nii. ¹² Tatawol tekkungol toowngol ana filtii nde, engol jogii dame sappo e didi, damal fuu ana jogii malaa'ika. Cuudi baaba bi66e Israa'ila sappo e didi dii, inde mum'en ana mbinndaa e dame dee: ¹³ dame tati funnaange e dame tati hiirnaange e dame tati saahal e dame tati baleeri. ¹⁴ Tatawol ngalluure ndee ngol ana fawii e dow kaaye sappo e didi, wootere e majje fuu innde iwnde e sappo e didon nelaabe Njawdiri ndii bee ana e mum.

¹⁵ Malaa'ika kaaldannoodo e am oo ana jogii loocol kanje eenndirgol faa eennda ngalluure ndee e dame mayre e tatawol mayre ngol. ¹⁶ Tatteeji mayre nay dii fuu potu, njuunndi mayre e njaannji mayre potu. O eenndiri nde loocol ngol o joginoo ngol, nde laatii gebe ujunaaji sappo e didi (12 000),* njuunndi ndii e njaannji ndii e tooweendi mayri fuu fotu. ¹⁷ O huulii tatawol ngol, ngol hawri e kuule teemedere e capande nay e nay (144), huulagol ngol yimbe kuulortoo ngol malaa'ika oo huulortoo. ¹⁸ Tatawol ngol yaspe mahiraa, ngalluure ndee kanje dimo baado no timtorgal laabungal nii mahiraa. ¹⁹ Foomre tatawol ngalluure ndee ana pariraa sii kaaye dime fuu: aranndeere ndee yaspa, didobere ndee safiir, tatobere ndee agate, nayobere ndee emerooda, ²⁰ joyobere ndee sardoniksi, jeegobere ndee sarduwaan, jeddobere ndee kirisolita, jettobere ndee berili, jenaabere ndee topaas, sappobere ndee kirisoparaas, sappo e go'obere ndee yasente, sappo e didobere ndee ametiste. ²¹ Dame sappo e didi dee yo naaye luulu daneje sappo e didi, damal fuu naayre luulu wootere moyyiriraa. Daalaare ngalluure ndee yo kanje dimo jalbiroowo no timtorgal nii.

²² Mi yiyaali suudu dewal e ley ngalluure ndee, sabi Joomiraafo Laamdo Jom Baawde oo e Njawdiri ndii ngoni suudu dewal mayre. ²³ Ngalluure ndee haajaaka naange naa lewru yaaynana dum, sabi darja Laamdo yaaynata nde, Njawdiri ndii woni lampa mayre. ²⁴ Jaaleji dii fuu e ley fooyre mayre njahata, kaanankooobe aduna bee ngaddan e ley mayre jawle mum'en. ²⁵ Jemma walaa e mayre, kasen duu dame mayre uddataako jalooma! ²⁶ Be ngaddan jawle e teddeengal jaaleji ma66e e ley mayre. ²⁷ Huunde sobunde naatataa e mayre, wanaa haala golloobe ko wanaa, kanum e fenoobe. Naatoo6e e mayre dee, be inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam bee, dum woni dewtere Njawdiri ndii.

22

¹ Caggal dum, malaa'ika oo holli kam maayo ngo ndiyam mum hokkata nguurndam, njalbiroojam no timtorgal nii, edam iwra to bimmeere laamu

* **21:16** Dum hawrata kilooji 2 200

Laamdo e Njawdiri ndii too. ²Edam ila e hakkunde daalaare ngalluure ndee. Fonngooji maayo ngoo didi fuu, lekki kokkoowi nguurndam ana e mum, ndimoowi cili sappo e didi – lewru fuu cilol. Haakoolooji makki yo safaare sellinoore jaalepi. ³Ko Laamdo huɗi fuu, tawataake ley ngalluure ndee hankasen. Bimbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii darotoo e ley mayre, maccuɓe makko ndewan mo, ⁴njiya yeeso makko, innde makko winndee e tiɗde mum'en. ⁵Jemma walaa hankasen, 6e kaajataake fooyre lampa naa fooyre naange sabi Joomiraado Laamdo laatoto fooyre maɓɓe. Be laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

⁶Malaa'ika oo wii kam:

–Dii konngi ana celli, ana ngoondi. Joomiraado Laamdo, loowuɗo konngol mum ley annabaaɓe oo, neli malaa'ika mum faa holla maccuɓe mum ko warata ɓooyataa.

⁷Iisaa wii:

–Kettinee, mido wara ɓooyataa!

Neddo fuu kaybuɗo ko woni e dewtere annabaaku ndee doo, weli hoore.

⁸Miin, Yuhanna, mi nanii mi yii kulle dee fuu. Caggal ko nan-mi e so njii-mi koo, kippii-mi e leydi yeeso malaa'ika kollannoodo kam oo faa mi sujidana mo. ⁹Kaa o wii kam:

–Patti! Miin, mi maccuɗo hono maa hono sakiraaɓe maa annabaaɓe ɓee, kaɗum e haybooɓe konngi gonɗi e ndee doo dewtere ɓee. Sujidan Laamdo!

¹⁰O wii kam kasen:

–Pati suudu haalaaji annabaaku gonɗi e ndee doo dewtere dii, sabi wakkati mo dum fuu dum laatotoo ɓadiima. ¹¹Gaɗoowo ko boni yo heddo e bonannda mum, ɓoɓuɗo golleeji yo heddo e golleeji mum ɓoɓuɗi dii, moyyo yo heddo e moyyuki mum, ceniɗo yo heddo e senaare mum!

¹²Iisaa wii:

–Kettinee, mido wara ɓooyataa, mido waddora mbarjaari faa mi barjoo gooto fuu hakke golle mum. ¹³Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode.

¹⁴Loonnooɓe saayaaji mum'en yalla ana mbaawa jaamde e ɓiɓɓe lekki nguurndam kii e naatirde e ngalluure ndee damal, mbelii hoore! ¹⁵Kaa wonɓe caggal mayre ɓee, ɓe dawaadi, ɓe ɓonjibii'en, ɓe fiɗooɓe, ɓe warooɓe yimɓe, ɓe rewooɓe tooruuji, ɓe fenooɓe e ley haalaaji e golleeji fuu.

¹⁶Miin Iisaa, mi nelii malaa'ika am faa seetoo dee kulle e ley deente goondinɓe dee. Miin woni iwɗi Daawuuda, mi taaniiko, miin woni hoodere fajiri jalboore ndee!

¹⁷Ruuhu oo e jommbaajo debbo oo ndarii ana mbiya:

–War gaa!

Neddo fuu nando yo wii: «War gaa!»

Neddo fuu domɗuɗo yo war, muuyɗo fuu yo yar e ndiyam ndokkoojam nguurndam dam meere meere.

¹⁸Miin Yuhanna, mido jeertina neddo fuu nando konngi annabaaku gonɗi e ndee doo dewtere dii: neddo fuu beyɗuɗo e majji huunde, Laamdo beydan e jukkungo joomum balaawuuji cifaadi e mayre dii. ¹⁹Neddo fuu tayuɗo yoga e konngi ndee doo dewtere annabaaku, Laamdo tayan goodi mum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kii, kaɗum e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndee.

²⁰ Ceettantoodo deen kulle oo wii:

—Tayoral, mido wara booyataa!

Aamiina! War Joomiraado men Iisaa!

²¹ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon on fuu!